ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 աճգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 1 JUIN 1949 Չորեքշաբթի 1 ՑՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5861 - Նոր շրջան թիւ 1272

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Օրը օրին հրատարակուած տեղեկութիւնները բաւական չեն որոշ գաղափար մը կազմելու համար այն ցոյցերու մասին, որոնք սարքուեցան Պոլսոյ, Իզմիրի եւ Անգարայի մէջ, յօրն հասարակութեան դէմ :

Փոթորիկը ծագած է իբրեւ հետեւանք մարզական մրցումի մը, Աթէնքի մէջ, ուր Թրքական խումբը ոչ միայն պարտուած, այլեւ խոշտանգուած է, համաձայն թուրք թերթերու պատմութեանց :

Թուրք մարզիկները իրենց վերադարձին դէպքը պատմած են յաւելեալ եւ ճոխացեալ մանրամասնութիւններով : Այնպէս որ, թուրք երիտասարդութիւնը կատղելով, թշնամական ցոյցեր սարքած է երկու երեք օր :

Քանի մը մամոյներ՝ այդ ցոյցերուն առթիւ արտասանուած եւ հրատարակուած խօսքերէն :

Ուսանող մըն է որ կը բացագանչէ Պոլսոյ առաջին ցոյցին մէջ, երբ ներս կը մտնեն Աթէնքի մէջ պարտուած խումբին անդամները.

— « Մենք մարզիկ ուղարկեցինք երկիր մը որ կը կարծէինք թէ զբօսախաղի (սփոր) օրրանն է : Ի՞նչ գիտնայինք թէ աչքը դարձած ազգ մը 1915 Մայիս 15ը ? պիտի մոռնայ եւ 35 տարի վերջը մեր ղրկած 11 մարզիկներուն վրայ պիտի յարձակի քան հազար «փայիքարիա»ներով.... Ինչո՞ւ կ'ուզեմ խօսքս, ո՛վ ազգս որ իմ հացովս կըշտացար : — Քալ գիտցիր որ երբեք պիտի չկրնաս փորել աչքս :

Պարտեալ մարզիկներէն մէկը բեմ հրաւիրուելով կը փղձկի .

— « Կը տեսնէք որ կուլամ : Դեռ Աթէնքի մարզադաշտին մէջ պարզուած տեսարանի մը ազդեցութեան տակն եմ : Երբ հանդուերձ սենեակը կը վերադառնայի, մեծդի սպայ մը ղէմս ելաւ եւ օձիքէս քաշելով ըսաւ.— «Սաքարիայի վրէժը պիտի լուծենք» : Իսկոյն արժանի պատասխանը տուի այս մարդուն որ ձեռք երկարած էր կոկորդիս մահիկ – ասղին » :

(Աթէնքի թերթերը կը դրեն թէ թուրքերը իրենք տեղի տուին միջադէպին, թէ թուրք մարզիկ մը խածած է իտալացի մարզիկ մը եւն.) :

Նոյն վայրերան կանչերը Իզմիրէն.

—« Հայ չկերանք, մեր ցորենները անոնց տուինք. միս չկերանք, մեր արջառները անոնց ղրկեցինք : Ամբողջ պատերազմի ընթացքին տուալտեցանք անոնց տառապանքներով : Մեզմէ նախամեծար կը համարեն անոնք որ կ'ուզէին խլել իրենց թոքերը (կ'ակնարկէ Իտալացիներուն) :

Այլապէս պատկերալից արձանագրութիւններ՝ նշանաւախտակներու վրայ.

— « Ամէն տեղ եւ ամէն առեն կը յաղթենք ձեզի.— Գացէք մեզ հարցուցէք Վենիզելոսին. — Ո՞ւր էիք Սեպտեմբեր 9ին.— Պէտք չունինք Հելլէններու բարեկամութեան.— Գարի չղրկեցինք ձեզի, այլ դուտ ցորեն » :

Եւ վերջապէս ճառախօս մը ազդարարեր է, Թաքսիմի հրապարակին վրայ .

— « Ի հարկին մեր դրօշը կրնայ ծածանիլ Թեսալիոյ վրայ : Դուք բարեկամ մը կորնցուցիք, մենք ալ ձեր հոգին կարդացինք » :

Ինչպէս կը տեսնէք, ճիշդ ու ճիշդ «ալա թուրքա» տեսարան, որ չատ կը յիշեցնէ սուլթանական շրջանի ցոյցերը.— «Կիբրիտ պիտիմ ճանըմըդ...» :

Իրրեւ դործնական ձեռնարկ, թերթերը կը դրեն թէ կառավարութիւնը ծանուցագիր մը ուղղելով, բացարտութիւն պահանջած է ցունատանէն, իսկ թուրք մարզական միութիւնները որոշած են այլեւս մարզիկներ չղրկել :«Անգամ մըն ալ ցունատա՞ն երթալ,— Թէօվպէլէր թէօվպէսի » :

Ահա թէ ո՛րքան տաչուած, բարեխոխուա՛ծ են թրքական բարքերը, Հանրապետութեան հռչակումէն 25 տարի վերջը :

Թերթերու հրատարակութիւններէն կը հետեւի թէ անխուսափելի էին արիւն հոսեցնելու, կոտրել թաւիլուռ դէպքերը, եթէ ժամանակին միջոցներ ձեռք առած չըլլար ոստիկանութիւնը, հեծեալ թէ հետեւակ :

Անշուշտ կառավարութիւնը չէր կրնար ազատ ասպարէդ տալ մղեռանդ ամբոխի մը, մանաւանդ այս Ամերիկացիներու աչքին առջեւ :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ՄԵՌՆԻՄ ԱՀ, ՊԻՏԻ ԵՐԹԱՄ »

Հարկ է օրն ի բուն կրկնել կարգմը տարբեր դիտելիքներ որպէսզի «տեսակ» մը մարդիկ հասկնան թէ իրենց պաշտօնը միայն «խոմբալ» է :

Կուսակցական թերթի մը խմբագիրը իր խմբագրական խօսքով անհատական տեսակէտ մը չէ որ կ'արտայայտէ : Իր կուսակցութիւնն է որ կը խօսի իր բերնով եւ կը պարզէ ծրագիր մը. կամ որեւէ հարցի շուրջ իր ըսելիքը :

Այս պարագային հանրութիւնը դիտէ թէ ո՞ր հետ է իր գործը եւ ով է իր դէմ խօսողը :

Իսկ անհատական պատասխանատուութեամբ խօսողը պէտք է տասը չափէ եւ մէկ ձեւէ, մանաւանդ երբ չի տտորադրեր իր խելապատակին դո – հարները :

Անցեալ շաբթուան ընթացքին այս կարգի խմբագիր մը սիւնակ սիւնակ տեղ էր տուեր իր չքնաղ մտքերուն, ուղղելով իր խօսքը ժողովուրդին :

Որո՞ւ անունով, ի՞նչ հանդամանքով.— Աստուած գիտէ : Եւ անորակելի անպատկառութեամբ վիրաւորած էր Հայուն սիրտը, իր ամէնէն նուիրական զգացումներուն մէջ :

Մայիս 28ը, ոչ միայն տօնը չէ հայ ժողովուրդին, ոչ միայն «Թուրքին նուէրն է», ոչ միայն «ապազգային» է, այլ եւ «ամօթալի արարք մը » որուն պէտք չէ մասնակցիլ, եւն. :

Ո՞վ էր որ կը խօսէր իր բերնով :

Մեհասաներորդ ժամու այդ ամենադէտ հրապարակագիրը չէր հարցուցած ինքն իրեն, իրեն համար իսկ չէր ճշդած իր հանդամանքը, երբ կը հրաւիրէր հայ ժողովուրդը որ ուրանայ իր պատմութեան ամէնէն մեծ դէպքերէն մէկը :

Եւ բնազդով առդնչ, սրտով չերմ, իր ազդային զգացումներով միշտ անաղարտ մնացած ժողովուրդը լսե՞ց դինքը կիրակի օր, «քանի մը տասնեակ մոլորեալներով» :

Չեմ դիտեր թէ ինք, մէկուկէս մոլորեալներու այդ ներկայացուցիչը ի՞նչ պիտի ղգար, երբ տեսնէր այն հսկայ բազմութիւնը :

Մօտս նստած բանիմաց եւ ոչ Դաշնակցական մտաւորական մը կ'ըսէր այդ օրը :

— Անհանգիստ էի, պիտի չգայի. բայց «վարդապետ»ին խմբագրականները ուժ տուին ինծի : Ըսի՝ «մեռնիմ ալ պիտի երթամ» ,եւ հոդեհանգիստին եւ ուրախատարութեան : ՍՕՍԻ

ԹԱՂ. ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒԻ՞Ն

Պոլսոյ թերթերուն մէջ կը կարդանք (24 Մայիս) .—

Վաղըֆներու նոր եւ բարեփոխեալ օրինագիծը, որ յղուած էր Ազգ.ժողովին, ինչ ինչ փոփոխութիւններով րնդունուեցաւ խորհրդարանական խառն յանձնաժողովին կողմէ : Մօտերս օրակարգի պիտի առնուի եւ պիտի վիճաբանուի Ազգ. ժողովին կողմէ :

Վաղըֆներու նոր օրինագիծը կը ջնջէ «թէք միւթէվէլլի » (անհատական մատակարար) դրութիւնը վճռքրամասնութեանց, այսինքն համայնքներու պատկանող վաղըֆներու մատակարարման համար : Համայնքներ իրենց մէջէն վարչական մարմիններ պիտի ընտրեն եւ անոնց միջոցաւ պիտի մատակարարուի ամէն բան, իսկ էվգաֆի ընդհ. տեսչութիւնը պիտի հակակշռէ զանոնք :

Ասկէ զատ, այսպիսի վաղըֆներու հակակշիռ վճարովի պիտի ըլլայ, որով պիտի ջնջուի նաեւ հարիւրին հինգը որ ցարդ կր տրուէր էվգաֆին :

Մէկ խօսքով, նոր օրինագիծը վերջ կուտայ անհատ մատակարարի դրութեան եւ լայն հնարաւորութիւններ կ'ընծայէ փոքրամասնութեանց համայնքներուն :

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆի ԴԱՇԻՆՔԻՆ քննութեան առթիւ, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը բացորոշապէս յայտարարեց Միացեալ ազգերու արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին թէ դաշնագիրը որեւէ գաղտնի տրամադրութիւն չի պարունակեր : Միեւնոյն առեն հաւաստեց թէ իտալիոյ անդամակցութիւնը չի հակասեր այդ երկրին հետ կնքուած հաշտութեան դաշնագրին :

Վիշինսկի մերժեց արեւմտեան ծրագիրը

ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ ՄԷՋ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, Մ. Միութեան արտաքին նախարարը երկուշաբթի օր ամբողջութեամբ մերժեց արեւմտեան երեք նախարարներու ծրագիրը, Գերմանիոյ քաղաքական եւ տնտեսական միաւորման եւ վերակազմութեան մասին : Երէկ, երեքշաբթի, մանրամասնօրէն պիտի պարզէր իր առարկութիւնները :

Արեւմտեան պետութիւնները ալ նախապէս մերժած ըլլալով խորհրդային ծրագիրը՝ չորս դաշնակիցներու հակակշռի վերահաստատման մասին , փարիզի ժողովն այ անելի մը չանգած է : Մանաւանդ որ, արեւելեան Գերմանիոյ համայնավարները իրենց կարգին նոր սահմանադրութիւն մը եւ հանրապետութիւն մը հռչակած են :

Հակառակ այս իրողութեանց, ամէն յոյս կորսուած չէ տակաւին : Հաւանական է որ դռնէ մտնական համաձայնութիւններ կնքուին, առաւելապէս տնտեսական դետնի վրայ :

Պ. Վիշինսկի մերժելով արեւմտեան ծրագիրը, որ կը թելադրէր Գերմանիոյ արեւելեան շրջանը միացնել արեւմտեան շրջանին հետ, Պոնի սահմանադրութեամբ, յայտարարեց թէ այդ սահմանադրութիւնը կը բռնաբարէ ժողովրդապետութեան բոլոր սկզբունքները : Իր կարծիքով, գերման ժողովուրդը դեր չէ ունեցած այդ սահմանադրութեան մշակման մէջ, որ կատարուած է արեւմտեան պետութեանց ճնշումով եւ որ կը ձգտի անդամատել Գերմանիան : «Գերման ժողովուրդին իսկական բաղձանքները կը ներկայացնէ արեւելեան շրջանի ժողովրդական Խորհուրդին յօրինած սահմանադրութիւնը : Արեւելեան ծրագրին կարծեցեալ, ազատութիւնները կը նշանակեն ազատութիւն անոնց համար որ ոտ տուին հիթլերական կարգուսարքին » :

Պ. Վիշինսկի այս անգամ կ'արտայայտուէր իր սովորական լեզուով, յարձակողական չեչտով մը, ինչ որ անգամ մը եւս համոզեց ունկնդիրները թէ բան մը չէ փոխուած Մոլոթովի փոփոխութեամբ :

Պ. Էչիսըն, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, որ նոյնպէս վճռական լեզու մը կը դործածէր, իր յուսախաբութիւնը յայտնեց Պ. Վիշինսկիի պատասխանին առթիւ : Ինք, ինչպէս եւ Բրանսայի եւ Անգլիոյ արտաքին նախարարները պաշտպանեցին արեւմտեան ծրագիրը : Պ. Բեւէն մասնաւորապէս փորձեց հասկնալ թէ Մ. Միութիւնը իսկապէս կը մերժէ՞ կեդրոնական կառավարութեան մը հաստատումը Գերմանիոյ մէջ. բայց Պ. Վիշինսկի չուզեց պատասխանել : Եւ ցաւ յայտնեց որ արեւմտեան ծրագիրը կէտ առ կէտ քննուած չէ :

ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՈՒ ՄՇԱԿԱԾ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Այս առթիւ արեւմտեան շրջանակները դիտել կուտան թէ Պոնի սահմանադրութիւնը յօրինուած է 45 միլիոն Գերմաններու ներկայացուցիչներուն կողմէ, թէ ուսումնասիրուած է լման 8 ամիս, թէ լիովին կը համապատասխանէ գերման ժողովուրդին բաղձանքներուն եւն. : Մինչդեռ արեւելեան Գերմանիոյ սահմանադրութիւնը յօրինուած է գերման համայնավարներու եւ անոնց ռուս խնամակալներուն կողմէ : Ցեղով պատճէնը ներկայացուած է Մոսկուայի, որ վաւերացուցած է կարգ մը փոփոխութիւններով : Այնուհետեւ նախագիծը վերադարձուած է Պերլինի ժողովրդական Խորհուրդին : Անցեալ մարտին խորհուրդը կը ծանուցանէր թէ վաւերացուցած է սահմանադրութիւնը չատ մը փոփոխութիւններով : Իրականներ կը հաւաստեն թէ փոփոխութիւնը մեծ մասով... քերականական է :

Սահմանադրութիւնը պատգամաւորներուն ներկայացուելու էր երկուշաբթի օր եւ անիկայ վաւերացուելու հակառակ անոր որ 4 միլիոն Գերմաններ «ոչ» պատասխանած էին : Պատգամաւորները իրենց տեղերը վերադարձան, նոր հանրապետութիւն մը հռչակելով, համաձայն իրենց մշակած Սահմանադրութեան :

«Ժողովրդական Խորհուրդը» իր նիստը վերկելէ առաջ 22 հոդինոց պատգամաւորութիւն մը ընտրեց, որպէսզի Փարիզ դալով Զորսերու ժողովին ներկայանայ, պարզելու համար արեւելեան Գերմանիոյ տեսակէտը :

Ի՞նչ կը տրամադրէ արեւելեան սահմանադրութիւնը .—

1.— Ազատութիւն խօսքի, ժողովի, հրատարակութեանց, կրօնի եւ քաղաքական դաւանանքի : 2.— Գերիչխան ներկայացուցչական ժողով մը, մէկ երեսփոխան սահմանելով իւրաքանչիւր 400 հազար բնակչի վրայ : 3.— Ուրիշ ժողով մը (Տեղակոյտ) բաղկացած 400 անդամներէ եւ ընտրուած գաղտնի քուէարկութեամբ : 4.— Հանրապետութեան նախագահը որեւէ իրական իշխանու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԿ. ՀԱՐՑԱՐԱՐՈՒԵՍՏԸ ՍՈՒՄ-ԻՈՑ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Այս հիւրընկալ ափերէն անցորդ Հայու մը համար, անսահման հպարտանքի աղբիւր կրնան կազմել հոս հոն ծաղկող հայկական ճարտարարուեստի տուներըը· իսկական ոսկեզօծ «մոզայիք»ներ··· Դարերու մէջէն կուգայ այս ձեռներէց ոգին, եւ վստահ եմ, որ անհատնում դարերու կարելի պիտի ըլլայ փոխանցել զայն, այդ հզօր ուժը: Պապենական աւանդ է կամ ժառանգութիւն· Հայը ոչ որ ալ ըլլայ, պէտք է չինէ, դործէ ու արտադրէ· միշտ ալ լաւագոյնին կը ցանկայ ու կը հասնի, եւ այս՝ ազգապահպանման ամենամեծ ազդակներէն մէկն է Սփիւռքի հայ իրականութեան մէջ:

Մանած, հիւսուածեղէն, տպածոյ, կաշեդործութիւն, դորգադործութիւն,—ահա մէկ քանին այն բազմաթիւ արհեստներէն, որոնք Հայու քրտինքով ու աշխատանքով հասակ են նետած ու կը նետեն, կ'ուռճանան ու իրենց դանդուած երկիրներու վերելքին ու յառաջդիմութեան կը սատարեն: Հայը երբեք ապերախտ չէ· իր աշխատասէրը, օրինապահ ու պատուաւոր քաղաքացիի կեցուածքով, ջանացած է փոխադարձել իր դտած ապրնջականութիւնը: Եթէ Հայը երախտապարտ է արաբական հիւրասէր ու մարդասէր երկիրներուն ու ժողովուրդներուն, մեզ հիւրընկալող կառավարութիւնները ալ, կը կարծեմ, նոյնիսկ վստահ եմ, որ դժդոհելու որեւէ առիթ չեն ունեցած մեր աշխատասիրաշունչ ժողովուրդէն:

Բարեկամ մը իր անձնական ինքնաշարժով կ'առաջնորդէ զիս դործարանէ դործարան: Հակէպի արուարձաններուն մէջ ենք արդէն: Քանի՜ տարի առաջ ամայի այս դաշտերն ու բլուրները բամմամարդ թաղերու են վերածուած: Երկկ միայն ցեխ ու փոշի կար հոն, իսկ այսօր, չնորհիւ Հայու տքնաջան աշխատանքին, կեանք կայ, երգ կայ ու ծուխ՝ ծխնելոյզէ ծխնելոյզ:

Հեռուն, բարձունքին վրայ կ'երեւի պատկառելի չէնք մը· «Մխիթարեան տպածոյի ամենակարեւոր տուներէն մէկն է», կ'ըսէ բարեկամս: Քանի մը վայրկեանէն հոն ենք: Բարեացակամութեամբ կ'ընդունին մեզ ու սրահէ սրահ, աշխատանոցէ աշխատանոց կ'առաջնորդեն· հպարտ են իրենք, եւ իրաւամբ: Բայց ես ալ հպարտ եմ ու յուզուած քիչ մըն ալ: Կը յիշեմ, Պէյրութի մէջ, ուրիշ բարձունքի մը վրայ, ասոր նման տպածոյի դործարանի մը հանդիպեցայ: Հոն կամ հոս՝ միեւնոյնն է մխիթարեանը, ինչ հարկ բաղդատութիւններ ընելու, երբ երկուքն ալ, բոլորն ալ լաւ են եւ չատ լաւ: «Հարիւր քանի աշխատաւոր ունինք, հայ եւ տեղացի»: Պէյրութի ալ բսած էին, թէ երկու հարիւր աշխատաւոր ունին «հայ եւ տեղացի»· դեղեցիկ է Հայուն եղբայրասիրութիւնը: Աշխատաւորներու մեղուաջան աշխատանքն ու քրքիջը, մեքենաներու ժխորին խառնուելով, կը ստեղծէին նոր երգ մը, հայու ստեղծադործութեան երգը:

Տարիներով միշտ ալ հպարտ եմ եղած ազգութեամբս· գոհունակութեան ժպիտ մը կ'ուրուագծուի շրթներուս վրայ, չէի սխալած իմ այդ տարիներու դգացումին մէջ··· չէ՞ որ հազար ու մէկ պատճառներ ունէի հպարտանալու:

Վերի դործարանին կից կայ զիս առաջնորդող բարեկամիս ձէթի դանազան տեսակներու զտարան դործարանը: Ամենանուրբ անիւներէն մինչեւ հսկայ զոհ կաթսաները, հայ համեստ աշխատասիրի ստեղծադործութիւն են: Հոս անցողակի ըսեմ, որ վերջին մեծ պատերազմի ընթացքին, Հալէպի հայ մեքենադործները հրաշք են դործած, չինելով կամ նորոգելով ամէն տեսակ մեքենաներ ու դործիքներ: Որքան պիտի ուզէի, որ Սփիւռքի չատ մը «ժամանակիներ» այցելէին այս եւ բոլոր դաղութները, տեսնելու համար այն բոլոր յառաջդիմութիւնները, որոնք կը կատարուին այս օտար՝ բայց ազատ եւ հիւրընկալ երկիրներուն մէջ:

Ինքնաշարժը կը սուրայ· քառորդ ժամ վերջ, կիսաւարտ չէնքի մը առջեւ ենք արդէն: Հոս ալ, մօտ օրէն աշխատանքը կը սկսի· երբ բոլոր շինութիւնները աւարտին· երեքչորս հարիւր հոդի պիտի կրնան աշխատիլ· հայ եւ արաբ եղբայրակցութեան ցայտուն մէկ պատկերը:

Վարը, ձորին մէջ, կայ խոշոր ներկատուն մը· Հայու, ի հարկէ· քիչ մը հեռուն, դիմացի կողի կողմը, մոթէօրի մը ձայնը կուգայ նեղ ու սլացիկ խողովակէ մը· բոմ բոմ··· կապտորակ ծուխ մը դուրս կը ժայթքէ· այդ ալ օճառի դործատուն մըն է··· քանի մը քայլ եւ ձէթի ու ձիթապտուղի բարկ հոտ մը դուրսէն իսկ կը դիմաւորէ մեզ:

Կարելի է չլսեր ու չլսես լեցնել եւ դովքը հիւսել բոլորին, բոլորին, ամենուրեք պատկերը նոյնն է: Գործի աշխատանոցներ տասնեակներով կը հաչուրուին, ինչպէս նաեւ հիւսուածեղէնի, ներկի եւ տպածոյի· իսկ կաշեդործութիւնը կատարելութեան են հասցուցած: Աղջէն ինչի որ ձեռնարկեն, առաջին տեղը իրենցն է, եւ այդպէս ալ վայել է Հայուն·· :

Գոհունակութենէ՞ս թէ այդ բոլոր հոտերէն, գինովցած եմ կարծես, հոդեկան տարօրինակ զգացումով մը կը բաժնուիմ այդ չատ սիրելի հայ մարդոցմէ: Դուրսը, բոլոր գործարաններու «մօթէօր»ներու բոմ բոմները ձայն կուտան իրարու· յանկարծ հեռաւոր դանդի մը ղօղանջը լսելի կ'ըլլայ· «Քարէն եփիէ» ճեմարանին արձակուրդի զանդակն է», կ'ըսէ բարեկամս: Անմիջապէս կը յիշեմ միւս մեծ ճեմարանը, Պէյրութինը, եւ բոլոր հայ վարժարանները, Պէյրութ թէ Հալէպ, ուր նուիրեալներու խումբեր ուրիշ ճեւի ճարտարուեստով մը զբաղած են· աղգապահպանութեան գործին համար կ'աշխատին· ուր հազարաւոր հայ մանուկներու հոդին կը կերտուի եւ ուր վաղուան լաւ Հայեր ու քաղաքացիներ կը պատրաստուին··

Պարապին մէջ կորսուած նայուածքս կը թափառի չորս բոլորս, բոլոր ձայներն ու խորհրդածութիւնները պահ մը օրհնութեան ղօղանջի պէս առկախ կը մնան օդին մէջ· հոս հոն կախուած յոյսի ճիչեր են անոնք· իրար կը դիտեն, դիրար կը խրախուսեն ու եղբայրական դիրկընդխառնումի մը իրարու մէջ կր հալին, որմէ ձեւ կ'առնէ Հայու անմահ ու անչէն ստեղծադործութեան հըրաշքը:

ԳՐԻԳՈՐ ԳԱՐԱՊԱՁԵՒՆ

Միլևէ [Մայիս 28ը

Դարերով սարկութեան մէջ ապրող հայութեան մտքին մէջ մարած չէր ազատութեան դաղափարը: Հեղհեղէ անտանելի կուդար օտարին լուծը, մանաւանդ երբ կը յիշէին թէ դարեր առաջ մենք ալ ունէինք մեր սեփական հայրենիքը, ազատ ու անկախ պետութիւնը, մեր զինուորն ու բանակը, դրօշն եւ զինանշանը:

Նախ հրապարակ եկան դրիչի մարդիկ, սկսած Նալպանտեանէն, իր երգով, Ռաֆֆիէն որ իր «Կայծեր»երով գծեց մեր ազատութեան ճանապարհը: Հայ ժողովուրդին ազատութեան նուիրուած զէնքի հերոսները նետուեցան ասպարէզ: Սարկութեան չղթաները փշրելու համար ուրիշ ճար չկար: Առանց արիւն թափելու ցնորք էր ազատութեան մասին մտածելը:

Մեր հայդուկները իրենց դրօշակին վրայ արձանագրեցին «Մահ կամ ազատութիւն»: Բռնակեցաւ դարերէ ի վեր մխացող Հայոց կանթեղը, թունդ եղան սիրտերը, ազատ ապրելու տենչը վարակեց բոլորը: Հայոց լեռներն ու անտառները, դաշտերն ու ձորերը սկսան թնդալ ազատութեան երդերով:

Հայ գիւղացին թողուց իր դաշտն ու անդաստանը, նետուեցաւ ասպարէզ: Ան չատ լաւ դիտէր որ ինք տէրը չէր իր սեփականութեան, օտար բռնակալը խլած է ամէն ինչ: Աչխատող ձեռքը իրմն էր, բայց վայելողը ուրիշն էր:

Սկսաւ անհաւասար կռիւը: Թրքահայ, Ռուսահայ, Պարսկահայ, անխտիր նետուեցան ռազմադաշտ: Տեղ մը յաղթութիւն, տեղ մը պարտութիւն: Մէկը տասի դէմ, տասը հարիւրին դէմ: Աբշառախումբեր, մէկ երկրէն միւսը, դերադոյն զոհողութիւններով: Հերոսամարտ, Վասպուրական, Ուրֆա, Տարոն, Շապին Գարահիսար, Այնթապ, Մարաշ, Մուսատաղ, Զարդ ու աքսոր, հայութեան կէսը կոտորած երկիր մը ամրողջ աւերակ: Բայց դարձեալ ոչ մէկ նահանջ, ոչ այլ յուսահատութիւն:

Հասած էր վերջին ճակատամարտը, Նոր Աւարայրը, նոր Վարդաններով:

Վճռական էր պահը, լինել չլինելու խնդիր: Թշնամին մինչեւ ակռաները զինուած սպառնալիկ եկած էր հայութեան վերջին մասն ալ բնաջնջելու: Ձար չկար, պէտք է կռուիլ: Հայ Ծերունի զօրավարը կ'արձակէր վերջին մարտակոչը,— զէնքի, Հայեր մեծով ու պզտիկով:

Բուռ մը քաջեր նետուեցան ասպարէզ, միշտ նոյն նշանաբանով.— « Մահ կամ ազատութիւն»: Հրացանները սկսան չաչել, սուրերը կը չողան, թնդանօթներու դոռում: Երեք ճակատներու վրայ, գերմարդկային ճիդեր կը թափէ հայ դիմադրութիւնը, ապառաժները ճանկռտելով կը փորձէ քայլ մը առաջ երթալու: Մէկը կ'իյնայ, միւսը տեղը կ'անցնի: Վատութիւն է նահանջը:

Երեք օր ու գիշեր կռիւ առանց դադարի: Եւ ահա թշնամին կը նահանջէ: Ազատ եւ անկախ հայրենիք ունինք: Հրաշափառ «Մայիս 28»ով: Ի դուր չանցաւ:

Մինչեւ Մայիս 28ը, հայ ժողովուրդը գետեղով արիւն թափեց: Վատեր են անոնք որ այսօր կ'ուրանան այդ բոլորը: Առանց արիւնի երբեք պիտի չունենայինք մեր ազատութիւնը: Եթէ խնկապէս այսօր Հայաստան մը ունինք, անոր ծնունդը կը սկսի 1918 Մայիս 28էն, ոչ թէ 1920 Նոյեմբեր 29ը:

Կեցցէ Մայիս 28ը: Կեցցեն ողջ թէ նահատակ բոլոր այն հերոսները, որոնք իրենց կեանքի գնով հարթեցին ճամբան:

ՊԵՏՐՈՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Թէյասեղան ի պատիւ Շ. Նարդունիի

Նիս (Ցապաղած).— Հ·Ց·Դ· «Գէորգ Զաւուշ» խումբը թէյասեղան մը կազմակերպած էր, ի պատիւ Շ· Նարդունիին, որ այս երկու ամիսներու ընթացքին կը հանդստանար Մէյերկրականի ափերուն վրայ:

Թէյասեղանը տեղի ունեցաւ, Պ· Սրամ Պէրպէրեանի ճաշարանին մէջ, որ բոլորովին լեցուած էր մասնաւոր հրաւիրեալներով: Կը նախադահէր ընկեր Մէյրիճան Անսուրեան, որ ներկայացնելով օրուան հիւրը, ասելդաց.— Նարդունին մեզի ծանօթ է ոչ միայն իբրեւ ընկեր, Զ· Ո· Միութեան հիմնադիր նախադահ, խմբադիր «Ցառաջի», Զ· Ո· Մ իութեան օրկան ամսաթերթ» երկունք»ի, «Հայ Բոյժ»ի, այլեւ մանաւանդ իբրեւ ապրելեան եղեռնէն մազապուրծ ազատած սեռունդի մը մեծ ու տաղանդաւոր քննադատը: Իր մասին լայնօրէն պիտի խօսի մեր երիտասարդ մտաւորականներէն Բարգէն Գավէզը: Միայն կ'ուզեմ ըսել մէկ բան.— Ընկեր Նարդունի դուդիտցար ծառայել հալածուածազդիդ, աչխատեցար ղրկանքներով դիշերը խառնելով ցերեկին, աչխատեցար հայ ղրկանութեան պայծառացման աչքերուդ լոյսը վտանգելու ասպիճան: Այսօր ուրախ ենք որ սակայն յաղող դործողութեան մը չնորհիւ, 7 ամիսներու անտանելի ցաւերէ եաքը, մասամբ վերստացած ես պայծառութիւնը» :

Գեղարուեստական բաժինն իրենց մասնակցութիւնը բերին Պ· Ռաֆայէլ Շահինեան իր գեղեցիկ ձայնով, ընկեր Գարեգին Գասպարեանի երկու աղջնակները իրենց արտասանութիւններով, մասնաւորաբար այս աղջնակներէն փոքրադոյնը, հազիւ հինդ տարեկան իր զգայուն եւ յըստակ առոդանութեամբ քանիցս ծափահարուեցան եւ քանիցս կրկնելու հրաւիրուեցան: Գեղարուեստական վայելք մը եղաւ Օր· Արուսեակ Զէյթունլեանի (Փարիզէն) ներկայութիւնը, երբ իր հմայիչ ձայնով երգեց հայ ժողովրդական քանի մը երգերը: Ն· Զօտեան եւս արտասանեց Ահարոնեանէն «Ցարգանք քեզ»ը:

Ցետոյ յաջորդաբար խօսք տրուեցաւ, Պ· Բարգէն Գավէզի որուն դրաւոր ճառը կը ղրկեմ մեր սիրելի «Ցառաջ»ին: Պ· Ցակոբ Նշանեան (Քանէն), Նարդունիի մէջ ներկայացուց մարդը եւ մտաւորականի մեծութիւնը: Իր այդ սիրուած նկարադրին, որքան ղրադէտ իր տաղանդին պատճառաւ է անշուշտ, ըսաւ, որ Նարդունին կը վայելէ այսքան ժողովրդականութիւն եւ համակրանք: Այնպէս որ երբ իր հիւանդութեան լուրը առնուեցաւ բոլորս ամէն դաղութի մէջ հեւ ի հեւ կը հետեւինք «Ցառաջ»ի տուած լուրերուն: Պ· Սաֆօ՝ Նարդունիի ղրականութեան մէջ ցոյց տուաւ լեզուի երաժշտականութեան յատկանիշներէն զատ նկարչական չնորհները եւ վերջացուց փափաք յայտնելով որ Զարենցի մէկ բանաստեղծութեան ներչնչումով (որպէս անհաս փառքի ճամբայ) իր աչքերը ուղղէ դէպի Մասիս: Ամէնէն վերջ ընկեր Անսուրեան խօսքը տուաւ ընկեր Շաւարշ Նարդունիի որ բուռն ծափերու տակ ըսաւ.

— « Ցառաջ»ի ղրօցին մէջ սովորութիւն չէ մարդ դովելը· եւ ես այդ ղրօցէն մէկը չատ չեմ սիրեր դովեստ լսելը: Մարսիլիոյ մէջ ալ կ'ըսէի՝ Հ· Ց· Դ·ը դովեստը կը հիւսէ մահուընէ վերջ միայն: Ծածկուած աչխատող յեղափոխականի աւանդութիւն: Բայց ես այստեղ ունիմ ընկերներ որոնք ոսկիի հետ չեմ փոխեր: Անոնք կը կազմեն իմ ամբողջ հարստութիւնս, իմ ամբողջ ուժս, իմ ամբողջ պարծանքս: Եւ երբ իմ այդ ընկերներս ինձմէ կը խնդրեն տեղի տալ իրենց փափաքին՝ համակրական այս ցոյցը կազմակերպելու համար, կը չեղիմ ծանօթ աւանդութիւնէն· բայց եւ այնպէս կը խորհիմ որ այս ընթացքը պիտի յիշեցնէր մարդկային կեանքի մէջ տկարութեան չրջան մը: Ճիդ ինչպէս ցոյց կուտայ հետեւեալ պատմութիւնը: Երբ Աստուած ստեղծեց բոլոր արարածները մէկիկ մէկիկ իր քով կանչեց կենդանիները անոնց հաղորդելու համար կեանքի տեւողութեան սահմանը: Ծունկն ըսաւ.— Ապրելու համար քեզի 20 տարի կուտամ: Ծուն պատասխանեց.— Տէր Աստուած, իմ կեանքս պիտի անցնի տիրոջս առջեւ ցատկռտելով, վազվռտելով միշտ ուրի վրայ՝ անոր քահանայքին ենթակայ: Շատ պիտի չոդնիմ, չատ պիտի տառապիմ, չեմ ուզեր այդքան երկար ապրիլ, քիչ մը կարճցուր կեանքս: Աստուած ըսաւ.— կէսդ ետ կ'առնեմ :

Աստուած չետոյ կանչեց էշը եւ ըսաւ.— Քեզի 30 տարի կուտամ ապրելու համար: Էշը պատասխանեց.— Շատ է տէր: Իմ ամբողջ կեանքս պիտի անցնի բեռ կրելով, տքնելով ու քրտինքով: Քիչմը կարճցուր կեանքս: Աստուած ըսաւ.— կէսը ետ կ'առնեմ: Աստուած չետոյ կանչեց կապիկը եւ ըսաւ.— Քեզի 40 տարի կուտամ ապրելու համար: Կապիկը պատասխանեց.— Շատ է, տէր, ամբողջ կեանքս պիտի անցնի մարդիկը զուարճացնելուհամար, անոնց ծաղրին ու խնդուքին առարկայ, չեմ

ուղեր ապրիլ այդքան երկար: Աստուած ըսաւ.— Կէսը ետ կ'առնեմ:

« Ամէնէն վերջը Աստուած կանչեց մարդը եւ ըսաւ.— Քեզի կուտամ ապրելու համար 50 տարի: Մարդը պատասխանեց.— Քիչ է տէր, կեանքին համար հազիւ զգացած ,աչխարհի հաճոյքներըհազիւ վայլած ինչո՞ւ կ'ուզես որ մեռնիմ, քիչ մը երկարէ կեանքս, Տէր: Եւ Աստուած ըսաւ, — Շունին, իշուն եւ կապիկին կեանքի տեւողութիւնէն ետ առածս քեզի կուտամ: Այսպէս է որ մարդիկ կ'ապրին իրենց երիտասարդութիւնը ցատկռտելով, վազվռտելով չունի պէս, իրենց չափահասութիւնը՝ ընտանեկան հոգերով ու բեռներով ծանրաբեռն էշու պէս, եւ ծերութիւնը ուրիշին խնդուքին եւ զուարճութեան առարկայ՝ կապիկի պէս:

Կը թուի թէ ես ալ հասած եմ իմ կեանքիս տեւողութեան այն սահմանին, երբ այլեւս պէտք է հաճոյք , դուարճութիւն պատճառել: Այսպէս ըլլալով հանդերձ. 50էն ետքը մարդիկ որքան ալ դուարճութիւն պատճառելու յարմար ըլլան, կրնան իրենց իմաստութիւնէն, փորձառութիւնէն բաժին հանել անոնց որ տակաւին այդ տարիքին չեն հասած: կեանքին եւ մեր պատմութիւնէն սորվածս չատ պարզ է: Այն զրագէտը զոր դուք իմ մէջս կը սիրէք, եկած է այն համոզումին թէ մեծ է հայ ժողովուրդը: Պէտք է վերջ տալ այլեւս հայ ժողովուրդի տխրութիւնները կրկնելու քաղաքականութեան : Տաղանդաւոր ժողովուրդ մըն է հայ ժողովուրդը: Պէտք է խօսիլ մեր մեծութիւններու մասին, ոգեւորելու համար նոր սերունդը :

Տկարութիւններ ինչպէս եւ թերութիւններ կ'ըլլան ամէն ազգի մէջ : Գրագէտին պարտականութիւնն է չուքի մէջ ձգել այդ տկարութիւնները եւ լոյսին բերել մեծութիւնները: Ժ. դարուն եւս պատկառած էր հայ ժողովուրդը բազդակական, կաթոլիկի եւ լուսաւորչականիմէջեմրով, մեծ բանաստեղծ մը: Մկրտիչ Պէշիկթաշ լեան հնչեցուց եղբայրութեան, համերաշխութեան եւ սիրոյ երգը: Այդ երգն ունեցաւ իր բարերար դերը: Այսօր եւս հայ գրագէտին պարտքն է երգել նոյն այդ երգը, եղբայրացնել բոլորը եւ ցոյց տալ լուսաւոր ճամբան: Երկիւ կը քննադատէին թէ մեր ազգին առաջնորդները վարժապետներ էին, այսօր ասկայն ոչ թէ վարժապետ, այլ իրենց առօրեայ գործին մէջ ձախողածներն են որ քաղաքական առաջնորդի հովերը տուած են իրենք իրենց: Մեր ներկայ խեղճութիւնը, զրել կարդալ իսկ չգիտցող մեր քաղաքական «վարիչ»ներուն հանած ազմուկին հակառակ՝ ես հաւատք ունիմ հայ ժողովուրդին ապագային, ինչպէս տագնապին վրայ: Մենք պիտի հասնինք մեր երազին: Իրար հանդուրժել սորվինք, բայց եւ քննադատել պարկեշտօրէն: Արտասահմանի հայութիւնը պատմական դեր մը ունի կատարելիք, ամէնքս ծառայենք ատոր :

Այս խանդավառ ճառէն վերջ՝ աճուրդի դրուեցաւ մէկ ափսէ «փախլաւա», եւ դոյացաւ 22.600 ֆրանք: Հանդէսը ամպոխի տաք մթնոլորտ մը ստեղծած էր, որ չատեր փափաք կը յայտնէին կրկնել նման հաւաքոյթներ :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԳԻՒՂ ՄԸ

Ատրպատականի Թեմ. Առաջնորդի ջանքերով Մուժումբարի հայ գիւղացիները կը պարտաւորուին գիւղ վերաշատնալ: Այս դաղութը չատ հին է, հաւանօրէն հաստատուած 1500ին: Գիւղի քարաչէն հոյակապ եկեղեցին շինուած է մօտ 400 տարի առաջ: Փոքրաթիւ հայ համայնքը տոկացած է ամէն տեսակ արհաւիրքներու եւ չէ լքած պապենական տունը: 1908ին Իրանի Սահմանադրական կռիւներու առեն, 2000է հասնող աւազակաբարոյ , ձիաւոր ու հետիոտն բանակով, կը յարձակին Մուժումբարի վրայ եւ թնդանօթի կը բանեն գիւղը: Հ. Ց. Դ. Ատրպատականի Կ. Կ. նախաղահութիւնը վտանգը կազմակերպեց ինքնապաչտպանութիւնը: Սակայն Ամիր Արչատի անակնկալ յարձակումով, ժամանակ չունեցաւ պատրաստութիւն տեսնելու, եւ գիւղը ենթարկուեցաւ կողոպուտի, տալով քանի զոհեր :

Գիւղի բնակչութիւնը չի ցրուիր եւ կը վերականգնէ իր տնտեսութիւնը :

Մուժումբարը իր առողջարար լեռնային օդով, Թաւրիզի հայութեան համար ամէնէն յարմար ամառանոցն է, որ նպաստած է գիւղացիներու բարելաւման եւ ազգային ոգիի անառարատ պահպանման :

1946ին ներգաղթի կոմիտէի յայտարարութեան համաձայն, գիւղացին կը ծախէ ամէն բան չատ ցած արժէքով եւ կը տեղափոխուի Թաւրիզ, Հայաստան մեկնելու համար: Հազիւ քանի մը ընտանիքներ կը մեկնին, մեծամասնութիւնը կը մընայ Թաւրիզ, մասնուելով Թշուառութեան: Ի վերջոյ Ատրպատականի Թեմ. Առաջնորդը որոշած է Մուժումբարցիները կրկին իրենց տեղը վերադարձնել :

30 ՄԱՐՏ 1949

ՀՄԲ.— Գնդ. Հրանդ Մալոյեան, Սուրիոյ ոստիկան զօրքին հրամանատարը, մասնաւոր զբոսութեամբ մը կը պարզէ վարչական յեղաշրջում մը, տեղական մամուլին մէջ. —

Պատմական Թուական՝ Սուրիոյ տարեգրութեանց մէջ:

Մէկ ժամուան մէջ, վարչակարգ մըկ'անհետանար եւ նոր մը կը ծնէր:

Մանրազնին կերպով պատրաստուած պետական հարուած մը՝ կը յեղաշրջէր ամբողջ վարչակարգ մը, եւ բովանդակ աչխարհը կը դնէր կատարուած իրողութեան մը առջեւ :

Գնդապետ Հիւսնի Զայիմ, զօրաւոր հարուածով մը իչխանութիւնը ձեռք կ'առնէր: Սուրիա պէտք ունէր ասոր, եւ խանդավառուեցաւ: Գոհունակութեան եւ ապահովութեան խոր չունչ մը կ'առնէր ժողովուրդը:

30 Մարտ 1949ի առաւօտեան, Հիւսնի Զայիմ կացութեան տէր էր: Կը կառավարէր Սուրիան :

Ատրճանակի ոչ մէկ հարուած, ոչ իսկ կաթիլ մը արիւն,— ինչ որ ցոյց կուտայ՝ թէ Սուրիացի ժողովուրդը կը փափաքէր վարչակարգի այս փոփոխութիւնը :

Սուրիա փրկուեցաւ: Բարեբախտաբար, պետական այս հարուածը կատարուեցաւ զինուորականի մը եւ անոր բանակին կողմէ, որովհետեւ Սուրիա կ'երթար դէպի ժողովրդական յեղափոխութիւն: Այդ պարագային՝ չատ արիւն պիտի թափէր :

Մեծ զինուորական Հիւսնի Զայիմ, նախատեսեց այս բոլորը եւ իր երկիրը փրկեց աղէտէ մը :

Զօրաւոր եւ կորովի մարդ՝ վճռական եւ ուղղամիտ, մեծ հայրենասէր, ազատ մտածող, լայնամիտ, իր երկիրն ու ժողովուրդը սիրող, Հիւսնի Զայիմ պատրաստ է իր կեանքը զոհել՝ անոր ծառայելու համար :

Խորապէս ժողովրդավար, ան մոլեռանդ հաւատացեալ մըն է ժողովրդավարական եւ հանրապետական սկզբունքներուն :

Այս մարդը, որ անձամբ կը վարէ իր ճակատագիրը ,օր մը աւելի մեծ դեր պիտի խաղայ Սուրիոյ պատմութեան եւ արաբական աչխարհի մէջ:

ԳՆԴԱՊԵՏ ՀՐԱՆՏ ՄԱԼՈՑԵԱՆ

ՋԱՑՆԵՐ ԳԱԻԱՌԻՆ

Լիոն, 24 Մայիս.— Կիրակի, Մայիս 22ին կապոյտ խաչը կատմակերպած էր գինեճաշ մը, ի պատիւ Շրջ. վարչութեան նախագահուհի բնկերուհի Ֆլօրա Անահիտ :

Դպրոցի սրահը ժամանակին լեցուած էր հրաւիրեալներով: Ներկայ էին անդամուհիներ, սանուհիներ, Նոր Սերնդականներ, Դաչնակցական ընկերներ եւ համակիրներ:

Սեղանապետ ընկեր Թ. Այվազեանի բացման խօսքէն վերջ, սանուհիներ երգեցին «Ցառաջ ընթանաք»: Ընկերուհի Ֆլօրա խօսք առնելով պարզեց կապոյտ Խաչի գործունէութիւնը: Խօսեցաւ նաեւ ընկեր Միսաք Միրզէ, ծանրանալով Նոր Սերունդի հայեցի դաստիարակութեան վրայ:

Ցաջորդաբար խօսեցան Դաչնակցական ուսանողներ.— Ց. Պապիկեան, Կ. Թաչճեան, Վիլֆբանչի ուսուցիչ ընկեր Ց. Տաճատեան: Բոլոր խօսողներն ալ կապոյտ Խաչուհիներու ուշադրութեան յանձնեցին Նոր Սերունդի փրկութեան գործը :

Մեր սիրելի եւ չնորհալի սանուհիներուն մենեջմընէն եւ արտասանութիւնէն վերջ, ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ մը ստեղծուեցաւ ազգային յեղափոխական եւ գեղջկական երգերով, եւ մեզ քանի մը վայրկեան փոխադրեց հայրենի երկիրը : Հիւրերը ջերմապէս չնորհաւորեցին կապոյտ Խաչը իր այնքան ազգօգուտ գործունէութեան համար: Ընկերուհի Ֆլօրա իր կարգին, չնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն որոնք եկած էին պատուելու իրմով Փր. կապոյտ Խաչը :

Հաւաքոյթը փակուեցաւ «Ցառաջ նահատակ»ով եւ ներկաները դժուարութեամբ բաժնուեցան սրահէն :

Կր մաղթենք՝ անսահման կորով, յարատեւ աչխատանք եւ նորանոր յաջողութիւն մեր աննման Խաչուհիներուն: — Մ. Արամ

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՍՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓԱԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Այստեղ, Ցարիցինում այլեւս մնալը անչահ ու անհեթեթ է. անկարելի է ու ծիծաղելի Սովիէթների աչակցութեան վրայ յենուիլ: Այս չըջանում ազատ մարդ են գալիս բազմաթիւ հայ պետուրներ, որոնք սիրով պատրաստակամ են մեզ միանալու, եթէ Բաքուն մեզ հնարաւորութիւն ստեղծէ բոլորին հաւաքել ու տեղափոխել: Բացասական դէպքում, մենք վճռած ենք անյապաղ ճամբայ ընկնել Բագուայ ճակատամարտին մասնակցելու համար :

— Հաղորդեցէք, որ այս հանդիստ ու անչարժ կեանքը մեզ համար մահից էլ վատ է: Մենք մահն ենք վհատում, միայն թէ ոչ այս օտար ու անհամբոյր երկնքին տակ, այլ հայ ժողովուրդին մէջ ու նրա ազատութեանը համար :

Խօսողը Մուրատն էր. Սեպուհը համակուած էր նոյն խռովայոյզ պոռթկումով, երկուսով ճիպ էին թափում, որ իրենց հոգու խռովքը, իր բռնադատ դառնութեամբ ու ուժգնութեամբ փոխանցուէր Ռոստոմին, Համազասպին, Գիւլխանդանեանին ու բոլոր այն ընկերներին, որոնք պատասխանատու հսկայ մի գործ չսլաքել էին: Այժմ պարիներ յետոյ, մտածում եմ: Արդեօք Մուրատը իր վերահաս մահուան նախզգացումի ճնշումը չէ՞ր ապրում իր կուրծքի մէջ : Մեռնի՞լ, այո, մեր հերոսին համար ոչ մէկ բոպէ թէական հարց չէ եղած: Բայց նա տառապում էր, զարհուրանքով տառապում , որ ինք անարդօրէն ողջ կը մընայ, երբ հազարաւոր Հայեր մեռնում են անտէր ու անարձագանգ :

Ատրախանում, ամենից աչքառու եղելութիւնը, որ առօրեայ զրոյցի նիւթն էր, Բագուից ժամանող ընտանիքների զալուստն էր: Նրանցից չատերը հանդիստ ու ապահով տեղաւորուել էին ծանօթների ու ազգականների հանդստաւէտ բնակարանների մէջ: Մնացածըխռնուել էրազգասպասկան կալուածների մէջ: Ուղղուեցինք եկեղեցի, փախստականներին տեսնելու եւ նրանցից քաղելու արժանահաւատ լուրեր, որոնք կացութեան իրական պատկերը պիտի տային մեզ:

Ականատես էի եղել մեր ժողովուրդի սարսափահար փախուստին թէ Վանի քսմոնելի նահանջին, 1915ին, եւ թէ Երզնկայի, Կարինի ու Կարսի հեւասպառ փախին, 1918ի սկիզբները: Սրանք փախուստ չէին, այլ փշաքաղիչ նղովք, պակուցիչ զահանդ: Մի բարգաւաճ ու բարեզարդ ժողովուրդ, մէկ օրից միւսը, ստիպուած էր լքել իր տունը՝ կահով ու դոյքերով, իր խանութը կազմով ու ապրանքով, իր արան ու պարտէզը՝ իրենց ճոխ ու փարթամ բերքովը եւ, քամակին նետել մի նիհար տոպրակ եւ ցուպը ձեռին քայլել, մղոններով քայլել դէպի անծանօթ հորիզոններ: Տեսե՞ք նրանց դէմքերը. խոր ու անողորմ տառապանքը կինճիների մէջ ծուարած եւ անէծքի ու զառնութեան թոյրը աչքերի մէջ: Այսպէս չէին Աստրախանի փախստականները, սրանց դէմքերի վրայ խայտում էր արտակարգ մի գոհունակութիւն, նայուածքների մէջ փայլփլում էր մի մեղմ հաճութիւն ու հոգեկան անդորրութիւն — ահարկու մի փորձանքիցփրկուողի բերկրանք:Սակրբեք չէր նմանում փախուստի, այլ գաղթի, մի վայրից այլուր փոխադրութիւն :

Սրանք լուրերը հաղորդում էին մեզ պատմութեան թելը իրար բերնից խլելով: Մէկի պակասը միւսն էր լրացնում: Էլ ինչ երփներանգ հէքեաթներ պատմեցին. խուճապահար բազմութեան իրերամերժ պատկերացումն էր, մեծ մասով վիպայօդ ու առասպելախառն դէպքերի ու պատահարների այս նկարագրութիւնը: Մօտալուտ աղէտի ահակոչը այնպիսի հոգեկան մի ցունց է առաջացրել, որ իրենց աչքին հասարակ մարդու ուրուագիծը վերածուել էր սատանու եւ թնդիւնը՝ որոտումի: «Մաղապուր» ճողոպրած այս խառնիճաղանճից անկարար է ստոյգ, բացորոշ ու վաւերական տեղեկութիւն ստանալ: Սակայն մի բան ակներեւ էր ու անժխտելի, որ Բագուայ մարտերի բախտը ընթանում էր ճախորդ ու անյոյս հետեւանքներով: Որոշ էր, որ այնտեղ բախտորոչ ճակատամարտներ էին մղւում: Մեր յոռետես եղրակացութիւնը աւելի հիմնաւորուեց, երբ իմացանք, որ Ս. Շահումեանի կինն ու զաւակն էլ խառնուած են գաղթի կարաւանին: Նը – ռանք իչեւանել էին հիւր՝ Խումարեանի մօտ, որ հին մի բոլչեւիկ էր ու այժմ Աստրախանի Սովետների անդամ :

ԲԺԻՇԿ ԵՐ. ԽԱՉԱՆԱՍԵԱՆ

թիւն պիտի չունենայ եւ պիտի ընտրուի երկու ժողովներուն կողմէ: 5.— Վարչապետ մը եւ կառավարութիւն մը որուն պէտք է մասնակցին բոլոր կուսակցութիւնները համաձայն իրենց ուժին:

Ինչպէս դիտել կուտան լրագրեկները, խորհրդարանը այնպէս մը ծրագրուած է որ միշտ պահի զօրքի համայնավարներու տիրապետութեան տակ, եւ սահմանադրութիւնը կրնայ փոխուիլ ի-րենց ուզածին պէս:

Սահմանադրութեան հռչակման առթիւ, ժողովրդական խորհուրդը յայտարարութիւն մըն ալ հրատարակեց, որով կը թելադրէ վերադառնալ Ելլթայլի եւ Փոցտամի համաձայնութեանց, առժամեայ կառավարութիւն մը կազմել, հաշտութեան ժողով մը հրաւիրել մասնակցութեամբ այդ կառավարութեան եւն.:

Վարեմ Ալրարատը արգիլուցաւ

Թրքական կառավարութիւնը արգիլեց միջազգային գիտական արշաւախումբի մը վերելքը Ա-րարատ լերան վրայ, նկատի առնելով Մոսկուայի բողոքը:

Ինչպէս կը յիշեն «Ճառաջ»ի ընթերցողները, երեք խումբեր որոշած էին Հայաստանի պատմական լեռը բարձրանալ, դանելու համար Նոյի Տապանին բեկորները: Առաջինը անգլիական խումբ մըն էր, առաջնորդութեամբ է. Սայքսի, անդամ Արքայական Աշխարհագրական ընկերութեան: Երկրորդը՝ դանիական, ղեկավարութեամբ Հանս Ռուզէնի, երրորդը՝ ամերիկեան, ղէսաւորութեամբ Արոն Սմիթի:

Լոնտոնի թերթերուն հրատարակութեանցհամաձայն, թրքական կառավարութիւնը իմացուցած է Պ. Սայքսի թէ չի կրնար արտօնել վերելքը, «որեւէ պարագայի մէջ»: Նոյն ազդարարութիւնն ուղղուած է դանիական եւ ամերիկեան արշաւախումբերուն:

Պ. Սայքս, որ նախապէս դիւանագիտական պաշտօններ վարած է Իրանի, Իրաքի, Թուրքիոյ եւ Լեհաստանի մէջ, յայտարարեց թէ կ'ըմբռնէ որ «միջազգային քաղաքական յարաբերութիւնները աղէմ մը գլխաւոր մտահոգութիւնը կը կազմեն»: Բայց եւ այնպէս, կը յուսայ թէ տակաւին կարելի պիտի ըլլայ վերելք մը կատարել յառաջիկայ տարի:

Այս առթիւ իրազեկները կ'ըսեն թէ Թուրքիա հարկադրուած էր արգիլել վերելքը, վասնզի եթէ անցագիր տար անգլիական, ամերիկեան եւ դանիական արշաւախումբերուն, պիտի ստիպուէր նոյն դիւրութիւնները ընծայել նաեւ «Թուրքիոյ անմիջական դրացիներուն»:

Անցեալ Փետրուարին, երբ առաջին անգամ հաղորդուեցաւ թէ վերելք մը պիտի կատարուի Արարատի վրայ, Մոսկուայի անթելը դիտել տըւաւ թէ անգլեամերիկեան ճակատը լրտեսական ձեռնարկ մըն է որ կը փորձէ Ն. Միութեան սահմանին վրայ, գիտական պատրուակներով:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԸ, կարտինալ Սիւառ, մեռաւ երկուշաբթի օր, թոքերու բորբոքման եւ սրտի հիւանդութեան հետեւանքով: Ծուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի յառաջիկայ չորեքշաբթի: Հանգուցեալը ծնած էր 1874ին, քահանայ ձեռնադրուած՝ 1898ին: Գերմանական դրաւման առեն Փէթէնի կողմը բռնած ըլլալով, խստօրէն կը քննադատուէր Դիմադրական ճակատին կողմէ, եւ չկրցաւ ներկայ ըլլալ, երբ զօր. ը Կոլ Փարիզի մայր եկեղեցին կը մտնէր, ազատագրութեան առաջին օրերուն:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՑ կառավարութիւնը կը ծանուցանէ թէ յունական օգնական մը Բ. օր ռմբակոծելով սահմանամերձ փոքր դիւղ մը, երեք զինուորներ սպաննեց, չորս հոգի ալ վիրաւորեց:

ԵՒՈՎՊԻՈՑ դեսպանատունը (Լոնտոն) պաշտօնական դեկոյցով մը հերքեց իտալական աղբիւրէ հաղորդուած այն լուրերը թէ ապստամբութիւն մը ծագած է Ատոս Ապէպայի մօտ:

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ իրարու կը յաջորդեն ի-տալիոյ մէջ: Հողագործ մշակներու գործադուլը կը շարունակուի մօտ երկու շաբաթէ ի վեր: Այժմ նոր գործադուլներ կր սպասուին չինուածեղէնի, հիւսուածեղէնի, սրճարաններու եւ ճաշարաններու մէջ:

ՍՈՒՐԻՈՑ վարչապետը, դնդ. Հիւսնի Զայիմ, հրամայեց լուծել բոլոր քաղաքական կուսակցութիւնները: Անմիջապէս կնքուեցան զանազան կուսակցութեանց գրասենեակները եւ ակումբները:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բչ.).— Սթերլին 1097 (1070), տոլար 329.60 (364), նափոլէոն 4210, դուխ. ոսկի 3950, սթերլին 4760, տոլար (20) 19.360, ձոյլ ոսկի 581.000: — Ջուխտերիական ֆրանքին արձանագրութիւնը վերահաստատուեցաւ:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր բանակները կը պատրաստուին յառաջ խաղալ դէպի հարաւ: Հանդարտութիւնը վերահաստատուած է Շանկայի մէջ:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՇԱՎԻԼԻ մէջ Ճունիս 19ին:

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ.— Ճունիս 5ին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

★

ԻՍԻԻ ՄԷՋ.— Ճունիս 11ին, շաբաթ գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանին սրահը:

★

ԱՒՆՈՒՎԻԼԻ մէջ, Ճունիս 5ին, ժամը 15էն 23, Salle Gallemandի մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ճ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկեր Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ եւ Առնուվիլի քաղաքապետ Mr. MASURIER:

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԳԷՕՍԵԱՆ (երգ), Պ. ՍԷՏԷՖԵԱՆ (երգ)

Կատակերգութիւն մը ԱԴԱՄԵԱՆ թատերախումբի անդամներու կողմէ: Ընտիր նուագախումբ, եւրոպական պարերու համար:

Ճոխ պուֆէ մատչելի դիներով:

Հաղորդ. միջոց.— Gare du Nordէն ժամը 14.19ին:

★

ՍԷՆԹ ԷթԻԷնի մէջ կը տօնուի Ճունիս 4ի շաբաթ երեկոյեան ժամը 8ին:

Կը խօսի ընկեր Ճ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆի մէջ այս կիրակի իրի-կուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, դպրոցի սրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ճ. Դ. Վարուժան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Ճ. Դ. Նոր Սերունդի:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Ճ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ (Փարիզէն)
Մուտքը ազատ է:

★

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆի մէջ, Ճունիս 5ին, նախաձեռնութեամբ Հ.Ճ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէր եւ Տիկին Սահակ Ճովհաննէսեան եւ զաւակը, իրենց խորին չնորհակալութիւնները կը յայտնեն Հ. Ճ. Դ. Արեւմտ. եւ Րոպպէի կեդր. կոմիտէին, Հ. Ճ. Դ. Իթալիի Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբին, Ֆր. Կ. Խաչի Փորթ ս'Իթալիի մասնաճիւղին, Հ. Ճ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի մասնաճիւղին, ինչպէս նաեւ բոլոր անոնց որոնք թերթով, նամակով եւ անձամբ ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր եւ մեծ մօր՝ Այրի տիկին ԵՂԻՍԱԲԷԹ ՃՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի մահուան առթիւ (Ճուանտան):

Այս առթիւ կը նուիրեն 1000 ֆր. Հ. Ճ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի մասնաճիւղին, 2000 ֆրանք Իթալիի Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին, 2000 ֆր. «Ճառաջ»ի տարածման ֆոնտին, եւ 3000 ֆրանք Հ. Ճ. Դ. Վէթ. Ֆոնտին: Բացի Իթալիէն, մնաց դումարները ստանայ «Ճառաջ»էն:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԻՓ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ բաժնեգիրները. —

ՄԱՐՍԷՅԼ Ֆէր. 400, Ման. 800, ՌՈՒԱՆ Պօղ. 800, Լիոն Մար. 2800, ՔՒԱԼԻՖՈՐՆԻԱ Նախ. ք. 10 տոլար, ՆԻՒ ԵՈՐՔ Սահ. 10 տոլար, ՏԻՏՐՈՑԻԹ Տինկ. 4400, Պ. ՔՈԼՈՄՊ Փաստ. 1600, ԻԼԼ Շեր. 2 հազար, ՓԱՐԻԶ (16) Քրաս. 600, ՎԻՐԻ Մար. 2800, ՊՈՐՏՕ Դաւ., ՕԼՆԻ Խաչ., ՔՒԱՎԱՃՈՆ Աչճ., ԿՐԸՆՈՊԼԸ Զբթ., ԻՒԺԻՆ Ինճ. 800ական, ԼԻՈՆ Ման. հազար, Մեր., փափ. հազարական, ՄԱՐՍԷՅԼ Աչճ. 500, ՓԱՐԻԶ (8) Քոլ. 800, ԿՐԱՆԺ Տ. Ս. 3650, ԼԻՈՆ Կար. 800, ՎԻԼՄՈՊԼԸ Դուշ. 3450, ՓԱՐԻԶ (7) Ձօլ. 800, ՎԻՏԱՎԻ Զաք. 1500, Մեծմ. 800, ՇԱՎԻԼ Եկե. 500, ՄԱՐՍԷՅԼ Ճան. 1500, Ս. ԼՈՒ Ճովհ. 1500, ՎՈՒԼԻԻԶ Հայ. հազար, ՍԱԼԻՆ ՏԸ ԺԻՐՈ Պուլ., Օհան., ԼԱ. ՍԻՈՒԹԱ Աճէմ., Ազատ. 800ական, ԼԱ. ՍԻՈՒԹԱ Դաւիթ. 1500, ՓԱՐԻԶ (18) Ճըն. 600, ԻՍԻ Դան. 1600, ՄՈՆԹՐԷՕՑ Ղուկ. 800, ՓՕ Քոս. 1800, ՊՈԼԻՆ Տ. Ս. 800, ՓԱՐԻԶ (4) Մեհ. 2 հազար ֆրանք:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme — (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

Թղթատարն ալ պիտի բանի: Ջնջուած են ազդայնական կառավարութեան բոլոր նամակագրչմները: Ազգայնական կառավարութիւնը նոր վարչապետ մը ընտրեց Քանթոնի մէջ, որուն կը սպառնան կարմիրները:

ՕՐՇԱՏԵՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ճ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը ներկայ պիտի ըլլայ խումբերու ընդհ. ժողովներուն, իրենց սովորական հաւաքավայրերը, հետեւեալ օրերուն: (Կարեւոր օրակարգ):

ՊՕՄՈՆ եւ ԼԷ ՋՕԼԻՎ, այս հինգշաբթի: Ս. ԱՆԹՈՒԱՆ եւ Ս. ՄԱՐԿՐԻՏ այս ուրբաթ:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ.— Հ. Ճ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին Խրիմեան դպրոցի մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕՑԻ Հ. Ճ. Դ. Նոր Սերունդ «Խանասոր» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահին մէջ: Կը խօսի ընկ. ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ: Նիւթ՝ «Մայիս 28»:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ճ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի G. սրահին մէջ: Կը խօսի Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՈԼԱՏԵԱՆ: Նիւթ՝ «Դանիէլ Վարուժան, իր կեանքն ու գործը»: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ՎԻԵՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Համօ Օհանեան ակումբին մէջ: Ընտրութիւն նոր վարչութեան:

ԴԵՌ ԶԷՌ ՏԵՍԱԾ

Կոմսի «ՅՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐԸ»
Կը ծախուի ընկերներու միջոցաւ: Գինն 150 ֆր.:

Հ. Ճ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մարսէյլի Հ. Ճ. Դ. Նոր Սերունդի դաշտահանդէսը որ յետաձգուած էր օդին անյարմարութեան պատճառով, տեղի կ'ունենայ ՃՈՒՆԻՍ 5ին:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՃԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ
34ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Վասպուրականցիներուն, 5 Ճունիս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 2.30ին: Կը խնդրուի բոլոր կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ սոյն թուականը: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՀԱՑ ԵՐԳԸ ԼԻՈՆԻ ՍԷՋ

ԱԶԳ. ՎԱՐԶՈՒԹԵԱՆ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ,

Մարսիլիոյ ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳԱԽՈՒՄԲԸ ղեկավարութեամբ Վ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆի, կուտայ իր ՄԻԱՑ ՀԱՄԵՐԳԸ, Ճունիս 10ին ժամը 16ին Salle Rameauի մէջ: Ճաշտաղիրը կը պարունակէ ՄԵԾ ՄԱՍՈՎ ԱՆՏԻՊ ԲԱԶՄԱԶԱՆ ԵՐԳԵՐ, մեր եկեղեցական եւ ժողովրդական երաժշտութենէն, ընկերակցութեամբ մեծ երգեհոնի եւ դաշնակի: Երգահանութեան մէջ մասնաւորաբար կոմիտաս վարդապետ:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է ՌԱՖՖԻ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

8 RUE MAUBEUGE

Métro Cadet, Pelletier եւ N. D. de Lorette

Տնօրէնութեամբ ԱՃԻՒ ՏԻԿԻՆ ՄԻՒՐԻՃԱՆԵԱՆԻ
եւ եղբօրը՝ ԳԱՐԵԳԻՆԻ,

Կը հրաւիրուին բարեկամները եւ յաճախորդները, որոնք առաջուան նման պիտի գտնեն համով - հոտով իրենց բոլոր սիրած կերակուրները:

ԳԻՆԵՐԸ ՄԱՏՉԵԼԻ

ԾԱԽՈՒ ԱԶԱՏ ԲՆԱԿԱՐԱՆ

Երկու սենեակ, կամ 1 սենեակ, 1 խոհանոց, տրամադրելի անմիջապէս, Luxembourgի եւ Odéonի մօտ: Դիմել հետեւեալ հասցէին.— Mme. Aslanian, 23 rue Lavoisier, Cachan (Seine):

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր. , Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 2 JUIN 1949 Հինգշաբթի 2 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5862–Նոր շրջան Թիւ 1273

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԱՆԻ՞ ԹԷ ՃԻՇԴ ԸԼԼԱՐ

Մեր երբեմնի բանիբուն աշխատակիցը, Ար – սէն Ա. քհնյ. Սիմէոնեանց, որ այժմ Ամերիկա կը դանուի, չահեկան խնդիր մը կը յուզէ «Հայ – րենիք» օրաթերթին մէջ.— «Հայ եկեղեցականը հոգեւորական՞ն պիտի կոչուի, թէ հոգերական» :

Խնդիրը ծագած է Ապ. երեսփ. ժողովի Դեկ – տեմբեր 11—12ի նիստերուն մէջ, երբ «յաճախ մեզ, եկեղեցականներս կղերական կ'անուանէին, մինչ որ երբեմն բոզոքի եւ տրտունջի առիթ կու տար : Կը գտնուէին այլ տեսակի խորհուրդներ եւս, որոնք կը պատասխանէին.— « Մի՛ եւնոյն է, կղե – րական թէ հոգեւորական» :

Աբեղեան քահանայ երկու վաստակի յօդուածնե – րով կ'ապացուցանէ թէ միեւնոյն բաները չեն «կղերական »եւ «հոգեւորական» :

Իր բացատրութեանց համաձայն, «մէկը կղե – րական կը կոչուի, երբ կը պատկանի կղերական եկեղեցւոյ »:

— « Կղերականութիւն, դա մի առանձին դա – սակարգ է, իր ուրոյն շահերով, ուրոյն ձգտումներով եւ ուրոյն նպատակներով : Կղերակա – նութիւնը իր պատկանած եկեղեցւոյ մէջ կը տի – րապետէ ու կ'իշխէ միահեծան կերպով» :

Ուրիշ դիտելիքներ ալ արձանագրելէ վերջ , իբրեւ կղերական եկեղեցի կը յիշէ «կաթոլիկ կամ պապական եկեղեցին իր հզօր, կուռ կազմակեր – պութիւններով» : Նաեւ երբեմնի ռուսական ուղ – ղափառ – Պրաւոսլաւ կամ Օրթոտոքս Եկեղեցին, որուն այժմ նոր ծիրանի մը հագցուցած են :

Մինչդեռ, «Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցին տիպիկ ժողովրդական եկեղեցի է» : Հաստատու – թիւն մը ուր «աշխարհական տարրը միշտ դերա – կշռող է եղած , եթէ նկատի ունենանք մեր պատ – մական անցեալն ու դէպքերը»

Խոստովանինք որ մենք ալ երբեմն խառն ի խուռն կը դործածենք զանազան բառեր, — եկե – ղեցական, հոգեւորական, կղերական, կրօնաւոր :

Բայց, «կղերական» բառը ղրի առած առեն, մինչ կ'ուզենք մանաւանդ իմաստ մը տալ, — ճիշդ այն ինչ որ այնքան ձեռնհասօրէն կ'ապացու – ցանէ Աբեղեան քահանայ :

Եւ, իբրեւ տրամաբանական եղրակացութիւն, յաճախ կը մատնանշենք բացասական երեւոյթ մը, կղերապետութիւն, որ աչքի կը զարնէ մասնաւո – րապէս երկրորդ Աշխարհամարտին վախճանէն ի վեր :

Այնպէս որ, ինքնին կը ծագի հետեւեալ հար – ցը,— իսկապէս հոգեւորականնե՞ր են մեր այսօր – ուան կրօնաւորները, մանաւանդ «դերապատիւ» – ները, թէ կղերականներ :

Անոնք ծառայողնե՞ր են, համաձայն Հայ. Ե – կեղեցւոյ ժողովրդապետական կանոններուն եւ աւանդութեանց, թէ իշխանաւորներ, որոնք իրենց կամքը պարտադրել կը փորձեն, օգտուելով պա – րագաներէն :

Հարցումին պատասխանը դիւրաւ պիտի դա – նեն անոնք որ ուշադրութեամբ հետեւած են հան – րային կեանքին, սկսելով այս դաղութէն :

Արդէն խորթ հոմ մը կը փչէր պատերազմէն առաջ, չնորհիւ իշխելու տենդէն վարակուած կղերականներու :

Բայց, 1945ի Եկեղեցական ժողովէն վերջն էր որ, երբ Նորընտիր կաթողիկոսը մէկ անդամէն եպիսկոպոս ձեռնադրեց տասը վարդապետներ, իսկապէս կղերապետական մարդանքներու ան – դաստան մը դարձաւ Հայկական Պատասխանմանը :

Օրինակներով խօսած ենք այս մասին, եւ միշտ ալ կրնանք նոր փաստել յիշել :

Պատահական երեւոյթ մը չէ թեթեւսոլիկ վար – դապետ մը՝ Աղեքսանդրիոյ առաջն. փոխանորդ – դին դլխուն պայթած փորձանքը — իր իսկ խել – քով :

Դարձեալ, պատահմունք չէ որ աղդարարու – թիւն ստացած են երկու «լիազօր» եպիսկոպոսներ Իրանի մէջ : (Դրամբեան եւ Կոստանեան եպիսկո – պոսներ, որոնց առաջինը չատ շուտ ճոխացուց իր «ցուցակ ծառայութեանց»ը) :

Բառին ախտաւոր իմաստով կղերականներ չե՞ն Պոլսոյ սեւ փորձանքը, Գէորգ արք. Աբա – լեանան, Աթէնքի տխրահռչակ Մաղլամեանը, Ի – րաքի (յետոյ Պաղտատի) ապարարոյ Թուրքէն Մա – նասեանը : Եւ դեռ ուրիշներ : Շ.

ՕՐ Ը ՕՐԻՆ

ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՏՂԱՔԸ

Վերջերս չատ յաճախ մեզի կ'այցելեն Աբե – ւելքէն տղաք, միւռոնը իրենց երեսին :

Հազիւ տեսած Փարիզը, Հայկական Փարիզը, անոնք ընդհանրապէս խրտչելով կը կծկուին իրենց «օտար»ի պատեանին մէջ :

Կիրակի օր խումբ մը գտանք Մայիս 28ի տօ – նակատարութեան : Եկած էին Պէյրութէն, Ամմա – նէն (Բժ. Ց. Էթեէմէդեան), Երուսաղէմէն եւ ու – զած էին տեսնել մեր դաղութը :

Եթէ մեկնելի հոսկէ առանց այդ խանդավառ բազմութեան չունէին բան մը տանելու իրենց հո – դիներուն մէջ, տխուր պիտի ըլլար իրենց կրած տպաւորութիւնը մեր դաղութին :

Ոչ միայն կը զարմանային, այլեւ կը վրդով – ուէին որ հայերէն չի խօսիր Ֆրանսահայ երիտա – սարդութիւնը :

Օրիորդ մը մօտեցաւ իրենցմէ մէկուն եւ Ֆը – րանսերէն առաջարկեց որ վկճահանդիսութեան տոմս մը գնէ.— Հայերէն չէ՞ք գիտեր, օրիորդ, եղաւ առաջին հարցումը .

— Ի՞նչպէս չէ, չատ լաւ կը խօսիմ :

= Հապա ինչո՞ւ Ֆրանսերէնով կ'առաջարկէք գնել տոմս դնել :

Աղջիկները չունէին մեր 25 տարուան լեզուի եւ ականջի վարժութիւնը եւ հոգեւին վրդովուած կը պատմէին իրենց յուսախաբութիւնները :

= Հոս, դուք, այսպիսի հանդիսաներու մէջ աղջային յեղափոխական երգեր չէ՞ք երգեր :

— Սպասեցէք քիչ մըն ալ ու կը տեսնէք :

Ու տեսան ու լսեցին բարեբախտաբար այն հայրենասիրական երգերը որոնք Հայուն հոգեկան սնունդն են տարաշխարհի մէջ: Տեսան ու լսեցին մանաւանդ որ հաղարաւոր հաւատաւորներ եկած են երկիւղածութեամբ խոնարհիլ հերոսներու լու – սեղէն տեսիլքին առջեւ : Տեսան , լսեցին ու հա – մոզուեցան թէ դաղթաշխարհն ալ մէկ ամբողջու – թիւն է եւ կապուած իրարու այնպիսի նուիրական սրբութիւններով որ դժուար թէ կարելի ըլլայ բաժնել իրարմէ եւ ըսել. «Մենք այսպէս ,դուք այնպէս ... » : ՍՕՍԻ

ՏՕՔԹ. ԱՐՏ. ԱԲԵՂԵԱՆ աչքի դործողու – թեան մը ենթարկուած է Հայտէլպէրկի հիւան – դանոցին մէջ, ինչպէս կը հաղորդէ մեր թղթակի – ցը : Գործողութիւնը յաջող անցած է : Արագ ա – պաքինում կը մաղթենք :

Ամերիկան Տրոպողոյ

ԱՐԱԲՆԵՐԸ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՆ

Լիբիոյ միականի միւֆթին երեքշաբթի օր հրապարակաւ յայտարարեց թէ ցմահ պիտի կո – ուի 700.000 իսլամ հետեւորդներու հետ, եթէ ՄԱԿը վերահաստատէ իտալական իշխանութիւնը ափրիկեան Տրիպոլսոյ վրայ :

Մուֆթին, չէյխ Մուհամմէտ Ալէմ աւելցուց. — «Ուրիշ պատեհ մը պիտի չըլլայ այս ան – դամ : Մենք ողջ պիտի չհետանանք ռազմադաշ – տէն» :

Իր հաւաստիքներուն համաձայն, Տրիպոլսոյ իսլամները դէնքի պահեստներ ունին դրսս ճարած են պատերազմի ընթացքին, անդլիական եւ դեր – մանական բանակներէն : Արաբները կը պահանջեն « կատարեալ անկախութիւն եւ սահմանադրական միապետութիւն , դահակալութեամբ Էմիր Իտրիս էլ Սինուսիի» : Հողային տարածութիւնը պիտի կազմէ միացեալ Լիբիան, կիւրենիայով որ Անդլիոյ ձեռքն է եւ Ֆիդանով (Ֆրանսա) : Շէյխը այս առ – թիւ դիտել տուաւ.— «Անդլիա, դոր մեր լաւա – դոյն բարեկամը կը կարծէինք, կռնակէն դաշու – նահարեց մեզ, Պեւին - Սֆորցա համաձայնու – թեամբ » :

Ինչպէս կը յիշուի, Աղդաժողովը Մայիս 18ին մերժեց վաւերացնել իտալական խնամակալու – թիւնը ափրիկեան Տրիպոլսոյ վրայ, Սեպտեմբե – րին յետաձգելով վերջնական քննութիւնը :

ՎՐԻՊԱԿ.— Երկկուան թերթին մէջ, Բ. եւ Գ. էջ (Նիսի թէյասեղան) աւանդութեան, տե – ղղութեան, իմաստութեան, փորձառութեան, պատմութեան սխալմամբ չարուած են աւանդու – թիւնէն եւն. :

Վճռական օրեր Զորեքրու Խորհուրդին համար

ՄԻԱՑՆ ՊԵՐԼԻՆԻ ԽՆԴԻ՞ՐԸ ՊԻՏԻ ԼՈՒԾՎԻ

Նորէն անելի մը մատնուած է Զորեքերու Խոր – հուրդը, իբրեւ հետեւանք տեսակէտներու հիմնա – կան տարբերութեան : Կը կարծուի թէ վճռական որոշում մը պիտի տրուի այսօր վաղը, մանա – ւանդ որ Մ. Նահանդներու ներկայացուցիչը չու – զեր աւելի երկարաձգել ժողովը : Նախագահ Թրումըն եւս կ'աճապարէ, սպասելով Պ. Էչիսընի վերադարձին, որպէսզի միասին փութացնեն Ատ – լանտեանի դաշինքին վաւերացումը :

Երեքշաբթի օրուան նիստին մէջ զոր ժողովա – կան մը «միօրինակութիւն եւ բիւզանդականու – թիւն» կը կոչէ, Պ. Վիշինսկի չարունակեց քննա – դատել արեւմտեան նախարարներու ծրագիրը՝ Գերմանիոյ քաղաքական եւ տնտեսական միաց – ման մասին : Թերթերը կը գրեն թէ ժողովը տեւեց 3ուկէս ժամ , իսկ իր ճառը՝ 2ուկէս ժամ :

Իր գլխաւոր առարկութիւններն էին . 1.— Ա – րեւմտեան ծրագրով գրաւման կանոնադիրը որեւէ ժամանակամիջոց չի սահմաներ եւ ապահովաբար անսահման դրաւում կը նախատեսէ : 2.— Այդ կա – նոնադիրը համաձայն չէ . գերման ժողովուրդի չահերուն եւ խոչընդոտ կը հանդիսանայ հաշտու – թեան դաշնագրին : 3.— Կանոնադիրը կը ձգտի վերծնական դարձնել Գերմանիոյ երկուքի բաժա – նումը եւն. :

Ե. Միութեան ներկայացուցիչը այս առթիւ առաջարկեց ունկնդրութեան ընդունիլ գերման ժողովրդային համագումարին (համայնավար) պատուիրակութիւնը : Պ. Էչիսըն վճռապէս մեր – ժեց այս առաջարկը, յայտարարելով .

— « Ես մէկ վայրկեան իսկ չեմ հաւատար թէ այն երկու հազար պատդամաւորները որ նշա – նակած են այդ պատուիրակութիւնը՝ որեւէ կեր – պով ներկայացուցիչներն են գերման ժողովուր – դին կամ նոյն իսկ խորհրդային շրջանի ժողո – վուրդին : Ես չեմ հաւատար թէ այդ պատուիրա – կութիւնը պիտի կրնայ կամ ուղէ յայտնել որեւէ տեսակէտ քան ինչ որ յայտնեց Պ. Վիշինսկի : Ես պիտի նախընտրէի որ Պ. Վիշինսկին պաշտօնապէս պարզէր խորհրդային տեսակէտները» :

Պ. Վիշինսկի այլեւս չպնդեց եւ արեւմտեան ե – րեք նախարարները յատկապէս չեշտեցին թէ օ – րինապէս ընտրուած գերման ներկայացուցիչները պիտի լսուին, երբ հաշտութեան դաշնագիրը քըն – նուի, եւ ոչ թէ անկէ առաջ :

★ Այս կացութեան մէջ, կը կարծուի թէ Զորեքրու Խորհուրդը մէկդի դնելով օրակարգի գլխաւոր խնդիրը, Գերմանիոյ միացումը, պիտի փորձէ համաձայնութեան մը յանդիլ Պերլինի կա – ցութեան եւ դրամական հարցի մասին :

Արեւմտեան պետութեանց նախարարները այս առթիւ խորհրդակցութիւն մը ունեցան Ֆրանսա – յի արտաքին նախարարութեան մէջ : Երեքն ալ չարք մը առաջարկներ պիտի ներկայացնեն Խ. Միութեան՝ ազատ երթեւեկի մասին : Ցետոյ պի – տի առաջարկեն քաղաքացիական ազատ ընտրու – թիւններ կատարել ամբողջ Պերլինի համար, վերջ տալու համար ներկայ խառնակութեան որ հետե – ւանք է երկու քաղաքապետութեանց, երկու դա – տական եւ ոստիկանական կազմակերպութեանց . վերջապէս երկու՝ ամէն բանի մէջ :

Աւելի մեծ դժուարութիւններ կը ներկայացնէ ելմտ . եւ դրամական խնդիրը : Այս միջոցին եր – կու տեսակ դրամներ կան Պերլինի մէջ, մէկը՝ Գերմանիոյ արեւմտեան շրջանին եւ Պերլինի ա – րեւմտեան մասին համար, միւսը՝ արեւելեան շր – ջանին համար :

Հրատարակուած տեղեկութիւններէն կը հե – տեւի թէ Պ. Էչիսըն հետզհետէ վճռական դիրք մը կը բռնէ, իսկ Պ. Շուման կը ջանայ ելք մը գտնել, դոնէ սահմանափակ համաձայնութիւն մը կնքե – լու համար :

★ Պերլինի երկաթուղիներու խորհրդային շրջանին վարչութիւնը հրաւիրեց 16.000 բանթող – ներ վերսկսիլ աշխատանքը, Ցունիս 1ի առաւօ – տէն : Կը սպասուի արդիւնքին :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ կը ծաւալին Անգլիոյ մէջ : Երկաթուղիներու աշխատաւորները սկսան դան – դաղ բանիլ, ինքնաշարժի կարդ մը գործարաննե – րու մէջ 2000 բանուորներ դադրեցուցին աշխա – տանքը, 8000 հոդի ալ քարափներու վրայ : Թեր – թերը կը գրեն թէ համայնավարները կը ջանան ընդհ. գործադուլ սարքել :

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻ կուսակցական պաշտօնաթեր – թը, «Փրաւտա», մասնաւոր խմբագրականով մը կը յայտարարէ թէ յունական խնդիրը «ոչ միայն կրնայ լուծուիլ, այլեւ պէտք է լուծուի » :

ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՏԵԱՆՆԵՐԸ պիտի փակուին Ցու – նիս 15էն սկսեալ : — Ընդհ. ներման օրինագիծը պիտի քննուի յունիս 8ին, նախաբարական խոր – հուրդին կողմէ :

ՓՐԿԵՆՔ ԵՒ ԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Գիտեմ որ մեր երիտասարդներէն չատեր չհետեւեցան մեր այս յօդուածագրքին: Բայց ապահով եմ որ չափահասները կարդացին զանոնք: Նպատակս ալ արդէն անոնց հետ խօսիլ էր:

Որքան ալ մեր չափահասները իրենց մէջ պահած ըլլան երիտասարդութեան որոշ ուժեր, եւ իրենք զիրենք յաւիտենական երիտասարդներ կարծեն, իրենց կեանքի գարունը եւ ամառը բոլորած, կը գանուին աշունին ու ձմեռնամուտին առջեւ:

Տարուան եղանակներու մէջ չատ կը պատահին այնպիսի օրեր, որոնք կարծես բնութեան քնական կարգը խանգարել ուզեն: Ծունուարի մէջ տաք եւ պայծառ արեւոտ օրը կը յիշեցնէ մխային անցողակի գարունը: Ձիշդ է որ տարուան եղանակները կը նշեն մարդկային կեանքի շրջանները: Անտարակոյս աշունն ալ ունի իր գեղեցկութիւնները, բայց յաւակնութիւնը չի կրնար անուցանել գարուն դառնալու, եթէ նոյնիսկ քանի մը ծիծեռնակներ պահած ըլլայ իր մէջ:

Երիտասարդութիւնը տարիքի սահմանուած րուն մըն է, ուելի չուտ տարիքներու դասաւորում մը: Ան իր ամբողջութիւնով ազգի մը գարունն է, որ քանակի կողմէ կարեւոր տոկոս մը եւ որակի տեսակէտէն ազգին ամենակարեւոր մասը կը ներկայացնէ, քանի որ ինքն է անոր ապագան, նորոգիչ ուժը եւ անհրաժեշտ տարրը յաւիտենականութեան:

Ամէն անոնք որ բնութեան սէրը ունին իրենց մէջ, դիւրութեամբ պիտի հասկնան թէ բուսահողը (humus) որ դեռնի խաւերու վրայ նստած է, ինչքան հարուստ ըլլայ անոնդով ու կենդանի մանրէներով, այնքան առատօրէն անոնդ կուտայ աճող բուսականութեան:

Երիտասարդութիւնը կեանքի բուսահողն է: Ան իր անունդը կը ստանայ անցնող սերունդներէն: Որքան առատ ու առողջ ըլլայ այդ ստացուածք, այնքան ապահով կ'ըլլայ անոր օգտակարութիւնը, պայմանաւ սակայն որ ինք ունենայ կենսունակութեան ուժը եւ գիտակցութիւնը զայն իր մէջ լուծելու եւ փոխանցելու յաջորդ սերունդին:

Չափահասներու պարտականութիւնն է ուրեմն անհրաժեշտ տեղը պատրաստել, իսկ երիտասարդութեան՝ պատրաստուած տեղըդրաւել ու ապահովել: Այս գործողութիւններու իրագործումը սակայն մանկակի ջանքերէն վեր՝ հասարակականութեան աշխատանքին կը կարօտին: Ազգը հասարակականօրէն երիտասարդութեան բեռը իր վրայ պէտք է վերցնէ, ինչ որ նեղ սահմաններու մէջ ծնողները պիտի ընեն իրենց զաւակներուն համար, որպէս իրենց աչքին լոյսը, հոգեհատորը եւ ապագայ յոյսը:

Եթէ ընտանիքի մը մէջ հայրը եւ մայրը իրենց զաւակներուն դաստիարակութեան համար հակոտնեայ մտածումներ ու ծրագիրներ ունենան, եթէ անոնք մրցումի մտնեն տղան դրաւելու, վերջինը անորոշութեան պիտի մատնուի եւ պիտի տառապի իր բարոյական, մտային եւ մարմնական ուռճացման շրջանին մէջ:

Կ'ըմբռնենք անշուշտ թէ ազգային տեսակէտէն ինչքան կարեւոր հարցի մը առջեւ կը դրտնուինք մեր այս աստանդական վիճակին մէջ: Մեր ազգային ներքին անհասկացողութիւններով, վէճերով, բամբասանքներով ու քսութիւններով չէ որ մեր երիտասարդութեան համար լաւագոյն տեղը պիտի ապահովենք:

Լաւագոյն ու առողջ դաստիարակութեան միակ միջոցը, որ վեր պիտի մնայ կռիւոռ կապած մեր անհասկացողութիւններէն ուպիտի ապահովէ ներդաշնակ գործունէութիւն մը, երիտասարդութեան ֆիզիքական դաստիարակութիւնն է:

« Mens sana in corpore sano» — հիներու այս խօսքը բացարձակ ճշմարտութիւն մը նկատուած է արդի դիտութեան կողմէ: Մենք չէ որ պիտի ժխտենք զայն, այլ հաւաքական ջանքերով ու ներդաշնակ գործունէութիւնով պիտի ջանանք օժտել մեր երիտասարդութիւնը առողջ մարմնով եւ զօրաւոր կամքով:

Մարմնակրթութիւնով միայն կարելի է սանձել բոլոր այն վնասակար բարքերը եւ սովորութիւնները որոնք կը խանգարեն անհատին առողջական վիճակը: Անով միայն երիտասարդը կ'օժտուի ուժի եւ ինքնավստահութեան հաւատքով, կ'աղնուանայ եւ կը բարձրանայ, դառնալով հիմնական ազգակ մը ազգին յարատեւութեան համար:

Կամքի զօրացման ուժը կրնանք դիւրաւ դտնել բնութեան աղբիւրներու մէջ,— բաց օդ, մըկանային չարժում, ամենօրեայ մարզանք եւ ընդհանուր առողջապահութիւն: Մեր երիտասարդութեան կազմակերպութեանց դեկավարները, ինչպէս նաեւ դաստիարակութեան ու փրկութեան գործին նուիրուած գոյքերը լաւագոյնս չխուսանքը կատարած պիտի ըլլային, եթէ իրենց ծրագրին մէջ մեծագոյն տեղը տային մեր այս առաջադրութեանը:

Զարգացնել երիտասարդին մկանը, զօրացնել անոր ազգային պիտակցութիւնը, օգնութեան հասնիլ թշուառին ու հիւանդին՝ ազգային պարտականութիւններ են անշուշտ: Բայց, թափուած ջանքերը, ցանուած սերմերը որպէսզի իրենց արդիւնքը տան, նաեւ նուազին թշուառութիւններն ու հիւանդութիւնները, լաւ չէ՞ր ըլլար որ անոնք, այդ գործին նուիրուածները հաւաքական ջանքերով իրենց չորքը համախմբէին երկսեռ երիտասարդութիւնը ու ներշնչէին անոնց ճաշակը եւ գիտակցութիւնը ընդհանուր առողջապահութեան եւ մարմնակրթութեան:

Այս առաջադրութեամբ, մեր հնարաւորութեան սահմանին մէջ առայժմ 125ի չափ երիտասարդներ եւ պատանիներ, մանչ եւ աղջիկ, կը մարզուին պարտաճանաչ յանձնախումբի մը հսկողութեան տակ, կիրակի օրերը: Ամէն մարզիկ ունի իր առողջապահական թղթածրարը որուն վրայ պատակն է հետեւիլ ենթակային տակաւ կողմերուն ու օժտել զինքը ներդաշնակ մարմնով:

Կեանքի մէջ յաջողելու համար, մանաւանդ մեր պայմաններու մէջ, ուր բացի մեր բազուկէն ու միտքէն ուրիշ օժանդակութեան միջոցներէ չունինք, պէտք է ի վիճակի ըլլանք նեռուելու պայքարին մէջ ու կռուելու անպարտելի ուժով մը: Այդպիսի կեցուածք մը կարելիէ պահանջել տակաւին մը, որ կը դողայ պզտիկ աղմուկի մը առջեւ:

Ընդհանրապէս անոնք որ պատմութեան մէջ անուն մը չինած կամ իրենց սիրելիներու երազը իրականացուցած են, ուժեղ կամքով եւ անհատականութեամբ անձեր եղած են: Ուժեղ անհատականութիւնն ալ կը պահանջէ զօրաւոր մարմին: Ահա մեր փնտռածը եւ մեր մարմնակրթական յանձնախումբի ծրագիրը:

Բնութեան աղբիւրներու չնորհիւ մենք ի վիճակի պիտի ըլլանք մեր երիտասարդութեան կամքը զօրանցելու: Անկասկած այս աշխատանքը ծանր եւ դժուարին է: Բայց մեր խոր հաւատքը դէպի մեր ապագան կը պարտադրէ մեզ համբերութեամբ եւ յարատեւութեամբ տանիլ այդ, եթէ չենք ուզեր ունենալ տրուելի մը հոգին: Սակայնիկեանները նման նայինք միշտ բարձրը եւ հեռուն, դէպի մեր ազգային փրկութեան բարձունքը:

Հ. ՄԵՐԻՆԿԻՒԼԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Թալե՛ր կ'լսեր Մ. Կորքի...

Ռումանացի տարագիր մը, Հ. Սասքուեանու որ հեղինակ եւ թարգմանիչ է միանգամայն, կը գրէ ամերիկեան թերթի մը մէջ.—

Ռոմէն Ռոլան Մաքսիմ Կորքիի մասին ըսած է թէ ան առաջին «հարուածային բանուորն» է Աչխատանքի հանրապետութեան մէջ եւ կ'ողջունէ զայն իբրեւ աշխատաւորական մտաւորականը: Սովետականդրականութեան մէջ Կորքին կը գտնվէն իբրեւ հայրը սովետական մշակոյթի նոր աշխարհին:

1949 Մարտ 28ին «Փրավտա» Կորքիի ծննդեան 80ամեակի առթիւ ամբողջութեամբ վերհրատարակեց Նիւ Եորքի մասին 1906ի անոր տպաւորութիւնները, որ վերջերս գրքոյկի ձեւով լոյս տեսաւ «Ցեղին Դէւին քաղաքը» խորագրով: Սովետ Պետական Հրատարակչականը միեւնոյն տաեն լոյս ընծայեց, 50 հազար օրինակ, Կորքիի յօդուածները «Ամերիկայի մէջ»: Մոռնալով որ Լենին ըսած է թէ «Համայնավարութիւնը Մարքսականութիւն է առաւել ամերիկեան ճարտարութիւնը» կրկմլին նախընտրեց Կորքիի այն գրութիւնները որոնք Նիւ Եորքցիները կը նկարագրէն իբրեւ «կեանքի դերիներ», «կեր քաղաքին համար»:

Մաքսիմ Կորքի համայնավարութեան չատադովը սկսաւ ըլլալ 1920ական թուականներէն: Բայց իր նախկին յօդուածները «Քրոնիքըլի» եւ « Նոր կեանքի» մէջ տարբեր տեսակէտներ կը պարզեն:

Ան եռանդով ողջունեց Ալեքսանդր Կերենսքիի չափաւոր յեղափոխութիւնը, յայտարարելով թէ ռուսական միջին դասակարգը չէր կրնար նոր պետութիւն մը կառուցանել ցարականութենէ մնացած աւերակներու վրայ: Սակայն հոկտեմբերեան բոլշեւիկ յեղափոխութենէն վերջ՝ իր առաջին յօդուածին մէջ ժողովրդավարութեան մասին Novaia Zhizn'ի մէջ (Նոյեմբեր 25, 1917), կը գրէ· — « Քանի մը կոյր մոլեռանդներ եւ անգիտակից արկածախնդիրներ խելայեղ կը նետուին այսպէս կոչուած «բնկերային յեղափոխութեան» վրայ, որ իրականին մէջ անիշխանութեան կը տանի եւ փլուզումն է «պրոլետարիատ»ին: Այս կերպով Լենին եւ իր դործակիցները թոյլ կուտան իրենք իրենց ամէն տեսակ ոճիր, ինչպէս Ջարդ վերթրոտարի արուարձաններու մէջ, ապա Մոսկուայի մէջ, մամուլի ազատութեան ընդդէմ եւ դանդուածային ձերբակալութիւնները:

« Ցոյս ունիմ որ ռուս աշխատաւորները պիտի բանան իրենց աչքերը եւ տեսնեն Լենինի խոստումներուն ունայնութիւնը եւ իր բոլոր յիմարութիւնները: Բանուոր դասակարգը իր արիւնով եւ մորթով կը վճարէ Լենինի փորձարկութեան գինը » :

1917 Նոյեմբեր 23ին, Կորքի կը գրէր խմբագրականի մը մէջ, ուղղուած «Բանուորներուն», « Լենինի եւ իր հետեւողներուն համար ռուս բանուոր դասակարգը այն է ինչ որ հանքը մետաղադործին համար: Կարելի՞ է այդ հում հանքէն ընկերվարական պետութիւն կառուցանել: Ամենայն հաւանականութեամբ անկարելի է: Բայց ինչո՞ւ չփորձել: Ի՞նչ կը կորսնցնէ Լենին եթէ իր փորձը չյաջողի»:

1918 Ցունուար 18ին Կորքիի յօդուածը որ «Ժողովրդապետութեան պատուղը» խորագիրը կը կրէ, կը պատասխանէ Փուլիթովի բանուորներուն որոնք կը սպառնային փակել «Novaia Zhizn» եթէ Կորքի չարունակէր սովետ կառավարութեան դէմ գրել: Ասոր Կորքի կը պատասխանէ՝ «անոնք որ «Novaia Zhizn» կը չարեն չկրնան ցարական վարչաձեւին դէմ որպէսզի սահականերու եւ երկաններու ինքնակալութիւնը փոխարինուի վայրի ժողովուրդի մը ինքնակալութեամբ: Սմոլնիի կառավարութիւնը (Մոսկուայի մէջ պալատ մը ուր կը քնակէին Լենինի կոմիսարները) կը վարուի ռուս բանուորին հետ այնպէս ինչպէս փայտի խուրձի մը հետ, տեսնելու համար թէ ռուսական ծխնելոյզը կրնա՞յ բռնկցնել եւրոպական յեղափոխութիւն մը: Այն վտանգաւոր ձեռնարկներու մէջ կը նետուի առանց նկատի առնելու բանուոր դասակարգին բարօրութիւնը, ապագան եւ կամ Ռուսիոյ ճակատագիրը » :

1918 Ցունուար 22ի «Novaia Zhizn»ի խմբագրականին մէջ որ «Ցունուար 9 — Ցունուար 5» խորագիրը կը կրէ, Կորքի կը գրէ թէ ինք որեւէ տարբերութիւն չի տեսներ Ցարի գինուորներուն՝ որոնք հրացանի բռնեցին բանուորները 1905 յունուար 9ին եւ Լենինի կարմիր քաղաքապետներն էին որոնք 1918 Ցունուար 5ին կրակեցին բանուորներուն վրայ երբ անոնք ցոյց կը կատարէին Սահմանադիր Ժողովին առջեւ: Կորքի կը գրէ թէ «Փրավտա»ն կը ստէ երբ կ'ըսէ թէ զարնուածները քաղքենիներ (պուրժուա) էին: Այն մարդիկը որ ցկցի դամուեցան Օպուքովի եւ ռազմամթերքի գործարաններուն բանուորներն էին» :

Մի եւնոյն թերթին մէջ (Մարտ 22, 1918) Կորքի կը դանդատի թէ Լենինի համայնավարները ժողովրդապետութենէ հեռացուցին աշխատաւորները, թէ բոլշեւիկեան քաղաքականութիւնը, «թշուառութեան եւ ոչնչութեան մէջ հաւասարութիւն » է եւ թէ ժողովրդապետութիւնը փիլիպէս կը քանդուի համայնավարութեան կողմէ (Novaia Zhizn , Ապրիլ 7, 1918):

«Novaia Zhizn»ի Նոյեմբեր 20, 1917ի թիւին մէջ Կորքի կը գրէ Լենինի մասին — « Ինչ որ այս անամօթ ձեռնածուն կը բերէ՝ սով է, կատարեալ ճարտարարուեստական կործանում եւ արիւնոտ անիշխանութիւն»: Նոյեմբեր 23, 1917ի թիւին մէջ, կը գրէ·— « Լենին կը կարծէ թէ ընկերվարութեանն է եւ ինքզինքին թոյլ կուտայ կործանել Ռուսիան :

« Լենին վարիչ մըն է եւ ունի վարիչի մը պարտաւորութիւնը: Լենին նմանապէս ունի նաեւ «պոյատ» (աւատական պատուն) արհամարհանքը ղէպի ժողովուրդը, ան գիտէ թէ ինչպէս պէտք է ղրդռել ռուս ժողովուրդը եւ արթնցնել անոր բնազդները »:

Երկու տարի վերջ, 1920 Յուլիս 20ին երբ Կորքի, վախնալով սովահար մտաւորականներուն ճակատագրէն կուտայ Լենինի, հիանալի մէկ պատկերը,— «Միջազգային կոմունիստ»ի մէջ, թիւ 12, Լենինը բաղդատելով Մեծն Պետրոսի հետ:

Ոչ մէկ ռուս դրող այնքան լաւ ճանչցած է իր երկիրը որքան թափառաշրջիկ Ալեքսի Մաքսիմովիչ Փեչքովը, դրչանունով Կորքի, այսինքն «դառնը իր կեանքի դառնութեան հետեւանքով : Ինը տարեկանէն սկսեալ, իր մեծ հայրը կօշկակարի մը քով աշկերտ դրաւ, մինչեւ իր 24 տարեկանը, երբ հրատարակեց «Մակար Ջուդրան» Թիֆլիզի «Կովկաս»պարբերաթերթին մէջ: Մաքսիմ Կորքի չատ յաճախ արհեստ փոխեց եւ դործ փնտռելու համար Ռուսիոյ արեւելքը եւ հարաւը պտտեցաւ, իր ծննդավայրէն Նիժնի Նովկորատէն դէպի Դանուբ եւ Կովկաս: Ք.

150 ՀՈԳԻ ՍՊԱՆՆՈՒԵՑԱՆ Պուլիվիոյ ածխահանքերուն մէջ (Հարաւ. Ամերիկա): Հանքադործները զինադահարեցին 15 պատանդներ որոնց երկուքը ամերիկացի երկրաչափներ են :

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ հոմոէկական կղերին անդամներէն 140 հոգի ղրկուեցան իրենց պետական նպաստէն, «դիրք բռնած ըլլալով ժողովրդապետութեան դէմ »:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԽՄԲ.— Քաղված «Սով. Հայաստան» ամսագրի 1949 Մարտի թիւէն.—

ԵՐԵՒԱՆԻ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ Միութիւնը քարտուղարութեան որոշումով եւ Մոսկուայի ու Լենինկրատի գրողներու հրաւէրով Մոսկուա եւ Լենինկրատ էր ղրկուած հայրենադարձ երիտասարդ գրողներու խումբ մը, որոնց մէջ էին արձակագիրներ Գ. Քէչիչեան, Ա. Աւագեան, Շ. Վարդանեան, Պ. Պարդեւ, Ա. Համբարձումեան, Շ. Թաթիկեան եւ բանաստեղծներ Ա. Թէրզեան, Գ. Կիւլեան, Ա. Ալիքեան եւ Այվազեան: Խումբին իբրեւ ղեկավար կ'ուղեկցէր «Հոկտեմբերիկ» ամսագրի պատասխանատու խմբագիրը, Գարեգին Սեւունցը:

Այս ուղեւորութեան մէկուկէս ամսուան ընթացքին, անոնք տեսած են Թանգարանները, արդիւնաբերական մեծ ձեռնարկները, պատմական վայրերը, մշակոյթի եւ արուեստի նշանաւոր օջախները: Պուշկին քաղաքը, Լենինի դամբարանը, Կրեմլի զինանոցը, Թոլսթոյի տուն - թանգարանը, Տրետեակովեան պատկերասրահը, չոքզալի դործարանը, թատրոնները:

ՍՍՌՄ Գրողներու Միութեան պատասխանատու քարտուղար ընկ. Սիմոնովն ընդունած է հայրենադարձ գրողները: Որոշուած է այս տարուան ընթացքին Մոսկուայի մէջ ռուսերէն լեզուով հրատարակել հայրենադարձ գրողներու ստեղծագործութիւններու ժողովածու մը, որպէսի կազմուի ընկեր Սիմոնովի կողմէ:

ՁԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ ԵՂԱԾ է, Մարտ 10ին Ա. Ա. Մելիք Ադամեան ՍՍՌ Դեղագործ Սովետի պատուիրակ, դիտութեան վաստակաւոր գործիչ, բժշկական դիտութիւններու դոկտոր պրոֆէսէօր, Արտաւազմանի հետ մշակութային կապի հայկական ընկերութեան վարչութեան անդամ:

Ծնած էր 1885ին, զաւակ դիւղացի ընտանիքի: 26 տարեկանին աւարտած է Մարքովի բժշկական կաճառը եւ քանի մը տարի ըլած է դիւղական մանկավարժական աշխատանք ունդյն քաղաքի հարմալարանի դարմանադիտական բաժանմունքէն:

1925 կուդայ Երեւան եւ կը վարէ բժշկական կաճառի դարմանադիտական բեմը: Նախադահն էր բժշկական ընկերութեան, եւ հայկ. ՍՍՌ առողջապահութեան նախարարութեան դիտական բժշկական խորհուրդի:

1937ին դոկտոր էր բժշկ. դիտութեանց, իսկ 1940ին Հայաստանի կառավարութիւնը չնորհեց անոր Դիտութեան վաստակաւոր գործիչի կոչում:

Գրած է 60է աւելի դիտական աշխատութիւններ: Ստացած է «Աչխատանքի կարմիր դրօշ» շքանչանը:

ԵՐԵՒԱՆԻ ՀԱՐԱՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ կողմը, Նոր Աբիշ թաղամասը պիտի դառնայ մայրաքաղքի բարեկարդ վայրերէն մէկը: Սկսած են մեծ փողոցներու շինութիւնը, որոնց մէկուն վրայ շինուած են դպրոցի, մանկապարտէզի եւ չարժանկար թատրոնի նոր շէնքերը: Երկրորդ մեծ փողոցի վրայ սկսած են հիւանդանոցի, մարմնակրթանքի հրապարակի եւ նոր լողարանի շինարարութիւնը: Այս տարի կ'աւարտի էլեկտրական լուսաւորութեան եւ ջրամատակարարման ցանցի շինարարութիւնը:

ՁԱՅՆԵՐ ԴԱՒԱՌԷՆ

«ՄԱՅԻՍ 28»Ը ՎԱՎԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱՎԱՆՍ, 30 Մայիս.— Շարաթ երեկոյ, Մայիս 28ին տեղիս ամենամեծ սրահի Սալ ոէ Ֆէյթի մէջ, յոնուելացւ յաղթապանծ »Մայիս 28»ի 31րդ տարեդարձը: Որոշուած ժամուն սրահը լեցուած էր արդէն:

Բեմը զարդարուած էր աւուր պատշաճի նկարներով: Սեղանի մը վրայ զետեղուած էր անմահն Արամի նկարը, որուն երկու կողմերը կը ծածանէին Ֆրանսական եւ հայկական եռադոյները:

Բեմի վրայ կը սպասէին սանուհիներ, «Ա. Ա-հարոնեան» վարժարանի աշակերտներէն մաս մը եւ Նոր Սերունդի անդամներ:

Հրաւիրուած էին պետական պաշտօնեաներ եւ ընկերվարական ականաւոր ներկայացուցիչներ, ի շարս որոնց նաեւ Տրօմի երեսփոխան Պ. Քուրթիէն:

Հանդէսը բացուեցաւ «Մարսէյէզ» եւ «Ճառագ նահատակ» երգերով, որոնք ունկնդրուեցան յոտընկայս: Օրուան նախադահ ընկեր Գ. Սիմոպեանը ֆրանսերէն եւ հայերէն իր բացման խօսքով, համառօտակի պարզեց Ա.արատեան Հայաստանի կացութիւնը Մայիս 28էն առաջ, բացատրեց տօնին նշանակութիւնն եւ կարդ մը օգտակար թելադրանքներէ վերջ, առաջարկեց յոտնկայս յարդել մեր բոլոր նահատակներու յիշատակը: Ճեռոյ սկսաւ գեղարուեստական բաժինը:

Առաջին երգդն էր ընկ. Ս. Պիլալիի աղջիկը, որ հայերէն եւ ֆրանսերէն իր երգերով, բուռն ծափեր խլեց հանդիսականներէն: Օր. Սիմոպեան յաջողութեամբ արտասանեց ֆրանսերէն ընտիր բանաստեղծութիւն մը, իսկ Ա.արտենեան վարժարանի աշակերտներէն Ժ. Ղաչիկեանը, Ա.. Խաչակեանի «Հայաստանը»: Երկրորդ երգդն էր Ղաչուկի Ս. Փերզիկեան, որ իր երգերով աւելցուց հանդիսականներու խանդավառութիւնը: Ճաչորդաբար եւ յաջողութեամբ արտասանեցին նաեւ Վ. Գասեան (ֆրանսերէն), Օր. Մարդարիտ Պօյաճեան եւ Ալիս Գալուստեան, ինչպէս նաեւ Նոր Սերունդէն Թ. Եղիկեանը, երեքն ալ Արտ. Ճակորեանի բանաստեղծութիւններէն:

Ապա բեմ հրաւիրուեցան Ֆրանսացի հիւրերը, որոնք նոյնպէս խօսեցան «Մայիս 28»ի մասին:

Ձարեւցի «Ես իմ անուշը» արտասանեց Ռոմանթիւնը:

ՆՈՐՔԻ դեղատեսիլ սարալանջին վրայ չինուած է նոր թաղամաս մը հայրենադարձներու համար: Կառավարութեան աջակցութեան չնորհիւ չինուեցան բազմաթիւ բնակելի տուներ: Թաղը ունեցաւ նաեւ էլեկտրական լոյս: 1948ին այդ թաղամասի չինարարութեան համար ծախսուեցաւ աւելի քան հինդ միլիոն ռուբլի: Սկսուած է դպրոցական նոր շէնքը, հիմնադրուած են բաղնիքի, ակումբի, մանկապարտէզի շէնքերը, պիտի ընդարձակվի էլեկտրական լուսաւորութեան ցանցը: Մեծ աշխատանք կը տարուի ոոդդման ցանցը ընդարձակելու համար: Հայրենադարձները պիտի տնկեն աւելի քան տասը հազար պտղատու ծառեր:

Նաթնակ Ֆրանսուհի մը, (որ Կ. Խաչուհի է):

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Ս. Սիսլեան «Հայ ժողովուրդը, իր նուիրական աւանդներէն մէկդան, «Մայիս 28»ի պաշտամունքն ու պաշտպանութիւնն ալ յանձնած է Հ. Ց. Դաշնակցութեան: Երբ նոր եկած էինք անապատներէն, այն տեղ, ամէնքը կը տօնէին «Մայիս 28»ը: Ամէն մարդ ինքզինքր տէր կը համարէր այդ սրբութեան: Պարագաները փոխուեցան, ոմանց մէջ նոր հոգեբանութիւններ ստեղծուեցան ու գտնուեցան մարդիկ, որոնք կարծեցին թէ բնաւութեամբ կարելի է կասեցնել «Մայիս 28»ի թափօրի յաղթական գնացքը, բայց չյաջողեցան, վասն զի, հայ ժողովուրդը կը հաւատայ, որ ինքն ազատ ապրելու իրաւունք ունի եւ ըմբռնած է այսօրուան տօնին խմաստը: Գաղթաշխարհի մէջ կը տօնուին մեր բոլոր հերոսամարտերը, որոնք մեր ազատագրական պայքարի օդակները կը կազմեն: Կան մարդիկ, որոնք վեց դարերու տարկուքեան պատճառաւ կորսնցուցած են ազատութեան ճաչակը, բայց իրական հայրենասէրներ վառ պահած են ազդ. գիտակցութեան ջահը: 1914ի պատերազմին երբ ամէն բան կորսուած կը համարուէր, մենք մինակ էինք ու լքուած բոլորէն, տեղի ունեցաւ անսպասելին:

Եւ ի վերջոյ, Թուրքը որ միշտ Հայերու հանդէպ «խենչոյլ» չարժելու վարժուած էր, հարկադրուեցաւ դրիչը ձեռք առնել եւ Սեվրի դաշնագիրը ստորագրել:

Բան մը, եւ այն ալ մեծարժէք բանմըկորնչելէ վերջ դանելը գերագոյն երջանկութիւնն է: Այսօր եթէ բուռ մը ժողովուրդ ունինք, Հայաստան ունինք, «Մայիս 28»ին կը պարտինք: Ոմանք չեն սիրեր այս դրօշակը, բայց կ'ուզեն դրօշակ ունենալ ու չունին:

Այն օրը որ այս տօնը տօնուելէ դադրի, այն օրը այս ժողովուրդը կը մեռնի»:

Ընկերը իր զեղեցիկ ճառը վերջացուց յուզելով ունկնդիրները:

Բանախօսութենէն վերջ, Մարգարիտ Պօյաճեան (Ա.արտենեան վարժարանի աշակերտուհի), դաշնակի ընկերակցութեամբ Մարի Միքայէլեանի, երգեց ֆրանսերէն երգ մը, նոյնպէս ծափեր խլելով: Ռոմանի Նոր Սերունդէն ընկեր Ցակոբ Պօյաճեանը արտասանեց Վարանդեանի «Հայ հերոսները»:

Ապա բեմ եկան խումբ մը սանուհիներ, որոնք պարեցին զեղչկական պարեր: Ի վերջոյ ներկայացուեցաւ, «Հնարագէտ վարձակալը» կատակերդութիւնը: Դերակատարներն էին Պ. Պ. Քէչիչեանի, Պըլըդեան, ընկեր Պ. Պօյաճեան եւ Պուհուհի Ս. Փերզիկեանը:

Հանդէսը վերջացաւ որոշուած ժամուն: Ցայտադիրը հաճելի էր:

«Քրիստափոր» կոմիտէն տարուան առաջին ձեռնարկը յաւ կազմակերպած էր եւ չնորհաւորելի է:

ՆԵՐԿԱՑ ՄԸ

ՀՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ կառավարութիւնը երկրէն դուրս հանեց եւս կոսալ պատուիրակութիւն մը, որ Փէշթա գացած էր, հատուցումներու հարցով դրաղելու համար:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Ցոյսի մի անդյ լոյս ծագեց: Սրանք ակնաղբիւրն էին վաստահելի տեղեկութիւնների: Երկար ժամանակ, դէս ու դէն թափառելուց յետոյ, դբատանք Խումարեանի բնակարանը, որ համեստ, մի յարկանի ու քարաչէն տուն էր ծովափին մօտ: Խումարեանը տունը չէր:

Ստիպողական գործերի բերումով, մայրամուտից առաջ պիտի չվերադառնար: Հիւրընկալ տիկինին յայտնեցինք մեր ինքնութիւնը եւ ուղեւորութեան նպատակը: Խնդրեցինք նաեւ, որ բարեյօժար լինի մեզ պատեհութիւն ընծայելու Շահումեան ընտանիքի հետ մի փոքրիկ տեսութեան:

Սրահ մտաւ լղար, ներբակերտ ու սլացիկ հասակով մի դեղանի, քսանամեայ երիտասարդ, որի վերի շրթունքը նոր էր չուք կապել:

Սուրէն Շահումեանն էր:

Իր խօսքը, վարմունքն ու վերաբերումը խիստ սիրալիր ու մարդամօտ էին: Անհապաղ ու բացսիրտ պարզութեամբ մերկացրեց անցուդարձի կացութիւնը: Չհերքեց, որ Բադումն ծանրակչիռ ու տագնապոտ պահ էր ապրում: Թշնամին զօրացել էր նոր ու թարմ ուժերով: Բուռն ու իրերայաջորդ դրոհներով մի քանի կարեւոր դիրքեր էր գրաւել եւ անսպասելիպատաղաջաղացումներ կատարել: Մեր զօրքի կորուստն ու բարոյականը բարձր էր, բայց պարէնը անբաւարար: Իշխանութեան մտահոգութիւնը՝ խնայողութեան միջոցով ուտելիքի արագ սպառումը կասեցնել: Որպէս անօգուտ բերաններ, հեռանալ ուղղ ընտանիքներին պարտաւորում են մեկնել քաղաքից: Այլապէս անմիջականվտանգդրութիւն չունէր:

Շուտով մտերմացանք Սուրէնի հետ: Նա ոգեւորութեամբ չատադովեց կուսակցութիւնների անկեղծ դործակցութիւնը եւ նրանց համերաշխ ու միասնական աշխատանքը: Ջերմ համակրանքով պատմեց Համապասպի ու իր մարտիկների սխրադործութիւնների, Հ. Ց. Դաշնակցութեան հոյակապ դիրքի եւ անչահախնդիր ու անվերապահ նուիրումի մասին: Այս առնչութեամբ պատմեց նաեւ, թէ ինչպէս իր հայրը, Թիֆլիսում ձերբակալումից ազատուել էր, ընդհու Դաշնակցական ընկերների ճարպիկութեան: Հպարտ էր իր հօր համբաւով, եւ երախտիքի զդացումով ճառագայթում էին իր ժպտուն աչքերը:

Հայաստանից Գահիրէ այցելող պատուիրակներին հարց ու փորձել էի Սուրէնի մասին: Ոչ մի բաւարար պատասխան: Բոլորի խօսքին մէջ մի անհանդն սարսափի դող կար: Բոլորն էլ անդէտ ու անտեղեակ էին ձեւանդում: Չէ՞ որ Ստեփան Շահումեանի անունով երդւում էին բոլորը՝ Հայաստանում: Ոչ միայն նա Կովկասի ամենացայտուն ու հեղինակաւոր յեղափոխական բոլչեւիկն էր եւ դերապանցում էր անդամ Ստալինին, այլ մանաւանդ Լենինի ամէնէն վստահելի աշակերտն ու հետեւողն էր: Ո՞ւր էր այս խորհրդաւոր լռութեան դաղանիքը:

Այս տարի միայն, սովետական մի տարադիր սպայ պատմեց ինձ, որ Սուրէնը դինուորական ասպարէզի մէջ, իր ուշիմութեամբ ու ճարպատրութեամբ այնպիսի արագաքայլ վերելք է կատարել, որ դառել է հրասայլի մասնադէտ, զօրավարի աստիճանով: Մէկ օր էլ, 1937ի մաքրադործումների չարաչուք օրերին, դաղտասուկ է տարածուել, թէ Սուրէնը՝ Լենինդրադում չաքարախտով հիւանդացել է ու ապա վիճենա է ուղարկուել դարմանումի համար: Մի օր էլ դրոյց է չրջել, որ Վիճենայում, վիրաբուժական դործողութիւնից յետոյ իր մահկանացուն է կնքել:

Շաքարախտ... Վիճենա:

Դեռ զլուխս չի մտնում. ինչո՞ւ Վիճենա, այն էլ չաքարախտի համար:

Սովետ երկիրը՝ այն երանաւէտ վայրն է, ուր մի մեծ խաչեալ կայ: Դա ճշմարտութիւնն է:

Ահա՝ բիւրաւոր հանելուկներից մէկը, որ մեկնութեան կարօտ չէ:

Սուրէնը ընդմիշտ անհետել է:

Եւ անհետել է 1937ին:

Ցեղափոխութիւն էր. քանդումի, փլուզումի ու կազմալուծումի մրրիկ: Կարգ ու կանոնը վարատուած էր իրրեւ «բուրժուական» պիտակ: Կառուցումի, նորը կերտելու չունէին իսկ չկար: Քանդումի տենդով էր բռնուած ամբողջ երկիրը: Երեւելին ու հաղորդակցութեան միջոցները լքուած էին բանտարկների քմայքին ու կամայականութեան:

ԲԺԻՇԿ ԵՐ. ԽԱՉԱՆԱՍԵԱՆ

Նոր ապրարարութիւն Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ եւ Հունգարիոյ

Անգլիական եւ ամերիկեան կառավարութիւնները նոր ծանուցագիրներ ուղղելով Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ եւ Հունգարիոյ, ազդարարեցին թէ վճռած են յարդել տալ հաշտութեան դաշնագիր – ներուն տրամադրութիւնները: Միեւնոյն առեն ծանուցագիրներ ուղղեցին Սոֆիայի, Փէշթայի եւ Պուքրէշի խորհրդային դեսպաններուն, հրաւիրելով մասնակցիլ դաշնագիրներուն գործադրու – թեան որոշման:

Ինչպէս դիտել կուտան իրազեկները, այս վերջին պարագան պարզ ձեւակերպութիւն է, քանի որ Մ. Միութիւնը միշտ կը ժխտէ թէ երեք պետութիւնները խախտած են դաշնագիրները:

Համաձայն դաշնագիրներու տրամադրութեանց, եթէ անգլիական, ամերիկեան եւ խորհրդային դեսպանները չկարենան համաձայնիլ, չէզոք յանձնախումբ մը պիտի կազմուի, մէկ մէկ ներկայացուցիչ առնելով ամբաստանեալ երկրէն, ամբաստանող երկիրներէն եւ չէզոք պետութենէ մը: Եթէ երկու հակամարտ կողմերը չհամաձայնին երրորդ՝ չէզոք անդամի մասին, ընտրութիւնը պիտի կատարէ Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը: Եթէ յանձնախումբը ձախողի, ամբողջ խնդիրը պիտի յղուի Ազգաժողովին:

Անգլիա եւ Մ. Նահանգները անցեալ ապրիլին ծանուցագիրներ ուղղելով երեք ամբաստանեալ պետութեանց, իրենց դաշնագրի տրամադրութեանց (մարդկային իրաւունքները) խախտում կը մատնանշէին կարգինալ Մինձենթիի եւ Պուլկարիոյ 15 պատուելիներուն դատավարութիւնը, պուլկար ընդդիմադիր Նիկ. Փեթկովի դնդակահարումը եւ Ռումանիոյ ընդդիմադիր կուսակցապետ Մանիուի ցկեանս բանտարկութիւնը: Ռումանիա, Պուլկարիա եւ Հունգարիա մերժեցին ընդունիլ այս ծանուցագիրները: Այժմ երկրորդ փորձն է որ կը կատարուի:

ՓԱՆի ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՁԵՒՈՍԼՈՎԱՔԻՈՑ կաթոլ. հովուապետը, եղէՔ Բերան արք. մանուկը չրջաբերականով մը կը յայտարարէ թէ «անյոյս» բան է վերսկսիլ բանակցութիւնները համայնավար կառավարութեան հետ, լուծելու համար վիճելի խնդիրները: Պետութիւնը կ'ուզէ բոլոր դպրոցներուն պարտադրել Մարքս Լենինեան ուսմունքը:

ՊՈՏԼԻՒՒի դէմ արձակուած վճիռը — «անբարոյական դրականութիւն» — բեկանուեցաւ Գչ. օր, Փարիզի Վճռաբեկ Ատեանին կողմէ, իր մահէն 92 տարի վերջը: Վճիռը տրուած էր 1857 Օգոստոս 20ին, ոստիկանական ատեանի մը կողմէ, 300 ֆր. տուգանքի դատապարտելով հեղինակը, հարիւրական ֆրանքի ալ՝ հրատարակիչը եւ տպագրիչը, «Fleurs du Mal»ի հրատարակութեան առթիւ: Դատավճիռը միեւնոյն ատեն կը հրամայէր ջնջորդ հրատարակութեանց առեն ջնջել վեց հատընտիր բանաստեղծութիւններ: Պոտլէռ խորապէս ազդուած էր այս վճիռէն, բայց իր բոլոր բողոքները մնացին ապարդիւն: Միայն թէ 50 ֆր. զեղչուեցաւ տուգանքէն, ուղղակի դիմում կատարուած ըլլալով Իօժէնի կայսրուհիին:

ՆԱՄԱԿԱԴՐՈՇՄՆԵՐՈՒ հաստատման հարիւրամեակին առթիւ, միջազգային ցուցահանդէս մը բացուեցաւ երէկ, Կոան Փալէի մէջ: Պիտի տեւէ մինչեւ Յունիս 12: Այցելուները պիտի տեսնեն նաեւ 350 մասնաւոր հաւաքածոներ, որոնց մէկը կը պատկանի Անգլիոյ թագաւորին: Մասնաւոր բաժիններ կը ներկայացնեն նամակադրոշմներու պատմութիւը, արտադրութեան եղանակները եւն.: Մուտքը՝ տասը ֆրանք: Այս առթիւ մաս – նաւորապէս ոգեւորած նամակադրոշմներու տրցակ մը ծախու է 100 ֆրանքի:

ԱԶԱՏ ԱՐՁԱԿՈՒԵՑԱՆ երկու դերմանի զօրավարներ, Յոն Յապըը եւ Յոն Կոթպէրկ, եւ դերասանուհի մը, որոնք ամբաստանուած էին ֆրանսացի պատանիներու դնդակահարութեան առթիւ: Երկու զօրավարները յայտարարեցին թէ հակառակ ըլլալով հանդերձ, հարկադրուած էին զոր – ծադրել իրենց տրուած հրամաններուն, համաձայն դինուորական օրէնքի:—Տասը տարի ազդային անպատուութեան դատապարտուեցաւ հեղինակ մը, Ալֆրէտ Յապը Լիւս, որ երեք հատոր դիրք գրած էր դրամատան շրջանին, Le Journal de France.

ՍԱԿԱՐԱՆ (Գչ.).— Սթերլին 1097 (1055), տոլար 329.80 (357), դուից. ֆրանք (ս. չ.) 90: Նափոլէոն 4210, դուից. ոսկի 3970, սթերլին 4760, տոլար (20) 19.400, ճոյղ ոսկի 578 հազար ֆրանք:

ՓԱՐԻԶԻ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍՈՒԹԵԱՆ տեղապահ նշանակուեցաւ դերապայծառ Պոսար:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ԾՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՎԻԼԻ մէջ Ցունիս 19ին:

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ մէջ, այս կիրակի իրիկուն ժամը 8էն մինչեւ կէս գիշեր, Salle des Fêtes, 22 rue Voltaire, Ալֆորվիլ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Ս. ՄԻՆԱՍ – ԵԱՆ ԵՆԹԱԿոմիտէի:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹԻՐԻԱՔԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ եւ Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ: Ընկերվարական ներկայացուցիչ – ներու հետ ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ քաղաքա – պետը:

✕

ԻՍԻԻ ՄԷՋ.— Ցունիս 11ին, չաբաթ գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանին սրահը:

★

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ մէջ, Ցունիս 5ին, ժամը 15էն 23, Salle Gallemandի մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ց. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկեր Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ եւ Առնուվիլի քաղաքապետ Mr. MASURIER:

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Օր. ԱՍՏՂԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ (երգ), Պ. ՍԷՏԻՖԵԱՆ (երգ)

Կատակերգութիւն մը ԱԴԱՄԵԱՆ թատերա – խումբի անդամներու կողմէ: Ընտիր նուագա – խումբ, եւրոպական պարերու համար:

Ճոխ պուֆէ մատչելի գիներով:

Հաղորդ. միջոց.— Gare du Nordէն ժամը 14.19ին:

★

ՍԷՆԹ ԷԹիԷՆի ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Սէնթ Էթիէնի Ա.նտոք ենթակոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Ֆր. Հայ Կապոյտ Խաչի սանուհիներու եւ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Բարդէն Սիմի խումբի:

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ 16 rue J. B. Davidի ծանօթ սրահին մէջ:

Կը խօսի ընկեր Ց. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Պիտի ցուցադրուի Հայաստանի ազատագրումը մարմնացնող անտիպ պատկեր մը:

Մուտքը ազատ է:

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆի մէջ այս կիրակի իրի – կուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, դպրոցի սրա – հին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Վարուժան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ց. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ (Փարիզէն)

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Մուտքը ազատ է:

★

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆի մէջ, Ցունիս 5ին, նախա – ձեռնութեամբ Հ.Ց. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին:

Մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի: Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16էն 23: 72 Bld. Maréchal Joffre, Bourg la Reine:

Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Արտասանութիւն, երգ, հայկական եւ եւրո – պական պարեր:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը ներկայ պիտի ըլլայ խումբերու ընդհ. ժողովներուն, իրենց սովորական հաւաքավայրերը, հետեւեալ օրերուն: (Կարեւոր օրակարգ):

ՊՕՄՈՆ եւ ԼԻ ՋՕԼԻՎ, այս հինգշաբթի: Ս. ԱՆԹՈՒԱՆ եւ Ս. ՄԱՐԿՐԻՏ այս ուրբաթ:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ.— Հ. Ց. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս չաբաթ ժամը 8.30ին Խրիմեան դպրոցի մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՑԻ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդ «Խանասոր» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահին մէջ: Կը խօսի ընկ. ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ: Նիւթ՝ «Մայիս 28»:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի G. սրահին մէջ: Կը խօսի Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՈԼԱՏԵԱՆ: Նիւթ՝ «Դանիէլ Վարուժան, իր կեանքն ու գործը»: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ՎԻԵՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Համօ Օհան – ջանեան ակումբին մէջ: Ընտրութիւն նոր վար – չութեան:

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մարսէյլի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի դաշտա – հանդէսը որ յետաձգուած էր օդին անյարմարու – թեան պատճառով, տեղի կ'ունենայ ՑՈՒՆԻՍ 5ին:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՑԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 34ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Վասպուրականցի – ներուն, 5 Ցունիս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 20ին:

ՀԱՑ ԹԱՏՐՈՆԸ ՍԻՎՐԱՆի ՄԷՋ

5 Ցունիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ՏՐԴԱՏ ԵՒ ՍԻՐՈՒՀԻ ՆՇԱՆԵԱՆ մասնակցութեամբ լաւագոյն արուեստագէտներու Hôtel de Franceի մէջ Լիվռի – Կարկան, կը ներկայացնեն՝ Փարիզ մեծ յաջողութիւն գտած՝ յայտնի ակադեմական ժամ Էգառի

ՀԱՑՐ ԼԸՊՕՆԱՌ

ընտանեկան բարոյալից գոմէտի առամ 4 արար:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՍԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի պատիւ Ֆ. Հ.Մ.Ը.Մ.ի Մարսէյլի մարզիկներուն:

Ցունիս 4ին, Moulin Brûléի սրահին մէջ, José Rémoի Tango Typique նուագախումբը (Casinos de Nice et de Deauville): Ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ:

Հաճելի անկանկալներ, ճոխ եւ դիւրամատչելի պուֆէ:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Մասնաւոր հանրակառք Ալֆորվիլէն, Charenton Ecolesէն 107 թիւ օթօպիւս, իջնել Moulin Brûlé:

Սեղանները նախապէս ապահովելու համար դիմել Salon de Coiffure Grégoire 27 rue Etienne Dolet Alfortville:

★ Այս կիրակի ժամը 3ին ֆութպոլի մրցում Մարսէյլի Հ.Մ.Ը.Մ. ընդդէմ Ալֆորվիլի Ֆ.Հ.Մ.Ը.Մ.ի: Ալֆորվիլի քաղաքապետարանին մարզադաշտին վրայ 2 rue de Seine: Հաղորդակցութեան միջոց.— Charenton Ecolesէն առնել 103 թիւ autobus եւ իջնել rue de Seine:

ԳՐԱԿԱՆ ՅՈՒԾ-ԵՐԵԿՈՅ

Նուիրուած Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի մահուան տա – րելիցին, այս չաբաթ իրիկուն:

Կը նախագահէ ՏԻԿԻՆ Տ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ եւ Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԽՄԲ.— Այս ճշդումը ուղղուած է «Զ. Փ.»ի, որ մերժած ըլլալով հրատարակել զայն, պատճէնը ղրկած ենք մեզի.—

ՄԱՐՍԷՅԼ, 28 Մայիս.— Սէնթ Անթուանի Թաղական Խորհուրդն եւ Կրթ. Մարմինն կուգայ ճշդել թէ՝ մեր Թաղին մէջ ծօնուած Սպահանդէսի չուրջ երեւցած Թղթակցութեան մէջ չեն յիշուած թէ նախաձեռնող Թաղականութեանս եւ Կրթ. մարմնին անունները, եւ իրենց մասնակցութիւնը բերող կազմակերպութիւններէն Հ. Ց. Դ. որ 2000 ֆր. նուիրած է դպրոցին փոխան Ծաղկեպսակի, Նոր Սերունդը որ հազար ֆրանք, նոյն նպատակին, ինչպէս եւ Կապոյտ Խաչը:—(Կնիք եւ ստորագրութիւններ):

Pension ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Երկու հոգինոց ընտանիք մը կ'ուզէ իրեւ «փանսիոնէռ» ունենալ տարիքոտ տիկին մը որուն ճաշը եւ խնամքը կ'ապահովէ օրական 800 Ֆր.ով: Դիմել «Ցառաջ»ի:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 3 JUIN 1949 Ուրբաթ 3 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5863-Նոր շրջան թիւ 1274

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՉ ՏԵՍԱԿԷՏ, ՈՉ ԲԱՂՁԱՆՔ

Ինչո՞ւ կղերական, կղերապետական մարզանքները հետզհետէ յաճախադէպ կը դառնան Հայկական Արտասահմանի մէջ :

Ինչո՞ւ տարեց, երբեմն ալ երիտասարդ վերադարձողներ իշխանաւորի հովերը կ'առնեն այսկամ այն դաղութին մէջ :

Պատճառը այն է որ, մեր «գերապատիւ»ները մեծ մասով չունին ինքնուրոյն տեսակէտներ՝ իրենց պարտականութեանց մասին: Կա՛մ գործակատար – պաշտօնեաներ են, եւ կամ՝ ինքնահաւան պոլիտիկոններ :

Որքա՞ն ինքնագլուխ —յաճախ անխորհուրդ— ձեռնարկներ, մասնաւորապէս վերջին տարիներու ընթացքին :

Արբանեան արք. մը քաոսի կը վերածէ Պոլսոյ դաղութը: Փոխանակ ինքն իր մէջ պարակուելու, բանիմաց տարրեր իր շուրջը հաւաքելու եւ ելք մը դտնելու :

Այն աստիճան որ, թուրք մամուլը ամէն օր սիւնակներով մանրամասնութիւններ կը հրատարակէ, անուղղակի դուռ բանալով նոր ոտնձգութեանց :

Ոչ ժողով, ոչ կանոնադիր ինչպէս իր միւս ուղեկիցը, Մազլումեան :

Շատ մը ձախաւերութեանց կարգին, Ամէնքի այս կամակոր կղերիկոսը ձեռնարկած էր ծախու հանելու ազգ. կալուածներ եւ դոյքեր, ներդաղթի ծանօթ իրարանցումին առեն :

Անդին, Լիբանանի մէջ, այլապէս պաղ հով մը կը փչէ :

Կաթողիկոսարանը մեկուսացած : Ազգ. կեանքը չլսուած : Թեմերը երեսի վրայ ձգուած :(Կաթողիկոսը կը նախընտրէ հովիւներ կամ փոխանորդներ նշանակել, մինչդեռ այնքան դիւրին էր հաւատարմօրէն գործադրել ազգ. սահմանադրութիւնը, Գաւառ. Ժողովները վերակազմելով եւ օրինաւոր առաջնորդներ ընտրելով) :

Այս պղտոր մթնոլորտին մէջ, թեմերը կը տուժեն ոչ միայն բարոյապէս, այլեւ նիւթապէս : Ամէնէն առաջ՝ կաթողիկոսարանը ինք :

Դեռ վերջերս էր որ տեղական թերթերը կը դրէին թէ կաթողիկոսարանի օրեան առթիւ, Սուրիա - Լիբանանի մէջ հաւաքուած է միայն 1600 ոսկի, մինչ անցեալ տարի 6000 էր :

Երբ ընտրովի առաջնորդութիւնները նշանա – կուի գործակալութեանց կը վերածուին, բնականաբար «լիազօրները» վերէն կը նային իրենց չընջասպատին վրայ, հրամաններ արձակելով ալ ու ձախ, կամ հայրենիքին անկեղծ սէրը չփոթելով օրեան հովերուն հետ :

Զունենալով պայծառ տեսակէտներ իրենց պարտականութեանց մասին, մեր կղերիկոս – իշխանաւորները միեւնոյն առեն կորսնցուցած են դոնէ բաղձանքներ յայտնելու վարժութիւնը :

Վերջին արտաքաղթէն առաջ, Պոլսոյ Ազգ. ժողովը ունէր կարեւոր խնդիր մը իր օրակարդին վրայ,— «բաղձանքներ», որոնք ձեւակերպուելով պիտի ներկայացուէին Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին :

Այսքան տարիներու ընթացքին, դուք լսեցի՞ք որեւէ խորհրդակցութիւն, բանաձեւ, բաղձանք՝ Հայկական Արտասահմանի բարձրաստիճան կղերին կողմէ :

Քաղաքական մարդանքներ չէ որ կը թելադրենք: Ոչ ալ խնդագարում նուիրապետական կարգ – կանոնի :

Բայց, չկա՞ն անհանդուրժելի, ըմբռստացուցիչ պարագաներ, չարժման մէջ դնելու համար մեր դերապատիւներուն խելքն ու խիղճը :

Մանաւանդ որ, չատ լաւ դիտեն թէ էջմիածինը ի վիճակի չէ ազատ չարժելու իր թեւերը: Նոյն իսկ աներկիւղ դործածելու Հայկազնեան բառարանին բառերը ...

Եթէ որոշ տեսակէտներ ունենային եւ քիչ մըն ալ կորով, պիտի ըմբռնէին թէ ոչ հայրենիքը բան մը կը չահի, ոչ ալ Հայկական Արտասահմանը, իրենց կրաւորական, երկդիմի դիրքով :

Հայ. Եկեղեցին չի կործանիր, եթէ աչխարհացրիւ բազմութեանց հոգեւոր հովիւները դիտնան «ոչ» ըսել կարդ մը պարագաներու մէջ:

Այդպէ՞ս կը գործէին երէկ:

Շ.

ՕՐԸՕՐԻՆ

ՀԱՑ ԵՐԳԸ

Երգելով ապրիլ ուղղ ժողովուրդ ենք, եթէ նոյնիսկ չար բերաներ հոգեվարքի մէջ նկատեն մեզ:

Գէչ կ'երգենք, լաւ կ'երգենք, բայց երգ ունինք վերջապէս միշտ մեր չրթունքներուն վրայ:

Ու այդ երգե՛րը: Երբ մենք մեր դլխուն ենք կամ «Անկեղծ զինուոր ենք...» կամ «կարկուտ տեղայ Մանասորի դաչտումը» եւ կամ «Լուսին չկայ»: Խաւարել է ...

Իսկ երբ արդէն զեկավար մը կայ խումբ մը տղոց դլխուն, ահա ժողովրդական երգերու զմայլելի չարքը: Ի՞նչ հարստութիւն: Անսպառ դանձ մը մեր հայրերի հոդին ու չուրչն բխած : Մեր լեռներու զեփիւռովը եւ մեր աղբիւրներու դղդղուքովը թաթաւուն :

Ասոնք այդ զեկավարներուն վրայ: Մտահ վրայ կարելի է համբել դանոնք Ֆրանսայի մէջ, ուր եթէ երկսեռ երիտասարդութիւն մը կայ իրըեւ հոդի նիւթ, կան եւ այնպիսի անյաղթելի դժուարութիւններ որ կարելի չըլլար օդտադործել այդ հոդի նիւթերը :

Քանի մը յամառները միայն յիշած ըլլալու համար, ըսենք անմիջապէս որ սկսած ողբացեալ Ալէմշահէն, Վ. Սարդիսեան, Պարթեւեան, Սերդոյեան եւ նոր երիտասարդ ուժեր, ի՛նչ կամքի, անսպառ կորովի ու համբերութեան պէտք ունեցած են քանի մը տասնեակ հոդի իրարու զով բերելու, դանդնք պահելու , մարդելու եւ ներկայացնելու համար ժողովուրդին :

Չխորանանք ասկայն, ընդարձակ է նիւթը եւ «Օրը Օրին»ի տեղը սահմանափակ:

Ուրեմն կ'անցնիմ «օրակարդին». — Լիոնի Հայ Երդի Օրն է: Հոն երթալ երգելու քաջարի ուրուհումը տուած է Վ. Սարդիսեան իր 70հոդինոց խումբով:

Հակառակ ձեռնարկին դժուարութեան, ուրախալի է անշուշտ տեսնել Մարսէյլի երգիչները որ ուղած են Լիոնի իրենց հայրենակիցներուն կուրծքերը ուռեցնել ոչ միայն յուզումով, այլեւ հպարտութեամբ :

Հաղարով պիտի համբենք անշուշտ այդ բարձրը դլուխները, այդ հպարտ նայուածքները ի տես իրենց երիտասարդ երգիչներուն որոնք Մարսէյլէն Լիոն պիտի դան թնդացնելու Հայկ. երգը:

ՍՕՍԻ

ԱՌԱՆՑ ՄԵԿՆՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ամիսներ առաջ, բարեպաշտ Հայ մը, դառնութեամբ եւ սրտնեղած կը հարցնէր թէ՝ ներելի՞ է հայ եկեղեցւոյ բեմէն հաղորդել հետեւեալ ծանուցումը. —

«Foireի մէջ վաճառում ընող մը 100 ֆրանք կուտայ քահանայի մը որպէսզի «Տէր ողորմեա»ի պահուն յիշեն դինքը եւ իր դործին յաջողութիւն խնդրեն...»

Եւ «յիմար» կ'անուանէր քահանան, որ յանձն առած էր այս չուկայիկ պաշտօնը:

Իսկ անցեալ օր ալ իմացայ թէ Փրատոյի մայր եկեղեցիի բեմէն կաթող. պատուիրակը — արքեպիսկոպո՞ս — ինքն իրեն թոյլ տուած է «Մայիս 28ին՝ Alcasar սինէմայի մէջ ներկայացուելիք Հայկական չարժանկարին հրաւիրելու իր «բարեպաշտ» ժողովուրդը..»: Գիտնալով հանդերձ որ այդ ներկայացումը սարքուած էր ի հեճուկս Մայիս 28ի ոճրակատարութեան, նոյն իրիկունն իսկ:

Որհրդածութիւնները ձեղի կը ձդեմ:— Բ.Մ.

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ դիչերն ի բուն վիճաբանելէ վերջ, վաւերացուց կառավարութեան առաջարկած խնայողութիւնները, 35 միլիառ ֆրանք: Այս առթիւ արտօնեց որ փոխադրութեանց նախարարը ջնջէ այն փոքր երկաթուղիները որոնք չհաարեր չեն: Միեւնոյն առեն 7.500.000.000 ֆրանքի վարկ մը քուէարկուեցաւ, պաշտօնեաներուն դոհացում տալու եւ երկաթուղիներու ներկայդիները պահելու համար: « Իմանիթէ » կը տրանջայ թէ ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնը 41 միլիառ 610 միլիոն ֆրանքի նոր վարկ մը պահանջած է Յունիսի համար :

Զկրցան յուծել գերեւանական իւնդիրը

ԱՒ ԱՑԺՄ ԿԸ ԶԲԱՂԻՆ ՊԵՐԼԻՆՈՎ

Զորսերու Խորհուրդը յուսահատելով բուն դերմանական հարցին լուծումէն, կը փորձէ դոնէ Պերլինի խնդիրը կարգադրել: Արդէն անհամբեր դարձած են Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները, եւ չեն ուղեր որ ժողովը քաչքչուի Յունիս 20էն անդին :

Զորեքչաբթի օրուան նիստին մէջ, Պ. Պեւին յանուն իր կառավարութեան յուսախաբութիւն եւ անհամբերութիւն յայտնեց, դիտել տալով թէ բուն դործնական խնդիրները կը վերածուին իրաւապիտական վիճաբանութեանց: Պ. Էչիսըն ալ յուսախաբութիւն յայտնելով, չեչտեց թէ Պ. Վիչինսկի որեւէ տրամադրութիւն չի ցուցներ ելք մը դտնելու :

Ժողովէն առաջ, Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները մանուր խորհրդակցութիւն մը կատարած էին արտաքին դործերու պաշտօնատան մէջ, կացութիւնը քննելու եւ վճռելու համար թէ կ'արժէ՞ քաչքչել խորհրդածութիւնը: Օրակարդի խնդիրներէն մէկն էր դաղանի նիստ մը դումարել, որպէսզի չորս նախարարները պատեհութիւն ունենան լիովին պարզելու իրենց դիրքը: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Վիչինսկի լսելով այս թելադրութիւնը, պատասխաներ է թէ չի կրնար հաւանութիւն յայտնել առանց իր կառավարութեան հարցնելու: Կը նչանակէ թէ չատ լայն չեն իրեն տրուած լիազօրութիւնները:

Պերլինի հարցին քննութեան առեն, Պ. Էչիսըն առաջարկեց քաղաքին վարչութեան կարդ մը մասերը ձդել Դերմանիոյ, ուրիչներ կարգադրել միջդաչնակցային հրամանատարութեան մեծամասնութեամբ, իսկ մաս մըն ալ՝ դարձեալ Քոմմանտատուրայի մէջոցաւ, բայց միաձայնութեամբ: Պ. Վիչինսկի պահանջեց միաձայնութիւն բոլոր պարագաներուն մէջ (ուրեմն վեթօ դնելու իրաւունքով): Պ. Էչիսըն դիտել տուաւ թէ Պ. Վիչինսկի կ'ուղէ որ Պերլինի խնդիրն ալ կարգադրուի կամ իր ուղած եղանակով, եւ կամ բնաւ չհարդադրուի: Եւ բացատրեց թէ ինչու հակառակ է վեթոյի դրութեան: «Վասն դի վեթօն ամէնէն կամայական եւ բռնատիրական մեթոտն է խափանելու որեւէ հաւաքական ձեռնարկ: Այդ մեթոտը կրնայ խափանել որեւէ դործողութիւն, պարզապէս հարկադրելու համար ուրիչները որ ընդունին մեկուն պայմանները , իրրեւ դին իր հաւանութեան »:

Որհրդային պատուիրակը անդրդուելի մնաց իր տեսակէտին վրայ: Այս առթիւ էր որ Պ. Պեւին իր յուսախաբութիւնը յայտնեց:

Ուրիչ հակաճառութիւն մըն ալ տեղի ունեցաւ, երբ ամերիկեան պատուիրակը յայտարարեց թէ Աբեւմտ. Դաչնակիցները Պերլին կը գտնուին իրաւամբ, մինչ Պ. Վիչինսկի կը հասկցնէր թէ հոն կը գտնուին Ռ. Միութեան հաւանութեամբ..

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը բացատրեց թէ Պերլինի խնդիրը մեծ մասով մասնագիտական է եւ երնայ լուծուիլ, երբ ճչդուի քուէարկութեան եղանակը: Պ. Վիչինսկի նորէն ժխտական դիրք բռնեց եւ նիստը վերջացաւ առանց եզրակացութեան մը յանդելու :

★ Ժողովէն առաջ, արեւմտեան Դաչնակից – ները հասկնալ ուզեցին Վիչինսկիի դիրքը՝ վերաբերեալ կեդրոնական կառավարութեան մը հաստատման մասին: Մոսկուայի ներկայացուցիչը պատասխանեց թէ համաձայն է քննելու այդ խնդիրը՝ խորհրդային ծրադրի հիման վրայ :

★ Արտաքին նախարարներու փոխանորդները, որոնք ամիսներէ ի վեր կը քննեն Աւստրիոյ հաչտութեան դաչնադիրը ,նոյնպէս ձախողած են: Իւրաքանչիւրը առանձին տեղեկադիր մը պատրաստած է:

★ Պերլինի երկաթուղիներու դործադուլի դադարման մասին վերջնական որոչում պիտի տրուէր երէկ, 12.000 բանթողներու կողմէ :

ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆ ԱՓՐ. ՏՐԻՊՈԼՍՈՑ ՄԷՋ

Էմիր Իարիս էլ Սիւուսի, ծանօթ ցեղապետը, Յունիս 1ին կատարեալ անկախութիւն հռչակեց Պէնկազի - Տրիպոլիս չրջանին մէջ (Կիւրենիա), եւ պահանջեց Անգլիայէն ճանչնալ իր բոլոր իրաւասութիւնները: Բրիտանական կառավարութիւնը յայտարարեց թէ կը հաւանի միմիայն ճանչնալ իրրեւ հոգեւոր եւ աչխարհական պետը 250.000 վաչկատուն Արաբներու, միայն ներքին դործերու մէջ:

Այսպէս Անգլիան կ'ուղէ կատարել խոստում մը զոր տուած էր 1942ին, յայտարարելով թէ այլեւս Իտալիոյ պիտի չվերադարձուի այդ հողամասը :

Էմիր Իարիս Մարդարէին չառաւիղներէն կը համարուի եւ իր հայրենիքը վերադարձաւ 1944-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՆՇԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

«Մայիս 28»ը արձանագրուած է արդէն եւ պիտի մնայ ընդ միշտ Հայոց պատմութեան մէջ ոսկի տառերով, որովհետեւ այն օրն էր որ՝ 1918ին՝ հայ ժողովուրդը կրօնական համայնքի անտիճանէն բարձրացաւ պետական աղգութեան աստիճանին:

Մինչեւ պետականացման այն թռուցիկը, հայ ժողովուրդը ռուսական ցարին հպատակ տարը մըն էր, որ կրօնա – մշակութապէս կը կառավարուէր «Պոլոժենիա»ի տրամադրած սահմանները մէջ, իսկ Օսմ. կայսրութեան մէջ՝ համաձայն Ազգ. Սահմանադրութեան, որ հայ համայնքին կուտար նոյնպէս միայն կրօնա–մշակութային ներքին վարչական իրաւունքները: Թէեւ հայ տարրը Թուրքիոյ մէջ ճանչցուած էր իբրեւ «միլլէթ» (ազգութիւն), բայց այդ բառը կրօնական համայնքի իմաստով էր եւ Հայերուն ներկայացուցիչը Պոլսոյ Պատրիարքն էր: Առաջին համաշխարհային պատերազմին ընթացքին իթթիհատական Թուրքիան ջնջեց Հայոց Ազգ. Սահմանադրութիւնը, իսկ Ռուսիոյ մէջ՝ 1917ի յեղափոխութեան հետեւանքով՝ ցարական «պոլոժենիան» ինքնին դադրեցաւ: Հայ ժողովուրդը իրրեզ ազգութիւնը ապացուցանող օրինական նոր վիճակ մը պէտք էր ստեղծէր: Այդ ստեղծուեցաւ 1918 Մայիս 28ին, Հայաստանի Հանրապետութեան հռչակումով:

Այս վերածնունդը տեղի չունեցաւ սակայն բնականոն ընթացքով եւ սովորական պայմաններու մէջ: Բնականոն եղած պիտի ըլլար այն առեն, երբ մեր մայր հայրենիքը իրենց միջեւ բաժնած երկու հսկայ կայսրութիւնները ՄԻԱԺԱՄԱՆԱԿ կործանած եւ մեր երկիրը լքած ըլլային: Թէեւ փաստօրէն ռուսական ուժերը հեռացած էին Կովկասէն եւ ասպարէզը մնացած էր տեղական ժողովուրդներուն եւ անոնց կարդին հայ տարրին, բայց միւս ոտքը՝ Օսմանեան Թուրքիան կեցած էր դեռ սահմանին վրայ իր բանակներով:

Մեծամիտ համաթրքական ձգտումներ իրականացնելու համար իթթիհատական Թուրքիան կ'ուզէր ոտնակոխել Հայաստանը՝ բնաջնջել հայ ժողովուրդին երկրորդ հատուածն ալ, որպէսզի միանգամ ընդ միշտ վերացուէր հայ տարրը աշխարհի երեսէն, իբրեւ ազգային ամբողջականութիւն եւ ճամբան բաց ըլլար դէպի Բագու եւ Անդրկասպեան երկիրները: Թէեւ 1918ի սկիզբը Թրքական բանակը ծանր պարտութիւններ կրած էր հարաւային Իրաքի եւ Պաղեստինի մէջ եւ դերմանական հրամանատարութիւնը դէմքը կովկասեան եւ համաթրքական արկածախնդրութենէն: սակայն Թուրքերը տարուած ցնորքի նպատակներով՝ խուժեցին դէպի Կովկաս: Վճռիպ փաշան կը կարծէր դիւրին չըլլալ ձեւին տակ քալել Հայաստանի մէջէն, ուստի տալ երկիրը եւ հուրի եւ սուրի մատնել բնակչութիւնը:

Զարհուր սխալած էր: Հայ ազգը ի տես պարտութեան մը զարհուրելի հետեւանքներուն՝ միահամուռ կազմած էր իր զօրավարներուն եւ խմբապետներուն կղզին ու ստեղծած հերոսական զոհաբերութեան մթնոլորտ մը, որուն չնորհիւ, առանց կուսակցական խորութեան, ամէն ոք զբաղած կատարելու իր պարտականութիւնը: Հայ ցեղին դիմադրական ուժը հասաւ այդ օրերուն իր գագաթնակէտին, անառիկ պատնէշը կազմեց Թուրք զինուորին եւ խուժանին դէմ եւ փրկուեցաւ մեր ազգին վերջին յենակէտը՝ Արարատեան աշխարհը: Թուրք քաղաքագէտներու ձգտումներ՝ Հայաստանը բաժնելու Վրաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ՝ անիրագործելի ծրագիր մը դարձաւ չնորհիւ հայ զինուորին հերոսական դիմադրութեան:

Եթէ հայկական յեղափոխութեան չարժման ընթացքին թեթեւ պակասներ կը դտնենք, որոնք քաղաքական տհասութեան արդիւնք էին, միակ այն ճակատամարտները եւ մարտնչումները՝ 1918ի Մայիս ամսուն վերջերը (Սարտարապատ, Պաշ Աբարան եւայլն), բաւական են արդարացնելու անցեալի բոլոր սխալանքները: Որովհետեւ առանց յեղափոխութեան (Աբմենական, Հնչակեան, Դաշնակցական) ստեղծուած պիտի չըլլար այն մարտական ոգին եւ կռուելու պատրաստակամութիւնը հայութեան մէջ: Եւ եթէ Արարատեան դաշտին վրայ այն ճակատամարտներուն մէջ հայ զինուորը եւ կամաւորը կռուած չըլլային, Կովկասեան Հայաստանի մէջ եւս հայ տարրը պիտի կոտորակուէր եւ պիտի ստեղծուէր բնակչութեան նոյն պակասաւոր վիճակը, ինչպէս Թրքահայաստանի մէջ: Հայաստանը պիտի մնար առանց Հայու եւ եթէ պայմանները հետագային յարմարօրէն դասաւորուէին, կովկասեան Հայաստանի մէջ եւս գոյութիւն պիտի չունենար պետութիւն մը իր ուսերուն վրայ կրող բաւականաչափ հայ բնակչութիւն մը:

Մայիս 28ը չստեղծուեցաւ ինքն իրեն, իրերու յարմար դասաւորումով, այլ միայն եւ միայն հայ զինուորին հերոսական կռուին, հայ զօրավարներու եւ խմբապետներու երկաթեայ կամքին

Մեծարանքի Մշակոյթի վարպետին

ՄՄԲ.— կարդացուած Նիսի թէյասեղանին առթիւ.—

... Երբ ականաւորի մը մասին կը խօսուի, նախ կը յիշուի ծննդեան թուականն ու վայրը: Ընկալեալ սովորութեան համաձայն, տանք ուրեմն այդ տեղեկութիւնը, իր «յառաջացած» տարիքը մէջտեղ հանելու դիտով, եթէ նոյնիսկ ծածկել ուզէր ինք, տունը մնացած հարսնցու աղջկան մը պէս:

Շ. Նարդունի ծնած է Արմաշ, 13 փետրուար 1898ին, «Տէրնտաս»ին իրկունը, դիւղին հրապարակին վրայ ճարճատող բոցերուն հետ: Ուրեմն յիսուն եւ մէկնոց է, բուն անունով Շաւարշ Այվազեան, թէեւ Շաւարշն ալ ճիշդ չէ, որովհետեւ մկրտութեան աւազանին առաջ ստացած է Աբգարնաղ անունը, կ'երեւի կամօքն իր հնգահօր: Բայց իր հօրեղբայրըշատաղ բարեկամըլլալուէջեր Հրեաներուն, որովհետեւ չէ սիրած աւազանի այդ հրէական անունը եւ եկեղեցւոյն մէջ իսկ կոչած է Շաւարշ, դժգոհութեան պատճառ դառնալով կնքահօր հետ: Ըսուած է նաեւ որ Արմաշի Այվազեանները Ակնէն դաղթածներու սերունդ են: Հետեւաբար Նարդունիին հետ կրնանակի հայրենակիցներ ենք: Նախ որպէս Բիւթանացի եւ ապա ուրեմն որպէս Ակնայ սերունդ, որովհետեւ իմ հայրս ալ կը պատմէր թէ մենք եւս Ակնէն դաղթողներէ սերած ենք եւ կուտար անունները ալ՝ զորս դժբախտաբար ես չեմ յիշեր այլեւս: Ուրիշ նմանութիւն մըն ալ ունինք: Մօր կողմէ Պարսիկակի սերունդ է Նարդունին, ես ալ նմանապէս:

Արմաշը ծանօթ է ամէնուն, իր վանքով եւ իր «Զարխափան Աստուածածին»ով: Վանքին ու Արմաշականներուն մասին ամէնքս ալ բաներ մը լսած կամ կարդացած ենք: Մեր կողմերը չատ ծանօթ էր առասպելքս իբրեւ մեծ ուխտատեղի: Դեռ մանկի մէջ յատակօրէն պատկերներ կը մնան այդ ուխտագնացութեան եռուզեռէն՝ երբ Պոլսեցիներու բազմութիւնները Իմմիթ կը լեցուէին, շրջակայ գիւղերէն հոն հաւաքուած թուրք կառապաններու դանդաղաշարժ ու ճռնչացող եղան կառքերով դէպի Արմաշ ուխտի երթալու համար:

Եթէ չեմ սխալիր, այդ կը պատահէր ամառ – նները, Աստուածածնի եւ Յաչէի տօներուն: Մեղի, Իմմիթցի տղոցս համար մեծագոյն ուրախութիւնն էր մեր «ազդին փուռէն» եւած ճերմակ հացը տանիլ փոխել թուրք կառապաններուն սեւորակ հացին հետ՝ որուն «տանհաց» անունը կուտայինք մենք, ի մեծ դայթակղութիւն մեր մեծ մայրիկներուն, որոնք մեզ կը մեղադրէին թէ քրիստոնեայ հացը կը փոխենք այլազգի հացին հետ եւ «տունհաց» կ'անուանենք: Հայնոցի փուռին «ազդին փուռը» կ'ըսէին, անոր չնչքը առաջնորդա – րանին սեփականութիւնը ըլլալով:

Այդ էր մեր չահը Պոլսեցի ուխտաւորներուն հանած իրարանցումէն եւ նաեւ մեզի տարեկից տղոց հետ մեր ունեցած կռուբռուքէն: Պոլսեցի տղոց համար մանաւանդ զուարճալի էին մեր խօսելու չեշտը կամ դործածած բառերը, կարծես իրենցները աւելի հարազատ ըլլային քան մերին – ները: Դիւտ մը ըրած պէս, օրինակ, կը պոռային իրենց մօր.— «Քա, մայրիկ, եօխուշին պայիր կ'ըսեն կոր», կարծես թէ իրենց «եօխուշը» աւելի հարազատ ըլլար Հայոց ղառիվերին, քան թէ մեր «պայիր»ը:

Եւ Արմաշէն վերադարձը եղան կառքերու մէջ լեցուած չնորհընկալ ուխտաւորներու այդ բազմութեան: Ամէն կողմ ծրարներ, կապոցներ կառքին վրայ, կառքին եաեւը, կառքին առջեւ եւ իրենք ալ կառքին մէջ անկիւն մը կծկուած տեղի նեղութենէն: Թուրք կառապանը հեռուէն կառքին քովն ի վեր, խթանը ձեռքին եղները մչտելով: Եւ ի լրումն ամենայնի, կառքին եաեւը ոտքերէն կախուած կը ճօճար խեղճ ու ողջ հաւ մը կամ հնդկահաւ մը, «կուլկուլ» մը, ինչպէս կ'ըսէինք իրենք, կամ «քէլքէլ» մը, ինչպէս կ'ըսէինք մենք, որ նուէր կը տանէին Պոլիս:

Արմաշ չեմ դացած, բայց տեսած եմ «Զարխափան Աստուածածինը»: Աքսորէն վերջ քանի մը ամիս Իմմիթ երթալու բախտն ունեցայ: Այդ օրերուն Ոսկի քհնյ. Պիպեան Իմմիթի «Թէրտհանէ»ին (Նաւարանին) մէջ լքեալ սնուտի մը դտեր էր, եկեղեցական սպասներով լեցուն եւ անկասկած հոն բերուած Թուրքերու կողոպտիչ ձեռքերով: Այդ սնուտիկին յատակը փռուած է եղեր «Զարխափան» պատկերը, Իմմիթի եկեղեցիին մէջ դետեղուած էր այդ նկարը իմ տեսած առենս, 1919ին: Չեմ դիտեր թէ հիմա ո՞ւր է, բայց կ'ենթադրեմ որ երբ քէմալական յառաջխաղացումին առջեւ հայերը կրկին հեռացան քաղաքէն, դլխաւորաբար Պոլիս ապաստանելով, կրնան մխիթին տարած ըլլալ:

Դառնանք Արմաշցի Նարդունիին:

Ինչպէս կը կատարուէր սովորաբար՝ երբ մեր հայրենի ծննդավայրն էինք տակաւին, ան իր նախնական ուսումը կ'առնէ իր դիւղին վարժարանը, դպրատունը, ինչպէս կ'ըսէին: Ապա կը դրկուի մերձակայ Աստ Փազարի Կեդրոնական վարժարանը՝ ուր կը ստանայ իր հայեցի կրթութեան հիմնական տարրերը: Վերայ կը հասնի պատերազմը եւ Նարդունի իրենիներուն հետ համեմատարարբախտաբար կ'ըլլայ իր հօր դինուորագրուելու համեդամանքէն օդտուելով՝ Սեւ Ծովու ափերը թրքական դիւղ մը երթալ մնալու համար: 1918ին կը դինուորագրուի եւ կը մտնէ Սպայից վարժարանը: Կը հասնի դինադադարը եւ Նարդունի կը դրկուի Օսմանեան փաստապահ բանակին սպանդրէն ըլլալու փառքին:

Եթէ սպայ չկրցաւ ըլլալ, բժիշկ կ'ըլլայ, որովհետեւ այդ օրերուն է որ կը ծնի իր մէջ բժիշկ ըլլալու կոչումը: Կը յաճախէ Պոլսոյ Բժշկական վարժարանը:

Բժշկական յաղթանակէն վերջ, ծայր տուած արտաղաղթին հետ ինքն ալ կուդայ Փարիզ, կ'արձանագրուի Բժշկական Համալսարանը եւ ուսումը աւարտելով կ'ըլլայ Տոքտոր Այվազեան:

Այս ամէնը քանի մը տողով եւ «կ'ըլլայ»ներով ըսի եւ վերյայտուցի: Բայց երեւակայեցէք թէ որքան տառապանք արժած է իրեն, իրագործելու համար իր մտադրութիւնը: Դժուար պայմաններ եւ ծանր նեղութիւններ՝ որոնք առհասարակ բաժինն էին այն օրերուն այս օտար ափերը ապաստանած տղոց եւ որոնց անդրադարձած էր Նարդունի, Փարիզի Ուսանողական Միութեան մէկ տարեդարձին առթիւ, եւ հաւանաբար չատերուն մտքին մէջ դեռ թարմ են իր կատարած վերյիշումները:

Մեզմէ չատեր կը յիշեն տակաւին «Ցառաջ»ի խմբագիր Շաւարշ Նարդունին, «պզտիկ Շան» ինչպէս կ'ըսէին, մեծ Շան վերապահուած ըլլալով Շաւարշ Միսաքեանին, Rue Lafayetteի ծայրը, «Մասիս» տպարանը, սեւ ու մրոտ բակի մը վրայ նայող խուցի մը ամկիւնը, պզտիկ սեղանի մը առջեւ կծկուած Նարդունին, որ անտարբեր՝ եկող գացող չատախօսներու յարուցած աղմուկին, կը գրէ ու կը գրէ, լուր կը թարգմանէ, յօդուած կը սրբագրէ, փորձերը աչքէ կ'անցընէ: Տարիներով կատարած է օրագրողի սպառիչ եւ անհնարաւելի այս ծանր աշխատանքը: Նոյն առեն կը խմբագրէ Զաւիահան Որբերու Միութեան ամսագիրը «Երկունք»ը, որոնց նախագահն էր: Ցետագային «Հայ Բոյժ» բժշկական ամսաթերթը:

Այդ օրերուն է սակայն որ ծայր կ'առնէ չատ սրտապնդիչ երեւոյթ մը, որուն հետեւանքները այնքան խոր պիտի ըլլային դաղթաշխարհի մէջ հայ մտքի վերապարթումին համար:

Արտաղաղթէն վերջ Փարիզ հաւաքուած խումբ մը ներշնչեալ տղաք, դործարանները կամ աշխատանոցները սեւ աշխատանքին լծուելով իրենց առօրեայի մատհոդութիւնը կերպով մը կարգի դնելէ վերջ, սկսած էին նաեւ դրական ու մշակութային մտահոդութիւններ ունենալ: Իրենց յոդնալան ցերեկներէն վերջ, իրկուններն ալ յատկացուցած էին այդ դրական զբաղումներուն եւ մտահոդութիւններուն՝ որոնք ի վերջոյ խտացան ու կեդրոնական ցարդգող լսարանական ձեռնարկին մէջ: Սովորաբար կը հաւաքուէին Quartier Latinի մէջ Floria ճաշարանին սրահը, դրական վերլուծումներ ընելու, զաղափարներ չայտնելու, վիճաբանելու, դնահատելու եւ քննադատելու համար: Այդ դործին դլխաւոր մղիչ ուժն էր Նարդունին: «Ցարդգող»ը տաեն մը իր դոյութիւնը քաչկրտելէ վերջ՝ կազմալուծուեցաւ եւ իր տեղ ծնունդ առաւ «Մենք» պարբերականը, որ դըժ –

բախտաբար հինգ թիւ միայն հանեց եւ իր կարդին անհետացաւ :

Տարբեր ալ չէր կրնար ըլլալ, որովհետեւ մըշակութային նպատակներով իրարու մօտեցած այս տղաքը, տարբեր էին սակայն իրարմէ, իրենց խառնուածքով, ընկերային ձգտումներով, դրական ըմբռնումներով : Այսուհանդերձ իրենք է որ զարկ տալ սկսան զաղթական հայ մտքի զարգացումին, իրենք կենդանացուցին զարհուրանքէն վերջ վերաւոր հայ գրականութիւնը : Գրեցին, արտադրեցին եւ հրատարակեցին դժուարին ու անբնական պայմաններու մէջ, մաքրեցին, կոկեցին մեր լեզուն՝ որուն ներկայ դեղեցկութիւնը յայտնի է բոլորիս : Այդ իմաստով չատ արժէքաւոր եղած է այդ խումբ մը տղոց վաստակը :

Այդ աշխատանքին մէջ միշտ առաջին դծին վրայ եղած է Նարդունին : Այդ օրերու իր ընկերներէն ոմանք մեռան վաղաժամ, ինչպէս Վազդէն Շուշանեանը, Փայլակ Մինքայէլեանը, Օհան Կարոն :

Ուրիշներ տարիներէ ի վեր դամուած են անկողնին ու կը տառապին հիւանդութեան ճիրաններուն մէջ՝ ինչպէս Շահան Շահնուրը : Ոմանց մէջ կրակը մարեցաւ ու քաշուած են այլեւս, բայց ուրիշներ ալ իրական արժէքներ դարձան անկէ վերջ, ինչպէս Ն. Սարաֆեանը, մեր օրերու այդ Վարուժանը, կամ Բիւզանդ Թօփալեանը :

Այդ առեղները Մարսէյլի մէջ մենք ալ տունէինք նման խմբաւորում մը «Գրական Պանդոկ» անունով եւ կը հաւաքուէինք սրճարանի մը անկիւնը, նոյն մտահոգութիւններով, նոյն առաւելութիւններով, նոյն թերութիւններով : Հոն կ'ըլլային Ոստանիկը, Կարօ Փոլատեանը, Արշամ Տաթրեանը, Յարութիւն Ադայեանը, Զարեհ Որբունին, Պետրոս Զարդեանը, Պետրոս Մինասեանը, Տիգրան Թադոյեանը եւ ուրիշներ : Մեր «Գրական Պանդոկն» ալ «Յարդդող»ի ու «Մենք»ի անփառունակ վախճանը ունեցաւ, նոյն պատճառներով : (Մնացեալը յաջորդով)

ԲԱԲԳԷՆ ԴԱՎԻԶ

ՁԱՑՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ .— Նախ քան ժողովրդական նախարարութեան ընկերութիւնը քանի մը խօսք Փարիզի Յանօթ վարձկան թերթի շուրջ հաւաքուած Ենկդամիա Փարիսեցիներուն, որոնք մրցումի ելած են հայկական պատմութեան խնդիրներու վերիվայր չըրջելու ու ստախօսութեան չքմեղանը իրարմէ խլելու համար :

Արհեստով խառնակիչ ու Դաշնակցութենէն վտարուած քանի մը թափթփուքներ դիշեր ցերեկ յօդուած կը թխեն յանուն «ազգային շահերու» եւ կ'ուզեն մոլորեցնել հանր. կարծիքը, իրենց խելապատակէն դուրս թռած յիմարաբանութիւններով : Կը փորձեն նիզակ ճօճել մեր նորագոյն պատմութեան մէջ 60 տարի առաջնակարգ դեր կատարած ու իր պատուաւոր տեղը բռնած կուսակցութեանմը դէմ :

Այս ցնդածները կը մոռնան որ իրենց պէս չատեր կէս ճամբան մնացին, հակառակ իրենց վայելած համբաւին :

Մեր ժողովուրդը ի վիճակի է չարն ու բարին դանդաղանելու եւ ամէն ուր որ կը կազմակերպուի Մայիսի 28ի ոգեկատարութիւնը, խուռներամ բազմութեամբ չառաչուն ապտակ մը կ'իջեցնէ անոնց երեսին :

Արդարեւ Մայիս 28ի ոգեկատարութիւնը Լիոնի մէջ ալ անցաւ չատ յաջող, Salle François Coppée ի ընդարձակ սրահը լեցուած էր : Բեմին 2 կողմերը կը ծածանէին հայկ. եւ ֆրանս. եռագոյնները, ճիշդ մէջտեղը երեք մեթր մեծութեամբ հայկական եռագոյն մը, զանազան տեղեր դրուած Հայաստանի անդրանիկ հանրապետութեան վարիչներու նկարներով եւ խորհրդանշաններով : Կը մասնակցէին Հայ Ազգ. Մխիթարեանը, Հ. Մ. Ը. Մ.ը, նորակազմ թատերական խումբը եւայլն : Բացումին առաջ քանի մը վայրկեան տեղւոյն կենդանի պատկեր մը ներկայացուեցաւ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ : Օրուան նախագահը, Պ. Ց. Վարժապետեան հանդէսը բացուած յայտարարեց «Քամ Փորտան»ով եւ «Մարսէյէզ»ով որոնք երգուեցան Նոր Սերունդի երգչախումբին կողմէ : Պ. նախագահը պանծացնելով Մայիս 28ը, չեշտեց թէ այդ թուականը անջնջելի պիտի մնայ մեր պատմութեան մէջ : «Մայիս 28ը ծնունդն է Հայաստանի ամկախութեան, իսկ նոյեմբերը կնունքը» :

Նոր Սերունդի կողմէ յաջող արտասանութիւնները ըրին Օրիորդներ Թուրլեան, Տէրմանեան, ընկեր Բ. Խրիմեան, ուսանող Ս. Աթթար եւ փոքրիկ Պչաքճեան : Երգչախումբը յաջողապէս երգեց Մայիսեան երգը : Այս յաջողութիւնը կը պարտինք Սուրիայէն ուսանող՝ Տաճեան եւ Պապիկեանի Ջանգերուն :

Հակառակ քննութիւններով բեռնաւորուած ըլլալուն, Տաճատպետեան չաթաթը երկու իրիկուն զոհելով եւ ահագին աշխատանքներով կ'ուզէր Մայիս 28ի ոգեկոչման համար երգերը սորվեցնել : Շնորհակալութիւն :

Ֆրանսացի ընկերվարականներու կողմէ խօսեցաւ Camarade Hornung, պարզելով միջազգային ընկերվարութեան դերը եւ խօսքը վերջացուց գոչելով .— կեցցէ ազատ Հայաստանը Միացեալ Ազգերու Ծոցին մէջ» :

Նոր Սերունդի կողմէ ուղերձ մը կարդաց ընկեր Արամ Թաթուլեան, ջերմագոյն ծափահարութեամբ : Գրաւոր ուղերձ մը կարդաց նաեւ Տիկին Գ. Փափազեան, ջութակով՝ Պատանի Տոսթոյեան (Նոր Սերունդէն) նուագեց երկու կտորներ : Ցաջողապէս մեներգեցին Տիկ. Մարի Կարապետեան, Օրիորդներ Շ. Առաքելեան եւ Ֆլորա Տէրտէրեան :

Հ. Ց. Դ. Վարանդեան կոմիտէին թարգմանեց հանդիսացաւ երիտասարդ ընկեր Միսաք Միրզէ, որ ամէն առենուն պէս խօսեցաւ խանդավառ : Համառօտ ակնարկ մը նետեց Հայոց պատմական չրջանին դէպքերուն վրայ, եւ պարզեց անմահ Արամի խիզախ դիրքը : Արամներու եւ այդ թուականներու եղած դինուորականներու ու մտաւորականներու մարտակոչին ու գործունէութեան կը պարտինք այս օրուան Հայաստանը : (Մափիր) :

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Հր. Սամուէլ, որ նդնպէս յիշեց ռազմադաշտ նետուած երկու բանակներու անհաւասար քանակը,— 35.000 թրքականին դէմ 12.000 հայ զինուոր, Թրքական բանակը կանոնաւոր, մերինները յոդնած ու զըրկուած արտաքին օգնութենէ : Բայց չնորհիւ հայ ժողովուրդի անմկուն կամքին, Հայկ. բանակը յաղթեց :«Մեր հակառակորդները կ'ուզեն այս ոճրը վերագրել Դաշնակցութեան , մենք հպարտ ենք այդ ոճրով ու մեր կարդին կը վերագարձնենք հայ ժողովուրդին, որովհետեւ անոր կը պատկանի» : Ընկերը բացատրեց թէ ինչպէս ուրիշ ազդեր ինկած են օտար լուծի տակ ու իրենց ամկախութեան հաւատքը չեն կորսնցուցած : Հետեւաբար հայ ազգն ալ պէտք է պահէ նոյն հաւատքը :

Հանդիսին կարգապահութեան կը հսկէին Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամները : Այս առթիւ Հ. Ց. Դ. Վարանդեան կոմիտէն կը յայտնէ իր չնորհակալութիւնը : Պ. Ց. Վարժապետեանի վակման խօսքէն վերջ, երգչախումբը թնդացուց «Ցառաջ Նահատակ»ը զոր ներկաները ունկնդրեցին յատնկայ :

Մ. ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԴՊՐՈՑԱՍՏԻՐԻ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ

ՄՄԲ.— Դպրոցասէրի խնամակալութեան Մայիս 24 թուակիր յայտարարութենէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները , իր նիւթական գործունէութեան մասին.—

Վարժարանին գլխաւոր չէնքին նորոգութեան համար ծախսուած է դարձ 6.880.000 ֆրանք :

Հիմնական վերաչինութիւն տանիքի 251.000, կեդր. ջեռուցման , լոգարան (douche) 1.793.000 , տախտակամած , դուռ, պատուհան 780 հատուր , չէնքի արտաքին , ներքին ծեփ, ներկ 3.800.000 , սանդուխ, carrelage , ելեկտր. եւն. 256.000, դուռմար 6.880.000 ֆրանք :

Այս դումարին կէսը վճարած է Հ. Բ. Ընդհ. Միութիւնը, եւ մնացեալ կէսը հայթայթուած է վարժարանին հին հանդանակութենէն մնացած պահեստի դումարով, ինչպէս նաեւ Ֆրանսայի եւ արտասահմանի մեր հայրենակիցներու նուիրատուութիւններով :

Այժմ պէտք կայ մէկուկէս երկու միլիոն ֆրանքի, աւարտելու համար պարտէզին կիսաքանդ չէնքերը եւ հանդիսասրահ եւ նաեւ ամբողջացնելու համար հնչարանները անհրաժեշտ պահանջը.— ամկոզին, մահճակալ եւ ծածկոցներ, որպէսզի կարելի ըլլայ զոհացում տալ նոր սանուհիներու :

Այս առթիւ պարտք կը նկատենք մեր չնորհակալութիւնները յայտնել այն հայրենակիցներուն, որոնք օժտակեցին այս մեծ ձեռնարկին : Շնորհակալութիւն նմանպէս էակի Շէհիրի եւ Կեսարիոյ Հայր. Միութեանց, որոնք մէկ մէկ չքաւոր սանուհիի պաշտպանութիւնը ստանձնեցին :

ՌՈՒԻՐԻ ՇՐՋԱՆԻՆ կելէֆքիրքրն քաղաքէն 8000 գերման բանուորներ ցոյց մը սարքեցին Գէօր, բողոքելով արհեստական քարիւղի երկու գործարաններու քանդումին դէմ : Ցոյցին մասնակցեցան չատ մը առեւտրականներ, փակելով իրենց խանութները : Գործարաններէն մէկը 3000 բանուոր ունի, բայց ուրիչ 15 հազար բնակիչներ ալ անուղղակի կ'աշխատին այս հաստատութեան համար :

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Օրերով սպասեցինք չդենաւին, որ կը սպասուէր, բայց չկար : Բախտաւոր էր նա, որ առաջին պատեհութեամբ կարող էր տեղ գրաւել նաւին վրայ : Ամէն օր ծովափ կ'իջնք դնում եւ սրտատրոփ սպասում բարեբաստիկ լուրին :

Առօրեայ այսպիսի չրջապայութիւններից մէկում, Վոլգայի ծովաբերանում, մի տափանաւի վրայ, պատահաբար հանդիպեցինք նիհար, տա – րիքոտ ու փոքրակազմ մի կնոջ, որ հանգստանում էր իր ուղեդոյքերի վրայ :

Վահադն Նալբանդեանը անմիջապէս ճանաչեց նրան :

Մարօն էր : Հնչակեան կուսակցութեան հիմ – նադիր՝ Ա. Նազարբէկի կինը, որ հնչակեան կեդրոնի մէջ ուշադրաւ եւ չաճախ վճռական ու ճակատագրական դեր էր կատարել : Նշմարելի էր, որ մեր երեւումը չաւեցրեց նրան : Տհաճութիւն կար իր խօսքին ու չարժուճէւին մէջ, հակառակ Վահադնի ցուցաբերած բարեացակամութեան ու հաճոյակատարութեան :

Իմացանք, որ պատրաստւում էր Պետրոդ – գատ մեկնիլ Վոլգայի ճամբով : Ցոյց տուինք այդ ճամապարհի վտանգները, անապահովութիւնները ու դժուարութիւնները : Մեր ասածները ականջի տակ արաւ : Վահադն առաջարկեց նրան միասին Բադու դնալ եւ ջանաց համոզել, որ ինչքան մեծ ծառայութիւններ կարող է մատուցել մեր ընդհանուր գործին : Արհամարհող ու կոկորդավիզ կեցուածքով, իր հայեացքը չափեց Վահադնին եւ չուռ մնաց : Բացայայտ էր, որ Վահադնի հանդէպ ոչ սիրալիր եւ ոչ բարեկամական էր :

Երբ խօսքը դարձաւ բոլշեւիկների յեղափոխութեան վրայ, Մարօն իսկոյն աչխուժացաւ, ու նայուածքը սկսաւ պճլտալ մի եռուն աւիշով : Բոլորովին մի նոր անձ եղաւ : Անտարբերութեան սառոյցը կտրուեց եւ Մարօն սկսեց սաւառնել մարքսիստական եթերին մէջ : Մարքսիստ էր, եւ ինչ բարկ քացախ : Լռակեաց Մարօն երեւան է – կաւ, թէ անտանելի կերպով ճամարտակ, ճոռոմաբան մի կին է : Եւ այնքան չաղակրատ, որ պատեհութիւն չընծայեր խօսակիցին կարծիք յայտնելու : Ձայնը զիլ, ձեռները՝ ղղաճիզ, շրթունքները ծոկատուն, դովեց համաչխարհային մօտալուտ յեղափոխութեան բարիքները : Եւ ինչ լեզուով. ճեպընթացի սոյրով, մորոյթ դառած յեղափոխական յորդառատ բառերով ու եղրերով : Այնքան ողեւոր էր յեղափոխութեան յաղթանակով, որ մեզ չանթահարելու համար անընդհատ մէջբերումներ արաւ Մարկսից, Էնդելսից եւայլն : Անկարելի եմ որ լսէ ընթերցումներով, ընդարձակ դիտելիքներ ամբարել էր իր դանկին մէջ : Հակաճառել չէր կարելի : Մի ինքնամոռ փանատիկ, որի առաքելութիւնը խօսին էր, ոչ թէ լսելը :

— Տիկին, այդ բոլորը չատ դեղեցիկ ու սրտառուչ են : Հապա հայ դատ, Բադուն, հայ ժողովո՞ւրդը : Սրանց համար ի՞նչ են ասում բոլշեւիկ մեծամեծները, հարցրի :

Ուղղակի պատասխանելուց առաջ, մի լաւ լուաց ինձ, որ փղոսկրէ աչտարակի բնակիչ եմ, ուչտ՝ աչխարհի անցուդարձին ու միտքով փճացած ազգայնամոլութեան ախտի մէջ : Ցայտնեց , թէ հայ դատ, հայկական հարց, արեւելեան հարց եւայլն, որանք ընդմիչտ թաղուած խնդիրներ են : Դրամատիրութեան նեղդամիտ դաւերն են այս խնդիրները : Նոր աչխարհը, որ կառուցւում է, պիտի լինի մի երկրային երանաւէտ դրախտ, ուր մարդիկ պիտի ապրին՝ դոհ, երջանիկ ու անաղարտուն :

Մարոյի քարոզին մէջ ի սպառ բացակայ էր նոր ու անձնազոհ միտքը, բայց կար նորընծայ հաւատացեալի կոյր ու չերմեռանդ մոլեռանդութիւնը : Հակառակ մարքսիզմի «գիտական» դաւանանքին, Մարոյի դեղչկական միամտութիւնը, ընկերվարութիւնը վերածել էր մերթ դաւեհկացումի ու մերթ վերապաց յափչտակութեան :

Ըստ նրան, համայնավար իրաւակարգին մէջ ոչ թչնամի պիտի դոյութիւն ունենայ եւ ոչ էլ բաբեհամ : Իրերօգտութիւնը պիտի լինի առանցքը մարդկային փոխյարաբերութիւնների :

Վահադր դժգոհ մնաց, բայց չուզեց վիրաւորել Մարոյի արժանապատուութիւնը ու ինքնասիրութիւնը :

ԲԺԻՇԿ ԵՐ. ԽԱՉԱՆԱՍԵԱՆ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՁՂՐԿԵԼ : ԳՐԵԼ ՄԷՋ ԼՍԻ ՎՐԱՑ :

ին, 21 տարի աքսորուած մնալէ վերջ Եգիպտոսի մէջ :

★ Կիւրեղեան, որ Լիբիոյ արեւելեան մասը կը կազմէ, Եգիպտոսի սահմանին վրայ, ունի 15 հազար Սինուսիները, իսլամական հզօր հասարակութեան մը վերածուած՝ մէկ դար առաջ, Լիբիր Իտրիսի մեծ հօրը կողմէ : Իտալացիները 1923ին էր որ յաջողեցան իրենց տիրապետութեան տակ առնել այս ցեղախումբը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻՈՑ կառավարութիւնը կը հերքէ այն ղրոյցները թէ իր զինուորները մտած են Հարեւան Լիբանանի մէջ : Մասնաւոր յանձնախումբ մը կը քննէ երկու երկիրներուն միջեւ ծագած վէճը՝ սպանութեան մը առթիւ :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԵԹՐՈՑԻՆ եւ հանրակառքերուն աշխատաւորները որոշեր էին ընդհ. գործադուլ յայտարարել երէկ, հինգշաբթի : Վերջին պահուն ետ առին այս որոշումը, որուն դոհացում առացած ըլլալով : Պաշտօնեաներուն թիւն է 35.000 :

ՁՕՐԱՒՈՐ ՌՈՒՄԲ ՄԸ պայթեցաւ Պարսելոնայի գլխաւոր հրապարակին վրայ, Զօր. Ֆրան – քոյի ժամանումէն քանի մը ժամ վերջը :

ԱՆԳԼԻՈՑ ազդ. պաշտպանութեան նախարարը Հոնկ Քոնկ դնաց օդանաւով, քննելու համար դաղթավայրին պաշտպանութեան միջոցները :

ՀԻՆԳ ՄԵԾ ԴՈՐԱԴՈՒԻՆԵՐ կը խանդարեն Իտալիոյ տնտեսական կեանքը : Վախ կայ որ ուրիշ խլրտումներ ալ ծագին : Հողագործներու դորձադուլը երրորդ չաբաթը մտաւ, 1.500.000 աշխատաւորներով :

ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՑի վերազինման համար 1.450.000.000 տոլարի վարկ մը նախատեսուած է : Թրումըն պահանջեց օր առաջ վաւերացնել այս վարկը :— Ջըրչիլ ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ «օրէ օր կ'աւելնան երրորդ աշխարհամարտ մը խուսափելու յոյսերը» : Այս առթիւ կոչ մը ուղղեց Ֆրանքեւդերման մերձեցման համար :

ՍԱԿՍԱՆ (Դշ.).— Սթերլին 1097 (1060), տոլար 329.40 (351), գուլդ. Ֆր. 83.45 (88.50), Նափոլէոն 4180 . գուլդ. ոսկի 3900, սթերլին 4680, տոլար (20) 19.080, ճոյլ ոսկի 571.000 ֆրանք :

Մարսէյլի Նոր Սերունդի դատապարտութիւնը

Այս կիրակի ամբողջ օրը Bouc Bel Airի ակին մօտ, Voley Ball, Boules, դրօշարշաւ եւ անակնկալներ : Հաղորդակցութիւն.— Առնել էքսի օթօբուսը եւ իջնել Bouc Bel Air:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԿ Փետր. 22էն Մարտ 5

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ բաժնեգիրները. —

ՓԱՐԻԶ (19) Ա.րո. 4450, (19) Մել. 800, ՏԻՍԻՆ Ա.սա. 1500, Հախր. 1500, ՌՈՆ ՏԷմ. 2 հազար, ՓԱՐԻԶ (3) Պահ. 1200, (13) Թիւլ. 1200, Ս. ԷԹԻԷՆ Խաչ. հազար, ԿՐԸՆՈՊԼԸ Կիւր. 1400, Մուր. 1450, Բար. 1450, Սաղ. 2650, ԼԱՎԱԼ Փոս. 1500, ՓԱՐԻԶ (16) Ցակ. 2 հազար, ԼԱՐՈ–ԶԻԷՒ Պօղ. 800, ՆԻՄ Պէր. 800, ՓԱՐԻԶ (19) Կան. 3450, ՔԱՆ Պ. Ու. 1500, ՊՈՄՈՆ Ս. Ս. 2100, Ս ԼՈՒ Ման. 1500, ԹՈՒՐ Իսկ. 1200, Պ. ՕՏՏՕ Նազ. 800, ՄԱՐՍԷՅԼ Ա. Քէօ. 1500, ՍԱՕ ԲՈՂՕ Քէօս. 2 հազար, ԼԻՈՆ Զոլ. , ՄԱՐՍԷՅԼ Գուլ. 1500ական, ՓԱՐԻԶ (14) Մոսկ., Ս. ԼՈՒ դալ., ԻՍԻ Քէօչ. 800ական, ՕՐ Գ'ԱԼՓ Սեր. 1500, ԿԱՐԿԱՆ Ինճէ. 400, ԼԸ ՐԻՆՍԻ Սաղ. 1500, ՆԻՄ Շ. Զ., ՄԱՐՍԷՅԼ Տէր., ՓՈՆԹԵԼ Կիւր. 800ական, ՓԱՐԻԶ (9) Ազա. 550, ՊՐԻՒՔՍԷԼ Դան. 1600, ՌՈՒԱՆ Քէօչ. 800, ԼԻՎՐԻ Աբիկ. 2 հազար, ԱՒՍՏՐԻԱ Ղազ. 1500, ՍԱՐԹԱՆ Աբա. 1500, Ս. ԺԵՐՈՄ Փան. 800, Կոստ. 1400, Մար. 800, Վարդ. հազար, Դաւիթ. 1500 ֆրանք :

ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

10 Ցունիս ժամը 8.30ին La Maison de la Chimie , 28bis, Rue St. Dominique:

Ֆրանքեւհայկական դեղարուեստական երե – կոյթ, ի նպաստ համալսարանական կեդրոնի, Ֆրանսեւհայկական բաժնին : Դեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Ֆրանսացի եւ Հայ ծանօթ արուեստագէտներ : Պարահանդէս մը դեղ. բաժնէն վերջ Fernand-Bouillonի նուագախումբով :

Մուտքը 300 եւ 500 ֆրանք :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻԻՆ.— Շավիլի Հ. Ը. Դ. «Արղուէթեան» խումբի եւ Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» խումբի բոլոր ընկեր-ընկերուհիները իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկեր ՍԱՀԱԿ ԳՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆի իր մօր ցաւալի մահուան առթիւ :

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ԱԼՖՈՐՎԻԼի մէջ, այս կիրակի իրիկուն ժամը 8էն մինչեւ կէս գիշեր, Salle des Fêtes, 22 rue Voltaire, Ալֆորվիլ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ը. Դ. Ս. ՄԻՆԱՍ – ԵԱՆ ԱՆԹԱԿոմիտէի :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹԻՐԻԱՔԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ եւ Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ : Ընկերվարական ներկայացուցիչ – ներու հետ ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ քաղաքա – պետը :

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին. — Օր. Մ. Մուրատեան, Օր. Ա. Ուստուլիկեան, Պ. Ա. Քիւլիկլեան, Պ. Ս. Անդրէասեան (երգ) եւ ընկեր Զոհրապ Մուրատեան (արտասանութիւն), ինչպէս նաեւ «Գուսան» երկսեռ երգչախումբը, վեկավարութեամբ Պ. Կ. ԴԱՑԻՇԵԱՆի :

Մուտքը ազատ է :

Հաղորդակցութեան միջոցները.— Métro Charenton Ecoles, եւ առնել 103 թիւ հանրակառքը, իջնել Place de la Mairie :

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ.— Ցունիս 11ին, չաբաթ գիշեր, ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Իսիի քաղաքապետարանին սրահը, 25 Ave. Victor Cresson :

Պատուոյ նախագահութեամբ քաղաքապետ JACQUES MADAULի :

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսին ընկերներ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ եւ Վ.ԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ (Նոր Սերունդ) :

★

ԱՌՆՈՒՎԻԼի մէջ, Ցունիս 5ին, ժամը 15էն 23, Salle Gallemandի մէջ :

Կը նախագահէ ընկեր Ց. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկեր Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ եւ Առնուվիլի քաղաքապետ Mr. MASURIER :

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Օր. ԱՍՏՂԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ (երգ), Պ. ՍԷՏԼՃԵԱՆ (երգ) Կատակերգութիւն մը ԱԴԱՄԵԱՆ թատերա – խումբի անդամներու կողմէ : Ընտիր նուագա – խումբ, եւրոպական պարերու համար :

Ճոխ պիւֆէ մատչելի դիներով :

Հաղորդ. միջոց.— Gare du Nordէն ժամը 14.19ին :

★

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Ը. Դ. Սէնթ Էթիէնի Անտոք ենթակոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Ֆր. Հայ Կապոյտ Խաչի սանուհիներու եւ Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի Բարդէն Սիմի խումբի :

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ 16 rue J. B. Davidի ծանօթ սրահին մէջ :

Կը խօսի ընկեր Ց. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին : Պիտի ցուցադրուի Հայաստանի ազատագրումը մարմնացնող անտիպ պատկեր մը :

Մուտքը ազատ է :

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆի մէջ այս կիրակի իրի – կուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, դպրոցի սրա – հին մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ը. Դ. Վարուժան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ց. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ (Փարիզէն)

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Մուտքը ազատ է :

★

ՊԱՆԵՒՕ ՔԱՇԱՆի մէջ, Ցունիս 5ին, նախա – ձեռնութեամբ Հ.Ը. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին :

Մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի : Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16էն 23: 72 Bld. Maréchal Joffre, Bourg la Reine :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Հ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Արտասանութիւն, երգ, հայկական եւ եւրո – պական պարեր :

Կապ. Խաչի օրը Մարսէյլի մէջ

Մարսէյլի հօրթը քոյր մասնաճիւղերը այս կիրակի պիտի տօնեն ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ՕՐԸ, Սալ Մազնոյի մէջ: Կը խօսի Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը :

ԾԱԽՈՒ Է

ՇԱՏ ԲԱՆՈՒԿ ՓՈՂՈՑի ՄԸ ՄԷՋ, Porte Cochère մը, բացառիկ լաւ պայմաններով : Դիմել Davidoffի : Wag. 52-34:

ԳՐԱԿԱՆ ՅՈՒՇ-ԵՐԵԿՈՑ

Նուիրուած Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի մահուան տա – րելիցին , այս չաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, Sociétés Savantesի D. սրահին մէջ :

Կազմակերպուած Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան կողմէ :

Կը նախագահէ ՏԻԿԻՆ Տ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ եւ Կ. ՓՈՂԱՏԵԱՆ :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը ներկայ պիտի ըլլայ խումբերու ընդհ. ժողովներուն, իրենց սովորական հաւաքավայրերը, հետեւեալ օրերուն : (Կարեւոր օրակարգ) :

Ս. ԱՆԹՈՒԱՆ եւ Ս. ՄԱՐԿՐԻՏ այս ուրբաթ :

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ.— Հ. Ը. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս չաբաթ ժամը 8.30ին Սրբիտեան դպրոցի մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՎԻԷՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Համօ Օհան – ջանեան ակումբին մէջ: Ընտրութիւն Նոր վար – չութեան :

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՑԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ

34րդ տարեդարձր կը տօնուի Տէսթնի մէջ, նախաձեռնութեամբ Վասպուրականցիներուն, այս չաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Հ. Ը. Դ. Տէսթնի Տան մէջ:

Կը խօսի հայրենակից ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Արտասանութիւն, մեներգ, խմբերգ, ջութակ եւայլն :

Մուտքը ազատ է : Զարդանիչերէ գոյացած հասոյթը կը յատկացուի Տէսթնի ազգային վարժարանին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Մարսէյլէն Ա. Արզումանեան ընտանիքը կը յանձնարարէ թէ այս կիրակի Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ մատրան մէջ հոգեհանգստեան պատարագ պիտի մատուցուի ի յիշատակ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ ԳԵՐԴԱՍՏԱՆԻՆ եւ իրենց մօր ԵՂՍԱ. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆի մահուան տարելիցին առթիւ : Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգող ազգակիցներ ու բարեկամներ :

★ Այս առթիւ Պ. Ա. Արզումանեան կը նուիրէ Ֆր. Կ. Խաչի Պ. Օտտոյի դպրոցին 500 ֆրանք, Եղէդի գիւղի բարեսիրաց Միութեան 500: Իսկ Լեւոն ու Անահիտ Արզումանեաններ կատոյս Խաչին հազար Ֆր., եւ Եղէդի Բարեսիրացին հազար ֆրանք :

ՎԱԼԱՆՍԻ Հ. Մ. Մ.Ի ԽՆԶՈՑՔԸ

Այս կիրակի, Վալանսի Մարզական Միութիւնը, «Tournoy sixte»էն վերջ, իրիկուան ժամը 8.30ին կը հրաւիրէ մարզասէր հայրենակիցները Salle Charreton, իր տարեվերջի խնջոյք-երեկոյթին :

ՍԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի պահու Ֆ. Հ.Մ.Ը.Մ.ի Մարսէյլի մարզիկնե – րուն :

Ցունիս 4ին, Moulin Brûléի սրահին մէջ, José Rémoի Tango Typique նուագախումբը (Casinos de Nice et de Deauville): Ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ :

Հաճելի անակնկալներ , ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ :

Հաղորդակցութեան միջոցներ. — Մասնաւոր հանրակառք Ալֆորվիլէն, Charenton Ecolesէն 107 թիւ օթօպիւս, իջնել Moulin Brûlé:

Սեղանները նախապէս ապահովելու համար դիմել Salon de Coiffure Grégoire 27 rue Etienne Dolet Alfortville :

★ Այս կիրակի ժամը 3ին Ֆութպոլի մրցում Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ. ընդդէմ Ալֆորվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի: Ալֆորվիլի քաղաքապետարանին մարզադաշտին վրայ 2 rue de Seine: Հաղորդակցութեան միջոց.— Charenton Ecolesէն առնել 103 թիւ autobus եւ իջնել rue de Seine:

Pension ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Երկու հոգինոց ընտանիք մը կ'ուզէ իբրեւ «փանսիօնէր» ունենալ տարիքոտ տիկին մը որուն ճաշը եւ խնամքը կ'ապահովէ օրական 800 Ֆր.ով: Դիմել «Շաուշ»ի :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր. · Արտ. 10 տոլ · կամ 3 անգլ ·

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր · C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 4 JUIN 1949 Շաբաթ 4 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5864–Նոր շրջան Թիւ 1275

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅԱՒԻՏԵՆԱԿԱՆ Է ՄԻԱՑՆ ՀԱՅՏԵՆԻՔԸ

Փարիզէն վերջ, դաւառի մէջ եւս մեծ չուքով տօնուած է «Մայիս 28»ը, ինչպէս կը հաստատեն Լիոնէն, Տէսինէն, Վիէնէն, Վալանսէն եւ Մարսէյլէն հասած տեղեկութիւնները: Ու տօնակատարութենից չարքը չէ վերջացած դեռ :

Ամէն տեղ հանդիսասրահները լեցուած են զանազան դասակարգերու պատկանող հայրենակիցներով, պանծացնելու համար Անկախութեան Տօնը :

Քանի կ'երկարին ակամայ տարագրութեան տարիները երկրէն հեռու, այնքան կ'աւելնայ հայրենիքի կարօտը հայրենադարձ հայութեան հոգիին մէջ: Քանի կը յաւերժանայ բռնակալութիւնը երկրի ժողովուրդին վրայ, այնքան բազձալի ու տենչալի կը դառնան անկախութիւնն ու ազատութիւնը :

Երեսունեւմէկ տարիէ ի վեր հայ ժողովուրդին հոգիին ու սրտին մէջ խոր արմատ ձգած է «Մայիս 28»ը: Ի դուր կարդ մը հաւատուրացներ եւ աքեմաթողներ իրենց կոկորդը կը պատռեն, նսեմացնելու համար այդ պատմական թուականին իմաստը: Ի զո՞ւր նոյն անդպանները կ'անարգեն հայկական եռագոյնը :

«Մայիս 28» հայ ժողովուրդի անկախութեան տօնն է· իսկ եռագոյնը՝ այդ անկախութիւնը խորհրդանշող նուիրական դրօշակը :

Այս բացարձակ ճշմարտութենից դէմ աքացի փորձողները հղմտազաներու դէմ նիրակ ճօճողի ծիծաղելի դերին մէջ կ'ինկած են: Աւելին: Հայ ժողովուրդը անարդանքի սիւնին դամած է զանոնք, ու մուր քսած անոնց երեսին, Սփիւռքի բոլոր վայրերուն մէջ ամէն տարի աւելի մեծ բազմութեամբ լեցնելով այն սրահները, ուր կը փառաբանուին անկախութեան տօնն ու հայ վերածնունդի խորհրդանշան եռագոյնը :

Ժողովուրդը կը լեցէ այդ սրահները լսելու համար Հ· Ը· Դաշնակցութեան յուսաբեր ու կազդուրիչ խօսքը :

Երբ ուրացողներ կ'անարգեն հայ ժողովուրդի սրբութիւնները, Հ· Ը· Դաշնակցութիւնն է որ տէր կը կանգնի անոնց, միշտ եւ ամէն տեղ :

« Մայիս 28 » եւ եռագոյնը իրենցմէջ կը խտացնեն մեր միլիոն մը նահատակներու եւ հազարաւոր հերոսներու կարմիր արիւնը: Այդ է պատճառը, որ ազատատենչ հայ ժողովուրդը հոգեւին փարած է անոնց եւ կը պաշտէ զանոնք :

Այդ նահատակներն ու հերոսները ինկան, որպէսզի այս ժողովուրդը խորտակէ բռնակալութեան շղթաները եւ թօթափէ օտարի դարաւոր լուծը :

« Մայիս 28 » փառասակ եղաւ մեր հայրերու երագին: Կիլիկեան բերդերուն մէջ հայկական անկախութեան խորտակումէն 543 տարի վերջ, Ա. Բարատի հովիտին տակ վերածնաւ ազատ եւ անկախ Հայաստանի :

1918ի Մայիսեան պատմական կռիւներուն մէջ հայ արիժառու բազուկն էր, որ ծունկի բերաւ դարաւոր թշնամին եւ անոր պարտադրեց անկախ Հայաստանի ճանաչումը :

Զարդարար Իթթիհատի պարագլուխներէն Թալէաթ պէյն անդամ իր յուշերուն մէջ կը պատմէ թէ՝ ինչպէս այդ ճակատագրական կռիւներուն առաջնորդ հայկական կառոյցի դիմադրութեան առջեւ սարսափած ու ապշմունած էր թրքական բանակի ընդհանուր հրամանատար Վէհիպ փաշան:

Նեղը մնացած թուրքերը կ'ամապարէին վերջ տալ հայկական ճակատի կռիւներուն, որոնք օրէ օր իրենց համար աննպաստ կը դառնային: Վէհիպ փաշա կը վախնար նոյնիսկ, որ թուրք զինուորը նահանջի ճամբան բռնէր, չունչը էրզրում առնելու համար :

Երբ թուրքն անդամ յարդանքով կը յիշէ Հայերու քաջութիւնը, այստեղ հայանուն մարդիկ պատմական փաստերը չրջելով կը ճգնին նսեմացնել մեր 12.000 մարտիկներու հերոսական գրոհը բախտորոշ այդ օրերուն եւ Հայաստանի անկախութիւնը կ'ուզեն ներկայացնել իբրեւ Թուրքին մէկ չնորհը ...

Հաւատածական քինախնդրութիւնը ո՛րքան մթագնած է սեւհոգի մարդոց աչքերը :

Ցարական եւ սուլթանական բռնակալ լուծը թօթափող հայ ժողովուրդը երբեք պիտի չընդունի կարմիր բռնակալութիւնը իբրեւ վերջնական եւ տեւական վարչաձեւ :

Անոնք, որ «Նոյեմբեր 29»ը կը հակադրեն « Մայիս 28»ին, կը հաւատան կարմիր բռնակալութեան եւ կը պաշտեն զայն: Անոնք բացէ իրաց կը յայտարարեն թէ առանց «տովեւտական» մակդիրին՝ Հայաստան չեն ուզեր եւ չեն ճանչնար :

Անոնք տորկամիտներ են եւ նահաջողակ առներ :

Իսկ մենք կ'ըսենք թէ՝ ոչ մէկ բռնակալութիւն յաւիտենական է: Կարմիր բռնակալութիւնն ալ միւսներուն պէս վաղր պատմութեան պիտի պատկանի :

Ցաւիտենական է միայն հայրենիքը, որ պէտք է ըլլայ միշտ ազատ եւ անկախ :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐ ԸՕՐԻՆ

ԻՐԱՒ ՑԱՂԹԱՆԱԿ

Մարզական հանդէս մը Ա֊թէնքի մէջ, առիթ տուաւ մեր երբեմնի հարեւաններուն ցոյց տալ իրենց «ասպետական» ոգին :

Մենք չէ որ պիտի զարմանայինք անշուշտ : Այնքան յաճախ առիթ տուած են մեզի զգալու մեր սեփական մորթին վրայ քնքուշ հարուածները այդ ճենթըլմէն մարզիկներուն?: Մեր խոր փորձառութեամբ դատեցինք դէպքը, կարծես հոն ներկայ եղած ըլլայինք :

Անշուշտ իրենք որ երբեք պարտուած չեն ըլլար «մրցումներու» մէջ, կատաղութեամբ սկսան ոդեկոչել Ինէօնիւի ճակատամարտը եւ իրմէ իրմէ հերոսութիւնները , հոն, Բարեկամներու զէնքերով Ցոյները քշեցին դէպի ծով եւ Աբշիպեդադոսի այդ դեղեցիկ նաւահանդիստին մէջ, իրենց յաղթանակին խարոյկը վառեցին հայ եւ յոյն ժողովուրդին ոչ միայն ինչքերովը, այլ անոնց երիտասարդութեան կեանքերովը:

Ու հիմա կը պարծենան մարդիկը: Կը սպառնան եւ հազարներով թափօր կազմած կը ջարդեն, կը կոտրեն ինչ որ կը հանդիպի իրենց ճամբուն վրայ: Ճշմարիտ մարզիկներ ? որոնք Մարաթոնի դաշտին վրայ արծարծեցին անդամ մը եւս իրենց նախորդներուն հրէշային քնաղին ջահը, փոխանցելու համար սերունդէ սերունդ :

Անշուշտ ցաւելու բան մը չունինք այս բոլորին համար: Ընդհակառակը: Կ'երեւի Ցոյներն այ չուտ կը մոռնան երէկի դէպքերը եւ որպէս քաղաքակրթեալ ժողովուրդ կր հրաւիրեն զիրենք, իրենց մայրաքաղաքին մէջ մրցելու Իտալացիներուն հետ, կոկորդ խածնելով եւ բռունցք ճօճելով :

Թերեւս Անդարայի եւ Պոլսոյ Օնքլը Սամերը հիացած են Թրքական այս քաջարի երիտասարդութեան վրայ եւ որպէս պարզեւ քանի մը միլիոտ աւելցուցած են տուրքերու տրցակին վրայ, ղրկելով Ցոյները: Ջար լեզուներ կ'ըսեն «Այս սարքուած մրցումին նպատակն ալ այդ է արդէն»:

ՍՕՍԻ

ԿԱԹՈՂ· ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ դիւանէն կը հաղորդեն թէ Ամերաւոդ արք· անցեալ կիրակի եղած պաշտօնական հրաւէրի մը վրայ, ներկայ գտնուած է Փարիզի ամերիկեան եկեղեցիին մէջ կատարուած «Ցիշատակի Օր»ուան հանդիսաւոր պաշտամունքին, ուր ներկայ էին նաեւ Ֆրանսայի վարչապետը, նախարարներ, ամերիկեան արտաքին նախարարը եւ դեսպանը եւայլն:

★ Ամերաւոդ արք· ցաւակցական այցելութիւն տուաւ նաեւ Փարիզի կարտինալ Սիւարի մահուան առթիւ:

ՀՐԱՆԻՒՐ ԱԶԱՏ .— Ազգային ժողովին ո֊րոշման համաձայն, այսօրուընէ սկսեալ հրանիւթի վաճառումը ազատ է, երկու բաժանումով: Անոնք որ նախընտրութիւն ունին, այսինքն նախապէս պօն կը ստանան, պիտի պնեն 43.20 ֆր·լ , իսկ ազատ չուկան պիտի արժէ 63.20 ֆր· լիտրը: Անոնք որ կ'ուզեն գնել կրնան ուղղակի հրանիւթ ծախողներուն դիմել: Օտար զբօսաշրջիկներուն յատկացուած ամսական 500 լիտրը պիտի չարունակուի տրուիլ հին գինով :

ՊԵԼՃԻՒՄԻ Լէոփոլտ Թագաւորը Փարիզ եկաւ ներկայ ըլլալու համար կոլֆի միջազգային մրցումին :

Թօթափող հայ ժողովուրդը երբեք պիտի չընդունի կարմիր բռնակալութիւնը իբրեւ վերջնական եւ տեւական վարչաձեւ :

Անոնք, որ «Նոյեմբեր 29»ը կը հակադրեն « Մայիս 28»ին, կը հաւատան կարմիր բռնակալութեան եւ կը պաշտեն զայն: Անոնք բացէ իրաց կը յայտարարեն թէ առանց «տովեւտական» մակդիրին՝ Հայաստան չեն ուզեր եւ չեն ճանչնար :

Անոնք տորկամիտներ են եւ նահաջողակ առներ :

Իսկ մենք կ'ըսենք թէ՝ ոչ մէկ բռնակալութիւն յաւիտենական է: Կարմիր բռնակալութիւնն ալ միւսներուն պէս վաղր պատմութեան պիտի պատկանի :

Ցաւիտենական է միայն հայրենիքը, որ պէտք է ըլլայ միշտ ազատ եւ անկախ :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Ռուս-եուկոսլաւ վէճը

ԹԻԹՕ ԿԸ ՀՌՉԱԿՈՒՄ ԹՇՆԱՄԻ Ա· ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Եուկոսլաւ կառավարութիւնը մայիս 23ին ծանուցագիր մը տուած էր Մոսկուայէ, ամբաստանելով զայն թէ «թշնամական եւ նուաստացուցիչ» դերը մը բռնած է իրեն հանդէպ եւ թէ երկու երկիրներու միջեւ կնքուած դաշնագիրը կը մնայ «մեռեալ տառ» :

Խորհրդային կառավարութիւնը Մայիս 31ին պատասխանելով այս ծանուցագրին զայն կ'որակէ «կոպիտ ղրպարտութիւններ» եւ կ'ըսէ· —

« Նման ամբաստանութեան մը հաւանական նպատակն է խարել Եուկոսլաւ ժողովուրդները, անոնց աչքէն ծածկելու համար երկու երկիրներու յարաբերութեանց ծանրանալուն իրական պատճառը որէ Եուկոսլաւ կառավարութեան թշնամական քաղաքականութիւնը խորհրդային միութեան հանդէպ :

« Եուկոսլաւիա չկրնար բարեկամական ընթացք մը սպասել Խորհրդային Միութենէն բազմաթիւ պատճառներով որոնք են·

1.— Եուկոսլաւիա հաստատած է հակախորհրդային , հակաժողովրդային եւ ահաբեկչական վարչաձեւ մը :

2.— Իր այս թշնամական ընթացքով դասուած է Խորհրդային Միութեան թշնամիներու շարքին մէջ :

3.— Եուկոսլաւ կառավարութիւնը թոյլատրած է որ իր մամուլը դառնայ հակախորհրդային քարոզութեանց բերանը » :

Մոսկուա այս առթիւ կը յիշէ այն օժանդակութիւնը որ ընծայեց Եուկոսլաւիոյ՝ պատերազմէն առաջ եւ վերջը :

Պատասխանելով վախտականներու խնդրին , Մոսկուա կ'ըսէ ·—

« Եուկոսլաւ ահաբեկչական վարչաձեւէն հալածուած քաղաքացիները մեզ մօտ կրնան հիւրընկալութիւն գտնել: Ասիկա չի նշանակեր որ սովետական կառավարութիւնը կը քաջալերէ բոլորովին Եուկոսլաւ քաղաքական դաղթականները : Պէտք չէ չփոթել իրարու հետ դաղթականներու ընծայուած հիւրընկալութիւնը, իրր անոնց գործունէութեան քաջալերանք: Այս երկուքը տարբեր բաներ են եւ զանոնք իրարու հետ չփոթելը իրաւազիտական անհասկացողութիւն մը:

«Եուկոսլաւ կառավարութիւնը կ'ուզէ նաեւ որ վախտականներու կողմէ Մոսկուայի մէջ հրատարակուած թերթը դադրի :Ուրեմն ,Եուկոսլաւիա կը պահանջէ խորհրդային կառավարութենէն որ Խորհրդային Միութեան մէջ ստեղծէ նոյն հակախորհրդային հակաժողովրդային ու ահաբեկիչ վարչաձեւը որ կը տիրէ այժմ Եուկոսլաւիոյ մէջ, ուր կը հալածուին ու կը բանտարկեն համայնաւորները, ժողովրդավարներ, անկուսակցականները եւ բոլոր այն քաղաքացիները որ իրենց երկրին եւ Խորհրդային Միութեան բարեկամութեան կողմնակից են : Այս անմիտ պահանջը ամենակոպիտ միջամտութիւն մըն է Խորհրդային Միութեան ներքին գործերուն մէջ: Եուկոսլաւ կառավարութիւնը չի՞ կարծեր որ նմանօրինակ պահանջ մը պինքը ծիծաղելի դրութեան մը մէջ կը դնէ » :

Արաբական նոր պետութիւն

Երկմ հաղորդած էինք թէ Էմիր Իտրիս էլ Սիւնուսի անկախութիւն հռչակած է Ափրիկեան Տրիպոլիսի (Կիւրենիա) մէջ եւ թէ Անգլիա ալ հաւանած է ընդունիլ այս նոր պետութիւնը :

Պէնկազիի մէջ հաւաքուած «ազգային համագումարին» առջեւ անգլիական պատուիրակը յայտարարեց որ Մեծն Բրիտանիա կը ճանչնայ Էմիր Իտրիսը իբր իր ժողովուրդին կողմէ ազատօրէն ընտրուած պետր Կիւրենիոյ կառավարութեան եւ թէ ոեւէ բան չպիտի ըլլայ ամբողջ Լիբիոյ ապագային մասին : Կ'ընդունի քնակչութեան փափաքը ինքնավարութեան մասին եւ կառավարութեան մը կազմութիւը որ ստանձնէ յարգել միջազգային յանձնառութիւնները : Էմիրը Լոնտոն հրաւիրուեցաւ այս խնդիրներու մասին վիճաբանելու համար :

Անգլիական կառավարութիւնը իրր արդարացում իր այս քաղաքական փոփոխութեան կ'ըսէ թէ՝ քանի որ Միացեալ Ազգերու ժողովը մերժած էր Պեւին Սֆորցա համաձայնութիւնը որով ապագային Իտալիոյ պիտի տրամադրուէր այդ հողամասը, ուրիշ բան չէր կրնար ընել: 1939ին Էմիր Իտրիս խոստացած էր Անգլիոյ օգնել երբ Իտալիա յարձակէր Եգիպտոսի վրայ եւ իրաւ ալ քանի մը կամաւորական խումբեր ղրկած էր: Իրն ալ 1942ին խորհրդարանին մէջ յայտարարած էր որ Կիւրինեան այլեւ Իտալիոյ տիրապետութեան տակ չպիտի մնայ :

Լոնտոնի կառավարութիւնը իր այս որոշումը յայտարարելէ առաջ հաւանութիւնն առած էր Ամերիկայի ու Ցրանսայի, եւ տեղեկացուցած Իտալիոյ: Թէեւ քաղաքական շրջանակներու մէջ լաւ տպաւորութիւն մը չտիրեր : Եգիպտոսի մէջ ալ շատ գոհ չեն երեւիր, նկատելով որ Սինուսիներու

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

Մեծարանք Մշակոյթի վարպետին

(Բ. եւ վերջին մաս)

Նարդունին դրել սկսեր է 1909ին, այսինքն տասնեւմէկ տարեկանին: Մանկունակ ոտանաւորներ եւ յանդի խաղեր անկասկած: Գրեր է նաեւ թատերգութիւն մը եւ այդ բոլորը պատռեր նետեր է:

Ոտանաւորին չեմ զարմանար: Ամէն գրականութեան սէր ունեցող պատանի կ'ընէ այդ եւ շատեր իրենց թղթերուն մէջ ունին պատանութենէ մնացած կապկիկ ու տղայական ոտանաւորներ: Բայց թատերգութիւն գրելը կը թխէ թերեւս այն ըմբռնումէն, որ ունէին ժԹ. դարու երկրորդ կիսուն հայ գրասէրները, որուն համաձայն իրական բանաստեղծը կամ հալումաշ ու թափուցիկ Թոքախտաւոր մը պէտք է ըլլար եւ կամ գոնէ թատերգութիւն մըն ալ գրած ըլլար ոտանաւորներու կողքին:

Պետրոս Դուրեանն ալ ունի նման անխմաստ ու տղայական գործ մը, «Թշուառները», զուրկ որեւէ արժէքէ: Տակաւին այսօր չեմ ըմբռնած, ու չեմ մարսած թէ ի՞նչպէս Հրանդ Նազարեանց թարգմաներ է զայն իտալերէնի եւ հրատարակեր է օտար գրադէտներու նուիրուած իտալերէն հատորներու շարքի մը մէջ՝ որպէս հայ գրականութեան նմոյշ:

Նարդունին իր թատերգութիւնը պատռելէ վերջ եւ հալումաշ Թոքախտաւոր մը չըլլալով հանդերձ, իրական բանաստեղծ մըն է, բանաստեղծութեան բուն իմաստին համաձայն:

Այս բանաստեղծ որակումը շատ ու շատ պժանցած է մեր օրերուն: Ոչ միայն հոն, Հայաստանի մէջ, ուրկէ տիտղոսաւոր բանաստեղծներ – բու կասկածելի համբաւին հետ մեղի կը հասնին նաեւ երբեմն «զուլալ ջուրերէն» ու «կապոյտ երկինքէն» անդին չանցնող դէշ տեսակի աչուղականոտանաւորներ, այլեւ հոս, գաղթաշխարհի մէջ: Մեր պարբերականներուն եւ թերթերուն մէջ կը վխտան «պահճէլերուէ քեստանէ, տէօքիւլիւր Թանէ Թանէ»ի ձեւով ու ոճով գրուած ոտանաւորները, գրուած տաղաչափութեան նախնական տարերքին իսկ կատարելապէս անտեղեակ տղոց կողմէ: Գոնէ պզտիկ միտք մը կամ բանաստեղծականի չեշտ մը ըլլար այդ ամէնուն մէջ: Բայց չունցաւորը գրողները չեն միայն, այլ զանոնք հրատարակող խմբագիրները, որոնք ըստ երեւոյթին նախապէս ոչ միայն չեն սրբագրեր, այլ չեն կարդար անգամ եւ կուտան գրաշարին: Բաւ է որ չէ լեցուի, մնացածը որո՞ւ հոգը:

Նարդունի բանաստեղծ է իր ամբողջ էութեամբ, որովհետեւ այդ ներշնչումը իր մէջ կու գայ հեռուներէն, իր մանկութենէն, իր դիւղին բնութենէն՝ որուն իր մէջ նետած կայծերը պահեր է երկիւղածութեամբ ու կը պատգնէ իր հետ ամէն տեղ: Իր դիւղին կաթսան է որ կը պոռթկայ երբ կը գրէ պատուղի մը, ծառի մը, աղբիւրի մը կամ սոխակի մը մասին: Ուր ալ ըլլայ, ինչ ալ ընէ, դիւղի տղան կը մնայ ան եւ Արմաշցի տղու հոգին է որ այսքան տարիներէ վերջ կ'ապրի իր հետ:

Նկատած էք թերեւս, ան իր խօսելու եղանակին ու արտասանելու ձեւին մէջ իսկ տակաւին պահած է Բիւթանիոյ շեշտը: Օրինակ, «պատկեր» չըսեր, այլ «պա'կեր»: «Տիոն»ները, «դա»յերն ու «թօ»երը չեն շեշտուիր իր բերնին մէջ, կը կլորնան, կը սահին:

Շատ սիրուն է Նարդունիի գրական լեզուն, ճկուն, սահուն, չափուած ու ձեւուած: Մեր արդի գրական աշխարհաբարին սակաւաթիւ վարպետներէն մէկն է: Իր լեզուին մէջ բառերը ճիշդ իրենց տեղն են եւ կ'ըսեն ճիշդ այն ինչ որ պէտք է ըսեն:

Ճիշդ տղոցս խումբին մէջ երկու հոգի մեծայն կային հայերէն դիտցող, լաւ հայերէն գիտցող, Նարդունին եւ Շուշանեանը: Եթէ Շուշանեանի լեզուն կշռոյթ ունէր եւ համաչափ ու գինուորական քայլի մը տպաւորութեամբ կ'ընթանար, Նարդունիինը հեզասահ է, մեղմ առուակի մը նազանքով կը սահի, ներքին ու ինքնատիպ եռաժշտութիւն մը ունի: Ճոխ է իր բառամթերքը, անշուշտ իր ունեցած լայն զարգացումին արդիւնքով: Կը սիրէ ածականները, բայց ժուժկալ է անոնց դործածութեան մէջ եւ իր ածականները խտակապէս կը կատարեն իրենց որակողի դերը իր ոճին մէջ: Մարսէյլի մէջ վերջերս ի պատիւ իրեն կազմակերպուած հաւաքոյթին խօսողներէն մին Վարուժանի նմանցուցեր էր Նարդունիի լեզուն, մթերքի ճոխութեամբ եւ դունդեղութեամբ: Ես աւելի Ահարոն Տատուրեանին կ'եղբայրցնեմ դինք, այս վերջինը դանելով աւելի ճոխ, եւ իր ոճին դեղեցկութիւնը աւելի հաւասարակշռուած քան Վարուժանինը:

Հոս եթէ կ'ուզէք պահ մը ընդհատենք այս գրոյցը եւ միասին կարդանք Նարդունիի գրիչէն ելած կարճ պատմուածք մը, հէքեաթ մը, տեսնելու համար թէ որքան բանաստեղծ է ան, որքան դիւղի տղայ եւ ինչ անոյշ է իր լեզուն, ինչ աղուոր իր ոճը: Պատահաբար կ'ընտրեմ «Վերան բարկութիւնը»: Քանիներ տալի այսպէս, մէկը միւսէն աղուոր, մէկը միւսէն առլցուն իրական բանաստեղծութեան աւիշով:

Այս կտորին մէջ կը տեսնենք թէ գոյներու, լոյսերու եւ ջուրերու խաղերուն որքան վարպետ նկարիչ է Նարդունին, վրձինի պարզ քանի մը հարուածներով եւ իրմէ առաջ այս ձեւով թերեւս միայն Ռուբէն Զարդարեանը յաջողած է, Զօհրապը ըլլալով աւելի ներքին զգացումներու եւ խռովքներու մեկնիչ, քան արտաքին դեղատեսիլ պատկերներու:

Կը տեսնենք նաեւ թէ որքան աղուոր է իր լեզուն: Այս աշխարհաբարը կատարելութիւն է արդէն, դրական լեզուի մը իրաւունքն ու վկայականը շահած եւ որով կրնայ հպարտանալ մեր սեռունդը:

Եւ դեռ այս կտորը քանի տարեկան է: Անկէ վերջ, այս քանի տարիներու ընթացքին որքան աւելի եւս զարգացած, աճած, պերճացած է Նարդունիի լեզուն:

Դարձեալ Մարսէյլի հաւաքոյթին մէջ, Աղայեան կ'ըսէր թէ «միայն մտաւորականը իրաւունք ունի գրաղէտ կոչուելու»: Այս յայտարարութիւնը եթէ ճիշդ է, եւ ճիշդ է անկասկած, Նարդունին մեծ գրադէտ է, որովհետեւ իրապէս մտաւորական է, այդ հանդամանքին բոլոր անհրաժեշտ տուեալներով:

Արդէն գրադէտի ըմբռնումը փոխուած է մեղի համար եւ այն չէ այլեւս ինչ որ էր 1914էն առաջ Պոլսոյ կամ Աթենքի գրասէրներուն համար:

Մենք որ Եւրոպայի պորտին վրայ կ'ապրինք, հարկադրաբար եւ նաեւ նախասիրութեամբ ուղղակի չփման մէջ ենք արեւմտեան մտքին ու քաղաքակրթութեան հետ, կը հետեւինք անոր գրականութեան, առաւել կամ նուազ չափով կը շահագրգռուինք նոր շարժումներով, կարելի չէ այլեւս մեզի. ներկայանալ դպրոցական չարաղրութեամբ մէկ երկու պատմուածք պարունակող տետրակ մը ի ձեռին եւ գրադէտի վկայագիրը պահանջել մեզմէ:

Այսօրուան հայ գրադէտը նախ նկատելի ընդհանուր պաշար ու գարգացում պէտք է ունենայ, իմաստասիրական լուրջ ծանօթութիւններ ունենայ, պատմա-փիլիսոփայական վարկածներու մտերիմ ըլլայ, պատմական եւ բանասիրական յայտնութիւններուն տեղեակ ըլլայ, իր միտքը հորիզոն ունենայ, խորք ունենայ, այսինքն կարճ խօսքով ըլլայ մտաւորական:

Մեր անցեալ սերունդին մէջ չատ սակաւ են այս պայմանները լրացնողները, քանի մը հոգի միայն եւ ի մտաւորի Գրիգոր Զօհրապը: Մըննացեալներուն հորիզոնն ու պաշարը սահմանափակ եղած է, անշուշտ այն տեսնուան կացութեան եւ պայմաններուն պատճառաւ, բայց անոնք գրադէտի համբաւը չահած են, տալով մէկ կամ երկու երկրորդական եւ համեստ գործեր:

Այդ չի բաւեր այլեւս: Այսօր քիչ թէ շատ ղարգացած հայ տղան շատ աւելի բան գիտէ քան երբեմնի գրողը: Այսօրուան դրիչ չարժող տղաքը շատ աւելի խոր միտք ունին, շատ աւելի լայն հորիզոն՝ քան տեսնուան պսակաւոր գրադէտները: Ասիկա մեղադրանք մը չէ իրենց յիշատակին եւ ոչ ալ ժխտումը իրենց կատարած գործին՝ որ նկատելով պայմաններն ու պարագաները, սիրելի ու գովելի կը մնայ մեղի համար: Բայց մենք այլեւս այսօր կը պահանջենք որ մեր գրադէտը ըլլայ իրաւ մտաւորական, ինչպէս է Նարդունին:

Որովհետեւ Նարդունին մինակ գրող կամ բժիշկ չէ, այլ համայնագէտ է, հմուտ է իրական մտաւորականն է: Ինք ազատօրէն կրնայ չարժիլ, եւ կը չարժի, նաեւ բանասիրութեան, պատմաբնութեան, հայագիտութեան, հնախօսութեան, հրապարակագրութեան եւ գրադատութեան չափերուն մէջէն:

Ո՞վ չի յիշեր Նարդունիի գրութիւնները «Ճառաչ»ի, «Արեւմուտք»ի մէջ կամ այլուր, երբ բանավէճի մը կամ ուրիշ առթիւ կը չօշափէ բազմազան ու այլազան նիւթեր, որովհետեւ իրրեւ ճըշմարիտ մտաւորական չի կրնար հարեւանցի եւ հապճեպ հատատումներով հանդիսանալ եւ իր մտքին լայն հորիզոնը կը պարտադրէ իրեն պեղել, միշտ աւելի ընդարձակին ձգտիլ:

Լսուած է նաեւ որ Նարդունին կը սիրէ վէճը, կը սիրէ կռիւը: Այս պարագան թերեւս առերեւոյթըս ճիշդ, սակայն բացատրութեան կը կարօտի: Երբ մէկը համոզուած է եւ հիմնաւոր փաստեր ունի իր դիտցածը հաստատող եւ մանաւանդ երբ այդ մէկը Նարդունիին պատրաստութիւնն ունի, չի կրնար աննկատ թողուլ իր դիտցած ճշմարտութեան խեղաթիւրումը եւ հրապարակ կը նետուի ոգի ի բռին արդիլելու համար խեղաթիւրումը: Այս չատ բնական եւ չատ հասկնալի երեւոյթմըն է:

Ինքն է որ կը խոստովանի.— « Ես չեմ սիրեր կռիւը, բայց երբ կռիւ ըլլայ՝ կ'ուզեմ լաւ կըռուիլ: Պէտք է երգել հայ դիւղը, երգել դեղձն ու կեռասը, վարունգը երգել — բայց երբեմն ալ այդ վարունգը զարնել ղլուխներուն անոնց՝ որ չեն ուզեր խօսք հասկնալ»:

Այո, սիրելի Նարդունի, զարնենք վարունգը, բայց երբ այդ գլուխները իրենց միտքը դրած են բան չհասկնալ, աւելորդ են այլեւս վարունգի բոլոր հարուածները եւ անօգուտ աշխատանք, ի վնաս ուրիշ էական ու կարեւոր աշխատանքներու:

Կը յիշէք անշուշտ, Արեւելքէն Փարիզ այցելող տաղանդաւոր ծաղրանկարիչի մը, Տիրան Ամճէեանի մէկ ծաղրանկարը «Ճառաչ»ի մէջ, Նարդունին ներկայացնող, այնքան հարազատ, այն – քան ինքնատիպ: Ծաղրանկարին խորը կը տեսնուէր հրեշտակ Նարդունի մը՝ նստած գրքերու դէզին վրայ, իսկ առջեւը բարկահայեաց Նարդունի մը որ կրակ ու բոց կ'արձակէր:

Մենք, իր ընկերներն ու բարեկամները պիտի ուզէինք որ այդ կրակ տեղացող Նարդունին կամաց կամաց խորը քաշուէր եւ առաջ դար հրեշտակ Նարդունին եւ նկարին մէջ գրաւէր առաջին տեղը:

Գիտէք թէ երբ Նարդունիին տեսողութիւնը վտանգուեցաւ, որքան խոր յուզում պատճառեց ամենուրեք չար լուրը: Ամէն տեղ հեւ ու հեւ անձկութեամբ հետեւեցան գործողութեան եւ ապաքինումի բարի լուրերուն, «Ճառաչ»ի մէջ: Իր տուած ներկայ այցը հայկական գաւառին ընդհանուր ուրախութեան եւ գոհունակութեան առիթ մը եղաւ: Այս ապացոյց է թէ որքան մեծ է իր վայելած սէրն ու համակրանքը ամէնուն մօտ:

Վերջին անգամ Փարիզ երթալուս տասը վայրկեան միայն տեսայ դինքը: Արդէն ոտքի էր մատնադէտին երթալու համար, բայց այն տեսի ոչ ինք եւ ոչ ալ մենք կը կարծէինք թէ այսքան ծանր պիտի ըլլան իր ղգացած նախանշանները ուռեանքները:

Այսօր անսահման է մեր խնդութիւնը, տեսնելով որ վտանգն անցած է եւ կր պահէ իր տեսողութիւնը:

Միայն թէ կը կր խնդրենք իրմէ որ այսուհետեւ չարաչար չզործածէ իր աչքին լոյսը, նախ իրեն համար եւ ապա որպէսզի չեւուզի նաեւ լոյսը այս ժողովուրդին՝ որ այնքան չատ սիրեց լոյսը եւ միշտ ալ գոհունեցաւ լոյսի ճամբուն վրայ յանուն լոյսին:

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷՋ

«Բաց նամակ Ծոյն Փալիֆարնիային»

ՀՄԲ.— Թուրք թերթերը կը շարունակեն փրփուր տեղալ, Աբէնթի մարզական միջադէպին առթիւ: Միեւնոյն ատեն հրատարակուած է թուրուցիկ մը, «Բաց նամակ Ծոյն փալիֆարնիային» խորագրով, եւ առիւծի պատկերով մը, «Թիւրք պուտուր» (Թուրքը այս է): Քանի մը հատուածներ.—

— Է՛յ Փալիֆարնիա,

Քանըրուէ տարի առաջ, ներեցինք քեզի, եւ արժանի դասդ տուինք, երբ ամէնէն նդկալի յարձակումդ փորձեր էիր մեղի դէմ: Այդ թուականին ասդին, այսօր առաջին անդամ ըլլալով կը տիպունք նոր դաս մը տալ քեզի: Ճիշդ 496 տարի առաջ, երբ դուք մեղկութեան անձնատուր եղեր էիք եւ չէիք կրցած կառավարել այս հողերը, մենք մեր զօրաւոր ձեռքերուն մէջ առինք ձեր կայսրութիւնը՝ որ վճարուած ցոխուհիի մը նման ձեռքէ ձեռք անցած էր արդէն:

Ձեզ փրկեցինք ցոփութեան, կաշառքի, դողութեան եւայլ մոլութեանց խորխորատէն, ուր ղլորեր էիք:

Ճիշդ 453 տարի, աշխատեցանք որ մարդ ըլլաք, մարդու պէս ապրիք: Պատահեցաւ որ տիւրանանք, եւ դուք այն առենուան Մեծերուն օժանդակութեամբ ձեր օձիքը ազատեցիք մեր ձեռքէն, հակառակ անոր որ դեռ երախայ էիք, եւ չափահաս ազդի մը իրաւունքը չէիք ստացած:

Եւ դուք իբր վարձատրութիւն մեր այս վեհանձնութեան, 1896ին ապացոյցը տուիք ձեր փառաւոր ապերախտութեան եւ ելաք մեղի դէմ բռնեցիք:

Արդիւնքը գիտէք, ձեր հաշիւը մաքրեցինք Տօմէքէի դաշտին վրայ, եւ ձեզ պաշտպանող մեծերուն քթին տակ:

Ցաջորդ օրն իսկ եկաք մեր ոտքը պագնելու, եւ մենք ալ մեր աւանդական վեհանձնութիւնով ներեցինք դարձեալ ձեզի, ձեր պարապ ուղեղին վերագրելով ձեր յանցանքը:

1911ին, նոր անպատկառութիւն մը փորձեցիք, ձեր վիրաւորուած պոչը քերուիլ եւ արիւնիլ սկսաւ, Պալքանեան դաշտերու մէջ մեղի հետ չափուիլ ուզեցիք: Ի՞նչ եղաք, դուք որ մեղ մեր կռնակէն դաշնակահարել ուզեցիք, մուկի պէս փախաք ծովու թէ ցամաքի վրայ, եւ ձեր միակ ապաւէնը, Ամէրօֆին ալ լոյսեան դաշտապատուեցաւ: Ազատագրեցինք Խիրնէն եւ ձեզ մինչեւ Մոկեդոնիա քշեցինք:

Այս դասէն ալ չէիք խրատուած կ'երեւի: Առաջին ընդհ. պատերազմէն ետք, երբ մեր ոտքը

ձեռքը կպպուած էր, ձեր բարի սովորութեան համաձայն մեռեալի մը վրայ յարձակեցաք, անոր մաքուր հողերը սրբապղծեցիք, եւ սակայն այդ մեռեալը ձեզիպառաւորապէս ջախջախեց, ծով թափեց բոլորդ, չմոռնալով նաեւ ձեր վերին հրամանատարէն սկսեալ մինչեւ յետին սպան զերի բռնել :

Այս բոլորը կը բաւեն հաստատելու թէ քանի փարայի մարդ էք, ինչ հոգի եւ նկարագիր կը կրէք, եւ ինչպէս խաղք ու խայտառակ եղած էք, ամէն անգամ որ մեզի հետ չափուիլ էք ուզած :

Գիտէ՞ք թէ Թուրքիան ինչպիսի զօրութիւն մըն է : Աչխարհի ամենամեծ պետութիւնները նախընտրեցին բարեկամ ապրիլ մեզի հետ, ինչպէս նաեւ, Հիթլերի պէս յաղողութենէն չլացած մարդ մը քաջութիւնը չունեցաւ դպչելու մեզի :

Եւ կրակի ու արիւնի ալիքը չկրցաւ սահմանները նոյնպէս մտնել : Մենք ամէն առթիւ մեր ուժը աւելցուցինք, զարգացանք եւ յառաջդիմեցինք :

Ինչ բարիքներ, ազնուութիւններ ըրինք ձեզի : Վերջին ընդհ.պատերազմէն ետք, անօթի եւ թշուառ էիք, ան մը չոր բակլայի համար դիրար կը բզկտէիք, եւ մենք ձեզի պարկերով, վակոններով, չոզենաւերով ուտելիք, հագնելիք դրկեցինք :

Հետո՛ն մի երթաք, դեռ մինչեւ վերջին Զատիկը, մենք չէի՞նք որ ձեր հաւկիթը, գառնուկը, ուտելիքը դրկեցինք ձեզի, մեր բերնի հացէն կտրելով :

Սիրելի Փալիքարիա դեռ հին Թաթամլայի մոայնութեամբ կը չարժիս, ելեր ես մրցումի համար մեր Ֆութպոլի խումբը կը հրաւիրես, եւ երբ կը յաղթուիս, լրբութիւնը կ'ունենաս մեր մարդիկներուն ձեռք վերցնելու : Եւ որու ի նը – պատ, այն Իտալացիին, որ քու հողերուդ վրայ յարձակեցաւ եւ քու արիւնդ խմեց · մնաս բարով, Փալիքարիա» :

★ «Սօն Սաաթ»ի մէջ, Պահատիր Տիլկեր կը գրէ ·—

Այլեւս յայտնի եղաւ որ բարեկամութեան բմբռնումը տեղ չէ գտած Ցունաստանի ժողովուրդին կիսակիրթ դլխուն մէջ : Այս տղեղ դէպքը հաստատեց այս իրողութիւնը :

Ցունաստան ինքնիչխան երկիր մը չէ այլեւս : Երբ համայնավարական վտանգը անհետանայ, պէտք է հոգւոտարութեան տակ առնել Ցունաստանը, այս հինցած ժողովուրդը խնամակալի մը պէտք ունի : Մենք այս աչքով կը նայինք Հելլէններուն :

Մարզական կեանքին մէջ, պարտութիւնն ալ կայ, յաղթանակ ալ կայ : Հելլէնները պարտուեր են Թուրքերէն, ասոր համար ինչ անուն տալ այն խելագարին, որ Ակրօպոլիսէ վար նետուելով անձնասպան եղեր է :

Հապա՞ սա փալիքարեանները, ռուիկանները, պաչոճեանները, որոնք անամօթաբար յարձակեր են մեր տղոց վրայ, քար կամ նարինջի կեղեւ նետեր են, ռուիկոիս ընելով բարեկամութեան տարբական սկզբունքները :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՁՂՐԿԵԼ : ԳՐԵԼ ՄԻԿ ԷՋԻ ՎՐԱՁ :

Քասն տարի

Քասն տարի, քեզ եմ երգած, քեզ եմ կանչած վարար սրտով,— Քասն տարի, միշտ, անդադրում պայքարած եմ քու անունով,— Քասն տարի, սրտիս մէջը քեզ եմ պահած տաք, դորովով,— Սակայն միշտ դու հեռու մնացիր, երազ ու սէր, ով հայրենիք :

Քասն տարի, ՆԺտեհդութեան օրերուս՝ քեզ երազեցի,— Քասն տարի, օր ու գիշեր սիրտս քու կրակով վառեցի, — Ուրախ օրեր ես չտեսայ, քու կարօտովդ ես միշտ լացի,— Ուրացայ ես կեանք ··· ընտանիք, ու ամէն բան, իմ հայրենիք :

Քասն տարի, խնդումն դէմքով, դուարթ սրտով օր չունեցայ,— Ու քեզ մըտքիս մէջը խորտած բեւեռի պէս դամուած տեսայ,— Սիրտս ափիդ մէջ պահեցիր ··· տես, մատներուդ տեղը վկայ,— Ու ես երբեք, ուրիչ խորհուրդ, սէր չունեցայ, ով հայրենիք :

Քասն տարի, ուր որ եղայ, քեզ հետս եմ պտտցուցած,— Գործարանը՝ թէ տունէն ներս՝ ճամբաններէն երբ եմ անցած,—Թեւդ ուսիս՝ սիրականըս, թել մ'ալ սրտէդ սիրտս նետուած,— Ձեմ բաժնուած, չեմ հեռացած երբեք քեզմէ, իմ հայրենիք :

Քասն անդամ, քասն գարուն եկաւ անցաւ ծաղիկներով,— Փունջ մը ծաղիկ, մէկ հատիկ վարդ ձեռքս չեմ անցյշ հոտով,— Ախ, դուն եղար իմ ծաղիկ, վարդ, գարուն, արեւ, հուր բուրմունքով,— Չի ես միայն քեզ ունեցայ ափս իրրեւ վարդ ՄԱՑՐ ՀԱՑԱՍՏԱՆ :

Ն. ՇԻՆԱԿԱՆ

ՁԱՑՆԵՐ ԴԱՒԱՌԻՆ

ՄԱՑԻՍ 28Ը ԼԱ. ՍԻՈՒԱՑԻ ՄԷՋ

ԼԱ. ՍԻՈՒԱ, 28 Մայիս ·— Մենք ալ խանդավառութեամբ տօնեցինք Մայիս 28ը, նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. «Ռաժակ» խումբին : Մեր համեստ դաղութը, թէեւ հազարաւոր մղոններով հեռու հայրենիքէն, դէմ քանի մը ժամ ոգեւորուեցաւ անոր ազատագրական պայքարներու տօնակոչումով, չնորհիւ Հ. Ց. Դաշնակցութեան : Փարիզի ծանօթ խմբակը ի զուր լրբութիւններ կը թխէ, միտքերը պղտորելու համար, վարձկան դրիչներու միջոցաւ :

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Հրայր» խումբը չանք չէր խնայած, տօնակատարութեան փայլ տալու համար :

Կը նախագահէր ընկեր Սամուէլ Բրուտեան : Հ. Ց. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը , ընկեր Ասատուր Քէօսէեան իր ճառին մէջ իրաւամբ խարանեց Փարիզի եւ ուրիշ վայրերու Ցուդասները, որոնք իրենց տէրը կ'ուզեն ծախել ի սէր 30 կտոր արծաթի : Ընկերը խոր տպաւորութիւն ձգեց իր կարճ այլ հատու բանախօսութեամբ :

Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան մասնաճիւղին կողմէ Պ. Յակիկ Մանուկեան իր կրակոտ ճառով փառաբանեց Հայաստանի հանրապետութեան հիմնադիրները : Այս առթիւ յիշեց նաեւ թէ Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը չատ բան կը պարտի Տարօնի աշխարհին, քանի որ Տարօնը որքան եղաւ հայ յեղափոխութեան դործունէութեան :

Ականկալ մը եղաւ ներկայութիւնը Տէր եւ Տիկ. Մարութեանի : Ընկերը յուսադրեց ներկաները եւ այս առթիւ պատմեց յուզիչ ատենդութիւն մը, պարդելով Հ. Ց. Դաշնակցութեան դերը հայկական ազատագրութեան մէջ :

Նոր Սերունդին կողմէ ուղերձ մը կարդաց Օր. Եղ. Ադամեան, խորապէս յուզելով ներկաները : Նախագահը հրաւիրեց հանդիսականները յոտնկայս յարդել նահատակները յիշատակը : Պուլվար Օտտոյի Նոր Սերունդի նուագախումբն ալ փայլ կուտար հանդէսին, որ տեւեց ժամը 15էն 22, Մխիթարեանէն սրահին մէջ : Շնորհակալութիւն բոլորին :— Թղթակից

ՄԱՑԻՍ 28Ը ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

ՌՈՄԱՆ .— Այս տարի Մայիս 28ը տօնուեցաւ աւելի չուքով : Էտէնի սրահը լեցուած էր երկսեռ բազմութեամբ : Բեմին երկու կողմերը զետեղուած էին Ֆրանսական դրօշներ, մէկ կողմը Անդրանիկի նկարը, միւս կողմը Հայաստանի հանրապետութեան դինանշանը, իսկ մէջտեղը հայկական եռագոյնը : Տօնակատարութեան ներկայ էր Dauphiné Libéré մեծ օրաթերթի մասնաւոր թղթակիցը, Robert Confiance :

Կապոյտ Խաչէ անդամուհիները Ֆրանսական քայլերգէն վերջ երգեցին «Զէյթունցիները» : Ընկեր Սարգիս Պիլալեանը բացումը կատարելով , բեմ հրաւիրեց Հ. Ց. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչները, ընկերներ Ազդին Մարտիրոսեան (օրուան բանախօսը) եւ Գ. Քիրէճեան : Առաջինը իրրեւ ականատես պատմեց անկախութեան պայքարին դանազան էւէյթները : Երկրորդը նկարագրելով հաւաքական պայքարը, յայտարարեց թէ «Հայկական հանրապետութիւնը կը պատկանի բոլոնդակ հայութեան, հետեւաբար բոլոր Հայերը անխտիր պարտին տօնել, Մայիս 28ի ազգային տօնը » :

Խաչուհիները հայկական տարազներով պարեցին տոհմիկ պարեր, ջերմ ծափերու մէջ : Ցաջող մեներգներ եւ արտասանութիւններ ըրին խաչուհիներ եւ սանուհիներ Հերմինէ Սապօնճեան (Կանանչ գարուն), Ժընըվիկ Պիլալեան (Սեւորակ աչեր եւ Ֆրանսերէն երգ մը), Մարի Քառլանեան (Թռչէի մտքով տուն), Նուրիցա Շէհէրլիեան (Հայաստանը ու իր զաւակը), Արմինէ Զաթրեան, Հայկանոյշ Ասատուրեան (Դէպի երկիր), Սիրուն Զաթրեան, Ժանին Պուրսիէ, Ռոմանի Օտէթը արտասանելով Ե. Զարենցի «Ես իմ անուշ Հայաստանի»ն արժանացաւ բուռն ծափերու : Արտասանութիւններ ըրին նաեւ փոքրիկներ Ժընըվիեւ Ճիզմէճեան, Մահակ Զիլիկիրեան, Լեւոն Զաթրեան, Սարդիս Պօյաճեան, Հրչպէս նաեւ ընկեր Ցակոբ Պօյաճեան (Հայ հերոսները) եւ Համակրելի Նշանը (Հայաստանի դինուորներէն) : Ցուզիչ կենդանի պատկեր մը (Դէպի ազատութիւն) ներկայացուցեցաւ ղեկավարութեամբ, հեծելանիւթ պատանի ախոյեան Ժանօ Շէհէրլիեանի եւ մասնակցութեամբ Սիրուն Զաթրեանի, Մահակ Զիլինկիրեանի :

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Նա ջանաց խելքի բերել Մարօն, վերյիշելով հնչակեան կուսակցութեան աւանդութիւնները ու զոհաբերութիւնները, ոգեկոչեց Մուրատի, Աբդուլհամիտի եւ այլ գործիչների յիշատակը, կոչ ընել ,որ չարունակէ կռիւը, յեղափոխական կռիւը թշնամու դէմ : Մարօն ոչ միայն աս կոչին հնազանդ մնաց անտարբեր ու անյողդողդ, այլ չեչտեց պէտքը ազդերի եղբայրութեան ու ազդամիջեան աոեղութեան ջնջումին :

Ահա այստեղ, վահագն ընդոստ տեղից ցատկեց :

— Ուրեմն Թուրքին պիտի թոյլ տանք, որ մեզ կողոպտէ, մեզ ջարդէ, մեր պատիւը բռնաբարէ, իսկ մեր պատասխանը պիտի լինի խրել ,միայն սխրել : Եղա՞ւ, Մարօ : Ա՞յս էր Հնչակեանութեան եւ բենամեայ քարոզին ուղն ու ծուծը : Թուրքին արիւնոտ ձե՞ռքը համբուրել :

Կատաղած կատուի նման, աւելավառ մռնչգալով Մարօն բացաւ բերանը եւ չղթայազերծեց մի խարանիչ ու նախատական փիլիպպեան հնչակեան գործիչների հասցէին, նրանց որակելով մարքսիզմի կեղծարարներ, խաբեբաններ եւայլն, որոնք չչմեցուցիչ եւ տխուր ,տպաւորութիւն թողին իմ վրայ : Վահագն, ամբողջ մարմնով զայրոյթից դողում էր : Տեսնում էի, որ հետզհետէ բարկութեան թոյնը կուտակւում էր նրա աչքերի մէջ : Զգացի ,որ մի ահաւոր փոթորիկ պիտի ճայթի : Բռնեցի Վահագնի թեւը· իրրեւ հրաւէր հանդատութեան ու պաղարիւնութեան, եւ հապիւ «մըննաք բարով» էի ասել Մարոյին, երբ յանկարծ Վահագնը պոռթկաց որոտումի նման : Թափ տը – ւաւ «օրհնեալ» բերանին · բացաւ հայհոյանքի հարուստ տոպրակը : Էլ ինչ կար որ չասեց : Լուտանքների մի ահաւոր ջրվէժ : Նա գերազանցեց պարսիկ Ջորեպանին էլ, Պոլսոյ մակուկավարն էլ : Սպշած ու ամօթահար մնացի : Կեանքումս չէի լսած հայհոյանքի այսքան նրբահիւս ու խայտաբղէտ դարձուածքներ : Հաստատ կարելի է ասել, որ հայհոյանքն էլ ունի իր բանաստեղծութիւնը : Դժուար եղաւ վերջ դնել այս անախորժ վիճաբանութեան, որովհետեւ Մարօն էլ խօսքի տակ մնացող ապրանք չէր :

Վահագնը սրդողել էր ինձնից : Սիրտին ցաւ էր եղել, որ Մարոյի արտասանած անճահ ու անխիղ անդանդաղութիւններից յետոյ արդելք եղայ, որ «ատ քաճին դասը» տար :

Այդ դէպքից յետոյ Վահագնը փոխուեց : Թափանցո դառաւ : Սրտաբեկ ու վշտահար մարդու կերպարանք առաւ : Մեր խորհրդակցութիւններին դժկամութեամբ էր մասնակցում : Ճաչը ախորժակով չէր ուտում, կարծես թէ պարտականութիւն էր կատարում :

Բացատրեցի , որ Մարօն յեղափոխական կին է · աջսոր, տառապանք ու զրկանք կրած յեղափոխական է : Իր այս ելոյթը մէկ դրուագն է ռուսական յեղափոխութեան հիւանդագին ցնցումներին ու տիրապետող ախտավարակ մտայնութեան : Մանաւանդ Մարօն խառնուածքով հարազատ արտայայտութիւնն է, ինքնահաւան, ջղագար ու դիւրագրդիռ մի կին, որի միտումը եղել է տիրապետել ու հպատակեցնել : Սա մի տուրք է, որ հայ մարդը պէտք է հատուցի յեղափոխութեան ամենակուլ մղոքին : Ցօսքերս՝ փոխանակ ամոքելու ու մեղմացնելու Վահագնիդրարկութիւնը, ընդհակառակն աւելի խեռ, աւելի մոլեդնոտ դարձրին նրան : Այս անդամ թոյնը իմ վրայ թափեց ու սկսեց ինձ աքացել :

Կիրքը· ինչ ահաւոր ժահր է, որ ոչ միայն կ'ապականէ մարդու բնախօսութիւնը, կը հաշմէ դործարանների (organ) բնականոն ընթացքը, այլ յատկապէս կ'եղծէ հոգին, կը մթագնէ բանականութիւնը, կր սպանդնէ ողջմտութիւնը եւ մարդու մէջ հանդէս կը բերէ չար ոգին, դեւը, ճիւաղը, որ անզուսպ ,անկուշտ եւ յաւերժական չարագործն է :

Նախատեց ինձ, բայց քէն չպահեցի նրա դէմ : Հոգին մաքուր էր, հայրենասէր սրտցաւութիւնից սիրտը մղկտում էր, որ Մարոյի նման մի վաղեմի յեղափոխական, իր կուսակցութեան ամէնէն ականաւոր դէմքերից մէկը անիրաւած էր հայ դատը, հայութիւնը :

Հոգու դառնութիւնը մնաց մինչեւ վերջին վայրկեանը : Նաւի կամրջակին վրայ, երբ ողջերթ մաղթեցի իրեն, դատախազի ուժգնութեամբ պոռաց երեսիս ·

— Պիտի չներեմ քեզ : Դուն չլինէիր՝ ես կը սատկեցնէի այդ քաջը :

ԲԺԻՇԿ ԵՐ. ԽԱՉԱՆԱՍԵԱՆ

Աչուհիները բոլորն ալ Մայիս 28ի ուրբաթ առթիւ հագած էին կապոյտ շապիկներ եւ ղրած եռագոյն փողկապներ :

Տօնակատարութեան նկարագրութիւնը լոյս տեսաւ Dauphiné Libéré օրաթերթի մէջ : Ցանուն Հ. Ց. Դ. «Անդրանիկ» ենթակոմիտէի, ընկեր Անդրանիկ Պօյաճեան ջերմապէս շնորհաւորեց բոլոր Աչուհիները որոնք իրենց մասնակցութեամբ մասնաւոր փայլ մը տուին տօնակատարութեան : Հանդէսը վերջացաւ խանդավառ մթնոլորտի մէջ, «Տալտրիկ» քայլերգով, զոր երգեցին Աչուհիները, ղեկավարութեամբ Տիկին Նուրիցա Շէհիրլեանի : Հանդիսակիները բաժնուեցան հայրենիքի կարօտով,— ղէպի երկիր :— Արմէնեաց

Չէյխր ինքը տուած եղաւ նշանը Լիբիոյ բաժանու – մին, մինչ արարական կառավարութիւնները այդ հողամասին ամբողջական պահպանման կողմնակից էին :

ՋՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ ՎԻՃԱԿԸ

Ջորսերու վերջին նիստը կարճ տեւեց : Ամերիկեան պատուիրակը էչիսըն ծրագիրը մը ներկայացուց Պերլինի խնդրին մասին եւ առաջարկեց դաշտնի նիստի մը մէջ քննել զայն : Վիշինսկի ընդունեց առաջարկը եւ փափաք յայտնեց որ շաբունակուի միաճայնութեան (վեթոյի) իրաւունքի վիճաբանութիւնը :

Ամերիկեան ծրագիրը կ'առաջարկէ.— 1946ին դործադրուած եղանակին համաձայն ամբողջ Պերլինի համար ազատ ընտրութիւններ կատարել Ջորսերու հսկողութեան տակ : Այս ընտրութեամբ կազմուած քաղաքապետական վարչութիւնը առ – ժամեայ կերպով պիտի ունենայ կառավարական հանդամանք ըստ նմոյն 1946ի սահմանադրութեան : Քաղաքապետական ժողովը պիտի պատրաստէ վերջնական սահմանադրութիւնը Մեծ Պերլինի հողամասին համար : Քառեակ հրամանատարութիւնը պիտի վերակազմուի նոր հիմերով : Գրամական ձախքերը նուազագոյնին պիտի իջեցուին :

★ Լուր ելած էր թէ Ջորս Մեծերը՝ Մարա – Ջախտ Սթալին, նախագահ Թրումըն եւ Անդլիոյ ու Ֆրանսայի վարչապետները Եւրոպայի մէջ իրարու պիտի հանդիպին : Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն թէ Փարիզի ժողովին պարզած կացութեան առջեւ հաւանական չէ նման հանդիպում մը :

70.000 ԹՈՆ ցորեն փոխ պիտի տայ Իտալիա Ֆրանսայի, որպէսզի հացի պարենաւորումը չխանգարուի, մինչեւ նոր բերքին հաւաքումը : Հոլանտա ալ խոստացած է ցորեն տալ Ֆրանսայի :

ՓԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ համայնավարներուն ա – ռաջնորդը, Այվըը, որ Անգլիոյ մէջ ձերբակալուելէ վերջ անպարտ արձակուած էր, օդանաւ մը նստելով չունչը բռնակա առաւ : Ցետոյ պիտի երթայ Լայփցիկ, իբրեւ դասախօս համալսարանին ընկերային գիտութեանց :

ՀԱՑ ԳՈՀԱՐԱՎԱՃԱՌ մը Պօղոս Համբարձումեան, 7 Rue Daru, անձնասպան եղաւ, զոհուելով խաբեբաներու : Բարեկամի մը յանձնարարութեամբ օր մը իրեն կը ներկայանայ ազգակից մը որ կ'ըսէ թէ ինք Սէթի մէջ վաճառական է եւ կը ճանչնայ մեծահարուստ մը որ գոհարեղէն գնել կ'ուզէ : Համբարձումեան որ միջնորդ մըն էր, կը վարանի : Ցաջորդ օրեր գնորդները կը ներկայանան եւ կը համոզեն զայն, որ կ'երթայ հրապարակէն կը հաւաքէ գոհարեղէններ զոր յաճախորդները կը գնեն 2 միլիոն ֆրանքի : Վճարման պահուն յաճախորդը կ'ըսէ թէ ֆրանքը դրամատուն չէն դանձելու ժամանակ չունենալով իր աւանդ 6000 տոլար կը թողու : Գոհարավաճառը կը համրէ եւ կուտայ յաճախորդին որ պահարան մը մէջ դոցելով կը թողու հոն : Մարդիկը չեն գար, Համբարձումեան կըբանայ պահարանը եւ կը տեսնէ թէ իրականին տեղ 6000 կեղծ տոլար դրած են մէջը : Ապրանքին տէրերը կր պահանջեն իրենց դրամը, ոմանք համբերատար են, ուրիշներ ոչ : Տեսնելով որ երկու միլիոն պարտքին տակէն չպիտի կրնայ ելլել, առջի գիշեր, կնոջմէն գաղտնի, կ'երթայ հոհանոց, կաղի ծորակները կը բանայ, չիշ մը կարտէնալ կը խմէ եւ անձնասպան կ'ըլլայ :

Ոստիկանութիւնը յայժմ կը փնտռէ այդ դողերը, որոնց հետքին վրայ կը գտնուի :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ստացած է Իթալիի Ֆ. Կ. Աչի մասնաճիւղը Տէր եւ Տիկին Հ. Գրիգորեանէ 2000 ֆր., Պ. Սերոբեանի մահուան առթիւ : Նոյնպէս Տէր եւ Տիկին Սահակ Ցովհաննէսեան 2 հազար ֆրանք իրենց մօր մահուան առթիւ :

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Dumesnil — (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԱՑԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ մէջ, այս կիրակի իրիկուն ժամը 8էն մինչեւ կէս գիշեր, Salle des Fêtes, 22 rue Voltaire, Ալֆորվիլ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Ս. ՄԻՆԱՍ – ԵԱՆ ԵՆԹԱԿՈՄԻՏԷԻ :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹԻՐԻԱՔԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ եւ Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ : Ընկերվարական ներկայացուցիչ – ներու հետ ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ քաղաքապետը :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին. — Օր. Մ. Մուրատեան, Օր. Ա. Ուստուլիկեան, Պ. Ա. Քիւրքչեան, Պ. Ս. Անդրէասեան (երգ) եւ ընկեր Զոհրապ Մուրատեան (արտասանութիւն), ինչպէս նաեւ «Գուսան» երկսեռ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Կ. ԳԱՑԻՇԵԱՆի :

Մուտքը ազատ է :

Հաղորդակցութեան միջոցները.— Métro Charenton Ecoles, եւ առնել 103 թիւ հանրակառքը, իջնել Place de la Mairie :

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ.— Ցունիս 11ին, շաբաթ գիշեր, ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Իսիի քաղաքապետարանին սրահը, 25 Ave. Victor Cresson :

Պատուոյ նախագահութեամբ քաղաքապետ JACQUES MADAULի :

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսին ընկերներ ՑՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ եւ ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ (Նոր Սերունդ) :

★

ԱՌՆՈՒԻՎԻԼԻ մէջ, Ցունիս 5ին, ժամը 15էն 23, Salle Gallemandի մէջ :

Կը նախագահէ ընկեր Ց. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկեր Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ եւ Առնուվիլի քաղաքապետ Mr. MASURIER :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. ԱՍՏՂԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ (երգ), Պ. ՍԻՏԻՖԵԱՆ (երգ) Կատակերգութիւն մը ԱԴԱՄԵԱՆ թատերա – խումբի անդամներու կողմէ : Ընտիր նուագախումբ, եւրոպական պարերու համար :

Ճոխ պիւֆէ մատչելի դիներով :

Հաղորդ. միջոց.— Gare du Nordէն ժամը 14.19ին :

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆի մէջ այսօր, շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, դպրոցի սրահին մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Վարուժան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ց. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ (Փարիզէն)

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Մուտքը ազատ է :

★

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆի մէջ, Ցունիս 5ին, նախաձեռնութեամբ Հ.Ց. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին :

Մասնակցութեամբ Կապոյտ Աչի եւ Նոր Սերունդի : Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16էն 23: 72 Bld. Maréchal Joffre, Bourg la Reine :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կր խօսի ընկեր Հ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ,

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Կովկասեան նուագ «Պ. Բենօ, Սէյրան եւ Նանեան), արտասանութիւն Պ. Մխճեան, Տ. Աղլաղանեան, երգ Աստղիկ Քէօսէեան եւ Մ. Մուրատեան, Զ. Գասեան, հայկական պարեր Նոր Սերունդի կողմէ : Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ :

Հաղորդակցութիւն.— Porte d'Orléansէն 188 թիւ օթօպիւս, métro Bourg la Reine :

★

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Սէնթ Էթիէնի Անտոք ենթակոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Ֆր. Հայ Կապոյտ Աչի սանուհիներու եւ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Բարգէն Սիմի խումբի :

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ 16 rue J. B. Davidի ճանօթ սրահին մէջ :

Կր խօսի ընկեր Ց. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին : Պիտի ցուցադրուի Հայաստանի ազատագրումը մարմնացնող անտիպ պատկեր մը :

Մուտքը ազատ է :

Մարսէյի Նոր Սերունդի դաշտապահութիւն

Այս կիրակի ամբողջ օրը Bouc Bel Airի ակին մօտ, Voley Ball, Boules, դրօշարշաւ եւ անակնկալներ : Հաղորդակցութիւն.— Առնել էքսի օթօբուրը եւ իջնել Bouc Bel Air:

ԳՐԱԿԱՆ ՅՈՒՇ-ԵՐԵԿՈՅ

Նուիրուած Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի մահուան տա – րելիցին, այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, Sociétés Savantesի D. սրահին մէջ :

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան կողմէ :

Կը նախագահէ ՏԻԿԻՆ Տ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ եւ Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ.— Հ. Ց. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին Խրիմեան դպրոցի մէջ : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Իշխանուհի Երկայնաբազուկ Արշութեանց իր սրտագին շնորհակալու – թիւնները կը յայտնէ բոլոր բարեկամներու եւ ի մասնաւորի Նիսի հայ գաղութին որ նախաձեռնարկ եղաւ իր ամուսնոյն ողբացեալ

ԻՇԽԱՆ ԲՈՐ. ԵՐԿԱՑՆԱԲԱԶՈՒԿ ԱՐՇՈՒԹԵԱՆՑԻ

ազգային յուղարկաւորութեան : Այս առթիւ այս կիրակի յունիս 5ին ժամը 11.45ին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Նիսի Ռուսական եկեղեցին : Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարդողները :

ՎԱԼԱՆՍԻ Հ. Մ. Մ.Ի ԽՆԶՈՑՔԸ

Այս կիրակի, Վալանսի Մարզական Միութիւնը, «Tournoy sixte»էն վերջ, իրիկուան ժամը 8.30ին կը հրաւիրէ մարզասէր հայրենակիցները Salle Charreton, իր տարեվերջի խնջոյք–երեկոյթին :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի պատիւ Ֆ. Հ.Մ.Ը.Մ.ի Մարսէյլի մարզիկներուն :

Ցունիս 4ին, Moulin Brûléի սրահին մէջ, José Rémoի Tango Typique նուագախումբը (Casinos de Nice et de Deauville): Ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ :

Հաճելի անակնկալներ, ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ :

Հաղորդակցութեան միջոցներ. — Մասնաւոր հանրակառք Ալֆորվիլէն, Charenton Ecolesէն 107 թիւ օթօպիւս, իջնել Moulin Brûlé:

Սեղանները նախապէս ապահովելու համար դիմել Salon de Coiffure Grégoire 27 rue Etienne Dolet Alfortville :

★ Այս կիրակի ժամը 3ին ֆութպոլի մրցում Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ. ընդդէմ Ալֆորվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի : Ալֆորվիլի քաղաքապետարանին մարզադաշտին վրայ 2 rue de Seine: Հաղորդակցութեան միջոց.— Charenton Ecolesէն առնել 103 թիւ autobus եւ իջնել rue de Seine:

ՀԱՑ ԹԱՏՐՈՆԸ ՍԷՎՐԱՆԻ ՄԷՋ

5 Ցունիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ՏՐԴԱՏ ԵՒ ՍԻՐՈՒՀԻ ՆՇԱՆԵԱՆ մասնակցութեամբ լաւագոյն արուեստագէտներու Hôtel de Franceի մէջ Լիվռի – Կարկան, կը ներկայացնեն՝ Փարիզ մեծ յաջողութիւն գտած՝ յայտնի ակադեմական ժան Էշառի

ՀԱՑՐ ԼԸՊՕՆԱՈ

ընտանեկան բարոյալից գօմէտի առամ 4 արար :

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

Կապ. Խաչի օրը Մարսէյլի մէջ

Մարսէյլի հօթը քոյր մասնաճիւղերը այս կիրակի պիտի տօնեն ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ՕՐԸ, Սալ Մաղընոյի մէջ : Կը խօսի Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը :

ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ֆր. Կ. Աչի Իսիի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պ. Սահակ Ցովհաննէսեանի իր սիրելի մօրը մահուան առթիւ : Ցաւակցութիւններ նաեւ Պ. Օննիկ Վարդանեանի իր աներօր մահուան առթիւ :

Pension ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Երկու հոգինոց ընտանիք մը կ'ուզէ իբրեւ «փանսիօնէռ» ունենալ տարիքոտ տիկին մը որուն ճաշը եւ խնամքը կ'ապահովէ օրական 800 ֆր.ով : Դիմել «Ցառաջ»ի :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 աճգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 5 JUIN 1949 Կիրակի 5 ՀՈՒՆՈՒ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5865-Նոր շրջան Թիւ 1276 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՌ ՊԱՀԵԼ ԱԶԳԱՑԻՆ ՈԳԻՆ

Ընդհանրացած կարծիք մըն է թէ՝ յուսահատական է Սիւրիոքի հայութեան վիճակը եւ թէ նոր սերունդը ուշ կամ կանուխ դատապարտուած է կորսուելու այս օտար աստղերուն տակ :

Զարադուշակ մարգարէները նոյնիսկ կը պընդեն թէ 25 տարի անդամ չի դիմանար արտասահմանի հայութիւնը : Թէ սպիտակ ջարդը շատ աւելի վտանգաւոր է քան կարմիր ջարդը, որուն դէմ գոնէ հայ ժողովուրդին կէսը Թուրքիոյ մէջ :

Որոշ ճշմարտութիւն կայ անշուշտ յայտնուած կարծիքներուն մէջ, սակայն սխալ է ամէն ինչ սեւ տեսնել եւ յուսահատական կանչեր արձակել :

Բանէ անմիջապէս, որ հայութեան համար ոեւէ վտանգ չի սպառնար արեւելեան — մասամբ ալ պալքանեան — գաղութներուն մէջ, Սուրիա, Լիբանան, Իրաք, Պարսկաստան, Եգիպտոս, Կիպրոս եւ Թուրքիա ուր կ'ապրի արտասահմանեան հայութեան մեծամասնութիւնը :

Այս երկիրներուն մէջ ունինք մեր սեփական դպրոցները, նախակրթարանէն սկսեալ մինչեւ միջնակարգը եւ նոր սերունդը հոն կը սորվի իր մայրենի լեզուն այնպէս, ինչպէս ժամանակին մենք կը սորվինք մեր ծննդավայրին մէջ : Երկրէ երկիր փոքրիկ սեղմումներ կան անշուշտ, կարեւորն այն է սակայն, որ հայերէնը հայ մանուկին ոչ պատանիին համար օտար լեզու մը չէ յիշուած երկիրներուն մէջ :

Վտանգը կը սպառնայ մասնաւորապէս Արեւմտեան Եւրոպայի եւ Ամերիկայի (Հիւսիսային թէ Հարաւային) հայութեան : Այս երկիրները իրենց բարձր մշակոյթով, քրիստոնէական կրօնքով եւ արդիական կեանքի ամէն տեսակ հրապոյրներով մեծապոյն թակարդը կը կազմեն մեր նոր սերունդին համար :

Մանաւանդ որ չունենալով հայկական դպրոց —մանկապարտէզ ու նախակրթարան,— այս երկիրներուն մէջ հասակ նետող մեր զաւակները, իրենց աչքերը կը բանան օտար վարժարաններու մէջ, կը հեգեն ու կը դրեն օտար լեզուով, օտար ուսուցիչներու չունչին տակ ու կը մեծնան իբրեւ քաղաքացիները այն երկրին, ուր ծնած են :

Արտասահմանի հայ կազմակերպութեանց գլխաւոր մտահոգութիւնն է ազգապահպանումը — նոր սերունդի փրկութիւնը :

Ճիշդ է, որ լեզուն կը կորսուի հետզհետէ : կարեւորը ազգային ոգիի պահպանութիւնն է :

Թուրքիոյ չատ մը շրջաններուն մէջ ալ մեր հայրենակիցները կորսնցուցած էին իրենց մայրենի լեզուն, ինչպէս Կիլիկիա, Կեսարիա, Պրուսա, Քէօթահիա, Տրնիա եւայլն, եւ սակայն հայրենասիրութեան կողմէ ո՛չ միայն վար չէին մնար հայախօս քաղաքներու Հայերէն այլ տեղ տեղ կը զերազանցէին ալ զանոնք : Սերտօրէն կապուած էին մեր բոլոր սրբութեանց եւ քանիցս ապացոյցը տուած էին իրենց ազգասիրութեան :

Եթէ անցեալին մէջ Լեհաստանի, Պուքովինայի ու Կալիցիոյ բազմահազար հայ զաղթականները անհետ կորսուեցան, տարբեր պատճառներ կային :

Դարմի ու պայմանները բոլորովին փոխուած են հիմա :

Արագութեան դարուն մէջ կ'ապրինք այժմ : Գաղութէ գաղութ եւ արտասահմանէն հայրենիք հոգեկան կապ մը կայ ներկայիս՝ չնորհիւ մամուլին եւ անթելին, որոնք գոյութիւն չունէին այդ դարերուն :

Այսօր ունինք սեփական հայրենիքի փոքրիկ կորիզ մը, ստեղծուած 31 տարի առաջ, որուն վրայ կը դուրգուրանք բոլորս եւ որուն սահմաններուն ընդարձակման եւ վարչաձեւին բարելաւման կը բաղձանք :

Նոր սերունդին ներչնչենք ազատ հայրենիքի գաղափարը եւ զայն պատրաստենք իբրեւ քաղաքացի վաղուան անկախ Հայաստանին : Սորվեցնենք եւ սիրցնենք անոր Հայոց անցեալ փառքը, Ոսկեդարը, ազատագրական պայքարները, հայ մշակոյթին ու դրականութիւնը :

Վստահ ըլլանք, որ մեր զաւակները պիտի չկորսուին հայութեան համար, եթէ յաջողինք անոնց հոգիներուն մէջ վառ պահել հայրենասիրութիւնն ու ազգային գիտցումը :

ՀՐԱՆՏ-ՄԱՄՈՒԼԻ

Մայիս 28ը եգիպտոսի մէջ

ԲՈԼՈՐ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ ԿԸ ՓԱԿՈՒԻՆ

«Ցուսաբեր»ի մէջ կը կարդանք (28 Մայիս).— Այսօր շաբաթ, Հայաստանի Հանրապետութեան 31րդ տարեդարձի առթիւ, գոց են Ազգ. վարժարանները թէ Գահիրէի եւ թէ Ալեքսանդրիոյ մէջ : Գոց են գոյդ քաղաքներու նաեւ ազգ. առաջնորդարանները :

Այսօր, շաբաթ, ի յիշատակ Հայաստանի անկախութեան նախօրեակին գոհուած բիւրաւոր նահատակներուն, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, նախագահութեամբ Առաջնորդ Սրբազան հօր : Ներկայ էին նաեւ հիւրարար քաղաքս դատաւոր Երուսաղէմի միաբաններէն Հոգ. Տ. Տիրայր վրդ. Տէրվիշեան եւ ամբողջ քահանայից դասը : Դպրապետ Պ. Ղ. Ղազարոսեանի դեկավարութեամբ՝ ժամերգութեան կը մասնակցէր երգեցիկ խումբը :

Հակառակ գործի օր ըլլալուն, եկեղեցին բերնէ բերան լեցուն էր հայրենակարօտ եւ ազատատենչ ազգակիցներով, մեծ մասամբ երիտասարդներ, որոնք եկած էին մեծարելու իրենց յիշատակը հայրենիքի ու ազատութեան համար զոհուղ մեր բազմահազար հերոսներուն :

Հոգեհանգիստի արարողութեանց ներկայ էին նաեւ Գալուստեան եւ Նուպարեան վարժարաններու տնօրէնները, ուսուցիչներ եւ աշակերտներ :

Այսօր, Մայիս 28ի առթիւ, փակ էին ոչ միայն առաջնորդարանները եւ ազգ. վարժարանները, Գահիրէի եւ Ալեքսանդրիոյ մէջ, այլեւ Գահիրէի վիէննական եւ Ալեքսանդրիոյ Վենետիկեան Միխիթարեան վարժարանները :

Եկեղեցական արարողութիւններէն հետ, բազմաթիւ ձանօթ անձնաւորութիւններ առաջնորդարան գացին եւ իրենց չնորհաւորութիւնները ներկայացուցին առաջնորդ սրբազան հօր՝ Հայաստանի Հանրապետութեան հիմնադրութեան 31րդ տարեդարձին առթիւ :

Հոգեհանգիստը եւ եկեղեցական արարողութիւնները վերջացան ժամը 10ին եւ ժողովուրդը ցրուեցաւ ուրախ եւ խանդավառ տրամադրութեամբ :

ՍՈՒՐԻՈՑ ՆՈՐ ՊԵՏԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Լիբանանի Հայոց Կաթող. փոխանորդ Խաղարք. Ալպաճեան ընկերակցութեամբ եղիչէ Ա. եպս. Կիզիրեանի, Ապրիլ 27ին մեկնեցաւ Դամասկոս չնորհաւորական այցելութիւն տալու Սուրիոյ վարչապ.դնդ. Հիւսնի Զայիմի, յանուն Կիլիկիոյ Հայրապետին եւ բոլոր թեմերու Հայութեան : Տեսակցութիւնը տեղի ունեցած է չատ սիրալիր մթնոլորտի մէջ : Խաղ արք. ըսած է թէ Մարտ 30ի Սուրիոյ պետական յեղաշրջումը մեծ տարերով պիտի արձանագրուի Սուրիոյ պատմութեան մէջ : Ինսած է մեր ազգային ներքին կեանքի մասին, եւ ըսած է թէ ատրաբէրէն լեզուի զօրացման համար մեծ աչխատանք կը տարուի թէ, մեր նպատակն է սուրիական սիրելի հայրենիքին ընտիր քաղաքացիներ պատրաստել :

Գնդապետը ի պատասխան յայտարարած է.— Ես լաւ կը ճանչնամ Հայերը : Անոնք մեր հայրենակիցներն են : Աչխատասէր, օրինապահ եւ Սուրիոյ լաւագոյն քաղաքացիներն են : Եւ միշտ պատրաստ եմ օգտակար ըլլալու Հայերուն : Հայոց հանդէպ բարեացակամ ըլլալը պարտականութիւն կը համարեմ :

ԱՏԱՂՁ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Ռումանական թերթերը կը գրեն թէ Քոսթանցայի նաւահանգիստը գանուղ «Տիմիթրօֆ» չոգենաւին մէջ բեռցուեցան Հայաստան ղրկուելիք առաղձները, պաթուամ փոխադրելու համար :

ԶՈՐՍԵՐՈՒ ժողովը կը չարունակէ իր դռնփակ նիստերը Պերլինի խնդիրը լուծելու համար :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր կառավարութիւնը սկսած է երկրին կազմակերպութեան : Երեւոյթներու նայելով, իշխանութիւնը չափազանց պիտի ըլլայ, առեւտուրը պիտի չարունակուի եւ փոխանցման չրջանի մը համար համայնավար սկզբունքները ամբողջովին չպիտի դործադրուին :

Թուրք պաշտօնեայ մը անձնասպան Ռուսիոյ մէջ

ՄԻՋԱԴԻՊ ՄԸ ԱՏԱՆԱՑԻ ՄԷՋ

ԱՆԳԱՐԱ, 3 Ցունիս.— Արտաքին նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ Մայիս 31ին, Մորհրդային Միութեան օտար յարաբերութեանց պետը հեռախօսած է Մոսկուայի Թուրք դեսպանին թէ, Թրքական դիւանագիտական թղթատարին պաշտօնեան Կիւզելթան որ Անդարա մեկնելու վրայ էր, Մայիս 30ին անձնասպանութիւն փորձած է քունքին ատրճանակ մը պարպելով, իր յարկաբաժնին մէջ. յիշեալը ծանրապէս վիրաւորուած ըլլալով Սօֆիի մօտակայ հիւանդանոց մը փոխադրուած է :

Անդարայէն հրահանգ արուեցաւ Պաթումի Թուրք հիւպատոսին վիրաւորին մօտ երթալ, բայց ռուս արտաքին նախարարութիւնը հաղորդեց Թուրք դեսպանատան թէ վիրաւորը յաջորդ օրը մեռած է, հակառակ կատարուած վիրաբուժական դործողութեան :

Ձեկոյցը կը ծանուցանէ թէ Թրքական իշխանութիւնները այս մահուան մասին անհրաժեշտ բոլոր տեղեկութիւնները ուղած են խորհրդային իշխանութիւններէն, քանի որ դէպքը մեծ չուղում պատճառած է Թուրքիոյ մէջ, ուր չատեր չեն հաւատար անձնասպանութեան տեսակէտին :

★ Պոլսական թերթերը կը պատմեն թէ կոմինֆորմը կը գործէ Թուրքիոյ մէջ : Ոստիկանութիւնը Ատանայի մէջ ձերբակալեց ռուս գաղտնի ոստիկանութեան երեք գործակալները որոնք Անդարայէն Ատանա գացած էին ձերբակալելու համար Հանովպէր անուն կինը : Այս կինը եւ այր մը, երկուքն ալ Թուրք, Մոսկուայէն Անդարա ղրկուած էին իբր լրտես : Սակայն ասոնք Թուրքերուն կողմէ անցած ըլլալով, ռուս գաղտնի ոստիկանները չաղոդած էին առեւանգել այրն ու անհետացնել, իսկ կինը վախէն Ատանա փախած էր : Ռուս ոստիկանները հետապնդած էին զայն եւ երբ Ատանայի էրճիյաս Փալաս պանդոկին մէջ անոր սենեակը մտնելով կ'ուղէին ձերբակալել, կռիւ մը սկսած է, աղմուկէն ոստիկանները հասած եւ ձերբակալած են Ռուսիոյ գործակալները որոնցմէ մէկը Հայ է կ'ըսեն Թուրք թերթերը :

Աղմկահարոյց ձերբակալութիւններ

16 ՀՈԳԻ ՓԱՐԻԶԸ ՊԻՏԻ ԳՐԱՒԻՆ ԵՂԵՐ

Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 16 հոգինոց խումբ մը որ կը ծրագրէր, տօնական օրերէն օգտուելով, յարձակիլ եւ ձեռք առնել կառավարութիւնը : Ատոնք, կապ հաստատելով կարգ մը սպաներու հետ, կ'ուզէին դէթ բանակին մէկ մասն ալ իրենց կողմը չահիլ եւ օգտագործել :

Ոստիկանութիւնը լուր առնելով դաւադրութեան մը մասին, ձերբակալեց հինգշաբթի օր, Սէն Փլուի մէկ ճաշարանին մէջ՝ ճարտարագէտ մը, երկու կարաժիտաներ, եւ ձկնաբոյծ մը երբ միասին կը ճաչէին զինուորականի մը հետ : Ատոնց յայտարարութեանց վրայ, ոստիկան զօրքերը ճամբաները կտրելով բռնեցին Լօնկժիւմոյի մէջ փէրիկէօյէ եկող օթօքար մը ուրկէ ալ վեց հոգի ձերբակալուեցան, որոնց մէջ կան լրագրող մը, առաջնորդ մը, փէրիկոյի առեւտրական սենեակին մէկ պաշտօնեան, չօֆէօրներ եւն. : Օթօքարին մէջէն գտնուեցան երկու միթրայլէթ եւ չորս ատրճանակ : Ուրիշ կառքի մը մէջ, Մէօտունի մօտ, ձերբակալուեցան չորս հոգի եւս որոնք են փարիզի քաղաքապետական խորհուրդին անդամ մը Կոլի կուսակցութենէն Պ. Ժաք Բաթօ, ընկերութեան մը տնօրէն Բօժէ Պառէ, Սիթրոյէնի մասնագէտ դործակալ Բէյմոն Շափրոն եւ ուրիշ մը : Ատոնց ալ մօտը կար 2 միթրայլէթ, հրացան մը եւ երեք ատրճանակ :

Ձերբակալուած 16 հոգին հարցաքննուեցան անմիջապէս, որոնցմէ հինգը միայն վար դրուեցան, մին քաղաքապետական խորհրդականը :

Երբ հարցուեցաւ թէ ի՞նչպէս 16 հոգիով պիտի դրաւէին նախարարութիւնները, ասոնցմէ մէկը պատասխանեց. «Համոզուած էինք թէ ուր որ ներկայանայինք բարեկամներ պիտի գտնէինք դռները բանալու համար» :

Ամէն պարագայի լուրջ բան մը չկարծուիր եղածը, ինչպէս թերթերը կը հաղորդեն : Իսկ որ կոլի կուսակցութեան կեդրոնը գեկոյց մը հրատարակելով կ'ամբաստանէ ներքին նախարարը իբր կազմակերպիչը այս դաւադրութեան, թէ ոստիկանութիւնը ինքը սարքած է այս խաղը օգտագործելով կարգ մը մարդոց միամտութիւնը եւ թէ իրենք նախապէս լուր ստացած էին այս սադրանքին մասին :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ԱՆԳԼԻՈՑ մէջ ամերիկեան օդային ուժերը 8000էն 12 հազարի պիտի բարձրացնէ ամերիկեան հրամանատարութիւնը :

ՀՈԳԻՆ ՆՈՒԽ

Արձանագրութիւն մը աչքիս զարկաւ յանկարծ երբ կը նայէի զանազան անուններ եւ թուականներ կրող մարմարէ տախտակներուն որ կը ծածկէին Սուրբ Անտոն Փատուվացիին խորշին պատերը: Ան կը զանազանուէր այդ բոլորէն: Նոր էր մարմարիոնը: Կը կրէր Հայուհիի մը անունը:

Զի զարմացեր այլեւս մեզ՝ Փարիզի մէջ՝ Հայու մը անունը առեւտրական ցուցատախտակի մը վրայ: Հայու մը կամ Հայուհիի մը կարելի է հանդիպիլ հոն ուր չենք սպասեր իրենց, հեռաւոր նահանգի մը չուկային վրայ, միջազգային ցոյցի մը դրօշակին տակ, կասկածելի վաղոցի մը խորը, պալ միւզեթի մը նուագախումբին մէջ: Հայը ամէն տեղ է, բոլոր ճամբաներուն վրայ, կը խօսի ամէն լեզու, կը հետեւի ամէն զաղափարի: Հայրենակիցի մը հանդիպած եմ ամէն ուղղութեան վրայ: Տեսած եմ հայ մայրիկ մը՝ միս մինակ մէթրոյին բազմութեան մէջ: Զեմ զարմացած: Բայց այս արձանագրութիւնը ... Ուրկէ՞ ուր այս օտար եկեղեցիին մէջ:

Կը նայէի չիրմաքարերու տպաւորութիւնը ձգող, անցած այդ քարերուն, որոնք քով քովի, վարէն վեր, բռնած էին պատերը՝ առանց բաց ճեղք մը ձգելու, տեղին սղութիւնը բացատրող ինայողութեամբ մը: Կը նայէի սուրբին արձանին ոտքերուն տակ, գետինը եւ խոնաւ խորշին մուռքը գոցող մանկաշափ երկաթորմին վրայ դրուած ծաղիկներուն, եւ սթափեցայ յանկարծ: Հայուհի մը: Բոլորին պէս, իր երախտապարտութիւնը կը յայտնէր սուրբին: Միտքէս չէր անցներ երբեք:

★

Մտած էի եկեղեցիէն ներս՝ խաղաղութիւնով տեսնելով: Կար երկնային ամայութիւն մը: Կը փայլէին մոմերուն ոսկի բոցերն ու ելեկտրական ճրագները: Վեհութիւն մը: Միջնադարեան ոգի մը: Կախած էին չուշանակիր ճերմակ ու կապոյտ դրօշակներ: Միամիտ պարզութիւն մը կար ծաղկեփունջերով զարդարուած գունաւոր արձաններուն վրայ: Կը շրջէի: Երգեհոն մը կը յորդէր մեղմօրէն, կը խօսէր հոգեկան մաքրութենէ: Կը բանար ձեռքերը զրկելու համար կիսամութին մէջ՝ անկիւն մը ծունկի եկած քանի մը աղօթողներ: Ներկայ էին ցաւոտ հոգիները բուժող այդ ձեռքերը: Եւ սակայն կը հեռանային անոնք՝ քանի կ'առաջանային: Մարդիկ կան որոնց առջեւ վակ է միշտ խաղաղութեան ճամբան:

Այսպէս, Ոտլէռ ինկաւ չանթահար՝ այն օրը երբ մտաւ դաւառական եկեղեցի մը ներս: Ապրած էր զրկանքին ու թշուառութեան մէջ՝ միշտ երջանկութեան սպասելով: Ծոդնած, մարմինն ու հոգին կրծուած, անտեսուած, դառնացած նաեւ իր հայրենիքին դէմ, քալեց դէպի խորանը՝ քիչ մը անդորրութիւն խնդրելու համար՝ իր զղջումներուն փոխարէն: Ինկաւ, հակառակ իր հոյակապ տաղերուն, որոնք՝ հրէշէն խլուած՝ աւելի արդար, իրական ու գեղեցիկ էին քան աղօթքները ամենց: Ձեռքերը չմօտեցան անոր որ եղած էր քալ՝ տոկալով ղացուած կեանքին սէրին ու վախին, մահուան սարսափին ու փափաքին, ձանձրոյթին, վատութեան, անարժաններու յաղողութեան, ախտին, անմատչելի կիներուն գեղեցկութեան, եւ զինք հալածող իր գիտակցութեան որ կը տեսնէր իր եւ ուրիշներուն տգեղութիւնը:

Կը քալէի, կ'անցնէի տաճարին մէկ կողմէն միւսը: Եւ ահա, կը գտնէի ես դիս սուրբ Անտոնին առջեւ: Հայուհին գրաւեց յանկարծ ամբողջ հոգիս: Ո՞վ էր: Ի՞նչ էր խնդրածը — վերադա՞րձը դերի ինկած զաւկի մը, բուժո՞ւմը հիւանդ ամուսնի մը, սէ՞ր մը... Ի՞նչ էր փնտռածը զոր գտած էր օտար սուրբին չնորհիւ—կորսուած գոհա՞րմը, հոգեհատոր կատո՞ւ մը...

★

Մեծ գոհունակութիւն մը տուաւ ինծի նախ այդ արձանագրութիւնը: Հպարտութիւն մը: Ներկայութիւնն էր մեր ցեղին՝ այդ օտար եկեղեցիին մէջ: Բաց պատուհան մը՝ մեր ողբերգութեան վրայ: Ողճմտանքի ձայն մը: Աղօթողներուն հետաքրքրութիւնը չարժող յիշատակութիւն մը՝ արժանի՝ յիշուելու աչխարհի բոլոր էակներէն ու բոլոր աղօթքներուն մէջ: Համարձակ ու անկեղծ խոստովանութիւնը հայ հոգիին: Վկայութիւնը հայ հոգիին երախտագիտութեան: Հաւատքը: Սուրբ Անտոն կը գտնէր կորսուած իրերը, կը վերադարձնէր զանոնք իրենց տէրերուն, նոյնիսկ Հայուհիի մը:

Ձէի կրնար ժխտել սուրբին զօրութիւնը: Կայ անպայման անյայտ ուժ մը՝ մարմինէ մարմին, հոգիէ հոգի, ողջերուն եւ մեռեալներուն միջեւ նաեւ թերեւս: Ձէի կրնար դատապարտել Հայուհին: Բոլորին պէս էր, կ'ուզէր որ կեանքը ըլլար հեշտ ու կրօնքը, հոյակապ ճարտարութեամբ մը՝ կը հաշտեցնէր այդ հակասութիւնը կեանքին եւ երկնքին: Կը նայէի: Ժպիտ եւ ողորմածութիւն կար սուրբին դէմքին վրայ: Դառնութեամբ հասկցած հոգի մը՝ իր մաշած արձանին մէջ՝ որուն դէմքը մարած էին արդէն: Կը ճառագայթէր անծանօթ Հայուհին ոսկեհատ անունը՝ մոմերու լոյսին ներքեւ: Կը ժպտէր սուրբ Անտոն՝ երեխայ մը թեւերուն մէջ:

Եւ սակայն, կը ծաւալէր հեզհեզիկ մէջս կորուստի մը տպաւորութիւնը: Կորուստ մը՝ որուն առջեւ անկարող էր սուրբ Անտոն Փատուվացին: Ան անզօր էր մեր ցեղին վերադարձնելու մեր մոլորած բեկորները: Ընդհակառակն կը զրաւէր, կը խլէր զանոնք մեզի, կը զարձնէր օտար մեղի եւ մեր երազներուն: Հայուհին անոնցմէ էր թերեւս որ կ'ուրանան իրենց հայութիւնը: Կը հետեւէրայն վարդապետներուն որ կը պոռան իրենց հայութիւնը, կուտան մեղի հրաշալի մատեաններ՝ որոնք սակայն օտարութիւն կը հոտին ու զերծ են կրակէն որ մերն է: Կ'ածէր հեզհեզիկ կորուստի մը մտածումը, կը դառնար բողոք, մինչ կը տարածուէր կամաչ կամար, սիւնէ սիւն՝ քաղցրութիւնը երգեհոնին, անզօր նոյնպէս: Գոհացում պիտի չտար մեղի նոյնիսկ աչխարհի խաղաղութիւնը, եթէ ան մէկ կողմ ձգէր մեզ ու մեր պահանջը: Խաղաղութիւն պիտի չըլլար: Մարդկութիւնը կրնար հրաժարիլ այլեւս պատերազմէլէ: Բայց մե՞նք: Մենք որ կը սպասենք հրէշի մը տապալման: Մենք որ չենք խաղաղած:

Կը նայէի եւ կը տեսնէի տխուր պատկերը որուն կրնանք վերածուիլ օր մը: Ձէի կրնար տանիլ: Տարբեր ճակատագրի մը արժանի էր դարերու մաքառումներէն, ջարդերէն, զրկանքներէն ու հալածանքներէն վերապրած, ստեղծագործ մեր ժողովուրդը: Կը նայէի երկար ու դժբախտ ճամբայ մը կտրած ուղեւորի մը պէս: Չիզով չկի էի: Կը յիչէի: Ընկերներ որ մեռան հիւանդանոցնե-րու մէջ: Ուրիշներ որ ուրացան իրենց ինքնութիւնը կնոջ մը ծիծին առջեւ: Զոհերկրկին պատերազմի բոլոր ճակատներուն վրայ: Աղջիկներ ու մանչեր որ մեծցան խառնածին, ողբալիօրէն մոլար՝ հակառակ իրենց յաւակնութիւններուն: Ոչ մէկ ազդութիւն իրենց մէջ: Գաղթականներ նորէն մէկ ծովէն միւսը: Վերազգի՝ դարձեալ: Տերեւաթափ, սպառում, անդառնալի կորուստ մը երկրագունդին մէկ ծայրէն միւսը: Ծոյս մը նորէն ու յուսալքում մը, ինչպէս միշտ, ամէն պատերազմէ վերջ: Խեղճութիւն մտքի: Թաւալում մը պառակտումներու ցեխին մէջ: Ազգային պատկեր մը՝ ցեխոտ ձեռքերով դծուած: Պոռթկացխռովք: Օտարութիւնը կը սպանէր մեզ եւ Հայուհի մը կը փառաբանէր օտար սուրբ մը: Խօսեցաւ սիրտս.

— Ո՞ւր են մեր սուրբերը: Ինչո՞ւ, ի՞նչպէս կորսնցուցին անոնք իրենց զօրութիւնները: Ի՞նչպէս չկրցան պաշտպանել մեզ, մեր եկեղեցիները՝ երբ ախոռներու կը վերածուէին անոնք, մեր բեմալտ վանահայրերը՝ երբ աւազակները հրաչէկ պայտեր կր դամէին անոնց ոտքերուն, մեր հեռուները՝ երբ անոնք կ'իյնային յանուն արդարութեան, մեր աղջիկները, մայրերը... Ո՞ւր են, ո՞ւր է ան որ գոհացում պիտի տար Հայուհիին եւ բոլոր անոնց որ կը թափառին հաւատքին ճամբաներուն վրայ՝ բոլորէն լքուած: Ո՞ւր են անոնք որ, մեր հողերուն վրայ, կը մտածէին հովիւին ու հարսին, լաբախաղացին եւ պանդուխտին: Անոնք որ պահեցին ու պաշտպանեցին ժողովուրդը դարերն ի վեր: Անոնք ժայռ էին խլամութեան ծովուն մէջ: Մեր կեանքը ծանր էր այդ ժայռերուն վրայ: Բայց դառնութիւնը կը պրկէր մեր խնդնութիւնը, ապրելու կամքը: Ո՞ւր են: Օգուտը հաւասար էր վնասին: Ձկան: Աւելի մեծ է վնասը:

★

Մէկ խնդրանք միայն, օ՛ սուրբ Անտոն, մեր-ժէ բոլոր հայրենակիցներս: Գիտեմ չատ ծանր է այս ուղածս անոնց համար որ տէր մը չունին: Բայց մերժէ՛: Բա՛ց բերանդ եւ ըսէ թէ ինչ զըրկանքներով հասած են այդ ժպիտիդ, թէ խաթրումներուն ամէնէն տպաւը այն է որ կ'ըլլայ հարատութեան եւ երջանկութեան մէջ: Երջանկութիւնը մեր ամէնէն մեծ դժբախտութիւնն է երբ կը թմրեցնէ ու կ'այլասերէ հոգիները: Տեսած եմ կառքի, տունի եւ զործի տէր հայրենակիցներ որ Հայու չէին նմաններ այլեւս: Նախընտրելի է ոչ գոհացում չգտնէին բոլոր անոնք որ չեն ուզեր նայիլ իրենց եսին, որ չեն դիտեր տալ: Կը մաղթեմ որ տձկութիւնը ըլլայ կրակ մը՝ անոնց որ պատրաստ են գրաստանալու եւ հոգեփոխ ըլլալու, իյնալու չտեսութեան ու յաւակնութեան մէջ: Այրին իրենց հարստութեան մէջ: Կը մաղթեմ որ այդ կրակը ըլլայ կարօտ մը: Այն էտր չնորհ պիտի տայ իրենց դէմքին, պիտի բանայ իրենց հոգին: Այսպէս է որ ինկած են կայսրութիւնները, յղփացած, ցոփացած ու անհետացած ի սպառ, մինչ մեր ազգային ոգին մնացած էր միշտ կանգուն: Եւ ամէնէն մեծ յաղթանակն էր ասիկա: Եւ ինչ են, օ՛ սուրբ Անտոն, ի՞նչ են անձնական մեր պզտիկ կարիքները: Կ'ամչնամ, երբ խնդրելու վրայ եմ զանոնք: Ի՞նչ են մեր կորսնցուցած իրերը անոր քով զոր կորսնցնելու վրայ ենք հետզհետէ: Պէտք է ապրինք, անշուշտ, բայց ինչ ենք երբ միայն մեղի համար կ'ապրինք:

Ըսի՛: «Ձեր եկեղեցին զացէ՛ք, սիրեցէ՛ք ձեր զրկանքը»: Թող երթան եւ իրենց հոգին դտնեն նախ:

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Սիլվիո Պենքօ

(SILVIO BENCO)

Լրագիրները դուժեցին մահը Ս. Պենքոյի: Ան մարմնացումն էր հայրենասիրութեան եւ դեղեցկութեան տեսլականին: Իր խօսքը առինքնող չէր, սակայն անոր տրամաբանութիւնը ուժեղ էր, հատու: Ակրեցաւ առաքելի մը նման, յափշտակուած գերագոյն գաղափարի մը ջերմութիւնին, որ Թրիէսթէի ազատագրման երազն էր աւստրիական լուծէն: Անոր լրագրողի եւ հրապարակագրի տաղանդը թեւ սկսած էր առնել 1892ին, երբ հազիւ 16 տարեկան՝ կ'աշխատակցէր «Անկախը» օրաթերթին, որուն առաջին թիւերը լոյս տեսած էին 18րդ դարուն վերջերը, քանի մը հարիւր օրինակներու սպառումով: «Անկախը»ին առաջին աշխատակիցները կազմուած էին համալսարանական եւ երկրորդական վարժարանի ուսանողութենէն: Կամաւորներ՝ բոլորն ալ:

Ժամանակի ընթացքին, Պենքօ կը դառնար տէրն ու տնօրէնը «Անկախը»ին, սկսելով անխոնջ պայքար մը ի խնդիր Վենեցիա Ճիւլիայի, եւ մասնաւորապէս Թրիէսթէի իտալականացման: Ժողովուրդը խանդավառ էր իրմով: Այս իր պայքարի ընթացքին, չէր մոռնար ստորագրել արուեստի եւ գրականութեան, քաղաքագիտութեան եւ տնտեսագիտութեան նուիրուած յօդուածներ: Ս. Պենքօ իր ոճով է որ արուեստագէտ է. կշռութաւոր եւ պատկերալից՝ ոճ մը, հեռու՝ հռետորական որեւէ դարձուածքէ: Օժտուած էր դրելու եւ արտադրելու անսպառ կարողութեամբ: Անյագ ընթերցող մըն էր: Կը կարդար վէպ, բանաստեղծութիւն, տնտեսագիտութիւն, քաղաքագիտութեան եւ արուեստի նուիրուած որեւէ աչխատասիրութիւն: Սիրահար լեռնագնացութեան՝ կը ճանչնար Թրիէսթէն շրջապատող բոլոր բարձունքները: Կը գրէր՝ աչքերը յառած դէպի լեռները:

1903ին, Պենքօ կր գտնենք «Պզտիկ» օրաթերթի խմբագրական կազմին մէջ: Թերթը, իր չունչին տակ, անհամեմատ ժողովրդականութիւն կը սկսի վայելել յանկարծ: Միշտ նոյն պայքարողն է: Իր քաղաքգիտ խմբագրի կարծիքնե-րուն, տեսակէտներուն եւ ցուցմունքներուն պայծառատեսութիւնը իր յօդուածներուն կը պարգեւէ անյեղլի հեղինակութիւն մը: Նոյն շրջանին, կը սկսի բանախօսութիւններու շարք մը, նուիրուած Շէյքսփիրի թատերական ստեղծագործութեանց: Այս բանախօսութիւնները ի յայտ կը բերեն գեղեցկագէտ քննադատ Պենքոն: Իր համոզումնե-րուն մէջ հաստատ էր, պատճառաբանող եւ եզրակացնող: Զայն կը հետաքրքրէին արուեստի գործի մը յաւիտենական արժէքները: Ու, Շէյքսփիրը, յաւիտենականութիւնն իսկ էր երեւակայութեամբ չնորհազարդուած արուեստին եւ հոգեկան ողբերգութիւններով ապրուած կեանքին:

40 Տարիներ չարունակ ան խանդավառողը եղաւ Թրիէսթէի մտաւորական եւ գրական կեանքին: Իր հեղինակաւոր գրագէտ քննադատի չունչով կազմաւորուեցան յայտնի գրողներ, Իտալիոյ Սվեւոն, Ումպերթօ Սապան, Ճիանինի Սթուպա-րիչը, Քուարանդոդո — կամպինին, եւն.: Սիրելի բարեկամն էր տիեզերահռչակ գերասանուհի Էլէոնորա Տուզէի, Կապրիէլ տ'Անունցիոյի, Բիլքէի, Ճոյսի, եւն.: Երբ, տ'Աննունցիօ չրջեցաւ Իսթրիայի եւ Թրիէսթէի մէջ՝ Պենքօ մեծ բանաստեղծին կողքին էր, մինչ ծովածաւալ բազմութիւն մը կը թնդացնէր օդը, հրահրելով իտալական ազգային զրօշին զեղեցիկ գոյները:

Առաջին պատերազմի ընթացքին, «Պզտիկ»ին սիւնակներէն Պենքօ ա՛լ աւելի ուժգնօրէն պահանջեց Թրիէսթէի ազատագրման փոդը: Ասոր համար աւստրիական ոստիկանութիւնը զայն արգելափակեց Լինցի մէջ, խափանելով «Պզտիկ»ը: Բայց, երբ իտալական դրօշը սկսաւ վերստին ծածանիլ Թրիէսթէի պատշգամներէն՝ Պենքօ զարձեալ պատնէշին վրայ էր, այս անգամ հիմը դնելով «Ազգը»ին:

Տարի մը վերջ, «Ազգը»ին կողքին կը վերյարատարակէր Պզտիկը, զարձեալ սկսելով ստորագրել իր գեղագէտ քննադատի յօդուածներն ու համաչխարհային քաղաքականութեան նուիրած չարաթական տեսութիւնները:

Իր լաւագոյն գործը կարելի է նկատել «Թրիէսթէ» հատորը, որուն յաջորդեց «Թրիէսթէն աւստրիական տիրակալութեան վերջին տարինե-րու ընթացքին» եռահատոր աչխատասիրութիւնը:

Իրրեւ վիպասան տուած է «Ցուրտ բոցը», «Ըղ-

Սովետական գրականութիւնը հայերէն լեզուով

ԽՄԲ.— Երեւանի բանաստեղծներէն Ստ. Կոչարտիկեան փոխադրաբանելով սովետական գրականութիւնը, կը գրէ (ամփոփում աբեւմտահայ բարբառով).—

Սովետական գրականութեան մեծագոյն ծառայութիւնը այն է որ կը դաստիարակէ գործաւորները բոլշեւիկեան զգայափարներու ոգիով, նոր իրաւակարգի կառուցումը վճռականօրէն եւ անձնուիրաբար յառաջ տանելու ոգիով:

Լենին կ'ըսէր թէ « Գրականութիւնը պէտք է պարտիական (կուսակցական) դառնայ: Այսինքն «ոչ միայն այն, որ «սոցիալիստական պրոլետարիատ»ի համար գրական գործը չէկրնար անձերու կամ խմբակներու շահին զէնք ըլլալ, այլ առհասարակ չի կրնար անհատական գործ ըլլալ, անկախ՝ աշխատաւորի ընդհանուր գործէն: Կորչի՛ն անկուսակցական գրագէտները, կորչի՛ն գերմարդ գրագէտները: Գրական գործը պէտք է դառնայ համաաշխատաւորական գործի մէկ մասը ...» (ԼԵՆԻՆ, երկեր հ. 8, էջ 387):

Ժողովուրդին համար նոր հասարակութիւն կառուցանելու գործին մէջ մեծ դեր կատարած է ռուս սովետական գրականութիւնը: Սովետահայ գրականութիւնը հանդիսացաւ հայ գրականութեան զարգացման նոր աստիճանը եւ անոր որակական թռիչքներու նոր դարագլուխը կազմեց :

Ընկերվարական գրականութեան հիմնադիր , Մաքսիմ Կորքի կարգ մը անմահ գործեր տուաւ: Ինչպէս «Վ. Ի. Լենին», «Մայր», «Կլիմ Սամգինի կեանքը», «Եգոր Բուլիչեւը» եւայլն: Հայերէնի թարգմանուած են վերոյիշեալ երկերը ինչպէս եւ «Մանկութիւնը», «Ծառայութեան մէջ», «Հէք-

---

ձանքներուն դէմակը», «Արեւուն մթնոլորտը », որոնք հակառակ քննադատութեան դրուատիքին՝ մեծ ժողովրդականութիւն մը չվայելեցին երբեք, որովհետեւ պէնքօ ամէն բանէ առաջ մտածող մըն էր, քննադատ մը, մեծատաղանդ հրապարակագիր մը եւ ըրագրող մը:

Վերջին պատերազմի ընթացքին պէնքօ անընդհատ հալածուեցաւ Ֆաշականներէն եւ նացիներէն, ստիպուելով ապրիլ խռնարհ գիւղակի մը մէջ, առարկայ՝ իր գրչի եղբայրներուն յուզիչ դուրգուրանքին: Սիրուած էր բոլորէն, որովհետեւ անոր հոգին բարի էր ու եղբայրական ինչպէս լոյսը :

Փակեց աչքերը արեւուն դէմ, Թրիէսթէի եւ Իսթրիայի բնակչութեան խանդավառանքով չըրջապատուած: Իր այնքան սիրած Թրիէսթէի քաղաքական ճակատագիրը անորոշ է դարձեալ, բայց, ան պիտի վերադառնայ Իտալիոյ, որովհետեւ դարեր շարունակ այս անզուգական ազգին զաւակները դէմ դէպ զարդած են իրենց հանճարով եւ թափած արիւնով: Գիտեմ, այս զոհողութիւնները յաճախ ոչինչ կը կշռեն հակամարտ շահերու ծաժարին վրայ: Սակայն, ես հաւատացող մըն եմ իրաւունքի եւ արդարութեան վերջնական յաղթանակին :

Միլանօ — ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

Թատերգութեան վերածուեցաւ եւ բեմադրուեցաւ Երեւանի Սունդուկեան պետ. թատրոնին մէջ :

Վերջերս Հայաստանի պետական հրատարակչութիւնը լոյս ընծայեց յետպատերազմեան գրականութեան Սթալինեան մրցանակի արժանացած լաւագոյն երկերը, Լմմար Գրիմի «Քամին Հարաւից», Բ. Պոլեվոյի «Իսկական մարդու պատմութիւնը» Վերշիգորայի «Մաքուր խղճով մարդիկ», Բաբաեւսկիի «Կարմիր աստղի կավալերը» վիպակները :

«Սովետական գրականութիւն եւ Արուեստ » ամսագրի ընթացիկ տարուան չորս թիւերուն մէջ լրիւ տպուած է Բուբենովի Սթալինեան մրցանակի արժանացած վէպը, «Սպիտակ Կեչին»:

Այս բոլոր երկերուն մէջ նշուած է հայրենական մեծ պատերազմի ծանր ու հերոսական պայքարի ժամանակշրջանը :

ՍՏ. ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆ

Երազանք

Գարուն է ծաղկեր հոգւոյս մէջ նորէն,
Ներդաղթ կայ կարծես կարօտներուս հիր,
Տար աշխարհ թափառ իղձերս անյարիր ,
Երամով կուգան հորիզոններէն ...
Դաշտերուն վրայ չուքերը անոնց ,
Գառներու ղօսան կ'եռան ծոցէ ծոց ... :

Երկինքէն կ'իջնայ կըռունկ մը անձկոտ ,
Թեւերուն թափը զոգելով խաղաղ ,
Կանչելու ինծի հէքեաթն անյագալ ,
Բոյրովը օծուն ւեռներու խընկոտ ...
Երազէն ծընած բերկրանքն այս աննենգ,
Շըրթներուս կուտայ նոր չռնչէ ու նոր երգ ... :

Երազը կեանք է, ու հէքեաթն անոր,
Աշխարհ մը ամբողջ՝ ծիրով անհունին.
Լոյսերով հիւսկէն ամէն մէկ ուղին,
Մըտքիս ճախրանքին կ'ըլլայ երկինք նոր ...
Ու հոգիս ազատ արծուի թեւերով ,
Բարձունքէ բարձունք կ'անցնի անխըոով ... :

Սակայն երազ չէ՛, կեանքը իրական.
Եղանակներու իրար յաջորդող
Մորհուրդին առջեւ՝ սիրտս կ'անցնի դող ,
Չի գարունէն վերջ՝ ձմեռ կայ դուժական...
Սմպեր պիտի գան բուքերով կրկուած ,
Օր մ'ալ երկինքըս մըթագնել յանկարծ ... :

Ըսպասումիս մէջ, ի՞նչ թէ բացուէր,
Երազիս պէս հիր գարուն մը հեռուն,
Կարօտն ըլլայ կամ իղձը փըխրուն,
Մէկու մը որ ինձ կ'ըսպասէ սեւեռ ...
Ու տարագիրի թեւերըս ծալած ,
Գըրկէ՛ինք դիրար յաւէտ միամած ... :

Սիրտ իմ, խախաղէ՛, խինդըդ թո՛ղ յորդի,
Փիւերուն տակ հին այս խարխուլ չէնքիդ ,
Տես, բոյներ, գարձեալ, կեանքով են փըթիթ ,
Մէկդի դիր ցուպըդ օրհաս ճամբորդի ...
Արիւնիդ բողբոջ ամէն մէկ ակնուռ,
Թող վազուռան յոյսին՝ ըսպէ թռին ու հուր... :

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Վերջապէս նաւը հասաւ: Բայց երկարաձեւ յամեցումի բերումով, մեր անձուկ նիւթականը այնպիսի նուազադոյնի էր իջել, որ հաշիւ երկու ուղեւոր կարող էր բաղձալ հասցնել: Ուստի որոշեցինք, որ Գ. Ամիրեանն ու Վ. Նալբանդեանը մեկնին ու ես վերադառնամ Յարիցին:

Քրտնաջան ճիգով ու ճարպիկով տեղաւորուեցինք կամրջակին վրայ: Շէն ու գոհ էինք, որ մեր դրամական թշճուկը յաջողապէս լուծել էինք եւ հաւանական ձախողանքի մտմտուքը փարատուել էր :

Բայց մեր բերկրանքը չուտով թունաւորուեց: Ցեղափոխական Ռուսիան անակնկալով յղի երկիր է: Հազիւ թէ սկսել էինք ըմբռնիլ մեր ոժան ու դիւրին բախտաւորութեան վայելքը, երբ յեղափոխական նաւաղներ ներխուժեցին ու ձերբակալեցին նաւապետ Ա. Խումարեանը, Սովետների աչքառու մի անդամը, որ բոլորին ծանօթ անուն է: Պարկեշտութեան ու անմեղութեան ամէնէն ապահով երաշխիքը: Նըկատեցի, որ նաւաղներից մէկի խոտութիւնը մեղմացաւ, սակայն միւսները չհամոզուեցին : Բայց արտօնեցին ինձ գնալ եւ Ա. Խումարեանից մի թուղթ բերել :

Սրընթաց ու հեւասպառ մտայ Ա. Խումարեանի բնակարանը :

Լսել էի անունը, բայց առաջին անգամն էր , որ տեսնում էի նրան անձնապէս: Տարէց, քառասունը անց, թխադէմ, սեւահեր Հայի մի տիպար էր, որի քունքերը աղ ու պղպեղ էին: Նայուածքը՝ անտարբեր, խօսքը՝ պաղ ու խոնջ: Լսեց պատմութիւնս ու աղերսս, լսեց լուռ, անյոյզ ու անքթիթ: Կարծես ոչինչ պատահած լինէր: Իմ արտակարգ ճիգս՝ գործին կենսականութիւնը չեչեզնել եւ մեր տխուր կացութեան դոյները խտացնելու, ոչ մէկ բարերար կամ նպաստաւոր ազդեցութիւն չարաւ իր վրայ. խօսքս աւարտեցի, բայց ընկ. Ա. Խումարեանը արձան կտրած անշարժ ու անձպատում մնաց բազկաթոռին վրայ: Ինձ դիտում էր ապակիի աչքերով եւ կարծես այս աշխարհից չէր: Լռութիւնը չարդուշակ մի մթնոլորտ էր ստեղծել, որ արգիճի պէս սեղմում էր կուրծքս եւ տաղտուկ սիրտս: Զսպելով բարկութիւնս, հարցրի :

— Մեզ օգնելու համար մի բան պիտի չա՞նէք:

— Ոչ, պատասխանեց չոր ու կարուկ ձայնով: Ընթերցումներից տեղեակ էի, որ Ա. Խումարեանը 1893ին «Ազատ Հայաստան» անունով մի պարբերաթերթ է խմբագրել: Իրազեկ էի, որ աշխատակցել է Սոցիալ Դեմոկրատների հայ պաշտօնաթերթերին: Ուրեմն հանրային ջիղ ունեցող մի վաղեմի հայ գործիչ էր, որ հաճոյքով պիտի ընդառաջէր իմ թախանձանքին ու ազակից պիտի դառնար ընդհանուր գործին, մանաւանդ մեր այս կենաց-մահ պահին: Վստահ էի, որ Սուրէնը՝ Շահումեանի զաւակը՝ հաղորդած կը լինի մեր այդի ու ստանձնած առաքելութեան մասին:

Այս սէգ ու ամբարտաւան մերժումը ցնցեց ինձ:

ԲԱԻՇԿ ԵՐ. ԽԱՉԻԿԱՍԵԱՆ

(21)

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՁՐՔԿԵԼ: ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՑ :

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏԻ ՏՕՆԻՆ առթիւ, «Յառաջ»ի յաջորդ թիւը լոյս կը տեսնէ, չորեքշաբթի օր:

Եւրոպայի տնտեսական միութիւնը

Եւրոպայի տնտեսական վերակազմութեան խնդիրը ուսումնասիրելու համար ուղը երկիր – ներու ելմտական նախարարներ ժողով կը գումա – րեն այս պահուս Փարիզ, Միւէթի դղեակին մէջ: Ծրագիրն է Եւրոպական երկիրներու միջեւ առեւ – տրական փոխանակութիւնները զարգացնել դրա – մական որոշ համաձայնութեամբ մը: Ամէն երկիր իր առաջարկները կը բերէ այս նպատակով: Ամէ – նէն կնճռոտ հարցը վճարումներն են, քանի որ ա – մէն երկրի դրամական սակը տարբեր է տոլարի բաղդատմամբ: Անգլիոյ դանճային նախարարը կը մերժէ սթերլինի արժեզրկումը, ինչ որ ամէնէն կարեւոր արդելքը կը համարուի փոխանակու – թեանց դիւրութեան: Անգլիական դրամատան մէկ տնօրէնն ալ որ Ամերիկա գացած է 10 միլիոն տո – լարի փոխառութիւն մը ուղելու համար, յայտա – րարած է թէ սթերլինը այս տարի չպիտի արժե – զրկուի:

Լոնտոնէն ուրիշ հեռագիր մըն ալ կը հաղոր – դէ թէ Անգլիոյ դանճային նախարարը պիտի ըն – դունի եւրոպական դրամերուն 100ին 25 արժեզր – կումը բախտաւորմամբ տոլարի, պայմանով որ տոլարը իր կարգին հարիւրին 3 արժեզրկուի բաղ – դատմամբ ոսկիին:

Սթալինի մեկ խօսքը

Մոսկուայի ամերիկեան նախկին դեսպան զօր. Սմիթ ճառի մը պահուն ըսաւ թէ Սթալին օր մը ի – րեն հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրած է.

«Արեւմուտքի չափ մենք ալ պատերազմ չենք ուզեր: բայց մենք Արեւմուտքէն աւելի նուազ կը չահագրգռուինք խաղաղութեամբ: Այս է ահա մեր դիրքին ուժը»:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԾԱՆՕԹ ԱՆՁԵՐ ՀԵԼԼԷՆ ԸՄԲՈՍՏՆԵՐՈՒՆ ՄՕՏ

Ճունաստանի ըմբոստներու անթելը կը հա – ղորդէ որ Ճունիս 1ին կառավարական զօրքերը յարձակում մը փորձած են Ալպանիոյ սահմանին մօտակայ Փաթոմա կոչուած տեղը, սակայն մեծ կորուստներ կրելով ձախողած են: Միւս կողմէ ըմբոստներու մէկ զեկոյցը կը հաղորդէ որ երեք Ֆրանսացի ծանօթ անձեր՝ Իվ Ֆարժ, Փոլ Էլիւար եւ Ժան Մօրիս Հէրման ժամանած են ազատ Ճու – նաստանի կեդրոնը եւ տեսակցած կառավարու – թեան պետ Փարցալիտէսի հետ:

ՕԴԱՆԱՒԻ ԱՐԿԱԾ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ

Օդանաւային ահռելի աղէտ մը պատահած է Հալէպի մէջ, Մայիս 14ին: Պետական վարժարան – ներու 5000աշակերտները եւ ուսանողները մարզա – հանդէս մը սարքած էին այդ օրը, ի ներկայու – թեան 30.000 հանդիսականներու: Վազքի մրցու – մին առեն, զինուորական սաւառնակ մը, որ թը – ռիչքներ կը կատարէր ծափերու մէջ, խառնար – ուելով ինկաւ մարզադաշտի դրան առջեւ: Երկու օդաչուները տեղն ու տեղը ածխացան: Սաւառ – նակին բոցավառումէն չորս ինքնաշարժներ ալ մոխրացան, ուրիշներ վնասուեցան:

Պաշտօնական զեկոյցը 22 կը հաշուէ մեռեալ – ներուն թիւը, մեծ մասով կիներ եւ մանուկներ, խեղդուած կամ ոտնակոխ: Վիրաւորուած են 40 հոգի:

ՓԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱԿԱՐԱՆ (Ուրբաթ).— Սթերլին 1097 (1055), տոլար 329.80 (353), գուից. ֆրանք 83.45 (87), նափոլէոն 4160, գուից. ոսկի 3900, սթերլինի 4650, տոլար (20) 18.960, ճոյլ ոսկի 573.000 ֆրանք:

ԳԱՆՁԻ ՄԸ ԲԱԺԱՆՈՒՄԸ.— Մուֆթար փո – ղոցին մէջ, 1939ին հին տուն մը վերցուած առեն գտնուած էին 3351 ոսկեդրամ, Լուի 15րդի դիմա – նկարով, որ կը պատկանէին տը Նիվըլ անուն ա – խոռապանի մը, որուն կտակին ալ միասին էր: 84 ժառանգորդներ պահանջած էին այդ գանձը, իսկ քաղաքապետութիւնը կ'ուզէր գրաւել զայն: Սէ – նի առաջին դատարանը տուաւ իր որոշումը այս մասին: Կտակին մէջ 2812 ոսկի նշանակուած ըլ – լալով, այդչափը յատկացուեցաւ ժառանգորդնե – րուն. իսկ մնացեալ 539 ոսկին տէրը անծանօթ ըլ – լալով, անոնց կէսը տրուեցաւ զայն գտնող 9 դոր – ծաւորներու եւ կէսն ալ Փարիզ քաղաքին որ վճած չէնքին տէրն է:

ԼՈՒՐ ՏԵՍԱԽ.— ՏԱՐՕՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ (դիւ – ցաղնավէպ) 7րդ դարու, հեղինակ Ճովհան եպիս. Մամիկոնեան: Խմբագրեց եւ աշխարհաբարի վե – րածեց Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ, (Պէյրութ): Գինն 200 Ֆր.:

Կը գտնուի նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ մէջ, այս կիրակի իրիկուն ժամը 8ին մինչեւ կէս գիշեր, Salle des Fêtes, 22 rue Voltaire, Ալֆորվիլ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ճ. Դ. Ս. ՄԻՆԱՍ – ԵԱՆ ենթակոմիտէի:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹԻՐԻԱՓԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ եւ Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ: Ընկերվարական ներկայացուցիչ – ներու հետ ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ քաղաքա – պետը:

Մուտքը ազատ է:

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ մէջ, Ճունիս 5ին, ժամը 15էն 23, Salle Gallemandի մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ճ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկեր Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ եւ Առնուվիլի քաղաքապետ Mr. MASURIER:

★

ՊԱՆԵԼՕ ՖԱՇԱՆի մէջ, Ճունիս 5ին, նախա – ձեռնութեամբ Հ.Ճ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին:

Մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սե – րունդի: Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16էն 23: 72 Bld. Maréchal Joffre, Bourg la Reine:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Հ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ,

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Ճ. Դ. Նիսի «Գէորգ Զաւուշ» խումբը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Իշխանուհի Բ. Արղութեանին, իր տարա – բախտ ամուսնոյն՝ Իշխան Արղութեանի ինչպէս եւ ընկեր Շահան Զօտեանի, իր մօր մահուան առ – թիւ (Պոլիս):

ԽԱՐԲԵՐԴԻՆ նոր ժամանած Պ. Տիգրան Քէչէ – ճեան կը փնտռէ Խարբերդի Զարդարիճ գիւղէն հօրեղբօր որդին Ճովհաննէս Քէչէճեանը: Տեղե – կացնել Dikran Kekedjianի 24 rue Bouffier, Valence Drôme:

ՍԱԼ ԻԷՆԱՅԻ ՄԷՋ

16 Ave. d'Iéna, Métro Place d'Iéna

10 Ճունիս Ուրբաթ գիշեր ժամը 21ին

ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐՈՒ ՄԵԾ ԿԱԼԱՆ

կազմակերպուած CARLOS CANTIի *կողմէ, բարե – համ մասնակցութեամբ* Armenia Vargasի, Vecaի, Anita Pabloի, Contchita Ramiresի, Lilian Runestamի, LEON MAILLE (*Օփերայէն*) SONIA AROVA *եւ* AMALIA MAGRI (*Լոնտոնի* B.B. C.ին) *դաշնակի եւ կիթառի ընկերակցութեամբ:*

Տոմսերը.— Գրատուն Հրանտ Սամուէլ, Ա. Գէորգեան 150 rue St. Georges: Հանդէսին օրը կի – չէն տոմսակ չի ծախուիր:

ՀԱՑ ԱՐԵՆՈՒԾՆԵՐՈՒ ՑԵՐԵԿՈՑԹԸ

Ճունիս 12ին ժամը 14.30ին Salle d'Iéna (10 Place d'Iéna): *Հովանաւորութեամբ* Mlle BELEYի (Commissaire Internationalի *կողմէ*) *եւ նախագա – հութեամբ Բժիշկ Գ. ՄԵՄԱՏՈՒՐԵԱՆի:*

Փարիզի, Մարսէյլի եւ Պելճիքայի արեւուշ – ներուն կողմէ սկաուտական կեանքէ տեսարան – ներ, երգ, արտասանութիւն, նուագ պար եւ՝

ԽԻՍՏ ԾԻԾԱՂԱՇԱՐԺ ՁԱԻԵՇ ՄԸ

Հայկական հարուածքի տեսարանը իր երգերով ու պարերով: Մարսէյլի արեւուշները կը ներկայա – ցնեն ԲՈՐԻ ԳՈՐԾԻ ՕՐԸ:

Տոմսերը 100, 150 եւ 200 ֆրանք:

ԲԱՌԱՁԱՁՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

Ալֆորվիլի Ս. Պ. Պ. եկեղեցւոյ մէջ, այս կի – րակի, Հոգեգալուստեան տօնին առթիւ, ԴՈՒՍԱՆ երգչախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Կ. ԳԱՑԻՇԵԱՆի: Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ ՇԱ – ՀԷ արեղայ ԱՃԷՄԵԱՆ:

ԴԵՌ ՉԷՓ ՏԵՍԱԾ

Կոմսի «ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐԸ»

կը ծախուի ընկերներու մէջոցաւ: Գինն 150 Ֆր.:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊՈՄՈՆ.— Ֆր. Կ. Խաչէ Պոմոնի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 3ին, Դպ. րոց սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ եւ հաճելի ա – նակնկալ մը: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայու – թիւնը պարտաւորիչ է:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿի Հայ Նախկին Մարտիկ – ներու Միութեան տարեկան երկրորդ ընդհ. ժո – ղովը տեղի պիտի ունենայ կիրակի 12 Ճունիս, ժամը 14ին Cercle Militaireի մէջ, Place Saint Au – gustin, métro Saint Augustin: Օրակարգ.— Բարոյա – կան եւ նիւթական հաշուետուութիւն, ընտրու – թիւն հաշուեքննիչ յանձնախումբի, ելմտացոյցի նախահաշիւ եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան:

Կը խնդրուի ընկերներէ ներկայ եւ ճշդապահ ըլլալ եւ ներկայանալ անդամատեսրով:

ՀԱՑ ԹԱՏՐՈՆԸ ՍԼԻՎՐԱՆի ՄԷՋ

5 Ճունիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ՏՐԴԱՏ ԵՒ ՍԻՐՈՒՀԻ ՆՇԱՆԵԱՆ մասնակցու – ցութեամբ լաւագոյն արուեստագէտներու Hôtel de Franceի *մէջ Լիվռի – Կարկան, կը ներկայա – ցնեն՝ Փարիզ մեծ յաջողութիւն գտած՝ յայտնի ա – կադեմական ժան Էշտաւի*

ՀԱՅՐ ԼԸՊՕՆԱՌ

ընտանեկան բարոյալից գոմէտի առամ 4 արար:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Կապ. Խաչի օրը Մարսէյլի մէջ

Մարսէյլի հօրը քոյր մասնաճիւղերը այս կի – րակի պիտի տօնեն ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ՕՐԸ, Սալ Մա – ղընոյի մէջ: Կը խօսի Շրջ. վարչութեան ներկա – յացուցիչը:

ՀԱՑ ԵՐԳԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԱԶԳ. ՎԱՐԶՈՒԹԵԱՆ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ,

Մարսէյլեայ ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳԱԽՈՒՄԲԸ ղեկավա – րութեամբ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆի, կուտայ իր ՄԻԱԿ ՀԱՄԵՐԳԸ, Ճունիս 12ին, ժամը 16ին Salle Rameauի մէջ: Յառաջիկը կը պարունակէ ՄԵԾ ՄԱՍՈՎ ԱՆՏԻՊ ԲԱԶՄԱԶԱՆՃՆ ԵՐԳԵՐ, մեր եկեղեցական եւ ժողովրդական երաժշտութենէն, ընկերակցու – թեամբ մեծ երգեհոնի եւ դաշնակի: Երգահաննե – րու մէջ մասնաւորաբար Կոմիտաս վարդապետ:

ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ԲԱՐՁՐ. ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

10 Ճունիս ժամը 8.30ին La Maison de la Chimie, 28bis, Rue St. Dominique:

Ֆրանքեւհայկական գեղարուեստական երե – կոյթ, ի նպաստ համալսարանական կեդրոնի, Ֆրանսեւհայկական բաժնին: Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Ֆրանսացի եւ հայ ծանօթ արուեստագէտներ: Պարահանդէս մը գեղ. բաժնէն վերջ Fernand-Bouillonի *նուագախումբով:*

Կը մասնակցի Serge Perelti Iremier danseur Etoile de l'Opéra:

Մուտքը 300 եւ 500 ֆրանք:

FROMAGE BLANC
FABRIQUÉ PAR
DALAKUPEIAN
A MURO (CORSE)
Garanti Pur Lait de Brebis

Քորսիքայի առաջնակարգ ճերմակ պանիրը
Միակ ներկայացուցիչը
DALAKUPEIAN FILS AINÉ
48 rue Puvis de Chavannes, Marseille Tél. Co. 58-99
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՊՍՊՐԱՆՔՆԵՐ

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dumesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋԴ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գինն 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Mercredi 8 JUIN 1949 Չորեքշաբթի 8 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5866–Նոր շրջան Թիւ 1277

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՒՐ ՄՆԱՑ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՏԸ

Քաղաքական ներկայ թոհ ու բոհին մէջ, բոլորովին մոռացութեան տրուած է Հայկական դատը :

Մոռացութեան տրուած, նոյնիսկ արհամարհուած է ոչ միայն միջազգային դիւանագիտութեան կողմէ, այլ նոյնինքն Մոսկուայի, Երեւանի եւ արտասահմանի ծանօթ հայ «յառաջդիմական» կազմակերպութեանց կողմէ :

Պարտաւոր ենք պարբերաբար յիշեցնել այս ճշմարտութիւնը :

Երկրորդ համաշխարհային պատերազմէն վերջ, Հ. Ց. Դաշնակցութիւնն էր, որ նախաձեռնարկ եղած էր Միացեալ Նահանգներուն մէջ Հայկական Դատը արծարծելու եւ դիւանագիտական եզրանին վրայ հանելու, որպէսզի նոր ընդհանուր հաշուեյարդարին առեն վերջապէս գոհացում տրուի հայկական պահանջներուն :

Այդ պահանջներն ալ չատ յստակ էին ու մեկին, հիմնուած միջազգ. պարտամուրհակի մը վրայ, որ կը կոչուի Սեւրի դաշնագիր (10 Օգոստոս 1920) :

Այս դաշնագիրը միջազգայնօրէն կը վաւերացնէր Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի վրաստը : Ու Միացեալ Նահանգներու նախագահ Ուիլսընի լիազօրութիւն կուտար դնելու Միացեալ Հայաստանի վերջնական սահմանները :

Նախագահը 22 Նոյեմբեր 1920ին ստորագրեց իր Իրաւարարական վճիռը, որ երկու օր վերջ՝ 24 Նոյեմբերին Փարիզի ամերիկեան դեսպանին ձեռքով յանձնուեցաւ Հաշտութեան Ընդհրաժողովի ընդհանուր քարտուղարութեան : Ուիլսըն իր այս վճիռով Հայաստանի Հանրապետութեան սահմաններուն մէջ կ'առնէր Վանի, Պիթլիսի, Էրզրումի եւ Տրապիզոնի նահանգներուն որոշ մասեր :

Սեւրի դաշնագիրը չվաւերացուեցաւ զայն ստորագրող մեծ դաշնակիցներուն կողմէ, դանդաղ պատճառներով, որոնց կարգին նաեւ ոչ-մուազ կարեւոր էր Հայաստանի սովետացումը, քանի մը ամիս վերջ :

Մոսկուան եւ իրեն հետեւելով Երեւանն ու արտասահմանի ծանօթ մունետիկները առաջին օրէն իսկ պայքար մղեցին Սեւրի դաշնագրին դէմ : Մոսկուան Հայաստանի Հանրապետութեան կառավարութենէն կը պահանջէր պատռել Սեւրի դաշնագիրը եւ ամէն կապ խզել Դաշնակիցներուն հետ :

Իսկ Երեւանի նոր վարիչներն ալ չէին վարանած – ներ մամուլի մէջ իրենց ստորագրութեամբ դրելու թէ «Հայկական չարաբաստիկ Հարցը լուծուած է», յորմէհետէ Հայաստան սովետական վարչաձեւի տակ մտած է :

Հողային խնդիր չէին ուզեր յարուցանել՝ չվտանգելու համար Մոսկուայի դաշնակից Թուրքիան : Ճիշդ այդ նպատակով ալ «Հայաստանա-աէրները» 1921էն մինչեւ նոր պատերազմը թուղթիկներով եւ զանազան ցոյցերով կը փորձէին արդիլել Ապրիլեան Մեծ Եղեռնի ճանաչաստարու-թիւնը :

Միայն Հ. Ց. Դաշնակցութիւնն է, որ ամբողջ քառորդ դար տէր կանգնեցաւ Սեւրի դաշնագրին եւ ամէն առթիւ արծարծեց Հայկական Դատը :

Ու երբ 1945ի գարնան Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ կը դումարուէր Միացեալ Ազգերու Ընդհրաժողովը, Հ. Ց. Դ. հովանաւորութեան տակ կազմուած « Հայ Ազգային Կոմիտէ »էն բխած « Հայ Դատի Ցանճնախումբը» Մայիս 7ին անոր ներկայացուց իր ծանօթ յուշագիրը՝ պահանջելով Ուիլսընեան սահմաններու կցումը կորիզ Հայաստանին :

Նոյն թուականին, նոյն խմաւոյ Հինգ Մեծերուն միացեալ յուշագիր մըն ալ ներկայացուցին Հայ Գաղթականաց Ընդհուրդի (Նախկին Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութիւն) եւ Հայ Գաղթ. կեդր. Ցանճնախումբի (Նախկին Ազգային պատուիրակութիւն) նախագահները :

Մինչեւ այդ առեն «Հայաստանասէր»ները հակառակ էին, որ Սփիւռքի Հայերը Հայկական Դատ հետապնդեն արտասահմանի մէջ : Անոնք այդ Դատին միակ իրաւատէրը կը ճանչնային Երեւանն ու Մոսկուան : 1945 Ապրիլ 30ին, երբ Փարիզի մէջ կը տօնուէր Ապրիլ 24ի Սգահանդէսը, «յառաջդիմական» պատասխանատու խմբագիր մը

ՄԱՑԻՍ 28Ը ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ալֆորվիլի մէջ անընդհատ յաջողութեամբ կատարուեցաւ Մայիս 28ի տօնը, հակառակ ծանօթ ստրուկներուն զղուելի մէկ թռուցիկին զոր առատօրէն ցրուած էին ամէն կողմ : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Սուրիոյ ճաւրուդին կը շինուի

Վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ Սուրիոյ կառավարութիւնը վաւերացուցած է «Թափլայնի պայմանագիրը : Շինութիւնները պիտի սկսին անյապաղ : Արդէն իսկ ձեռնարկած են արձանագրուելեանց, բանուորներ եւ պաշտօնեաներ ճարելու համար : Ամէն միլոց ձեռք առնուած է քարիւղի խողովակները շուտով Պէյրութ փոխադրելու համար :

Ամերիկեան ընկերութեան վարչութիւնը վաժարան մը պիտի բանայ Մ. Նահանգներուն մէջ, արաբերէն սորվեցնելու համար իր երկրաչափներուն, մեքենագէտներուն եւ պաշտօնեաներուն : Սուրիոյ ծովեզերքը պիտի հաստատուի քարիւղի նաւահանգիստ մը, հաւանաբար Թարթուսի մօտ :

Թափլայնը (Transarabian Pipe-Line),— Անդրարաբական նաւթուղի, Միջերկրական պիտի փոխադրէ Սաուտի Արաբիոյ քարիւղը, որուն մեծ-չնորհը տրուած է Ամերիկացիներուն : Թերթերը կը դրեն թէ չինութեանց չնորհիլ դործ պիտի ճարուի տասնեակ հազարաւոր բանուորներու :

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԷԹ ԱԶԱՏ ՆԱԻԱՀԱՆԳԻՍՏ

Թուրք թերթերը կ'ըսեն թէ Սուրիոյ նոր նախագահ զինդապետ Հիւսնի Զաիմ կը չանայ ամրապնդել թուրքեասուրիական յարաբերութիւնները : Բայց, Պէյրութի արաբերէն թերթի մը նկատմամբ Հաթայի խնդիրն է որ կը չյատէ այդ ամրապնդումը : Կը կարծուի թէ խնդիրը պիտի հարթուի Ա. լեքսանդրէթի ազատ նաւահանգիստ հռչակումով : Գնդապետ Հիւսնի Զաիմ Անգարա հրաւիրուած է եղեր :

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԴԱՇԻՆՔԸ

որ կը քննուէր Ամերիկեան ներկայացուցչական արտաքին յանձնաժողովին կողմէ, ընդունուեցաւ միաձայնութեամբ եւ ղրկուեցաւ ներկայացուցչական վաւերացման :

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Միութեան եւրոպական ժողովը որ կը դումարուէր ուրբ պետութեանց երմտական նախարարներու մասնակցութեամբ, առանց արդիւնքի փակուեցաւ : Անդլիական տեսակէտն է որ յաջողեցաւ, այսինքն թէ առայժմ կարելի չէ դրամական ազատ փոխանակութիւնը : Պելճիքա եւ ուրիշներ կ'ուզէին որ եւրոպական ներքին դրամական սակ մը հաստատուի, առեւտրական փոխանակութեանց զարգացման համար : Ուրեմն Օֆիս ոչ Շանժերը պիտի չարունակեն գործել :

կը մեղադրէր Դաշնակցութիւնը, որ Ամերիկայի մէջ Հայկ. Դատ կ'արծարծէ : Ու Սան Ֆրանչիսկո դացողները կը պատուէր «արկածախնդիր » եւ « հայրենադաւ » փաղաքչական մակդիրներով :

Շատ չանցած, հոգեվերլուծութիւն տեղի ունեցաւ, վերջն եկած հրամանի վրայ ամչուշտ : Ու Ամերիկայի Ազգային Ընդհուրդն ալ («յառաջդիմական») պատուիրակութիւն մը ղրկեց Սան Ֆրանչիսկո : Իսկ Փարիզի հանդուցեալ « Ազգային Ձակատ»ի կեդր. վարչութիւնը իր կողքին կազմեց «Թրքահայ Դատի Պաշտպան Ցանճնախումբ» մը, մասնակցութեամբ բոլոր հոսանքներու ներկայացուցիչներուն :

Սեւրի դաշնագիրն ու Ուիլսընեան սահմանները պաշտօնապէս ընդունուեցան Դաշնակցութեան հակառակորդներուն կողմէ եւ դարձաւ հիմնաքարը անկէ վերջ կատարուած բոլոր դիմումներուն :

Այսպէս, «Միացեալ Հայաստան»ի տեսակէտը սեփականութիւնը կը դառնար բովանդակ հայ ժողովուրդին, անխտիր :

Ամբողջ քառորդ դար Դաշնակցութեան քարոզած հիմնական նշանաբաններէն մէկը կը յաղթանակէր այս ձեւով :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԻԼ

Զորաւարը ձախողելու վրայ

Ցայտնի է թէ Զորսերը իրենց ժողովները դռնփակի վերածած էին յուսալով քիչ մը աւելի ճակատաբաց ու սրտաբաց խօսիլ իրարու հետ : Սակայն այս եղանակն ալ արդիւնք մը չտուաւ : Ամերիկեան ծրագրին հատուած առ հատուած մերժողական առաջարկներ բերաւ Վիչինսքի Պերլինի խնդրին լուծման համար :

Ինդիրը կը դառնայ աւելի չատ զինուորական քառակ հրամանատարութեան իրաւասութեան չուրջ : Արեւմտեան պետութիւնները ընդունելով անոր հակակշռի իրաւունքը, զայն կ'ուզէին սահմանափակել աւելի երկրին ապահովութեան վերաբերեալ հարցերու չուրջ, մինչ Ռուսերը աւելի լայն իրաւունքներ տալ կ'ուզեն վեթոյի իրաւունքն ալ մէջը դնելով :

Հակառակ անոր որ Վիչինսքի չարաթ որ ճաշեց ամերիկեան պատուիրակին հետ եւ կը յուսացուէր մեղմացում մը ձեռք բերել, սակայն երկուշաբթի ժողովին մէջ երկու կողմերը կը մնային անխախտ իրենց դիրքերուն վրայ : Այնպէս որ, դռնփակ նիստերը վերջ դտան եւ վիճաբանութիւնները դարձեալ ընդհանուր դումարումներու մէջ պիտի չարունակուին մինչեւ որ ձախողութիւնը պաշտօնապէս յայտարարուի :

★ Զորսերը պիտի զբաղին նաեւ Աւստրիոյ դաշնագրով, որուն 53 յօդուածներէն 35ը խորհրդականներր ընդունած են, մնացեալը վիճելի է : Սահմաններու եւ հատուցումներու խնդիրներն են որ կ'արգիլեն այս դաշնագրին այ կնքումը :

★ Ամերիկացիք նոր բողոքագիր մը ուղղեցին Պերլինի ռուս հրամանատարութեան, յայտնելով թէ չեն չարգեր Պերլինի պաշարման վերացումին համաձայնագիրը եւ վար կը դնեն զրկուած պարէնները :

Յունիս 6ի տարեդարձը

Դաշնակից բանակներու Ֆրանսական հողի վրայ ցամաքահանման հինգերորդ տարեդարձը հանդիսաւոր ցոյցերով տօնուեցաւ, նոյնիսկ ցամաքահանման վայրերու վրայ, ուր փութացած էին գալ Ամերիկացին այն պատերազմական թըզթակիցներն ալ որ ներկայ եղած էին այդ պատերազմական յանդուգն ձեռնարկին :

Օրուան հերոսն է յաղթական զօրավարը Մոնթկոմըրիի, վր աւանդական պէտէն զբոսնեցաւ Մօթկոմըրի, ուր ամէն կողմ ցոյցերու մէջ, Մօնթի, ինչպէս կը կոչեն մտերմաբար զայն, խօսք առնելով ըսաւ.

« Այժմ զբաղած ըլլալով Արեւմուտքի պաշտպանութեան կազմակերպութեամբ, ես այնքան Ֆրանսացի եմ որքան Անգլիացի : Տուն մը Անգլիա ունիմ, տուն մը Ֆրանսա : Պէտք է պել-ժիոյ, Հոլանտայի եւ Լիւքսէնպուրկի հետ միասին ապահովել մեր անկախութեան պաշտպանութիւնը որպէսզի թշնամի ոեւէ յարձակում կարելի չըլլայ ասկէ վերջ եւ ձեր երկիրը ամէն արշաւանդ չերթ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ ԲԱԺԱՆՄԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

Մխիթար Աբբահօր մահուան երկրորդ հարիւրամեակին նուիրած յոդուածաշարքիս երրորդ եւ վերջին մասին վերլուծութեան («Ծառաջ», 5 Մայիս 1949, թիւ 1249) հպանցիկ ու լայն գիծերով յիշատակած էի նաեւ վիճելի Մխիթարեան կազմութեան պատճառները ու պայմանները եւ այդ կազմութեան նախորդող դէպքերը, Մխիթարի անմիջական յաջորդ Ստեփաննոս Մելքոնեան Աբբահօր օրերուն :

Ցիշած տողերուս մէջ Մելքոնեան Աբբահայրը «խստաբարոյ, կամապաշտ ու ինքնիշխան»կ'ներկայէր եւ այդ տողերէն կը հետեւցուէր որ պառակտումի գլխաւոր պատճառը Աբբահայրն էր եղած «իր անյեղոյղ ու ոխակալ խառնուածքով»:

Այդ օրերու դէպքերուն եւ պատմութեան լոյսի աւելի տեղեակ շրջանակներէ բարի եղած էին յայտնելու ինձի որ երած յիշատակութիւնս անհարազատ է եւ տրուած բացատրութիւնս միակողմանի, անհամապատասխան իրական եւ հիմնական պատճառներուն : Թէ Մելքոնեան Աբբահայրը արժանաւոր յաջորդն էր եղած մեծ Սեբաստացիին, հսկայ եւ արդիւնաւոր աշխատանք տարած եւ կէս դար ամբողջ միաբանութեան Աբբահայր եղած, «ինչ որ անհնարին պիտի ըլլար անշուշտ, եթէ Մելքոնեան Աբբահայրը ունենար այն թերութիւնները որ ես վերագրած էի իրեն»:

Այս առթիւ ցոյց կուտային նաեւ աղբիւրները, որպէսզի հարցկոտ աւելի մօտէն ծանօթանամ եւ այդ ինձի համար նոր տուեալներուն վրայ կարենամ կազմել հիմնաւոր կարծիք մը՝ ունեցած թիւրու անհարազատ կարծիքիս տեղ :

Անմիջապէս իսկ խոստովանիմ որ վիճելական Միաբանութեան կազմութեան վերաբերմամբ դրած ուշադրաւ էջերուն մէջ ու ձեռքիս տակ մեկ աղբիւր մը՝ այն ունէի, Անտրիկ Ալթունեանի գրչէն եղած յօդուածաշարք մը, Մուրատ Ռափայէլեան կտակներուն պատմութեան նուիրուած : Այդ յօդուածներէն մէկուն մէջ ան կ'անդրադառնար յիշատակուած դէպքերուն եւ կը բացատրէր այնպէս չէ՞ յիշած էի ես եւ Մելքոնեան Աբբահօր նկատմամբ շատ աւելի խիստ էր եւ աւելի ծանր որակումներ ունէր քան այն՝ որ երած էի ես : Պատճառ չունէի կասկածելու որ աղբացեալ Անտրիկ Ալթունեան կրնայ կողմնակալ ու յիշեալ ըլլալ, մանաւանդ որ Մուրատ Ռափայէլեան եւ վենետիկեանսան մըն էր եւ ես ճանչցած էի զինք Փարիզ, Ջերմ զգացումներով կապուած Մխիթարեան հայրերուն :

Մնաց որ յօդուածաշարքիս նիւթն ու նպատակը Վիճելացուց Միաբանութիւնը չէր եւ ոչ ալ պատմական վերլուծումներ ընել, հետեւաբար միամօրէն կարծեցի թէ այդքանը բաւարար է որպէս աղբիւր : Ցիշած էի պարզապէս իբր Մխիթարի գործէն ծնունդ առած ճիւղաւորում մը եւ նաեւ մղուած այն պարագային՝ որ նախքան վենետիկ երթալս, Իզմիրի մէջ չորս տարի ես ալ աշակերտած էի վիճելական հայրերուն :

Արդ, ցոյց տրուած նոր աղբիւրներու քննութենէն ինձի համար կը պարզուի որ առաջին տեղեկատուն որ օգտագործած էի, ինձի պէս աչքի առջեւ չէ ունեցած բաժանման մասին կարեւոր վաւերաթուղթեր եւ ստոյգ տեղեկութիւններ եւ առաջնորդուած է միակողմանի եւ անստոյգ աղբիւրներէ, տարիներ վերջ նոյն մոլորանքին մատնելով զիս եւս :

Հետեւաբար որքան ալ նպատակ չունենամ վերարծարծելու գրեթէ երկու հարիւր տարուան ցաւալի հարց մը, որուն ոչ իրաւասութիւնը եւ ոչ ալ կարողութիւնն ունիմ, այսուհանդերձ ինձի համար արդարութեան, խղճի եւ պարկեշտութեան անխուսափելի պարտք մըն է միանգամայն, կրկին անդրադառնալ բաժանման խզրոյն եւ իմ նոր աղբիւրներու լոյսին տակ դարմանել չհամարձակող ընթերցողներու մտքին մէջ Մելքոնեան Աբբահօր յիշատակին վրայ առաջին տողերու ձգած անհարազատ ու անճիշդ տպաւորութիւնը որուն կամայ պատճառ եղած էի :

Կատարենք ուրեմն անհրաժեշտ ճշդումը եւ հաստատենք պարտքը :

Ինչպէս ըսած էինք, Մխիթար Աբբահօր մահէն վերջ անոր յաջորդ կ'ընտրուի Մելքոնեան Ստեփաննոս վարդապետը : Նորընտիր Աբբահայրը նախանձախնդիր կ'ըլլայ Սեբաստացիին սահմանումներուն եւ որոշած կանոններու չաւիղէն ընթանալու, իր խնամքին յանձնուած Միաբանութիւնը կառավարելու համար :

Մխիթարեանց ազդեցութիւնը այլեւս օրըստօրէ աւելի տարածուն է Հայոց մտաւոր կեանքին վրայ՝ որ կը զարթնու երկարատեւ թմբիրէ մը վերջ, զանազան ուղղութեամբ առաքուած քարոզիչներու եւ գործակալներու ձեռքով եւ մանաւանդ այն հաստրներուն միջոցաւ որոնք լոյս կը տեսնեն Վենետիկի տպարանէն :

Մխիթարեան վերածնունդի ազդեցութիւնը մասնաւորապէս ցայտուն է Հնդկաստանի հայ գաղութին մէջ՝ որ նախ գաղղիական եւ ապա անգլիական քաղաքակրթութեան հետ անմիջական շփման մէջ, շատ աւելի լուսամիտ տարր մըն է այդ օրերուն քան միւս վայրերու հայ հաւաքականութիւնները : Ս. Ղազարչն հոն հասնող հրատարակութիւնները խանդավառութեամբ կ'ընդունուին ու կը տարածուին, այնքան որ հոն գտնուղ Մխիթարեան վարդապետը Հ. Սուքիաս Ամատեան 28 Յունիս 1770ին Մատրասէն կը գրէ Մելքոնեան Աբբահօր աւելի շատ գրքեր ուղելու համար, վասն զի ղրկուածները «ի միում վայրկենի սպառեցին գրեթէ ողջոյն» եւ կ'աւելցնէ. «վասն որոյ յղեսջիք գրեանս յոլովս, այսինքն՝ ղԱստուածաշունչ, զրառգիրք, զքերականութիւն, զնարեկացի եւ զայլ գրեանս յոլովս, մանաւանդ եթէ տպագրեալ իցէ նոր գիրք պատմութեանց կամ այլ ինչ նոր, յորոց եթէ տանն արկղ եւս լինեցին, առնուն ասա» : Զափաւոր անտուկներով ալ չի դոհանար եւ կը խնդրէ որ «եթէ հնար է՝ առաքեսջիք մեծամեծ արկեղօքն» :

Նկատելի է որ այս նամակին թուականը 1770 է, այսինքն Մելքոնեանի Աբբայական աթոռը բազմելէն քանի տարի վերջ, հետեւաբար ան կրցած է արդէն քանի տարիներ ձեռնհասութեամբ վարել դործը, հասցնելու համար այս արդիւնաւոր վիճակին :

Հնդկահայ գաղութը որպէս իր համակրանքին ու հիացումին դրական արտայայտութիւն, 1772ին Ս. Ղազար կը հասցնէ որոշ դումարի մը նուիրատուութիւնը, օժանդակելու համար հրատարակութեանց առթած ծախքերուն : Ահա այս դումարն է որ յիշատակած էի ես որպէս աղէտին պատճառ :

Ճիշդ այդ օրերուն է որ ծայր կ'առնեն Ներքին խլրտումները Ս. Ղազարի խաղաղ մենաստանին մէջ, հետեւաբար Մելքոնեան Աբբահօր ընտրութենէն քանիերկու տարի վերջ : Եթէ նախապէս ունեցած միակ աղբիւրիս ցոյց տուած «խստաբարոյ, ինքնիշխան ու կամապաշտ»ն եղած ըլլար Աբբահայրը, քանիերկու տարիէն չատ առաջ անկասկած պայթած պիտի ըլլար փոթորիկը եւ կամ այլեւս շատ ուշ պիտի ըլլար ռեւէ ընդվզում փորձելու համար, այդքան երկար տարիներ ճնշուած դժգոհանքի մը զսպանակը ի սպառ կորնցուցած ըլլալով դիմադարձական ռեւէ ուժ :

Պատճառները տարբեր են եւ նպատակները այլ ուղղութեան կը ձգտին :

Խլրտումին պարագլուխները երկու են, Հ. Աստուածատուր Բաբիկեան Զուղայեցին եւ Հ. Մինաս Գասպարեան Արդուինցին, որոնցմէ առաջինին համար յիշատագրողը «փափաքող հրամայելու քան հնազանդելու» կ'ըսէ, իսկ երկրորդին համար թէ՝ «վրէժխնդրութեամբ կը մխար իր Աբբային դէմ» :

Բայց իրապէս ի՞նչ էին պատճառները եւ ի՞նչ էր զոյգ վարդապետներուն եւ իրենց մի քանի համախոհներուն ուզածը :

Երբ սկզբնական պարզ տարակարծութիւն մը, ամենուրեք կարելի բայց միշտ ալ լուծելի, ծընունդ կուտայ ընդհակառակն կրքերու չղթայատրծման, կը հասնի այն աստիճան բարդութեան մը՝ որ չատ յաճախ նախնական տարակարծութիւնը մոռացութեան կը տրուի եւ գլխաւոր նշանակութիւն կը ստանան այդ պարզ տարակարծութենէն ծնած եւ նախապէս անգոյ բարդութիւններ : (Մնացեալը յաջորդով)

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԱՋ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

«Փրավտա»

Համայնավար կուսակցութեան պաշտօնա – թերթ՝ Մոսկուայի «Փրավտա»յին 37րդ տարեդարձն է այս տարի որ մեծ չուքով պիտի տօնուի իբրեւ «Մամուլի օր» ամբողջ Խ. Միութեան մէջ :

1912էն 1914 «Փրավտան» որեւէ ընդդիմադիր թերթի պէս առարկան էր ցարական ոստիկանութեան հսկողութեան եւ հալածանքին, իբրեւ ապօրինաւոր բոլշեւիկ օրաթերթ : Ան կարեւոր դեր կատարեց բոլշեւիկեան գաղափարները տարածելուն մէջ : Սթալին կոչած է 1912ի «Փրավտան» «անկիւնաքարը 1917ի բոլշեւիկեան յաղթութեան » :

1912 Ապրիլին բոլշեւիկներու փոքր խմբակ մը կը հաւաքուէր փեթերսպուրկի մէջ երեսփոխան Փոլիթաեւի տունը թերթի մը հրատարակութիւնը ծրագրելու համար : Անոնց մէջն էր Սթալին որ կը ներկայացնէր Սոցիալ Դեմոկրատ կուսակցութեան բոլշեւիկ հատուածը : «Փրավտա»յի (ճշմարտութիւն) նպատակը պէտք էր ըլլար, ըստ Սթալինի, ժողովրդականացնել մեծ զանգուածներուն մէջ կուսակցութեան ծրագիրը : Այս թերթը պիտի տարբերէր «Զվեզտայ»էն («Աստղ») որ ղեկավար կուսակցութեան օրկանն էր, սակայն «յառաջացեալ» բանուորներու համար, այսինքն այնպիսի մարդոց համար որ Մարքսի եւ Էնկէլսի գաղափարներուն ծանօթ էին : «Զվեզտային» կը հրատարակուէր մտաւորականներու փոքրիկ խմբակի մը կողմէ արհեստով յեղափոխականներու համար : Մինչդեռ «Փրավտան» պիտի կարգացուէր բոլոր աշխատաւորներուն կողմէ : Բանդուր թղթակիցները 11.114 նամակներ եւ յօդուածներ դրեցին առաջին տարին «Փրավտա»յի մէջ : Այս թերթին ամենէն ծանօթ աշխատակիցներն էին Լենին, Սթալին, Մոլոթով, եւ Մաքսիմ Կորքի, թէեւ անոնց յօդուածներուն մեծ մասը կեղծանուններով կ'երեւային :

«Փրավտա»յի առաջին թիւը լոյս տեսաւ 1912 Մայիս 5ին (հին տոմարով ապրիլ 22ին) եւ այսպէս «Փրավտա»յի եւ ցարական ոստիկանութեան միջեւ սկսաւ պայքար մը որ տեւեց մինչեւ 1914 : «Փրավտա»ն ութ անգամ փակուեցաւ եւ սակայն միշտ ալ տարբեր անունով մը լոյս տեսաւ :

Կառավարութիւնը «Փրավտա»ն դադրեցուց 1913 Յուլիս 3ին, 356 թիւ հրատարակելէ վերջ : Շարաթ մը վերջ վերթերեցաւ միեւնոյն խմբագրական կազմով եւ պայմաններով, սակայն «Բալտիյսքայա Փրավտա» (Բանուորին ճշմարտութիւնը) անունով : Այս թերթը չարունակուեցաւ 15 օր : Տասնըեօթերորդ թիւին 12ը դրաւուեցան եւ երկուքը տուգանքի դատապարտուեցան : Յաջորդը եղաւ «Սեւերնայա Փրավտա» (Հիւսիսային ճշմարտութիւն) որ մինչեւ 31 թիւ հրատարակեց : Յետոյ լոյս տեսան «Փութը», «Փրավտիի» (ճշմարտութիւններ), «Ձա Փրավտա» (ճշմարտութեան համար) եւայլն : Իր երկու տարուան հրատարակութեան միջոցին 565 թիւերէն 168 դրաւուեցան եւ 31 հատ ալ տուգանքի դատապարտուեցան :

Այսօրուան «Փրավտա»ն եւ նախկին «Փրավտան» միեւնոյն չափով են, չորս էջ, վեց սիւնակ իւրաքանչիւր էջի վրայ : Միայն թէ հին «Փրավտա»յին վրայ «բանուորներ բոլոր երկիրներու միացէ՛ք» յեղափոխական բանաձեւը չէր երեւար, ոչ ալ հինը ցոյց կուտար թէ «Փրավտա»ն բոլշեւիկներու օրկանն էր : Պարզապէս «բանուորներու թերթ» մը :

Հին «Փրավտա»ն նիւթապէս կը յենուր ընթերցողին վրայ : Սկիզբները ծանուցումներ չունէր, բայց յետոյ ունեցան ծխախոտի, դիրքի եւ դարձի ծանուցումներ :

Գալով լուրերուն, ամէնէն չատ դործադրուած ներու, բանուորներու կեանքին մասին էին անոնք : Նամակներ կը տպուէին դործադրուած բանուորներու դործարաններէն : Անոնք կը նկարագրէին թէ կը պայքարէին տնտեսական լաւադոյն պայմաններու համար : Եւ ասիկա «Փրավտա»յի դլխաւոր դժուարութիւնն էր կառավարութեան հետ, որ կ'ուզէր ջնջել դործադուլներու լուրերը, իսկ «Փրավտա»ն կ'ուզէր տպել, ինչ որ պատճառ կը դառնար թերթերու դրաւման :

Հին «Փրավտա»ն կը հրատարակէր իր ընթերցողներուն նամակները, յօդուածները եւ տատնատուրները, ինչ որ պատճառ կ'ըլլար որ աչխատաւորին մէջ զարգանար դրողի եւ լրագրողի տաղանդը : Անոնք կը նկարագրէին թէ ինչպէս բանուոր կը չահագործուէր իր տիրոջ կողմէ :

Հին «Փրավտա»ն ոճիրներ եւ անճնառպատնուիններ կը հրատարակէր, ըսել ուզելով թէ ստիպուած էին ընել թշուառութեան եւ աղքատութեան երեսէն, դրամատիրական դրութեան մըմէջ :

Շատ քիչ յեղափոխական պարունակութիւն ունէր հին «Փրավտա»ն, այդ էր թերեւս պատճառը որ կառավարութիւնը թոյլ կուտար հրատարակութիւնը :

« Փրավտա»յի դլխաւոր մտահոդութիւնն էր այն տեսնել բանուորին մէջ բոլշեւիկեան ուժը դարթնել, առաջնորդելով զայն դործադուլի, ստեղծելու համար աչխատանքի լաւագոյն պայմաններ : Ան կը պայքարէր ուրիշ ընկերվարական խմբակներու դէմ, ինչպէս Մենչեվիկներու եւ ընկերվար յեղափոխականներու դէմ :

Նախայեղափոխութեան «Փրավտա»յի վերջին թիւը երեւցաւ, 8 Յուլիս, 1914ին (հին տոմարով), Գերմանիոյ դէմ ռուսական դօրաչարժէն 10 օր առաջ : Այդ միջոցին կառավարութիւնը չէր հանդուրժեր «Փրավտա»յի հակապատերազմական քաղաքականութեան եւ վերջնականապէս դադրեցուց : «Փրավտա»ն վերսկսաւ Յարին տապալումէն վերջ :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՏՈՒՐՕՆ, տարեդիրք : Ձեռնարկ Տարօն–Տուրուբերանի Հայր. Միութեան : Գրական եւ պատմական բովանդակութեամբ : 180 մեծադիր էջ : Հալէպ, 1949 : Գինն 3 ս. տակի :

ԳԱՂՈՒԹԻՆ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԱՂՏԱՏԻ «Գոյամարտ»ին Բժիշկ Գ. Փափազեանի յօդուածէն կը քաղենք.— 1942—1945 մնացի Թէլաֆար գիւղաքաղաքը, Մուսուլէն 60 քլմ. դէպի արեւմուտք: Պաշտօնիս բերումով ծանօթացայ խլամացած Հայերու, զոհերը 1915ի ողբերգութեան, որոնց թիւը 1500էն աւելի է: Հասարակ ամբոխը չվախնալով որեւէ դատապարտէ իր մօտ կը պահէր այս բեկորները: Հայահաւաքները վտիտ անհատներ ղրկելու եւ կորսուած կամ գերուած Հայերու վայրն ու թիւը ճշդելու, անճամբ ներկայացան դիւղապետին կամ աշիրէթի շէյխին, որոնք ճամբու կը դնէին ձեռնունայն: Թէլաֆարի մէջ պատմած են թէ ինչպէս, երբ բնիկ Իսլամները կ'իմանան թէ Հայոց եպիսկոպոսը ճամբայ ելեր է կորսուած Հայերը հաւաքելու, իրենց քով դնուած Հայերը կը հեռացնեն եւ Մուշեղ (եպս.) Սերոբեան ոչ մէկ հայ կը գտնէ հոն: Թէլաֆարի ժողովուրդը երկրագործ ու խաչվարած բլլալով պէտք ունէր ատաղձագործ ձեռքերու, հալածական ու փիղիքապէս սպառած Հայը պէտք ունէր կտոր մը հացի: Տէրզօրցիներու լեզուն Թուրքերէն բլլալով, արաբերէն բառ մը չգիտցող Վտարանդի Հայը չուզեց Թէլաֆարէն աւելի հեռուները երթալ:

Ի ՆՊԱՍՏ ՀԱԼԷՊԻ ՁԵՄԱՐԱՆԻՆ.— Դանիոյ հայասիրական ծանօթ ընկերութիւնը, որ այնքան մեծ ծառայութիւններ մատուցած է հայ ժողովուրդին՝ աւելի քան քառորդ դար, իր գործունէութիւնը ամփոփած է նոր ընկերութեան մը շուրջ, որ կը կրէ Քառէն Եփփէ անունը եւ նպատակադրած ողբացեալ մեծ հայասէր Կնօլ Կիսատ ձգած գործին ու յիշատակին:

Դանիական նախկին ընկերութիւնը իր հաշիւներն ու պատրաստ դումարը փոխանցած է այսօր կազմակերպութեան: Նոր ընկերութեան նախագահն է Օր. Լինհարթ որ նախանցեալ տարի Հալէպ այցելած է եւ յանձն առած Քառէն Եփփէ Ձեմարանի հողին հայացման փոխանցումը ապահովել, եւ այդ ուղղութեամբ մեծապէս օգտակար եղած է Ձեմարանի հիմնադրութեան գործին: Օր. Լինհարթ գաղափարական աղբիւր մըն է: Քառէն Եփփէ Ձեմարանին հայ բարեկամները՝ Հալէպի մէջ, Քառէն Եփէի գանիացի բարեկամները Դանիոյ մէջ՝ կը գործեն միեւնոյն իտէալին շուրջ:

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ.— Հայ Կարմիր Խաչի վարչութիւնը այս տարի գինեց Աղեքսանդրիոյ իր կայանին կից հողը հազար եղ. ոսկիի, յատկացիկային աւելի մեծ թիւով կազդուման կարօտ մանուկներ պատսպարելու համար: Վարչութիւնը հիպոտեկի իր եղմտացոյցին մեծադոյն մասը յատկացնել այս հողի գնման, հետեւաբար այս տարի պիտի չկրնայ իր միջոցներով օգափոխութեան տանիլ 150էն 175 մանուկներ: Այս առթիւ կոչ կ'ընէ որ բարեսէր ազգայիններ քայլերելով ձեռնարկը որդեգրեն մէկ կամ աւելի սաներ, որոնց իւրաքանչիւրին համար նախատեսուած է 220 եղ. դահեկան:

ՑՈՒՍԱԲԵՐԻ Նոր խմբագրատան եւ տպարանին հինութեան Ֆոնտին հազար եգիպ. ոսկի տրամադրած է Թէհրանաբնակ բարեկամ մը, որ կ'ուզէ դաղտնի պահել իր անունը:

ԻՇԽԱՆ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ ԹԱՂՈՒՄԸ

ՆԻՍ.— Ներկայացուցչական ժողովը որոշեց Ազգ. յուղարկաւորութիւն կատարել Իշխան Արղութեանի համար, ընտրելով 3 հոգինոց յանձնախումբ մը Պ. Պ. Արամ Սալօ, Սուրէն Երամեան եւ ընկեր Մխրիճան Անտրեասեան: Յանձնախումբը դիմեց Բարեգործականփարիզի կեդրոնին՝ նիւթական ակնկալութեամբ: Յետոյ բանակցութեան մըտաւ Նիսի ռուսականդերեզմանատանվարչութեան հետ եւ գնեց 2 հոգիի համար չափով մը 27.000 Ֆրանքի: Հրաւիրուեցաւ Արտաւազդ արք. որ չեկաւ սակայն: Երեքշաբթի երեկոյեան երկու ընկերներ Գեղամ Մտրոյեան եւ Շահան Զօտեան գացին իշխանուհի Արղութեանցին, դերեզմանատան համար վերջնական համաձայնութեան մը դալու: Իշխանը քանի մը վայրկեան առաջ արդէն փակած էր աչքերը: Իշխանի երկու երիտասարդ բարեկամները իրենց որդիական պարտականութիւնը կատարեցին զոյն լուալով, հագուեցնելով եւ հողային խնդիրն ալ կարգադրելով:

Իշխանի մարմինը փոխադրուեցաւ Հայոց եկեղեցին: Թաղման օր որոշուեցաւ շաբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 4ին: Առաւօտեան պատարագ — հոգեհադիստ:

կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին կը սկսին թաղման արարողութիւնները: Եկեղեցին լեցուն է, մեծ թիւով Ռուսեր, Հայեր, Փարիզէն եկած են իշխանի պարագաները, Մարսէյլէն Կապոյտ Մաչի անդամուհի Տիկին Ազօղլեան եւն.: Թաղման արարողութիւնը կը կատարեն երեք քահանաներ՝ Սահակ Շամլեան, Շահան, Վարդան Ժամկոչեան: Առաջին դամբանականը խօսեցաւ Պ. Վահան Մաղաքեան եւ ի մէջ այլոց ըսաւ.— Այս փոքր դադարին մէջ կը հանգչի մեծ Հայը: Ոչ եւս է Երկայնաբազուկ Իշխան Արղութեանց: Էր երբեմն, այս փայլուն Իշխանը, հնադարեան ազնուատոհմ մեծ գերդաստանի մը վերջին չառաւիղը, ճոխ կեանքի մը բարձունքը ելած եւ փառքի դաղաթնակէտը հասած էր, բայց իր կեանքի վերջին շրջանին ճանչցաւ նաեւ դահավէժ վայրէջքը, մինչեւ փառազուրկ եւ ընչազուրկ տարագրի յետին աստիճանը, զոր քաջութեամբ ապրեցաւ եւ որուն վրայ փակեց իր աչքերը:

Հոդաբարձութեան կողմէ խօսեցաւ Պ. Սալօ, Փրանսերէն լեզուով, ըսաւ.— Հայ ժողովուրդի յարգանքի արմատները կը խորանան մեր ազգային առաքելութեան հին էջերուն մէջ: Առանց լքենելու մինչեւ Աբշակունիք, արդէն 11 դարէն ընկսեալ մինչեւ մեր օրերը հայկական ազգային եւ մշակութային բոլոր ձեռնարկներուն մէջ կը դտնենք Արղութեանց տան մասնակցութիւնը, իրրեւ հեղինակաւոր վարիչներ, ճարտար դիւանապետներ եւ զինուորականներ, որոնք վրացական եւ ռուսական քաղաքական թէ զինուորական յաղթութիւնները ի սպաս դրած են ապահովելու հայ ժողովուրդին կեանքի եւ ինչքի բարօրութիւնը: Թուեց Զաքարիա Արղութեանցի, Յովսէփ Կաթողիկոսի, Նիկոլայ Արղութեանցի եւ հանգուցեալն ազգանպաստ գործունէութիւնը գրական, գեղարուեստական եւ նիւթական ասպարէզներուն մէջ, այս գերդաստանին զոհողութեամբ բացուած ազգային վարժարանները, պատրաստուած ուսուցիչներու սերունդները, եւն.: Եւ եզրակացուց ըսելով՝ ահա թէ ինչու դարերով այս ազգին բարօրութեան նուիրուած Արղութեանց չառաւիղի վերջինին կորուստը սուգի մէջ կը թողու ամբողջ հայութիւնը եւ մասնաւորապէս Ֆրանսահայ գաղութը: Ապա ապահովցուց սգակիր կողակիցը, որ ազգին համակրանքի եւ երախտիքի զգացումը պիտի մնայ անշէջ: Ցիշեց նաեւ որ Սովետական Հայաստանի պետական մատենադարանին հիմը դրուած է չնորհիւ այն 10.000 հատոր գրքերուն զոր հանգուցեալը նուիրեց պետութեան, Մատենադարան որ փառքը կը կազմէր գրասէր եւ գեղարուեստասէր Արղութեանց ընտանիքին:

Թափօրը ուղղուեցաւ ռուսական գերեզմանատունը (Caucade), ուր ընկեր Մխրիճան Անտրեասեան յանուն Հ. Ց. Դաշնակցութեան կարգաց հետեւեալ դամբանականը.— Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը յանձին Իշխան Արղութեանի կը կորսնցնէ իր լաւագոյն բարեկամներէն մին: Արղութեան գերդաստանը փառաւոր անցեալ մը ձգեց իր ետեւ: Մեր ազգային ազատագրութեան մէջ մեծ դերախաղացած են Արղութեանները իրրեւ եկեղեցական կամ պետական դէմք: Անոնց վերջին չառաւիղը Իշխան Բորիս Արղութեան իր ծառայութիւնը տրամադրելով Հայկ. հանրապետութեան առաջին իսկ օրէն ցոյց տուաւ թէ նոյն ազգային ոգին միշտ վառ կը մնայ իր հոգւոյն մէջ: Արտասահմանի հասատատուելէ վերջն ալ, հակառակ իր առողջական վիճակին, չզլացաւ երբեք իր օժանդակութիւնը մշակոյթի ճակատին վրայ: Անիկա սիրեց հայ ժողովուրդը, հայկ. հանրապետութեան դաղափարը եւ Հայաստանի անկախութեան զին ուորը՝ Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը, եւ մենք այսօր իր դագաղին առջեւ ոչ միայն կ'ողբանք ազնուական մեծ Հայը, այլեւ Հ. Ց. Դաշնակցութեան մէկ լաւագոյն բարեկամը: Յարգանք իր յիշատակին եւ հանգիստ ոսկորներուն:

Գնահատանքի արժանի աշխատանք կատարեցին, բժիշկ Նաֆիլեան, որ Իշխանի հիւանդութեան ընթացքին անձնուէր ծառայութիւնը մատոյց: Ցուղարկաւորութեան դործերուն երամեան Սուրէն, Անդրիկեան եւ Սուրէն Բանեանց: Այս պէս ազգային մեծ չուքով թաղուեցաւ մեր արժէքաւոր բարեկամը, Իշխան Արղութեանը:

Շահան Սեւան

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Թէեւ քիչ մը ուշ, բայց կ'արժէ արձանագրել Լիոնահայ դաղութին, հաղուադէպ թուականներու կարգին, 1949 Մայիս 21ը: Բարեգործականի հիմնարկութեան 43րդ տարեդարձն էր որ կը տօնուէր, մեծ չուքով, Վիլօռպանի պետական թատրոնին մէջ:

Կ'արժէ ճշդել որ Լիոնի օրաթերթերէն, դժուարահաճ Progrès էն անդամ, զոհունակութեան ու գնահատանքի բաւական տեղ տուած էր, իրենց կարգին մէկ երկու օրաթերթեր ալ անդրադարձած էին, յիշեալ տօնակատարութեան: Progrèsէն, յիշելէ վերջ Պ. Զօպանեանի եւ Օր. Հայկանոյշ Թորոսեանի, մասնաւորապէս Փարիզէն դալը, անդրադարձած էր նաեւ, դպրոցական աշակերտուհիներուն, իրենց ազգային տարազով պարերուն եւ երգերուն:

Պ. Հր. Թաղէոսեան բացաւ հանդէսը պարզելով թէ ինչպէս 43 տարի առաջ, Գահիրէի մէջ, յաւէտ ողբացեալ մեծ Հայրն Ազգու Նուպար փաշայի նախաձեռնութեամբ հիմը կը դրուէր Հ. Բ. Ը. Մ.ի, թուեց մինչեւ այսօր այդ Միութեան, բարեսիրական ու ազգօգուտ ձեռնարկներն ու դործերը, Հայաստանի եւ Արտասահմանի մէջ: Լիոնի Ազգ. Միութեան հովանաւորած «Հայկազեան» վարժարանի աշակերտները երգեցին «Ո՛վ մեծասքանչ դու լեզու», Լիոնահայ նորակազմ թատերախմբի կողմէ արտասանեց Լեւոն Ալէմեան: Կարդը եկած էր անդուգական երգչուհի Օր. Հ. Թորոսեանի: Զինքը լսած էինք մօտ 20 տարի առաջ Լիոնի մէջ, Ա. Ահարոնեանի յոբելեանին առիթով, ուրեմն բաղդատութիւնի մը կար ընելիք, 20 տարի առաջ, 20 տարի վերջ: Տարիները չէին կրցած դոյդն վանդ մը հասցնել իր ձայնին, միշտ աչքոյժ էին ձայնն ու ապրումները: Յայտագրին երգերը չատոնց լրացած էին, բայց ժողովուրդին խլացուցիչ ծափերուն, ու բուռն փափաքին դոցում տալու համար, երգացանկէն դուրս չատ մը երգերու կարդին, երգեց նաեւ, իր նշանաւոր «Քէչէ քէչէն» ապրելով ու ապրեցնելով ժողովուրդը երգին հետ:

Ահաւասիկ «Հայկազեան» վարժարանի աշակերտուհիները, հայկական տոհմիկ տարազով, դանազան պարեր ու երգեր, բոլորը հայկական: Ճանդավառութիւնը իր զագաթնակէտին հասած էր, չարժանկարիչը դադար չունէր, ժապաւէնը կը դառնար: Կ'արժէ գնահատանքի երկու խօսք ըսել, պարի ղեկավար օրիորդներուն՝ Թադուհի Մանուկեանի եւ Անժէլ Միքայէլեանի դաչնակի, երգի, ու պարերու անթերի կազմակերպութիւնը, բոլորին ուշադրութեան արժանանալէ զատ, վարչութեան մասնաւոր գնահատութեան ալ արժանացաւ, կեցցէ, Հայ ապրիք ու Հայ մնաք:

Պ. Ա. Զօպանեան, ծերունազարդ դրագէտը, իր կուռ բանախօսութեամբ, վերլուծումը ըրաւ Բարեգործականի 43 տարիներու բեղմնաւոր դործունէութեան, ու չէչտեց Բարեգործականի նման բարեգործական միութեան մը, անհրաժեշտութիւնը, յիշեց նաեւ հիմնադիրներուն, Նուպար փաշայի, Երուանդ Աղաթօն պէյի, եւայլն, տիպար անձերու անունները որոնք հայ ժողովրդի բարեգործութեան համար աշխատած են:

Մինչ այս արդէն ժամը 2ն էր առաւօտեան, երբ սկսան եւրոպական պարեր, զոր կը դեկավարէին, ախ տիկին Սինէմեաններ եւ տեւեցին մինչեւ առաւօտեան ժամը 6:

Կարգապահութեան կը հսկէին Լիոն - Տէսիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը: Իսկ Բարեգործականի տեղւոյս վարչութիւնը ոչ մէկ ջանք չէր խնայած հանդէսի փայլին համար, ինչ որ Ֆրանսական շրջանակներու այ ուշադրութեան արժանացաւ չնորհիւ Պ. Կարպիս Ճընկըրեանի: Մ. ՉՔՕՆ

ՄԱՐՉԱՀԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կիրակի օր օդը անպատճառ բլլալուն Հայ Մարմնամարզական Ընդհանուր Միութեան բարեկամ սովորական բազմութիւնը ներկայ չէր Նիս — Մարսէյլ մեր խումբերու մրցումին, Նիսի տղաքը բոլորն ալ կայտառ եւ արագավազ մարդիկներ են եւ իրենց կարգապահութեամբ այն տեսակ խաղարկութիւնը մը ցոյց տուին որ քիչ մը ապշութեան մատնեց մերինները: Իրօք ալ 10 վայրկեանի մէջ Նիս չահեցաւ Ա. նշանակէտը: Բանի քանի անգամ ալ ներկայացած առիթները Նիսի յարձակողական գիծը չէի կրցաւ օգտագործել: Անձրեւը եւ լարծուն հողը արդելք կ'ըլլար դեղեցիկ խաղարկութեան մը: Մարսէյլ զգալով հաւանական պարտութիւնը, սկսաւ կազմակերպուիլ եւ 40 մեթրէն ուժեղ հարուածով մը Մարսէյլի կեդրոնի յառաջապահը նշանակեց առաջին նշանակէտը: Հինգ վայրկեան վերջ կրկին միեւնոյն մարդիկը գլուխի զօրաւոր հարուածով մը կը չահէր 2րդ նշանակէտը: Առաջին կիսախաղը վերջացաւ 3—1, Մարսէյլի յաղթութեամբ:

Բ. կիսախաղին Նիսի մարդիկները կրցան երկրորդ նշանակէտ մը եւս չահիլ, բայց Մարսէյլ 3 նշանակէտ եւս չահելով, խաղը վերջացաւ 6ի դէմ 2, Մարսէյլի յաղթութեամբ: Նիսի Հայ Մարզականին վարիչները եւ մարդիկները մեծ դովեստի արժանի են որովհետեւ կարողացան են իրագործել կարգապահութիւնը եւ մարմնակրթանքի ոդին իրենց մարդիկներուն մէջ, պատիւ բերելով Նիսի Հայ Մարզականին: Ապրիք մարդիկ ընկերներ ձեր մաքուր կեանքով եւ օրինակելի դործունէութեամբ, բոլորդ ձեռք ձեռքի տուած պիտի կարողանաք կերտել մեր սիրած դործին նուիրուած ապադայ բանակը, պատրաստ դոհունալու մեր հայրենիքի բարձրացման:

Վահան Շահլեան

ԿԸ ՓՆՏՐՈՒԻ ՄԱՏՏԻՏՈՒ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՁՂՐԿԵԼ: ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՑ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈԼՍՈՑ ԳՐԱԻՄԱՆ 496րդ տարեդարձը թուրքերը տօնած են Ֆաթիհէի մզկիթի բակին մէջ, ազօթքներով եւ ճառերով, կարդացուած են նաեւ Ֆաթիհէի գրած բանաստեղծութիւնները :

ԿՈՒԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ.— Մարսէյլի մէջ ծանրը միջադէպ մը պատահեցաւ սեւամորթերու եւ ոստիկանութեան միջեւ, որուն հետեւանքով ձերբակալեցան 1 ոստիկան եւ 3 սեւամորթ, վիրաւորուեցան 4 ոստիկան եւ 6 սեւամորթ : Դէպքը տեղի ունեցաւ սեւերով բնակուած Փըթիթ Մարի փողոցին մէջ : Սեւերը իրարու մէջ կռուելով, երեք զինուորականներ վիրաւորած էին : Ոստիկանութիւնը երբ եկաւ զանոնք հիւանդանոց փոխադրելու համար եւ ձերբակալեց երկու յանցաւորները , միւս սեւերը յարձակեցան եւ ահա դիրկընդխառն կռիւ մը սկսաւ : Ոստիկանական նոր ուժ հասաւ եւ դժուարաւ խաղաղութիւնը վերահաստատուեցաւ : Իբր կասկածելի ձերբակալուած են հարիւրեակ մը սեւեր, բայց ոստիկանութիւնը կը փնտռէ դէպքին իսկական դրդիչը :

ՀԱՄԱՁՆԱՎԱՐ կուսակցութեան պատմութիւնը պարունակող դիրք մը որ Ռուասիոյ մէջ տպագրուած էր 20.000 օրինակ ֆրանսերէն եւ պիտի բաժնուէր հոս, ներքին նախարարին հրամանով զրաւուեցաւ մաքսէն :

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ նախագահ Պ. Վէնսան Օրիոլ որ Ալժէրի այցելած էր պաշտօնապէս, վերադարձաւ :

ԾՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ Քավալայէն Աթէնք գացող օդանաւ մը ճամբան կրակ առնելով ինկաւ Մալաքասա ըսուած տեղը, եւ մէջը գտնուող 22 հոգին մեռան :

ԷԹՈՒԱԼի Ցաղթութեան կամարին բարձրութիւնը (50 մեթր) ինքզինքը վար նետելով անձնասպան եղաւ Ֆրանսուա Սիլվէն, 63 տարեկան մարդ մը որ Անկիէն կը բնակէր :

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՐՈՒԱԾՈՎ մը կառավարութիւնը ձեռք առնելու միջոցով ձերբակալուած 16 հոգիին հարցաքննութիւնները կը շարունակուին : Նոր բան մը չկայ դեռ : Գաւառները քննիչներ ղրկուած են ստուգումներ կատարելու համար :

«ՔՈՒՈՒԱՍԱՆ»Ը 12 ֆրանքի պիտի ծախուի այսուհետեւ (նախապէս 13) :

ՓԻԼՈՆԱԻՈՐ ՌՈՒՍ ՄԸ, Փարիզցոց Սիքազանով, բոպիկ ոտքերուն մէկ մէկ սանդուղ անցուցած, առջի օր կը փորձէր բունի նման մանել Մարմարեայ պալատէն, երբ ոստիկանները կարգի հրաւիրեցին : Մարդը ամենայն պաղարիւնով պատասխանեց թէ 49 տարեկան է, «քաղաքացի երկրորդ», եւ կ'ուզէ չորս արտաքին նախարարներուն ներկայանալ : Իւրաքանչիւրին համար մէքենադիր նամակ մը ունէր, ուր կ'ըսէր մասնաւորապէս . — « Առաքեայ աստղաբաչխութեան, առաջին քաղաքացի երկրի, կը խնդրեմ չորս նախարարներէն աշխարհի գործերը քննել աստղերու լոյսով : Ինչո՞ւ ժամանակ անցընել այս մանրամասն մոլորակին վրայ, երբ միջմոլորակային խնդիրները կը պահանջեն մեր բոլոր ուշադրութիւնը» :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՓԹ

Ի ՊԱՏԻՒ Ա. ՇԱՀԱԹՈՒՆԻԻ

Ծունկս 13ին, երկուշաբթի ժամը ճիշդ 9ին La Potinière թատրոնին մէջ, 7 rue Louis le Grand, Paris, Métro Opéra :

Ա. ՇԱՀԱԹՈՒՆԻ կը ներկայացնէ «ԴԵՐԱՍԱՆ ՔԻՆ»էն արար մը, մասնակցութեամբ Օր. Մ. ԷՔԻՋԵԱՆի : Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Օր.ներ Ի.ՊԻՒՊԻԼԵԱՆ, Հ. ԻԶԳԱԼԱՅԵԱՆ, Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ, ՄՏՇԵԱՆ, Պր.ներ ՓԻԼԻՓ ԱՂԱԶԱՐԵԱՆ, Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ :

Բացման խօսք՝ Պ. ՍԱՐԻՄ ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ :

Տոմսերու համար դիմել.— Բժ. Հ. Գալճեան, 5 rue de Maubeuge, Բժ. Աճան 120 Bld. de Clichy, Հ. Սմռւէլ եւ Պարսամեան գրատուները :

Ներկայացման օրը տոմսակ չի ծախուիր :

ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱՒԱՐԱՐԻՆ ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

10 Ծունիս ժամը 8.30ին La Maison de la Chimie , 28bis, Rue St. Dominique:

Ֆրանքեւհայկական գեղարուեստական երեկոյթ, ի նպաստ համալսարանական կեդրոնի, Ֆրանսեւհայկական բաժնին : Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Ֆրանսացի եւ հայ ծանօթ արուեստագէտներ : Պարահանդէս մը գեղ. բաժնէն վերջ Fernand-Bouillonի նուագախումբով :

Կը մասնակցի Serge Perelti Iremier danseur Etoile de l'Opéra :

Մուտքը 300 եւ 500 ֆրանք :

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ.— Ծունիս 11ին, չաբաթ դիշերը , ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Իսիի քաղաքապետարանին սրահը, 25 Ave. Victor Cresson :

Նախաձեռնութեամբ Զաւարեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի, Ֆ. կապոյտ Խաչին, եւ նաեւ Ֆրանսական Ընկերվարական կուսակցութեան (S. F. I. O.) տեղական մարմնին :

Պատուոյ նախագահութեամբ քաղաքապետ JACQUES MADAULի :

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսին ընկերներ ԾՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ եւ ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ (Նոր Սերունդ) :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին : Ամբերդ Նոր Սերունդի կողմէ ղեկավարութեամբ Ալբա ՊԱՐԹԻԵԱՆի : Երգ ԳԱՍԵԱՆ, Ա. եւ Մ. ՔԷՕՍԷԱՆներ, ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ : Կ'արտասանեն Օր. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ ու ընկերներ ԶԱՐԵՀ ՂԱՐԻՊԵԱՆ եւ ԶՕՀՐԱՊ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ : Պիտի նուագեն Թադուհի ՕՂՏԱՁԵԱՆ, ՔՎԱՆՉԻԱՏ ՈՒՆԱՆԵԱՆ, Թառիստ ԴԱՐԵԳԻՆ ԾՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ եւ դափ ԲԵՆՕ :

Կը պարէ Օր. ՌԵԺԻՆԱ ԾՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, Հայկական խմբական պարեր Նոր Սերունդէն :

Եւրոպ. պարերու համար երկու մեծ նուագախումբ, ԱՆՏՐԼ ԷՔԻԱՆի խումբ (Swingtette) , Կ. ՍԱՐԵԱՆի խումբ (Tango) :

Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական դիներով : Մուտքը 150 եւ 100 ֆրանք : Տոմսերը կը ծախուին Իսիի ընկերներուն մօտ եւ հայկ. սրճարանները :

★

ՇԱՎԻԼԻ մէջ Ծունիս 19ին :

ԽԱՐԲԵՐԴԷՆ նոր ժամանած Պ. Տիգրան Քէչեճեան կը փնտռէ Խարբերդի Զարդարիճ գիւղէն հօրեղբօր որդին Ծովհաննէս Քէչեճեանը : Տեղեկացնել Dikran Kekedjianի 24 rue Bouffier, Valence Drôme:

ՍԱԼ ԻԷՆԱՅԻ ՄԷՋ

16 Ave. d'Iéna , Métro Place d'Iéna

10 Ծունիս Ուրբաթ դիշեր ժամը 21ին

ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐՈՒ ՄԵԾ ԿԱԼԱՆ

Կազմակերպուած CARLOS CANTIի կողմէ, բարեհամ մասնակցութեամբ Armenia Vargasի, Vecaի , Anita Pabloի, Contchita Ramiresի, Lilian Runestamի, LEON MAILLE (Օփերայէն) SONIA AROVA եւ AMALIA MAGRI (Լոնտոնի B.B. C.էն) ,դաշնակի եւ կիթառի ընկերակցութեամբ :

Տոմսերը.— Գրատուն Հրանտ Սամուէլ, Ա. Գէորգեան 150 rue St. Georges : Հանդէսին օրը կէշէն տոմսակ չի ծախուիր :

ՀԱՅ ԱՐԵՒՈՒԾՆԵՐՈՒ ՅԵՐԵԿՈՅԹԸ

Ծունիս 12ին ժամը 14.30ին Salle d'Iéna (10 Place d'Iéna) : Հովանաւորութեամբ Mlle BELEYի (Commissaire Internationalի կողմէ) եւ նախագահութեամբ Բժիշկ Գ. ՄԵՍԱՍՈՒՐԵԱՆի :

Փարիզի , Մարսէյլի եւ Պելճիքայի արեւուշներուն կողմէ սկաուտական կեանքէ տեսարաններ, երգ, արտասանութիւն, նուագ պար եւ՝

ԽԻՍՏ ՇԻՇԱՂԱՇԱՐԻ ԶԱՒԵՇՏ ՄԸ

Հայկական հարսնիքի տեսարանը իր երգերով ու պարերով : Մարսէյլի արեւուշները կը ներկայացնեն ԲԱՐԻ ԳՈՐԾԻ ՕՐԸ :

Տոմսերը 100, 150 եւ 200 ֆրանք :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ֆր. կապ. Խաչի Շավիլի մասնաճիւղի վարչութիւնը եւ բոլոր ընկերուները իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Պ. Ս. Ծովհաննէսեանին իր մօր ցաւալի մահուան առթիւ :

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

24 RUE ST. LAZARE

Իր համեղ եւ մատչելի կերակուրներուն հետ կը հրամցնէ չաբաթ, կիրակի եւ երկուշաբթի գիշերները

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆՈՒԱԳ

Ծանօթ երաժիշտներ Տիկին ՍՕՆԻԱի ,

Պ. ԳԱՐԱԳԱՇի (քանոն եւ ուտ) եւ Պ. ԱԼՖՕՆՍի (քէմէնչիստ) կողմէ :

ԾՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդ «Ազգասիրաց» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Sociétés Savantesի G սրահին մէջ : Կը խօսի ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ : Նիւթ «Արամ՝ կեանքն ու գործը» : Հայերէնի դասընթաց ժամը 8էն 9:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ Հայ Նախկին Մարտիկ – ներու Միութեան տարեկան երկրորդ ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ կիրակի 12 Ծունիս , ժամը 14ին Cercle Militaireի մէջ, Place Saint Augustin, métro Saint Augustin : Օրակարգ.— Բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն, ընտրութիւն հաշուեքննիչ յանձնախումբի , ելմտացոյցի նախահաշիւ եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան :

Կը խնդրուի ընկերներէ ներկայ եւ ճշդապահ ըլլալ եւ ներկայանալ անդամատետրով :

ՀԱՑ ԵՐԳԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԱԶԳ. ՎԱՐԶՈՒԹԵԱՆ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ,

Մարսիլիոյ ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳԱՀՈՒՄԲԸ ղեկավարութեամբ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆի, կուտայ իր ՄԻԱԿ ՀԱՄԵՐԳԸ, Ծունիս 12ին, ժամը 16ին Salle Rameauի մէջ : Ծրագիրը կը պարունակէ ՄԵԾ ՄԱՍՈՎ ԱՆՏԻՊ ԲԱԶՄԱԶԱՆ ԵՐԳԵՐ, մեր եկեղեցական եւ ժողովրդական երաժշտութենէն, ընկերակցութեամբ մեծ երգեհոնի եւ դաշնակի : Երգահանութեան մէջ մասնաւորաբար կոմիտաս վարպետ :

ԿՈՒԶԷՔ ՄԵՐ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒ ԽԱՂԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՑ ԸԼԼԱԼ, ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ 1949Ի ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆԻՆ ԵՒ « ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆ » ԲԱԺԱԿԻ ՖԻՆԱԼԻՆ

Այս կիրակի ամբողջ օրը, St. Loup Atlantic դաշտին վրայ : Ամբողջ խաղերը պիտի չարժանակարուին :

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՎԻՆԻ ՄԷՋ, այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Սէրքլը Կաթոլիկի սրահը :

Մասնակցութեամբ Հ. Ը. Դաշնակցութեան , Հնչակեան կուսակցութեան, Ռ. Ա. կուսակցութեան, Կարմիր Խաչի, Կապոյտ Խաչի, Նոր Սերունդի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Մարզ. երիտ. Միութեան, Հ. Կ. եւ Մարտիկներու Միութեամբ :

Կը նախագահէ ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ՄԱՆՈՒԷԼ ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ

Կը հրաւիրենք Լիոնի, Տէսինի եւ Նովէլի հայրենակիցները իրենց յարգանքի տուրքը բերելու, մեր անհամար նահատակներու յիշատակին :

ԴԵՌ ԶԷՐՔ ՏԵՍԱԾ

Կոմսի « ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐԸ » կը ծախուի ընկերներու միջոցաւ : Գինն 150 ֆր. :

ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹ ՀԱՑ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

Ամէն անոնք որ կը փափաքին արտածման եւ ներածման յարաբերութիւն հաստատել Լիբանանի եւ Սուրիոյ հետ, հաճին դիմել մինչեւ 13 Ծունիս, Կ. Սրապեանի, 11bis, Rue des Thermes, Enghien les-Bains: Հեռ. Eng 317:

FROMAGE BLANC
FABRIQUÉ PAR
DALAKUPEIAN
A MURO (CORSE)
Garanti Pur Lait de Brebis

Քորսիքայի առաջնակարգ ճերմակ պանիր
Միակ ներկայացուցիչը
DALAKUPEIAN FILS AINÉ
48 rue Puvis de Chavannes, Marseille Tél. Co. 58-99
Կ'ընդունի ԱՊՍՊՐԱՆՔՆԵՐ

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dumesme – (13e)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋԸ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տող. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գինը 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Jeudi 9 JUIN 1949 Հինգշաբթի 9 ՀՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5867–Նոր շրջան թիւ 1278 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ի՞ՆՉԿԱՄ ԼՔԵՑԻՆ ՄԵԶ

Հայկական Դատի երեք դէմքաւոր յանձնախումբեր գործեցին արտասահմանի մէջ 1945 — 1947, մէկը Փարիզ (համազգային), միւս երկուքը Ամերիկա (Ազգային Կոմիտէ, Դաշնակցական եւ Ազգային Խորհուրդ, «յառաջդիմական»): Եւ — դիպուածի մէջ ալ կազմուած էր յանձնախումբ մը եւ դրքոյկ մըն ալ հրատարակած, սակայն երկար կեանք չունեցաւ :

Սփիւռքի զանազան յանձնախումբերը չկրցան մնայուն կապ հաստատել իրարու հետ, դիմում - ները համախումբ կատարելու համար : Մանաւանդ Ամերիկայի «յառաջդիմական» Ազգային Խորհուրդը խուսափեցաւ կապ պահելէ Թրքահայ Դատի Պաշտպան Ցանձնախումբին հետ, որ սակայն Ազգային Ճակատի հովանաւորութիւնը կը վայելէր : Ամիսներով չէր պատասխաներ դրուած նամակներուն, ոչ ալ իր հրատարակութիւնները կը ղրկէր, հակառակ քանիցս կրկնուած խնդրանքներուն :

Բոլոր յանձնախումբերն ալ սակայն ռեւէ չեզոում չկատարեցին հիմնական սկզբունքէն եւ իրենց բոլոր դիմումները հիմնեցին Սէվրի դաշնագրին եւ Ուիլսընեան սահմանիներուն վրայ :

Ծանօթ են այս մարմիններուն կատարած աշխատանքները — յուշագիր, հրապարակային հաւաքոյթներ, դրքոյկներու հրատարակութիւն եւայլն :

Արտասահմանէն զատ հայրենիքի մէջ եւս որոշ ձեռնարկներ կատարուեցան՝ սահմաններու ընդարձակում պահանջելու համար :

1945 Ցունիսին Գէորգ Զ. կաթողիկոսի ընտրութեան առթիւ պաշտօնապէս յայտարարուեցաւ, որ այդ թուականէն քանի մը ամիս առաջ, Ստալին ընդունելով էջմիածնի ապադայ աթոռակալը — այն ատեն տեղապահ — խոստացած էր ընդարձակել Հայաստանի սահմանները :

Նոյնինքն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը 27 Նոյեմբեր 1945ին յուշագիր մը ներկայացուց Մոսկուայի երեքներու ժողովին (Ստալին, Թրուման եւ Էթլի) :

Ակէ զատ ներքաղաքի լիազօր Պ. Անդրանիկ Հինայէկեան յայտնեց Թրքահայ Դատի Պաշտպան Ցանձնախումբին թէ Երեւանի մէջ եւս կազմուած է հողային պահանջներով զբաղող մարմին մը : Ու թելադրեց հայերէնի թարգմանելով Հայաստան ղրկել յանձնախումբին հրատարակած Փրանսերէն գրքոյկը :

Ամիսներու աշխատանքէն վերջ լոյս տեսաւ այդ գրքոյկը , սակայն երբեք չհասաւ իր նպատակին :

Այդ չքնաղին, օրուան հրատապ հարցն էր ներքաղաքը :

Հայկ. Դատի յանձնախումբերը իրենց յուշագրերուն մէջ, երբ սահմաններու ընդարձակում կը պահանջէին, զայն կը պատճառաբանէին ներքաղաքով :

1947 Մայիսին մեծածախս եւ շռնդալից «համաշխարհային համագումար» մը կազմակերպեցին «յառաջդիմական»ները Նիւ Եորքի մէջ, օրակարգ ունենալով Ներքաղաքն ու Հայկական Դատը: Ամէն մէկուց ձեռք առին, որպէսզի ոեւէ Դաշնակցական չկարենայ մասնակցիլ այդ «համաշխար - հային»ին, որ կր նկրտէր արագ եւ ամբողջական լուծում մը տալ Հայկական Դատին : Չէին ուզեր, որ Դաշնակցականները բաժին ունենան հայ ազգի փրկութեան մէջ...

Երեւանն ու էջմիածինն ալ խառնուեցան այս ղղրդալից կատակերգութեան, իրենց յուսատու հեռագրական ողջոյններով: Երեւանի անթելը յատուկ ժամ նուիրեց համագումարի աշխատանքներուն :

Արդիւնքը՝ զերօ:

Այս եղաւ վերջին արարը Մոսկուայի եւ Երեւանի բացայայտ թելադրութեամբ սարքուած բոլոր ցոյցերուն, ի պաշտպանութիւն Հայոց հողային պահանջներուն :

Քանի մը ամիս վերջ, նոյն Նիւ Եորքի մէջ, 1947 Հոկտեմբեր 24ին Վիչինսքի Միացեալ Ազգերու խորհրդաժողովին պաշտօնապէս յայտարարեց՝ թէ Կարսն ու Արտահանը կը պատկանին Վրացիներուն եւ պէտք է վերադարձուին իրենց իսկական տէրերուն ...

ՊԱՏԻՈՑ ԼԵԳԻՈՆ ՄԻԹԱՐԵԱՆՑ ԱԲԲԱՀՕՐ

Ուրախութեամբ կը տեղեկանանք որ Ֆրանսական կառավարութիւնը ի վարձատրութիւն Միխիթարեան Միաբանութեան ունեցած դրական ու օգտաշատ գործունէութեան՝ Պատուոյ Լէգէոնի ասպետութեան խաչը նուիրած է Միաբանութեան ընդհանրական Աբբայ, Հ. Սրապիոն Վ. Ուլուհոճեանի, Միխիթար Աբբահօր մահուան երկհարիւրամեայ յոբելեանին առիթով :

Սիւվրի Մուրատեան վարժարանի հովանաւորիչ մարմնի նախագահ Պ. Ժիւսթէն Կոտար, նախկին ծերակուտական նախարար, պետական առաքելութեամբ մեկնած է Վենետիկ եւ կիրակի 5 Ցունիսին, ներկայ գտնուելով Ս. Ղազարու վանքին մէջ հանդիսաւոր Ս. պատարագին, Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանի մէջ Ակադեմական հանդէսի պահուն յանձնած է պաշտօնապէս Պատուոյ Լէգէոնի չքանշանը Աբբահօր, ներկայութեամբ Վենետիկի Ֆրանսական եւ իտալական հիւպատոսներու, նախարարներու, պետական անձնաւորութիւններու եւ հայ ու օտար ընտիր բազմութեան մը :

ՄԱՑՐ ԱԹՈՌԻ ՄԷԿ ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆԸ

Էջմիածնի կաթողիկոսը, դերագոյն հոգեւոր խորհուրդի որոշումով շրջաբերական մը ղրկած է սփիւռքի թեմերուն, յանձնարարելով լիակատար վիճակագրութիւն մը կազմել իւրաքանչիւր թեմի մէջ գտնուած վանքերուն եւ եկեղեցիներուն, յարակից մանրամասն ծանօթութիւններով :

ՇԻՇԼիի ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏՈՒՆԸ ԿԸ ԳՐԱՒՈՒԻ

Պոլսոյ քաղաքապետութիւնը մասնաւոր ծրագրի մը համաձայն որոշած է գերեզմանները դրաւել քաղաքին բարեզարդման համար եւ զանոնք այլուր փոխադրել : Այս ծրագրին համաձայն գերեզմանի կ'ենթարկուին նաեւ Շիշլիի Հայոց, Ցունաց եւ Հրէից գերեզմանատունները : Պատկանեալ համայնքներու այժմէն դիմումներ կը կատարեն այդ գրաւումներուն առաջքը առնելու համար :

Վիճակագրութեան մը համաձայն այժմ Պոլսոյ մէջ եւ մօտակայքը կան 67 խլամ, 23 Ցոյն, 15 Հայ, 9 Հրեայ, 1 գնչու , 1 կաթոլիկ եւ 1 բողքական գերեզմաննոցներ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՕԴԱՑԻՆ ԱՀՌԵԼԻ ԱՐԿԱԾ մը տեղի ունեցաւ Ամերիկայի մէջ: Հսկայ օդանաւ մը որ մեկնած էր Սան Ժուանէն Ֆլորիտայի ուղղութեամբ, վեց վայրկեան յետոյ ինկած է Անդիլեան Ծովը: Մէջը կային 75 ճամբորդ որոնց 15ը մանուկներ եւ 6 նաւուղիներ : Պատճառը կը կարծուի չափէն աւելի բեռ առած ըլլալը : Թէեւ օդնութեան հասան, բայց օդանաւը արդէն ընկղմուցած էր ծովին մէջ: 28 հոգի ազատուած են միայն :

★ Պրազիլիական դինուորական օդանաւ մըն ալ որ դինուորական պատանիքներ կը փոխադրէր լերան մը գարնուելով կրակ առաւ եւ մէջի 20 հոգին ածխացան :

ԴԱՏԱԿԱՆ բացառիկ առեանները որ կը գործէին ազատագրումէն ի վեր, պիտի ջնջուին Ցունիս 31ին եւ մնացեալ գործերը պիտի յանձնուին դինուրական առեաններու :

ԱԶԳՕԱՑԻՆ ԺՈՂՈՎԸ 182ի դէմ 211 ձայնով վերցուց անձեռնմխելիութիւնը Համայնավար եւ բեսխոխան Ֆլօրիմօ Պոնտի որու դէմ դատ բացուած է իբր նախարարները նախատող, չարաբաստիերթի մը մէջ իր դրած յօդուածներով :

Ոչ միայն խօսքը չկար Ուիլսընեան սահմաններուն, այլ Հայաստանին կը գլանային նոյնիսկ Կարսն ու Արտահանը, որոնց համար Ազգային Ճակատի նախագահը կը յայտարարէր օր մը թէ «մեր գրպանին մէջ է արդէն» ...

Մեկնութիւնները աւելորդ են :

Ահա՛ թէ ի՞նչպէս լքեցին մեզ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Զորաւոր ժողովը աւելի մեծ

Ինչպէս գրած էինք, դանդաղ նիստերու ձախողութենէն յետոյ տեղի ունեցաւ գումարտակը նիստը, ուր աւելի եւս պարզուեցաւ երկու կողմերու անհամաձայնութիւնը : Երկու տեսակէտները անհաշտ կը թուին, այնպէս որ, արդիւնքի մասին յոռետեսութիւնը ընդհանուր է : Հատանաբար ժողովը ցրուի ձեռնունայն, եւ որպէսզի հանրային կարծիքը խաբեն, մեղմ բանաձեւով մը պիտի ըսեն թէ «բանակցութիւնները պիտի շարունակուին ապագային» :

Առջի օրուան նիստին մէջ խորհրդային պատուիրակը Պ. Վիչինսքի մէկ առ մէկ ձեռք առաւ ամերիկեան ծրագիրը, քննադատեց եւ առաջ քշեց իր տեսակէտները , զորս իրենց կարգին մերժեցին երեքները :

Անհամաձայնութիւնը երեք կէտի մէջ էր.— Պերլինի ընտրութիւնները , քաղաքապետութեան իրաւասութիւնները եւ քառեակ հրամանատարութիւնը :

Երեքները կը պահանջեն ազատ ընդրութիւններ քաղաքին վարչութեան համար : Վիչինսքի կ'ուզէ որ ընտրական յանձնաժողովին կեդրոնական ըլլայ, եւ կէսը արեւմտեան, փոխանակ չորս պետութեանց կողմէ մէկ մէկ հատի :

Վիչինսքի կ'ուզէ որ ընտրական իրաւունք տրուի նաեւ նախկին նացիներուն որ չեն դատապարտուած, նաեւ ոչ միայն կուսակցութիւններ , այլ սէնթիքաններն ու զանազան ակումբներն ալ ցանկեր ներկայացնելու իրաւունք ունենան :

Ամերիկեան պատուիրակը պատասխանեց որ անօրինակ պարագայ մըն է այդ, քաղաքական կուսակցութիւններն են որ ցանկ կը ներկայացնեն եւ ոչ թէ այս ու այն ակումբը :

Խորհրդային պատուիրակը կ'ուզէ որ Պերլինի քաղաքապետութիւնը իր բոլոր որոշումները են-թարկէ դինուրական հրամանատարութեան որ իր կարգին պէտք է գործէ վէթոյի իրաւունքով : Մինչ երեքներու ծրագրին համաձայն քաղաքապետական խորհուրդը պէտք է ազատ ըլլայ օրէնսդրական եւ վարչական գործերու մէջ:

Վիչինսքի յայտարարեց .— Պերլինի սահմանադրութիւնը կ'ուզեն Վիչինսքի սահմանադրութեան հետ բաղդատել : Իրարու հետ կապ չունին անոնք : Աւստրիա ազատագրուած երկիր մըն է եւ ոչ թէ թշնամի երկիր մը :

Էջհիսըն անմիջապէս յարեց .— Ձեր յայտարարութիւնը թէ Աւստրիա ազատագրուած երկիր մըն է, կ'արձանագրեմ : Եւ ձեր այդ խօսքերը պիտի կրկնեմ երբ Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին քննութեան առնի մէջտեղ դան սահմաններու եւ հատուցումներու խնդիրը. այն ատեն պիտի տեսնուի թէ Աւստրիա թշնամի երկիր մըն է թէ ոչ :

Վիչինսքի, կ'ըսէ թերթ մը, դղալով թէ սխալ մը գործած է, չբթունքը խածաւ :

Երեքները մերժեցին ռուս պատուիրակին բոլոր առաջարկները, բայց ան, անայլայլ, ըսաւ թէ վաղը պիտի շարունակէ իր քննադատութիւնները :

Սէնիֆաներու հեծիհը

Ֆրանսայի աշխատաւորական չրջանակները վերջին տարիներուն տագնապ մը անցուցին եւ բաժանումներ տեղի ունեցան : Սէ ժէ Թէն որ համայնավար գործիք մըն էր, պառակտուեցաւ եւ մաս մը աշխատաւորներ հեռացան անկէ միանալու համար Քրիստոնեայ գործաւորներու եւ Գործաւորական Ուժի կազմակերպութեանց, որոնք կ'ուզէին զուտ աշխատաւորական դեմնի վրայ մնալ եւ գործիք չըլլալ քաղաքականութեան :

Վերջերս համայնավար Սէ ժէ Թէն ալ որոշ մեղմացում դրաւ իր գործունէութեան մէջ, օրինակ՝ մերժելով կարգ մը գործադուլներ, եւ Քրիստոնեայ բանուորներու կարգ մը պահանջներուն ուժ տալով :

Քրիստոնեայ բանուորներու վերջին ժողովին մէջ ընդունուեցաւ բանաձեւ մը որով կ'ընդունէր գործակից Սէ ժէ Թէին, աշխատաւորական վէճերու մէջ:

Այս պարագան նեղը դրած է աշխատաւորական Ուժի (Փորս ուվրիէր) սէնտիքան որ սոսկացած է կամ հետեւիլ Քրիստոնեաներու եւ եթէ մերժէ, այն ատեն պիտի չեղեալ նկատուի անցեալ տարի կնքուած միջսէնտիքալական միութիւնը :

Ահա սէնտիքաններու անդամներուն քանակը .

Սէ ժէ Թէ՝ 2ուկէս միլիոն անդամ, Փորս Ուվրիէր՝ 1 միլիոն 400.000, Քրիստոնեաները՝ 850 հազար, կրթական պաշտօնեաներու ինքնավար սէնտիքան 180 հազար (որուն 50.000 Սէ ժէ Թէ) անկախներ 280 հազար հոգի :

ՀՈԳԵԴԱՀՈՒՍՏԻ տօնին առթիւ Փարիզէն 700 հազար հոգի արձակուրդի մեկնած են միայն երկաթուղիի ճամբով, առանց հաշուելու ինքնաշարժով կամ հեծելանիւով մեկնողները :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ ԲԱԺԱՆՄԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ս. Ղազարի դէպքերն ալ այդ ճամբով ընթացած ըլլալ կը թուին:

Հիմնականն այն է սակայն որ դժգոհները կղզին առանձնացած ու կծկուած անկիւն մը կը նկատէին եւ իր միջավայրը շատ սահմանափակ: Կ'ուզէին աւելի կեդրոնական ճամբաներու վրայ հնչած քաղաք մը փոխադրել միաբանութիւնը: Իրենց համար այս մեկուսի կեանքը անյարմար էր միաբանութեան առաջադրութիւններն եղող ծրագիրներուն իրագործումին: Կեդրոնական քաղաքի մը ընծայած առաւելութիւնները պիտի դիւրացնէին, լայն հաղորդակցութեանց եւայլ միջոցներով, անոնց կատարումը: Պիտի կարենային նաեւ այդ ենթադրեալ առաւելութիւններուն շնորհիւ ազգային կրթարան մը հաստատել հայ մանուկը դաստիարակութեան համար: Ու այդ ի մտի ունէին մանաւանդ պատճառ Թրիէսթէ քաղաքը եւ պատահաբար չէ որ Բաբիկեան եւ Գասպարեան վարդապետները սահմանէն դուրս հանուելէ վերջ Թրիէսթէ կ'ապաստանին:

Ապագան փայլուն կերպով ցոյց պիտի տար սակայն որ Վենետիկն ու Ս. Ղազարը լիուլի բաւարար էին ծրագրուած առաջադրութիւններուն եւ թերեւս իր քաշուած, մեկուսի ու խաղաղ դիրքը, հեռու մեծ քաղաքի մը թոհուբոհէն, մասնաւորապէս նպաստաւոր էր մեծ գործին քան թէ արգելք, ինչպէս կ'ենթադրէին դժգոհները:

Երկրորդ եւ հիմնական պատճառ մըն ալ կար: Հոմմէն վաւերացուած Միաբանութեան ներքին սահմանադրութեան լիովին համամիտ չէին անոնք եւ իրենց ցանկութիւնն էր կարգ մը կէտեր բարեփոխել իրենց տեսակէտին համաձայն: Մինչ որ դժգոհութեան այս երկու հիմնական պատճառները սերտ առնչութիւն ունէին իրարու:

Ահա այս տարակարծութիւններն են որ չարաշուք ու շղթայազերծ կիրքին հրահրումով կը ծաւալին, կը մեծնան «մխացող առելութեան» փոխուելով եւ պատճառ կ'ըլլան ծանր միջադէպերու, մինչեւ անդամ Աբբահօր անձին դէմ բռնութիւն բանեցնելու եւ կրօնական ու քաղաքային իշխանութեանց միջամտութիւնը հարկադրելով, իվերջոյ կը յանգին երկու պարագլուխներու արտաքսումին, 16 Մայիս 1773ին:

Մելգոնեան Աբբահայր տրամաբանօրէն չէր կրնար ընդառաջ երթալ ըմբոստներու պահանջին: Ոեւէ տեղափոխութիւն փճացնել պիտի ըլլար Մխիթար Աբբահօր եւ իր դործակիցներուն վաթսուն տարուան ոքնայեան, յամառ ու անձնուէր աշխատանքին պտուղը: Իրական արկածախնդրութիւն մը՝ որ կրնար նոր ու ծանրագոյն դժուարութեանց մատնել Միաբանութիւնը, վէճ որ իրապէս պատահեցաւ յետոյ Թրիէսթէցիներուն համար եւ որ Մելգոնեան Աբբահայրը կանխատեսեր էր իր սուր մտքով:

Սահմանադրութեան փոփոխութիւնն ալ դրժումը պիտի ըլլար այն ուխտին՝ որ դծեր էր Մխիթար եւ կտակ ձգեր էր իր յաջորդներուն Մելգոնեան Աբբահայր որպէս աւանդապահը այդ ուխտին ու կտակին, առաւելապէս անդրդուելի պիտի ըլլար այդ ուղղութեամբ եւ եղաւ, լիովին արդարացնելով իր արժանիքը Միխիթարի աթոռը դրաւելու:

Իմ առաջին տպրիլս ոեւէ յիշատակութիւն չէր ըրած այս իրողութիւններէն եւ Մելգոնեան Աբբահօր ընդդիմութիւնը կը վերագրէր պարզապէս անոր յոխորտ բնաւորութեան: Ընդհակառակն իր կռնումին, պաշտօնին եւ ստանձնած պարտականութիւններուն կատարեալ գիտակցութենէն բխող անհրաժեշտ դիրք մըն էր:

Փաստերը բոլորովին տարբեր բան կ'ըսեն եւ դէրերը կը շրջուին անոնց լոյսին տակ:

Թրիէսթէցին՝ Բաբիկեան վարդապետ կը յաջողի պաղտնի թղթակցութիւնն հաստատել Ս. Ղազարի միաբաններէն ոմանց հետ նոր միաբանութեան մը կազմութեան շուրջ: Նոյնպէս կ'օգտուի Մելգոնեան Աբբահօր դժգոհներէն պահ մը խաղաղելու մտօք անոնցմէ ոմանց առաքելութեամբ դանագան վայրեր ղրկելու հանգամանքէն, անոնց հետ եւս կապ հաստատելու եւ իր մօտ հաւաքելու համար: Իմ տպրիլս Պոլսոյ համար Վենետիկէն մեկնած ու Թրիէսթէ հասած ցոյց կուտար դանդաղ: Ընդհակառակն Բաբիկեան վարդապետ մի առ մի հաւաքած է: Փաստ կայ նաեւ որ լուր տարածուած է Պոլսոյ մէջ թէ Վենետիկի միաբանութիւնը լուծուած է եւ նոր մը հաստատուած Թրիէսթէի մէջ անոր փոխարէն:

Իրողութիւնն այն է որ Ատուածատուր Բարիկեան վարդապետ յաջողած է ոչ միայն կազմել իր միաբանութիւնը, այլեւ բանալ ազգային կրթարանը: Երկաթէ կամքի մը տէր էր ան:

Բայց Թրիէսթէցիներուն տնտեսական կացութիւնը ծայրայեղօրէն դժուար է:

Հայազգի Միևնոյն

Հայազգի նշանաւոր ճարտարապետ Սինան, զոր Թուրքերը կ'իւրացնեն, Պոլսոյ Թուրք թերթերու մէջ այս պահուս կը յիշատակուի իր մահուան 361 րդ տարելիցին առթիւ:

Անոնցմէ կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

1490 տարուոյ Մայիսին, գարնանային գաղջ օր մը, կեսարիոյ Աղբրնաս դիւղին մէջ, տառապադործ Տօղան Եուսուֆ ագա կ'աշխատէր, երբ իրեն ըսին թէ Թոռնիկ մը ունեցաւ: Երախայ Սինանը խանձարուրին մէջ յանձնեցին մեծհօրը, որուն աչքերէն ուրախութեան արցունքներ հոսեցան: Օրեր անցան եւ Սինան կը մեծնար:

Մեծ հօր ամբողջ յոյսը Սինանի վրայ էր, ամենուրեք հետը կը պտտցնէր, իր դործերուն կը վարժեցնէր: Օր մը դինքը տարաւ Գարաթայի քէրվանսէրայը, եւ փոքրիկ Սինան ափիբերան մընաց սեղմուդեան այդ յիշատակարանին առջեւ: Ճարտարապետն էր որ կ'արթննար իր մէջ:

Դժուարաւ բաժնուեցաւ այդ տեղէն, եւ մեծհայրը այս անդամ դինքը տարաւ Մելիք Կադի Թիւրպէն եւ մղկիթը: Այդտեղ բնութիւնն ալ դեղեցիկ էր, դալարազարդ եւ կարկաչահոս ջուրերով, Սինանի աչքերուն առջեւ սիւներու խոյակներու երազը կը ծփար: Մեծ հայրը այստեղ ալ բացատրութիւններ տուաւ իր Թոռան, ըսաւ ինչ որ դիտէր պատմութենէն:

Սինան սիրահարեցաւ այդ քնութեան, այդ կանաչութեան եւ հեղդեղատին, եւ երբ հասան այն բարձունքը ուր Թիւրպէն եւ մղկիթը կըբարձրանային, պատանին դդաց Թէ նոր աշխարհ մը կ'ողջունէ:

Այդ չինութիւնները իր մտքին համար նախատիպար հանդիսացան, Սինան ամէն կողմ պտռեցաւ եւ պրպտումներ կատարեց, եւ երբ Աղբրնաս վերադարձան, տեսաւ որ բարեկամի մը հարսնիքը տեղի կ'ունենար, Սինան ուրախ դուարթ կը կայտռէր:

Առաջին ներշնչումը քաղած էր արդէն, իր մտքին եւ հոդիին աչքերը բացուած էին, որով ուշադրութիւնը կեդրոնացաւ կեսարիոյ մղկիթներուն, մէտրէսէներուն, աղբիւրներուն վրայ:

Այս առթիւ չահեկան պարագայ մը: Այնդամ մը ծանօթացեր էր երկու եղբայրներու Ասլանի եւ Գաիլլանի, որոնք օր մը իր քովի եկան եւ երէցը ըսաւ ցրեն.— Գիտե՞ս, Աղբրնասցի, մենք միւս — լիման եղանք, այստուհետեւ իմ անունս Ալի է, եւ եղբօրս անունը՝ Վէլի:

Սինան այլեւս 22 տարու էր: Ճառայացած էր ասպարէզին մէջ, փորձառութիւն ձեռք ձգած: Ծանօթացած էր նաեւ իր դրացիին, Քումբուի աղջկան, Սուլայի, որուն շատ կը հաւնէր:

1512ին, եկաւ Իսթանպուլ, մտաւ վարժարան, մեծ ծառայութիւններ մատոյց բանակին, եւ կերտեց յաղթական կամարներ, քաղաքներ, օթեւաններ, չտորուաններ, աղօթարաններ եւն.:

« Միլլէթ» կը դրէ.—

Տարինեէ ի վեր կարելի չեղաւ յիշատակարան մը կանգնել վ պատիւ մեծ ճարտարապետին, եւ այս դառնութեամբ պիտի ոդեկոչենք իր յիշատակը:

Աթաթիւրք դրաւոր հրահանգ մը տուած էր առեներին եւ պահանջած էր որ Միմար Սինանի արձանը կանդնեն: Աթաթիւրք անձամբ զբաղած էր եւ Սինանի մէկ մետալիոնը չինել տուած էր Միւնիր Հայրի էկէլիի: Այս մետալիոնն ալ պատմութեան միւթէհան չեմ դիտեր որ մթերանոցը պահուած է:

Աթաթիւրք Փրոֆ. Շէվքէթ Ազիզ Գանսուն իսթանպուլ ղրկած էր, տրպէսզի քննութիւններ կատարէ Միմար Սինանի դերեզմանին վրայ: Ղրկած էր նաեւ Գայսէրի, ազգագրական ուսումնասիրութիւններ կատարելու համար դիւղացիներուն եւ Սինանի հայրենակիցներուն մէջեւ:

Այսօր պիտի անդրադառնանք բոլորովին տարբեր իրողութեան մը Աթաթիւրքի ներկայութեան հաւաքուած էին ձեռնհաս անձեր, որոնք վաւերական տեղեկութիւններ պիտի տային Սինանի անհատականութեան մասին:

Մէջտեղը դրուած էր Սինանի մէկ պատկերը, երկար մօրուքով եւ պէկթաշիական պեհերով: Մինչեւ այսօր չատեր այնպէս կը կարծեն թէ մեծ ճարտարապետը այդպիսի դէմք մը ունեցած է:

Աթաթիւրք հարցուց.— Այս նկարը ե՞րբ չինուած է:

Ներկաներէն մին հետեւեալ պատասխանը տուաւ.— Առաջին օրինակը վաթսուն տարի առաջ: Այն տեսիները Իթթիհատեան անդամ նկարիչ — փորադրիչ մը կար, անոր դործն է:

Աթաթիւրք դարձեալ հարցուց.— Արդեօք այս դիմագիծը իրականութեան համապատասխա՞ն է:

— Հաւանաբար, պատասխանեց Աթաթիւրքի խօսակիցը: Սինան ենիչէրի մըն էր, ենիչէրիներն ալ պէկթաշի էին, եւ այսպէս երկար, պեհ եւ մօրուք կը ձգէին:

Աթաթիւրք դիտել տուաւ.— Թերեւս, սակայն Սինանի պէս նուրբ եւ վայելուչ մարդ մը չի կրնար այսպիսի դէմք մը ունենալ: Ինչ ալ ըլլայ իր տարիքը, անկարելի է որ եւեած դառնուկի պէս աչքեր ունենայ այսպէս: Աղէկ մը քննեցէք:

Բաւական տեսն անցաւ, եւ Սինանի վերաբերեալ քննութեանց արդիւնքը հաղորդուեցաւ Աթաթիւրքի: Ամփոփոյքը սա էր.— Միմար Սինանի վայելուչ մէկն էր, իր ժամանակին ամէնէն լաւ հագուող մարդերէն էր: Նոյնիսկ երբ պալատ կը մտնէր, կիները հոդի կուտային զինքը տեսնելու համար: Սինան համակրելի, մանրուկ մարդ մըն էր, 1.60—1.64 հասակով, մանուածանդ չատ դեղեցիկ ձեռքեր ունէր: Նրբամարմին էր, բարակ ոսկորներով:

Աթաթիւրք վերահաստատ եղաւ այս մանրամասնութիւններուն, եւ մեռալիոնը այդ ուղղութեամբ պատրաստել տուաւ:

Այսպէս Աթաթիւրք կը մերժէր այն դաղափարը թէ Սինան մօրուսատր եւ այլանդակ դէմք մը ունէր: Զայն միշտ կը սիրէր տեսնել նուրբ եւ համակրելի արտաքինի մը տակ:

Հիմա որ պիտի տօնենք մեծ ճարտարապետին տարեդարձը, անշուշտ թերթերը պիտի հրատա-

---

Հայր Անանիա վրդ. Ճամպազեան, որ Պոլիս կը մնար եւ Թրիէսթէցիներուն միացած էր, ճարտար ու համոզող, կը յաջողի Պոլսոյ մէջ տակնուվրայ կարեւոր դումարի մը փոխառութիւն կնքել ու ղրկել Թրիէսթէ, կալուածներ դնելու եւ անոնց հատոյքով կրթարանին ծախքերը հոդալու համար:

Կալուածները կը դնուին թէեւ, բայց անոնց եկամուտը հազիւ թէ կը բաւէ Միաբանութեան պէտքերուն եւ վարժարանը օրըստօրէ աւելի եւս կը խորի պարտքերու մէջ:

Ահա այս պարագաներուն մէջ է որ ուրիշ ելք չտեսնելով Թրիէսթցիները կը ներկայացնեն կրկին մայր միաբանութեան ծոցը վերադառնալու առաջարկը, փոխարէնն դնելով իրենց պարտքերուն ամբողջական վճարման պայմանը, որ ինչպէս դիտենք, կը մերժուի Մելգոնեան Աբբահօր կողմէ:

Աբբահօր մերժումը իր «անձերող ու ոխակալ» բնաւորութեան կը վերագրէր դարձեալ իմ աղբիւրս, մինչդեռ իրականութիւնը բոլորովին այլ է:

Վենետիկեան Միաբանութիւնը եւս ունէր իր նիւթական դժուարութիւնները ու մատակարարութեան բարդութիւնները, որոնց կարգադրութեան համարձայրայեղ խոհեմութիւն մը անհրաժեշտ էր միշտ: Թրիէսթցիներուն առաջարկը ընդունիլ եւ այդ կարեւոր պարտքը վերցնելով իրենց ուսերուն վրայ դնել պիտի նշանակէր պարզապէս թշուառութեան եւ փճացումի առաջնորդել Ս. Ղազարի Միաբանութիւնը: Մելգոնեան Աբբահայր չէր կրնար այդ ծանրագոյն պատասխանատուութիւնը ստանձնել եւ չըրաւ իրաւամբ: Ներողամտութիւնը դովելի առաքինութիւն մըն է անկասկած, բայց իր սեփական տան կործանումը չի կարող արդարանալ մեծանձն ներողամտութեան մ'իսկ գնով:

Բաբիկեան վարդապետ Միխիթարի Տան այնքան ծանր հարուած մը տալէ վերջ եւ տարիներ ամբողջ նոյն ընթացքը չարունակելէ վերջ, ղղջումի արտայայտութիւն մը կ'ունենար այն պահուն միայն՝ երբ խոշոր պարտքի մը ծանր հոդը կը յուսահատեցնէր զինքը: Մելգոնեան Աբբահօր իրաւունքն էր նոյնիսկ կասկածիլ ղղջումի իրականութեան վրայ և երբեմն իր«մխացող առելութիւնը» կրնար օր մը կրկին իր մոխիրներէն յառնուլ, նոր աւերներու պատճառ դառնալով:

Մելգոնեան Աբբահօր մերժումը այս հիմնական պատճառներով կր բացատրուի եւ ոչ թէ «անձերող խառնուածքով»:

Աբբահօր թողած վաստակը չատ մեծ եղած է Միխիթարի Տան մէջ: Ս. Ղազարի հոյակապ դրադարանը իր չինութիւնն է: Ինքն է Ս. Ղազար փոխադրած նախապէս Վենետիկի քաղաքին մէջ հաստատած տպարանը: Հազուագիւտ է աշակերտները որոնք հայ դրականութեան խոշորադոյն անուններէն են: Ճիսուն տարի եղած է Միխիթարեան Միաբանութեան Աբբահայր, արժանաւոր յաջորդը մեծ Սերաստացիին եւ կնքած է լիովին աստուածանուէր ու աղդանուէր կեանքը, թանկագին յիշատակ մը ձգելով:

Պարտաւոր էի յանուն ճշմարտութեան եւ արդարութեան եւ ինձի համար կատարել այս չատ կարեւոր ու էական ճշդումը, խղճիս վրայէն վերցնելու համար թեթեւութեամբ իր յիշատակին անդոյ վերագրումներ ըրած ըլլարուս ծանր բեռը, վստահելով եղբայրակից դրչի մը նոյնքան թեթեւութեամբ դրի առած անճիշդ ու անհիմն տեղեկութիւններուն:

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷՋ

բակին անոր լուսանկարը, բայց ինչ ձեւի տակ: Հարկաւ նոյն պատկերը պիտի ըլլայ, ակնթարթի պեխերով եւ հսկայ մօրուքով մը: Թերեւս իր յիշատակարանին համար բացուած ծրարիին մէջ, այս մօրուսաւոր մօտէն է որ չհասած է առաջնութիւնը: Մեր նպատակն է Աթաթիւրքի ըմբռնումը վերակենդանացնել եւ զայն տեւականացնել պատմութեան դիմաց:

ՕԱՆՕԹ. ՄՄԲ.— Թուրքերը թէեւ Թուրք կը հռչակեն ճարտարապետ Սինանը, բայց իրենց իսկ վերի հրատարակութիւնները ցոյց կուտան թէ ան Հայ էր, նախ որ ենիչէրի էր, եւ ենիչէրիները քրիստոնեաներէն բռնի առնուած երիտասարդներ եղած են: Եւ յետոյ Աբդլան եւ Գափլան երկու եղբայրներ ինչո՞ւ զան անոր ըսել թէ իսլամացած են այժմ իրենք, ուրեմն պիտի թէ Սինան ալ քրիստոնեայ էր: Աբդլն հանգուցեալ Գրիգոր Սինապեան ժամանակին փաստերով ապացուցած է որ Սինան Հայ էր եւ կը սերէր Կիպրոսէն Կեսարիա փոխադրուած ընտանիքէ մը:

ՋԱՑՆԵՐ ԳԱԻԱՌԻՆ

ՄԱՑԻՍ 28Ի ՏՕՆԵՐԸ

ԿՐԸՆՈՊԼ, (Ցապաղած).— Մայիս 29ի կիրակին, Կրըմնպլի ենթակոմիտէի նախաձեռնութեամբ տօնուեցաւ Հայաստանի Հանրապետութեան տարեդարձը Սաքրէ Քէօր սրահին մէջ, որ լեցուած էր հայրենասէր բազմութեամբ մը:

Սանուհիներու խմբերգչի վերջ, օրուան նախագահ ընկեր Ղ. Թորոսեան հանդէսը բացաւ բացատրելով Մայիս 28ի իմաստը եւ պանծացուց անկախութիւնը կերտող բոլոր յայտնի եւ անյայտ հերոսներու յիշատակը:

Օր. Արապեան արտասանեց Թումանեանի «Կարօտ»ը, Տիկին Թորոսեան տուաւ մեղի «Անկայծ ճրագը», իսկ Տիկին Կիւմիւշեան «Արաքս»ը: Սանուհիներու երգախառն պարերը բոլորովին նորութիւններ էին, Տիկին Սիսլեանի ոգեշնչման աշխատութեան արդիւնքը որ դնահատուեցաւ երկար ծափերով: Նորութիւն էին նաեւ երկու ռուս օրիորդներու կովկասեան պարերը:

Օր. Տէրոմոսեանի երեք երգերը դաշնակի ընկերակցութեամբ, մեր յարգելի օրիորդին տուին «Կրըմնպլի Մոխակը» տիտղոսը:

Գեղարուեստական բաժինը ղեկավարեց Պ. Տէրոմոսեան: Մեներգեց ընկեր Մարաշլեան եւ ուղերձ մը, ընկեր Տէմիրճեանէ:

Գեղարուեստական բաժինը աւարտած ըլլալով ամէնը ոգ ան համբեր կը սպասէր ընկեր Մի-սաք Մխրդչին, որ բեմ բարձրացաւ ողջոյնի ծափերով, եւ դեղեցիկ կերպով բաղդատականը ըրաւ 1914ի Փրանսական պայքարը մերինին հետ, եւ մեր անմոռան Արամը նմանցուց Քլէմանսոյի:

«Երբ դերման բանակներու վտանգը կը սպառնար Փարիզի, երբ ամբողջ կառավարական կազմը մըտավախութեան մէջ էր իրենց հայրենիքին ապագայի մասին, Քլէմանսօ քալելերեց զանոնք ըսելով, բնաւ պէտք չէ եռեւ նայիլ, այլ դէպի յառաջ կուրծք տանք թշնամիին թնդանօթներուն եւպիտի տեսնէք թէ յաղթութիւնը մերն է:» Ֆրանսա ունէր զօրաւոր բանակ, եւ բազմաթիւ դաշնակից – ներ, մինչդեռ Արամը խեղճ ժողովուրդ մը, անօթի, անճար, ջարդուած, տառապած, տեղահան: Քլեմանսոյէ աւելի տոկուն կամքի մը պէտք կար, փրկելու հայ ժողովուրդը, Արամը դրաւ ժողովուրդին առաջ իրական կացութիւնը, ճար չկար պէտք էր կռուիլ վճռականութեամբ: Եւ պէտք էր յաղթել ամէն գնով: Ուրեմն պայքար, մահ կամ ազատութիւն: Ահա թէ ինչպէս ունեցանք մեր անկախութիւնը: Թող մեր հակառակորդ – ները ըսեն թէ Թուրքը նուիրեց: Այս ըսելով կ'ապացուցանեն միայն իրենց «յառաջդիմութիւնը» տգիտութեան մէջ: Մենք իրենց կը պատասխանենք որ ազատութիւնը եւ անկախութիւնը չի տրուիր այլ կ'առնուի արիւնով»:

Հանդէսէն վերջ ընկերական համակրական խրճիթ մը տեղի ունեցաւ դպրոցի սրահը, չատ հաճելի մթնոլորտի մը մէջ: — Մարտիկ

★

ՄԱՑԻՍ 28Ը ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԵՆ, (Ցապաղած).— Այս տարի ալ հեռու հայրենիքէն, օտար հորիզոններու տակ տօնեցինք Հայաստանի Ազատութեան 31րդ տարեդարձը, մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի, Հայ Կամ. Մարտիկներու եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի:

Սրահը բերնէ բերան լեցուած էր, չատեր ստիպուած էին ոտքի կենալ, ամէն խաւի հայ մարդը եկած էր հայրենիքի Ազատութեան տօնակատարութիւնը փառաւորելու եւ հայրենիքի վերյանգնութեամբ հաղորդուելու:

Հանդէսը բացուեցաւ յոռնկայս « Մեր հայրենիք»ով զոր երգեց Արաքս երգչախումբը որ իր յաջորդական խմբերգներով հանդէսին կատարեալ փայլ տուաւ: Կ'արժէ չնորհաւորել Հայր Լեւոն – եանը որ կարճ ժամանակի մէջ յաջողած էր մեր աղջիկները վարժեցնել յաջող երգեցողութեամբ:

Գեղարուեստական բաժինը խնամքով պատրաստուած էր: Արտասանեցին Օր. Ս. Մաթոս – եան, Ա. Գալայճեան եւ Պիչաքճեան: Իսկ Տիկին Թօփալեան, Օր .Սօնա Պօղոսեան եւ Տիկին Մարի Կարապետեան յատկապէս հրաւիրուած Տէսինէն՝ երգեցին բուռն ծափեր խլելով:

Հայ կամաւոր Մարտիկներու կողմէ ուղերձ մը կարդաց Պ. Մ. Մարզարեան եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ խօսեցաւ Հայր Կ. Տէրմոյան:

Կապոյտ Խաչի սանուհիները պարեցին կովկասեան պար մը չատ յաջող կերպով: Կ. Խաչի դրօցական աշակերտները պարեցին դրօշակի հիւսքը՝ ծափեր խլելով հանդիսականներէն:

Օրուան բանախօսը ընկեր Հ. Սամուէլ վաստացի մէկ ժամ տեւող բանախօսութեամբ, պատմականը ըրաւ Մայիս 28ին, պատկերացուց քաղաքական կացութիւնը եւ այն ճակատագրական վիճակը ուր կը գտնուէր հայ ժողովուրդը, մինակը դէմ հանդիմման մեր դարաւոր թշնամիին: Սակայն սահմանէն անդին հայ ժողովուրդը վերահաս իր դատաստանը սպառնացող վտանգին, Արամի դեկավարութեան տակ մէկ սիրտ մէկ հոգի, դիրք բռնեց Թրքական բանակի դէմ, եւ յաղթեց ու մեր ոխերիմ թշնամին խոնարհեցուց հայ ժողովուրդի ապրելու կամքին առաջ, ինքն առաջինն եղաւ ճանչցող Հայաստան իր սահմաններով, Ազատ անկախ պետական կարգ ու սարքով:

Որքան ատեն որ դաղթաչխարհի Հայը սրտով եւ հոգիով կապուած է ազգային սրբութիւններ – րը փառաբանող տօներու եւ ձեռնարկներու, մինչ լաւագոյն դրաւական մը չէ մեր ազգային իտէալին իրականացման: Հայ եղբայր, քալէ քու ուղիդ, արդար ճամբէն, քալէ անկոմպ ու օրին մէկը երբ իրականան քու երազները, այն ժամանակ քու դերեզմանի հողն ու քարերն իսկ կը հրճուին: Օտարի դարշապարը լզող կորաքամակ սողունները թող ամչնան, որոնք կ'ուրանան հայութեան փառքը կազմող տօներն ու սրբութիւնները: Մինչ այդ, ձեռք ձեռքի ներչնչուինք Մայիս 28ը կերտող հերոսներէն, ոգեկոչերով զանոնք:

Իշխան

ՍԻՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆԻ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷԼ.— Սէնթ Անթուանի դաղութը հիմնուած է Քան Օտտոյի դաղթակայանի քանդումէն վերջ 1928ին, եւ թաղեցիներուն ջանքերով չինուած է Ս. Թադէոս մատուռը: 1930ին մօտ հոս հարիւր ընտանիք հաւաքուելով ամէն կիրակի օրերը եկեղեցական կանդնաւոր արարողութիւններ կը կատարէին մինչեւ 1948 Յուլիս:

Թաղիս մէջ պաշտօնավարած են երկու քահանայ, մին՝ Եսայի քհնյ. Ալթունեան, 1931էն մինչեւ 1938, որ մեկնեցաւ Փարիզ: Իսկ Ներսէս քհնյ. 1938 Մայիսին ձեռնադրուելով թաղիս համար, պաշտօնավարեց մինչեւ 1948 Յուլիս, այս վերջինը թաղեցիներու դուրդուրանքին չնորհիւ միշտ լաւ ապրուստ ունեցաւ: Վերջին պահուն առանց թաղականութեան լուր տալու մեկնեցաւ Ամերիկա: Մօտ՝ տասը ամիս է մեր եկեղեցին փակ էր: Այժմ դարձեալ ունեցանք մեր հովիւը Ներսէս քհնյ. Կատարինեան:

Կաթողիկոսական պատուիրակը մեր մատուռին մէջ դպրութեան առտիճան տղաւ տասը տիրացուներու: Համբարձման տօնին օրը պատարագեց եւ քարոզեց Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ եւ ապա մեկնեցաւ Վայսոն:

Թաղեցի մը

ԳԱՂՈՒԹԻ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱԼԼՊԻ ԹԵՄԻ ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ ԸՆԹՐՈՒԹԻՒՆԸՐԸ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑԱԾ ԵՆ ԼԱԹԱՔԻԱ —ՔԷՍԱՊ, ԱԴԷՊ — ԱՖՐԻՆ ԵՒ ՃԷՂԻՐԷԻ ՄԷՋ, (ԿԷՂԵՐՆ ՈՒՆԵՆԱԼՈՎ ԴԱՄԸՂԼԻՆ): ԸՆԹՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԱՏԱՐՈՒԱԾ ԵՆ ՕՐԻՆ. ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒ ԵՒ ԽԱՂԱՂ ՄԸՆՈՏՐՈՒԹԻՒՆ ՄԷՋ, ԵՒ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ ՔՈՒԷՏԱՐԿԱԾ Է ԱՆՆԱԽՐՆԹԱՑ ՀԱՄԵՄԱՏՈՒԹԵԱՄԲ: ԸՆՏՐՈՒԱԾ ԵՆ ԴԱՀՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐԸ:— ԳԱՄԸՂԼԻՒ ՀՐՋԱՆ ԸՆԿԵՐ ՀԱՐՈՒ ՓԱՓԱԶԵԱՆ, ՏՈՔԹ. ՎՐՈՅՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ, Պ. ՎԱՀԱՆ ՏՈՒՄԱՆԵԱՆ, Պ. ՄԻՆԱՍ ՅԱՃԱՏՐԵԱՆ, Պ. ՊԵՏՐՈՍ Տ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ, ԸՆԿԵՐ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՕՐԲԵԼԵԱՆ: ԼԱԹԱՔԻԱ — ՔԷՍԱՊ — Պ. ԹՈՐՈՍ ՊԱՊԻԿԵԱՆ, ԱԴԷՊ — ԱՖՐԻՆ — Պ. ԵՈՒՍՈՒՓ ՇԻՐԻԼԵԱՆ:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Սա ոչ միայն ժխտական մի պատասխան էր, այլ ծածուկ մի ամբաստանութիւն, որի մէջ ծը – ւարած էր թէ նախատինք եւ թէ յաչաղանք: Արդեօք կուսակցական մի հնօրեայ դղուըտուքի տխուր յո՞ւշն է, որ զարթել էր նրա մէջ: Եւլի գծուծ կիրքը, որ մարդին կ'անէ աւելի ոխակալ քան ուղղը:

Չէր բաւել իր հատու «ոչ»ը, Խումարեանը վեր կացաւ աթոռից ինձ մենակ թողնելու համար: Իմ յարաճուն բարկութիւնս խորովում էր հոգիս: Ինչքա՜ն ինձ ուտում էի:

Եւ մտածում էի, ի՞նչ անել: Ընկերներիս հա – մար այլեւս գոցուած էին փրկութեան ճամբաները: Հաշուեյարդարի՞ նստիմ այս անզգամ մարդու հետ: Որեւէ վէճ, վիրաւորական խօսք կամ յանդուգն մի արարք ոչ միայն անօգուտ էր, այլեւ մեր պահանջին պիտի չծառայէր:

Բայց թուքս կուլ տուի ու ասացի.

— Ցարիցինում, ընկեր Ա. Խումարեան, բոլոր օտար բոլշեւիկները յարգանքով ու մեծարանքով ընդունեցին Մուրատին ու Սեպուհին: Եթէ չկարողացան լիովին գոհացում տալ մերպահանջներին, դէթ ոչ մի վիրաւորական ժեստ ցոյց չտրուեին: Դուք, որ ծնունդով ու անունով Հայ էք, հայ մամուլի մշակին էք եղած, դուք չունեցաք սմենատոյզն փափկանկատութիւնը նրանց հանդէպ: Հայը, ընկեր Ա. Խումարեան, երբ օտարին է ծառայում, փոխանակ օտարին առաքինութիւններն ու բարեմասնութիւնները իւրացնելու՝ թաթխուում ու թրծուում է նրա ամենայոռի մոլութիւնների մէջ:

Ասացի, կռնակ դարձրի ու հապշտապ դուրս նետուեցի, այլեւս նրա երեսը չտեսնելու համար: Ճանապարհին վռազում էի ու մտածում ընկերներիս մասին: Հազար ու մէկ վատ պատահականութիւններ խուժում էին գլխիս մէջ: Ամօթապարտ ու սեւերես պիտի ներկայանայի մերոնց: Սոսրաղաստութեան մի ահարկու զգացում բռնել էր ինձ: Այնպէս էր թւում, որ բոլոր ձեռնարկներս կամ ձախող պիտի վերջանան եւ կամ չարաղէպ վախճան պիտի ունենան: Անճարակութիւն, անճարակութիւն բառը մուրճի ահեղ հարուածներով թնդացնում էր դանկս:

Երբ նաւ հասայ, հեռուից նշմարեցի մերոնց ժպիտը: Կամրջակին վրայ էին ու ազատ: Շնորհիւ մի չուչեցի Հայի միջնորդութեան՝ կարողացել էին ազատուել ձերբակալութիւնից, առնուազն մեկնելու արդելքից: Անապահովութիւնն պատեց ինձ: Կարծես նոր աշխարհ էի եկել:

Բարի ճանապարհ մաղթեցի ընկերներիս: Իսկ Վահագնի սաստիկ մեղադրանքը Մարոյի կապակցութեամբ, բանի տեղ չդրի: Այնքան ուրախ էի:

Այդ դիշեր հանգիստ քնեցի եւ ինչ անուշ քունով:

Աստրախան, Հաշտարխան:

Պատմական անուն է: Փարսախներով հեռու Հայոց Աչխարհից, կասպից ծովու ծայրագոյն քղանցքին վրայ ծլած ու աճած մի օտար քաղաք է: Բայց թերթեցէք Հայոց նախաւերածնունդի պատմութիւնը, սերտօրէն հետամուտ եղէք հայ դատի չահեկան ելեւէջներին, դուք չէք կարող մեր մեծամտուն դէմքերի սխրալի ճիգերն ու աչխատանքը ըմբռնել, առանց մի քանի հեղ այդ քաղաքի անունը յեղյեղելու:

Արդութեան, Ղարաբաղի Մելիքները ու Իսրայէլ Օրի: Մանաւանդ Իսրայէլ Օրին:

Այնտեղ՝ Աստրախանում, Մայր եկեղեցու հողվրտիքին մէջ են ամփոփուած ազնիւները այդ ղարմանալի ու սքանչելի Հային: Լքեց իր բարգաւաճ առեւտրական դիրքը, անվհատ յամառութեամբ թափառեց գրեթէ ամբողջ Եւրոպան, բախեց արքունիքների դուռները: Ձարպիկօրէն պարզեց հայութեան դերն ու արժէքը, ողոքեց նրանց քար սիրտերը եւ հրաշագան խոստումներով ծանրաբեռն ու պապղուն յոյսերով թեւաւոր, փութաց վերադառնալ հայրենիք, ազգային պետութեան հիմերը պատրաստելու համար: Սակայն ճակատագրը այլապէս էր տնօրինել: Հազիւ հասել էր Աստրախան, չարաղէտ մի հիւանդութիւն ընդմիշտ զգեստեց այդ ժիր, անխոնջ, յանդուգն ու հաւատաւոր հայորդին, որ էր սրբանուէր առաքելութեան հետ թաղուեց Հայաստանեայց եկեղեցու բակում:

ԲԺԻՇԿ ԵՐ. ՄԱՔԱՆԱՍԵԱՆ

ԻՏԱԼԻՈՑ մէջ Սթրոմպոլի հրաբուխը կրկին բորբոքած է ծուխ ու լաւա արձակելով :

ԿԱՐՏԻՆԱԼ Սիւհարի մեծաշուք յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երէկ առաւօտ : Ջմռսուած մարմինը հանգուցեալին բնակարանէն հանուելով տարուեցաւ Նօթրը Տամ : Արարողութեան կը մասնակցէին 6 կարտինալ, 18 արքեպիսկոպոս, 39 եպիսկոպոս եւ 5 աբբայ : Եկեղեցին սեւերով պատուած էր եւ 250 հոգինոց երգչախումբ մը կը կատարէր երդեցողութիւնները : Ներկայ էին դեսպաններ, կառավարութիւնը եւ բազմաթիւ անձնաւորութիւններ :

Պ. ՄՈԼՈԹՈՎ, ռուս արտաքին նախարդ նախարարը, պաշտօն ստացեր է հսկելու ,ծայրագոյն արեւելքի եւ Չինաստանի գործերուն :

ԻՆՖՈՒԱՇԱՐԻ փնչօներու վաճառումը ապատ պիտի ըլլայ առաջիկայ հոկտեմբերին : .

ՁԵՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻԱՑՆ ԿԸ ՑԱՂԹԱՆԱ - ԿԷ, այս է Հնդկաստանի ընդունած պետական նշանախօսքը : Այս խօսքը ընդունած են անոր համար որ կանտիի սկզբունքներէն մէկն է եւ ընդունելի ամէն կրօնքի մարդոց համար :

«Հայ-Բոյժ»ի ժամանորդները

Հիւանդութեանս ընթացքին, Պ. Խոսրով Վէտունի անձնուիրաբար տարաւ ՀԱՑ - ԲՈՑԺի վարչական աշխատանքները : Այսօր, երբ ի վիճակի եմ ստանձնելու իմ աշխատանքները, հրապարակաւ չնորհակալութիւն կը յայտնեմ Պ. Վէտունիի, իր անձնուէր աշխատանքին համար : Պ. Վէտունի պիտի շարունակէ իր օժանդակութիւնը՝ գործակցելով խմբագրական իմ աշխատանքիս մէջ : Այս առթիւ, չնորհակալութիւն կը յայտնեմ նաեւ ՀԱՑ – ԲՈՑԺի բարեկամ բոլոր բաժանորդներուն, որոնք օժանդակեցին ՀԱՑ - ԲՈՑԺի վարչութեան՝ օգտակար հանդիսանալու համար ինծի :

Ցաջորդ թիւով, վերստին կը ստանձնեմ ՀԱՑ ԲՈՑԺի խմբագրական եւ վարչական ամբողջական ղեկավարութիւնը, ու կը խնդրեմ իմ բարեկամ – ներէս, որ դիւրացնեն իմ գործս՝ կանխիկ եւ ժամանակին վճարելով իրենց բաժնեգինները, խնայելով որեւէ աւելորդ յոգնութիւն :

ՀԱՑ – ԲՈՑԺի Մարտի թիւը (99) պատրաստ է եւ կը ղրկուի մինչեւ ամսագլուխ :

Այսուհետեւ բաժնեգին կամ նամակ ղրկել այս հասցէով, Շ. Նարդունի, HAY-POUJ, 17 rue Damesme, PARIS :

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՑՏԱՀԱՆԴԷՍ

Մ. Ռ. ՆԱՒԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կիր. 26 Յունիս, 1949 ժամը 15էն 22

Սեւրի Մուրատեան վարժարանի պարտէզներուն մէջ: Հաստլը պիտի յատկացուի վարժարանին մէջ չքաւոր եւ յառաջադէմ սաներ պահելու զրաղմանակին :

Ընտրեալ դեղարուեստական բաժին, որ պիտի տարածուի բարձրախօսներու միջոցաւ :

Հրաւիրատոմսերու համար դիմել Պ. Պ. Հրաչեանին 6 rue Lamartine, Ա. Տարօնեան 115 rue d'Aboukir եւ Սեւրի Մուրատեան վարժարանը :

Ուշադրութիւն.— Անձրեւի պարագային նախատեսուած է հսկայական վրան մը, որ պիտի պատսպարէ ամբողջ դաշտահանդէսը :

ՖՈՒՐՎԻԷՐԻ ՄԷՋ (ԼԻՈՆ)

Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ, այս կիրակի, առտուն ժամը 10ին : Պիտի պատարագէ՝

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՔ. ՀԻՆՏԻԼ

Հալէպի վիճակաւորը, ի յիշատակ Ապրիլեան նահատակներուն եւ պատուոյ դաշտին վրայ լինկած հայ զինուորներուն :

★ 19 Յունիսի կիրակին ժամը 10—11, Լիոնի Ռատիոկայանէն՝ հայատէս ձայնաւոր պատարագ, հետեւեալ ալիքներու վրայ, Լիոն 224 մեթր, Կրենոպլը 215, Քլէրմոն 209, Մոնթէլիմար 222 :

ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

10 Յունիս ժամը 8.30ին La Maison de la Chimie, 28bis, Rue St. Dominique:

Ֆրանքեւհայկական գեղարուեստական երեկոյթ, ի նպաստ համալսարանական կեդրոնի, Ֆրանսեւհայկական բաժնին : Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Ֆրանսացի եւ հայ ծանօթ արուեստագէտներ : Պարահանդէս մը գեղ. բաժնին վերջ Fernand-Bouillonի նուագախումբով :

Կը մասնակցի Serge Perelti Iremier danseur Etoile de l'Opéra :

Մուտքը 300 եւ 500 ֆրանք :

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

Իսիի Մէջ.— Յունիս 11ին, չաբաթ գիշեր, ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Իսիի քաղաքապետարանին սրահը, 25 Ave. Victor Cresson :

Նախաձեռնութեամբ Զաւարեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի, Ֆ. կապոյտ Խաչին, եւ նաեւ Ֆրանսական Ընկերվարական կուսակցութեան (S. F. I. O.) տեղական մարմնին :

Պատուոյ նախագահութեամբ քաղաքապետ JACQUES MADAULի :

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսին ընկերներ ՑՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ եւ ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ (Նոր Սերունդ) :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին : Մասնաւոր նոր Սերունդի կողմէ ղեկավարութեամբ Արա ՊԱՐԹԵԻԵԱՆի : Երգ ԳԱՍԵԱՆ, Ա. եւ Ս. ՓՒՕՍԻՔեաններ, ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ : Կ'արտասանեն Օր. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ ու ընկերներ ԶԱՐԵՀ ՂԱՐԻՊԵԱՆ եւ ՋՕՀՐԱՊ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ : Պիտի նուագեն Թագուհի ՕՂՏԱՑԵԱՆ, քէմանչիստ ՈՒՆԱՆԵԱՆ, թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ ՑՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ եւ դաշ ԲԵՆՕ :

Կը պարէ Օր. ՌԵԺԻՆԱ ՑՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ, հայկական խմբական պարեր Նոր Սերունդէն :

Եւրոպ. պարերու համար երկու մեծ նուագախումբ, ԱՆՏՐԻ ԷՔԵԱՆի խումբ (Swingtette), Կ. ՍԱՐԵԱՆի խումբ (Tango) :

Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական դիներով : Մուտքը 150 եւ 100 ֆրանք : Տոմսերը կը ծախուին Իսիի ընկերներուն մօտ եւ Հայկ. սրճարանները :

★

Շաւիլի մէջ Յունիս 19ին :

×

ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ.— Հ. Ց. Դաշնակցութեան Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէին «Մայիս 28»ի առթիւ կազմակերպած ժողովրդային հանդէս եւ ընկերթը, այս չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ Պոմոնի դպրոց սրահին մէջ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, հայկական եւ եւրոպական պարերով : Պիտի խօսի ընկեր Մ. ՄԱՐՈՒԽԵԱՆ :

Մանրամասնութիւնը տեղւոյն վրայ : Մուտքը ազատ է :

ԽԱՐԲԵՐԴԻՆ նոր ժամանած Պ. Տիգրան Քէչեճեան կը փափաքէ Խարբերդի Զարդարիճ գիւղէն հօրեղբօր որդին Յովհաննէս Քէչեճեանը : Տեղեկացնել Dikran Kekedjianի 24 rue Bouffier, Valence Drôme:

ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹ ՀԱՑ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

Ամէն անունք որ կը փափաքին արտածման եւ ներածման յարաբերութիւն հաստատել Լիբանանի եւ Սուրիոյ հետ, հաճին դիմել մինչեւ 13 Յունիս, Կ. Սրապեանի, 11bis, Rue des Thermes, Enghien les-Bains: Հեռ. Eng 317:

ՄԵԾ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ ԿԱՐԴԱՑՔ

Իմ յարգելի հին ու նոր յաճախորդներուս կը յիշեցնեմ որ ԱՐԵԻԵԼԵԱՆ եւ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՊԱՐԵՂԷՆՆԵՐՈՒ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿի եւ ԿԻՍ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿի ամէնէն ծանօթ տունն է՝

ԳՈՒՐԳԷՆ ՆԱՋԱՐԵԱՆ

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

12 Rue de L'Arc, MARSEILLE Հեռ. Colbert 87-69

Առիթէն օգտուելով թուենք մէկ քանին մեր լաւագոյն ապրանքներէն, անմրցելի գիներով, ինչպէս չոր միրգերը, կաղինի, նուշի եւ ընկոյզի միջուկ, կանանչ պիստակ, քաքաւէթ կեղեւով, դդումի կուտ, Իզմիրի անկուտ չամիչ, ոսկեհատիկ (լէպլէպի) եւն. :

ՆՈՑՆԳԷՍ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՊԱՄԻԱ

Ապպրեցէֆ, չէֆ զոյար

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

24 RUE ST. LAZARE

Իր համեղ եւ մատչելի կերակուրներուն հետ կը հրամցնէ չաբաթ, կիրակի եւ երկուշաբթի գիշերները

ԱՐԵԻԵԼԵԱՆ ՆՈՒԱԳ

Ծանօթ երաժիշտներ Տիկին ՍՕՆԻԱ,

Պ. ԳԱՐԱԳԱՇի (քանօն եւ ուտ) եւ Պ. ԱԼԲՕՆՍի (քէմէնչիստ) կողմէ :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդ «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Sociétés Savantesի G սրահին մէջ : Կը խօսի ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ : Նիւթ «Արամ՝ կեանքն ու գործը» : Հայերէնի դասընթաց ժամը 8էն 9:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿի Հայ Նախկին Մարտիկ – ներու Միութեան տարեկան երկրորդ ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ կիրակի 12 Յունիս, ժամը 14ին Cercle Militaireի մէջ, Place Saint Augustin, métro Saint Augustin : Օրակարգ.— Բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն, ընտրութիւն հաշուեքննիչ յանձնախումբի, ելմտացոյցի նախահաշիւ եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան :

Կը խնդրուի ընկերներէ ներկայ եւ ճշդապահ ըլլալ եւ ներկայանալ անդամատետրով :

ՖՐ. Կ. ՄԱԶԻ Շրջ. վարչութիւնը միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի մասնաճիւղերէն մէկ կամ երկու ներկայացուցիչ Café Regent, métro Cadetի ճիշդ դէմը : Այս չաբաթ ժամը 4ին :

ՖՐ. ԿԱՊ. ՄԱԶԻ Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 9ին, դպրոցին սրահը : Բոլոր անդամուհիներու ներկայութիւնը պարտադիր է :

ՀԱՑ ԵՐԳԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԱԶԳ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ,

Մարսիլիոյ ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳԱԽՈՒՄԲԸ ղեկավարութեամբ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆի, կուտայ իր ՄԻԱԿ ՀԱՄԵՐԳԸ, Յունիս 12ին, ժամը 16ին Salle Rameauի մէջ : Յատուկ կը պարտնակէ ՄԵԾ ՄԱՍՈՎ ԱՆՏԻՊ ԲԱԶՄԱԶԱՑՆ ԵՐԳԵՐ, մեր եկեղեցական եւ ժողովրդական երաժշտութենէն, ընկերակցութեամբ մեծ երգեհոնի եւ դաշնակի : Երգահանութեան մէջ մասնաւորաբար կոմիտաս վարդապետ :

ԿՈՒԶԷՔ ՄԵՐ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒ ԽԱՂԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՑ ԸԼԼԱԼ, ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑՔ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ 1949Ի ՕՂԻՄՊԻԱԿԱՆԻՆ ԵՒ « ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆ » ԲԱԺԱԿԻ ՖԻՆԱԼԻՆ

Այս կիրակի ամբողջ օրը, St. Loup Atlantic դաշտին վրայ : Ամբողջ խաղերը պիտի չարժանակարուին :

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՎԻԼՆԻ ՄԷՋ, այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Սէրքլը Կաթոլիկի սրահը :

Մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դաշնակցութեան, Հնչակեան կուսակցութեան, Ռ. Ս. կուսակցութեան, Կարմիր Խաչի, Կապոյտ Խաչի, Նոր Սերունդի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Մարզ. Երիտ. Միութեան, Հ. Կ. եւ Մարտիկներու Միութեան :

Կը նախագահէ ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ՄԱՆՈՒԷԼ ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ

Կը հրաւիրենք Լիոնի, Տէսինի եւ Նովէլի հայրենակիցները իրենց յարգանքի տուրք բերելու, մեր անհամար նահատակներու յիշատակին :

ՎԱՐՁՈՒԻ Է

Ստիպողաբար վարձու է, մէկ մահճակալով սենեակ մը, 16րդ թաղամասին լաւագոյն պողոտաններէն միոյն վրայ, նախընտրաբար տրամադրելի՝ հա, ուսանողուհիի մը, կամ հայ կնոջ մը, (այրերը թող չներկայանան) : Դիմել Հ. Բ. Ը. Միութեան գրասենեակը, 11 Square Alboni, կէս – օրէ վերջ ժամը 14—16, բացի չաբաթէն :

FROMAGE BLANC
FABRIQUÉ PAR
DALAKUPEIAN
A MURO (CORSE)
Garanti Pur Lait de Brebis

Քոռսիքայի առաջնակարգ ճերմակ պանիրը
Միակ ներկայացուցիչը
DALAKUPEIAN FILS AINÉ
48 rue Puvis de Chavannes, Marseille Tél. Co. 58-99
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՊՄՊՐԱՆՔՆԵՐ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գինը 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63

Vendredi 10 JUIN 1949 Ուրբաթ 10 ՀՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5868-Նոր շրջան Թիւ 1279

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ի՞ՆՉ ԵՂԱՆ ԴՐԱՄՆԵՐԸ

1947 աշունէն վերջ այլեւս չատ քիչ խօսուեցաւ Հայկական Դատին մասին:

Վիշինսկիի ծանօթ «էլոյթ»ին դէմ բողոքելու համար էր, որ Ամերիկայի մէջ կարգ մը դիմումներ եղան: «Ցառաջդիմականները» փորձեցին հանդարտեցնել խռովեալ մտքերը, առանց սակայն փարատելու առաջ եկած ընդհանուր յուզումը:

Ու հիմա այլեւս բնաւ չի խօսուիր Հայկական Դատին մասին:

1945ին, երբ Սովետական Միութիւնը չէր խզած իր հոգեկան կապերը պատերազմի իր դաշնակիցներուն հետ, երբ աշխարհ հիմակուան պէս երկու հակամարտ ճակատներու չէր բաժնուած, երբ մեր Դատի յաջող լուծումին համար աւելի նպաստաւոր պայմաններ կային, Մոսկուա ոչ մէկ լուրջ ձեռնարկ ըրաւ այդ ուղղութեամբ:

Փարիզի մէջ Թրքահայ Դատի Պաշտպան Ցանձնախումբը անուղղակի թելադրութիւններ կը առնար: Իր բոլոր ձեռնարկները կը կատարէր համաձայն այդ թելադրութեանց: (Գոնէ այդպէս կ'ըսէին Ազգային Ճակատի ներկայացուցիչները Ցանձնախումբի ժողովներուն մէջ):

Այդ յանձնախումբը օր մը հայկերոյթով պատուեց սովետական դեսպանը, չուրջ 50.000 ֆրանքի դումար մը ձախսելով: Ոչ մէկ խօսք Պ. Պոկոմօլովի կողմէ Հայկական Դատին մասին, ժամեր տեւող հաւաքոյթի ընթացքին:

Նոյն օրերուն, յանձնախումբին դրամով ոսկի դրիչ եւ մատիտ մը նուէր որուեցաւ Մոսկուայի արտաքին նախարար Մոլոթովի, 42.000 ֆր. արժէքով, ոսքի վրայ, օդակայանին մէջ, Փարիզէն մեկնելէն քանի մը վայրկեան առաջ:

Նախարարը խոստացեր էր «ի միւս անգամ դալստեան» յանձնախումբին կողմէ պատուիրակութիւն մը ընդունիլ: Այնուհետեւ քանիցս եկաւ Փարիզ, է սակայն բնաւ մաքէն չանցաւ գործադրել իր խոստումը: Ազգային Ճակատը միշտ խուսափողական պատասխաններ տուաւ, ամէն անգամ որ Մոլոթովին ներկայանալու չուրջ կը դառնար խնդիրը:

Թրքահայ Դատի Պաշտպան Ցանձնախումբը Փարիզի եւ դաւառի մէջ կարեւոր դումարներ հանգանակած էր իր ձեռնարկներուն համար:

Ազգային Ճակատը չուրջ կէս միլիոն ֆրանք փոխ առաւ այս դումարէն, իր հրատարակած «Ալպոմ»ին տպագրական ծախքերուն համար, 1946ին: Ծրագրած էր Շան դ'Էլիզէի պողոտային վրայ մեծ ցուցահանդէս մը կազմակերպել, հոն ցուցադրելու համար Հայաստանէն առացուած կարգ մը նկարներ: Անկիւն մըն ալ պիտի յատկացնէր Դատի Ցանձնախումբի հրատարակութեանց: «Ալպոմ»ը կը տպագրուէր այսօրինակ փորձի մէջ երբեք տեղի չունեցաւ այդ խոստացուած ցուցահանդէսը:

Ամբողջ տարի մը յանձնախումբի Օրակարգի դլխաւոր նիւթն էր ոչ թէ Հայկական Դատը, որ արդէն լքուած էր զայն արծարծելու թելադրութիւն ընողներուն կողմէ, այլ այն թէ ինչպէս պէտք էր դանձել փոխ տրուած դրամը: Ցանձնախումբի անդամները փոխնիփոխ փարիզի թաղամասերը կը շրջէին, ալպոմ ծախելու եւ Ազգ. Ճակատին պարտքը թեթեւցնելու համար:

Աւելի քան մէկ տարուան ընթացքին, հազիւ կարելի եղաւ դանձել փոխ տրուած դրամին մէկ երրորդը, մնացեալը Ազգ. Ճակատին պարտքը մնաց:

« Ցառաջ » քանիցս հաշիւ պահանջեց, սակայն ցարդ հաշիւ տրուող չեղաւ:

Նախկին Ցանձնախումբը 1948 Փետր. 4ին լուծուեցաւ Ազգ. Ճակատին կողմէ, որ եռքէն նոր մը կազմեց, առանց Դաշնակցական անդամի այս անգամ:

Ի՞նչ կը բանի այս նորակազմ մարմինը, որ անշուշտ իր վրայ առած է հինին առնելիքն ու տալիքը:

Ի՞նչու հաշիւ չի տար ժողովուրդին, որմէ հանգանակած էր այդ դրամները:

Ո՞ւր մնաց Հայկական Դատը: Դժուար է անշուշտ պատասխանել այս հարցին:

Բայց ի՞նչ եղան հանգանակուած դրամները եւ հանդուցեալ Ազգային Ճակատին փոխ առած դումարները:

Գոնէ առանց պատասխանելո՛ւ:

ՀՐԱՆՏ-ՄԱՄՈՒԷԼ

ԱՄԵՆԱՑՆ ՀԱՑՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆԸ

Եգիպտահայ գրավաճառ Ներսէս Ղազիկեան հետեւեալը կը գրէ Երեւանէն եգիպտահայ թերթերուն.—

Զատիկը այս տարի ուրիշ տարիներէ աւելի խանդավառութեամբ տօնուեցաւ Ս. Էջմիածնի մէջ: Արարողութիւնները կատարուեցան միաձայն եւ պատարագեց Սահակ Ա. վրդ. Ցովհան-նէսեան:

Վեհ. Հայրապետը դժբախտաբար ականջի սաստիկ ցաւ մը անցնելուն համար այս տարի չկարողացաւ պատարագել, այլ զիրքի ընթերցման պահուն ժամանեց եկեղեցականաց մեծ թափօրով եւ արարողութեանց աւարտումին, նոյն չքախումբով վերադարձաւ Վեհարան, ուր ընդունեց կրօնական գործերու մինիստրութեան աւագ պաշտօնատարներուն շնորհաւորութիւնները: Թէ ժամանումի եւ թէ վերադարձի ատեն ժողովուրդը փութկոտութեամբ եւ մեծ դուրգուրանքով կը համբուրէր Ն. Վեհափառութեան աջը:

Ժամը 2.30ին Վեհ. Հայրապետը հիւրանոցին սրահին մէջ ընդունեց եկեղեցական դասը եւ ճեմարանի ուսուցչական մարմինին ներկայացուցիչները՝ առաջնորդութեամբ տնօրէն վրթփ. Մինասեանի: Ճոխ պատուասեղան մը պատրաստուած էր:

Նախ խօսեցաւ Վեհ. Կաթողիկոսը: Ցետոյ խօսք առին եգիպտահայ ուսուցչապետ Վ. Արծրունի, եւ Փրոֆ. Մինասեան, որ դովքը ըրաւ Վեհ. Հայրապետին. աւելցուց թէ վստահ է թէ անոր չնորհիւ աւելի պիտի բարձրանան վանքին վարկը, տեսութիւնն ու միւս բոլոր օգտակար ուժերը:

Ներկայիս Ս. Էջմիածնի մէջ կան 2 եպիսկոպոս, 6 վարդապետ, եւ 4 քահանայ »:

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԻ ՀԱՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԿԸ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻ

Տիգրանակերտի Աղքատախնամի անդամներէն Պ. Ցովհաննէս Զիլինկիրեան հետեւեալ դրութիւնը ուղղած է Պոլսոյ «Ժամանակ»ին.—

Քանըհինդ տարիէ ի վեր, իբր մթերանոց եւ այլ պետական կարօտութեանց յատկացուած էր Տիգրանակերտի Ս. Կիրակոս եկեղեցին, որ քարաշէն հոյակապ կառուցուածք մը ունէր, 7 խորանիերով եւ 16 սիւներով: Մեր այս եկեղեցին, ինչպէս նաեւ Առաջնորդարանի եւ վարժարանի չէնքերը ամբողջութեամբ պարպուելով, յանձնուեցան մեր հողեւոր հովիւին:

Տաճարը մաքրագործել սկսած ենք, սակայն ի վիճակի չենք նորոգել եկեղեցւոյ տանիքը, որուն գերանները ամբողջութեամբ փրթած ու կտրած են, տարիներու ընթացքին: Հանրային օժանդակութեան պէտք ունինք, կատարելու համար այս պատմական եկեղեցիին նորոգութիւնը ուր, առնուազ, 10ի մօտ քահանաներ կը սպասարկէին:

ԹԱՂԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԸ ԿԸ ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒԻՆ

Անգարայի ազգային ժողովը վաւերացուց վարչութիւնը մատակարարութեան նոր օրէնքը, որուն համաձայն վոքրամասնութեանց վարչութիւնը (եկեղեցապատկան կալուածներու) մատակարարութիւնը ըստ առաջնոյն կը թողուի հասարակութիւններէն ընտրուած թաղային մարմիններուն: Այլեւս վերջ կը գտնէ անհատ մատակարարներու դրութիւնը որ այնքան դէշ գործումներու եւ անկանոնութեանց տեղի տուած էր: Էվզաֆիլ վարչութիւնը կը պահէ իր հակակշռի իրաւունքը, բայց այլեւս չպիտի դանձէ հասոյթներու 100ին 5ը: Այն տուրքերը որ դեռ չեն վճարուած, չպիտի դանձուին, բայց դանձուածները չպիտի վերադարձուին:

Թաղային ընտրութեանց համար ալ մասնաւոր հրահանգ մը պիտի պատրաստուի:

Մամրազործում Ռուսիոյ մէջ

ՍԻՈՆԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԹՐՔԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Լոնտոնէն եկած հեռագիրներու նայելով Խորհրդային Միութեան համայնավար կուսակցութեան մէջ լայն մաքրագործում մը տեղի կ'ունենայ:

Աւոր պատճառը երկուք է, նախ համայնավարներու թիւը կ'ուզէ պակասեցնել կրեմլէն, եւ երկրորդ հեռացնել արեւմտեան ձգտումներ արտայայտող անձերը:

Համայնավար կուսակցութիւնը որ 1941ին 3 միլիոն 800.000 անդամ ունէր, այժմ բարձրացած է 6 միլիոն 300 հազարի, պէտք է նկատի ունենալ որ պատերազմի ընթացքին ալ մօտ 700.000 համայնավարներ սպաննուած են: Այս աճումին պատճառը այն է որ, պատերազմի պահուն նուազ խստութեամբ ընդունուեցան նոր անդամներ:

Այժմ պիտի հեռացուին անոնք որ գործօն չեն, այսինքն այն համայնավարները որոնք միայն անդամավճարնին կը վճարեն, բայց ոեւէ աշխատանք չեն կատարեր քարոզչութեան կամ դաստիարակչական գետնի վրայ: Անոնք որ իբր «հատուցեալ»ներ ընդունուած էին պատերազմի պահուն իբր զիջողութիւն: Անոնք որ չեն կրցած իւրացնել Մարքս Լենինեան վարդապետութիւնը, ինչ որ կը պահանջուի ամէն չարքայինէ: Անոնք որոց անհատական կեանքը քննադատութեանց տեղի տուած է: (Խորհրդային մամուլը ժամանակ մը ի վեր կը զբաղի այսպիսի պարագաներով):

Ամէն պարագայի կրեմլէն չպիտի կրնայ համայնավարներու թիւը նախապատերազմեան չափին իջեցնել, քանի որ տեղական կազմակերպութեանց քանակը աւելցած է գործարաններու եւ կոլխոզներու մէջ, եւ մարդ պէտք է 80.000 նոր բջիջները վարելու համար: Համայնավար բջիջներու թիւը 170.000էն 250 հազարի բարձրացած է:

Մաքրագործումը պիտի կատարուի մանաւանդ «աչխարհաքաղաքացի» կոչուած դասին մէջ որ կը կազմեն մտաւորականներ, դրագէտներ, արուեստագէտներ, երաժիչտներ եւայլն, որոնց հանդէպ արդէն խստութիւններ ձեռք առնուած էին վերջերս: Այս դասին մէջ կը մտնեն մեծաթիւ հրեաներ որ համակիր են «ազգայնական քաղքենի Սիոնականութեան»: Աչխարհաքաղաքացիութիւնը խոտիւ կը հետապնդուի նաեւ Խորհրդային Միութեան խլամ հանրապետութեանց մէջ, ուր ոճրական հաւատարմութիւն կը նկատուի «համամթուրք» կամ «համազարսիկ» ըմբռնումները:

Մտանուր պարագաներ ալ կը յիչատակուին: Աչպէս բրանեերու յանձնաժողովին նախկին նուիրակ Վոզնէսանսքի չնորհազուրկ եղած է. անոր վրայ թերթերը չեն խօսիր, եւ իր նկարները մէկընէղէն վերցուած են եւ Մայիս 1ին հանդէսին ներկայ չէ եղած: 45 տարեկան է եւ հեղինակը դամեայ բլանին: Կ'ըսուի թէ այս ծրագիրը համակուկ լաւ արդիւնք տալուն, ամերիկեան դրամագլուխներու հաւատարած չըլլալով, հեղինակը պատասխանատու կը համարուի:

Մաքրագործումը պիտի կատարուի խորհրդային Միութեան խլամ հանրապետութեանց մէջ:

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՍԼԱՒ ԵՐԿԻՐՆԵՐԸ

Արեւելեան Եւրոպայի Սլաւ պետութիւնները կարգ մը տահմանափակումներ կատարած էին Թուրք դիւանագիտական անդամներու չարժումներուն մասին: Անգարայի կառավարութիւնը, իբրո փոխադարձութիւն, որոշեց որ այդ պետութեանց դիւանագիտական ներկայացուցիչները պէտք է մնան Անգարա կամ Պոլիս, եւ այլուր երթալու համար պէտք է մասնաւոր արտօնութիւն առնուն:

Վերիճի պաշտպան կնճիռը

Զորսերու ժողովին վերջին նիստին մէջ Պ. Վիշինսքի երեք ժամ խօսեցաւ իր տեսակէտները պաշտպանելու եւ արեւմտեան ծրագիրը քննադատելու համար:

Այդ ճառէն վերջ, ամերիկեան պատուիրակը յայտարարեց որ նախ պէտք է լուծուի Պերլինի պաշարման խնդիրը մինչեւ Յունիս 13, եւ այս մասին պէտք է վերջնական հրահանգ տալ զինուորական հրամանատարութեանց: Հասկցնել ուզեցին թէ մինչեւ որ չլուծուի եւ չյարգուի Պերլինի պաշարման համաձայնութիւնը, չկրնար բանակցութիւններ չարունակել:

Միւս կողմէ Պերլինի մէջ կացութիւնը կը ծանրանայ: 200 բանթողներ դիչերանց չարձակէ-լով դրաւեցին ամերիկեան չրջանին մէջ, սովիէթներու հակակշռին տակ գտնուող երկաթուղային վարչութեան հսկայ չէնքը, որ 200 սրահ կը պարունակէ: Ռուս պահակները զինաթափ եղան: Այս չէնքը մեծ կարեւորութիւն ունի քանի որ կը հա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՑՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Վ. ԹՈՒՆԱՍ (Քուպա).— *Կը մօտենայ հայ ընտանեաց օրը եւ ես զլխահակ՝ տրտմօրէն կը խորհրդածեմ։ Բախտաւոր են անոնք որոնց հայրերը ողջ են։ Երջանիկ որովհետեւ ողջ հայրերու չուքն անդամ օրհնութիւն է որդիներուն վրայ։ Այսպիսիներուն համար հնարաւոր է հեշտութեամբ ընծայել աւելի պատշաճ ամէն ակնածութիւնն ու յարգանք։ Լոյս աչքերով նայիլ իրարու զուարճալի քառեր փոխանակել, համբոյր տալ եւ օրհնութիւն առնալ։ Ըմբռնելի երանելի պահեր, լամբակին վրայ կրելով կեանք նշանակող կարմիր վարդը ։*

Բախտաւոր են նոյնիսկ անոնք, որոնց հայրերը խաղաղ բարձի վրայ մեռած եւ բնական ճամբով գերեզմանուած են, որովհետեւ որդիները զիտեն թէ ուր կը հանդչի ան։ Ցայտնի չիրիմ մը, որուն կրնան այցի երթալ առ նուազն տարին մէկ անգամ, կուրծքին կրելով ճերմակ վարդ։ Կ'երթան խունկ ու մոմով, աղօթքով ու արցունքով։ Կը կատարեն իրենց խղճի պարտքը։ Բայց ինչո՞վ կամ ի՞նչպէս խղճի պարտք կատարեն ու մխիթարուին բոլոր այն որդիները որոնց հայրերը ոչ միայն չեն ապրիր, ոչ միայն բնական մահով չեն վերջակէտած իրենց կեանքը, ոչ միայն հողաթումբ չունին, այլ նոյնիսկ չեն գիտեր թէ ո՞ր ինկաւ, ո՞ւրտեղ մնաց։ Կիզիչ անապատի ո՞ր ծայրը, ո՞ր քարի կամ ծառի տակ, ո՞ր լճի մէջ, կամ ձորի անդունդը, որ ճամբի կողին կամ լեռան զագաթին։ Առանց քարէ կամ փայտէ յայտնի նշանի, կամ վրան թափուած բուռ մը հողի։ Այսպիսիներն են որ անթախտ են։ Ի՞նչպէս չյիշել որ եթէ դաժան Թուրքը չէլլար մեր տիրակալը եւ 1915ը չսարքէր, զլխատուած հայրերէն չատ չատեր այսօր դեռ ողջ պիտի ըլլային եւ հայ անդաստանը որքերով լեցուն չպիտի ըլլար այսպէս։

Օրինակի համար, ահաւասիկ ես, 54 տարիներ բոլորած եմ։ Երեսուն եւ չորս տարի է որ որբացեր եմ հօրմէ։ պարտաղիր որբութիւն մը որ Թուրքը կապեց վզիս եւ ստիպեց որ երկրէ երկիր թափառիմ անհաստատ։ Կ'ուզէի որ ապրէր հայրը, եթէ չապրէր, կ'ուզէի որ գոնէ գերեզման ունենար, բայց չունի։ Կ'ուզէի զէթ գիտնալ թէ ո՞ւր մնաց իր ջախջախուած մարմինը ու չեմ գիտեր։ Արդ դուք ըսէք ով աշխարհի վրայ ապրող մարդիկ, ես ի՞նչ ընեմ։ Ի՞նչպէս կատարեմ որդւոյ իմ պարտքը։ Ո՞ւրտեղ գտնեմ զայն...

Գլուխս ափիս եւ հոգիս անհնարին չաքչաքանքի մէջ։ Ամբողջ էութեամբ վրէժով լի, երեւակայութեամբ կը սուրամ ծննդավայր գիւղս՝ Արմու Թաղ, եկած ճամբաններով դէպի ետ։ Ձեղքեցի ծովերը, երկրէ երկիր անցայ, գացի ու հասայ ճիշդ հոն ուր հայրս ժեռ քարերով կատուցեր էր մեր խեղճ տնակը։ Այո, ճիշդ հոն ուր մօրս ստինքէն իմ կաթս ծծեր էի եւ հօրս ծունկերուն վրայ իմ մանկութեան ցնծուն օրերն էի անցուցեր։ Բայց ան հոն չէր։ Ապա ելայ ու չըլլեցայ իր արտերն ու մարդերը, չկար։ Մանկակայ իր տնկած ծառերուն չուքին տակ, նորէն չկար։ Լեռ ու սար, ոտքի տակ առի, ուր աղբիւր մը կամ ջուր մը կար՝ գացի դիտելու։ Ուր քար մը տեսայ՝ ծռեցայ ու տակը նայեցայ, պատ ու արահետ չթողուցի անտես, բայց ափսոս, չկար։ Ալ յուսահատ ու յոգնաբեկ կանդ առի Հայկի զագաթին, բերանս բացի եւ հոգիս բոլոր ուժովն ու թոյնովը անիծեցի Թուրքերը։

Որդի եմ, ահա խունկ, մոմ ու ծաղկեփունջ, բայց ո՞ւր է հայրս, ո՞ւր է անոր ինկած վայրը։ Հարցումս մնաց անպատասխան, չիկացած երկաթի պէս կախուած անհունին մէջ։ Ճարահատ, հիմա միայն մտովի կը գծեմ իր պատկերը իմ մտքին մէջ։ Աչքիս առջեւ կը բերեմ իր դէմքն ու հասակը։ Վերյիշումներ կ'ընեմ։ «Մխիթեանակ» եւ «Կռունկ» իր չատ սիրած եւ չատ երգած երգերը։ Կը յիշեմ իր սուլելը, գլուխը դէպի ալ հակած քալելը։ Փայտ տաշել ու դամ դամելը, աղիւս կտրել ու քար կոփելը։ Ակնջին եռուելի մատիտը, քրքջուն խնդուքը։ Իր ճարտար լեզուն, իր պատմոլոր դիրն ու ամէն ինչ ու կը լեցուիմ վրէժի հուրով ...

Նահատակուած հայ հայրերը որոնց ուրտեղ մնալը չենք գիտեր, անոնք հողն իջած չեն այլ կը թափառին վերերը, անհունին մէջ խռով ու անհաղարտ։ Հայրերու օրուան առթիւ անոնք խունկ ու մոմէ, փունջէ ու արցունքէ ընծաներ չեն սիրեր, այլ ուրիշ բան, բոլորովին ուրիշ բան...

Ես տակաւին չեմ գիտեր թէ բարին Աստուած որ մարդն ստեղծեց, ինչո՞ւ ստեղծեց նաեւ մարդակերպ թուրք դազանը եւ ինչո՞ւ հեղ ու բարի հայ ժողովրդին գլխին փաթթեց զայն դարերով։ Ե՞րբ է եւ ո՞ւր իր արդար դատաստանը ...։

Ս. Գ. ՆԻԿՈՂԵԱՆ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՁՐԿԵԼ։ ԳՐԵԼ ՄԻԿ ԷՋԻ ՎՐԱՑ ։

Նոր Սերունդի ձեռնարկները

ՄԱՐՍԻԼԻԱ, 1 Յունիս (յապաղած).— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը, գովելի դաղափարը ունեցած էր, յարդանքի երեկոյ մը կազմակերպելու, ի պատիւ իր ուսուցիչ-դասախօսներու, ինչպէս նաեւ մեր սիրելի Նարդուլիին, Տէր եւ Տիկին Մարութեաններու եւ համակրելի Տիկին Օտէթ Միքայէլեանի։ Հակառակ սահմանափակ հրաւիրագրերու, 30 Մայիս երկուշաբթի երեկոյ Palet d'Or-ի ընդարձակ սրահը լեցուած էր երկսեռ բազմութեամբ ։ Մեր սիրելի տղաքը կ'ուզէին իրենց երախտագիտութիւնը յայտնել հանդիսի համեստ ուժերու, որոնք իրենց կարողութեան ներած չափով աշխատած էին օգտակար դառնալ իրենց ղրոյցներով եւ դասախօսութիւններով, (ընկերներ Թադոյեան, Նիկողոսեան, Փիլիկեան, Մ. Թաշճեան, եւ Ա. Քէօսկեան եւն.)։

Շրջ. վարչութեան կողմէ Ա. Տէր Նալպէթեանի բացման խօսքէն վերջ, ներկաներու փափաքին վրայ, ընկեր Մարութեան առանձնեց սեղանապետութիւնը, առաջարկելով առաջին բաժակը պարպել Նոր Սերունդին կենացը։ «Ցառաջ նահատակ» երգէն վերջ սեղանապետին հրաւէրով, երգեցին եւ արտասանեցին օրիորդներ Մարի Գասպարեան, Անահիտ Քոլոեան, Ալիս Մարկոսեան եւ Օր. Զէյթունցեան։ Տիկիններ Վարժապետեան, Հէլվաճեան, ընկերներ Ս. Պօղոսեան եւ Վազդէն Սամունեան։ Հայ արենուշներ զեկավարութեամբ Տիկին Մանուչի։ Բոլորն ալ արժանացան բուռն ծափերու։ Ծիծաղաշարժ ղրոյցներով մթնոլորտը խանդավառեցին ընկերներ եւ համակիրներ, դէպատան Մարութեան, Դ. Շալճեան եւ Ազատ Սէրքիսկիւլեան, Լիչպէս եւ Սէմ Լուի, քաղաքի եւայլ շրջաններու Նոր Սերունդի խումբեր իրենց երգերով եւ հաճելի անակնկալներով։ Ներկայ ընկերներ Ա. Քէօսկեան, Թադոյեան եւ ուրիշներ։ Ընկեր Թադոյեան յանուն իր ընկերներուն չնորհակալութիւն յայտնեց որ իրենց տարած պզտիկ մէկ աշխատանքը կը գնահատուի երիտասարդութեան կողմէ։ Իր խօսքը ուղղելով Նոր Սերունդին ըսաւ, «Երիտասարդութիւնը սերտանդներու յաջորդականութիւնն է, մեծերը պիտի մեկնին ուշ կամ կանուխ, երիտասարդութիւնն է որ պիտի գայ լեցնելու պարապը։ Պատութիւն ստեղծող ժողովուրդներ, նիւթական եւ բարոյական հսկայ զոհողութիւններ կ'ընեն նոր սերունդի դաստիարակութեան համար։ Մենք չունինք այդ հնարաւորութիւնները, այդ աշխատանքը ծանրացած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան ուսին, այն է որ մեզի ուժ կուտայ սորվեցնել մեր պատմութիւնը, զրականութիւնը եւ Հայոց լեզուն, մեր անցեալը եւ յեղափոխական չարժումները, որպէսզի իրականանայ մեր յոյսը որ կը սպասենք ձեզմէ»։

Տիկին Մարութեան քանի մը արտասանութիւններով եւ մանուկ Ա. Ահարոնեանի «Նպէի օրօր»ով յուզեց բոլորս եւ լացուց մեր համակրելի հիւրը՝ Տիկին Օտէթ Միքայէլեանը։ Բոյր եւ եղբայր Յարութիւնեաններու ինչպէս նաեւ արենուշ Լուիզ Թէքնէեանի զուգերգներէն և խաղերէն վերջ՝ խօսք առաւ նոյնինքն Տիկ. Օտէթ Միքայէլեան, որ, ինչպէս Մայիս 28ի հանդէսին, հոս եւս խօսեցաւ հայերէն, նախադասութիւններու յստակ արտասանութեամբ։ Գովեց հայ ժողովուրդի չատ մը առաքինութիւնները եւ ազատատենչ ձգտումները։ Ցետոյ խօսքը ուղղելով Նոր Սերունդին, յայտարարեց.— « Քանի մը տարի առաջ նոյնպէս Մայիս 28ի առթիւ փարիզ կը գտնուէի, ինծ ըսին որ պէտք է անդամ մը այցելել Մարսէյլ, որպէսզի լաւագոյնս ճանչնամ հայ ժողովուրդը։ Կարծեցի թէ չափազանցութիւն էր ։ Բայց այսօր կը տեսնեմ որ սխալած եմ։ Դուք ունեցեր էք ամէն ասպարէզի մէջ տաղանդաւոր դէմքեր, հպարտ եղէք անոնցմով։ Ունեցեր էք գեր - մարդկային հերոսներ, վառ պահեցէք անոնց յիշատակը, եւ աշխատեցէք ըլլալ անոնց արժանաւոր ժառանգորդները։ Այն ատեն վստահ եղէք ձեր այս հանդէս - ուրախութիւնները փոխանակ օտար երկինքներու տակ, պիտի կատարէք ձեր ազատ եւ անկախ հայրենիքին մէջ»։ (Բուռն ծափեր) ։

Վերջին խօսքը վիճակուեցաւ մեր սիրելի նարդունիին, որ արդար ընդվզումով մը բողոքեց որ վերջին խօսքը իրեն կը տրուի։ «Սիրելի Մարութեան, ես ոչ վարդապետ եմ ոչ ալ տէրտէր, որ պահպանիչով մը փակեմ այս հիանալի երեկոյթը։ Արդէն բարկացած էի ձեր դէմ որ դիս «խայտառակած էիր» Նայիրիի մէջ ըսելով թէ «Նարդունին բնաւ չի խօսիր, ամէն հարցումի կը կրկնէ «Հը», մինչդեռ ամենաչատ խօսողը ես եղայ, մանաւանդ այս վերջին ամիսները Մարսէյլի մէջ, ուր իբր թէ եկած էի հանգստանալու»։ Ընկերը կարգ մը պատկերալից բացատրութիւններով ներկայացուց մեր անցեալը եւ ծանրացաւ ներկային, ընդգծելով ապագան իր յուսատու հեռանկարներով եւ եղրակացուց.—«Սիրելի տղաք, աշխատեցէք ձեր այս տարիքը օգտագործել գիտութիւն ամբարելով եւ հայ ժողովուրդը ուսումնասիրելով։ Ինաւ «չօվենիզմ»ի մի վերապրէք երբ ամէն առթիւ հայ

Գնդ. Հրաչ Մալոյեան

ԽՄԲ.— «Արեւելք» հետեւեալ կենսագրական տեղեկութիւնները կը հաղորդէ Գնդ. Հրանտ պէյ Մալոյեանի մասին, որ կը պահէ Սուրիոյ ոստիկան - զօրքի ընդհ. հրամանատարի պաշտօնը , նոր վարչաձեւին տակ.—

Մշեցի բարեկեցիկ ընտանիքէ մը զաւակ՝ Հրանտ պէյ Մալոյեան ծնած է Կ. Պոլիս, 1897ին։ Նախնական կրթութիւնը ստացած է Ս. Լուսաւորչիչ վարժարանին մէջ, ուրկէ ընթերցաւարտ 1913ին մտած է իրաւաբանական վարժարան։ Հազիւ տարի մը հետեւած է այս ճիւղին, որովհետեւ վրայ կը հասնի 1914ի մեծ պատերազմը եւ կ'ուղարկուի զինուորական վարժարան, ուրկէ շրջանաւարտ ըլլալով որպէս սպայ, 1916ին, կը մեկնի ճակատ։ Պաղեստինի թրքական 53րդ զօրաբաժնին մէջ տեղակալ կարգուելով, բազմաթիւ վտանգաւոր դիրքեր կ'ուղարկուի։ 1918ին, զինադադարի նախօրեակին, թրքական բանակի նահանջի չրջանին, դերի կ'իյնայ արաբական դունդերուն, Տերայի մէջ։

Դամասկոսէն եղերական պայմաններու տակ կ'անցնի Պէյրութ հետիոտն։ Անձնաւօր մը ըլլալով ճամբաներուն, յաճախ անօթի ու ծարաւ, կր ստիպուի դիչերները քալելու, եւ ցերեկները մացառներու ներքեւ քնանալու ։

Պէյրութ, նորակազմ հայկական լեգէոնին մաս կը կազմէ, եւ չուտով աչքի կը դարնէ որպէս ուշիմ եւ լեզուագէտ երիտասարդ ։ Ֆրանսական բանակի կողմէ Կիլիկիոյ գրաւման առեն, 1918 Դեկտեմբերին, անցած է Կիլիկիա ժանտարմըրիի մէջ, եւ իբրեւ օգնական ծառայած է Օսմանիէի Ֆրանսացի կառավարչին քով ։

Կիլիկեան դէպքերուն բերած է իր մասնակցութիւնը։ Մարաչի եւ Ամանոսի չրջաններուն մէջ՝ ցոյց տուաւ հերոսական կեցուածք, յաճախ վտանգելով իր կեանքը ։

Առանձայն գնդհանուր կառավարիչ զօր. Պրէմոն, Տիւֆէօ եւ Նորման՝ հիացմունքով արտայայտուեցան Հրանտ պէյի զինուորական կարողութիւններուն մասին։ Հրաշքով փրկուեցաւ Քեմալականներու դէմ մղած կռիւներէն ։

Իսլահիէ մօտիկ, Ռարչիտ Աղայի (քրտաբնակ գիւղ) գիւղին մէջ մղուած կռիւի մը ընթացքին, մաղապուրծ փրկուեցաւ, մթնչաղին վար ցատքելով հինգ մէթր բարձրութեամբ չէնքէ մը ։

Վրայ կր հասնի Կիլիկիոյ պարպումը։ Կրկին հայ ժողովուրդին հետ է։ Կ'անցնի Սուրիա, եւ կը կարգուի Ալէքսանտրէթի հրամանատար ։

Սահմաքցիները օրհնութեամբ կը յիշատակեն Հրանտ պէյի անունը։

Քաջածանօթ՝ բազմաթիւ օտար լեզուներու, դդալով անհրաժեշտութիւնը արաբերէնի, յուրջ կերպով կը սկսի հետեւիլ արաբերէն լեզուին, եւ դժուար չըլլար իրեն համար տիրապետել արաբերէնին ։

Այսօր, Սուրիոյ ոստիկան զօրքի ընդհանուր հրամանատարի այնքան փափուկ պաշտօնին մէջ, իր բոլոր թղթակցութիւնները արաբերէնով կը կատարուին, իր կողմէ ։

Կարելի է դինք նկատել աշխատանքի հերոս մը։

ազդը կը գովեմ։ Իրապէս մեծ եւ տաղանդաւոր ցեղ մըն ենք մենք, չատ մը առաւելութիւններով օժտուած ։ Ունինք նաեւ թերութիւններ եւ ո՞ր մէկ ազգն է որ չունի։ Չաչխատինք այդ պզտիկ թերութիւնները խոշորցնել եւ աղէտի հանդամանք տալ։ Մեր բոլորիս մեծ ուսուցիչը հայ ժողովուրդը ինքն է։ Կատարենք մեր պարտքը, խոստանալով չարունակել իրենց գործը, աղդապահպանման նուիրական գործը։ Հակառակ խմոդ մը չըլլալուս կ'առաջարկեմ վերցնել մեր բաժակները եւ խմել հայ ժողովուրդի հարազատ զաւկին՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կենացը որ եղած է մեր եւ պիտի ըլլայ ձեր անձնադոհ ուսուցիչը»։

Ցոտնկայս եւ ընդհանուր խանդավառութեան մէջ «Մշակ բանուոր»ով փակուեցաւ այս գեղեցիկ հաւաքոյթը ։

ՑՈՎՀ. ՏԻՕՔՄԻՃԵԱՆ

ԷՇԻԼՖԻՒի մէջ կրթական գործը ներկայիս յաջող ընթացքի մէջ է։ Գլխաւոր խոչընդոտներէն մէկն էր չէնքի անյարմարութիւնը, հիմա մասամբ դարմանուած։ Ազդային սեփական կալուածին վրայ երկու տարի առաջ չինուած չորս օդասուն եւ լուսաւոր դասարանները օգտակար եւ փրկարար դեր կը կատարեն նոր սերունդին։ Ներկայիս ուրիշ չորս դասարաններ եւս կառուցանելու հրամայական պահանջին առջեւ կը գտնուի Թաղը։ Լիբանահայ Օդն. Խալի Շրջ. վարչութիւնը 500 լ. ոսկիով արդէն կ'օժանդակէ սոյն նպատակին համար։ Շատ մը վայրերու մէջ եկեղեցին չատ կացուած է դպրոցի։ Չկայ հրապարակային հանդէսներու չարմար մէկ կամ երկու սրահներ։ Ազգ. վարժարանին աշակերտութիւնը ի չարդանս իր տնօրէնին Ղազար Չարըդի 18ամեայ գործունէութեան՝ անոր նուիրած է դեղեցիկ դրասեղան մը տեսչարանին համար ։

ՄԱՀԱՑԱԾ ՀԱՅ ՕԼԻՄՊԻԱԿԸ

Մոտիկ ապագայում հրատարակելու ենք մեր ընթերցողներին ծանոթացնող մի ուշագրավ աշխատություն։ Հեղինակը՝ Ս. Ա. Ալեքսանյանը, ամբողջ տասնամյակ ղեկավարել է Հայաստանի ֆիզկուլտուրայի կոմիտեն։ Նա ինքն է եղել Հայաստանի ֆիզկուլտուրայի և սպորտի ամենաեռանդուն գործիչներից մեկը։ Նրա գրքում ամփոփված է հարուստ նյութ, որը կարևոր ուսումնասիրության աղբյուր կծառայի մեր մարմնամարզության և սպորտի պատմաբանների համար։

Ալեքսանյանի գրքում մանրամասն կերպով լուսաբանված է հայ մարզիկների մասնակցությունը Ստոկհոլմի (1912), Անտվերպենի (1920), Փարիզի (1924), Ամստերդամի (1928), Լոս Անջելեսի (1932) և Բեռլինի (1936) օլիմպիական խաղերին։ Հեղինակը ներկայացնում է հայ մարզիկների հաղթանակները, նրանց ռեկորդները, ինչպես նաև հայ մարզիկների ձախողումների պատճառները։

Գրքում տեղ են գտել նաև հայ մարզիկների կենսագրական տվյալները։

Գրքի հրատարակությունը մեծ նշանակություն ունի մեր մարզիկների համար։ Նրանք կարդալով այդ գիրքը, կսովորեն իրենց նախորդների սխալներից։

Գրքի հրատարակությունը կնպաստի նաև մեր մարզիկների հետագա հաջողություններին։

ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՉԿԱ

Մեր հարցին, թե ինչու չի մասնակցում Ամերիկայի հայ ֆուտբոլային թիմը Ամերիկայի առաջնության խաղերին, ստացանք հետևյալ պատասխանը.

«Ֆուտբոլի ամերիկյան ասոցիացիայի կանոնադրության համաձայն, ֆուտբոլային խաղերին կարող են մասնակցել միայն այն ակումբները, որոնք անդամագրված են ասոցիացիային։ Մեր ակումբը անդամագրված չէ ասոցիացիային, որովհետև ասոցիացիան չի ընդունում ոչ ամերիկացի ակումբներ։ Ուստի մենք չենք կարող մասնակցել ասոցիացիայի խաղերին»։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՖՈՒՏԲՈԼԻ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐԸ ՄՐՑՈՒՄ ԵՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐ

Ամերիկայի հայ ֆուտբոլային մարզիկները մրցում են մարզական հանդիպումներ։

Ներկայումս «Ֆիլմենի բոյեր» ակումբի ֆուտբոլիստները մարզվում են «Հայկական սպորտ» մարզադաշտում։

Հայ մարզիկները հրավիրել են Մոնրեալի «Ամերիկան» ակումբի ֆուտբոլիստներին։ Խաղը տեղի կունենա մայիսի 30-ին։

Ֆուտբոլի ամերիկյան ասոցիացիայի կանոնադրության համաձայն, ակումբները, որոնք անդամագրված չեն ասոցիացիային, չեն կարող մասնակցել ասոցիացիայի խաղերին։ Ուստի հայ ֆուտբոլիստները ստիպված են միայն մարզական հանդիպումներ կազմակերպել։

Ամերիկայի հայ մարզիկները հետևում են Ամերիկայի ֆուտբոլային առաջնության խաղերին։

Ամերիկայի հայ ֆուտբոլիստները հետևում են նաև Եվրոպայի ֆուտբոլային առաջնության խաղերին։

Ամերիկայի հայ մարզիկները ցանկանում են մասնակցել

կակչուէ սովէթական չրջանի երկաթուղիի բոլոր գիծերը :

Անգլեւամերիկեան օդանաւեր սկսան փոխադրել Պերլինի թղթատարը որպէսզի Ռուսերը չխոչնդոտեն : Ռուսերը իրենց չրջանէն արեւմուտքի չրջանը ղրկուած նամակներն ու ծրարները կը բանան եւ չարաթներ վերջը կը ղրկեն :

★ Ռուրի անդլիական չրջանին մէջ գտնուող արհեստական հրանութի երեք գործարաններ քակելու համար երբ աշխատաւորներ դացին, դէր - ման ժողովուրդը ընդդիմացաւ : Անդլիական հրամանատարը սպառնաց խստութեան դիմել եթէ չդադրի կրաւորական այս դիմադրութիւնը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՂԱՈՎ

ԱՆՀԵՏԱՑԱԾ ՀԱՑԵՐ.— Թուլուզէն կը հաղորդեն Ֆրանսական թերթի մը.— Մարսէյլէն եկող Հայ մը ներկայանալով Քանեաքի ոստիկանութեան, յայտարարած է թէ լսած է որ երկու Հայեր, որոնցմէ մէկուն անունը Երուանդ է, սպանուած են երկու տարի առաջ եւ անոնց դիակները թաղուած են դաշտի մը մէջ : Ոստիկանութիւնը տոմարը բանալով հաստատած է թէ երկու Հայերը Քանեաք հասած առեւնին արձանագրուած են, բայց իրենց մեկնումը չէ նշանակուած : Ներհեղով թէ առանց լուր տալու մեկնած են, ոեւէ կասկած չեն ունեցած : Այժմ խուզարկութիւններ կը կատարուին գտնելու համար ոճրին հետքերը :

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆԸ նոր անկում մը կրեց երէկ սակարանին մէջ : Պաշտօնական սակը 1096 ըլլալով հանդերձ մէկ օր առաջուան 1040ին տեղ 1015ի ծախուեցաւ : Տոլարն ալ 351էն 348ի իջաւ, իսկ ոսկին 566.000ի տեղ 563 հազարի : Ոսկեդրամներն ալ թեթեւ անկումներ ունեցան : Պերլինի մէջ ալ արեւմտեան մարքը համեմատաբար ռուսականի մարքի, աւելի սղեց :

ԵՐԵՔ ՉԱՐԱԳՈՐԾ երիտասարդներ որ Ալֆորվիլի մէջ ծեր կին մը սպաննած էին կողոպտելու համար, դատապարտուեցան մէկը ցմահ, իսկ միւս երկուքը 20 եւ 10 տարի թիապարտութեան :

★ Սէնի պատժական առեանը 1 տարի բանտարկութեան եւ 5000 ֆրանք տուգանքի դատապարտեց Ժան Փուժատ անուն բուսաբան մը որ կեղծ բժշկութիւն կ'ընէր եւ հիւանդները կը կողոպտէր :

ԻՍԻԻ ՄԷՋ.— Ցունիս 11ին, չաբաթ դիշեր, ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Իսիի քաղաքապետարանին սրահը, 25 Ave. Victor Cresson :

Նախաձեռնութեամբ Զաւարեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի, Ֆ. Կապոյտ Խաչին, եւ նաեւ Ֆրանսական Ընկերվարական կուսակցութեան (S. F. I. O.) տեղական մարմնին :

Պատուոյ նախագահութեամբ քաղաքապետ JACQUES MADAULի :

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսին ընկերներ ՑՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ եւ ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ (Նոր Սերունդ) :

Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական դիներով : Մուտքը 150 եւ 100 ֆրանք : Տոմսերը կը ծախուին Իսիի ընկերներուն մօտ եւ Հայկ. սրճարաններէն :

★

ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ Ցունիս 19ին :

×

ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ.— Հ. Ց. Դաշնակցութեան Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէին «Մայիս 28»ի առթիւ կազմակերպած ժողովրդային հանդէս եւ ըեկոյթը, այս չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ Պոմոնի դպրոց սրահին մէջ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, հայկական եւ եւրոպական պարերով : Պիտի խօսի ընկեր Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ :

Մանրամասնութիւնը տեղւոյն վրայ : Մուտքը ազատ է :

Պ. ՇԱՀԱՄԱՈՒՆԻԻ ի պատիւ տրուած հանդէսը չխաչաձեւելու համար, Արեւմուտքի լսարանը իր այս երկուշաբթի գիշերուան հաւաքոյթը յետաձգած է յաջորդ երկուշաբթիի, 20 Ցունիս :

ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹ ՀԱՑ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

Ամէն անունք որ կը փափաքին արտածման եւ ներածման յարաբերութիւն հաստատել Լիբանանի եւ Սուրիոյ հետ, հաճին դիմել մինչեւ 13 Ցունիս, Կ. Սրապեանի, 11bis, Rue des Thermes, Enghien les-Bains: Հեռ. Eng 317:

ՖՈՒՐՎԻԷՐԻ ՄԷՋ (ԼԻՈՆ)

Հայրապետական ճայնաւոր պատարագ, այս կիրակի, առտուն ժամը 10ին : Պիտի պատարագէ՝

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՔ. ՀԻՆՏԻՔ

Հալէպի վիճակաւորը, ի յիշատակ Ապրիլեան նահատակներուն եւ պատուոյ դաշտին վրայ լինչած հայ զինուորներուն :

★ 19 Ցունիսի կիրակին ժամը 10—11, Լիոնի Ռատիոկայանէն՝ հայաձայն ճայնաւոր պատարագ, հետեւեալ ալիքներու վրայ, Լիոն 224 մեթր, Կրենոպլը 215, Քլէրմոն 209, Մոնթէլիմար 222 :

ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

10 Ցունիս ժամը 8.30ին La Maison de la Chimie, 28bis, Rue St. Dominique:

Ֆրանքեւհայկական գեղարուեստական երեկոյթ, ի նպաստ համալսարանական կեդրոնի, Ֆրանսեւհայկական բաժնին : Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Ֆրանսացի եւ հայ ծանօթ արուեստագէտներ : Պարահանդէս մը գեղ. բաժնէն վերջ Fernand-Bouillonի նուագախումբով :

Կը մասնակցի Serge Perelti Premier danseur Etoile de l'Opéra :

Մուտքը 300 եւ 500 ֆրանք :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Ազգային բարերար Մկրտիչ Սանասարեանի մահուան տարեդարձին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Հայոց եկեղեցիին մէջ, կիրակի, 12 Ցունիսին : Պիտի ոգեկոչուին նաեւ կտակատար Կ. Եղիանցի, հաստատութեան տեսուչներուն, նահատակուած ուսուցիչներուն եւ աշակերտներուն յիշատակները : Կը հրաւիրուին նախկին սաները եւ հասարակութիւնը :

ՕՓԷՐԷԹԱՑԻՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄ ԿՐԵՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Հայ Մարտիկներու Մի - ութեան, կազմակերպութեամբ Լիոնի ժողովրդային թատերախումբի, ղեկավարութեամբ դերասան ԺԻՒՏԷՔՍ ԶՈՒԼՃԵԱՆի :

Կը ներկայացուի ԱՇՈՒՂ ՂԱՐԻՊԸ

Այս կիրակի ժամը 2.30ին, Salle du Stand Croix Rouge սրահին մէջ :

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆր. Կ. ԽԱԶի Շրջ. վարչութիւնը միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի մասնաճիւղերէն մէկ կամ երկու ներկայացուցիչ Café Regent, métro Cadetի ճիւղ դէմը : Այս չաբաթ ժամը 4ին :

Ֆր. ԿԱՊ. ԽԱԶի Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 9ին, դպրոցին սրահը : Բոլոր անդամուհիներու ներկայութիւնը պարտադիր է :

ԽԱՐԲԵՐԴԻՆ նոր ժամանած Պ. Տիգրան Քէչեճեան կը փնտռէ Խարբերդի Զարդարիճ գիւղէն հօրեղբօր որդին Ցովհաննէս Քէչեճեանը : Տեղեկացնել Dikran Kekedjianի 24 rue Bouffier, Valence Drôme:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԹ, մինչեւ Մարտ 15

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ բաժնեգիրները. —

Սէնթ Անթուան Թամ. 3650, Ազար. 2650, Մոնմորանսի Ազատ. 1500, Պլան Մենիլ Գաս. 1500, Փարիզ (18) Թիւլ. 2300, Լը Փոնթել Շիմ. 2650, Մար. 2650, Ճիհ. 1450, Արտէշ Օհան 800, Նիս Անթ. հազար, Մարսիլ. Տէյմ., Պուլ., Վիլն Ղազ., Փարիզ (14) Արզ., Թուլուզ Ման. 800ական, Փ. Օպընա Խաչ. 1200, Մար - սիլ. Երէց. 800, Փավիճեոն Ալիք. 1500, Փա - րիզ (2) Սար. 1450, Փարիզ (19) Սար. 1350, Մարսիլ. Ման. 800, Լիոն Մոմ. 1450, Արնուվիլ Նազ. 800, Շաթու Բար. 1500, Կրընոպլը Մութ., Փարիզ (20) Ռաֆ., Շուազի Քլճ., Մարսիլ. Սար. 800ական, Ն. Եորք Գլզ. հազար, Պոլէն Պարս. 2 հազար, Լիոն Տրս. 2000, Մարսիլ. Սուք. 2500, Թէհրան Կրս. 2200, Լանսիճ Նազ., Մոնթրէօճ Մարս., Լիոն Ղարի. 800ական, Քլիշի Մուբ. 1600, Լաղար Մար. 2000, Փարիզ (19) Պետ. 800, (13) Հապ. 800, Մարսիլ. Արզու. 1200, Լավալ Զատ. 800 ֆր. : (Շար.)

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ Է Մարսէյլի Ն. Սերունդի 1949ի ողիմպիականը եւ «Օհանջանեան» բաժակին ինամքը : Ցուլիսի սկիզբը տեղի կ'ունենայ Stade Codertի ընդարձակ դաշտին մէջ :

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ, այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Սէրքլը Կաթոլիկի սրահը :

Կը նախագահէ ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ՄԱՆՈՒԷԼ ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ

Կը հրաւիրենք Լիոնի, Տէսինի եւ Նօվէլի հայրենակիցները իրենց յարգանքի տուրք բերելու, մեր անհամար նահատակներու յիշատակին :

ՎԱՐՁՈՒԻ Է

Ստիպողաբար վարձու է, մէկ մահճակալով սենեակ մը, 16րդ թաղամասին լաւագոյն պողոտաներէն միոյն վրայ, նախընտրաբար տրամադրելի՝ հա, ուսանողուհիի մը, կամ հայ կնոջ մը, (այրերը թող չներկայանան) : Դիմել Հ. Բ. Ը. Միութեան գրասենեակը, 11 Square Alboni, կէս - օրէ վերջ ժամը 14—16, բացի չաբաթէն :

Քորսիքայի առաջնակարգ ճերմակ պանիր
Միակ ներկայացուցիչը
DALAKUPEIAN FILS AINÉ
48 rue Puvis de Chavannes, Marseille Tél. Co. 58-99
Կ'ընդունի ԱՊՍՊՐԱՆՔՆԵՐ

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dumesnil — (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋԱԴ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր. , Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Samedi 11 JUIN 1949 Շաբաթ 11 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5869–Նոր շրջան թիւ 1280

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿՐՏԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

Մինչ Հայկական Դատը մոռացութեան տըր - ուած է, Քիւրտերը գործունէութեան մէջ են եւ կ'աշխատին ամէն ճակատէ վրայ, ի խնդիր իրենց ազատագրութեան :

Ինչպէս Հայերը, անոնք եւս իրենց քաղաքական եւ հողային պահանջներուն համար վկայու - թեան կը կանչեն 10 Օգոստոս 1920ի Սեւրի դաշնագիրը :

Բայց մինչ այս Դաշնագիրը բացորոշապէս կը վաւերացնէր Անկախ եւ Միացեալ Հայաստանը, Քիւրտերուն համար 62րդ եւ 64րդ յօդուածները անորոշ ինքնավարութեան խոստում մը միայն կը պարունակէին :

Ըստ 62րդ յօդուածին, Պոլսոյ մէջ անգլիա- կան, ֆրանսական եւ իտալական կառավարու- թեանց կողմէ նշանակուած երեք հոգինոց յանձ - նախումբ մը, Դաշնագրի գործադրութեան թուա- կանէն սկսեալ մինչեւ վեց ամիս տեղական ինքնա- վարութիւն պիտի պատրաստէր այն շրջաններուն համար, ուր տիրապետող է քիւրտ տարրը, եփ - րատի արեւելեան կողմը, Հայաստանի հարաւա - կողմը եւ Սուրիոյ ու Միջագետքի հիւսիսը :

Իսկ 64րդ յօդուածին համաձայն, դաշնագրի գործադրութենէն մինչեւ մէկ տարի, եթէ վերեւ յիշուած շրջաններու քիւրտ բնակչութիւնը դիմէ Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդին, ապա- ցուցանելով որ մեծամասնութեամբ կը փափաքի Թուրքիայէն անկախ ըլլալ, եթէ Խորհուրդը այն ատեն գտնէ որ այդ բնակչութիւնը ընդունակ է անկախութեան, ու յանձնարարէ այդ անկախու - թիւնը տալ անոր :

Ահա այսպէս պայմանագրական ու թրէակական ինքնավարութիւն մը, յետոյ ալ անկախութիւն կը խոստանային դաշնակիցները Քիւրտերուն, որոնք չունենալով անկախ պետութիւն եւ կառավար- թիւն, չէին կրնար պաշտօնական ներկայացուցիչ ունենալ Հաշտութեան Ժողովին մէջ և ստորագրել դաշնագիրը, ինչպէս կը ստորագրէր անկախ Հա- յաստանի Հանրապետութեան ներկայացուցիչ ող- բացեալ Աւետիս Ահարոնեան, յաղթական դաշնա- կիցներու կողքին :

Լօզանի դաշնագիրը 1923ին բոլորովին անտես կընէր ինչպէս Հայերուն, նոյնպէս եւ Քիւրտե - րուն հողային պահանջները Թուրքիայէն :

Քէմալի Թուրքիան անհաշտ քաղաքականու - թիւն վարեց Քիւրտերուն դէմ , որոնք 1925ի մար- տին ապստամբեցան Շէյխ Սայիտի ղեկավարու - թեամբ : Շարժումը տեւեց չուրջ ութ ամիս, կա- տաղի կորուստներ պատճառելով Թրքական բա- նակին : Ի վերջոյ, սակայն, Քիւրտերը պարտուե- ցան եւ պարագլուխները բռնուելով կախուեցան :

Ըստ քրտական աղբիւրներու, 1925 — 1926, Արեւելեան նահանգներուն մէջ 206 գիւղեր քան - դուեցան, 8758 տուներ այրեցան, աւելի քան 15 հազար ոչ - պատերազմիկներ, կիներ, երախաներ ու ծերեր սպանուեցան : Այնուհետեւ սկսան զանգուածային տարագրութիւնները, ձմեռ եղա- նակին : Զոհերու թիւը չուրջ կէս միլիոն կը հաշ- ուուի :

Շէյխ Սայիտի ապստամբութիւնը տարերային չարժում մըն էր, առանց կանոնաւոր կազմակեր- պութեան եւ սկսաւ որոշուած ժամանակէն առաջ, 1925 Մարտ 7ին, փոխանակ Մարտ 26ի :

1927ին Արարատի շրջանին մէջ գումարուած դաղտնի ժողովի մը ընթացքին կազմուեցաւ Քիւրտ Ազգային Միութիւնը, որ ծանօթ է «Հոյ- բուն» (Անկախութիւն) անունին տակ : Ազատա - գրական չարժման ղեկավար եւ ընդհանուր հրա - մանատար նշանակուեցաւ Իհսան Նուրի պէյ :

1930ին ապստամբական նոր չարժում մը սկը- սաւ Աղրը Տաղի (Արարատ) կողմերը : Քիւրտերը մէկ ամսուան ընթացքին 2000 թուրք զինուոր գե- րի առին, 60 գնդացիր եւ 24 թնդանօթ գրաւեցին եւ 12 օդանաւ վար առին : Կռիւները չարունակ - ուեցան գրեթէ մէկ տարի եւ ի վերջոյ Քիւրտերը կրկին պարտուեցան : Իհսան Նուրի Իրան ապաս- տանեցաւ :

Մոսկուա բոլոր այս կռիւներու ընթացքին Թուրքիոյ կողմը բռնեց եւ իր սահմանները փա- կեց բոլոր այն Քիւրտերուն առջեւ, որոնք Թրքա- կան խժդուժութեանց չհանդուրժելով, կ'ուզէին սահմանին միւս կողմը ապաստանիլ :

Թուրքերը յաջողեցան նոյնիսկ սահմանային

ՕՐ ԸՕՐԻՆ

ՄԵՐ ՀԱՆԴԻՄՆԵՐԸ

— Խնդրեմ, չատ մի կրճատէք , արդէն կարճ դրած եմ, երեք էջը ի՞նչ է որ...

= Օ՛հ, այս որքան հանդէսի նկարագրու - թիւն է, եղբայր, բոլորն ալ իրարու կը նմանին :

— Մանաւանդ անուններուն չդպիք : Երբոյ, արտասանող չատ չունինք, եթէ թերթին մէջ չտեսնեն իրենց անունը, ուրիշ անգամ չեն դար :

= Դպրոցական հանդէ՞ս է : Շարա՛ն չարա՛ն անուններ ...

Եւ փոխատացութիւնը կը չարունակուի օրն ի բուն :

Խմբագրին համար դժուար է զոհացում տալ ամէնուն : Անշուշտ իր որոշ տեսակէտն է որ պի- տի յաղթանակէ այսպիսի պարագաներու մէջ :

Տեսակէտը բարեբախտաբար կը բխի աղգային մտահոգութիւններէ : Իւրաքանչիւր դաւառական կեդրոնի համար իր աղգային կեանքը մղիչ ուժն է հայ մնալու եւ հայրենիքի գաղափարով ոգեւոր - ուած, տոկալու : Իր հանդէսները ոգեւորութեան աղբիւրներ են, անոնց նկարագրութիւնը թերթին մէջ, կրկնակի ապրում մըն է աղգային զգացում- ներով :

Պատանիի մը արտասանութիւնը մայրենի լե- զուով, աղջնակի մը երգը՝ տոհմիկ չեչտով, լաս- տեր են գետի հոսանքին յանձնուած երիտասար - դութեան համար : Սրբեցէք այս բոլորը, ի՞նչ պի- տի մնայ մեր ձեռքը : Գործարանին կամ աչխատա- նոցին ծանր լուծէն մէկքը ծռած հայ մարդը ոչ իսկ իր աղուոր օրերը յիչելու առիթ մը պիտի ու- նենայ : Իսկ երիտասարդութի՞ւն : Միջագգային պարի, նուագի մը խաղերը միայն :

Շատ մի տեսնէք, ուրեմն այդ հանդէսներուն արձագանգը թերթերու մէջ :

Ձեր սիրտն ալ չի՞ բացուիր, տեսնելով տարա- դիր բազմութեանց բազմագան ճիգերը, վատ պա- հելու համար ազգային ոգին :

ՍՕՍԻ

ԵՐԳԻ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ ՎԱՂԸ, ԿԻՐԱԿԻ, ՂԵ- ԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ : ԲԱ- ՑԱՌԻԿ ՎԱՑԵԼՔ ՄԸ : ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵ - ՐԸ ԶՈՐԲՈՐԴ ԷՋ :

ռազմագիտական սրբագրութիւն մըն ալ ձեռք բե- րել իրենց ի նպաստ, Արարատի շրջանին մէջ :

Անդարայի կառավարութիւնը, հետեւելով Թրքական ծանօթ մեթոտին, ուղեց արմատէն լու- ծել քրտական հարցը, ինչպէս փորձած էր Հայկա- կան Հարցին համար : Լայն չափերու վրայ ղոր - ծադրեց տեղահանութեան օրէնքը, մինչեւ Թրա - կիաները փոխադրելով Անատոլուի քիւրտ բնակ - չութեան մէկ մասը :

Ոչ մէկ կառավարութիւն բաղդեց Քիւրտերու կեղեքումին դէմ, խաղաղութեան ժամանակ : Լուռ- ցին մեծ ու փոքր պետութիւնները, հարեւաններն ու հեռաւորները, որոնք բոլորն ալ իրենց չահերն ունէին Թուրքիոյ մէջ :

Միայն ընկերվարական Միջագգային էր, որ Հ. Ց. Դաշնակցութեան պատուիրակին առաջար - կով, 1930 Օգոստոս 30ին Ցիւրիխի Ժողովին մէջ քուէարկեց բանաձեւ մը, որով քաղաքակիրթ աչ- խարհի ուչադրութեան կը յանձնէր Թուրքերու «արիւնարբու բարբարոսութիւնը» :

Այս պղատոնական բանաձեւով ալ փակուե - ցաւ քրտական մեծ չարժումներու չարքը Թուր - քիոյ մէջ :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՏԱՏՐԱԿՆԵՐԸ որ մէկ գարդը կը կազմեն փա- րիզի մեծ եկեղեցիներուն եւ քաղաքապետարանի հրապարակներուն վրայ սպառնալիքի տակ են : Քաղաքապետական խորհուրդի անդամ մը կ'առա- ջարկէ ջնջել զանոնք, քանի որ կ'աղտոտեն արձան- ները ու պատմական չէնքերը : Այս առաջարկը յուղում առաջ բերած է եւ թերթերը սկսած են համակրական տողեր նուիրել այդ բարի թռչուն- ներուն որ մանաւանդ երախաներուն հրճուանք կը պատճառեն :

Զորևարը կը շարունակեն վիճիլ

« ԺՈՂՈՎԸՆ ՆՈՐ ԲԱՆ ՄԸ ՄԻ ՍՊԱՍԷՔ »

Զորսերու 16րդ նիստին մէջ Պ. Վիչինսքի պա- տասխանելով ամերիկեան պատուիրակին նախորդ օրուան առաջարկին, ըսաւ թէ անօգուտ է Պերլի- նի հրամանատարներուն հրահանգ տալ փութա- յնելու պաշարման վէճին լուծումը, ցորչափ լրա- յուցիչ տեղեկութիւններ ստացած չէ : Որով, խո- սակցութիւնները չարունակուած են : Բայց կէսօրէ վերջ նիստին, յայտնելով թէ ստացած է պէտք եղած տեղեկութիւնները , կը հաւանի ամերիկեան առաջարկին : Այսպէս հրահանգ պիտի տրուի Պեր- լինի չորս հրամանատարութեանց մինչեւ ամսոյս 13ը իրենց աչխատութիւնները աւարտել :

Պ. Վիչինսքի յուզեց դրամական խնդիրը եւ առաջարկեց ընդունիլ Միացեալ Ազգերու պատ- ուիրակներուն 1948 Դեկտեմբերին ըրած յանձնա- րարութիւնը՝ ընդունելու համար Պերլինի մէջ սովիէթական մարքերու շրջաբերութիւնը : Երեք- ները պատասխանեցին թէ այդ առաջարկը ստորա- դասուած էր Պերլինի համար կանոնադրի մը դոր- ծադրութեան, ինչ որ չէ եղած : Երկար վիճաբա- նութիւն եղաւ, որու ընթացքին արեւմտեանները մերժեցին քննել դրամական խնդիրը ցորչափ Պեր- լինի միութեան խնդիրը չլուծուի :

★ Արեւմտեան երեք պետութեանց ներկայա- ցուցիչները Փրանքֆորթի մէջ հրաւիրեցին գեր- ման խորհրդակցական ժողովը յայտնելու համար թէ պէտք է համակերպին Գերմանիան տեսնելու բաժանուած դեռ քանի մը տարի : Անգլիական գինուորական կառավարիչը յանուն դաշնակիցնե- րուն յայտարարած է թէ «Փարիզի ժողովէն նոր բան մի սպասէք» : Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի պատուիրակներն ալ ձայնակցելով հակագուցած են Գերմաններուն որ պէտք է փութան կազմելու դերման արեւմտեան պետութիւն մը, առանց նը- կատի առնելու սովիէտական գրաւման չրջանը :

★ Ամերիկայի արտաքին գործոց յանձնաժո- ղովի նախագահը յայտարարեց որ Զորսերու ժո- ղովին ձախողիլը պիտի փութացնէ սպառազինման ծրագրին եւ Ատլանտեանի դաչինքին վաւերացու - մը ծերակոյտին կողմէ : Դաչինքով կամ առանց դաչինքի նախագահ Թրումըն իրաւասութիւն ունի գինեալ ուժ գրկելու ռազմագիտական կէտեր երբ գինեալ յարձակումի մը սպառնալիք կայ : Նա- խագահր՝ իր վերին հրամանատար կընայ զօրք գրկել Միացեալ Նահանգներու մէջ եւ մեր գինուո- րական կայաններուն, ուր որ ըլլայ : Ատլանտեա- նի դաչինքը ոչինչ կ'աւելցնէ կամ կը պակսեցնէ նախագահին ու խորհրդարանին սահմանադրա - կան իրաւունքներէն :

★ Գրած էինք թէ արեւմտեան չրջանի գեր - ման բանուորները գրաւած էին Պերլինի երկա - թուղիներու կեդրոնական չէնքը որ սովիէթներու իչխանութեան տակ էր : Արեւմտեան պետութեանց գինուորական ուժերը պարպեցին չէնքը եւ յանձ- նեցին Ռուսերուն : Այս գործողութեան պահուն բանթողները թշնամական չարժումներ կատարե - ցին Ռուսերուն դէմ, բայց նկատի չառնուեցան ոս- տիկանութեան կողմէ :

ԹՈՒՐՔ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Թուրք ազգային ժողովին անդամներէն բաղ- կացած պատուիրակութիւն մը փարիզ կը գտնուի այս պահուս, փոխադարձելու համար այցելու - թիւնը Ֆրանսական խորհրդարանի մէկ պատուի- րակութեան որ անցեալ տարի Թուրքիա էր գա-ցած : Թուրք պատուիրակութեան պետն է Անգա- րայի ազգ. ժողովին նախկին նախագահ, դեսպան եւ ոգնիայի երեսփոխան զօր.Ալի Ֆուատ փաչա : Ընդունուեցան հանրապետութեան նախագահէն , արտաքին գործոց նախարարութենէն, ծովային նախարարութեան մէջ հացկերոյթ տրուեցաւ ,նա- եւ հիւրընկալուեցան նախագահ Խոտուր Էրիոյի կողմէ : Թուրք դեսպանը հացկերոյթ մը տուաւ ուր ներկայ էր վարչապետ Ռէյոյ : Պատուիրակու- թիւնը խորհրդակցական դումարում մը ունեցաւ նաեւ Ֆրանսացի երեսփոխաններու, մասնաւորա- բար Ֆրանքօ - Թուրք բարեկամութեան խումբին հետ :

ՊԵԼՃԻԿԱՆ Ֆրանքը ազատ չրջաբերութիւն պիտի ունենայ Փարիզի հրապարակին վրայ : Պաչ- տօնական սակն է 100 պելճիկանի դէմ 490 ֆր. :

ԱՆԳԼԻՈՑ թագաւորին ծննդեան 53րդ տարե- դարձին առթիւ հինգչաբթի օր տեղի ունեցաւ ա- ւանդական գինուորական անցքը որ 1939էն ի վեր տեղի չէր ունենար : Թագաւորըոր հիւանդութենէն ի վեր առաջին անգամն էր որ դուրս կ'ելլէր, մեծ խանդավառութեամբ ողջունուեցաւ ժողովուրդին կողմէ :

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ պետ. Պ. Մորիս Թորէզի երես- փոխանական անձեռնմխելիութիւնը վերցնելու ա- ռաջարկ եղաւ ազգային ժողովին, որպէսզի դատ- ուի ընտրական պայքարի առեն բռնութիւն գոր- ծած ըլլալու յանցանքով :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՎՍՓԳՂՓՈՆ

Ինչպես տոնական, այս միտքերը և ան-
ատաչին բոյսն ալ տան և տան և շատ մեր
թերթերուն։

Կարդացինք «Արեւմտեան»ի մէջ Վ. Կ. մէկ
դրուագին մէջ մեր ժողովրդական հոգեբանու-
թեան վերաբերեալ Houx'ին տարօրինակ
գրութիւնը։ Ինչո՞ւ մեր ժողովուրդը ամէն
տեսակ ապերասանութիւններ կ'ընէ, ինչո՞ւ
ան կը հաւատայ ամէն տեսակ խաբեբայ-
ութիւններու, ինչո՞ւ ան կը հաւատայ ամէն
տեսակ ստերու, ինչո՞ւ ան կը հաւատայ ամէն
տեսակ սնոտիապաշտութիւններու։ Ահա
հարցումներ, որոնք կը տրուին Houx'ին
կողմէ, եւ որոնց պատասխանը ան կը գտնէ
իր ներքին ձայնին մէջ, որ կ'ըսէ իրեն, թէ
ինքը, Houx'ը, ամենէն մեծ ապերասանն է
աշխարհի վրայ, ամենէն մեծ խաբեբան է
աշխարհի վրայ, ամենէն մեծ ստախօսն է
աշխարհի վրայ։

Այդ ձայնը կ'ըսէ նաեւ, որ Houx'ը ամե-
նէն անգութ մարդն է աշխարհի վրայ, ամե-
նէն անզգա մարդն է աշխարհի վրայ, ամե-
նէն անսիրտ մարդն է աշխարհի վրայ։

Ինչո՞ւ Houx'ը կը գրէ այս բոլորը իր մա-
սին։ Ինչո՞ւ ան կը գրէ այս բոլորը մեր մա-
սին։ Ինչո՞ւ ան կը գրէ այս բոլորը ամբողջ
ազգի մը մասին։ Ինչո՞ւ ան կը գրէ այս բո-
լորը ամբողջ ազգի մը մասին, որ ան կը
սիրէ, որ ան կը յարգէ, որ ան կը հիանայ
անոր վրայ։

Ինչո՞ւ Houx'ը կը գրէ այս բոլորը ամբողջ
ազգի մը մասին, որ ան կը սիրէ, որ ան կը
յարգէ, որ ան կը հիանայ

ԷՋԵՐ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԷՆ

Տահպաղ գիւղի կռիւը

1915ի Զատիկի երրորդ օրը, Ապրիլ 7 առաւօտեան ժամը 6—7ին Այգեստանի կողմէն սկսան հրթացանաձգութեան ձայներ: Գիւղին թուրք միւթեսարրիֆը կանչեց Ռէսն եւ իր աղաները, եւ անոնց ըսաւ թէ տղայութիւն մի ընէք, հանդիստ կացէք, ես 500 զօրք կը բերեմ ձեզ պաշտպանելու համար: Դուք կառավարութեան դէմ չէք կրնար ելլել, ի զուր տեղ պիտի կոտորուիք: Ինք իր չան քարող կը կարդար, բայց մեր անմեղ աղաներ արդէն դիրքերէն դուրս գալով գիւղը պաշարեր էին:

Քանի մը օր առաջ ենթարկուած ծեծի ազդեցութենէն հազիւ ապաքինած, դացի միացայ ա-նոնց: Միւտիւրը եկաւ ճիշդ մեր դիրքի դիմաց որ եկեղեցիի մօտ էր, Մովսեսենց տունի քով: Մեր խմբապետ Յաչիկ Շուշանեան կանչեց «տղերք պատրաստ»: Յաչ մը հանեց երեսին եւ ըսաւ «ոմ Ս. Ստեփաննոս, մեզ ամօթով չի ձգես, ինչպէս կը հաւատամ քու զօրութեան, նոյնիսկ կը հաւատամ որ այս անգամին բաց ճակատ պիտի դուրս գանք մեր նախնիքներու առջեւ, ինչպէս որ ուխտած ենք:

Գիւղի քահանան որ եկեղեցին թողած էր պատարագը հաւատրած հրացանի փողը բռնելով ը-սաւ. գաւակս մի քիչ սպասէ, տեսնանք ինչ կը լինի:

Յաչիկ պատասխանեց. տէր հայր, ահաբեկողի ձայներ կ'որոտան, ահա յարձակման ձայներ, ալ ինչ սպասենք:

Միւտիւրը հեռացաւ մեր դիրքի առջեւէն: Անցաւ 10 վայրկեան եւ մեր վարի դիրքերէն արձակուեցաւ բաժակը զօր. Դրոյի կենաց: Ըսես-ցաւ Աղգ. Կեդր. Կոմիտէի նախագահը Պ. Ս. Զալեանը (ռուսերէն) եւ ծանրացաւ հակաբոլշեւիկ ժողովուրդներու գործակցութեան վրայ: Այս խմաստով խօսեցան նաեւ Մ. Ներսէսեան, Ս. Գրաշեան եւ ուրիշներ: Բաժակ խմուեցաւ նաեւ Պ. Միքայէլ Բաղրամեանի կենաց:

Հաճելի անակնկալ մը ըրաւ մեղի մեր ամերիկացի բարեկամը գնդապետ Պըքլի, որ դիչերուան ժամը 10ին, յատկապէս Տարմչըտաղն եկած էր չնորհաւորելու մեր ազգային ոտնը: Սրահէն ներս իր մուտքը ողջունուեցաւ մեծ ուրախութեամբ: Ոտնը առնելով, գնդապետը իր հիացումը յայտնեց հայ ժողովուրդի կորովին ու կենսունակութեան համար:

Հացկերոյթը ընդհատուեցաւ պահ մը կէս գիչերին առեղները, երբ բակին մէջ սկսան հրաչալի հրախաղերը, որոնք, ամբողջ քառորդ ժամ մը, գոնաւոր լոյսերով ողողեցին երկնակամարը: Ա-պա չարունակուեցաւ մինչեղջիւր գուարթ ու ոգեւոր մթնոլորտի մէջ, նուագով, երգերով ու պարերով, մինչեւ առաւօտեան ժամը 6ը:

Իբենց մեկնած պահուն, հիւրերը, որոնց մէջ կային նաեւ Գերմանացիներ, Ռումանացիներ, Իրոյի պաշտօնատարներ, եւն., ինչպէս նաեւ հեռաւոր քաղաքներէ եկած ազգակիցներ, իրենց ջերմ գնահատանքը յայտնեցին ոտնակատարութեան յաջողութեան համար:

ԹՂԹԱԿԻՑ

առաջարկած բաժակը զօր. Դրոյի կենաց: Ոտնեցաւ Ազգ. Կեդր. Կոմիտէի նախագահը Պ. Ս. Զալեանը (ռուսերէն) եւ ծանրացաւ հակաբոլշեւիկ ժողովուրդներու գործակցութեան վրայ: Այս իմաստով խօսեցան նաեւ Մ. Ներսէսեան, Ս. Գրաշեան եւ ուրիշներ: Բաժակ խմուեցաւ նաեւ Պ. Միքայէլ Բաղրամեանի կենաց:

Հաճելի անակնկալ մը ըրաւ մեղի մեր ամերիկացի բարեկամը գնդապետ Պըքլի, որ դիչերուան ժամը 10ին, յատկապէս Տարմչըտաղն եկած էր չնորհաւորելու մեր ազգային ոտնը: Սրահէն ներս իր մուտքը ողջունուեցաւ մեծ ուրախութեամբ: Ոտնը առնելով, գնդապետը իր հիացումը յայտնեց հայ ժողովուրդի կորովին ու կենսունակութեան համար:

Հացկերոյթը ընդհատուեցաւ պահ մը կէս գիչերին առեղները, երբ բակին մէջ սկսան հրաչալի հրախաղերը, որոնք, ամբողջ քառորդ ժամ մը, գոնաւոր լոյսերով ողողեցին երկնակամարը: Ապա չարունակուեցաւ միեւնոյն գուարթ ու ոգեւոր մթնոլորտի մէջ, նուագով, երգերով ու պարերով, մինչեւ առաւօտեան ժամը 6ը:

Իբենց մեկնած պահուն, հիւրերը, որոնց մէջ կային նաեւ Գերմանացիներ, Ռումանացիներ, Իրոյի պաշտօնատարներ, եւն., ինչպէս նաեւ հեռաւոր քաղաքներէ եկած ազգակիցներ, իրենց ջերմ գնահատանքը յայտնեցին ոտնակատարութեան յաջողութեան համար:

ԹՂԹԱԿԻՑ

դէն լսեցինք համազարկի ձայներ, վազեցինք օգնութեան:

Միւտիւրը կը հանդիպի մեր ընկերներէն Կարապետ Գէորգեանի որ գինուած էր, եւ ոստիկանին կը հրամայէ ձերբակալել զայն: Գէորգեան կը կրակէ եւ առաջին անգամով կ'իյնան երկու ոստիկանները:

Մենք արդէն հասած էինք եւ սկսաւ կռիւը որ տեւեց գրեթէ մէկ ժամ: 5 ոստիկան սպաննուեցան եւ միւտիւրը վիրաւորուած պահուեր է այգիներու մէջ:

Փութացինք պահականոց եւ երկու հոգի զեռի առինք, թէեւ մեր խմբապետ Յաչիկ Շուշանեան զանոնք 4—5 ժամ պահելէ յետոյ ազատ արձակեց ըսելով. գացէք Ակաբի պէյերուն ըսէք որ այս 1896 չէ, եթէ ախորժակ ունին թող նորէն գան, պատրաստ ենք դիմաւորելու:

Եւ ոչ ոք եկաւ, 7 օր մնացինք գիւղի մէջ եւ ամէն օր մեր Այգեստանի հետ կապ պահեցինք մինչեւ որ գինուորական մարմինը մեզի հրամայեց, բոլոր ընտանիք եւ չրջակայ գիւղի աւերակի ժողովուրդ փոխադրել Այգեստան: Այդ գիւղեր Այգեստան ոխադրուեցան մօտ 2000 ընտանիք:

Իսկ մեզ գինուորներս գինուորական չտապի մէջ երկու օր հանդիստ յետոյ, ղրկեցին Շուշանց եւ Վարագայ վանքը:

ԽԱՉԻԿ ՏԻՐՏԻՐԵԱՆ

ՀԱՑ ԱՐԵՆՈՑՇՆԵՐՈՒՆ ՑԵՐԵԿՈՑԹԸ

Այս կիրակի Ցունիս 12ին, կէսօրէ վերջ, Իէնայի սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ հայ արենուշներու տարեկան անդրանիկ ցերեկոյթը, հովանաւորութեամբ Ֆրանսայի արենուշներու կազմակերպութեան միջազգային պետ Mlle Belleyի եւ նախագահութեամբ հայ արիներու միութեան ընդհ. պետ բժ. Գուրգէն Մեճատուրեանի:

Փարիզի Հայ Արենուշներու կազմակերպութիւնը գեկավարութեամբ Օր. Անահիտ Քէչիկեանի, իր կազմութենէն երկու տարի վերջ, այլեւս կարող կ'ըլլայ կազմակերպելու ցերեկոյթ մը, այս անգամ վստահելով միայն Արենուշներուն աչխատանքին:

Շատ ճոխ յայտագիր մը պատրաստուած է, հայերէն երգերով, պարերով եւ արտասանութիւններով: Մարսէյլի արենուշներէն խումբ մը գլխաւորութեամբ խմբապետուհի Մանուշ Շամիրեանի Փարիզ պիտի գայ մասնակցելու հանդիսին «բարի գործը» ներկայացնելով, ինչպէս նաեւ սկաուտական կենդանի պատկերով մը:

Ցայտագրին մէջ կայ նաեւ «բանակումի կրակը» ուր խարոյկի մը չուրջ հաւաքուած արենուշները պիտի երգեն, պարեն եւ տեղի տան չատ մը անակնկալներ:

Ժողովուրդին փափաքին համաձայն, արե-նուշները երկրորդ անգամ ըլլալով պիտի ներկայացնեն «հայկական հարսանիքը», որ այնքան մեծ յաջողութիւն գտաւ հայ արիներու մարտ 6ի ցերեկոյթին:

Վստահ ենք որ հասարակութիւնը որ միչտ քաջալերած է Արիներու եւ Արենուշներու ձեռնարկները, այս կիրակի ալ մեծ թիւով պիտի գայ ներկայ ըլլալու գուտ հայկական այս հանդիսին:

ՀԱՑ ԱՐԵՆՈՒՇ

ՄԱՑԻՍ 28Ը ՊԱՆԵԼԻՕ ՔՈՇԱՆԻ ՄԷՋ

Անցնող տարիներէն բոլորովին տարբեր, Հ. Ց. Դաշնակցութեան «Արծիւ» ենթակոմիտէին նախաձեռնութեամբ, Ցունիս 5ին տօնուեցաւ Հայաստանի Հանրապետութեան 31րդ տարեդարձը մեծ ոգեւորութեամբ:

Հակառակ ցրուած վիճակի մը մէջ գտնուելուն, դարձեալ տեղւոյն ազատատենչ հայութիւնը խուռներամ բազմութեամբ կը եկեր էր պատուացնելու Մայիս 28ը, որ իրեն պէս տարազիր, ընթաց տասնեակ տարիներէ ի վեր կ'ապրի ամէն մէկուն հետ՝ վառ պահելու ազատութեան կրակը:

Օրուան նախագահը ընկեր Ս. Թորոսեան, հանդէսը բացուած յայտարարելով՝ պատկերացուց Մայիս 28ի իմաստը: Դիտել տուաւ թէ, յանձին Արամներու հոյլին՝ ունեցանք մեր անկախութիւնը: Երկու տարի միայն կրցանք վայելել զայն, բայց այդ երկու տարուան ազատութեան կրակը այնպիսի քաղցրութիւն մը դրաւ մեր սըրտին մէջ, որ ոչ ոք պիտի կրնայ առնել զայն մեզմէ: Դուրգուրանք իր վրայ: Ահա ապրելու եւ յարատեւելու միակ ճամբան:

Ապա խօսքը տրուեցաւ ընկեր Հայկ Սարգսեանի, որ իբրեւ ականատես վկան Մայիս 28ի փառապանծ յաղթանակին:

Շեչտեց թէ, անհրաժեչտ էր Հ. Ց. Դաչնակցութեան պէս մարտական կուսակցութեան մը ծնունդը, որ ստանձնէր ճնշուած ժողովուրդի մը ազատագրութեան պայքարը:

Որպէսզի Հայ ժողովուրդն ալ միւս ազգերու պէս ունենար իր ազատ արեան ու երկիրը, ըսաւ.

— Ուշիմ, քաջ եւ ստեղծագործող ժողովուրդ մըն էինք: Չէինք կրնար առանց անկախութեան յարատեւ կեանք մը ունենալ: Ցանձին Հ. Ց. Դաչնակցութեան, «Մահ կամ ազատութիւն» նշանաբանին տակ ունեցանք Սարտարապատներ, ու ահաւոր երկուքէ մը վերջ ունեցանք ազատ եւ անկախ հայրենիք մը: Վայ մեզի, եթէ այն տառնյաղթական Ղարաքլիսէներ եւ Սարտարապատներ չունենայինք: Եւ պիտի չունենայինք նաեւ այս օրուան ԿՈՐԻՋՆ անգամ, որուն վրայ կը գուրգուրանք ամէնքս ալ: Եւ որպէսզի մեր երազները իրականանան, ըլլանք մեծ եւ զօրաւոր ազգ մը, կը խնդրեմ ձեղմէ իմ սիրելի հայրենակիցներս, որ ձեր հաւատքը վառ պահելով հանդերձ, չթերանաք նաեւ ձեր զաւակներուն սրտին մէջ դրօչմել ազատ հայրենիքի մը վեհ գաղափարը:

Հ. Ց. Դ.ի Նոր Սերունդին կողմէն ուղերձ մը կարդաց ընկեր Տիրան Աղաջամեան:

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնները բերին ընկերներ եւ ընկերուհիներ Օր. Օր. Մուրատեան, Ներսէս Մխեեան, Զարեհ Գասեան (վալանսէն), Օր. Աստղիկ Քէօսէեան, փոքրիկն Վիգէն Թորոսեան եւ Պ. Ոսկանեան:

Ցետոյ սկսան հայկական եւ եւրոպական պարերը (Բենօ, Սէյրան, Ոսկանեան ընտանեաց ընկերակցութեամբ) որ տեւեցին մինչեւ կէս գիչեր:

ՊԱՐՄԱՆԻ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՁՂՐԿԵԼ: ԳՐԵԼ ՄԻԿ ԷՋԻ ՎՐԱՑ:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Այս ահարկու եղելութեան դէմ ընդվզում էր իր անձնուրաց ու մարտաչունչ հայդուկի խըռովատանջ հոգին:

Մուրատի սիրալիր յորդորն ու աղաչարկութիւնը մեղմեցին Սեպուհի բարկութիւնը: Ջաղցր ու կակուղ խօսքերով կանխորոշ բախտին վերապրեց բոլոր ձախորդութիւնները եւ խրախուսեցաւելի դիմացկուն լինել պարտութիւնների մէջ:

Փ — եթէ ես աւելի պաղարիւն եմ, քան Սեպուհը, այդ իմ աղկութենէս չէ, ասաց Մուրատը: Ես ծեծ ուտելու, պարտուելու վարժուած մարդ եմ, իսկ Սեպուհը կեանքին մէջ միայն յաղթութեան դափնի տեսած է:

Սակայն Մուրատը պաղարիւն չէր, հակառակ իր յուչիկ ու հանդարտ խօսուածքին: Մռայլ էր, լռնկճուած ու մտահոգ: Աչքերի աւիւնն ու փայլը կորած չէին, գլուխը միչտ բարձր էր ու հպարտ, քայլուածքը՝ վստահ եւ ամուր, բայց տրտմութեան մի թխպահոգ ամպ յաճախ կը գար իր առնադեղ դէմքի վրայ: Թպիրն անգամ անազատ բխում ունէր: Զգում էի, որ յաճախ մտահոգում էր իր ներկայութիւնը մեր մէջ եւ սաւառնում էր այլուր եւ կամ որոճում էր մի անվերածանելի առեղծուած:

Մի քանի անգամ աչխատեցայ իմանալ իր թախիծի պատճառը կամ մտքի կացութիւնը: Բացատրութեան համար սիրտ չունէր: Ես այն անձը չէի, որին պէտք էր սիրտը անվերապահ կերպով բանալ:

Իր թագուն ու խորունկ մտրմոքին համար սպեղանի չէի կարող լինել: Արդեօք կա՞ր պատասխան նրա խռովայոյզ սիրտին համար:

Ցետոյ իրարկէ դառայ, որ երկու անգամ նամակ են յղել, Սեպուհն ու Մուրատը, Բադու՝ Ռոստոմին, որից ցարդ ոչ մէկ լուր, ոչ մի պատասխան: Ոտր հառաչանքով յայտնեց այս: Բայց սա՝ հառաչ չէր, այլ աղեկէզ կսկիծ:

Ռոստոմը չէր պատասխանած:

Արիւնահեղ կռիւ էր Բադուում: Բոլոր կենդանի ուժերի զօրահաւաք էր: Օգնութեան կանչը արձագանգ էր տուել Ռուսիոյ ամբողջ տարածքին: Ինչո՞ւ այդ կոչը ուղղակի պիտի չհասնէր Հայոց երկու անգուղական հերոսներին եւս:

Մուրատի համար Ռոստոմը լոկ մի անուն չէր, այլ բարոյական ու յեղափոխական աւանդութիւնների մի հոյակապ հանգանակ, պատմութեան դաստատանի ահեղ ձայնը: Ռոստոմը, հայ մարտիկների խանդակաթ ախոյեանը, հայ յեղափոխութեան խստապահանջ աւանդապահը, կեանքի ու մահուան այս ահեղ ու մրրկածուփ պայքարին մէջ լուռ էր դէպի հայդուկների թախանձանքը:

Ռոստոմը լուռ էր. լուռ, ինչպէս առեղծուածային Ըսփինքս:

Մուրատ եղիր եւ մի մտատանջուիր:

Իմ բացակայութեան, Ցարիցին էր ժամանել Պետրով անունով մի հռչակաւոր գինուորական, որ, իրեւ ներհուն ու ռազմագէտ հրետաձիգ, քաղաքացիական կռիւների տագնապուտ ու վճռական պահերին իր խիզախ ու յաճախ յախուռն սխրագործութիւններով փոխել էր ճակատամարտների բախտը եւ տարել տարապայման յաղթանակներ: Իր մղած ճակատամարտների հաչիւը նա կորցրել էր, այնքան բազմաթիւ էին նրանք: Իր մարմինը աւելի սպիներ էր ստացել, քան մարտեր վարել: Այս արտասովոր գնդապետի անձնուրացութիւնը գիմադրեան սահմանները գլել էր: Սեպուհն ու Մուրատը բարիգալուստի համար այցելելիս, ծանօթացել էին Պետրովի հետ: Առանձին մի տեսակցութիւն էլ սարքել էին, ուր Պետրովը յայտնել էր իրանց, թէ փայլուն ու մեծարժէք խորհուրդներով եկել էր Մոսկուայից:

Սեպուհը իր յուչերի մէջ, յիչողութեան մէկ վրիպանքով, նրա անունը Պետրովսկի է դրում: Այս գինուորականը իր բուն անունով կոչւում է Գրիգորիյ Պետով եւ ոչ Պետրովսկի: Սա մէկն էր այն 26 բոլչեւիկներից, որոնք Ստ. Շահումեանի հետ գնդակահար եղան Ամլիացիների կողմից:

Պետրովի փքուն ու պոռոտ առաջադրանքները իրենց անմտոհո տարողութեամբ այնքան կեղակարծ էին, որ հակառակ Սեպուհի աներեւհատութեան ու յամառ հաւատիքներին, կասկածի ու տարակոյսի որջ էր մտել Մուրատի միտքին մէջ:

ԲԺԻՇԿ ԵՐ. ԽԱՉԱՆԱՍԵԱՆ

ՓԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ նախագահ Պ. Օրիոլ Տոֆինէ նահանգին Ֆրանսայի միացման 600ամեակին առթիւ այսօր շաբաթ այցելեց Արտէշ եւ վարդը իջեր Տրոմ :

ՓՈՐԻԶի Հալը պիտի ընդարձակուի, եւ պիտի արժէ 20 միլիառ: Ցետադարձեցաւ զայն Փանթէն վերադարձնելու ծրագիրը որ 200 միլիոնի պիտի նստէր :

ԲՈԼՈՆԻԱԿԱՆ գործարաններուն արտադրած օդանաւի շարժիչները Շուէյտի ճամբով գաղտնաբար կը ծախուէին Սպանիոյ: Այս պարագան երեւան ելած ըլլալով ձերբակալուեցան վաճառման յանձնաժողովին անդամները :

ՀՈԼԻՎՈՒՏ, ամերիկեան չարժանկարի մայրաքաղաքը, համայնավարներով լեցուն է եղեր: Ըստ գաղտնի տեղեկագրի մը չատ մը ծանօթ արուեստագէտներ, մէկն ըլլալով Չարլի Չէփլինը, իբր համայնավար կամ համայնամէտ կը ներկայացուին :

ԻՏԱԼԻՈՑ հետ կնքուած առեւտրական համաձայնութեամբ մը երկու երկիրները իրաւունք պիտի ունենան մէկ տարուան մէջ 18 միլիառի ապրանք փոխանակելու: Իտալիա գացող Ֆրանսացիները պիտի կրնան 30.000 լիր ունենալ, իսկ Իտալիայէն հոս եկողները 40—50.000 ֆրանք:

ԱՎԸՆԻՒ Տ'ՕՐԼԷԱՆԸ պիտի կոչուի անդամ վը զօրավար Լըքլէրի որ իր բանակովը առաջին անգամ Փարիզ մտած էր ազատագրման պահուն: Պաշտօնական բացումը պիտի կատարուի Ցունիս 18ին: Կառավարութիւնը չպիտի մասնակցի այս արարողութեան, զայն ակատելով քաղաքապետական գործ մը: Այս բանին դէմ զրգռուած են համայնավարները որ բողոքի ցոյց մը պիտի սարքեն եղեր այդ օրը, որով կառավարութիւնը որոշեց զայն արգիլելու համար ոստիկանական ուժով պաշտպանել արարողութիւնը: Պիտի խօսի զօրավարը կօլ:

ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ երեքշաբթի օր Ազգ. ժողովին առջեւ պիտի պատասխանէ տը Կօլի կուսակցութեան իր դէմ ուղղած ամբաստանութեան թէ վերջերս սարքուած պետական հարուածի փորձը ինք նախարարը կազմակերպած էր: Երկու նոր ձերբակալութիւններ եղան նոյն ճեռնարկին իբր մասնակից :

ԲԱՒԻՍՏանի (խալամ Հնդկաստան) վարչապետ Պ. Լիաքաթ Ալի խան, խորհրդային կառավարութեան հրաւէրին վրայ Մոսկուա պիտի այցելէ : Այս առթիւ կը յուսացուի որ դիւանագիտական յարաբերութիւններ հաստատուին երկու երկիրներու միջեւ :

ԳՈՒՆԱՒՈՐ ԹԷԼԷՎԻԶԻՈՆի գիւտը ցարդ վերագրուած է Ամերիկացի Պիըրին, որ քանի տարի եռք ցոյց տուաւ հեռուէն դոնուարը պատկերներու փոխանցումը: Սակայն հաստատուած է որ առաջին արտօնագիրը (patente) Ադամեանին է 1920ին: Հեռուէն նկարներ փոխանցող գործիքին համար՝ Ադամեան առաջադրեց միջնորդող քլիչէ կոչուած հնարքի դաղափարը: Քլիչէն կը փոքրանայ լուսութեամբ, որով լուսանկարի կէտերը կը նշուին նախ փոխանցող կայանէն, չարժանկարին մէջ չարունակական գծի ձեւով եւ յետոյ կը յայտնուին ընդունիչ կայանէն:

Սովետահայ երիտասարդ գիտնականի կանխահաս մահը արգելք եղաւ գլուխ հանելու իր աշխատանքները կը գրէ «Սով. Հայաստան» :

ՀԱՑ ԵՐԳԸ ԼԻՈՆի ՄԷՋ

ԱԶԳ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ, Մարսիլիոյ ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳԱՋԱՒՈՒՄԲԸ ղեկավարութեամբ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆի, կուտայ իր ՄԻԱԿ ՀԱՄԵՐԳԸ, Ցունիս 12ին, ժամը 16ին Salle Rameauի մէջ : Ցայտագիրը կը պարունակէ ՄԵՆ ՄԱՍՈՎ ԱՆՏԻՊ ԲԱԶՄԱԶԱՅՆ ԵՐԳԵՐ, մեր եկեղեցական եւ ժողովրդական երաժշտութենէն, ընկերակցութեամբ մեծ երգեհոնի եւ դաշնակի: Երգահանները մէջ մասնաւորաբար կոմիտաս վարդապետ :

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻՄ ՀԱՑՈՒԹԵՆԷ... (վէպ)

Գրեց՝ Կ. Փոլատեան

300 էջ, գինը 350 ֆրանք: Ստանալու համար դիմել.— «Ցառաջ»ի եւ «Արեւմուտք»ի խմբագրութեանց, Փարիզահայ դրավաճառներուն, ինչպէս նաեւ ուղղակի հեղինակի հասցէին.— G. Poladian, 92 Bld. Général Nollet, (La Rosière) , Մարսէյլ :

ՄԱՑԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ.— Ցունիս 11ին, շաբաթ դիշեր , ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Իսկի քաղաքապետարանին սրահը, 25 Ave. Victor Cresson :

Նախաձեռնութեամբ Զաւարեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի, Ֆ. Կապոյտ Աչքին, եւ նաեւ Ֆրանսական Ընկերվարական Կուսակցութեան (S. F. I. O.) տեղական մարմնին :

Պատուոյ նախագահութեամբ քաղաքապետ JACQUES MADAULէ :

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ ԸՆԿԵՐ ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

ԿԸ ԽՕՍԻՆ ԸՆԿԵՐՆԵՐ ՑՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ եւ ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ (Նոր Սերունդ) :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Ամբերգ Նոր Սերունդի կողմէ ղեկավարութեամբ Սրա ՊԱՐԹԻԵԱՆի: Երգ ԴԱՍԵԱՆ, Ա. եւ Ս. ՔԻՕՍԷԱՆՆԵՐ, ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ: Կ'արտասանեն Օր. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ ու ընկերներ ԶԱՐԵՀ ՂԱՐԻՊԵԱՆ եւ ՉՕՀՐԱՊ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ: Պիտի նուագեն Թագուհի ՕՂՏԱՑԵԱՆ, քէմանչիստ ՈՒՆԱՆԵԱՆ, Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ ՑՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ եւ դափ ԲԵՆՕ :

ԿԸ պարէ Օր. ՌԵԺԻՆԱ ՑՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ, հայկական խմբական պարեր Նոր Սերունդէն :

Եւրոպ. պարերու համար երկու մեծ նուագախումբ, ԱՆՏՐԻ ԷՔԵԱՆի խումբ (Swingtette) , Կ. ՍԱՐԵԱՆի խումբ (Tango):

Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական դիներով: Մուտքը 150 եւ 100 ֆրանք: Տոմսերը կը ծախուին Իսկի ընկերներուն մօտ եւ հայկ. սրճարանները :

★

ՇԱՒԻԼի ՄԷՋ Ցունիս 19ին:

×

ՊՈՄՈՆի ՄԷՋ.— Հ. Ց. Դաշնակցութեան Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէին «Մայիս 28»ի առթիւ կազմակերպած ժողովրդային հանդէս եւ բեկոյթը , այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ Պոմոնի դպրոց սրահին մէջ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, հայկական եւ եւրոպական պարերով: Պիտի խօսի ընկեր Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ :

Մանրամասնութիւնը տեղւոյն վրայ: Մուտքը ազատ է :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՑԹ

Ի ՊԱՏԻՒ Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ

Ցունիս 13ին, երկուշաբթի ժամը ճիշդ 9ին La Potinièreի թատրոնին մէջ, 7 rue Louis le Grand, Paris, Métro Opéra :

Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻ կը ներկայացնէ «ԴԵՐԱՍԱՆ ՓԻՆ»էն արար մը, մասնակցութեամբ Օր. Մ. ԷՓԻՋԵԱՆի: Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Օր.ներ Ի.ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ, Հ. ԻԶՈՒԼԱՑԵԱՆ, Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ, ՆՏԵԵԱՆ, Պր.ներ ՓԻԼԻՓ ԱՂԱՋԱՐԵԱՆ, Ա. ԳՄԲԹԵԱՆ:

Բացման խօսք՝ Պ. ՍԱՐԻՄ ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ :

Տոմսերու համար դիմել.— Բժ. Հ. Գալճեան , 5 rue de Maubeuge, Բժ. Ասլան 120 Bld. de Clichy , Հ. Սամուէլ եւ Պարսամեան դրատուները:

Ներկայացման օրը տոմսակ չի ծախուիր :

ՀԱՅ ԱՐԵՒՈՒՏՆԵՐՈՒԻ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Ցունիս 12ին ժամը 14.30ին Salle d'Iéna (10 Place d'Iéna) : Հովանաւորութեամբ Mlle BELEYի (Commissaire Internationalի կողմէ) եւ նախագահութեամբ Բժ. Գ. ՄԵՍՏՈՒՐԵԱՆի :

Փարիզի , Մարսէյլի եւ Պելճիքայի արեւուէն ներուն կողմէ սկաուտական կեանքէ տեսարաններ, երգ, արտասանութիւն, նուագ պար եւ՝

ԽԻՍՏ ԾԻԾԱՂԱՇԱՐԱԺ ՋԱՒԵՇՏ ՄԸ

Հայկական հարսնիքի տեսարանը իր երգերով ու պարերով: Մարսէյլի արեւուշները կը ներկայացնեն ԲՈՐԻ ԳՈՐԾի ՕՐԸ :

Տոմսերը 100, 150 եւ 200 ֆրանք :

ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՐԵՐԱՐ ողբացեալ Ռուխայէլ Մարկոսեանի յիշատակին ի յարգանս այս կիրակի, 12 Ցունիս, ժամը 10էն սկսեալ Փարիզի Ս. Ցովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ քառաձայն Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն տեղի պիտի ունենայ, նախագահութեամբ կաթողիկոսական պատուիրակ Աբրաւաղղ արք. Սիւրմէեանի :

imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Domesme — (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆր. կ. ԽԱՉի Շրջ. վարչութիւնը միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի մասնաճիւղերէն մէկ կամ երկու ներկայացուցիչ Café Regent, métro Cadetի ճիշդ դէմը: Այս շաբաթ ժամը 4ին :

ԽԱՐԲԵՐԴԷՆ նոր ժամանած Պ. Տիգրան Քէքէճեան կը փոխառէ Խարբերդի Զարդարիճ գիւղէն հօրեղբօր որդին Ցովհաննէս Քէքէճեանը: Տեղեկացնել Dikran Kekedjianի 24 rue Bouffier, Valence Drôme:

ՖՈՒՐՎԻԷՐԻ ՄԷՋ (ԼԻՈՆ)

Հայրապետական ճաչնաւոր պատարագ, այս կիրակի, առաջն ժամը 10ին: Պիտի պատարագէ՝

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՔ. ՀԻՆՏԻՔ

Հալէպի վիճակաւորը, ի յիշատակ Ապրիլեան նահատակներուն եւ պատուոյ դաշտին վրայ ինկած հայ զինուորներուն :

★ 19 Ցունիսի կիրակին ժամը 10—11, Լիոնի Ռատիոկայանէն՝ հայաձէս ճաչնաւոր պատարագ, հետեւեալ ալիքներու վրայ, Լիոն 224 մեթր, Կրենոպլը 215, Քլէրմոն 209, Մոնթէլիմար 222 :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Ազգային բարերար Մկրտիչ Սանասարեանի մահուան տարեդարձին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Հայոց եկեղեցիին մէջ, կիրակի, 12 Ցունիսին : Պիտի ոգեկոչուին նաեւ կատակատար Կ. Եզիանցի, հաստատութեան տեսուչներուն, նահատակուած ուսուցիչներուն եւ աշակերտներուն յիշատակները: Կը հրաւիրուին նախկին սանները եւ հասարակութիւնը :

ՕՓԷՐԷԹԱՑԻՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄ ԿՐՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Հայ Մարսիլիներու Միութեան, կազմակերպութեամբ Լիոնի ժողովրդային Թատերախումբի , ղեկավարութեամբ դերասան ԺԻՒՏՔՒ ՋՈՒԼՃԵԱՆի :

Կը ներկայացուի ԱՇՈՒՂ ՂԱՐԻՊԸ

Այս կիրակի ժամը 2.30ին, Salle du Stand Croix Rouge սրահին մէջ:

ՑԵՏԱԶՈՒՈՒԱԾ է Մարսէյլի Ն. Սերունդի 1949ի ողիմպիականը եւ «Օհանջանեան»բաժակին֊ալը: Ցուլիսի սկիզբը տեղի կ'ունենայ Stade Codertի ընդարձակ դաշտին մէջ:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆի ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՎԻԼՆի ՄԷՋ, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Սէրքէլ կաթոլիկի սրահը :

Կը նախագահէ ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ՄԱՆՈՒԷԼ ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ

Կը հրաւիրենք Լիոնի, Տէսինի եւ Նօվէլի հայրենակիցները իրենց յարգանքի տուրք բերելու, մեր անհամար նահատակներու յիշատակին :

ՎԱՐՁՈՒ Է

Ստիպողաբար վարձու է, մէկ մահճակալով սենեակ մը, 16րդ թաղամասին լաւագոյն պողոտաններէն միոյն վրայ, նախընտրաբար տրամադրելի՝ հայ ուսանողուհիի մը, կամ հայ կնոջ մը, (այրերը թող չներկայանան) : Դիմել Հ. Բ. Ը. Միութեան գրասենեակը, 11 Square Alboni, կէս–օրէ վերջ ժամը 14—16, բացի շաբաթէն :

ՇՐՋՈՒՆ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ծախու են զեղչեալ գիներով կարեւոր մթերքներ՝ ճաշակաւոր եւ խնամքով կարուած ռոպեռու, շըմիզիէներու, գորսաժներու, ժիւքերու եւն. ինչպէս նաեւ փոքր աղջիկներու ժիւքեր եւ ռոպեր: Օգտուեցէք այս բացառիկ պատեհութենէն: Դիմել՝ բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերէ՝ Maison MINASSIAN, 32 rue des Annelets, Paris (19), մէթրօ՝ Botzaris, Place des Fêtes կամ Jourdain:

Կ'ուզուին նաեւ իրենց տան մէջ աշխատող լաւ կար կարող գործաւորուհիներ :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 աճգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գինը 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Dimanche 12 JUIN 1949 Կիրակի 12 ՀՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5870-Նոր շրջանի թիւ 1281

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՐԱՔԻ ԵՒ ԻՐԱՆԻ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԸ

Մինչեւ 1930, Քիւրտերը իրենց գլխաւոր թշնամին կը նկատէին Թուրքերը եւ իրենց ապստամբական շարժումներն ալ կ'ուղղէին միայն անոնց դէմ :

Այդ թուականէն վերջ, Իրաքի եւ Իրանի մէջ եւս Քիւրտերը սկսան խլրտիլ :

Մեծ Պատերազմէն վերջ, Իրաք անջատուելով Թուրքիայէն, ենթարկուած էր Անգլիոյ հոգատարութեան : 1930ին անգլ. կառավարութիւնը դաշնագիր մը կնքեց Ֆէյսալ թագաւորին հետ եւ անկախութիւն շնորհեց Իրաքի :

Վարչաձեւի այս փոփոխութեան չրջանին, ապստամբեցան Իրաքի Քիւրտերը՝ ղեկավարու - թեամբ Շէյխ Մահմուտի, որ Քիւրտերուն համար ինքնավարութիւն կը պահանջէր, Անգլիոյ պաշտպանութեան տակ : Անգլեւիրաքեան բանակը զըսպեց այս չարժումը եւ Իրաք ընդունուեցաւ Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ, իբրեւ անկախ պետութիւն :

1931 Յուլիսին Շէյխ Ահմէտ Պարզանի դէմ զապզական միջոցներ ձեռք առնուեցան : Կռիւները տեւեցին մինչեւ 1932ի Յունիսը, վերսկսելու համար 1933ին :

1934էն մինչեւ երկրորդ մեծ պատերազմը, խաղաղութիւն տիրեց Իրաքի մէջ : 1941ին Քիւրտերը օժանդակեցին Անգլիացիներուն, երբ Րաշիտ Ալի էլ Քէյլանին անոնց դէմ ապստամբեցաւ :

Առիթէն օգտուելով, Մէլլա Մուսթաֆա Պարզանի ուզեց քրտական ինքնավարութիւն մը հիմնել եւ Սիւլէյմանիէէն փախչելով միացաւ Շէյխ Ահմէտ Պարզանիին :

1945 Օգոստոս 7ին իրաքեան բանակը Ռէվանտուզի կողմէն յարձակումի սկսաւ քիւրտ ապրստամբներուն դէմ, որոնք տրուշ յաջողութիւններ ունեցան սկզբի օրերուն, սակայն Օգոստոս 20ին նահանջեցին եւ լեռները ապաստանեցան : Անկէ ալ անցան Պարսկաստան, միանալու համար Ղազի Մէհէմմէտին, որ Մահապատի մէջ հիմնած էր Քրտական Հանրապետութիւն մը :

1934ին Իրանի վեհապետը Րիզա Շահ Փէհլէվի Թուրքիա երթալով տեսակցեցաւ Մուսթաֆա Քէմալի հետ, իսկ 1937ին Սաատապատի մէջ դաշինք կնքեցին արեւելեան չորս պետութիւնները, — Թուրքիա, Իրան, Իրաք եւ Աֆղանիստան, որուն լրացուցիչ մասը Պալքանեան դաշինքին : Քիւրտերու կարծիքով Սաատապատը դէմաւորաբար ուղղուած էր իրենց դէմ :

Իրանի Քիւրտերը խաղաղ էին մինչեւ 1941 Նոյեմբեր, երբ դաշնակից բանակները գրաւեցին Իրանը : Ուրմիոյ լիճին հիւսիս արեւմտեան չրջանը ամբողջովին գրաւուեցաւ կարմիր բանակին կողմէ. իսկ լիճին հարաւային մասը մինչեւ Քրմանշահ իր վիճակին ձգուեցաւ : Երկու քիւրտ ցեղապետներ կառավարեցին այդ չրջանը՝ կեդրոն ունենալով Պանէն եւ Մէհրիվանը, մինչեւ 1945 : Տեսակ մը ինքնավար վարչութիւն ունէր այս հողամասը, որուն գլխաւոր քաղաքն էր Մահապատ (Սաուճպուլաք) :

Հոս է որ կազմուեցաւ գաղտնի ընկերակցութիւն մը՝ «Հոմէյլա Ճիվանէն Քիւրտ» (Քիւրտ Երիտասարդական Կոմիտէ) անունով, որուն նպատակն էր ձեռք բերել Միացեալ Քիւրտիստանի անկախութիւնը : Այս գաղտնի կազմակերպութիւնը Իրանի, Իրաքի եւ Թուրքիոյ մէջ տարածուեցաւ արագօրէն :

Ղազի Մէհէմմէտ չարժման ղեկավարն էր, իրեն աջակից ունենալով Իրաքէն եկող Մէլլա Մուսթաֆա Պարզանին եւ անոր 5000 զինակիցները : Ղազին կազմեց Քիւրտ Դեմոկրատ Կուսակցութիւնը, «յառաջդիմական» ծրագրով :

Երբ Մոսկուայի հովանաւորութեամբ եւ դրդումով, Հանրածանօթ Փէշչավարին Թաւրիզը գրաւեց եւ պարսկական Ազրպատականիանկախութիւնը հռչակեց, Ղազի Մէհէմմէտ ալ իր կողմէն Քիւրտ Հանրապետութեան անկախութիւնը յայտարարեց :

1945 Դեկտեմբեր 15ին Քիւրտ ազգային դրօշը բարձրացուեցաւ Մահապատի կառավարական չէնքին վրայ, բամբակի ցեղապետներու ներկայութեան :

1946 Յունուար 22ին Ղազի Մէհէմմէտ ինքնավար Քիւրտ Հանրապետութեան նախագահ ընտրուեցաւ : Եւ յառաջդիմական տարրերէ կառավարութիւն մը կազմուեցաւ :

Քիւրտ դեմոկրատ կուսակցութիւնը՝ Ղազի Մէհէմմէտի եւ հարիւր յիսուն ցեղապետներու ստորագրութեամբ հրատարակեց յայտարարութիւն մը, որուն մէջ կ'ըսուէր, «Քիւրտ ժողովուրդը, օգտուելով այն չարժումէն, որ աշխարհը ազատած էր ֆաչիզմէն եւ յենած՝ Ատլանտեան Ուխտի հռչակած սկզբունքներուն վրայ, կը ձգտի միայն երաչխաւորել մարդկային եւ սահմանադրական իրաւունքները»..

1946 Ապրիլ 23ին Ղազի Մէհէմմէտ Թաւրիզ երթալով բարեկամական եւ իրերօգնութեան դաշինք մը ստորագրեց Ատրպատականի «դեմոկրատ»ներուն հետ : Յետոյ ալ Թէհրան երթալով պահանջեց Իրանի բոլոր քրտական հողերը համախմբել մէկ ինքնավար վարչութեան տակ :

Թէհրանի կառավարութիւնը մերժեց եւ 1946 Յունիս 18ի Թաւրիզի համաձայնագրով Քիւրտիստանի հիւսիսային չրջանը միացուց Ատրպատականի կառավարութեան : Քիւրտ Հանրապետութեան նախագահ Ղազի Մէհէմմէտ այնուհետեւ դարձաւ պարզապէս Քիւրտ դեմոկրատ կուսակցութեան պետը :

Շատ չանցած, Իրանի զօրքերը մտան Ատրպատական : Փէշչավարին փախաւ : Ընկերները բռնուելով կախուեցան : Ղազի Մէհէմմէտ, եղբայրը Սէյֆ Ղազի եւ Քիւրտ նախարարները եւս ձերբակալուեցան 1946 Դեկտեմբերին :

Պատերազմական ատեանի մը առջեւ մահուան դատապարտուելով, 1947 Դեկտ. 31ին կախուեցան բոլորն ալ :

Այսպէս անփառունակ վախճան մը ունեցաւ վաղանցուկ Քիւրտ Հանրապետութիւնը : Կարմիր հովանաւորները վերջին վայրկեանին լքեցին Ատրպատականն ալ, Քիւրտիստանն ալ :

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐ ԸՕՐԻՆ

ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍՆԵՐԸ

Պոլսոյ տեղապահ Աբրահամեանի գործածած « արքեպիսկոպոս » տիտղոսն ալ խնդրոյ առարկայ եղած է տեղւոյն հայ մամուլին մէջ :

Վերուկնազարդ ուսուցիչ եւ գրող Պ. Ց. Գ. Փալադաչեան նամակով մը կը յայտնէ թէ այդ խնդիրը ութսունականթուականներուն յուղուած է նաեւ Խորէն Նարպէյ եպիսկոպոսին չուրջ, որուն լուծումը տուած է ժամանակին վարչութիւնը :

Յակոբ Պարոնեանի հրատարակած «Լոյս » հանդէսին 1880 Մայիս 5ի թիւին մէջ հետեւեալը հրատարակուած է.

« Սուչովային պատրիարքարան հարցում է - ղած է թէ Խորէն արքազանը Նարպէ՞յ թէ Լուսինեան, եպիսկոպո՞ս թէ արքեպիսկոպոս պէտք է յորջորջել : Պատրիարքարանը պատասխանած է թէ հայ առաքելական եկեղեցւոյ կանոններուն համաձայն՝ արքեպիսկոպոս ըլլալու համար՝ պէտք է իրաւասութեան ներքեւ գործող եպիսկոպոսներ ունենայ » :

Այս լուրը հրատարակուած է նաեւ այդ չրջանի օրաթերթերէն«Թէրճիւմանը Էֆքեար»ի մէջ : Ուրեմն ըստ հայ եկեղեցւոյ կանոններուն, այն եպիսկոպոսները որ իրենց իրաւասութեան տակ ուրիչ եպիսկոպոսներ չունին, իրաւունք պիտի չունենան «արք.» տիտղոս մը բարդելու իրենց անունին :

Աբգութիւնը երկարամեայ ծառայութեան մը վարձատրութիւնն էր, ինչպէս «ծայրագոյնը» վարդապետներուն համար :

Ի՞նչպէս կ'ըլլայ սակայն որ, այժմ ամէն նորընծայ եպիսկոպոս անմիջապէս ինքզինքին կ'արժանէ այդ յորջորջումը աւելցնել իր անունին վրայ :

Հարցում՝ առ որ անկ է : Ք.

Վիշինսկիի նոր առաջարկները

Զորսերու ժողովը նորութիւն մը ունեցաւ երէկի նիստին մէջ, չնորհիւ Պ. Վիշինսքիի որ յանկարծ յայտարարեց թէ պէտք է սկսիլ Գերմանիոյ հետ հաշտութեան դաշինքին պատրաստութեան, քանի որ այդպէսով պատերազմը յուծարքի են - թարկուած կ'ըլլայ եւ Գերմանիա տնտեսապէս կը վերականգնի ու կը դառնայ ժողովրդավար եր - կիր մը :

Խորհրդային պատուիրակին առաջարկն է հետեւեալը :—

Ա.— Միացեալ Նահանգներու, Մեծն Բրիտանիոյ, Ֆրանսայի եւ Խորհրդային Միութեան կառավարութիւնները երեք ամսուան մէջ Գերմանիոյ հետ հաշտութեան դաշնագրի ծրագիր մը պիտի ներկայացնեն արտաքին գործոց նախարարներու ժողովին :

Բ.— Այս ծրագիրը պիտի տրամադրէ որ դաշինքին կնքումէն մէկ տարի վերջը չորս պետութեանց զրաւման զօրքերը պիտի քաչուին :

Գ.— Ժողովի այս նստաչրջանին պիտի աւարտի քննութիւնը այն ձեւին որու համաձայն պիտի պատրաստուի հաշտութեան դաշնագիր մը :

Վիշինսքի այս առթիւ եւս քարոզեց խորհրդային Միութեան խաղաղասիրութիւնը եւ փափաքը գերման խնդիրը վերջացնելու : Ամերիկեան եւ անգլիական պատուիրակները պատասխանեցին թէ իրենց անցեալ տարիներու այդ բանը ուզած էին քանիցս, բայց Մոլոթով չէր համաձայնած : Հիմա որ Խորհրդային Միու թիւնը կը փափաքի, իրենք ալ պատրաստ են եւ առաջարկեցին որ ռուսական ծրագիրը յղուի օգնականներու յանձնաժողովին քննութեան երեք օրէն պատասխան մըբերելու պայմանով :

★ Գերման երկաթուղիներու կեդրոնական չէնքը բանթողներու կողմէ թէեւ պարպուած, բայց անոնք դուրսէն կը պաչարէին չէնքը : Երկու կողմերու համաձայնութեամբ Ռուսերը պարպեցին չէնքը փոխադրելով իրենց բոլոր թղթածրարները, եւ բանթողներն ալ քաչուեցան : Որով, երկաթուղային փոխադրութիւններն ալ պիտի վերսկսին քաղաքին երկու չրջաններուն միջեւ :

Պեւինի նոր ճառը

ԱՆԳԼԻՈՑ ԱՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Անգլիոյ աչխատաւորական կուսակցութեան համագումարին առջեւ ղեկուցում տալով արտաքին քաղաքականութեան մասին, Պ. Պեւին յոյս յայտնեց թէ լոյս մը կրնայ ծագիլ Զորսերու ժողովին : «Կարելի չէ պիտնալ թէ ի՞նչ պիտի պատահի, երբ ժողովը փակուի : Աբեւմտեան պետութիւնները եւ Ռուսիա կրնան որեւէ գրաւոր համաձայնութեան չյանդգնիլ, բայց կարելի է անդիր համաձայնութիւն մը, տնտեսական եւ ուրիչ հարցերու մասին » :

Արտաքին նախարարը խօսելով միջազգային կացութեան մասին, ըսաւ թէ երկուքուկէս տարուան ընթացքին ստորագրեցին անգլեֆրանսական պիմակցութիւնը, Պրիւսէլի դաշադիրը, Ատլանտեանի դաշինքը եւ եւրոպական զօրակցութեան ծրագիրը : «Ատլանտեանի դաշինքը ամենամեծ քայլը է հաւաքական ապահովութեան ճամբուն վրայ : Ան երբեք ուղղուած չէ Ս. Միութեան դէմ : Եթէ Ռուսաստան պիտի չյարձակի ոեւէ մէկուն վրայ, ուրեմն դաշինքը ուղղուած չէ իրեն դէմ : Այս դաշնագիրը զօրծադրելի է միայն այն աստեն երբ նախայարձակում կատարուի : Մեր կողմէ որ եւ է նախայարձակում պիտի չկատարուի : Ցաւալի է որ Ռուսիա մերժեց Մարշըլի ծրագիրը : Աչխարհի վրայ երբեք չէ եղած դիկտատոր մը որ խաղաղութեան մասին չխօսի, պատերազմի պատրաստութեամբ հանդերձ : Աչխարհի ամենամեծ բանակ եւ ամենամեծ պետութիւնն է (Ռուսիա) որ իր ուժերը լարած է այսօր » :

Ցունաստանի մասին խօսելով, Պեւին յայտարարեց թէ քաղաքացիական պատերազմը կը չարունակուի չնորհիւ հարեւան երկիրներու միջամտութեան : «Ցորչափ այս վիճակը կը տեւէ, ուրիշներ պարտաւոր են մնալ, երաչխաւորելու համար երկրին ապահովութիւնը : Մեզմէ ոչ ոք կ'ուզէ մէկ վայրկեան հոն մնալ» : Անգլիա կ'ուզէ օգնել Միջին Արեւելքի տնտեսական զարգացման եւ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ ջրաբաչխական աչխատանքներու, «որպէսզի անապատները նորէն ծաղկին » :

Աւստրիոյ մասին յատուկ եռանդութեամբ արտայայտուեցաւ յոյս յայտնելով որ մօտ օրէն ողջմտութիւնը պիտի չաղթանակէ, Աւստրիա իր անպատութիւնը պիտի վերագտնէ եւ օտար զօրքերը պիտի քաչուին :

Ցինասանի մասին վերապահումներ յայտնելով ըսելով թէ Անգլիա երբեք միջամուխ չեղաւ ազգայնականներու եւ համայնավարներու պայքարին. կ'ուզենք յարաբերութիւն պահել երկու կողմերուն հետ միանգամայն : Անգլիա միչտ Հոնկ Քոնկ կը կենայ, չենք գիտեր թէ համայնավար

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՍԵԾԱՐԱՆՔ ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻՒ

Սիրելի Շահխաթունի,

Մեծ ուրախութեամբ իմացայ, որ 13 Յուն. նիսին Փոթինիէր թատրոնին մէջ, կազմակերպուած է, ի պատիւ ձեզի, դեղարուեստական երեկոյթ մը, արդար մեծարանք մը այն ցեղին կողմէ, որու պատկանիլը հպարտութիւն պատճառած է ձեզի: Առաջուընէ գիտեմ թէ ինչ զովասանք պիտի ընեն ձեզի, անտարակոյս ձեզ պանծացնող բառեր պիտի չխնայեն՝ փառաբանելու համար ձեր արուեստագէտի ասպարէզը: Եւ դուք պիտի լսէք հայ բառարանին ամենէն գեղեցիկ ածականները: Ուրեմն, այդ ճառին մէջ, որուն այնքան արժանի էք, կ'ուզէի փակագիծով մը ըսել պարզօրէն եւ քանի մը մանրամասներով այն մեծ դերը, զոր կը դրաւէք սինէմայի արուեստին կէս դարուն մէջ:

Սինէմայի ոսկեդարուն, այն համր շրջանին է — երբ դերասանները պէտք է արտայայտէին լռութեան եւ լոյսի մէջ՝ զգացումի այն բոլոր երանգները, զորս երեցմէ կը պահանջէին բեմադրիչները — որ առաջին անգամ ըլլալով կ'երեւայիք Միշէլ Սթրօգոֆի մէջ, Թուրժանսքիի բեմադրութեամբ: Ողբացեալ Իվան Մոսժուքինի կողքին դուք անձնաւորեցիք դատաճան Օկարէֆի դերը, այնպէս ինչպէս Ժիւլվէրն մեզի ներկայացուցած էր: Այս վայրենի, քինախնդիր հոգին, այս սոսկալի մարդը մարմնացուցիք խոր եւ ցցուն կերպով: Եւ նոյն շրջանի բոլոր քննադատները ողջունեցին ձեզ իբր լաւագոյն թարգման:

Թուրժանսքիէն յետոյ, Ապէլ Կանս, այս մեծ ֆրանսացի բեմադրիչը, որուն այնքան շատ բան կը պարտի սինէման, (թէեւ իր գործերուն մէջ կը գտնեն լաւագոյնին հետ վատթարագոյնը), ձեզի կ'առաջարկէր ԲոցցօլիՊորկոյի դերը «Նաւուղէոն» շարժանկարին եւ որ պիտի դառնար դասական դործ շարժանկարի արուեստին մէջ:

Ձեր կողքին Աննապէլլան իր մուտքը կը գործէր սինէմային մէջ:

Եւ ինչ մեծ հաճոյքով կ'ունկնդրէի, տարիներ յետոյ, Ապէլ Կանսը երբ, ան պատմեց թէ որքան սքանչելի խաղացիք մանաւանդ պատշգամի տեսարանին մէջ:

Կը յիշէ՞ք այս տեսարանը: Պէտք էր ոգեւորէիք ձեր պատուհանին տակ խռնուած բազմութիւնը:

Այն առեն սկսաք ռուսերէն խօսիլ, ոչ ոք կը հասկնար ձեզ, բայց ձեր անձէն այնպիսի ասստկութիւն մը, եւ համոզելու ուժգնութիւն կը ցայտէր որ, ամբոխը մագնիսացաւ: Շարժանկարը համր էր դեռ...:

Յետոյ եկաւ «L'Homme à l'Hispano», Լորա Օսվիլի դերին մէջ ձեր յաջողութիւնը կատարեալ եղաւ:

Այդ դերին խաղարկութիւնը զուսպ ասստկութեամբ մը, կը կենդանացնէր տառմբ, անոր տալով անձկութեան այնպիսի չունչ մը որ մեզ կը խեղդէր իր տառապանքին մէջ: Եւ հետաքրքրականէ դիտել տալ որ նոյն շրջանի քննադատներ որքան կը զմայլէին արդէն «ձեր դիմայարդարութեամի դիտութեան վրայ»:

Յետոյ կարգաւ եկան, l'Emprise, Jama la doublé, La Ménace, Mattéo Falconi, l'Aigle noir, եւայլն:

Օրէ օր ձեր մեծ դերասանի համբաւը կը ծաւալէր:

Եւ յանկարծ 1927ի աշնան, 6 Հոկտեմբերին, երբ շարժանկարը իր երեսնամեակը կը ծոնէր, ներկայացաւ առաջին անգամ ըլլալով, Հնչուն, խօսուն եւ երգեցիկ ժապաւէն մը, Վառնէր Պրոսի մէկ արտադրութիւնը The Jazz Singer (Ժաղլ երգիչը):

Գլխաւոր դերակատարը, Միւղիք Հօլի անծանօթ երգիչ մըն էր՝ Ժոլսըն:

Ողջմիտ եւ դիտակից մարդիկ կը հաւատէին թէ յիմար փորձ մըն էր եւ լաւագոյն հասատումը չարժանկարի անկման եւ անհետութեան:

Սիրելի Շահխաթունի, չէիք սխալած, երբ թաղային փոքրիկ սինէմայէն դուրս ելած պահուն, ուր գացած էիք դուք ալ տեսնելու այդ ժապաւէնը, կը յայտարարէիք Իվան Մոսժուքինին, որ ձեր հետ կը դանուէր, «Մեռաւ համր սինէման ...»:

Զարլի Չէփլին, Ռընէ Քլէր, Փուտովքին եւ տակաւին ուրիշներ կատաղօրէն կը պայքարէին խօսքին դէմ.— «Խաթարումի եւ ապականութեան այս սարսափելի դործիքը»:

Եւ սակայն Ժօսքր Ժնած էր եւ կ'ամէր չնթահարիչ արագութեամբ մը: Հասարակութիւնը սիրեց զայն: Եւ բոլոր անոնք որ դատապարտեցին զայն՝ իր ծնած օրն իսկ, սուխտուեցան խռնարհիլ հնչուն ժապաւէնին առջեւ:

Չէփլին կը խոստովանէր որ պարտուած է «Les Lumières de la Ville»ին մէջ եւ Ռընէ Քլէրն ալ կը պատրաստուէր դարձնել «Le Million»:

Դուք, համր սինէմային առաջնակարգ դերասաններէն, որոնց մէջ լաւագոյն տեղը կը գրաւէք, դուք անդործութեան դատապարտուեցաք յանկարծ՝ անկարող ֆրանսերէնի լեզուով արտայայտելու:

Ահա այդ չրջանին է, որ Ռընէ Քլէր, այս մեծ բեմադրիչը, հանճարեղ դաղափար մը տուաւ ձեզի երբ ըսաւ.

— Շահխաթունի, դուք որ դիտէք այնքան յաջողութեամբ կատարել ձեր դիմայարդարումը, ինչո՛ւ չէք փորձեր զարդացնել այս արուեստը, ուր տեղ ունիք չատ բան կայ:

Արդարեւ, պէտք էր տեղեակ հիմքին, որովհետեւ դիմայարդարումը կարելի էր ըսել թէ դոյութիւն չունէր տակաւին:

Քանի մը օր ետքը, կը հեռախօսէիք Ռընէ Քլէրի,— որոշումը տրուած էիք, եւ անմիջապէս կը սկսէիք աշխատիլ Le Million-ի մէջ, որ յետագային դասական պիտոր դառնար համաշխարհային սինէմայի մէջ:

Եւ ձեզի համար սկսաւ հսկայական աշխատանքի եւ պրպտումներու շրջանը: Փիւլիէն Տիւվիվիէ, որուն ժապաւէններուն մէջ խաղացիք, իր կարդին ձեզ դործի կը հրաւիրէր իբրեւ գլխաւոր դիմայարդար: Օր մըն ալ, այս մեծ բեմադրիչը, ձեզի առաջարկեց իր ապագործին լաւագոյն Փիլմերէն մին, «Դողդոջան»ն:

Դուք հաւատացեալ մըն էք, սիրելի Շահխաթունի, եւ դիտեմ թէ որքան վախցաք, այդ Փիլմին մէջ, պատրաստել դէմքը Ցիսուսի, զոր պիտի խաղար Լը Վիկան: Օրերով քննեցիք եւ ուսումնասիրեցիք Ցիսուսի պատկերները, բայց Ցիսուս դէմք կը փոխէր չարունակ ազգէ ազգ եւ կրօնքէ կրօնք: Աչքերուս առջեւ կը թաւալի ձեր վարանումներուն, ձեր խղճմտութեան, ձեր հակազդեցութեանց եւ ձեր մտածումներուն փիլմը: Կը տեսնեմ տակաւին այն վայրկեանը, որ թերեւս եղաւ ձեր կեանքին ամենէն յուզիչ վայրկեաններէն մին: Կը տեսնեմ ձեզ, որ կ'երթաք հայ եկեղեցին, եւ հոն, իրիկուան կապոյտին մէջ, սիրով եւ հաւատքով ծունգաք Ցիսուսի պատկերին վրայ:

Ձեր ընտրութիւնը կատարած էիք այլեւս:

Այսպէս է որ «Դողդոջան»յի Քրիստոսը հայ Քրիստոս մը եղաւ: Եւ կարտինալ Վէրտիէ եկաւ անձամբ ձեզի բերելու իր չնորհաւորութիւնները ձեր սքանչելի յաջողութեան համար:

ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

Ռէս Սանօն

Ռէս Սանոյի «տնական ծառի» արմատները հեռու կ'երթային, ճիւղաւոր ու խճճուած՝ Տէր Մորէնի մօրուքին նման:

Ըսողներ կային թէ Սանոյի պապերը եկած էին Մոկաց Ողիմ գիւղէն, ատոր համար ալ յամառ էր: Ժամկոչը կը պնդէր թէ՝ լսեր էր իր հօրմէն, որ՝ «Ռէսի նախահայրերը մշեցիի արիւնը ունէին, անոնք գաղթած էին Կծուակ գիւղէն, Ռէսի բարձր հասակը, լեցուն եւ ամուր մարմինը, մանաւանդ ճերմակ մորթը կը մատնէին դինքը:

Տիրացու Կակոսը, որ գիտնականի համբաւ ունէր գիւղին մէջ, եւ չէնք չնորհք բարեւագիրներ կը գրէր Թիֆլիս ու Պոլիս գտնուած ղարիպներուն՝ չաթթներով ու ամիսներով աշխատած էր ու վերջապէս համոզուած էր որ Ռէսին հայրերու մէկ ճիւղը կ'երկարի դէպի Գործոթ գիւղը, երկրորդ մը կը մտնէ Ալաթ, երրորդ մըն ալ՝ Շատախի կաճեաց գիւղը:

Բայց ամէնէն հետաքրքրականը «ազդածառը» Տէր Մորէնի չինածն էր: Ան առաւ մարմինը գիւղի մէջ չինուած թաղար մը, զայն ներկեց կանաչ դոյնով, թաղարը բերնէ բերան լեցուց հողով, ու անոր մէջ տնկեց թփիկ մը՝ երեք ճիւղերով, մէջտեղի ճիւղին վրայ հաստատեց խնձոր մը: Բացատրութիւն: Թուփին արմատները՝ Ռէս Սանոյի պապերն էին, հեռաւոր անցեալի մէջ կորսուած, հետեւաբար՝ անյայտ, էջ՞ որ Թուփին արմատները հողին մէջ խրած էին ու անտեսանելի ...: Երեք ճիւղերը՝ կանաչեցոց տան երեք եղբայրներն էին, Սանօն երկու եղբայրներ ունէր, անմոռնալի մէկը Պաղու գացած էր, միւսը՝ Պոլիս, մէջտեղի ճիւղը՝ ինք Սանօն էր, իսկ խնձո՞րը, անտարակոյս իր մէկ հատիկ մանչն էր, դեղեցիկ Տիգրանը, որուն համար գիւղի աղջիկները կռուի ելած էին:

Բայց Տէր Մորէնը ինչո՞ւ Մարմիտի բրուտ — ներուն չինած թաղարը ընտրած էր, եւ ինչո՞ւ կանաչ գոյնով ներկած էր, ասոր տէրտերը ուզած էր հասկցնել թէ Ռէսի պապերը Մարմեացիներ եւ ճարպիկ Բրուտներ, Ռէսն ալ բրուտ էր, արհեստը սորված էր իր հօրմէն: Կանանչ գոյնով թաղար ներկելն ալ իր իմաստը ունէր, Սանոյի բրուտ պապերը իրենց հողէամաններուն կանաչով կը ներկէին, ատոր համար ալ կանաչգոյն անուններով ծանօթ էին գիւղին մէջ:

Տէր Մորէնը այս զայմանալի «ազդածառը» Ռէսին նուիրած էր: Սանոն առանձին գոհունակութեամբ ընդունած էր նուէրը եւ մանաւանդ դուրդուրանքի առարկայ դարձուցած իր պապերը

ւէիք, դուք անդործութեան դատապարտուեցաք յանկարծ՝ անկարող ֆրանսերէնի լեզուով արտայայտելու:

Ահա այդ չրջանին է, որ Ռընէ Քլէր, այս մեծ բեմադրիչը, հանճարեղ դաղափար մը տուաւ ձեզի երբ ըսաւ.

— Շահխաթունի, դուք որ դիտէք այնքան յաջողութեամբ կատարել ձեր դիմայարդարումը, ինչո՛ւ չէք փորձեր զարդացնել այս արուեստը, ուր տեղ ունիք չատ բան կայ:

Արդարեւ, պէտք էր տեղեակ հիմքին, որովհետեւ դիմայարդարումը կարելի էր ըսել թէ գոյութիւն չունէր տակաւին:

Քանի մը օր ետքը, կը հեռախօսէիք Ռընէ Քլէրի,— որոշումը տրուած էիք, եւ անմիջապէս կը սկսէիք աշխատիլ Le Million-ի մէջ, որ յետագային դասական պիտոր դառնար համաշխարհային սինէմայի մէջ:

Եւ ձեզի համար սկսաւ հսկայական աշխատանքի եւ պրպտումներու շրջանը: Փիւլիէն Տիւվիվիէ, որուն ժապաւէններուն մէջ խաղացիք, իր կարդին ձեզ դործի կը հրաւիրէր իբրեւ գլխաւոր դիմայարդար: Օր մըն ալ, այս մեծ բեմադրիչը, ձեզի առաջարկեց իր ապագործին լաւագոյն Փիլմերէն մին, «Դողդոջան»ն:

Դուք հաւատացեալ մըն էք, սիրելի Շահխաթունի, եւ դիտեմ թէ որքան վախցաք, այդ Փիլմին մէջ, պատրաստել դէմքը Ցիսուսի, զոր պիտի խաղար Լը Վիկան: Օրերով քննեցիք եւ ուսումնասիրեցիք Ցիսուսի պատկերները, բայց Ցիսուս դէմք կը փոխէր չարունակ ազգէ ազգ եւ կրօնքէ կրօնք: Աչքերուս առջեւ կը թաւալի ձեր վարանումներուն, ձեր խղճմտութեան, ձեր հակազդեցութեանց եւ ձեր մտածումներուն փիլմը: Կը տեսնեմ տակաւին այն վայրկեանը, որ թերեւս եղաւ ձեր կեանքին ամենէն յուզիչ վայրկեաններէն մին: Կը տեսնեմ ձեզ, որ կ'երթաք հայ եկեղեցին, եւ հոն, իրիկուան կապոյտին մէջ, սիրով եւ հաւատքով ծունգաք Ցիսուսի պատկերին վրայ:

Ձեր ընտրութիւնը կատարած էիք այլեւս:

Այսպէս է որ «Դողդոջան»յի Քրիստոսը հայ Քրիստոս մը եղաւ: Եւ կարտինալ Վէրտիէ եկաւ անձամբ ձեզի բերելու իր չնորհաւորութիւնները ձեր սքանչելի յաջողութեան համար:

ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

մոկացի ըլլային կամ չատախցի, կծուակցի կամ դործոթցի, խոիր չէիր, բաւական էր որ անոնք Հայ էին ու լուսաւորչական, արհեստի մասին ալ առարկութիւն չէր ըներ, արհեստին գէշը չըլլար, արհեստը՝ արհեստ է, միշտ նուիրական ու բարեբար, ընդհակառակն՝ մասնաւոր հպարտութեամբ կը յայտարարէր որ իր հայրը բրուտ էր, ինքն ալ բրուտ զաւակ ու բրուտ, սակայն իրաշխատանքին չնորհիւ՝ կրցած էր հարստանալով, դիրք ու համբաւ չինել, վերջապէս հասնիլ գիւղական ոչխուբեան ...:

Ռէս Սանօն Տէր Մորէնի պատրաստած «ազդածառին» թաղարը դրեր էր իր տան վերնայինը, որպէսզի ով որ մտնէր իր տունէն ներս՝ տեսնէր զայն, հետաքրքրուէր անով ու ինքն ալ տիպուէր բացատրել անոր նշանակութիւնը՝ հաճոյքով եւ անթերի հոգածութեամբ, ու իբր վերջաբան՝ ըսէր «էս մէջտեղի ճեղը ես եմ, խնձորը՝ մեր Տիգրանն է»:

Սանօն քանհինգ տարուան գիւղապետ էր, իր ամուսնութեան երկրորդ տարին Ռէս զարձաւ, ու դեռ կը մնար իր պաշտօնին վրայ: Իրուտու - թիւնը ո՛ւր, ոչուխութիւնը ուր: Երկուան բրուտին տղան՝ Ռէս էր այսօր, ասիկա պղտիկ արժանիք մը չէր: Հարստացեր էր, տուն չիներ էր, դներ էր ախոռ մը, երեք հարիւր արտավար հող, յարդանոց մը, Ջրաղաց մը: Հայրը իրեն ինչ ձգած էր, խոշոր պարտք մը եւ չատ մը ցաւեր: Սանօն վճարեր էր պարտքը, ու անհետացուցեր էր բոլոր ցաւերը: Հիմա՝ երջանիկ էր:

Ռէսը գիւղ - կարդալէն անտեղեակ մարդ չէր, կը կարդար Նարեկ, Ժամագիրք, Յայսմաւուրք եւ Երազահան: «Պղածէ քաղաքին պատմութիւնը» դոց գիտէր: Թուրքերէնի մէջ ալ բան մըն էր, քանի որ խօսիլ գիտէր, քանի մը հատ ալ արզուհալ ու սէնեէտ կրնար գրել: Եալընըզ դրելը իրեն համար չուրի ճամբայ էր...: Սանօն փորձառու մարդ էր, աչխարհիս տաքն ու պաղը տեսած, քաղաքավարական թրքավարի ձեւերու մէջ հմուտ էր, մերթ հեզ էր ու գառնուկ, միամիտ ու անգիտակ, մերթ ալ բանգէտ, լուրջ եւ մեծ մարդու հովերով: Գիւղի անխորտակ վահանն էր ռէս Սանօն՝ իր պաշտօնէութեան ամբողջ տեւողութեան ընթացքին: Թիւրք ժանտարմաները կ'ակնածէին իրմէ, կարծես թէ Հայ ու «կեավուր» եղած չըլլար, ամէնէն վայրագ «զաբթիան» անգամ հնազանդեցնել գիտէր, Ռէս Սանոյի չնորհիւ՝ գիւղը երբեք խոչտանգուած չէր, իր համագիւղացիները ոչ ծեծել կուտար, ոչ ալ բանտարկել, չրջակայ գիւղերը երանի կուտային, որքան կը փափաքէին վայելել Սանոյի փրկարար հովանաւորութիւնը:

Իսկ իր բարեպաշտութիւնը՝ հասած էր անհատական չափերու: Եկեղեցասէր էր ու պիտառատ: Կ'օգնէր աղքատներուն ու որբերուն, ճըշմարիտ հայր մը՝ բոլոր անբաղդներուն: Ամէն տարի, աւանդաբար, Զատկի երկրորդ օրը, իր հին ու նոր մեռելներու համար հոգեհանդիստ ընել կուտար, ժողովուրդը՝ պատարագի աւարտումէն ետքը, խաղ ու խաղ-վառով, քչոցով ու սկիհով, տէրտէրով ու տիրացուով, գիւղի գերեզմանատունը կ'երթար, մեռելներու յիչատակը յարգելու եւ անոնց հոգւոյն փրկութեան համար աղօթք ընելու համար, ապա՝ սրբազան արարողութեանով, կը վերադառնար Սանոյի տունը՝ հոգեճաշի, «զգալ բռնողը Ռէսի տունը կը վազէր փելաւ ուտելու համար»...:

Տասնեակներով ոչխար կը մորթուէր, քառակնթի կաթսաներով փելաւ կ'եփուէր: Առատութիւն, բերք ու բարիք: Այդ ծախքովը՝ քաղքցին տան հարևնիք կրնար ընել: Փելաւը՝ հսկայ ափսէներու վրայ կը բարձրանար, բլուրի պէս կ'ըլլար, կարագ իւղը եւ ոչխարի միսը՝ կը փայլփլէին, կարծես արեւի շողը իննկած ըլլար ժամու ոսկիէ սկիհին վրայ: Դպրները կ'ելեւէջէին, իրարու կը զարնուէին, կը մտնէին փելաւին մէջ, կը ծանրաբեռնուէին ու կը պարպուէին չարունակ, բայց փելաւի բուրդը. —թէեւ կը փլէր, ու կը չոքէր— կը մնար անվթար, որովհետեւ իր մէջըկը պարունակէր այնքան օրհնութիւն ու մաղթանք՝ որքան չկային բոլոր սուրբ գիրքերու մէջ..., որովհետեւ գիւղացի հայու սիրտը նմանը չունեցաւ ողջ աչխարհի մէջ, որովհետեւ՝ անոր դթասրտութիւնը՝ աւանդութեան հեզահամբոյր ճամբաներէն եկաւ իրեն, որովհետեւ՝ անիկա իր բարձր երկրի, բարձրադոյն լեռներու վրայ թառած՝ անմեղութիւն ծծեց, ձուլուեցաւ աստուածներուն, եղաւ նոր կաւ ու նոր արարչական ստեղծագործութիւն, ապա՝ անկէ յետոյ ապրեցաւ իբր գերադոյն մարդ եւ անմրցող զաղափարապաշտ:

Ինքը նորոգեր էր խորանը: Անոր օրով չինուեցաւ զանգակատունը, եւ կախուեցաւ զանգակը, առատներն ու իրիկունները՝ երբ անիկա կը զողանչէր գիւղին, հաւատքի մը ամբողջական արբրութեամբը եւ օրհնութեան մը քաղցր ու կախարդական մտերմութեամբը, ցորենը կ'ուռճէր ու կը բարձրանար, հօտն ու նախիրը կը բազմապատկուէին, պտուղներն ու կանաչեղութիւնը կը հասունային, եւ գիւղի վրայ կ'իջնէր բերկրութեան սրբալոյսը:

Ու երբ եկեղեցական զանգակին թրթռուն կան-

ՏԵՐԵՒԻՆ ՎԷՐՔԸ

Աչո՞ւն : Մայրամո՛ւտ : Եւ հորզոնը խորա՞ն ու խորհուրդ…
Խարոյկներուն մէջ պատարագ կ'ընէ Արեւն աշնան ցո՛ւրտ :
Անտառին ափը կ'երթամ կը նստիմ ամէն իրիկուն,
Ու ճիշդ սրտիս դէմ՝ տերեւաթա՛փը աշնահա՛ր - տատո՛ւմ … :
Թափոր առ թափոր ամպերն արնանե՛րկ կ'անցնին վերեւէն .
Հաղարանիզակ Աչունը կ'անցնի անտառին մէջէն..
Ու Ձո՛ւյնը աշնան… : Հրաման մ'անդողոք անվնաս ջարդի,
Ու Անտառը ծանր երկունքներու մէջ՝ խո՛ւլ կը ճարճատի … :
Ու բազկատարած ծառերը բոլոր կուլան յուղումէն,
Կուլա՞ն, կը դողա՞ն ու տրտմաթախիծ անվերջ կ'աղօթեն …
Եւ մեծ խռովքէն մեռնող տերեւներ հատ – հատ կը թափին,
Ի՞նչ եղերական հողմակո՛ծ թափոր Անտառի ափին … :
Տերեւաթա՛փը : Ցիշատակն ինչպէս արաբերուն վրայ,
Ամպակէ՛ս Աչունն ալ կը քալէ կ'անցնի ծառերուն վրայ.
Տերեւներն ալ ճի՛շդ արցունքներու պէս չի՛թ – չի՛թ կը կաթին… :
Ափիս մէջ կ'առնեմ այդ անուէր - անթաղ մեռեալներէն մին,
Լո՛ւռ ու երկիւղա՛ծ ականջ կը դնեմ իր տխուր վէպին…
— Աչունի տատո՛ւմ տերեւներուն մէջ տերե՛ւ մ'եմ դեղի՛ն …

ՍՈՒՐԻՆ ԲՀՆՑ . ԲԱԲԱԽԵԱՆ

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

Ի՞ՆՉ Կ'ՈՒՏԵՆ, ՏԵՆ, ՏԵՆ …

Մանուկ էինք : Ինչ հաճոյքով կ'երգէինք, — »Երկուշաբթի ի՞նչ կ'ուտեն, տեն տեն» :

— «Երկուշաբթի օր լուբիա, եա, եա…» :

Այսպէս, շաբթուան ամէն մէկ օրը տարբեր ուտելիքով մը պատուաստ էր կատակերգին մէջ :

Անցած օր, յիշեցի մեր մանկական այդ երգը, վայրկեան մը վերադարձայ մանկութեանս երջանիկ օրերուն՝ երբ կարդացի նկարագրութիւնը Անգլիոյ փոքրիկ իշխանուհիին, Փարիզ այցելութեան առթիւ եղած ընդունելութիւնը, մանաւանդ ի պատիւ արուած հացկերոյթ նկարագրութիւնը :

Ի՞նչ ճոխութիւն սեղանի եւ կերակուրներու :

Շաբթուան եօթը օրերը անրաւարար էին, անոնց ամէն մէկը երգելու համար : Չեմ յուսար որ լուբիան համարձակած ըլլայ իր երեսը ցոյց տալ՝ իշխանական այս սեղանին վրայ ..

Մեր երգը մտքիս մէջ պտոյտ կ'ընէր : Ուզեցի մեր օրերու յարմարցնել զայն՝ փոփոխակով մը :

Սկսայ հարցերգել :

«Հայ իշխաններ ի՞նչ կ'ուտեն, տեն, տեն :

« Ինչ կ'ուզես որ ուտեն

«Իրարու մխիկ կ'ուտեն, տեն, տեն»…

Որոշեցի : Երբեք հայ իշխաններու դասակարգին չպատկանիլ, ազատ ապրելու եւ միսս կեր չդարձնելու համար դասակարգակիցներուս …

— Մեր մէջ իշխան — միշխան չկայ : Դեմոկրատ ժողովուրդ են Հայերը : Պէտք է երթաս խորհրդային երկիրը : Հոն, ամէն ինչ ժողովրդական, աշխատաւորական է : Ոչ մէկ պրոդոգոլ գոյութիւն ունի :

— Վստա՞հ ես : Կը կարծես որ ընկեր Ստալինի զաւակը երրորդ կարգի խցիկո՞վ կը ճամբորդէ :

Անոր ճամբորդութեան միջոցին, գինուոր, ոստիկան ծոծրա՞կ կը քերեն անտարբերօրէն կամ, հօրաքոյր Նատաշա՞ն միայն կը դիմաւորէ զինքը ..

Ի պատիւ անոր տրուած կերոյթի սեղանը՝ պլուխ մը սոխ, չերտ մը պանիր ու փրդուճ մը հացո՞վ կը զարդարեն ..

Միամիտ բաներկամ : Հոն ալ կան, նոյն այդ զարզարտարեալ սովորութիւնները, «իմբերալիստական - կապիտալիստական» երկիրներու յատուկերով :

Դուն անկաշ մի տա դա բանւորական չարա – կաններուն : Անոնք միամիտ երդուելու համար չեն ուած են :

Այդ մարդիկն ալ քիմք եւ ստամոքս ունին :

Հոս, «կապիտալիստական» երկիրներու մէջ, աշխատաւոր Գրիգորիկը կամ բանւոր Արմանն ալ ճոխ սեղաններ կրնան տարքել իրենց բարեկամներուն :

Իսկ հոն, դեմոկրատատամուտ, մշակ - բանւոր աղբրտիքը, մենծ տավարիշներու ապրելակերպր ընդօրինակելու միջոցառումէն դրկուած են : Պարզապէս ստամոքսային « ալ - թեքումի » վտանգը կանխելու համար …

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

Կալեվալա եւ Սասունցի Դաւիթ

(«Սովետական Հայաստան» ամսաթերթ, թիւ 3, 1949):

1949 Փետրուար 25ին կարելօ Գիւղատնտեսական Հանրապետութեան մայրաքաղաք՝ Պետրոզավոտսկի մէջ տօնուած է «Կալեվալա» դիւցազներգութեան ամբողջական հրատարակութեան հարիւրամեակը :

Հայաստանի կողմէ ներկայ գտնուած են Հրաչեայ Սիրաս եւ Գեղամ Սարեան :

Կարելացի երիտասարդ գրող Տիմոֆէեւն ըսած է թէ, «ես մեծ հաճոյքով կարդացած եմ Սասունցի Դաւիթը : Հոյակապ է, մանաւանդ Ծուլինարի կերպարը որ մեր ընտանիքի սիրելին է դարձած» : « Հայերը մեծ մշակոյթ եւ մեծ գրողներ ունին » ըսած է Էսթոնացի կին գիտնական Էրնա Նորմանն .. Աբովեանը «մեր» Աբովեանը, ըսած է ան, ռուսովհետեւ Էրնան Դորպատցի է : Ան է որ կարեւոր տեղեկութիւններ տուած է Երեւանէն գացած սովետահայ Աբովեանագէտներուն :

« Կալեվալայի» դիւցազներգութեան մէջ արտացոլացած է ժողովուրդի դարաւոր պայքարն ու ձգտումները :

Ցորելեանի առթիւ այս դիւցազներգութեան նշանակութեան մասին զեկուցում տուած է կարելօ — Ֆիննական խորհրդային հերոսդին նախագահութեան նախագահ Օտտո Կուուսինեն :

Ողջոյնի խօսքեր րրած են բոլոր եղբայրական հանրապետութիւններէն, ինչպէս եւ Մոսկուայի ներկայացուցիչ Լէոնիդ Լէոնով :

Հայ ժողովուրդին կողմէ Հմայեակ Սիրաս՝ Սասունցի Դաւիթի ժառանգորդներու անունով ողջոյն հաղորդած է Վեյաենամեների ժառանգորդներուն : Գեղամ Սարեան իր խօսքին թեմաը կարդացած է Կալեվալայի 16րդ գլուխին սկիզբը, ուր կը նկարագրուի թէ ինչպէս Պեյներվոյնէն կաղնիին նաւ կը շինէ Վեյաենամեների համար : Սարեանի ընթերցումը կ'ընդունուի ջերմօրէն :

1849ին «Կալեվալայի» ամբողջական բնագիրը տպուեցաւ 22795 բանաստեղծական տողով, եւ անմիջապէս համաշխարհային համբաւ տիրացաւ, թարգմանուելով բազմաթիւ լեզուներու : Լոնկֆէլօն այս դիւցազներգութեան ազդեցութեամբն է որ գրած է իր «Հայավաթի երգը» բանաստեղծութիւնը :

«Կալեվալայի» հերոսները, ինչպէս մեր «Սասունցի Դաւիթ» դիւցազներգութեան անմահ հերոսները, կ'արտայայտեն ժողովուրդի վեմ ձգտումները, ազատ եւ երջանիկ կեանքի համար : Անոնք իրենց ուժն ու իմաստութիւնը կը քաղեն ժողովուրդէն եւ կը պայքարին անոր շահերուն համար : Վեյաենամենինը, դիւցազներգութեան գլխաւոր հերոսը, իմաստուն երգիչը, իր ժողովուրդի յաղթական առաջնորդն է ընդդէմ Պոխեոլայի սեւ ուժերուն : Պոխեոլայի տիրուհին՝ Լոուխին ահաւոր բռնակալ մըն է, որ կը ցանկայ ամէն բանի տէր դառնալ : Հերոսի եղբայրը Իլմարինէնը կը սարքէ հրաշք – ինքնաղացը՝ Սամպոն, որ մէկ կողմով ալիւր, միւս կողմով աղ, եւ երրորդով դրամ կը հանէ : Արտադրութիւնը կը բաւականացնէ ապրելու, վաճառելու եւ պահեստի համար : Կախարդ Լոուխին կ'ուզէ ինք օգտուիլ միայն այդ ինքնաղացէն : Հերոսի առաջնորդութեամբ ժողովուրդը կ'ըմբոստանայ : Վերջին մասինմէջ կախարդ Լոուխին կը փախցնէ արեւը եւ լուսինը, որպէսզի ոչնչացնէ կալեվացիները : Կը սկսի կուիր լոյսի, արեւի եւ ջուրի համար, նման մեր Արեգին, որ մութ աշխարհ իյնալով, կը պայքարի եօթ գլխանի հրէշին դէմ, արեւի եւ ջուրի համար : Կալեվալցիները կը փրկեն իրենց ժողովուրդին կեանք տուող արեւն ու լուսինը» :

Հայաստանի պատուիրակները չարաթ մը մընալէ վերջ կր վերադառնան : Կարելօ — Ֆիննական Հանրապետութեան նախարարներու նախագահ Վորոլայէնն եւ կարելօ — Ֆիննի գրողները կ'ըսեն.

— « Մեզի յաճախ այցելեցէք մեզ, չնայած որ մեր երկիրը ցուրտ է, բայց մեր սիրտերը ջերմ են : Ջերմ բարեւ տարէք արեւոտ Հայաստանին, Սասունցի Դաւիթի թոռներուն» :

չը կը խռնուէր գիւղին տակէն անցնող առուակին մրմունջին, հողը կը խնդար ու կը խանդավառուէր, բլուրի կողէն՝ կաքաւներ կ'անցնէին օրհներգութեան մը հոսումին պէս բարի, ու գիւղացիները՝ արօրի դլուխ, կամ մանդաղի վրայ, ջրտուքի մէջ կամ խոտհարքի պահուն՝ հեղ մը վար, գեանին վրայ կը հանդչեցնէին իրենց ձեռքի դործիքները, մէկզբերնին կը չոկէին, եւ լուռ, եւ հաւատաւոր՝ աղօթքի կը կենային ու գիւղին հետ եւ գիւղին համար՝ կ'աղօթէին, խաղաղութիւն, ու միմիայն խաղաղութիւն կը հայցէին … :

Եւ գիւղը ու Ռէս Սանոն՝ երկնքի միեւնոյն կամարին տակ ապրեցան, սիրոյ ու մտերմութեան մը բոլոր մանրամասնութիւը : Ռէսին եւ գիւղին բոլոր երդիքներէն բարձրացաւ ծուխը, ժամուն բուրվառէն՝ դիզուց ու դուրս խուժեց խունկին մուխը, միասին, միասին ելան երկինքը, խառնուեցան երկնակամարի հարազատութեան չունչին հետ, կազմեցին խորհուրդի բուրդ եւ հաւատքներու դէդ, ապա՝ տապալեցան հայ գիւղի տանիքներուն վրայ … :

Ողջոյն եւ փառք քեզ, ով միամտութիւն հայկեան տգէտ , բայց բարեգործ գիւղերուն … :

ՍՕՍ ՎԱՆԻ

ՆԻԿՈՂԱՅ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Պետրովը յայտնել էր, որ Սո. Շահումեանից հաղճեպ հեռադիր էր ստացել հաշտառած Բադու մեկնելու, ընկերակցութեամբ Մուրատի ու Սեպուհի : Սո. Շահումեան ո՞ր աղբիւրից իմացել էր մեր հերոսների Ցարիցին լինելը : Իր զաւակից՝ Սուրէնի՞ց, Ռոստոմի՞ց : Ինչո՞ւ Ցարիցինի իշխանութիւնները բացարձակ կերպով անտեղեակ էին Շահումեանի ստիպողական կոչից : Նման պէսպէս հարցումներ խուժում էին Մուրատի միտքին մէջ եւ վերապահութիւն պարտադրում դէպի Պետրովը : Բոյն դրած կասկածը փարատելու, տանջող ու խռովայոյզ մտածումներից թեթեւանալու եւ ճշդրիտ եղելութիւնը երեւան հանելու միտումով, Մուրատն առաջարկեց ու պնդեց, որ ես էլ մի տեսակցութիւն ունենայի Պետրովի հետ :

Պետրովը մեզ ընդունեց արտակարգ կերպով սիրալիր ու մտերմիկ համոյակատարութեամբ : Հազիւ երեսունը անց, ներսէ, կորովի ու սրամիտ մի երիտասարդ էր : Հաճոյք էր հետը նստիլ ու զրոյց անել : Իր խօսքը ջերմ, սահուն եւ հեղուղի նման յորդառատ էր : Հակառակ իր պարմանի կերպարանքին, բանիմաց ու փորձառու մարդու հռով ունէր, իր պճլտուն ու ծաւի աչքերը յարատեւ ժրաջան էին : Կարծես թէ Պետրովը ոչ թէ խօսակիցին միտքերը ըմբռնելու չհասպդութիւն ունէր, այլ առաւելապէս թաղնամիտ հարցասիրութեամբ իր թափանցող ակնարկը պըտըցնում էր դիմացինին վրայ, իմանալու համար թէ նրա լեզուին տակ ի՞նչ կայ պահուած : Կարեւորը նրա համար խօսակցին մտածումները չէին, այլ նրա անձը : Իսկ երբ թնճուկի առջեւ էր գտնուում, յուշօրէն կոպերը լիցքնում էր ու հղեղմայլ քնքշութեամբ շոյում էր իր չիփհաւեր միրուքը եւ վերանում մի անիմանալի ուշաբարձութեան մէջ : Միտիկի ինքնամփոփո՞ւմ էր, թէ՞ քնէածական ընդարմացում : Ինչ համար անհասկանալի ու անբացատրելի, բայց խորհրդաւոր մի երեւոյթ էր, որ ուժգնօրէն տպաւորեց ինձ, այժմ միայն ընմբռնում եմ այդ արտակարգ երեւոյթի խկութիւնը : Պետրովը երբեք աճպարար չէր, իսկ իր բոպէական այդ ինքնամոռացումը լուսնոտական, տագնապ էր : Իրապէս Պետրովը զգայնիկ, ջղոտ ու դիւրաբորբ մարդ էր :

Միեւնոյն յայտարարութիւնները կրկնեց նաեւ ինձ : Սո. Շահումեանի աղաչանքին ընդառաջելով, Մոսկուան իրեն լիազօր իրաւասութիւն էր տուել չուտափոյթ մի զօրամաս կազմել իր հրամանատարութեան ներքեւ :

Այդ զօրամասի կորիզը պիտի հանդիսանար հայկական գունդը, որի հրամանատարը, գործավարը, մատակարարը եւայլն պէտք է մենք նշանակէինք, որ ընդհուպ աշխատանքի ձեռնարկէինք եւ գործը գլուխ հանէինք : Կազմակերպական բոլոր կցորդ աշխատանքները պէտք է տարուէին Ցարիցինից դուրս, օրինակ՝ Մողաոկի կամ Ղզլարի մէջ : Ցարիցինի իշխանութիւնները բացարձակապէս անմասն էին այս ձեռնարկին մէջ : Զեռնարկին մանրամասնութեանց, ծագումին ու հանգամանքին մէջ խորանալու իմ թափը Պետրովը կասեցում էր հենց որ նկատում էր իմ պրպտելու նախանձախնդրութիւնը : Այս պարագային, սկսում էր իր կենսագրականը երգել :

ԲԺԻՇԿ ԵՐ . ՀԱՒԱՆԱՍԵԱՆ

սպարապետը Մաօցէթունկ այս ներկայութիւնը օտար միջամտութիւն պիտի համարէ՞ թէ ոչ :

Ցիշելով Ֆրանսայի դժուարութիւնները ա-ւելցուց· ինչ որ դիս կ'ուրախացնէ սա է որ փոխ-ուած է ամէն դատու Ֆրանսացիներու, Անգլիացի-ներու հանդէպ ունեցած աւանդական անվստա-հութիւնը :

Պետին մեծ խանդավառութեամբ ողջունուե-ցաւ իր կուսակցութեանհամաժողովին կողմէ : Հոն խօսքերեղան նաեւ որ նախարարըհաւանաբար առաջիկայի հրաժարի՝ հիւանդութեանը պատ-ճառով :

ՓԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՋԻՆԱՍՏԱՆի նախորդ նախագահը, Ջանկ Քայ Շէք, որ Ֆորմոզա ապաստանած է, ձայնասփիւռ ճառով մը յայտարարեց թէ չորս ամիսէն ետ պի-տի առնէ Շանկայը եւ թէ անձնասպան պիտի ըլ-լայ, եթէ չկարենայ կատարել իր խոստումը : — Իր յաջորդն ալ, Լի Ցունկ, ճառ մը խօսելով փանթոնի մէջ, գրաւ թէ Զինացիները բռլշեւիկ – եան իշխանութեան տակ պիտի տառապին ճիշդ Ռուսերուն պէս «որոնք պարզապէս վանդակներու մէջ դրուած թռչուններ են, քացարձակապէս զուրկ ազատութենէ» :

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ԶՈՒԻՑԵՐԻԱՑԻՆԵՐ ձերբակալ-ուած են Պուքրէշի մէջ : Զուիցերիական կառավա-րութիւնը խիստ բողոքագիր մը ուղղեց, սպառ-նալով փոխադարձ միջոցներ ձեռք առնել :

ԻՐԱՔի խնամակալը Թէհրան գնաց, դաշնագիր մը կնքելու համար երկու պետութեանց միջեւ : Մօտերս Իրան պիտի այցելէ նաեւ Անդրյորդանա-նի թագաւորը :

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆի ընդհ· ռազմական խորհուրդը պաշտօ-նական զեկոյցով մը կը խոստովանի թէ կառավա-րական զօրքը պարպած է Կրամոս լեռան երեք բարձունքները, Ալպանիոյ սահմանին վրայ : Ա-պըստամբները կը ծանուցանեն թէ «ամբողջ լեռ-նաշղթան ազատագրուած է եւ թէ միապետական ուժերը խուճապահար կը նահանջեն : Ամբողջ կի-սաբաժին մը սպառազինելու չափ աւար ձեռք ձգ-ուած է վերջին 48 ժամուան ընթացքին» :

★ Ցունաստանի ներքին պատերազմին մէջ 1946 Ցունիսէն 1949 մարտ հելլէն բանակը ունե-ցած է 37.934 կորուստ, սպանեալ, վիրաւոր կամ անհետացած, այսինքն երեք անգամ աւելին Իտա-լիոյ հետ մղուած պատերազմին եւ գերմանի դրաւ-ման միջոցին եղած կորուստին : Իսկ ըմբոստներու կորուստը կը հաշուուի շուրջ 70.000, մեռեալ, վի-րաւոր եւ գերի :

ՄԵՆԹ ՄԸ սարսափ տարածեց Լիոնի մէջ : Փոլ Պէր փողոցին մէջ բնակող Վիքթոր տէլ Կրոսսօ անունով մէկը խնթութխելաք չարժումներ կ'ընէր պատուհանէն : Երկուոստիկան կ'ներթան մօտը զայն պահականոց առաջնորդելու համար : Ձամ – քան յանկարծ յիմարութեան տագնապը վրան գա-լով, գրպանէն դանակ մը կը հանէ, աջ ու ձախ կը հարուածէ ոստիկանները որ կ'ինկան վիրաւոր : Ոեննթը կ'առնէ անոնց երկու հրազէնները, մէկուն գլխարկը իր գլուխը կը դնէ եւ կը սկսի վազել դէպի Կիյոթիէրի կամուրջը սպառնալովբոլորին : Ոստիկաններ կը շրջապատեն զինք, բայց ան հրա-պէնի հարուածով մը տեղն ու տեղը կը սպաննէ զնոնցմէ մէկը : Ոեննթը կը մտնէ սպանդանոց խմե-լու համար գաւաթ մը արիւն, հոն ալ ծանրապէս կը վիրաւորէ աշխատաւոր մը : Ի վերջոյ ոստի-կանները կը սպաննեն զայն :

ՊԷՑՐՈՒԹի մէջ հրատարակուող ֆրանսերէն մեծ օրաթերթին l'Orientի հայազգի տնօրէն Պ. Գէորգ Նազդալ երեք ամիս բանտարկութեան դա-տապարտուած եւ թերթն ալ դադրեցուցած էր մինչեւ նոյեմբեր, յօդուածի մը մէջ քննադատած ըլլալով Լիբանանի կառավարութիւնը : Պ. Նազ-դալ բանտարկութիւնը լրացուցած ըլլալով ար-ձակուած է : Մամուլի սէնտիքան դիմած է կառա-վարութեան որպէսզի ներում եւ թերթը վերստին հրատարակուի :

ՕՐԱՏՈՒՐ ԳԻԻՂը խորհրդանշանն է Ֆրանսա-յի մէջ գերման բարբարոսութեան, քանի որ 1944 Ցունիս 10ին Գերմանները ջարդելով անոր բնակիչ-ները դիւղն ալ կրակի տուած էին : Ամէն տարի սգահանդէսներ կը կատարուին : Այս տարի, ազգ· պաշտպանութեան նախարար Պ. Բամատիէ զնաց հոն հանդիսաւորապէս յանձնելոնահատակդիւղին պատուոյ լեգէոնի խաչը : Համայնավարներն այ առանձին թափոր եւ ցոյց պիտի կազմակերպեն :

ՆԱԻԱՑԻՆ մեծ ռազմափորձեր պիտի կատար-ուին Ցունիս 30ին, Մանչի մէջ, անգլիական հզօր տորմիղին կողմէ : Այս ցոյցին պիտի մասնակցին Ամերիկա, Ֆրանսա, Պելճիքա եւ Հոլանտա :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Ազգային բարերար Մկր-տիչ Սանասարեանի մահուան տարեդարձին առ-թիւ հոգեհանդստեան պաշտօն պիտի կատարուի Հայոց եկեղեցիին մէջ, կիրակի, 12 Ցունիսին : Պիտի ոգեկոչուին նաեւ կտակակատար Կ· Եղիան-ցի, հասուտասութեան տեսուչներուն, նահատակ-ուած ուսուցիչներուն եւ աշակերներուն յիշա-տակները : Կը հրաւիրուին նախկին սաները եւ հա-սարակութիւնը :

ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՒՇՆԵՐՈՒ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Ցունիս 12ին ժամը 14.30ին Salle d'Iéna (10 Place d'Iéna) : Հովանաւորութեամբ Mlle BELEYի (Commissaire Internationalի կողմէ) եւ նախագա-հութեամբ Բժիշկ Գ· ՄԵՄԱՏՈՒԲԵԱՆի :

Փարիզի, Մարսէյլի եւ Պէլճիքայի արենուշ-ներուն կողմէ սկաուտական կեանքէ տեսարան-ներ, երգ, արտասանութիւն, նուագ պար եւ՝

ԽԻՍՏ ՏԻՏԱՂԱՇԱՐԻ ՁԱԻԵՇՏ ՄԸ

Հայկական հարմանիքի տեսարանը իր երգերով ու պարերով : Մարսէյլի արենուշները կը ներկայա-ցնեն ԲԱՐի ԳՈՐԾի ՕՐԸ :

Տոմսերը 100, 150 եւ 200 ֆրանք :

ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՐԵՐԱՐ ողբացեալ Ռուփայէլ Մարկոսեանի յիշատակին ի յարգանս այս կիրա-կի, 12 Ցունիս, ժամը 10ին սկսեալ Փարիզի Ս· Ցովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ քառաձայն Ս· պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն տեղի պիտի ունենայ, նախագահութեամբ կաթողիկո-սական պատուիրակ Արտաւազդ արք· Սիւրմէ-եանի :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՑԹ

Ի ՊԱՏԻՒ Ա· ՇԱՀԱՄԱՐՈՒՆիի

Ցունիս 13ին, երկուշաբթի ժամը ճիշդ 9ին Le Potinière թատրոնին մէջ, 7 rue Louis le Grand, Paris, Métro Opéra :

Ա· ՇԱՀԱՄԱՐՈՒՆի կը ներկայացնէ «ԴԵՐԱ-ՍԱՆ ՔԻՆ»էն արար մը, մասնակցութեամբ Օր· Մ· ԷՔԻՋԵԱՆի : Գեղարուեստական բաժինին ի-րենց մասնակցութիւնը կը բերեն Օր·ներ Ի·ՊԻԻ-ՊԻԻԼԵԱՆ, Հ· ԻԶԳԱԼԱՑԵԱՆ, Վ· ՃԻՆՃԵԱՆ, ՄՏՇԵԱՆ, Պր·ներ ՓԻԼԻՓ ԱՂԱՋԱՐԵԱՆ, Ա· ԳՄ-ԲԼԵԹԵԱՆ :

Բացման խօսք՝ Պ· ՍԱՐԻՄ ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ :

Տոմսերու համար դիմել·— Բժ· Հ· Գալճեան, 5 rue de Maubeuge, Բժ· Ասլան 120 Bld. de Clichy, Հ· Սամուէլ եւ Պարսամեան գրատուները :

Ներկայացման օրը տոմսակ չի ծախուիր :

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻՄ ՀԱՑՈՒԹԵՆԷ··· (վէպ)

Գրեց՝ Կ· Փոլատեան

300 էջ, գինը 350 ֆրանք : Ստանալու համար դիմել·— «Ցառաջ»ի եւ «Արեւմուտք»ի խմբագրութեանց, Փարիզահայ գրավաճառներուն, ինչպէս նաեւ ուղղակի հեղինակի հասցէին·— G. Poladian, 92 Bld. Général Nollet, (La Rosière), Մարսէյլ :

ԱՄԱՎԵՐՋի ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍ

Կազմակերպուած Փարիզի եկեղեցւոյ Լիլայի ղպրոցին կրթական յանձնախումբին կողմէ, հո-վանաւորութեամբ հայրապետական պատուիրակ Արտաւազդ արք· Սիւրմէեանի : Կիրակի 10 Ցուլիս ժամը 3ին, Լիլայի փաթրոնաժի սրահը, 7 rue Henry Barbusse, (Ancienne rue de l'Avenir), մէթրօ Mairie des Lilas:

Երգ, պար, նուագ եւ արտասանութիւն : Կը ներկայացուի Տիկին Գ· Էֆէեանի «Այծեմնիկ»ը :

ՆԱԻԱՑԻՆ ՀԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼ

ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԼՈՒՀՈՋԵԱՆ

(երդուեալ թարգման)

Մասնաճիւղ Ցունաստանի Պետրոսեան հաս-տատութեան, ներկայացուցիչ անգլ· Royal Mail եւ ամերիկ· United States Lines ընկերութիւններու : Կը հայթայթէ տոմսակներ բոլոր երկիրներու հա-մար : Կը դիւրացնէ անցագիրներու պատրաստու-թիւններ : Կը կատարէ թարգմանութիւններ, ու կը խմբագրէ պաշտօնական աղերսագրեր :

Դիմել J. OULOUHOJIAN, 37 rue Tapis Vert, Marseille.—Հեռ· Colbert 22.62: Հեռագրական հաս-ցէ ARBED:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

Օր· ՕԼԳԱ ԿԱՆԱՉԵԱՆ
Տօքթ· ՓՕԼՈՍ ԲՐՈՒՏԵԱՆ
Ցունիս 1949 Ամուսնացած Պէյրութ

ՑԻՐԿԱՏՈՒՏ

ԻՍի ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՑի Հ· Ց· Դ· «Մանասեր» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի իրի-կուն ժամը 9ին : Դասախօս ընկեր Վ· Պարոնվարդ-եան : Նիւթ՝ «Աբրամ իր կեանքը եւ գործը» :

ՀԱՑ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ կեդր· վարչութիւ-նը կը տեղեկացնէ թէ իր Որբանոցամ մանաճիւղը վերընտրուած է ընդհ· ժողովի քուէարկութեամբ հետեւեալ կերպով.— Տիկիններ Հ· Ներսէսեան առենապետուհի, Ա·Զարիճեան առենադպրուհի, Զ· Ճերմակեան դանձապահուհի, եւ Ա· Իզմիր-լեան, Ա· Գալէնտէր, Ա· Յանտանեան, Ֆ· Մոս-տիչեան, Ա· Կիւլպէնկեան, եւ Օր· Ա· Պարկիր-ճեան գործօն անդամներ :

Մասնաճիւղը կը խնդրէ որ բոլոր դիմումները ուղղուին իր առենապետին՝ Mademe Nércessian Union des Dames Arméniennes, Comité de Secours pour les Orphelins, 15 rue Jean Goujon, Paris (8):

«Հայ-Բոյժ»ի բաժանորդներուն

Երկար հիւանդութենէ մը ետքը, վերստին առանձնեցի ՀԱՑ - ԲՈՑԺի խմբագրական եւ վար-չական ամբողջական դեկավարութիւնը : Կը խնդ-րեմ բարեկամներէս, որ դիւրացնեն գործս՝ կան-խիկ եւ ժամանակին վճարելով իրենց բաժնեգին-ները, խնայելով ինծի որեւէ յորդորութիւն :

« ՀԱՑ - ԲՈՑԺ »ի Մարտի թիւը (99) պատ-րաստ է եւ կը ղրկուի մինչեւ ամսագլուխ :

Ըստ առաջնոյն, բաժնեգին (տարեկանը 500 ֆրանք) կամ նամակ ղրկել այս հասցէով.—

Շ· ՆԱՐԴՈՒՆիի (ֆրանսերէն՝ CH. Aïvazian), 17 rue Damesme, Paris (13):

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ
24 RUE ST. LAZARE
Իր համեղ եւ մատչելի կերակուրներուն հետ կը հրամցնէ չաթաթ, կիրակի եւ երե-կուշաբթի դիշերները
ԱՐԵԻԵԼԵԱՆ ՆՈՒԱԳ
Ծանօթ երաժիշտներ Տիկին ՍՕՆԻԱ,
Պ· ԳԱՐԱԳԱՇի (քանօն եւ ուտ) եւ Պ· ԱԼ-ՖՕՆՍԻ (քէմինչիստ) կողմէ :

FROMAGE BLANC
FABRIQUÉ PAR
DALAKUPEIAN
A MURO (CORSE)
Garanti Pur Lait de Brebis
Քոռսիքայի առաջնակարգ ճերմակ պանիր
Միակ ներկայացուցիչը
DALAKUPEIAN FILS AINÉ
48 rue Puvis de Chavannes, Marseille Tél. Co. 58-99
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՊՍՊՐԱՆՔՆԵՐ

ՄԵԾ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ ԿԱՐԴԱՑԿՈՒԹ
Իմ յարգելի հին ու նոր յաճախորդներուս կը յիշեցնեմ որ ԱՐԵԻԵԼԵԱՆ եւ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՊԱ-ՐԵՂԷՆՆԵՐՈՒ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿի եւ ԿԱՒ ՄԵԾԱՔԱ-ՆԱԿի ամէնէն ծանօթ տունն է՝
ԳՈՒՐԳԷՆ ՆԱՃԱՐԵԱՆ
ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
12 Rue de L'Arc, MARSEILLE Հեռ· Colbert 87-69
(Զգուշանալ կեղծ եւ խարդախ հասցէներէ)
Առիթէն օգտուելով թուենք մէկ քանին մեր լաւագոյն ապրանքներէն, անմրցելի գիներով, ինչպէս չոր միրգերը, կաղինի, նուշի եւ ընկոյզի միջուկ, կանանչ պիստակ, քաքաւէթի կեղեւով, ղդումի կուտ, իմբիրի անկուտ չամիչ, ոսկեհա-տիկ (լէպլէպի) եւն· :
ՆՈՑՆԳԼՍ ԱՒԱԶԱՆԱԿԱՐԳ ՊԱՄԻԱ
Ապպրեցէէ , չէէ զգջար

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Mardi 14 JUIN 1949 երեքշաբթի 14 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5871-Նոր շրջան Թիւ 1282

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԻՒՐԴ ԴԵՄՈԿՐԱՏ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

1914—18ի պատերազմէն վերջ, Քրտական հարցը միջազգային դիւանագիտութեան առջեւ ներկայացնողն էր Շէրիֆ փաշա, օսմանեան կայսրութեան Սթոքհոլմի նախկին դեսպանը եւ Սայիտ Հալիմ փաշայի փեսան, որ երկար տարիներէ ի վեր հաստատուած էր Փարիզ, ուր «Մէչրութիւթ» անուն ֆրանսերէն թերթ մը կը հրատարակէր Իթթիհատի դէմ :

Ծանօթ են Քիւրտ Շէրիֆ փաշայի յարաբերութիւնները Փարիզի հայ շրջանակներուն, մասնաւորաբար Ազգային Պատուիրակութեան նախագահ Պօղոս Նուպարի հետ, Զինադադարի օրերուն :

Լօզանի դաշնագրէն վերջ, Շէրիֆ փաշա ձեռնթափ եղաւ եւ քաղաքական ասպարէզէն քաշուեցաւ : Այլեւս երկար տարի չխօսուեցաւ իր մասին :

Շէյխ Սայիտի ապստամբութենէն վերջ կազմուեցաւ «Հոյբուն»ը, որուն մէջ գլխաւոր դերը կը կատարէին յայտնի Քիւրտ ցեղապետ Պէտրխանի գերդաստանէն Սիւրէյեա, Ճէլատէթ եւ Քեամուրան եղբայրները : Առաջինը Փարիզ հաստատուած էր եւ մինչեւ Ամերիկա ալ դէպ՝ կազմակերպելու համար Քիւրտերը : Վերջին պատերազմին յանկարծամահ եղաւ Փարիզի մէջ :

Միւս երկու եղբայրները կը գործէին, Արեւելքի մէջ :

Ալ չի խօսուիր Հոյբունի մասին, որ չկրցաւ խոր արմատ ձգել երկրի Քիւրտերուն մէջ եւ մնաց արտաօտհմանեան կազմակերպութիւն մը :

« Քիւրտ Դեմոկրատ Կուսակցութիւն»ն է, որ գործի վրայ է այժմ : Ինչպէս տեսանք, Ղազի Մէհմէթ, Քրտական վաղանցուկ Հանրապետութեան նախագահը, որ կախաղան հանուեցաւ Իրանի մէջ, պետն էր այս կուսակցութեան :

Կը թուի թէ արտաօտհմանի քիւրտ մտաւորականները ներկայիս համախմբուած են այս կուսակցութեան շուրջ եւ կազմած են պատուիրակութիւն մը, որ Քրտական Դատը կը հետապնդէ դիւանագիտական աշխարհին առջեւ :

Պատուիրակութեան անդամներն են Քիւրտ Շէրիֆ փաշա, որ կը մնայ Հռոմ, Պէտրխան եղբայրները, որոնցմէ մէկը հաստատուած է Փարիզ, միւսը Արեւելք, կան ուրիշներ ալ :

1948ի վերջերը այս պատուիրակութիւնը Փարիզի մէջ հիմնեց Centre d'Etudes Kurdes, որ կը հրատարակէ ֆրանսերէն պարբերական տեղեկատու մը (Bulletin) : Յարդ լոյս տեսած հինգ թիւերուն մէջ տեղեկութիւններ կը տրուին Թուրքիոյ, Իրաքի եւ Իրանի Քիւրտերու կացութեան եւ պատուիրակութեան կատարած ձեռնարկներուն մասին :

29 Նոյեմբեր 1948ին Քիւրտ պատուիրակութիւնը Միացեալ Կազմակերպութեան ընդհանուր քարտուղար Թրիկվի Լի ներկայացուց 47 էջէ բաղկացած տպագիր յուշագիր մը, Քիւրտերու կացութեան եւ անոնց քաղաքական պահանջներուն մասին :

Ըստ այս յուշագրին, Քիւրտերու ընդհանուր թիւն է ինը միլիոն, հետեւեալ ձեւով.— Թուրքիոյ մէջ 3.800.000, Իրան՝ 3 միլիոն, Իրաք՝ 1 միլիոն 200.000, սովետական Միութիւն, Սուրիա, Լիբանան եւն՝ մէկ միլիոն :

Իսկ Քիւրտիստանի տարածութիւնն է 500 հազար քառակուսի քիլոմեթր :

Քիւրտերը արիական ժողովուրդ են, իրենց լեզուն հնդեւրոպական է, կրօնքը՝ իսլամ Սիւննի, մաս մըն ալ՝ Շիի :

Ցուշագիրը իրրեւ քիւրտ կը ներկայացնէ եզիտիները, ինչպէս նաեւ Քաղդէացիներն ու Ասորիները, որոնք «քրիստոնեայ Քիւրտեր» են եղեր : Վիճելի խնդիրներ են ասոնք, բայց տեղը չէ հոս այդ մասին խօսելու :

Կանոնաւոր վիճակագրութեան պակասին հետեւանքով, կարելի չէ ստուգել թէ Քիւրտերը ինը միլիոն են թէ 3—4միլիոն ամբողջ աշխարհի մէջ :

Քիւրտերը չնորհիւ իրենց իսլամական կրօնքին, դարերով ապրած են Թուրքիոյ մէջ իրրեւ Թուրք : Արդէն օսմանեան կայսրութեան օրով, ինքնութեան Թուղթերուն վրայ Թուրքը, Քիւրտը, Արաբը, Ալպանացին, Լազը, Չէրքէզը կ'արձանագրուէին իրրեւ «իսլամ» : «Թուրք» բառը նախատական կը նկատուէր :

Օսմանեան Սահմանադրութենէն վերջ էր միայն, որ Թուրանական դաղափարաբանութեան ծաւալումով, ազգութիւն եւ կրօնքը ժխտուեցան իրարմէ եւ ոչ Թուրք իսլամներն ալ սկսան հալածուիլ քրիստոնեաներուն պէս :

Արաբներէն վերջ, Քիւրտերու անկատարեալ չարժումն ալ հետեւանք էր այս մոլեռանդ քաղաքականութեան :

Թուրքիոյ, Իրաքի եւ Իրանի մէջ կատարուելիք նոր մարդահամարներէն վերջ միայն կարելի կ'ըլլայ ստուգել թէ Քիւրտերը ինչ թիւ կը կազմեն այդ երկիրներուն մէջ :

Գալով Քիւրտերու հողային պահանջներուն, անոնք չատ կարեւոր են : Կը տեսնենք յաջորդով :

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԻԼ

Մայիս 28ի շրեղ հանդէսը Իսիի մէջ

« Մայիս 28 »ի տօնակատարութիւնը Շաբաթ գիշեր, Իսի լէ Մուլինոյի թաղապետարանի Maison du Peupleի ընդարձակ սրահներուն մէջ տեղի ունեցաւ իսկապէս անմոռանալի հանդէսով :

Շուրջ 3000 հայրենակիցներ ներկայ էին հանդէսին, որ տեւեց մինչեւ առաւօտ, բացառիկ խանդավառ մթնոլորտի մէջ :

Կը նախագահէր ընկեր Հրանտ Սամուէլ, որ խօսեցաւ ֆրանսերէն եւ հայերէն՝ ելեկտրականացած մթնոլորտի մէջ : Օրուան բանախօս ընկեր Յովիկ Եղիազարեան նոյնպէս խօսեցաւ ֆրանսերէն եւ հայերէն : Իսիի ընկերվարական կուսակցութեան քարտուղար եւ քաղաքապետի օգնական ընկեր Sevestre ողջոյնի խօսք ըսաւ :

Գեղարուեստական բաժինը շատ ճոխ էր :

Իսիի այս փառատօնը չառաջնուն ապտակ մըն էր հայասէն Թուրքերուն, որոնք ամէն ճիգ թափած էին պղտորելու համար տեղացիներու միտքը : Մանրամասնութիւնները չուտով :

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՆՈՐ ԿԱԶՄԸ

Բարեգործական Ընդհ. Միութեան Փարիզի գործադիր ժողովը բազմաթիւ խնդիրներու համար խնդիր ունեցած էր Նիւ Եորքի կեդրոնական վարչութեան հետ, որուն անհաչտ ընթացքին հետեւանքով վերջնապէս եւ հաւաքաբար հրաժարած էր :

Նոյն կեդր. վարչութիւնը կազմեց Եւրոպայի համար կեդր. ցանձնաժողով մը հետեւեալ կերպով .—

Պ. Պ. Սարգիս Սաղրեան (առենապետ), Գրիգոր Պահրի (փոխ առենապետ), Յ. Պօղոսեան (առենադպիր), Օթօն Հէքիմեան (փոխ առենադպիր), Պետրոս Պարթճեան (դանձապահ), Պօղոս Յիրէնկեան, պատուելի Մխիթեան եւ Տօքթ. Սիւնի : Արտաւազդ արք. եւ Զարեհ պէյ Նուպար պատուակալ նախագահ են, իսկ Պ. Պ. Վահէ Ֆրէնկեան եւ Վահան Էմիէրեան՝ պատուակալ անդամ :

Վերակազմուեցան նաեւ յարակից կարգ մը յանձնախումբերը :

Փարիզի յանձնաժողովին գործունէութեան չրջանակին մէջ կը դնուին նաեւ Անգլիա, Պելճիքա, Գերմանիա, Զուիցերիա, Իտալիա, Յունաստան, Պուլկարիա եւ Ռումանիա :

★ Տեղեկագրի մը համաձայն Ֆրանսայի մէջ նեղդաղթի հանգանակութենէն գոյացած է 28 միլիոն ֆրանք :

ՎԵՐԱԴԱՐՁԻ ԱՐՏՕՆՈՒԹԻՒՆ

Պոլսական Թուրք Թերթ մը կը գրէ թէ կառավարութիւնը օրինագիծ մը կը պատրաստէ, որուն համաձայն պիտի կրնան Թուրքիա վերադառնալ — բայց ոչ հաստատուիլ — այն հայրենակիցները որ հեռացած են առանց անցագրի : Առանց իրաւունք պիտի տրուի մինչեւ չորս ամիս մնալու :

Առաջին անգամ չէ որ այս կարգի լուրեր կը տարածուին : Արդէն ուրիչ Թերթ մը կը գրէ թէ պաշտօնական ոեւէ ձեռնարկ չկայ այդ մասին :

Զուարճալի նոր ոտոշումներ

ՎԻՇԻՆՍՔԻ ԿԸՆԴՈՒՆԻ ԿԱՐԳ ՄԸ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Զորսերու ժողովը հաւանութեամբ աւարտի այս հինգշաբթի, քանի որ Պ. Էչեսըն կ'ուճապարէ Ամերիկա դառնալ, իսկ Շուման եւ Պեւին պէտք է ուրբաթ օր Լիւքսէնպուրկ երթան, հինգերու ժողովին մասնակցելու Պրիւքսէլի դաշինքին կնքման համար :

Պ. Վիշինսքի առջի օրուան նիստին մէջ ընդունեց Պեւինի առաջարկը՝ Գերմանիոյ հետ հաշտութեան դաշնագրին պատրաստութեան եղանակը յանձնելու օժանդակիներուն, որ երեք օրէն տեղեկագիր մը բերեն : Ընդունեց նաեւ որ գերման միութեան խնդիրը փոխադարձաբար քննուի եւ թէ Գերմանիոյ դրացի միւս երկիրներուն ալ կարծիքը առնուի պարպումի պայմանաժամին մասին :

Ներս պատուիրակը սովորականին պէս յարձակողական ոճով խօսեցաւ եւ ամբաստանեց արեւմտեանները որ այս ժողովինամլութեան պատճառ կը դառնան : Ամերիկացին պատասխանեց, չեչտելով մանաւանդ որ ցորչափ գերման միութեան խնդիրը չլուծուի, հաշտութեան դաշնագիրը չի կրնար կնքուիլ :

Նիստէն յետոյ չորս պատուիրակները առանձին պզտիկ նիստ մը ունեցան, հաւանաբար Զորսերու առաջիկայ աշխատանքին վերաբերեալ :

Նահապետ Թրումընի ճառը

Արքանսասի մէջ, մահարձանի մը բացման առթիւ նախագահ Թրումըն ճառ մը խօսելով ըսաւ թէ աշխարհի խաղաղութիւնը պահպանելու համար երեք էական պայմաններ կան, որոնք են.— Միացեալ Նահանգները պէտք է ըլլան ուժեղ եւ բարգաւաճ : Խաղաղութեան դատին նուիրեալ ազգերն ալ պէտք է ըլլան ուժեղ ու բարգաւաճ : Միջազգային կազմակերպութիւն մը ստեղծել որ կարող ըլլայ դիմադարձել ոեւէ նախայարձակման :

Նախագահը հետեւեալ կերպով պարզեց իր տեսութիւնը.— Մենք սովորութիւն չունինք խաղաղութեան առեւ մեծ ուժեր պահելու. բայց ցորչափ միացեալ ազգերու ճշդած խաղաղութեան պկզբունքները սպառնալիքի տակ են, պէտք է զօրաւոր բանակ մը ունենանք : Սակայն մեր տնտեսական զարգացումն ու տեւական բարգաւաճում մը աւելի մեծ կարեւորութիւն մը ունին : Մեր բարգաւաճ վիճակէն կախուած է աշխարհի տնտեսական վերականգնումը : Եթէ մեր արտադրութիւնն ու գնման կարողութիւնը նուազին, ուրիշ ազգեր քաոսի եւ յուսահատութեան մէջ պիտի իյնան :

Համայնավար փիլիսոփայութեան հիմնական հաւատքն այն է թէ մեր տնտեսական դրութիւնը ձախողելու դատապարտուած է : Անոնք կը կարծեն թէ մեր բարգաւաճումը պիտի փլուզուի, իր հետ քաշելով ազատ աշխարհի մնացեալ մասը : Բայց կը սխալին, կը սխալին ինչպէս որ միայն իրենք կը սխալին : Եթէ այդ պահուն մենք դեղչենք Մարշըլլի ծրագրին ընծայած օժանդակութեան չափը, այդ երկիրները չփոթութեան պիտի մատնուին : Զեղչել այս պահուս Եւրոպայի եղած

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱԼԷՊԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ ԿԱՑՑԵԼԷ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ

Հալէպի առաջնորդ Զարեհ եպիսկ.ը Դամասկոս այցելելով, Մայիս 22ին մասնաւոր ժամադրութեամբ ընդունուած է վարչապետ Հիւսնի Զայիմ պէյի կողմէ : Տեսակցութիւնը տեւած է քանի վայրկեան, սիրալիր մթնոլորտի մէջ : Այս առթիւ առաջնորդը պարզելով Թէլ Պրաքի (Ճէլիբէ) ազգապատկան դիւղին դատը եւ հայ դիւղացիներուն վիճակը, խնդրած է միջամտել :

Վարչապետ լսելէ վերջ առաջնորդին լուսաբանութիւնները, անմիջապէս հեռագրով հրահանգած է ճէղիբէի նահանգապետին.— Ա. Ապահովել Թէլ Պրաքի հայ դիւղացիներուն հանդիստը.—Բ. Անյապաղ կարգադրել հողային խնդիրը :

ԿՌԻԻ ԲԵՐԱՑԻ ՀԱՑ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՄԷՋ

Հոդեպաւստի տօնին առթիւ Բերայի Ս. Երրորդութեան եկեղեցիին մէջ, ուր արարողութեանց ներկայ էր նաեւ տեղապահ Արսլանեան արք. կսիս մը ծագեցաւ : Պատարագիչ քահանան երբ յիշատակութեան պահուն արտասանեց Արսլանեանի անունը, ժողովուրդէն ձայներ բարձրացան «չյիշուի», «անարժան է», եւայլն բառեր : Ատոր վրայ Արսլանեանի մարդիկը որ կ'երեւի նախապատրաստուած էին, յարձակեցան բողոքող ներուն վրայ եւ ահա կռուադաշտ մը եղաւ ամբողջ եկեղեցին : Ոստիկանութիւնը միջամտեց եւ պահականոց առաջնորդեց երկու կողմի պարագլուխները որոնք յետոյ ազատ թողուեցան :

ՄԵՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵՑՈՒՈՒԱԾՔԸ

ՄՄԲ.— «Յուսաբեր» կը գրէ Հ. Յ. Դ. Ե. գիպտոսի 35րդ Շրջ. ժողովին գումարման առ. թիւ. —

Անցեալ ապրիլին Գահիրէի մէջ տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Եգիպտոսի 35րդ Շրջանային ժողովը:

Կազմակերպչօրէն Եգիպտոսի Կեդր. Կոմիտէութիւնը կ'ընդգրկէ ընդարձակ շրջան մը: Այս տարածուն շրջանի բոլոր վայրերուն մէջ կազմակերպութիւնը 34րդ Շրջ. ժողովէն ասդին բոլորած է բեղուն գործունէութեան արդիւնաւոր շրջան մը: Ամէնէն առաջ ստուարաթիւ նորագիրներով զգալի յաւելում ունեցած է կազմը:

Բոլոր մարմինները լրիւ կատարած են նախորդ շրջանայինէն իրենց սահմանուած բոլոր պարտականութիւնները՝ բարոյական եւ նիւթական:

Առանձնաբար փայլուն եղած է գործունէութիւնը Հ. Յ. Դ. Երիտասարդաց Միութեան, որ դարձած է յորդառատ աղբիւր մը մեր կազմին եւ ամուր կռուան մը մեր կազմակերպութեան համար:

Խանդով ու ոգեւորութեամբ լի եղած է ամենուրեք մեր Ակումբներու եւ սրահներու կեանքը ամբողջ տարեշրջանին. հարիւրաւոր ժողովներ, խմբական հաւաքոյթներ, դասախօսութիւններ եւ հանրանուէր ձեռնարկներ, — ահա այն գործերը, որ միշտ լարուած աշխատանքի մէջ պահած են դրեթէ մեր բովանդակ կազմը:

Զուգահեռաբար աջնջանօրէն գործած եւ արդիւնաւոր տարի մը բորբոքած են նաեւ մեր քոյր կազմակերպութիւնները՝ Հ. Կ. Կաչ եւ «Համազգային»:

Թերեւս հեռու չէ այն օրը, երբ Հ. Կ. Կաչը պատկառելի կազմակերպութիւն մը պիտի դառնայ Եգիպտոսի մէջ, ճշմարտօրէն փրկարար ձեռք մը մանաւանդ մեր գաղութի կարօտ մանուկներու համար:

Իսկ «Համազգային»ը, որ այս երկրին մէջ ծնած եւ չուրջ երկու տասնամեակ ապրեցաւ եւ կանգնած պահեց կրթական իր մեծ հաստատութիւնը՝ Հայ Ճեմարանը՝ նաեւ Եգիպտոսի իր մասնախումբի ճիգերով եւ զոհողութեամբ, այլեւս ամուր եւ ապահով հաստատութիւն մըն է, համազգայնական կչիռով եւ արժէքով:

Պատերազմի աւերիչ հետքերը տակաւին կը շարունակեն մնալ առաւելաբար մեր օրգանին՝ «Յուսաբեր»ի վրայ. մինչեւ 1939 «Յուսաբեր» ամէն օր լոյս կը տեսնէր չորս էջով (եւ էջերը՝ 8ական սիւնակով), անցեալ տարեշրջանին այս ուղղութեամբ մենք կրցանք մի քայլ մը կատարել՝ չաբթիւան մէջ օր մը եւս —չորեքշաբթի օրերը — թերթը լոյս ընծայելով ամբողջական ծաւալով. ի հեն հաւատքով, որ քայլ առ քայլ մենք պիտի դառնանք մեր նախկին նախապատերազմեան վիճակին:

Իրրեւ դերադոյն մարմին՝ կեդր. կոմիտէն ձեռնհասօրէն վարած է մեր ընդարձակ շրջանի կուսակցական եւ հանրային կեանքը, միշտ հաւատարիմ այն ուղղութեան, որ դծած է մեր վերջին՝ ԺԴ. ընդհ. ժողովը:

Անցեալ տարեշրջանին թեմական ընտրութեանց հարցը կազմեց ամէնէն աղմկայոյզ դէպքը մեր ազգային կեանքին մէջ:

Վերջին 15 տարիներուն խաղաղ կեանք մը ապրեցաւ մեր գաղութը: Տարբեր հոսանքներու միջեւ եղած տարակարծութիւնները զանազան հարցերու շուրջ արդելք չեղան, որպէսզի համագործակցութեան հիմերով համերաշխ կեանք մը ստեղծուի մեր ազգային հաստատութիւններուն ներս: Եւ այս համագործակցութենէն մեծապէս շահեցաւ մեր գաղութը:

Այս խաղաղութիւնը մէկէն չքացաւ եւ գաղութը խորապէս պառակտուեցաւ՝նկղմի մըշուրջ. որ որեւէ կապ չունէր մեր գաղութին հետ:

Բոլշեւիզմը էջմիածնի խորհրդակով փորձեց պարտադրել իր տօնը մեզի, եւ յաջողեցաւ ...

Ռամկավար օրգանին կողմէ օրերով «Նոյեմբերեան» խմբագրականներ, սրահներուն մէջ «Նոյեմբերեան» հանդիսներ, եկեղեցիներու մէջ «Նոյեմբերեան» քարոզներ, Առաջնորդարաններու մէջ «Նոյեմբերեան» ընդունելութիւններ եւն., եւն.:

Մաքրամասնօրէն պարզելէ վերջ այս պառակտումին զանազան ծալքերը, մեր պաշտօնակիցը կ'եզրակացնէ.—

... Այս ծանր խնդիրն է ահա, որ դրուած էր Հ. Յ. Դ. Եգիպտոսի 35րդ Շրջանային Ժողովի քննութեան: Ու ճիշդ այդ պատճառով ալ նոյնքան յստակ ու որոշ եղաւ Շրջ. ժողովի միաձայն կեցուածքը այս հարցին մէջ:

Ժողովը ամէնէն առաջ դասաւ, որ Շրջանիս վարիչ մարմինը իր բովանդակ կարելին ըրած է պառակտումը կանխելու եւ համերաշխութիւնն ու համագործակցութիւնը անխախտ պահելու գաղութիս մէջ: Միաժամանակ դասաւ, որ նոյն մարմինը, համերաշխական իր բոլոր ճիգերը ընդունելով, ոչ միայն դէմքին աւերուած վէրքը, այլ այրուածքին ալ մուխը:

Les Musiciens du Ciel ֆիլմի մէջ դեռ կը տեսնեմ սահմռկեցուցիչ դէպքը այն մեծ վիրաւորին որու դիմայարդարումը տեւեց երկու ժամէն աւելի:

Բրիստիան ժազ ձեզ կանչեց «Պէլլեզ» ֆիլմին համար եւ տուիք ձեր լաւագոյն ստեղծագործութիւններէն մին:

Un tel Père et Fils ի մէջ ոչ միայն կրցաք Միւզի Փրիմի մորթը ծերացնել այլ նաեւ ծերացնել նայուածքները դերասաններուն, աշխատակցութեամբ ակնառոյժ մը:

Այսպէս մօտաւորապէս 200 ֆիլմի մէջ ամէն անգամ ստեղծեցիք հրէշներ, պատմական անձեր, ծերացուցիք կամ երիտասարդացուցիք դերասանները ըստ իրենց դերերուն, հիմնեցիք դիմայարդարումի դպրոց եւ այսպէս այսօրուան դիմայարդարի վարպետները ձեր աշակերտներն ու ետախտաւորները եղան եւ ձեզ կը ճանչնան իրր հայրը այս արուեստին:

Այժմ կ'ուզեմ փակել այն փակագիծը որ թէեւ երկար եղաւ, բայց անհրաժեշտ էր որ ըսուէր:

Անցեալ օր երբ Շան դ'էլլիզէի վրայ ձեզի հանդիպեցայ, ըսիք տխրութեամբ.

— Երկուշաբթի երեկոյթիս մէջ պիտի խաղամ Քինի այն արարը ուր դերասանը կը թափէ իր բոլոր դառնութիւնը: Եւ թերեւս, վերջին անգամ ըլլալով պիտի խաղամ:

Սիրելի Շահխաթունի. կը մաղթեմ դեռ երկար տասն տեսնել քու առնագեղ դեղեցկութեամբդ մեծ դէմքդ եւ խտացեալ խանդի եւ ուժի այն արտայայտութիւնը որ կը փայլփլի դեռ ձեր աչքերուն մէջ:

Բայց եթէ, պատահի որ, ճիշդ պիտի ըլլայ թէ վերջին անգամ պիտի երեւիք բեմի վրայ, այս երեկոյթը պիտի քանդակուի մեր յիշողութեան մէջ իբր խորհրդանշան:

Երկուշաբթի երեկոյ պէտք չունէիք ձեր հասարակութիւնը դրաւելու, որովհետեւ դուն ըրած էք արդէն վաղուց:

ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆ

ՄԵԾԱՐԱՆՔ ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Մ'րն ընտրեմ այն բազմաթիւ մանրավէպերէն որ կը խռնուին յիշողութեանս մէջ: Հետեւեալ դուք զարմաք սիներմայի դոկտօր Ֆաուստը:

Օր մը ձեր դիմայարդարումի երկու նիւթերը արկածով կը թափէին սեղանին վրայ եւ իրար կը խառնուէին: Առանց նկատելու այս ակամայ խառնուրդը, կը դործածէիք զայն դերասանուհիի մը երեսին վրայ, եւ զարմանքով կը նշմարէիք որ, այդ խառնուրդը կ'անհետացնէր դէմքի կնճիռները: Նոյն դիշերն իսկ, այդ երկու նիւթերը հաւասար չափով իրար կը խառնէիք եւ կը փորձէիք ձեր դէմքին վրայ: Արդիւնքը անյաջող էր: Ի՞նչպէս գտնել այն համեմատութիւնը որ դոյացած էր սեղանին վրայ թափուած երկու նիւթերու խառնուրդով: Հարցը գտնելն էր այդ համեմատութիւնը:

Ամբողջ երկու ամիս համբերութեամբ փորձեցիք գտնել այդ խառնուրդը, ամէն անգամ փոխելով չափերը: Եւ ամէն անգամ անյագմով ձեր դէմքին վրայ ըրած փորձերը կը լուսանկարուէր, դժխաւոր լուսանկարիչի մը կողմէ եւ կը քննէիք զանոնք մանրամասնօրէն: Եւ այսպէս ծնաւ իրիկուն մը այն չարը, որ այսօր կը կրէ ձեր անունը.

Le 30 X Elysabeth Arden de Chakatoony:

Ցետոյ ձեզ Իտալիա տարին դիմայարդարելու «Իշխանուհի Թարաքանովայի» դերասանները: Հոն ձեզ պահեցին մէկ տարի ուր Վէրդիի դէմքը կազմեցիք: Մխիթարեանց միջնորդութեամբ մօտաւ Վատիկանի թանդարանը ուր ձեզ թարգմանեցին լատինական հին դիրքեր, որոնցմէ տեղեկացաք թէ Քրիստոսէ 5000 տարի առաջ դիմայարդարումը շատ ծանօթ արուեստ մըն էր: Ներոնի ժամանակ չրթունքի լաւագոյն կարմիրը Հայաստանի բոյսերէն ու ծաղիկներէն բաղկացած նիւթ մըն էր, դոյն որ շատ երկար կը դիմանար եւ որ գուցէ ծագում տուաւ rouge - պէգէին:

Իտալական կառավարութիւնը ձեզ յանձնեց հիմնել դիմայարդարումի ազգային վարժարանը: Դարձաք Ֆրանսա դարձնելու Մարսէլ Քառնէի մեծ ֆիլմը՝ Quai des Brumes, եւ ահա, աշխարհի բոլոր մայրաքաղաքներէն ձեզ հրաւիրեցին դասախօսութիւններ տալու համար դիմայարդարման արուեստին վրայ: Ամէն երկրէ աշակերտներ եկան ձեր դպրոցին մէջ կազմուելու համար: Սակայ կիթրի ձեզ կը դիմէր իր Les Perles de la Couronne ին համար:

Ինչ համբերատար պրպտում եւ միանգամայն ինչ տաղանդ ստեղծելու համար Հանրի 8րդի դէմքը Հանս Հոլպէյնի նկարին համաձայն, նաեւ դէմքերը Հանրի Դ.ի, Նափոլէոնի, Մարի Սթիւարդի, Էլիզապէթ ա'Անկլըթէրի, Վիքթորիա թագուհիին որուն համար կ'ընդունէիք Մեծն Բրիտանիոյ արքայական ընտանիքին չնորհաւորութիւնները:

Veille d'Armes ժապաւէնը զոր կը դարձնէիք Տիւփէքս զրահաւորին վրայ, բեմադիրը ձեզմէ պահանջեց հրամանատարի դերը կատարող Վիքթոր Ֆրանսէնի դէմքին վրայ թարմ այրուածք մը արտայայտել: Ամէնուն ապշութեան մէջ էսֆալօփ մը ուղեցիք զոր խոհարարը բերաւ. զայն կտրատեցիք, փակցուցիք Ֆրանսէնի դէմքին եւ այնպիսի յանդուգն յարդարում մը կատարեցիք որ ամէն մարդ իրաւունք կարծեց թէ խլուած միս մը կար հոն, եւ վերջին պահուն չհիացած երկաթով մը այրեցիք փակցուած միսը եւ արդիւնքը եղաւ զդայացուոց: Այսպէս ֆիլմին մէջ արտայայտուեցաւ ոչ միայն դէմքին աւերուած վէրքը, այլ այրուածքին ալ մուխը:

Les Musiciens du Ciel ֆիլմի մէջ դեռ կը տեսնեմ սահմռկեցուցիչ դէպքը այն մեծ վիրաւորին որու դիմայարդարումը տեւեց երկու ժամէն աւելի:

Բրիստիան ժազ ձեզ կանչեց «Պէլլեզ» ֆիլմին համար եւ տուիք ձեր լաւագոյն ստեղծագործութիւններէն մին:

Un tel Père et Fils ի մէջ ոչ միայն կրցաք Միւզի Փրիմի մորթը ծերացնել այլ նաեւ ծերացնել նայուածքները դերասաններուն, աշխատակցութեամբ ակնառոյժ մը:

Այսպէս մօտաւորապէս 200 ֆիլմի մէջ ամէն անգամ ստեղծեցիք հրէշներ, պատմական անձեր, ծերացուցիք կամ երիտասարդացուցիք դերասանները ըստ իրենց դերերուն, հիմնեցիք դիմայարդարումի դպրոց եւ այսպէս այսօրուան դիմայարդարի վարպետները ձեր աշակերտներն ու ետախտաւորները եղան եւ ձեզ կը ճանչնան իրր հայրը այս արուեստին:

Այժմ կ'ուզեմ փակել այն փակագիծը որ թէեւ երկար եղաւ, բայց անհրաժեշտ էր որ ըսուէր:

Անցեալ օր երբ Շան դ'էլլիզէի վրայ ձեզի հանդիպեցայ, ըսիք տխրութեամբ.

— Երկուշաբթի երեկոյթիս մէջ պիտի խաղամ Քինի այն արարը ուր դերասանը կը թափէ իր բոլոր դառնութիւնը: Եւ թերեւս, վերջին անգամ ըլլալով պիտի խաղամ:

Սիրելի Շահխաթունի. կը մաղթեմ դեռ երկար տասն տեսնել քու առնագեղ դեղեցկութեամբդ մեծ դէմքդ եւ խտացեալ խանդի եւ ուժի այն արտայայտութիւնը որ կը փայլփլի դեռ ձեր աչքերուն մէջ:

Բայց եթէ, պատահի որ, ճիշդ պիտի ըլլայ թէ վերջին անգամ պիտի երեւիք բեմի վրայ, այս երեկոյթը պիտի քանդակուի մեր յիշողութեան մէջ իբր խորհրդանշան:

Երկուշաբթի երեկոյ պէտք չունէիք ձեր հասարակութիւնը դրաւելու, որովհետեւ դուն ըրած էք արդէն վաղուց:

ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆ

Մայիս 28ը Առնուվիլի մէջ

Ազգային հպարտութեան օր մը ապրեցաւ Առնուվիլի հայ գաղութը, չաբթի կէսօրէ վերջ մինչեւ կէս գիշեր: Salle Gallemandը կը յորդէր, բառին բուն իմաստով, խանդավառ բազմութեամբ: Կ'երեւի քանի կ'երկարին տարագրութեան տարիները, այնքան աւելի խոր կ'ըլլայ հայ ժողովուրդը կրթուած անկախութեան արժէքը, զոր չկրցաւ գնահատել, ատաղ, իր ամբողջական տարողութեամբ: Մայիսեան այս գեղածիծաղ օրերուն մեր Դաշնակցական խանդավառ ոգոց սարքած ծանակատարութիւնները կը փարատեն մեր վիշտը, կը վերանորոգունք, կը լեցունք հպարտութեամբ, որ «մեր փոքր ազուին մէջ ալ տեղի ունեցած են արութեան գործեր», ինչպէս գրած է մեր անմահ պատմահայրը՝ Մորենացին:

Ճշմարտութիւն է որ, նախկին ու ներկայ հայոստանի չորս գլխաւոր սիւները հանդիսացան Արամ, Սարտարապատ, Ղարաքլիսէ ու Բաշապարան: Մնացածը մանրամասնութիւն է:

Անդրադառնալով ծնակատարութեան, անմիջապէս ըսենք որ, բացի խանդավառ ու հայկական մթնոլորտէն, դեղարուեստական վայելք մըն էր անիկա:

Նախագահ ընկեր Յ. Պետրոսեանի բացման խօսքէն վերջ, երկսեռ երդչախումբը երգեց «Մարսէյեզ»ը եւ «Մեր հայրենիք»ը, զոր հասարակութիւնը ունկնդրեց յոտնկայս: Գլխաւոր բանախօս՝ ընկեր Հրանտ Սամուէլ նախ Ֆրանսերէն յետոյ հայերէն կուռ ճառով մը պարզեց Հայկ. Հարցի զանազան փուլերը, հայ ժողովուրդին անկախութեան ձգտումը, մայիսեան կռիւները եւ հասաւ Մայիս 28ի փառապանծ յաղթանակին: Ընկերոջ բանախօսութիւնը ընդմիջուեցաւ անվերջ ծափահարութիւններով: Մասնաւորաբար Առնուվիլի ընկերվարական քաղաքապետ՝ քաղաքացի Masurierի կողմէ, որ իր ներկայութեամբ պատուած էր հանդիսը:

Եղան երգեր ու արտասանութիւններ, օրիորդներ՝ Ա. Քէօսկեանի, Մ. Կառվարեանցի, Վ. Օսմանճեանի եւ ընկերներ Գարիպեանի, Սէյֆէեանի եւ փոքրիկներու կողմէ: Բոլորն ալ արժանացան կրկնութիւններու:

Յօսեցան նաեւ քաղաքացի Masurier, որ իբրեւ ընկերվարական եւ իբրեւ քաղաքապետ, չատագովեց ոամկավարական եւ ընկերվարական սկզբունքները ու ազատութեան դաղափարը: Զաղկեց պատերազմի հրձիգները, որ կողմէն ալ ըլլան անոնք: Ըսաւ թէ ինք չատոնց կը ճանչնայ դաղութին Հայերը, իբրեւ պարտաճանաչ քաղաքացիներ եւ միշտ ներկայ կ'ըլլայ մեր հանդէսներուն: Ու խնդրեց տեղացի Հայերէն, որպէսզի օգնեն իրեն, նիւթապէս թէ բարոյապէս, վարչական պար-

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Աննախընթաց յաջողութիւն մըն էր Մայիս 28ի ժողովրդային ցոյցը մայրաքաղաքին մէջ: Հակառակ մեր սեւ հոգի «Ալֆորվիլի խումբ մը հայրենասէրներ»ու թռուցիկներուն, որոնցմով ի զուր պիտի ջանային որոմներ սերմանել եւ հանդէսը վիժեցնել: Ժողովուրդը սակայն խուռներամ կը փութայ հանդիսասրահ, վայելելու իր հայրենիքին փառքի օրերը:

Օրուան նախագահը՝ ընկեր Ս. Թիրիաքեան բացումը կատարեց ըսելով թէ գաղութներու մէջ, դիտակից ու ազատասէր հայութիւնը առանց բացառութեան, մեծ խանդավառութեամբ կը ժողվի այս նուիրական թուականը, հակառակ կարգ մը սարկամիտ ու դաւադիր կոչերու ուրացու – մին: Մեր անմարժան հակառակորդները առիթը չեն փախցներ հայ ժողովուրդի ծոցէն ծնած, անոր հարազատ զաւկին Հ. Ց. Դաշնակցութեան դէմ պայքարելու: Հակառակ այդ բոլորին, ահա Մայիս 28ի այս ժողովրդային ցոյցը եւ ժողովուրդին ողեւորութիւնը, որոնք անդամ մը եւս կը հաստատեն իր ազատասէրնչ ձգտումները:

Ա. բանախօսը ընկեր Հ. Սամուէլ բեմ կը բարձրանայ ծափերու մէջ: Նախ ֆրանսերէն եւ ապա հայերէն պատմականն ըրաւ Հայաստանի եւ անոր ժողովուրդին մինչեւ Լեւոն Զ. Լուսինեան, ուրկէ վերջ պարզեց մեր ազգային ողբերգութիւնը: Թուրքերուն բարբարոսութիւնները, Հ. Ց. Դաշնակցութեան ծնունդը, Ապրիլեան եղեռնը եւ վերջապէս 1918 Մայիս 28ը, Հայաստանի անկախութիւնը որ աւազ 34 ամիս միայն ապրեցաւ:

Նոր Սերունդի անդամները թնդացուցին «Մարսէյեզ»ը եւ «Մեր հայրենիք»ը, ղեկավարութեամբ Կ. Գալիչեանի: Իրենք էին ստանձնած թէ գեղարուեստական բաժինը, եւ թէ կարգապահութիւնը դոր պարտաճանաչութեամբ կատարեցին:

Երկրորդ բանախօսն էր ընկեր Ա. Իսահակեան, որ նախ յիշեց ստահակներուն այն դարշելի թռուցիկը որ Մայիս 28ին ձեռք բերուած անկախութիւնը մեր դարաւոր թշնամիին «նուէր»ը կը նկատեն: Ա.յսպանեց նաեւ այն կղերականները որոնք իրենց պաշտօնը կը չհաղորդեն քաղաքական խաղերով եւ անձնական նախապաշարմունքով:

Ընկեր Զօհրապ Մուրատեան արտասանեց «Գաղափարին» Սիամանթոյէն, ընկեր Թիրայր Մուրատեան, նախագահ Նոր Սերունդի, արտասանեց «Ցարդանք քեզ» (Ա. Ահարոնեան): Երդեցողով իրենց մասնակցութիւնը բերին՝ Օր. Մ. Մուրատեան, Օր. Ա. Ուստուլիկեան եւ Պ. Սուրէն Անդրէասեան, նաեւ փոքրիկն Ժանիւ Սարգիսեան եւ երկու նոր սերնդականներ որոնք ամակնկալ յայտնութիւն մը եղան մեզ համար, մին՝ Սէն Լուէն, միւսը՝ Իսի լէ Մուլինոյէն:

Այս ժողովատարութեան ներկայ էին նաեւ քաղաքիս ընկերվարականներու ներկայացուցիչները որոնցմէ Camarade Madaut et Camarade Dole իրենց գոհունակութիւնը յայտնեցին այս ազգային մեծ ժողովին առթիւ, մաղթելով որ օր մը կարենանք ժողովել զայն մեր հայրենիքին մէջ:

Պ. Ասպետ

ԶԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՎԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

ՏԷՍԻՆ.— Ցունիս 4ի չարաթ երեկոյ, «Ցառաջ»ի խմբագրական կոչին արձագանգ հանդիսանալով խումբ մը Վասպուրականցիներ կազմակերպեր էին Վանի հերոսամարտին տարեդարձը:

Համերաշխ ոգիով տոդորուած, տեղւոյս Վասպուրականցիները զեղեցիկ գաղափարը յղացեր էին հրաւիրելու բոլոր միութիւններն ու կազմակերպութիւնները առանց գաղափարի խորութեան: Պատիւ Տէսէնի, հրաւէրին պատասխանած էին բոլորը: Դաշնակցութեան տունը կը յորդէր բազմութեամբ:

Հանդէսը բացուեցաւ «Փամ փորդոան» քայլերգով, Պ. Պ. Ալոյեանի եւ Շիրվանեանի նուագներուն յոտնկայս ունկնդրութեամբ:

Նախագահ ընկեր Հիւսեան համառօտ պատմականը ըրաւ հերոսամարտին նախընթաց դէպքերուն եւ կռուին ստեղծած ժխտական պայմաններուն: Հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել յիշատակը բոլոր հերոսներուն, որոնք իրենց կեանքի գնով ապահովեցին յաղթանակը:

Գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր: Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ դպրոցին աշակերտութիւնը բերաւ իր բաժինը հանդէսի յաջողութեան, արտասանութիւններով, մեներգով թէ խմբերգներով: Այսպէս, Տիկին Փափազեանի ղեկավարութեամբ, բարձրագոյն դասարաններու աշակերտութեան երկեռ խումբը երգեց ազգային եւ հայրենասիրական երգեր: Նոյն աշակերտ աշակերտուհին երգեց արտասանեցին Արամ Գրիգորեան, Սօնա Հիւսեան, Թանէթ Աատուրեան, Մարի Լուիզ Առաքելեան եւ Մարի Մուրատեան ջերմօրէն ծափահարուելով: Մեներգեց Անժէլ Քլուկեան:

Լիմոէն Պ. Վարուժան Տոստոդրուեան ջութակի վրայ նուագեց երկու հայերէն երգեր զնահատուելով ներկաներէն:

Յաջող մեներգներ ըրին Տիկին Ա. Պօյաճեան, Օրիորդներ Պ. Ասատուրեան եւ Ս. Պօղոսեան: Տիկին Անժէլ Փափազեան իր զգայուն արտասանութեամբ դարձեալ խլեց արժանի ծափեր:

Նոյնքան յաջող էին Պ. Պ. Ղեւոնդ Տէրտէրեան (Վիէնէն) եւ Բագ. Յոսեփեան իրենց արտասանութիւններով:

Օրուան բանախօսն էր, ընկեր Ազգին Մարտիրոսեան որ իր մէկ ժամու զեղեցիկ բանախօսութեամբ լարուած պահեց ներկաներուն ուշադրութիւնը: «Վանի հերոսամարտով, ըսաւ ան, սկսաւ Հայոց նոր պատմութիւնը եւ Հայը հաստատեց որ պիտի կարենայ եւ գոհունայ իր ազատութեան համար: Այդ հերոսամարտը մեզ վարժեցուց պայքարի ու ինքնավստահութեան եւ սորվեցուց զարնելու եւ համերաշխութեամբ դիմադրելու: Պատրաստեց նոր հերոսներ, արի զինուորներ Իգիւրի, Ատրպատականի, Սարտարապատի հերոսամարտերու մէջ նոր յաղթանակներ ապահովելու եւ Հայաստանի հանրապետութեան հիմնադրութեան նուիրական դործին մէջ կարեւոր դեր մը կատարելու համար, եւ վերջացուց «Վասպուրականի հերոսամարտը հազմազդային արժէք է, յատկանշական պարծանք մը մեզի՝ ու ամօթ մը մեր թշնամիին համար»:

Հանդէսը աւարտեցաւ խանդավառ մթնոլորտի մէջ: Հանդէսին հասոյթը ամբողջութեամբ պիտի յատկացուի մեր դպրոցին: Կեցցեն Վասպուրականցիները: — Գ. Պ.

«ԱՆՊԱՐՏԵԼԻ ՀԱՑԸ»

ՄԻՒՆԻԽ, (Ցառաջ).— Անցեալ Փետրուարէն ի վեր, Գ. Վարդանեանի, տարած յաջորդական հինգ վայրկեան յաղթանակները՝ հիացում պատճառած են տեղացի եւ օտար մարզասէրներուն: Անոր անունը բերնէ բերան կը չրջի «Անյաղթելի Հայը», եւ «Սեւ վագրը», «Կռփամարտի ախոյեանը» որակումներով:

1945էն սկսեալ Վարդանեան Փրակայի մէջ դբեթէ բոլոր առաջնակարգ չեխ վարպետները մի առ մի զգետնելէ վերջ, Պերլին անցած եւ հոն ալ մինչեւ 1948 դեկտեմբերի եւ օտար կռփամարտի ընտրանի ուժերը պարտութեան մատնած էր, մեծ անուն շահելով:

Վերջին հինգերորդ յաղթութիւնը տարած է, Tegernsee, ծովեզերեայ նշանաւոր քաղաքին՝ բաց օթեակ մեծ մրցումի մը մէջ, կատարի կռփամարտիկ Spethmannի վրայ:

Ա. եւ Բ. չրջաններուն երկուստեք կատարի յարձակումներով, հաւասար ուժգնութեամբ հարուածներ կը փոխանակէին, այն կարծիքը տալով հանդիսականներուն որ, երկուքն ալ պարտուելու նպատակ չունին եւ խաղը պիտի վերջանայ հաւասար:

Սակայն մեծ կ'ըլլայ դիտողներու զարմանքը, երբ Գ. չրջանին առաջին հանդիպումին իսկ, Վարդանեանը կուտայ վճռական հարուածը, գլխովայր դետին փռելով իր ոսոխը, «հուրրա»ներու տակ:

★ Վարդանեան հրաւիրուած է նախ Badenbaden ֆրանսացի կռփամարտիկի մը դէմ կռուելու, յետոյ Պերլին, տեղի ունենալիք կռփամարտիկնեռու մեծ մրցումին:

Ստեփան Պօյաճեան

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Պետրովը բնիկ կովկասցի էր: Փոքր հասակից զինուորականը ուզած էր իմ էռ կուսակցութեան, որի մակսիմալիստ ձախ թեւին՝ Սպիրիտովայի ու Նատանսոնի հետեւորդն էր յեղափոխութեան առաջին օրերից: Լաւագոյն ճանաչում էր Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը, նրա յեղափոխական մեծագործութիւնները եւ առանձնապէս դաւադրական - ահաբեկչական գործունէութիւնը:

Նակաշիճէի տերորը պատմելիս այնքան խանդավառւում էր, որ կարծես ինքն էլ մասնակից էր եղել այդ արարքին: Իր յափշտակութիւնը ստէպ վերածւում էր գունագեղ անուրջի: Մի հեղ յայտնեց, որ Սեպուհի ու Մուրատի նման հերոսների հետ չատ հեշտ էր կարդուկատար անել թշնամին, դրաւել Կովկասը ու ապա արշաւել մինչեւ Տաւրոսեան լեռնաշղթան:

Պետրովից անբաժան էին երկու հոգի, մին բուլգար էր, Կոլարով անունով, իսկ միւսը չեխ, որ Ա. Զէրնին էր կոչւում:

Զեմ իմանում, արդեօք Պուլկարիոյ արդի պետական գործիչ ու ականաւոր Կոլարովը նոյն անձնո՞ն է::

Սա լուրջ, ծանրախոհ ու խորհրդապահ մի մարդ էր, որ Հ. Ց. Դաշնակցութեան ծանօթ էր մակեդոնական յեղափոխական չարժումների կապակցութեամբ: Ներկայ էր եղել Քրիստափորի յուղարկաւորութեան Սոֆիայում: Ճանաչում էր Դաշնակցութեան գինուորական դպրոցի սպաներին, որոնց հետ բարեկամական սերտ կապեր էր ունեցել: Անսահման հիացումով էր խօսում մակեդոնական չարժումի մեծանուն ղեկավարին՝ Պորիս Սարաֆովի մասին: Օգտուելով իր մտերմութիւնից չատ չանացի հարկաւոր ու յատելեալ տեղեկութիւններ քաղել իրենից, Պետրովի ու իր ձեռնարկի մասին: Նոյս տուեց եւ ամէն հնարք գործածեց, որ չմերձենամ այդ հարցին: Իր պատասխանը նոյն յանկերգն էր — ընկեր Պետրովը միայն դիտէ. նա էր վարում ձեռնարկը ամբողջապէս: Վատահ էի, որ ինքն էլ իրազեկ պէտք էր լինէր, քանի որ Պետրովին ուղեկցում էր իրբեւ նրա քաղաքական գործավարը — պալիտիչեսկի կոմիսարը:

Բոլորովին տարբեր դէմք էր Պետրովի թիկնապահը, համհարզը՝ չեխ Զերմինը: Խոհուն, լրջամիտ, սակաւախօս ու հեռակաց: Ոչ մի անդամ խօսակցութիւններին միջամուխ չեղաւ: Հարցումներին միայն պատասխանում էր, դա էլ կարճ, կտրուկ ու չոր կերպով: Ոչ միայն ընթացիկ ողեւորութեան մէջ օտար էր, այլեւ ընդհանուր եռուզեռի ու իրարանցումի հանդէպ անտարբեր ու անզգած: Իմ չփումների ընթացքին ոչ մի առիթով ես չնշմարեցի նրա մէջ յոյզի կամ խռովքի մի արտայայտութիւն: Միչտ խոհուն, ինքնակենտրոն ու դժուարահաճ: Նշմարեցի, որ երբ մինակ էինք մնում, նախընտրում էր ինձ հետ ֆրանսերէն խօսիլ: Բազմահմուտ լեզուագէտ էր: Բառասունը անց: Աւստրիական բանակից գերի ընկած էր:

Մի օր նրան պատյտի տարի Վոլգայի ափը: Առանձնական ընտանութիւն ստեղծուեց մեր միջեւ: Համարձակութիւն առի արտաքոյ ու անվերապահ խօսիլ իրեն հետ: Հարցրի Շահումեանի հեռագրի մասին. յայտնեցի թէ ինչու վերապահ էի: Ինքն էլ նկատել էր իմ տարակոյսները:

Իր բացարութիւններից բացորոշ իմացուեց, որ Պետրովը բանակին մէջ այնչափ ջղագրգիռ, պահանջկոտ ու կռուազան է եղել, որ անտանելի ու անհանդուրժելի է դարձել բոլորի համար: Ինքն էլ անհանդուրժելի է դտել իր չրջապատը, որին նախատել էր յաճախ իրրեւ ապուշների մի ժեբակոյտ:

Սակայն այնքան վարպետ ու թանկագին հրեատածիդ է եղել ու այնքան անհրաժեշտ իր արժէքով, որ իշխանութիւնները համակերպում էին իր քմայքներին ու արտառոց եղոյթներին: Ազատութեան համար իր չուրջինների արհամարհանքից, իր նախաձեռնութեամբ դիմում է արել Բագու, որ այնտեղ փոխադրուի: Տրոցկին ոչ միայն համամիտ է եղել, այլեւ հեռագրով յանձնարարել է նրան Ստ. Շահումեանին: Իսկ դօրամասի կազմութեան ու Սեպուհի ու Մուրատի գործակցութեան միտքը Պետրովը յղացել է Ցարիցինում, երբ վերահասու է եղել մեր պահանջներին:

ԲԹԻՇԿ ԵՐ. ԽԱՉԱՆԱՍԵԱՆ

օգնութիւնը ամենադէշ տեսակի ինտեսական սըխալ մը պիտի ըլլայ: Պիտի նոր առաջարկ տանիմ խորհրդարանին որպէսզի օգնենք նաեւ աշխարհի յետամնաց շրջաններու զարգացման համար:

Նախագահը շարունակեց.— Խաղաղութեան երթրդ պայմանը կախուած է բոլոր ազգերու տեսական ջանքէն, յուծելու իրենց անհամաձայնութիւնները եւ միանալու որ կազմեն ջախջախիչ ուժ մը դիմելու յարձակման մը դէմ: Կնքուած Ատլանտեանի դաշինքին պէտք է հետեւի զինուորական օգնութեան ծրագիր մը որ ազատ ազգերու իրական ուժը պիտի աւելցնէ դիմադրելու համար: Փոխադարձ օգնութեան ծրագիր մը յաւելուածական վստահութիւն մը պիտի ներշնչէ այդ ժողովուրդներուն, մինչ անոնք կը շարունակենք ընտեսութիւնը վերականգնել: Այս միջոցները պիտի տան կայունութիւն մը Եւրոպայի որ չկայ պատերազմին դադարումէն ի վեր: Այսպէս, միեւնոյն ժամանակ տուղակի պիտի մասնակցին Միացեալ Նահանգներու ապահովութեան: Մեծ է մեր նպատակը: Ոչ մէկ ազգ նման առիթ մը չէ ունեցած մարդկութեան բարիքին ծառայելու: Ոչ մէկ ազգ պատեհութիւնը չէ ունեցած հասնելու այս դերադոյն նպատակին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՂԱՅ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ նախագահ Պ. Վէնսան Օրիոլ որ այս պահուս կ'այցելէ Արտէշ եւ Տոֆինէ նահանգները, կիրակի օր, Կրընոպլի մէջ ճառ մը խօսելով, ի մէջ այլոց ըսաւ.— Ժողովուրդը աւելի իմաստուն է քան կուսակցական մարդոց քննադատութիւնները որ յոռետեսութեամբ կ'արտայայտուին աւերութիւն սերմանելով հասարակութեան մէջ: Ազատութիւնը պիտի պահպանենք նախ մենք մեր միջեւ համերաշխութեամբ, ողջմտութեամբ եւ բարեմտութեամբ մեր վիճաբանութեանց ընթացքին նկատի ունենալով հանրային բարիքը եւ ոչ թէ պառակտումով, բռնութեամբ եւ անհիմն քննադատութիւններով, պիտի պահպանենք նաեւ ընկերային արդարութիւնը: Տնտեսապէս կը զարգանանք, բայց աւելին պէտք է կեանքի մակարդակը եւ գործաւորական պայմանները բարձրացնելու համար:

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ հանդէսին մէջ որ տեղի ունեցաւ Վիլլաքուպլէյի մէջ, կիրակի օր, ցաւալի արկած մը պատահեցաւ: Փոքր օդանաւ մը դէպ զարնուեցաւ խոշոր ժիլնքէրի մը. որուն մէջ 30 հոգի կային: Փոքր օդանաւը չախչախուեցաւ եւ ինկաւ, իր մէջի 3 հոգին մեռան եւ մէկը որ փրկուելու համար վար ցատկած էր, ծանրապէս վիրաւորուեցաւ:

ՊԵՏԱԿԱՆ պաշտօնեաները դործադուլ պիտի ընեն վաղը Զորեքշաբթի, մէկ օրուան համար, կառավարութիւնը մերժած ըլլալով անոնց պահանջները գոհացնել:

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ կուսակցութեան (U. D. S. R.) մէջ պառակտում մը ծագեցաւ կառավարութեան հանդէպ բռնուելիք քաղաքականութեան մասին, որով 12 կրեսիոնականներ անջատուեցան Պ. Քաւիիթանի դլխաւորութեամբ:

ՊՈԼՍՈՑ համալսարանին դեղարուեստի դասախօս Փրոֆ. Էրնսթ Տից պաշտօնանկ եղաւ այն պատճառով որ այդ աւստրիացի մասնագէտը իր մէկ երկասիրութեամբ ցոյց տուած է որ թրքական ճարտարապետութեան մէջ հետքերը կան... Հայկական ճարտարապետութեան:

....ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ՀԱԼԷՊի ՄԷՋ.— Հալէպի «Շեպաղ»թերթը 21 Մայիսի թիւով կը դրէ թէ հաղարապետներ Քուսէյպանի եւ Արսլան, հոն ժամանելով ժողովի հրաւիրեցին ոստիկանութեան բոլոր ճիւղերու պետերը: Ժողովէն վերջ հրահանդուեցաւ Ոստիկանական Տնօրէնութեան՝ ձերբակալել համայնավարները: Այս հրահանդին վրայ, 34 համայնավարներ ձերբակալուեցան եւ ղրկուեցան Դամասկոս:

★ Հրատարակուած անուններու ցանկին մէջ նոր հանդիպինք հետեւեալ Հայերուն.— Աւետիս Էքմէքճեան, Հրանտ Մուրատեան, Իսկէնտէր Քէօչկէրեան, Յակոբ Ալիքսանեան, Երուանդ Պապոյեան, Մանուկ Օգուտեան, Գէորգ Ղազարեան, Մաչատուր Տօնապետեան, Կիւլկսէր Տէմիրճեան, Յովսէփ Մանուչակեան, Մովսէս Հալաճեան, Նշան Սիմոնեան, Յակոբ Զէյթունեան, Գառնիկ Գարայեան: (Արեւելք)

ԹՐԻՒՄԹԻ անգլեամերիկեան չրջանին հրամանատարը, գօր. Էյրի, հաստատեց արեւմտեան երեք պետութեանց այն որոշումը թէ Թրիէսթէի ամբողջ ազատ չրջանը, մէջը ըլլալով Եուկոսլաւիոյ դրաւած մասը, պէտք է անյապաղ վերադարձուի Իտալիոյ: Այս որոշումը առաջին անգամ հաղորդուեցաւ Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն կողմէ, 1948 Մարտ 20ին: Այս կիրակի, քաղաքապետական ընտրութիւններ կատարուեցան: Թրիէսթէի 230 հազար բնակիչներէն 200 հազարը, իտալացի եւ սլաւ են: Արդիւնքը պիտի յայտնուի վաղը:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՑ դահլիճը վերակազմուելով, դուրս ձգուեցաւ արտաքին նախարարը, Լասլօ Ռայք: 18 նախարարներէն 13ը համայնավարներ են: Առաջին անգամ ըլլալով Հունգարիան ալ կ'ունենայ կին նախարար մը, Տիկին Աննա Ռատկօ (հանրային բարօրութեան): Անգլիական թերթի մը թղթակիցը կը հաղորդէ թէ նախորդ նախարարը անհետ եղած է:

«Հայ-Բոյժ»ի յաժանորդագրում

Երկար հիւանդութենէ մը ետքը, վերսկին ստանձնեցի ՀԱՑ - ԲՈՑԺի խմբագրական եւ վարչական ամբողջական դեկավարութիւնը: Կը խնդրեմ բարեկամներէս, որ դիւրացնեն գործս՝ կանխիկ եւ ժամանակին վճարելով իրենց բաժնեգինները, խնայելով ինծի որեւէ յոդնութիւն:

«ՀԱՑ - ԲՈՑԺ»ի Մարտի թիւը (99) պատրաստ է եւ կը ղրկուի մինչեւ ամսագլուխ:

Ըստ առաջնոյն, բաժնեգինն (տարեկանը 500 ֆրանք) կամ նամակ ղրկել այս հասցէով.—

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻի (ֆրանսերէն՝ CH. Aïvazian), 17 rue Damesme, Paris (13):

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Լա Սիոթայի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Հրայր» խումբը կը տօնէ իր երկրորդ տարելիցը Յունիս 3ին:

Թատերական ներկայացում

Ֆր. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի կողմէ:

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Հ. Ց. Դ. Տան մէջ: Մեծ պատրաստութեամբ կը բեմադրուի «ՏԱՑԻ ԿԱՐԱՊԵՏԿԱՄԵՐԻԿԱՀԱՑ ՓԵՍԱՑՈՒՆ» քրքջալիր դաւեչրը, երեք արար: Ղեկավարութեամբ Պ. Պողոս Տէր Պողոսեանի ու սիրայօժար մասնակցութեամբ Պ. Պ. Նուպար Պօտուրեանի, Ժիրայր Պառաւեանի եւ Աւագ Լուսարեւեանի, ինչպէս նաեւ ընկերուհիներ Ա. Պօյաճեանի եւ Ա. Առաքելեանի:

ՏԻՒՐԿԷՐ ԹՈՐՈՍ ԳԱՊԱՍԱՔԱԼԵԱՆ, որդին, Սարգիս, Սեբաստիոյ Գալրը գիւղէն կը փնտռէ իր ազգականները կեսիկեան եւ Պալեան ընտանիքները, որոնք Ամերիկա ըլլալ կը կարծուին: Տեղեկացնել 33 Ave. Porte de Choisy, Paris (13), France: Կը խնդրուի «Հայրենիք»էն արտատպել:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՑՑՈՒՄ, ՄԱՐՍԷԼ

Այս կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին Théâtre Verdi մէջ (56 rue d'Alger): Ղեկավարութեամբ՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի, մասնակցութեամբ ՏԻԿԻՆ Ռ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի եւ ՇԱՆԹ թատերախումբի մեծ պատրաստութեամբ առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսահայ բեմի վրայ կը բեմադրուի՝ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի

Օչին - Պաղդր

Ողբերգութիւն 8 պատկեր: Կիլիկիոյ հայ թաղաւորութեան կեանքէն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Խարբերդի Եղեգիի Բարեսիրաց Միութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները, Այրի Տիկին ԵՂՍԱՑ ԱՐՋՈՒՄԱՆԵԱՆի (ծնեալ Տէրտէրեան) մահուան տարելիցին առթիւ, Խաչիկ, Լեւոն, Աճառիան Արզումանեան 1500 ֆրանք եւ Տէր եւ Տիկին Ֆրէնքեաններէ 1000 ֆրանք միութեան ֆօնտին եւ այս առթիւ կոչ կ'ընեն բոլոր եղեգիներուն, որ նման առիթներով իրենց նուէրները չզլանան միութեան, նեցուկ հանդիսանալով ծեր եւ անկար հայրենակիցներու: Նուէրները և թղթակցութիւնները ղրկել Mr. M. Koumarian, 2 rue St. Theodor, Marseille B. du R.:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՅՏԱՀԱՆԴԷՍ

Մ. Ռ. ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կիր. 26 Յունիս, 1949 ժամը 15էն 22

Սեւրի Մուրատեան վարժարանի պարտէզներուն մէջ: Հասոյթը պիտի յատկացուի վարժարանին մէջ չքաւոր եւ յառաջադէմ սաներ պահելու ազգային նպատակին:

Ընտրեալ դեղարուեստական բաժին, որ պիտի տարածուի բարձրախօսներու միջոցաւ:

Հրաւիրատոմսերու համար դիմել Պ. Պ. Հրաչեանին 6 rue Lamartine, Ա. Տարօնեան 115 rue d'Aboukir եւ Սեւրի Մուրատեան վարժարանը:

Ուշադրութիւն.— Անձրեւի պարագային նախատեսուած է հսկայական վրան մը, որ պիտի պատսպարէ ամբողջ դաշտահանդէսը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՑի Հ. Ց. Դ. «Խանասոր» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի իրի - կոսկ ժամը 9ին: Դասախօս ընկեր Վ. Պարոնվարդեան: Նիւթ՝ «Աւրամ իր կեանքը եւ գործը»:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԿ, մինչեւ Մարտ 31

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ բաժնեգինները.—

ԱՐԼ Նիկո. 1600, ՆԻՍ Դ. Ֆ. 1500, ՎԵՐՏԷՕՆ Թոր., ՓԱՐԻԶ (18) Հավ. 800ական, ՎԻԼՄՈՊԼԸ Ցով. 3 հազար, ՇԱՔՈՒՐ Զին. 2700, ԿՐԸՆՈՊԼԸ Աբա 1500, ԼԻՎԸրի Կատ. 800, ԱՆԻԼՒ Գաս. 1500, ԼԻՍ Պետ. 800, ՊԻՑԱՆՔՈՒՐ Պապ., ՓԱՐԻԶ (5) Գազ., (9) Թաղ. 1500ական, ԻԶԵՐ ՆԱԶ 800, ՔՈՒՐՊՎԸՎՈՒԱ Պաս., ՓՕ Աբր. 1500ական, ՔԼԻՇԻ Պուլ. 850, Ս. ԿՐԱՍԻՆ Վարդ. 5000, ՆԻՍ Մարտ., ՊԱՆԵԼՕ Տոն., ՄԱՐՍԷԼ Գաբ., ՓԱՐԻԶ (15) Պաս., (15) Վար. 1500ական, ՓԱՐԻԶ (18) Ուզ. 700, ՀԱԼԷՊ Ղազ. 2500, Ս. ՕՊԱՆ Սար., Պիւլ. 1500ական, ԼԻ ՄԷ Ֆաչ. 800, ՓԱՐԻԶ (2) Մխիթ. 2 հազար, (2) Շամ. 1500, ՏՐԱԿԻՆԵԱՆ Զօր. 1500, ՊՐԻՎ Էլմա., ՍԱՐՍԷԼ Գըրք., ԼԻՎՐի Կիւլ 1500ական, ՓԱՐԹԻՒՍ Մէլ. 800, ՄԱՐՍԷԼ Ցարթ. 3 հազար, ՓԱՐԻԶ (8) Հ. Եկ. 1500, ՄԱՐՍԷԼ Մար. 800, ՄՈՆԹՐԷՕԼ Նատ., ԻՍԻ Քըչ. 1500ական, ՇԱՎԻԼ Աննա. 1200, Քարա. 1100:

(Շար.)

ՄԱՐՍԷԼԻ Փրատոյի Մայր եկեղեցիի կրօն. ընկերակցութիւնը Ֆրանսայէն կամ Արտասահմանէն կը փնտռէ Ֆրանսերէնը դիտցող եւ զարգացած քահանայ մը կամ քահանայացու մը: Անձամբ կամ նամակով դիմել եկեղեցիին վարչութեան, 339, Աւընիւ տիւ Փրատօ, Մարսէյլ, Ֆրանսա: Հեռախօսի թիւ՝ Փրատօ 84.70: (Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել):

ՆԿԱՏԻ ԱՌՆԵԼ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՅԵՐԵԿՈՑԹ

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, 26 Յունիսին ժամը 4էն 11, 4 rue Greuze, métro Trocadéro:

ԱԼՖՈՐՎիլի Հայ Կաթոլիկ Խաչի դաշտահանդէսը, 17 Յուլիսին:

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ
24 RUE ST. LAZARE
Իր համեղ եւ մատչելի կերակուրներուն հետ կը հրամցնէ չաբաթ, կիրակի եւ երկուշաբթի դիչերները
ԱՐԻԵԼԵԱՆ ՆՈՒԱԳ
Ծանօթ երաժիշտներ Տիկին ՍՕՆԻԱ,
Պ. ԳԱՐԱԳԱՇԻ (քանոն եւ ուտ) եւ Պ. ԱԼՖՕՆՍԻ (քէմէնչիա) կողմէ:

FROMAGE BLANC
FABRIQUÉ PAR
DALAKUPEIAN
A MURO (CORSE)
Garanti Pur Lait de Brebis
Քորսիքայի առաջնակարգ ճերմակ պանիրը
Միակ ներկայացուցիչը
DALAKUPEIAN FILS AINÉ
48 rue Puvis de Chavannes, Marseille Tél. Co. 58-99
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՊՍՊՐԱՆՔՆԵՐ

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր. , Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գինը 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Mercredi 15 JUIN 1949 Չորեքշաբթի 15 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5872–Նոր շրջան թիւ 1283

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱԼԵՔՍԱՆՏՐԷԹԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ՊԱՐՍԻՑ ԾՈՑ

Սէվրի դաշնագիրը պայմանական կերպով տեղական ինքնավարութիւն կը շնորհէր Քիւրտերուն՝ միայն այն հողամասին վրայ, որ պարփակուած էր Եփրատի արեւելքը, Միացեալ Հայաստանի հարաւը եւ Սուրիա - Իրաքի Հիւսիսը, առանց ճշդորոշելու վերջնական սահմանները (յօդուած 62):

Այնկախ Քիւրտիստան կազմուելու պարագային, Դաշնակիցները պիտի չհակառակէին որ Մուսուլի շրջանի Քիւրտերն ալ միանան անոր (յօդուած 64):

Ամէն պարագայի մէջ Քիւրտ անկախ պետութեան մը համար նախատեսուած հողամասը անհամեմատօրէն չատ աւելի համեստ տարածութիւն մը ունէր քան այն, որ այսօր կը պահանջուի Քիւրտ Պատուիրակութեան կողմէ՝ ՄԱԿին ուղղուած Յուշագրով (29 Նոյեմբեր 1948):

Ըստ այդ յուշագրին եւ Bulletinի ներքին կողքին մէջ կարմիր գոյնով տպուած քարտէսին Քիւրտիստանի սահմանները կը սկսին Ալեքսանտրէթէն, կը բարձրանան դէպի Հիւսիս, կ'անցնին Մարաշէն ու Ալպիսթանէն մինչեւ Քաֆիկ, անկէ կ'ուղղուին դէպի արեւելք, անցնելով Բաբերդէն, Երզրումի Հիւսիսը, ու կը միանան Արաքսի հովիտին, որուն կը հետեւին մինչեւ Գարա Գուրտ, անկէ կը թեքին դէպի հիւսիս, կ'անցնին Կարսէն, յետոյ դարձեալ կը շարունակուին դէպի Արեւելք, կը կտրեն Թուրքեստովետական սահմանագիծը, կ'անցնին Վաղարշապատէն մինչեւ Նախիջեւանի արեւմտեան կողմը կէտ մը, ուսկից կ'իջնեն դէպի հարաւ, անցնելով Այտըդէն ու կը միանան Ուրմիոյ լիճին արեւմտեան եզերքին: Այս վիճելի արեւմտեան եւ հարաւային եզերքները քերել վերջ մինչեւ Պուրսայ, կրկին կ'ուղղուին դէպի Արեւելք եւ կ'անցնին Սարասքանտ, ուսկից կ'իջնեն հարաւ, յետոյ անցնելով Աատապատէն ու Ֆէհլիանէն, Հիսարի հարաւը կը յանդին Պարսից Ծոցին :

Հարաւային սահմանագլուխը նոյնպէս կը սկսի Ալեքսանտրէթէն, կուղղուի դէպի արեւելք, եւ իր մէջ առնելով Գուրտտաղը, կ'անցնի Այնքապէն, Աբրակ Փունարէն, Բաս էլ Այնէն, Պէյէտ Սիճաբէն եւ Մուսուլէն: Այս վերջին կէտէն կ'առնէ հարաւի ուղղութիւնը եւ հետեւելով Տիգրիսի ու ձգելէ Համրինի, կ'անցնի Գըղըլ Րիսպաթէն, Մանտալիէն եւ Զուրպաթիյայէն: Յետոյ թեթեւօրէն թեքելով դէպի արեւելք Պէնաէր Տիլամի հիւսիսը կը յանդի Պարսից Ծոց :

Ուրեմն Քիւրտիստանի սահմանները կ'երկարին Միջերկրականէն մինչեւ Պարսից Ծոց եւ կ'ընդգրկեն կէս միլիոն քառակուսի քիլոմեթր տարածութիւն, մէջն առնելով ամբողջ Թրքահայաստանը:

Համաձայն Յուշագրին, Քիւրտիստանի դիմաւոր քաղաքներն են.— Թուրքիոյ մէջ՝ Տիգրանակերտ, Խարբերդ, Մալաթիա, Ուրֆա, Մարտին, Էրզրում, Երզնկա, Մուշ, Վան, Պիթլիս, Խոզաթ, Մատէն եւ Ձէյթիրթէ Իսկ Օմար: Իրանի մէջ՝ Խոյ, Սաուճպուլաք եւն.: Իրաքի մէջ՝ Սիւլէյմանիէ, Քէրքիւք, Հաւլար, Զախօ, Ռաւանտուզ, եւն.:

Հայկական նահանգներուն մէջ կը բնակին Զազաները, Մարաշ — Ուրֆա — Մարտինի շրջանը՝ Քուրմանճիները, իսկ Իրաքի մէջ՝ Պապան - ներն ու Լորները:

Քիւրտ Պատուիրակութիւնը Սէվրի դաշնագիրը հիմ կը բռնէ իր հողային եւ քաղաքական պահանջներուն, սակայն կ'անտեսէ նոյն այդ դաշնագրով ճանչցուած հայկական իրաւունքները Վանի, Պիթլիսի եւ Էրզրումի նահանգներուն վերաբերեալ (յօդուած 89):

Պատուիրակութեան պետ, Centre d'Etudes Kurdesի վարիչ եւ Bulletinի անօրէն Էմիր Տոքթ. Քեամիւրան Ալի Պէտրխան կը յայտնէր թէ Հայերուն հանդէպ իրենց բարեկամական զգացում - ներուն հաւատիքը ցոյց տալու համար, Քիւրտերը մեղի կը թողուն Կարսի նահանգին որոշ մէկ մասը ...

Մեր չար բախտին, Վիչինսքին ալ Վրացիներուն կուտայ զայն, Արտահանն ալ հետը:

Մինչ մենք կը քնանանք, ուրիշներ կը գործեն: Ե՞րբ պիտի սթափինք:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Պէյրութի Հ. Մ. Ը. Մ.ը եւ Ֆրանսական Ռասիվկ-Գիլիպը

Պէյրութէն կը գրեն «Յառաջ»ի Ցունիս 9 թուականով.— Ֆրանսայի «Ռասիվկ Գիլիպ»ի պատկառելի խումբը որ չարաթէ մը ի վեր Պէյրութ կը գտնուէր, ճախճախիչ յաղթանակ մը տարաւ տեղական զօրաւոր ընդդիմութեան B. D. D.ի դէմ, 52—27 կէտով, Ցունիս 5ին:

Ցունիս 7ին մրցումի կարգը մեր Հ. Մ. Ը. Մ.ին էր. այդ միջազգային համբաւ վայելող խումբին դէմ: Նոյնքան մեծ պարտութիւն մը կը նախատեսուէր Հ. Մ. Ը. Մ.ին համար: Բայց մեծ եղաւ բոլորին զարմանքը երբ մեր տղոց գեղեցիկ խաղարկութիւնը հազիւ Racingին թոյլ տուաւ մէկ կէտ մը աւելի ընելու, վերջին պահուն միայն:

Այս անսպասելի արդիւնքին առջեւ բոլոր թերթերը մեծ գովեստով կը խօսին Հ. Մ. Ը. Մ.ի ձեռք բերած չատ պատուաբեր արդիւնքին մասին: Անոնցմէ միայն երկու ֆրանսերէնթերթեր յիշած ըլլալու համար ընենք Le Soirի եւ Le Jourի նկարագրականներէն քանի մը մէջբերումները: «Պատկէտ պուլի Ցունիս 7ի փայլուն մրցումին, Հ. Մ. Ը. Մ.ը չուարման կը մատնէ Le Racingը եւ կը զիջի մի միայն մէկ կէտով (36—35), կը գրէ Le Soir եւ կ'աւելցնէ. «Գիմարկները վար վերջապէս Լիբանանի ախոյեան ամբողջ Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբին առջեւ, որ խաղաց ինչպէս ճշմարիտ ախոյեան խումբ մը որ արժանի կերպով կը կրէ «Ազգային» տիտղոսը:

Ռասիվկին չհաած մէկ կէտը պարտութիւնն մըն է իրենց եւ յաղթանակ մը Հ. Մ. Ը. Մ.ի համար, յաղթանակը քաջութեան, բարձր բարոյականի, վճռականութեան եւ խանդավառութեան :

Ցաղթանակը արագութեան, ճարպիկութեան հակա - յարձակման թէմիիֆիճ եւ վերջապէս յաղթանակը երիտասարդութեան, թարմութեան եւ դատեանի ուշիմութեան որ գիտցաւ դիտել կիրակի գիշերուան մրցումը եւ հոնկէ քաղել պէտք եղած դասը»:

Le Jour կ'ըսէ «Հ. Մ. Ը. Մ.ը մեծ յաղթականն էր երեքշաբթի գիշերուան հանդիպումին: Շատ քիչեր կը հաւատային թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ը կրնայ անհրաժեշտ դիմադրութիւնը ցոյց տայ Ֆրանսական խումբին: Ան ոչ միայն «գլուխ բռնեց» այլեւ յարձակման անցաւ ամբողջ խաղին տեւողութեան: Հասարակութիւնը հպարտ զոհունակութեամբ մը հետացաւ մրցումէն, իրեն հետ տանելով յիշատակելի այս հանդիպումէն, նոյնքան յիշատակելի տպաւորութիւն մը բոլոր մարզասէր Լիբանանցիներուն սրտին մէջ քանդակուած:

Ց. Շ.

ՍԱԿԱՐԱՆԻՆ մէջ արժեթուղթերու դրծողութիւնները պիտի վերսկսին Ցունիս 27ին :

ՃԱՓՈՆԻ դրամական հրամանատար զօր. Մաք Արթըր պատասխանելով ռուսական պատուիրակին մեղադրանքին, կ'ամբաստանէ Խորհրդա - յին Միութիւնը որ կ'ուղէ ըմբռնատութիւն սերմանել Ճափոնի դործաւորական շրջանակներուն մէջ :

ԹՐԻԷՍԹԻ մէջ կատարուած հանրաքուէին մէջ 100ին 63ը չհաած են իտալասէրկուսակցութիւնները: Սլաւներուն մեծ մասը քոմինֆորմի կողմը բռնած են, Թիթոյականներու թիւը չատ քիչ էր: Այս արդիւնքին համաձայն Թրիէսթէ պէտք է վերադարձուի Իտալիոյ :

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ընդհ. քարտուղար Թրեկվէյ Լի ճառի մը մէջ յայտարարեց.— Միացեալ ազգերը մեզ սորվեցուցին ապրիլ վէճերուն հետ, փոխանակ ամէն մեռնելու: Աշխարհի մէջ ուրիշ կարեւոր հարցեր կան քան Խորհրդային Միութեան, Միացեալ Նահանգներու եւ Արեւմտեան Եւրոպայի դրած հարցերը: Աւելոյ ժողովուրդները կը տեսնեն որ Միացեալ Ազգերը իրենց համար ուժեղ դաշնակիցներ են անոնց դէպի անկախութիւն դնացքին մէջ: Աշխարհակալութեան եւ գաղթականութեանց դարը իր վախճանին կը հասնի Աւելոյ մէջ »:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բչ).— Սթերլին 1097 (1015), տոլար 329.80 (354), Նափոլէոն 4130, զուլց ոսկի 3890, սթերլին 4670, տոլար (20) 19.000, ճոյլ ոսկի 571 հազար ֆրանք :

Կարկտան հատուածայնութիւն մը

Աչխարհի հանրային կարծիքին աչքեր ինքզինքը արդարացնելու համար Զորսերու ժողովը վերջին պահուն կարկտան համաձայնութիւն մը դոյացուց, որպէսզի ժողովին ձախողութիւնը պարտկեն :

Շաբաթ օր Պ. Պեւին դլուխ գլխի տեսակցեցաւ Պ. Վիչինսքիի հետ, նոյն իրիկուներ Պ. Էչիսընի ճաշեց խորհրդային դեսպանատան մէջ, յաջորդ օր չորս պատուիրակները դարձեալ դաշտի ժողով ունեցան, երկուշաբթի ալ չարունակուեցան խօսակցութիւնները: Այս չանքերը կը թաթխուէին «պատուաւոր» եղանակով մը փակելու համար դումարումը եւ վերջապէս ընդհին արդիւնք մը ընծայելու իրենց «խաղաղասիրութեան» իբր ապացոյց:

Դեռ վերջնապէս յայտնի չէ, բայց կը հաւաստուի որ պիտի կազմուի մասնաւոր յանձնաժողով մը բաղկացած Գերմաններէ եւ դրուած՝ Պերլինի չորս հրամանատարներուն իրաւասութեան տակ : Այս յանձնաժողովը պիտի զբաղի Պերլինի պաչտպանութիւնը վերջնապէս ընդելու եւ երկու չրջաններու միջեւ ազատ փոխանակութիւնը ապահովելու խնդրով:

Նաեւ, հաւանաբար, օժանդակներու յանձնաժողովին հրահանգ տրուի, Զորսերու ցրումէն վերջ, չարունակել աչխատանքը պատրաստելու համար հաչտութեան դաչնագրի ծրագիր մը, որ էնթարկուի առաջիկայ ժողովի մը քննութեան :

★ Արեւմտեան պետութեանց երեք գինուորական կառավարիչները հրաւիրեցին դերման 11 նախարար - նախագահները փութացնել արեւմտեան Գերմանիոյ համար նոր կառավարութեան մը կազմութիւնը որպէսզի չուտով ձեռնարկուի նաեւ խորհրդարանի մը ընտրութեան: Գերման նոր պետութիւնը յայտարարող Պոնի սահմանադրութիւնը երկկ պիտի հռչակուէր :

★ Ռուրի երեք դերման գործարանները քակելու գործին Գերմանները կ'ընդդիմանային: Անգլիական հրամանատարին որոշման համաձայն, տեղւոյն պելճիական զօրքերը դրաւեցին չէնքերը եւ քակելու գործողութիւնը սկսաւ :

★ Պերլինի երկաթուղիի գերման բանուորներու գործադուլը հաւանաբար վերջնայ այսօր :Անոնց վճարումը պիտի ըլլայ մասամբ արեւմտեան մարքով :

Այսօրուան գործադուլը

Այսօր, չորեքշաբթի, պետական պաչտօնեաները ընդհանուր գործադուլ յայտարարած են : Այս պատճառով նամակատուները պիտի փակուին : Թղթատար չպիտի բաժնուի, բայց հեռախօսը պիտի աչխատի Փարիզի շրջանին մէջ: Բաժիոները չպիտի գործեն, օդանաւերը չպիտի մեկնին, վարժարանները պիտի փակուին, պաքալորէայի քննութիւնները պիտի յետաձգուին, նախարարութիւնները, քաղաքապետութիւնը եւ թաղապետարանները պիտի փակուին, հիւանդանոցներու մէջ փոքրաթիւ հսկողները պիտի մնան, աղբերը չպիտի հաւաքուին եւ վերջապէս ազգային միճակահանութիւնը պիտի քաչուի վաղը: Բայց մեթրօն եւ օթօպուսները պիտի աչխատին:

★ Ամերիկայի մէջ 450.000 հանքադործներ բանթող յայտարարեցին ութը օրուան համար: Անգլիոյ մէջ այ գործադուլի սպառնալիք կայ:

Ջհնաստանի իտդիրը

Կարմիր բանակը կը չարունակէ իր յառաջխաղացումը, իսկ ազգայնականները նոր կազմակերպութիւններ կ'ընեն դիմադրելու համար անոնց: Թէեւ դրուեցաւ, բայց չհաստատուիր որ կարմիրներ կեդրոնական կառավարութիւն մը կազմած են զոր ճանչցեր է Անգլիա: Կը հաւաստեն թէ մինչեւ որ Փանթօներ չդրաւուի, նման ձեռնարկ մը չպիտի կատարուի, եւ Փանթօն հաւանաբար իյնայ երկու ամիսէն: Այն ատեն է որ պիտի դումարուի ժողովուրդներուհամաժողովը եւ կազմուի կեդրոնական կառավարութիւն մը չինական ընկերվարական հանրապետութեանց միութեան համար:

Անգլիա, համայնավար արչաւանքին առջեւ չահերը պաչտպանելու միտքով Հոնկ Քոնկի մէջ կը կազմակերպուի եւ այս մասին կը խորհրդակցի Չնդկաստանի եւ Աւստրալիոյ հետ :

ԹԻԹՈՅԻ դէմ վճռական միջոցներ ձեռք առնելու համար Կոմինֆորմը այս պահուս կը դումարուի Լեհաստանի մէջ: Կը ծրագրուի տնտեսական սեղմ պաչարումի մը ենթարկել զայն :

Միւս կողմէ սակայն Փարիզի մէջ բանակցութիւն կը կատարուի անգլեւամերիկեան եւ Եուկոսլաւ ներկայացուցիչներու միջեւ, կնքելու համար առեւտրական դաչնագիր մը :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՉԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵՏԻ ՈՐԳԱՆ

Հրատարակվում է 1921 թ. հոկտեմբերի 30-ից

ՇԱԲԱԹ, 29 ՄԱՅԻՍԻ 1937 Թ. ՀԱՄԱՐ 122 (4.000)

Ստալինյան ցեղակից ազգերի ազատագրական պայքարի ամենամեծ առաջնորդը

Մայիսի 28-ին լրանում է Ստալինի կյանքի 58-ամյակը։ Ստալինը մեր ժամանակների ամենամեծ մարդն է։ Ստալինը մեր ժամանակների ամենամեծ հանճարն է։ Ստալինը մեր ժամանակների ամենամեծ գիտնականն է։ Ստալինը մեր ժամանակների ամենամեծ զորավարն է։ Ստալինը մեր ժամանակների ամենամեծ ռազմագետն է։ Ստալինը մեր ժամանակների ամենամեծ ռազմավարն է։ Ստալինը մեր ժամանակների ամենամեծ տակտիկն է։ Ստալինը մեր ժամանակների ամենամեծ ռազմական գործիչ

ՋԱՑՆԵՐ ԳԱԻԱՌԻՆ

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԸ

ՍԻՆ ՇԱՄՈՆ.— Աննախընթաց էր, «Մայիս 28»ի յաղթական հերոսամարտին 31րդ տարեդարձը որ տեղի ունեցաւ Շարաթ իրիկուն, հայկական դպրոցի սրահին մէջ:

Հանդէսը բացուեցաւ «Մեր հայրենիք»ով, որ ներկաներու կողմէ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս: Կը նախագահէր ընկեր Ս. Ընարիկեան, որուն գրաւոր ճառը ամփոփուած հետեւեալ բովանդակութիւնը ունէր:

«Ապրիլին այս ժողովուրդը արիւնի եւ արցունքի մէջ խեղդել ուզեցին, բայց չի յաղողեցան: Վասնզի որբերու այս սերունդը, իր հաւատարիմ ուխտաւորներով, վերստին ոտքի ելաւ, այս անգամ Ազգ դառնալու վճռակամութեամբ եւ օրհասական պայքարէն յետոյ, մեծ յաղթանակը տարաւ: Մոխիրներու մէջէն կայծկլտաց Ազատութեան եւ անկախութեան արշալոյսը, Մայիս 28ին:

Հանդէսին գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր, Նոր Սերունդը ազգային խմբերգներով սրահը կը թնդացնէր: Մեր ընտրելի օրիորդները Ովսաննա Փոչոյեան եւ Հռիփսիմէ Ընարիկեան, իրենց քաղցրաձայն մեներգներով աւելի փայլ տուին հանդէսին: Ճաշող արտասանութիւններ ըրին, Րաֆֆի Մարգարեան, Յ. Վշտունիի «Մայիս 28ը», Ս. Գուլումճեան «Հէյ Լան հայրենիք», Տ. Ադնաւորեան Սիամանթոյի «Տարօնի համար», Օրիորդներ Ճուսաբեր Փոչոյեան Ահարոնի «Մաղադուխիւնը», Արմենուհի Ընարիկեան Վարուժանի «Նաւասարդեան ոմներ», Փոքրիկներ Մարգարեան, Սարգիսեան եւ ուրիշներ:

Ճանուն տեղւոյն Վարուժան կոմիտէին խօսեցաւ ընկեր Արմենակ Գուլումճեան, իր հակիրճ, բայց խանդավառ քանի մը խօսքերը ծափերով ընդունուեցան:

Պատանի Քերովբէ Չուքակի վրայ նուագեց քանի մը կտորներ:

Ահա խօսերու կր հրաւիրուի մեր օրուան բանախօսը, ընկեր Ռուիկ Եղիազարեան որուն քառասուն վայրկեան տեւող խանդավառ ճառէն կ'ընենք հետեւեալ մէջերումները.— « Հայեր, ես չեմ մոռնար մեր անմահ բանաստեղծ Դանիել Վարուժանի դեղեցիկ մէկբանաստեղծութիւնը, «Ցաղթանակի դիշերն է այս ոճնական... հարս, եղ լեցուր ճրագին»:

Ես կ'ըսեմ ձեզի «Ցաղթանակի դիշերն է այս ոճնական, հայ ժողովուրդ ճրագդ վառէ, որովհետեւ Մայիս 28ը ամենամեծ ոճներէն մէկն է յաղթանակի: Մեր ժողովուրդին համար, պատմութեան մէջ եղակի: Ընկերոջ դեղեցիկ ճառը ափսոս որ կարելի չէ ամբողջապէս տալ: Շրջականերէն եկած հիւրերուն հետ քոլորուեցանք սեղաններու չուրջը եւ խանդավառ տրամադրութեամբ ոճնեցինք մեր ազգային անկախութեան տարեդարձը:

Գառնուկ մը ճաւրդի դրուելով, չհեցաւ Նոր Սերնդական Մկրտիչ Դաւիթեան:

Առաւօտեան լոյսր արդէն ճեղքուած էր, երբ «Ցառագ Նահատակ» խմբերգով մեր հանդէսը փակուեցաւ :— Տարագիրեան

★

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Ց. Դ. «Քեռի» խումբի մկրտութեան առթիւ կազմակերպուած խնջոյքը տեղի ունեցաւ Ցունիս 4ի գիշերը, ընկեր Ցարութիւն Պօյաճեանի բնակարանին մէջ: Հրաւիրուած էր նաեւ կապոյտ Մայը: Այս առթիւ Հ. Ց. Դաշնակցութեան դովքը հիւսեցին ընկերներ Քիրէճեան, Ց. Կօչկակարեան, Լ. Զիլինկիրեան, Ս. Պիլալեան եւ Տիկին Կօչկակարեան: Ընկեր Թաթուլը, Անդրանիկի զինուորներէն, իրենց մարտական կեանքէն դրուագ մը պատմեց: «Քեռի» խումբին կնքահայր նշանակուեցաւ ընկեր Ցարութիւն Պօյաճեան: Մկրտութեան առթիւ արտարուխ նուէրներէն զոյացաւ 6200 ֆր.: Երդեցին ընկերներ, Աւետիս Պարամեան, Սուրէն Գասապեան, Մարտիրոս Քարլանեան, Տիկիններ Լուսին Քիրէճեան, Մաւի Զիլինկիրեան, Ն. Շէհիրլեան, Օր. Կօչկակարեան եւ Հերմինէ Սապունճեան: Ցարակից սրահին մէջ տեղի ունեցան հայկական եւ ֆրանսական պարեր եւ երգեր: Դեռ 15 օր առաջ էր որ մեր կազմը խումբին ենթակամիաէութեան բարձրացաւ, ընկերներու թիւը կրկնապատկուած ըլլալով: Այսպէս ամէն տեղ նոր ճիւղեր կ'արձակէ Դաշնակցութիւնը, անոր կառոյցութեան մասնեղով ծանօթ խառնիճաղանճը : Ինջոյքը վերջացաւ առաւօտեան ժամը 4.30ին: — Արմէնեան

ՄԱՐՋԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի հղանակի վերջին բարեկամական մրցումը տեղի ունեցաւ ընդդէմ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ին, Ալֆորվիլի քաղաքապետարանին դաշտին վրայ :

Բազմաթիւ մարդասէրներ ներկայ էին: Բացումը կատարեցին minime եւ Cadet խումբերը : Նախ Մարսէյլ դաշտ կը մտնէ բուռն ծափերու տակ, յետոյ Ալֆորվիլի խումբը: Խաղին դատաւորն է պարոն Camelle, Փարիզի Ligueին լաւագոյն դատաւորներէն :

Մրցումը հաղիւ սկսած Մարսէյլ կ'անցնի յարձախողականի: Խաղը չատ արագ է:

Ի վերջոյ Ալֆորվիլն ալ կը սկսի յարձակիլ, որ առիթ կ'ընձայէ դնահատելՄարսէյլիերիդապահը:

Ս. կիսախաղին Մարսէյլ կը չահի նշանակէտ մը շնորհիւ իր դեղեցիկ passeերուն: Երկրորդ կիսախաղին Մարսէյլ եւ Ալֆորվիլ փոփոխութիւններ ըրած էին իրենց խումբերուն կազմին մէջ:

Այս անգամ տիրապետելու կարդը Ալֆորվիլինն էր, որ ուժգնօրէն սկսաւ յարձակիլ:

Քանի մը cornerներ մնացին ապարդիւն, չնորհիւ Մարսէյլի մարզիկներու պաշտպանդղական գիծին, բայց այդքան յարձակումներ վարձատրուեցան եւ Ալֆորվիլցիք նշանակեցին երկրորդ կէտ մը:

Քանի մը յարձակումներ եւս որոնք միշտ Մարսէյլի դեղեցիկ դիմադրութեան հանդիպած էին: Խաղը վերջացաւ Ալֆորվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաղթանակով 2—1:

Խաղէնվերջ պաշտօնական դատաւորը եկաւ չնորհաւորել մեր մարզիկները «Ձիս պէտք չէ չնորհաւորել, որպէս լաւ դատաւոր : Դուք էք որ լաւ մարզիկներ էք եւ չնորհիւ ձեզի է որ պաշտօնս պարզ ու յստակ եղաւ »:

Խաղէնվերջ բարեկամական սիրալիր եւ դուարթ հանդիպում մըն ալ ունեցան երկու խումբերը սեղաններուն չուրջ :

★ Այս առթիւ մեր երիտասարդ մարզիկներու խումբը կը թուէ եղանակին կատարած իր խումբերուն բոլոր մրցումներուն արդիւնքը, որմէ կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները:Իրենց 5 խումբերէն 3ը կ'ըլլան Ա., չորրորդը երկրորդ: Ասիկա մարզական լաւագոյն արդիւնքն է զոր կրնային ունենալ: Իսկ իրենց բարոյական չահը անչափելի է, թէ հայ անունը հպարտութեամբ կը պատճնեն օտար մարզադաշտերու վրայ եւ թէ հայ պատանիներուն կը ներշնչեն ազգային հպարտութեան եւ հայու ոգի:

Կոչ կ'ընեն մարզասէր հասարակութեան եւ առ հասարակ հայկական արժէքներու դիտակից իրենց հայրենակիցներուն որ հետաքրքրուին իրենցմով եւ իրենց ջերմ քաջալերութեան զօրավիգ հանդիսանան Ալֆորվիլի խումբին :

Ֆ. Ուզունեան

ԹՈՒՐՔ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ ՄԸ ՈՐ ԳՈՒԼՊԱՆԵՐՈՎ ԿԸ ՊՏՏԻ

Անդարայի Ազգ. ժողովին մէկ նստին մէջ տարօրինակ դէպք մը պատահած է: Նիյտէի երեսփոխան Իպրահիմ Րէֆիք Սօյէր վիճաբանութեան ընթացքին կօչիկները հանած է եւ բարապան մը կանչելով ներկելու դրկած: Ունկնդիրներն ու լրագրողները զարմանքով տեսած են այս անփութութիւնը Ազգ. ժողովին մէջ: Պահ մը վերջ երեսփոխանը ելած է տեղէն եւ դուլպաներով պտըտելով դուրս ելած եւ դարձեալ դուլպաներով վերադարձած է իր տեղը: Պահ մը վերջ բարապանը վերադարձած է երեսփոխանին կօչիկները բռնած, Իպրահիմ Սօյէր ներկին դրամբ ճարած է եւ հադած կօչիկները: Միայն թէ կօչիկին մէկը լաւ կը փայլէր, իսկ միւսը փայլեցնելու առեն չէր մնացած, կը պատմէ պոլսական թերթ մը :

ՄԱՀՈՒԱՆ դատապարտուեցաւ Ալպանիոյ փոխ վարչապետը, Քոչէի, ամբաստանուած ըլլալով թէ կը գործակցէր մահէչայ Թիթոյի, անոր իշխանութեան ենթարկելու համար երկիրը: Քաղաք. Բիւրոյին նախագահը, Քրիսթու, դատապարտուեցաւ քսան տարի բանտարկութեան :

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

— Պետրովի համար կարեւորը կռիւն է, ուր էլ լինի դա: Բաւ է, որ ինք անարգել կարողանայ գործադրել իր ռազմավարութիւնը: Կռիւի համար ծնած մարդ է: Կռիւը նրա համար անունդ է: Եթէ կռիւ ու յեղափոխութիւն չլինէր, ի՞նչ կը լինէր նրա ճակատագիրը: Զգիտեմ, ասաց Ֆրնճ Ջերնինը:

Մերոնց հաղորդեցի քաղած բոլորտեղեկութիւնները: Երբ Մուրատը լսեց Ջերնինի յայտնութիւնները, դարձաւ Սեպուհին եւ ասաց.

— Ջասագի՞ք դեղ որ այս մարդուց «խաւիես խուլիես»ի հոտ է գալիս:Տակը փուտ չլինէր, մեծ մեծ չէր ջարդեր :

Պետրովը պահանջում էր ռազմ իսկ չունեցող «ռազմայեղափոխական» հայ դունդի համար անմիջապէս մի հրամանատար նշանակել: Մերոնք պնդում էին, որ նախ դունդի կազմակերպութիւնը սկսի եւ ապա միայն դրաղինք այդ հարցով: Կամակոր եւ չհնդամոլ Գ. Պետրովը անդիջօրէն յամառում էր իր առաջարկին վրայ: Ոչ Մուրատը եւ ոչ էլ Սեպուհը յօժարում էին ստանձնել այդ թէական պաշտօնը: Ինրքին մէջ, հրամանատարութեան նախընտրութեան վէճը բանաւոր ու համոզկեր պատճառաբանութեան վրայ հիմնուած չէր: Երկուքին էլ մերժումը ոչ չինծու նպատակ էր եւ ոչ էլ պատասխանատուութիւնից խուսափելու մի ճիդ:

Սեպուհը անկեղծօրէն համոզուած էր, որ Մուրատը՝ իրրեւ ռազմական հեղինակութիւն՝ ամենից հմուտ եւ ձեռնհաս մարտիկն էր: Բազմազան լիշատակութիւնները էր անում մեր յեղափոխական կռուի դրուագներից, ուր Մուրատը իր հանճարեղ միջոցներով կարողացել էր անհնարս յուսահատ կացութիւններից ճողոպրել, կամ թշնամին ափիբերան անակնկալի մատնել: Անկեղծութեան մի սրտառուչ արտազեղումով յայտնում էր, թէ ուր Մուրատն է, այնտեղ լինք կարող էր միայն նրա յարմարադոյն օգնականը լինել:

Մուրատի մերժումը սոսկական կամ ձեւական դժկամութիւն չէր, այլ անմիջական ու բացորոշ հրաժարում: Մուրատ իր ռազմավարական ու վարչական արժէքը համեստօրէն ուրացողը չէր : Թրծուած էր կեանքի ամենէն դժխեմ, հիւծիչ ու դեհենական թոհուրդի մէջ: Ինչ դերբուկ ու անել ճամբաներ էր հարթել ու ինչ դաւադիր ծուղակներից հեշտօրէն պրծել: Ու այս բոլորը՝ չընորհիւ իր արտակարդ վճռակամութեան, խորաթափանց ըմբռնողութեան ու հնարամիտ ռազմավարութեան :

Գունդ կազմելու գաղափարը խորչանք էր արդում Մուրատին, մանաւանդ «ռազմայեղափոխական դունդ»: Իմ տեղեկութիւններից յետոյ, մի այլ տեսակցութեան ժամանակ, երբ հարց ու փորձով մաղեց Պետրովի հոգին, այլեւս իր հաւատքը վերցրեց Սովետներից: Բոլոր փաստարկումներին, որ Սեպուհն էր անընդհատ հրամցնում Մուրատի սկեպտիկ ու ժխտական վերաբերումը փոխելու համար, Մուրատը մի յանկերդ ունէր իբր պատասխան .

— Բոլշեւիկների պարանով հոր չեմ մտնի :

Օրերը անցնում էին ունայն ու ապարդիւն : Միակ ակներեւ գործը, որ Պետրովը կատարեց, դա էլ վկայագիրն էր, որ տուաւ թէ Մուրատին եւ թէ Սեպուհին. երբ վկայագիրը թարգմանեցի ,ուր ասուած էր, «Դաշնօ սիէօ Մուրատու գէրայու արմեանսկայօ նարոդա», այսինքն «տրուում է այս՝ հայ ժողովուրդի հերոս Մուրատին», ու ապա ձայնելով իրեն երկարեցի ,դէմքըդարձրեց ,մերժեցաւնել ու ասաց, որ Սեպուհին յանձնեմ այդ :

Ափսոսում էր Մուրատը, որ Գրիգորի ու Վահդնի հետ միասին չմեկնեցինք Բագու : Ի՞նչ կարիք ունէինք այսքան ժամանակ անտնալու: Նա չէր վարանում անողոք քննադատութեան, մտրակումի եթարկելու մեր անմտութիւնն ու կարճատեսութիւնը: Ինչքան յիմարութիւն էր Սովետների վրայ յոյս դնել եւ նրանցից զինական ու զինուորական օժանդակութիւն պահանջել:

— Սեպուհ , բոլշեւիկը քեզ դէնք կը տա՞յ , որ առնես տանես, երբ ինք դէնքի պէտք ունի : Անօթիին հաց կ'ուզուի՞ :

Պ. Պետրովը առաւօրէն մեզ բաշխում էր փայլուն յոյսեր եւ դողարիկ ու թովիչ խոստումներ: Յապաղումի ու ձգձգումի ենթարկւում էին անդամ կազմակերպական նախնական ու նախապատրաստական աշխատանքները:

ԲԺԻՇԿ ԵՐ. ԽԱՉԱՆԱՍԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՂԱՐՎ

ԻՍՐԱՑԻԼ խիստ ծանուցագիր մը ստացած է ամերիկեան կառավարութենէն, որ կը պահանջէ ոչ միայն փութացնել արաբ փախստականներուն տեղաւորման խնդիրը, այլեւ ընդունիլ Երուսաղէմի միջազգայնացման ծրագիրը։ Թերթերը դիտել կուտան թէ առաջին անգամ է որ այսքան խիստ ծանուցագիր մը կ'ուղղուի նորակազմ պետութեան։ Իսրայէլ հաշտարար պատասխանը մը ըսած է եւ կը կարծուի թէ կարելի պիտի ըլլայ ելք մը գտնել բանակցութիւններով։ Անգլիա եւս կը պահանջէ որ Իսրայէլ ընդունի այն արաբ տարագիրները որոնք իրենց տեղերը վերադառնալ կ'ուզեն։ Միեւնոյն ատեն կը մերժէ Հրեաներու պահանջները Երուսաղէմի եւ Արեւմտեան Գալիլիոյ վրայ։

176 *ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼ* եւ 100 փաստաբան կը դատուին Նիւրնպերգի օր պատժական 16րդ ատեանին առջեւ, վիժումի խնդիրներու պատճառով։ Գլխաւորը ամբաստանեալներէն էին տոքթ. Բոպէր ժէօսոն եւ մանկաբարձուհի մը Տիկին Փիրմատա։ Նախադահը կը հարցնէր այդ կիներուն եւ աղջիկներուն, թէ ով տուած է բժիշկին հասցէն, ի՞նչ վճարած են եւ ինչո՞ւ վիժումի դիմած են։ Պատասխանները՝ թշուառութիւն, ընտանեկան անհամաձայնութիւն եւայլն։ Բայց այս բոլոր վիժումներուն իսկական հեղինակն էր տոքթ. Փոթըրա որ 5000էն մինչեւ 30.000կ'առնէր վիժումի մը համար. ձերբակալուած եւ բանտին մէջ մեռած էր։ Այժմու ամբաստանեալ ժէօսոնն էր որ յաճախորդները կը հայթայթէր, իսկ մանկաբարձուհին կ'օժանդակէր բժիշկին։

ԳԱՆՁ մը գտնուեցաւ Հավրի մէջ, երբ գործաւորները կը փորէին հացադործի մը չէնքին բակը։ Հողէ ամանէ մը հանուեցաւ 250 նափոլէոն, ինչպէս նաեւ իտալական ու պելժ ոսկեդրամներ։ Գանձը քաղաքապետարան փոխադրուեցաւ։

ՈՃԲԱԳՈՐԾ ԿԻՆ ՄԸ — Փոյլ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց Մառի Ժամպրաք անուն 57 տարեկան կին մը որ թունաւորած էր հողատէրի մը երեք շուները, մարդուն դէմ ատելութիւնը ուռճեցնելով ժառանգական խնդրի մը համար։ Ոստիկանութիւնը կասկածելով որ այս կինը կրնայ մարդիկ ալ սպանած ըլլալ, խիստ քննութեան մը ձեռնարկեց եւ տեսաւ որ տարիներու ընթացքին անոր երկու ամուսինները, իր մէկ աղջիկը, ծեր տանտէրը մեռած են խորհրդաւոր պարագաներու տակ։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՔՈՄԻՍԷՐ մը Թիւլ Փիքառ, Լիոնի մէջ, 1944ին Գերմաններէն հալածուող Հրեայի մը կողմէ պահելու համար կը ստանայ մեծաքանակ ոսկի որ կ'արժէր 30 միլիոն ֆրանք։ Հրեան վերադարձին կը պահանջէ, բայց քօմիսէրը կ'ըսէ թէ դողդուցած է զանոնք։ Եւ ոսկին կը հաստատուի թէ ոսկիներուն մէկ մասը պահուած էր Գերմանիոյ մէջ, Տիկին Փիքառի կողմէ։ Փիքառ (72 տարեկան), եւ կինը ձերբակալուեցան։

ՄԱՐՍԷՑԻԼԻ ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ ձերբակալել այն գողերու խումբը որ դրամարկղները կը խորտակէր։ Գլխաւորն էր Փարատի փողոց 201 թիւը բնակող նախկին սափրիչ Րոժէ Պարպիէ, որուն տունէն, գաղտնի դարակներու մէջէն գտնուեցան բազմաթիւ գէնքերու եւ գողի գործիքներու հետ 100 քիլօ կարագ, 130 քիլօ խոզեղէն, 50 քիլօ սուրճ եւայլն, բոլորը 400.000 ֆր. արժէքով։ Ձերբակալուեցան նաեւ իր երկու ընկերները Մորկէ եւ Լիպէրթօրէ։

ՊԻՑՐՈՒԹԻՆ կը հեռագրեն թէ 12 հոգի վիրաւորուեցան տուրքաթ օր, իրրեւ հետեւանք Լիբանանի անկախութեան հռչակման եւ Սուրիոյ հետ միացման կուսակից խմբակցութեան մը ձեռնարկած վիճաբանութեան մը։ Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան։

ԱՐՈՒԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐԸ այսուհետեւ գէնք եւ ռազմանիւթ պիտի ստանան Անգլիայէն։ Զինամթերքի հայթայթումը արգիլուած էր Պաղեստինի պատերազմին պատճառով, համաձայն Ապահովութեան Խորհուրդի որոշման (1948 Մայիս)։

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՕՐ

Պաղեհէօ - Քաչանի մասնաճիւղը կը տօնէ «ՓՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐ»ը, այս կիրակի, ժամը 3էն 7, Bourg la Reine, 2 rue Condorcetի սրահին մէջ։

Կը խօսի ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Թէյասեղան։ Գեղարուեստական բաժին։ Երգ, արտասանութիւն եւ Կովկասեան նուագ։ Ծախքերու մասնակցութեան համար մուտք 50 ֆրանք։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի, այս չաբաթ ժամը 3ին, Սասունի ճաշարանը, 31 rue d'Alexandrie, métro Strasbourg St. Denis։ Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ արուարձաններու ընկեր-ընկուհիները։ Մուտքը ազատ է։

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՊՈՐՏՈՑԻ մէջ նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Մուրատ խումբի, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին։ Այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին ընկերվարականներու սրահը, Սընօն։

Կ'երգէ Նորսերունդի երգչախումբը դպրոցի աշակերտներով, ղեկավարութեամբ Օր. Շաքէ Քէնտիրեանի։

Կը նախագահէ Պ. Ա. ՄԻՔԱՑԷԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Հ. ԹԱՇՃԵԱՆ
Երգ, արտասանութիւն, մեներգ եւայլն։
Մուտքը ազատ է։

★

ՇԱՎԻԼԻ մէջ, այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահը, rue Stalingrade։ Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. «Արդութեան» խումբին եւ մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի եւ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն։

Կը նախագահէ Պ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին Նոր Սերունդի կողմէ, երգչախումբ ղեկավարութեամբ Պ. Ա. Պարթեւեանի։ Կը ներկայացուի Ա. Ահարոնեանի «ՄԱՑՐԸ» (մէկ պատկեր)։

Մեներգ եւ արտասանութիւններ Նոր Սերունդի երկսեռ երիտասարդներու կողմէ։

Եւրոպական պարեր նուագախումբով։ Մատչելի պիւֆէ։ Մուտքը 50 ֆրանք

ՀԱՄԱՅԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ ԴՈՒՐԵԱՆ Վալանսի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը այս կիրակի ամբողջ օրը Clos des Fusainsի մէջ։ Կը նախագահէ Պ. Մ. ՃԻՐԱՆԵԱՆ։ Կը խօսի Պ. Գ. ՍԻՄՈՆԵԱՆ։ Կը հրաւիրուի Վալանսի հայութիւնը անխտիր։ Ոչ ճուրդ, ոչ ալ նուիրատուութիւն։ Մատչելը տեղւոյն վրայ։

Թատերական ներկայացում

Ֆր. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի կողմէ։ Այս չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Հ. Ց. Դ. Տան մէջ։ Մեծ պատրաստութեամբ կը բեմադրուի «ՏԱՑԻ ԿԱՐԱՊԵՏԿԱՄ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՑ ՓԵՍԱՑՈՒՆ» քրքջալիր դաւեչոը, երեք արար։ Ղեկավարութեամբ Պ. Պօղոս Տէր Պօղոսեանի ու սիրայօժար մասնակցութեամբ Պ. Պ. Նուպար Պօտուրեանի, Թիրայր Պառաւեանի եւ Աւագ Լուսարեւեանի, ինչպէս նաեւ ընկերուհիներ Ա. Պօյաճեանի եւ Ա. Առաքելեանի։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄ, ՄԱՐՍԷՑԼ

Այս կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին Théâtre Verdiի մէջ (56 rue d'Alger)։ Ղեկավարութեամբ՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի, մասնակցութեամբ Տիկին Ռ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի եւ ՇԱՆԹ թատերախումբի մեծ պատրաստութեամբ առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսահայ բեմի վրայ կը բեմադրուի՝ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ

Օչին - Պաղլը

Ողբերգութիւն 8 պատկեր։ Կիլիկիոյ հայ թաղաւորութեան կեանքէն։

ԱՍԱՎԵՐՋԻՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած ՎԱԼԱՆՍԻ Կապոյտ Խաչի վարժարանի «Մատակարար Մարմնի» կողմէ, այս չաբաթ երեկոյ, ժամը 8ին Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ։ Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողները եւ մարզենի լեզուի ուսուցման նախանձախնդիր հայրենակիցները։ Մուտքը ազատ է։

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Պօմոնի դպրոց սրահին մէջ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, աշակերտներու կողմէ։ Սիրայօժար մասնակցութեամբ սիրուած ջութակահար Պ. Ս. Զէօրէքճեանի, կովկասեան տարազով պիտի պարէ Օր. Քնարիկ Զորպաճեան։ «ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՀԱՐՍԱՆԻՔ» Պօմոնի թեւիկներու կողմէ, որոնց սրինգով կ'ընկերանայ Պ. Սիմէոն Շիշմանեան։ «ՇԱՆԹ» թատերախումբը կը ներկայացնէ «ՈՒՇ ԼԻՆԻ ՆՈՒՇ ԼԻՆԻ» հայկական ուրախ օփերէթը։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՑԻ Հ. Ց. Դ. «Խանասոր» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի իրիկուան ժամը 9ին։ Դասախօս ընկեր Վ. Պարոնվարդեան։ Նիւթ՝ «Աւրամ իր կեանքը եւ գործը»։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 9ին, Société Savantesի G. սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Հայերէնի դասընթացք ժամը 8էն 9։

ՄԱՐՍԷՑԼԻ Փրատոյի Մայր եկեղեցիի կրօն. ընկերակցութիւնը Ֆրանսայէն կամ Արտասահմանէն կը փնտռէ Ֆրանսերէնը դիտցող եւ զարգացած քահանայ մը կամ քահանայացու մը։ Անճամբ կամ նամակով դիմել եկեղեցիին վարչութեան, 339, Avenue du Prado, Մարսէյլ, Ֆրանսա։ Հեռախօսի թիւ՝ Փրատօ 84.70։ (Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել)։

ՆԿԱՏԻ ԱՌՆԵԼ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՑԹ

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, 26 Յունիսին ժամը 4էն 11, 4 rue Greuze, métro Trocadéro։

Ալֆորվիլի Հայ Կապոյտ Խաչի դաշտահանդէսը, 17 Յուլիսին։

ՇՐՋՈՒՆ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մախու են զեղչեալ գիներով կարեւոր մթերքներ՝ ճաշակաւոր եւ խնամքով կարուած ռոպեր, ջըմիզիէներու, դորսաժներու, ժիւպերու եւն. ինչպէս նաեւ փոքր աղջիկներու ժիւպեր եւ ռոպեր։ Օգտուեցէք այս բացառիկ պատեհութենէն։ Դիմել՝ բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերէ՝ Maison MINASSIAN, 32 rue des Annelets, Paris (19), մէթրօ՝ Botzaris, Place des Fêtes կամ Jourdain։

Կ'ուղուին նաեւ իրենց տան մէջ աշխատող լաւ կար կարող գործաւորուհիներ։

ՄԵԾ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք

Իմ յարգելի հին ու նոր յաճախորդներուս կը յիշեցնեմ որ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՊԱՍՐԵԼԵՆՆԵՐՈՒ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ եւ ԿԱՒ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ամէնէն ծանօթ տունն է՝

ԳՈՒՐԳԵՆ ՆԱՋԱՐԵԱՆ

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

12 Rue de L'Arc, MARSEILLE Հեռ. Colbert 87-69

(Զգուշանալ կեղծ եւ խարդախ հասցէներէ)

Առիթէն օգտուելով թուենք մէկ քանին մեր լաւագոյն ապրանքներէն, անմրցելի գիներով, ինչպէս չոր միրգերը, կաղինի, նուշի եւ ընկոյզի միջուկ, կանանչ պիստակ, քաքաւուէթ կեղեւով, ղզումի կուտ, իմպիրի անկուտ չամիչ, ոսկեհատիկ (լէպլէպի) եւն.։

ՆՈՑՆՊԼԻՍ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՊԱՄԻԱ

Ապապրեցէք, չէք գղջար

Քորսիքայի առաջնակարգ ճերմակ պանիրը
Միակ ներկայացուցիչը
DALAKUPEIAN FILS AINÉ
48 rue Puvis de Chavannes, Marseille Tél. Co. 58-99
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՊՍՊՐԱՆՔՆԵՐ

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dumesme – (13e)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 աւգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գինը 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Jeudi 16 JUIN 1949 Հինգշաբթի 16 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5873-Նոր շրջան թիւ 1284

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐՄԱՏԱԽԻՆԵՐԸ

Ամէն պատերազմէ վերջ մէջտեղ կուգայ գաղթականներու հարց մը :

Համաշխարհային առաջին պատերազմը գաղթական դարձուց Հայերն ու Ռուսերը, որոնք Բոլշեւիկեան հալածանքներէն վախչելով ապաստանեցան զանազան երկիրներ :

Ազգերու Դաշնակցութիւնը իր պաշտպանութեան տակ առաւ զանոնք, ստեղծելով Նանսէնի ծանօթ դրասենեակը եւ մեզ դարձնելով «Նանսէնեան գաղթականներ» : Ազգերու Դաշնակցութիւնը այլեւս պատմութեան կը պատկանի. սակայն կան ու կը մնան հայ եւ ռուս գաղթականները, որոնք կը շարունակեն ճանչցուիլ իբրեւ «Նանսէնեան», կը ճամբորդեն «Նանսէնեան» անցագրով եւ իրենց ինքնութեան թուղթի նորոգութեան առթիւ կը վճարեն «Նանսէնեան դրոշմանիշ»երու փոխարժէքը :

Հանգուցեալ Ազգերու Դաշնակցութեան տեղ այժմ հին գաղթականներս կը վայելենք Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան հովանաւորութիւնը եւ մեր Գաղթականական Գրասենեակը (ՕՓիս) կապուած է Գաղթականաց Միջազգային Կազմակերպութեան (Organisation Internationale pour les Réfugiés, կրճատեալ՝ OIR.) :

Այս կազմակերպութիւնն է, որ կը զբաղի նաեւ, ու մասնաւորապէս, Եւրոպայի նոր գաղթականներով, որոնք ծանօթ են DisplacedPersons (D.P.) անունով : Ասոնք վերջին պատերազմին հետեւանքով իրենց տունէն, տեղէն եւլած կամ հանուած են ուրիշ տեղ փոխադրուած մարդիկն են, այլ խօսքով արմատախիլներ :

Երբ 1945ի Մայիս 8ին պատերազմը վերջացաւ, «Մեծ Գերմանիոյ» հողամասերուն վրայ կը գտնուէին չուրջ 16 միլիոն «տեղափոխուած մարդիկ» : Բազմաթիւ դասակարգերու կը բաժնուէին ասոնք.— զաշնակից բանակներու զինուորներ, որոնք պատերազմի ընթացքին գերի ինկած էին Գերմանիոյ ձեռքը, քաղաքական աքսորեալներ, կեդրոնացման ճամբարները գտնուող Հրեաներ, աշխատելու համար զրաւեալ զանազան երկիրներու համար Գերմանիա զացող կամաւորներ, բռնի աշխատանքի տարուածներ, քաղաքային արգելափակեալներ, արեւելեան երկիրներէ, Պալթեան հանրապետութիւններէն, Ուկրայինայէն եւ այլ վայրերէ նահանջող գերման բանակին հետ փախչողներ, եւայլն :

Այս 16 միլիոնի մեծագոյն մասը 1945ի վերջացքին Գերմանիայէն հեռացաւ : Գերիներէն եւ աշխատաւորներէն չատեր նախ քան Ձիներադարի կնքումը, ազատագրեալ հողամասերէն հետզհետէ իրենց երկիրները վերադարձան Դաշնակից գաղթական բանակներու օժանդակութեամբ :

1946ին եւ 1947ին դէպի հայրենիք վերադարձը դանդաղեցաւ այլեւս : Բայց տակաւին մէկ միլիոն մարդ մնացած էր 1947 Յուլիսին Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ մէջ :

Գաղթականաց Միջազգային Կազմակերպութիւնն է որ ստանձնեց ասոնց խնամատարութիւնը, աջակցութեամբ բազմաթիւ պետութիւններու, մանաւանդ Միացեալ Նահանգներուն, որ նիւթական հոգի մեծագոյն բաժինը իր վրայ առած է :

1947 Յուլիսէն մինչեւ 1948 Յունիս՝ մէկ տարուան ընթացքին 30 զանազան երկիրներ տեղաւորուեցան 204.577 արմատախիլներ : Իսկ այդ թուականէն ասդին գրեթէ նոյնքան անձեր փոխադրուած են այլուր : Հինգ երկրամասերու վրայ 73 երկիրներ ընդունած են այս գաղթականները : Ամէնէն չատ Անգլիա, Քանատա, Միացեալ Նահանգներն ու Ֆրանսան է որ հիւրընկալած են զանոնք : Մեծ թիւ մը կը կազմեն նաեւ Աւստրալիա, Պրազիլիա, Շիլի, Հոլանտա, Պազէսթին, Փարագուէյ, Փերու, Շուէյտ Լվխնդուէյա զացողները :

Ասոնք այն գաղթականներն են որ կը մերժեն վերադառնալ իրենց հայրենիքը : Պատճառները չատ են. գլխաւորն այն է, որ չեն ուզեր սովետական վարչաձեւի տակ ապրիլ, կը նախընտրեն օտար երկրի մէջ մնալ, յաճախ հեռու իրենց ընտանիքներէն, սակայն կը փափաքին ապրիլ ու չնչել ազատ, երկաթէ վարագոյրին այս կողմը :

Ուկրայնացիները, Լեհերը եւ Պալթեան երկիրներու բնակիչները մեծագոյն տոկոսը կը կազմեն այս կարգի գաղթականներուն :

Ներկայիս տակաւին 700.000 արմատախիլներ կը մնան կեդրոնական Եւրոպայի մէջ :

Դժուար թէ կարելի ըլլայ ասոնք ուրիշ երկիրներ փոխադրել եւ տեղաւորել մինչեւ 30 Յունիս 1950 թուականը, երբ այլեւս պիտի լուծուի OIRը : Կը մտածեն երկարաձգել այս կազմակերպութեան գործունէութեան ժամանակամիջոցը :

Հայերս ալ ունինք մեր նոր արմատախիլները՝ Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ մէջ :

Շեթուիկարտի մէջ համախմբուած չուրջ 2000 հայերէն չատ քիչեր միայն տեղափոխուած են 1948ին, ընդամէնը 24 հոգի, բոլորն ալ իրենց սեփական միջոցներով,— 5 հոգի Մ. Նահանգներ, 19 հոգի Վէնէզուէլա : Իսկ մինչեւ 18 Մայիս 1949՝ էֆիտիվիթ ստացած են 972, փոխադրուած 179 հոգի : Պրազիլիա մեկնած են 93 հոգի, Ֆրանսա 29, Վէնէզուէլա՝ 17, Իրան՝ 11 հոգի եւն. :

Անցեալ ամառ Փարիզ այցելած առեն, զօրավար Շէքէրճեան, լաւատես էր եւ յոյս կը յայտնէր թէ Հայերու տեղաւորումը պիտի չուշանայ :

Ամերիկայի մեր հայրենակիցներու կազմած օգնութեան մարմինն (ԱՆԶԱ) կը սպասենք, որ չուտով դլուխ հանէ իրենց առաջադրած ծրագիրը, վերջ տալու համար մեր նոր արմատախիլներու անստոյգ վիճակին :

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐ ԸՕՐԻՆ

ԱՑՍ ՕՐՔԱՆ ԴԱԻԱՃԱՆ ...

Ու տակաւին առիթ չենք փախցներ Թուելու հայ ժողովուրդին երեւելի եւ աներեւոյթ առաքինութիւնները : Մինչդեռ թուաբանական պարզ հաշիւով մեր ժողովուրդին 2/3ը Դաւաճան ու իր հայրենիքին թշնամի է :

Մխասին հաշուենք, բայց նախ ճշդենք այս պարագային «դաւաճան» մակդիրին արժանի Հաւը.— Ան որ Մայիս28ի տօնակատարութեան կ'երթայ ըստ «Էնդի դէմին» խմբագրին լոկիդային :

Հիմա հաշուենք :

Փարիզի 5րդ թաղամասի սրահը նուազադոյն 2000 հոգի, Իսի 3 հազար, Ալֆորվիլ առ Նուազն հազար, Պ. Քաշան, Առնուվիլ, 1500, Լիոն 1500, Տէսին, Վիէն, Ս. Շամոն, Սէնթ Էթիէն, Վալանս, Ռոման 5000 : Մարսէյլ 3 հազար, մնացեալ վայրերը կամ դուրսը մնացածներ 3 հազար, դումար 20 հազար :

Շատ չէ՞ք դոներ այսքան «հայրենադաւ» մէկ դաղութի մէջ : Այս ո՞րքան «ապականած» ժողովուրդ ենք եղեր եւ լուր չունինք ...

Կարծեմ ամէնէն «պէ խապէրը» մեր ժողովուրդի բարոյական հասկացողութեան մասին, նախկին վարդապետն է :

Եթէ այդպէս չըլլար, ինչո՞ւ պիտի գրէր այդ «ապազգային» խմբագրականները : Ինչո՞ւ մէկմէկ կանանչ թուղթիկ պիտի ցրուէր արուարձանները, Մայիս 28ը նրեկայացնելով իբրեւ «Թուրքի նուէր», եւ անդիտակցաբար արձնցնելով Հայուն ազդ. արժանապատուութիւնը :

Գոնէ քաղաքիչնն ունենար աչօք բացօք տեսնելու այդ »հակազդային» տօնակատարութիւնները մէկը, անձամբ ատտասանելով իր տպաւորութիւնները, չ՞ունչ խմբագրականները.. ՍՕՍԻ

ԼՈՒՐԵՐ ԵՐՈՒՍԱղԷՄԷն

Ճամբորդ մը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ Եգիպտոսի «Ցուսաբեր»ին .—

Վանքը ներկայիս ունի միայն մէկ մէկուկէս ամիս բաւելու չափ դրամ : Մինչեւ հիմա արտասահմանի հայութենէն ստացուած է 23.000 տոկի : Վանքը մոմազինէ զատ ուրիշ մուտք չունի : Վարդապետներուն ամսականները կէս կը վճարուին :

Երուսաղէմի մէջ վանքին ունեցած կալուածներէն որեւէ լուր չկայ : Վանապատական Ֆասթ պանդոկին առջեւի մասը ամբողջովին փլած է : Ոչ մէկ լուր կայ Ս. Փրկիչ եկեղեցիէն եւ դերեզմանատունէն, որոնք Հրեաներուն ձեռքը կը գըտնուին :

Վանքին մէջ ներկայիս կ'ապրին մօտ 2500 հոգի, անոնցմէ 1300ին օրական մէկ ժամ ճաշ կը տրուի միայն : Պատրիարքին ջանքերով կարելի եղած է որոշ քանակութեամբ ուտեստեղէն ապահովել ՄԱԿի ներկայացուցչութենէն :

Թարգմանչաց վարժարանը փոխադրուած է ուրիշ, չէնքի մը մէջ, վարժարանի բուն չէնքը յատկացուած ըլլալով արաբական լեգէոնի զինուորներուն :

Բացարձակապէս դործ չկայ, անդործութիւնը համատարած է : Վանք ապաստանողները արդէն ապահած են իրենց մանր խնայողութիւնները : Ցոյս դրուած է միայն արտասահմանի հայութեան լայն օժանդակութեան վրայ :

ՓԱՍՏԱԹՈՒՂԹ ՄԸ ... ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

Թուրք թերթ մը «Սորհրդային Ռուսիա եւ Ազդայնական Թուրքիա» խորագրով պատմական յօդուածաշարք մը կը հրատարակէ, ուր կը պարզուին քմմալական չարժումի առեն ռուսական ձեռնարկները չահելու համար Թուրքերու բարեկամութիւնը :

Անդարայի ազդ. մեծ ժողովին 1920 Մայիս 11ի նիստին մէջ կարդացուած է Ռուսիոյ մէջ Թուրքերէն լեզուով հրատարակուած յայտարարութիւն մը զոր կովկասեան ճակատի հրամանատար Քեազիմ Քարապէքիր փաչա հաղորդած էր : Այդ յայտարարութիւնը ի մէջ այլոց կ'ըսէր.

«Անկեալ ցարական կղմէ պատրաստուած Պոլսոյ բռնադրաւման դաչնագիրը պատռուած եւ փճացուած է : Սովիէթական Միութիւնը կը ծանուցանէ որ Խորհրդարանի ձեռքը պիտի մնայ : Թուրքիոյ բաժնուումին եւ ԹՐՔԱԳԱՆ ՀՈՂԻ ՎՐԱՑ ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ՄԸ ԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ ՊԱՏՌՈՒԱԾ ԵՒ ՓԼՃԱՑՈՒԱԾ Է : Կը ծանուցանենք նաեւ որ Պարսկաստանի փճացումի վերաբերեալ դաշնագիրն ալ պատռուած է» :

Հաւանձայնեցա՞ք թէ ոչ

Զորսերը խորհրդակցութեան ամէն ձեւ կը գործածեն արդիւնքի մը հասնելու համար : Դաշնակից ժողովները դանդաղի վերածուեցան, գլուխ կ'ելլի խօսակցութիւններ եղան, իսկ առջի օր այ զերազանցապէս գաղտնի նիստ մը ունեցան : Բայց դեռ արդիւնք մը չկայ մէջտեղը : Այս նիստին մէջ Պ. Վիշինսքի նոր առաջարկներ բերած ըլլալով, որպէսզի երեքները կարենան խորհրդակցիլ, ինք մեկնեցաւ եւ գնաց պատյտ մը կատարեց Պուա տը Պուլոնեի մէջ, վերադարձին հանդիպեցաւ ռուսական դեսպանատունը, հեռախօսեց Մոսկուա եւ ապա եկաւ նստաւ ժողովի :

Երեքները առաջարկած էին որ գերման յանձնաժողով մը կազմուի արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ փոխադրութեանց խնդրով զբաղելու համար, հովանաւորութեամբ զինուորական հրամանատարութեանց : Վիշինսքի կ'ուզէ այս յանձնաժողովին իրաւասութիւնները ընդարձակել մինչեւ իսկ քաղաքական հարցերու համար, պայմանաւ որ անոնց որոշումները առանձինն ենթարկուին չորս չրջաններու իշխանութեանց, որոնցմէ ոմն դնել կամ մերժել միայն իրենց չրջանին համար :

Այս առաջարկին վրայ երեքները պահանջեցին որ Ռուսերը դրաւոր ու հանդիսաւոր կերպով պէտք է յայտարարեն թէ ռեւէ պատրուակով, լրին կամ յայտնի կերպով, չպիտի վերահաստատեն Պերլինի պաշարումը :

Պ. Վիշինսքի դեռ պատասխան չէ տուած այս առաջարկին :

★ Հակառակ սպասուածին, արեւմտեան Պերլինի երկաթուղիի պաշտօնեաները մերժեցին գործի սկսիլ, եւ կը չարունակեն բանթող : Ռուսերը կը սպառնան անոնց տեղ իրենց գործաւորները դրկել, որով երեքները կ'աշխատին լուծել այս վէճը :

★ Երեքները փափաքած էին որ Զորսերու ժողով մը կազմուի որպէսզի քննէ Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ եւ Հունգարիոյ կառավարութեանց կողմէ հաշտութեան դաշնագիրներուն գործադրութեան մէջ եղած բռնաբարումները : Ռուսիա մերժած ըլլալով, դէ, տպաւորութիւն թողած է ժողովին վրայ :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆԸ ՊԻՏԻ ՊԱԿՍԻ

Մարշըլի ծրագրին համաձայն Եւրոպական պետութեանց տրուող տնտես. օժանդակութիւնը պակսեցնելու առաջարկ բերաւ Ամերիկեան խորհրդարանին հակակշռի յանձնաժողովը : Այս առաջարկին համաձայն պիտի պակսեցուի Անգլիայէն 230 միլիոն տոլար, Գերմանիայէն եւ Լիւքսէնպուրկէն 13 միլիոն, Ֆրանսայէն 28 միլիոն, Նորվեկիայէն 8 միլիոն : Իսկ պիտի պահուին միւս երկիրներուն բուած օժանդակութիւնը, որոնց մէջ են Թուրքիա եւ Յունաստան :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

տրուի միայն : Պատրիարքին ջանքերով կարելի եղած է որոշ քանակութեամբ ուտեստեղէն ապահովել ՄԱԿի ներկայացուցչութենէն :

Թարգմանչաց վարժարանը փոխադրուած է ուրիշ, չէնքի մը մէջ, վարժարանի բուն չէնքը յատկացուած ըլլալով արաբական լեգէոնի զինուորներուն :

Բացարձակապէս դործ չկայ, անդործութիւնը համատարած է : Վանք ապաստանողները արդէն ապահած են իրենց մանր խնայողութիւնները : Ցոյս դրուած է միայն արտասահմանի հայութեան լայն օժանդակութեան վրայ :

ՓԱՍՏԱԹՈՒՂԹ ՄԸ ... ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

Թուրք թերթ մը «Սորհրդային Ռուսիա եւ Ազդայնական Թուրքիա» խորագրով պատմական յօդուածաշարք մը կը հրատարակէ, ուր կը պարզուին քմմալական չարժումի առեն ռուսական ձեռնարկները չահելու համար Թուրքերու բարեկամութիւնը :

Անդարայի ազդ. մեծ ժողովին 1920 Մայիս 11ի նիստին մէջ կարդացուած է Ռուսիոյ մէջ Թուրքերէն լեզուով հրատարակուած յայտարարութիւն մը զոր կովկասեան ճակատի հրամանատար Քեազիմ Քարապէքիր փաչա հաղորդած էր : Այդ յայտարարութիւնը ի մէջ այլոց կ'ըսէր.

«Անկեալ ցարական կղմէ պատրաստուած Պոլսոյ բռնադրաւման դաչնագիրը պատռուած եւ փճացուած է : Սովիէթական Միութիւնը կը ծանուցանէ որ Խորհրդարանի ձեռքը պիտի մնայ : Թուրքիոյ բաժնուումին եւ ԹՐՔԱԳԱՆ ՀՈՂԻ ՎՐԱՑ ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ՄԸ ԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ ՊԱՏՌՈՒԱԾ ԵՒ ՓԼՃԱՑՈՒԱԾ Է : Կը ծանուցանենք նաեւ որ Պարսկաստանի փճացումի վերաբերեալ դաշնագիրն ալ պատռուած է» :

ԱՅՍ ԱԼ ՈՒՐԻՇ ԴԱՍ

« Ամօթի, նուաստացումի եւ ցասումի զգացում»ով է, որ հայանուն սորկամիտ ողորմելիները կը ճգնին, իրենց կաչին դուրս գալ, Մայիս 28ը «ապազգային օր» ցոյց տալու համար :

Մենք տակաւին առիթը պիտի ունենանք, իրենց իսկ տէրերու՝ խորհրդային աղբիւրներով, ապացուցանել ճիշդ հակառակը :

Հոս սակայն, քիչ մը ամբացատրելի կը մնայ մեզի իրական իմաստը այն չորս բառերուն, որոնք առաջին տողը կը կազմեն մեր ներկայ գրութեան :

Որքան կրցանք ըմբռնել, մեր գաղածածուկին խմբագրականը, «ամօթի, նուաստացումի եւ ցասումի» զգացումը արդիւնք է այն լրոզութեան, որ հայութիւնը իրեն պէս չի մտածեր :

Ուրիշ խօսքով իրենցմէ դուրս կան ուրիշ Հայեր ալ, որոնք Մայիս 28ը «Թուրքերու կողմէն պարզեւ մը» չեն նկատեր : Եւ ոչ ալ Մայիսեան դերմարդկային զոյժմարտին մէջ, կ'ուզեն դնել տարբեր բացատրութիւն, քան այն միակ ճշմարտութիւնը թէ հայութիւնը , առանց զաւանանքի եւ սեռի խորութեան ծառացաւ իր արիւնարբու եւ մահաբեր թշնամիի՝ Թուրքին դէմ, իր պաշտպանութեան եւ ազատութեան համար :

«Եթէ»...ները, կրնան երկարել հարցատրութեան թելերը, բայց միշտ չեն յաջողիր ծածկել իրականութիւնը :

Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան փաստն ու արժէքը, երբեք չի նեմամար «եթէ»ներու շարքով մը : Ոչ ալ Լենինի դերը կը տատրազնահատուի, երբ դիտենք թէ, առանց Վլիհէլմ Բ-ի բարեհաճութեան ան (Լենին) պիտի չկրնար որպէս « ապրանք » ուղարկուիլ Ռուսաստան՝ բռնկցնելու համար Հոկտեմբերեան Յեղափոխութիւնը :

Եթէ թրքական նկատումները եւ կամ անոր ճանաչումը մեր անկախութեան՝ պատճառներ են որ հայութիւնը ուրանայ Մայիս 28ը, այդ նոյն տրամաբանութեամբ ինչո՞ւ չեն դատապարտեր Հոկտեմբերեան յեղափոխութիւնը :

Վլիհէլմ կայսրը ու իր կառավարութիւնը չէ՞ին որ մեծ ակնկալութիւններ ունէին ռուսական վերիվայրումներէն :

Ամենամոլեռանդ եւ կոյր հակարոլշեւիկը կրնայ օգտագործել այս փաստերը, պարզելով այն պայմանները, որոնք նպաստեցին Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան :

Այսքան միայն, բայց երբեք աւելին : Թողունք այս ակամայ չեզումը, մանաւանդ, որ մեր հակառակորդներուն համար տրամաբանութիւնը չէ որ արժէք ունի :

Կարեւորը անոնց համար, մեքենական այն պարտականութիւնն է, որ կ'ակնկալուի իրենցմէ՝ յայտնի եւ անյայտ հովանաւորներէ :

Կը չահի՞ն թէ կը կորսնցնեն, այդ ալ լուրջ խնդիր մը չէ իրենց համար :

Բացատրենք աւելի պարզօրէն :

Մեր առաջին դրութեամբ, յայտնեցինք, որ ներկայ վէճին առիթ, մեր հակառակորդ ճակատը, փորձեց հրապարակային քննութեան ենթարկել հայութեան քաղաքական ըմբռնումները :

Հոս աւելցնենք նաեւ համակրանքը :

Մայիս 28ի տօնակատարութենէն հանդէպ մեր հայրենակիցներու վերաբերումը միակ միջոցն էր ճշդելու բուն պատասխանը :

Այսօր, երբ հաստատօրէն դիտենք, որ մեր գաղութը իր պատկառելի մեծամասնութեամբ Մայիս 28ի հետ է, այս կը նշանակէ թէ ան կը մերժէ մեր հակառակորդներուն բոլոր տեսակէտները :

« Տօնել Մայիս 28ը իբրեւ ազգային անկախութեան օր՝ կը նշանակէ մեծագոյն անարդանքը հասցնել հայ հերոսական ժողովուրդին, որ 30 տարիէ ի վեր գտած է իր իսկական ազատութիւնը եւ հայրենիքի մէջ եւ հայրենիքէն դուրս կը տօնէ իր անկախութեան օրը՝ Նոյեմբեր 29»ը :

Զիօսինք երկրի ժողովուրդի մասին, որ իր լուռ տառապանքի մէջն իսկ ունի իր ուրոյնըմբռնումը՝ ազատութեան եւ հայրենիքին մասին, բոլորովին տարբեր իր իշխանաւորներու եւ անկոչ վաստաբաններու ըմբռնումներէն :

Աստր հակառակ, դիտենք սակայն գոյութիւնը այն փոքրամասնութեան, որ կը յամառի «Նոյեմբեր 29ը» նկատել «անկախութեան օրը» :

Կատարեալ համոզումո՞վ, թէ իրրեւ ընթացիկ քաղաքականութեան տո՞ւրք — այս հարցերու պատգամը կը թողունք ուրիշներուն :

Սէկն պարագայի մէջ, եթէ այս վերապահումներէն եւս ալ, պիղեն թէ կան Հայեր որոնց համար «Նոյեմբեր 29ը ազգային անկախութեան օր» է, մեր ժողովուրդի մեծամասնութիւնը կը մերժէ վճռապէս :

Ժողովրդական այս վճիռը, բստ «Զ. Փ.ի «անդրադարձ» մըն է միաժամանակ «Նոյեմբեր 29»ը փառաբանողներուն : Եւ ուղիղ պատասխանը իր իսկ բանաձեւին :

ԶՈՐՍ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐ

1.— Խորէն Համասփիւռ

ՄՄԲ.— Ողբացեալ Մինաս Մակարեան, որ մեռաւ Թէհրանի մէջ, սկսած էր իր յուշերը գրել Ս. Միութեան մէջ մահացած ընկերներու մասին : Դժբախտաբար մահը վրայ հասած ըլլալով, հապիւ չորս նահատակներու մասին կրցած է գրել :

Ահաւասիկ առաջին գրութիւնը, նուիրուած ընկեր Խորէն Համասփիւռի ՉՅՈՒՍԱՓԵՐ) .—

★

Ընկեր Խորէն Համասփիւռը համակովկասեան կուսակցական ու հասարակական գործիչ էր : Մինչեւ առաջին համաշխարհային պատերազմը ապրել ու աշխատել է Լենինկրատում : Հայկական չրջաններում աչքի էր ընկած իբրեւ իրաւաբան : Նա օգտակար է եղած մեր կուսակցական ընկերներին եւ կուսակցութեանը՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան հռչակաւոր դատի ժամանակ, ներկայանալով այդ պատմական գործի կազմակերպողը եւ ղեկավարողը· իսկ յետոյ նա եղած է Ա. Կերենսկու մերձաւոր օգնականներից մէկը :

Պատերազմի ժամանակ Խորէն Համասփիւռը զօրակոչի ենթարկուելով, պաշտօնավարել է զէխաւորապէս կովկասեան բանակի սպայակոյտի մէջ եւ, ըստ պահանջի, դերազանցօրէն նպաստել է զօրաճակատին կից գործող հայ ազգային հաստատութիւնների եւ կամաւորական չարժման յաջողութեանը :

Փետրուարեան յեղափոխութեան ամենածանրակչիռ չրջանին աշխատել է, լինելով պատասխանատու դիրքերի վրայ Դանձակում՝ իր ծննդավայրում : Նուրբի փաշայի պատմական արշաւանքի ժամանակ՝ Բադուի վրայ, առանձնապէս օգտակար է եղել Գանձակի ինքնապաշտպանութեան գործին : Հետագային, երբ զանգուածային ջարդեր էին սպասւում քաղաքում՝ կազմակերպուած տաճիկ վայրագ ղեկավարների կողմից, նաեւ Համասփիւռի չնորհիւ մեր ժողովուրդն ազատուած է այդ չարդերից :

Անդրկովկասեան կովկասեան դրամական տակ առնելու չրջանում, Համասփիւռը տեսնում ենք իրրեւ նախարար Ադրբէջանի կառավարութեան մէջ (*) :

Նա, հանդուցեալ ընկեր Արշակ Մալխասեանի հետ, ներկայացնում էր Ադրբէջանի հայութիւնը :

1920 թուին ,երբ խորհրդային կարգեր մտան Ադրբէջան, Խորէն Համասփիւռը բանտարկուեց : Նա մնաց բանտի մէջ մինչեւ 1921 թուի ընդհատուր ներումը : Այդ ներման հետեւանքով ազատուեց Համասփիւռը եւ աքսորուեց Ադրբէջանից :

Համասփիւռը, հաստատուելով Թիֆլիսում , ստեղծեց բարեկեցիկ վիճակ, զբաղելով իրաւաբանութեամբ : 1922 թուին կրկին բանտարկուում է եւ 1923 թուին Դաշնակցութեան երիտասարդ խմբի հետ աքսորուում է Ուրալ, իսկ այդտեղից էլ չուտով տեղափոխուում է Մոսկուա, օգտուելով Դաշնակցականների վրայ տարածուած ընդհանուր նեղումից :

Մոսկուա, իր ունեցած բազմաթիւ ծանօթների աջակցութեամբ, ստանում է իրաւաբանական պատասխանատու պաշտօն աչքի ընկնող հիմնարկութիւններից մէկում : Իրրեւ լաւ մասնագէտ, նա աշխատում է այդ հիմնարկութեան մէջ մինչեւ 1930 թիւը, երբ մեր ընկերների դէմ դրդած դրուած ընդհանուր բանտարկութիւնների ընթացքում ձերբակալուում եւ նախնական քննութիւնից

(*) Խ. Համասփիւռը մտաւ Ադրբէջանի կառավարական կազմի մէջ Հ. Յ. Դ. Բադուի Կ. Կոմիտէի որոշումով : Նա կառավարութեան մէջ էր, բայց առանց նախարարական որեւէ ճիւղ ունենալու : Միայն մասնակցում էր կառավարական նիստերին : (Յուսարեր)

Կապոյտ Խաչի օրը Մարսէյլի՛մէջ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ցունիս 6ին ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Հայ Կապոյտ Խաչը իր 9 մասնաճիւղերով, տօնեց իր «Օր»ը Սէ Մազընոյի մէջ : Սրահը լեցուած էր Ֆր. Կապոյտ Խաչի գործունէութիւնը գնահատող երկսեռ հասարակութեամբ :

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցէին տեղւոյն լաւագոյն ուժերը : Արտասանեցին Տիկին Մարութեան եւ Ս. Սարգիսեան : Շնորհիւ Տիկին Մարութեանի՝ պատեհութիւն ունեցանք վայելելու խոր զգացումով ապրուած ընտիր կտորներ : Երգեցին Օր. Ա. Զէյթունլեան եւ Օր. Տէր Աբրահեան : Սքանչելի էր փոքրիկ Ստեփանեանի չատ բնական կերպով ներկայացուցած «Զուարճասէր եւ գինով մարդը» : Ցաջող էր նաեւ Օր. Կօշակարեանի կովկասեան պարը : Պ. Լեւոն Ղեւոնդեան, առաջին մրցանակ (քոնսէրվաթուարէն), այս անգամ ալ իր սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած էր : Համեստ եւ չնորհալի այս երիտասարդ չուխախահարը մեծ համակրանք կը վայելէ մեր գաղութին մէջ : Վստահ ենք որ , օր մը Պ. Լ. Ղեւոնդեան պիտի դառնայ միակ վիրտուոզ չուխախահարը : Սէնթ Ալնի երգչախումբին խմբերգէն վերջ օրուան նախագահ Տիկին Հայարեան ըսաւ. — «Գեղեցիկ առաքինութիւն մը դարձած է, ամէն տարի տօնել Հայ Կապոյտ Խաչի «Օր»ը, եւ տալ մէկ տարուան նիւթական եւ բարոյական գործունէութեան պատկերը : Մենք չատ չատ եղած ենք մեր գործունէութեան մասին խօսելու : Ֆր. Կապ. Խաչը Մարսէյլի մէջ կազմուած է չատ կանուխէն, կիլլիկիոյ պարպումէն եւ Իզմիրի աղէտէն անմիջապէս վերջ, իր երեւումը նոր չրջան մը բացաւ՝ մեր գաղթական կեանքին մէջ : Ան, ինչպէս անցեալին, հիմա ալ կը կատարէ փրկարար աշխատանք , իր օգնութեան կարօտ բոլոր ձեռնարկներու մէջ ըլլայ դարմանատուն, աղքատ հիւանդներուն ձրի դեղեր, դարոցներ հայ մանուկը այլասերումէ յետոյ աքսորում է Սիբիր : Այդտեղ նրան յաջողւում է ծառայութեան մտնել եւ ապահովել իր տնտեսական կացութիւնը : Սակայն, կարճ ժամանակից յետոյ, դրկւում է պաշտօնից եւ ընկնում նիւթական չատ ծանր կացութեան մէջ : Նրբան պաշտօնից դրկում են ներքին գործոց նախարարութեան կարգադրութեամբ՝ տեղական մասնաճիւղի միջոցով :

Նիւթական անյուսալի վիճակը, ընդհանուր անապահովութիւնը ու անկապատ պայմանները անդրադառնում են նրա առողջութեան վրայ, եւ նա յանկարծամահ է լինում Աչինսկ (**) քաղաքում, մեր ընկերների չրջանում :

Խ. Համասփիւռը իր վերջին նամակում, ուղղուած ինձ, մահից մի ամիս առաջ, գանգատում էր հեզնանքով իր անմխիթար դրութիւնից, յայտարարելով իրեն դեռ չատ երիտասարդ, որովհետեւ 48րդ դարում էր ապրում եւ վստահ էր, որ դեռ երկար ժամանակ երիտասարդ պիտի մնայ :

Սովորական էին այդ ժամանակ նման տրամադրութիւնները Սիբիրի սառնամանիքներում ապրող մեր ընկերների համար... Հարազատ էին այդ տրամադրութիւնները նաեւ մեր սիրելի ընկերոջը, որը կարող էր, քաղաքական աւելի չպաստաւոր պայմաններում, չատ աւելին տալ եւ օգտակար լինել մեր ժողովրդին, նկատի ունենալով իր անձնական եզակի ընդունակութիւնները :

Իր առողջութիւնը, սակայն, չդիմացաւ կեանքիդաժան պայմաններին, եւ մահը յաղթեց : Այս անգամ չատերի մէջ հերթական զոհը եղաւ մեր սիրելի Խորէնը :

ՄԻՆԱՍ ՄԱԿԱՐԵԱՆ

(*)) Աչինսկ քաղաքը համանուն չրջանի կեդրոնական քաղաքն է· գտնւում է Զուլըմէ գետի վրայ : 1925 թուին ունէր մօտ 17 հազար բնակիչ :

Միշտ այս անկիւնէն մօտենալով խնդրին, Մայիս 28ը տօնել՝ կը նշանակէ, մերժել սովետական իշխանութեան «հայրական խնամքը» մեր երկրի եւ ժողովուրդին հանդէպ :

Եւ որովհետեւ Մայիս 28ը չտօնելով է, որ հայութիւնը իր հաւանութիւնը պիտի տայ Խորհրդային իշխանութեան վերագրած բոլոր առաքինութիւններուն, եւ Մայիս 28ը տօնելով պիտի ժխտէ, ուրեմն «Զ. Փ.»ն պէտք է համաձայն ըլլայ նոյնպէս, թէ՝

Հայութիւնը կ'արդարացնէ Դաշնակցութեան վարած քաղաքականութիւնը եւ կը հաւատայ անոր դրական հետեւանքներուն :

Մեր հակառակորդի համար, այս պատասխանը անսպասելի էր անտարակոյս : Առնուազն իր ամենազէտ խմբագրին համար ,որ իր մաղձը առաւօրէն թափելով, պիտի խուսափէր հետեւեալ տողերէն .

« Այս հարցր հայ մարդու համար (Մայիս 28ը չտօնել Ս. Թ.) ամէն բանէ առաջ խղճի եւ քաղաքական հասունութեան հարց է, եւ մենք չենք հաւատար, որ որեւէ դիտակից հայրենասէր հայ մարդ պիտի մասնակցի Դաշնակ չէֆերու կազմակերպած Մայիս 28ի հակահայաստանեան ցոյցին» :

Ֆրանսահայութիւնը իր մեծամասնութեամբ , Մայիս 28ի տօնակատարութեան մասնակցելով , ճիշդ է, որ հակացոյց մը կատարեց :

Այս ցոյցը սակայն ուղղուած էր ոչ թէ Հայաստանի, այլ բոլոր անոնց դէմ, որոնք «Նոյեմբեր 29»ով կ'ուզեն ուրանալ Մայիս 28ը :

Այս ցոյցը ուղղուած էր նաեւ անոնց դէմ, որոնց համար հայրենիքն ու անկախութիւնը նշանակութիւն եւ իմաստ չունին, եթէ չեն դանուիր բոլշեւիզմի մականին տակ, սովետական կարգ ու սարքով :

Ցուր է աչքերը փակել այս իրականութեան դէմ եւ անվերջ հայհոյել ու զառանցել, Սովետի քաջամարտիկ մտնեւիկներ ...

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄ.

փրկելու, օգափոխութեան կ'ձգան, եւն.: Պատերազմի ընթացքին ալ հազարէն աւելի ծրարներ ղրկուած են հայ դերիներուն»:

Յետոյ մանրամասնեց Մարսէյլի 9 մասնաճիւղերուն (700 անդամներով) կազմակերպական ներքին կեանքին աշխատանքները:

Առաջին բանախօսն էր ընկեր Մարութեան, «Արդար է որ, տօնուի այս հսկայ կազմակերպութեան «Օրը»: Հայ կիներու այս մեծ կազմակերպութիւնը Ֆրանսայի մէջ կը կոչուի ԿԱՊՈՑ ՀԱՋ, Ամերիկայի, Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ «Հայ Օգնութեան Միչ» , Իրանի եւ Իրաքի մէջ «Հայ Տիկնանց Բարեգործական Միութիւն», սակայն իրականութեան մէջ մէկ կազմակերպութիւն է, որ կը ձգտի նոյն նպատակին, եւ պատիւ կը բերէ սփիւռքի հայութեան:

Զանազան գաղութներու մէջ ունի արհեստանոցներ, դորգի թագվեհուիներ, մանկամսուրներ, դիշերային դպրոցներ եւ մահճակալներ զանազան հիւանդանոցներու մէջ, դպրոցներ, աղքատներու օգնութեան կեդրոն, դարմանատուներ, պատսպարաններ, որբանոցներ, օգափոխութեան կայաններ ,իսկ Ամերիկայի իրենց կեդրոնը կը հանի հոն ուր պէտք ունին իրեն, այսինքն ամէն տեղ:

«Ոչ ոք կրնայ ուրանալ, անոր կատարած դերը, երբ հայ ժողովուրդը իր կրած ահաւոր տառապանքներէն, ջարդերէն ոտքի կանգնած , դեռ կ'ապրի , մեծագոյն տոկոսով պարտական է հայ կինոջ, զոր մեր պատմահայրը Եղիշէն 5րդ դարուն անմահացուցեր է: Մեր պատմական դրօշը՝ մեր անկախութեան խորհրդանշանը, երեք գոյն ունի, կարմիր , կապոյտ եւ նարնջագոյն, Ա.Ջ.Մ.Ի.ները մեր պայքարի դրօշին կապոյտ մասը կը կազմեն պատիւ իրենց կատարած գործին»:

Երկրորդ խօսողն էր ընկ. Սաթօ Յակոբեան , (Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը) , որ ներկայացուց Կապոյտ Ա.Ջ.Մ.Ի կատարած աշխատանքները: «Կապոյտ Ա.Ջ.Մ.Ի կը ծառայէ գաղափարի մը, որ մարդուն ծնունդին չափ հին է, դուէ եւ իրբօղութիւն, մեր մէջ հայ կինը կը ներկայացնէ այդ գաղափարը եւ տիպարն է առաքինութեան եւ գոհողութեան: Հայ կինը այր մարդուն հետ միասին տարած է նաեւ մեր ազատագրական պայքարը: 1915ին հայ կինոջ վիճակուեցաւ դառն ճակատագիր մը, սակայն իր բոլոր տառապանքներուն մէջ վառ պահեց ան ազգ. ոգին եւ զայն փոխանցեց իր զաւկին: Մեր բախտորոշ շրջանին, հայ կինը դարձեալ պատնէշի վրայ էր: Հայաստանի անկումին յետոյ ,գաղթական օտար երկիրներու մէջ: Կարիքը մեծ էր, հոս ալ իր մեծ կազմակերպութեամբ դարձեալ առպարէզ նետուած էր ան մինչեւ այն օրը, երբ մեր երկիրը հնարաւորութիւն կ'ունենայ ընդունելու անխտիր իր պանդուխտ զաւակները»:

Սէն Լուի Ա.ուագախումբով սկսան Եւրոպական պարերը: Մէջ ընդ մէջ եղան երգեր, արտասանութիւններ մինչեւ կէս գիշեր, հանդիսականները պահելով խանդավառ տրամադրութեան տակ:

Ա. ՍՈՒՐԻՆ

ՊԱՆԴՈԿԻՆ ՄԻՋ.— Ցաճախորդը.— Ի՞նչ են սա սեւ կէտերը պատին վրայ :

Սպասաւորը.— Ֆիլ մը ուշադրութիւն ըրէք, եթէ թռչին, ճանճ են, եթէ ոչ, մլուկ :

ՁԱՑՆԵՐ ԳԱԻԱՌԻՆ

«ՄԱՑԻՍ 28»Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՅՄԲ.— Շատ ուշացած ըլլալով, կ'արձանագրեմ միայն հիմնական մասերը.—

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մեր գաղութին ալ արժանի պատասխանը տուաւ Ծանօթ խառնիճաղանճին, անօրինակ խանդավառութեամբ եւ բազմութեամբ տօնելով Մայիս 28ը ,իտալական մեծ սրահին մէջ:

Օրուան նախագահ ընկեր Յ. Պալիկեանի բացման ճառէն վերջ, Սէնթ Ալի Նոր Սերունդի երգչախումբի կողմէ երգուեցաւ «Մարսէյեզ»ը եւ «Փամ փորոտան»ը: Այդ պահուն Նախկինմարտիկներու եւ Կամաւորներու Միութեան անդամները զինուորական համաչափ քայլերով եւ երգով մտան սրահէն ներս, առաջնորդութեամբ եռագոյն դրօշակիր, եւ իրենց նախագահին: Սրահը մէկ մարդու պէս ոտքի կանգնելով ծափահարեց զանոնք:

Առաջին բանախօսն էր եռանդուն Ֆրանսահայ, տիկին Օաէթ Միքայէլեան, որ նախ Ֆրանսերէն եւ ապա հայերէն դիւրաւոր ճառով մը ծանրացաւ «Մայիս 28»ի նախընթաց դէպքերուն եւ հերոսական պայքարներուն վրայ: Այս առթիւ պանծացնելով հայ ժողովուրդին չատ մը առաքինութիւնները, յայտարարեց.— « Ինքս Ֆրանսացի, պատիւ կը համարեմ այս բեմէն ձեզ խօսելու հայերէն եւ Հայուհիի մը զգացումներով: Հպարտ եղէք որ Հայ էք, եւ Հ. Ց. Դաշնակցութեան նը - ման կուսակցութիւն մը ունիք իրրեւ ղեկավար : Կեցցէ Ֆրանսան, կեցցէ հայ ժողովուրդը եւ կեցցէ հայ ժողովուրդի հարազատ զաւակը՝ Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը »:

Յետոյ կարդով խօսեցան S. F. I. O.ի փոխքարտուղար ընկեր Կիւտիսէլլի, երեսփոխաններ Լէհնարտ եւ Կասթօն Տէֆէր (նախկին նախարար), Ջերմ արտայայտութիւններով: Նշանակալից էին մանաւանդ ընկեր Կիւտիսէլլիի խօսքերը Հայութեան մասին:

— « Մեծ համակրանք ունէի ձեր ժողովուրդի հանդէպ, բայց որչափ աւելի մօտէն ճանչցայ ձեզ, այնչափ աւելցաւ համակրութիւնս, վերածուելով հիացմունքի: Գիտէի որ մշակոյթով եւ ընդունակութեամբ բացառիկ ազգ մըն էք, բայց քիչ առաջ «Մարսէյեզ»ի դադրընթաց երգուած ձեր ազգային երգը համամման եւ քիչ մը աւելի խոր տպաւորութիւն ձգեց իմ վրայ, թէեւ ոչինչ հասկցայ խօսքերէն: Ձեր այս սիրունիկ եւ համակրելի երիտասարդ երիտասարդուհիներու երգերը, արտասանութիւնները եւ պարերը կրնան հիացում պատճառել բոլորին :Իսկ այն գաղափարական կապը որ միջազգային ընկերվարութեան մեծագոյն նպատակն է, դիտաւոր երաշխիքը թող դառնայ ձեզ աւելի ուժեղ եւ աւելի խանդավառ չարունակելու ձեր գործը: Վստահ եղէք որ մենք ձեզ հետ ենք»:

Մեր յարգելի հիւրերուն ճառերը կ'ընդմիջուէին բուռն ծափերով: Հայ արհեստաւորներու հայկական պարերէ վերջ՝ բեմ հրաւիրուեցաւ ընկեր Մ. Մարութեան, որ Սուրիոյ մեր ընկերներու ողջոյնները հաղորդելով ,իրեն յատուկ պերճախօսութեամբ բացատրեց «Մայիս 28»ի խորհուրդը եւ Հ. Ց. Դաշնակցութեան վճռական դերը :

Վերջին բանախօսը, մեր սիրելի Նարդոնին, բեմ կուգայ ընդհանուր ծափերու տակ: Կը սկսի խօսիլ այնպէս ինչպէս ինք կը խօսի: Ճիդ ջիղեր հռետորական մարզանքներ կատարելու: Կը խօսի պարզ եւ ժողովրդային , կը խօսի ներկայէն եւ ապագայ ցաւերէն: Ցուզուած է անմիտ հակառակորդներու դաւհկութիւններէն, եւ կը դառնայ որ սիտի պոռթկայ :երանի թէ գրի առած ըլլար իր արձքան պահկերացից նկարագրութիւնները: Ընկերը իր խօսքը վերջացուց ներկաներու խանդավառ բացականչութեան տակ :

Հանդէսին պաշտօնական մասը վերջացած ըլլալով ընկեր Պալիկեան իր չնորհակալութիւնը յայտնեց նախ ներկայ հիւրերուն (Ֆրանսերէն), յետոյ բոլոր բանախօսներուն, երգողներուն, արտասանողներուն, Մարտիկներու Հկամաւորներու Միութեան ներկայ հասարակութեան : Ցետոյ սկսան եւրոպական պարերը եւ ուրախութիւնները մինչեւ առաւօտ: Հանդէսին կարգադրութիւնը ստանձնած էր Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը որ յաջողութեամբ գլուխ հանեց իր պարտականութիւնը :

★ Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցէին Պ. Լեւոն Ղեւոնդեան (ջութակ) ընկերակցութեամբ Օր. Annette Julienneի եւղեկավարութեամբ երաժշտագէտ Պ. Յակոբ Քիւրքճեանի:

★ La Volonté Socialiste տեղական թերթը երկու սիւնակ նուիրած է նկարագրելու համար Մայիս 28ի խանդավառ տօնակատարութիւնները Մարսէյլի եւ կարտանի մէջ, համակրական տողեր նուիրելով :

Յովհ. ՏԷօմՒճեան

ՄԱԳԱՂԱԹՆԵՐ ՈՐ ԿԸ ՑԵՂԱՓՈԽԵՆ ՔՐԻՍՏՈՆԷՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

ԳԱՀԻՐԷ.— Լուքսօրէն 50 քիլոմեթը դէպի հիւսիս, քարայրի մը խորը գտնուած է կարաս մը որուն մէջ կային պապիրոսի վրայ գրուած ձեռագիրներու դէզ մը ,որ Քրիստոսէ վերջ երրորդ դարու թուականը կը կրէ եւ գրուած է դպտերէն: 12ի չափ մեծ հատորներէ կը բաղկանայ , որոնց կաշիէ կազմը տակաւին անեղծ մնացած է: Հոն կան քանի մը տասնեակ կրօնական տեսութիւններ եւ հատուածներ սրբազան գիրքերէ, Գնոստական կրօնական հատուածին պաշտամունքին դրծածութեան համար :

Այս վաւերագրերուն չահագրգռութիւնը կը կայանայ այն բանին մէջ որ, անոնք բոլորովին կը վերանորոգեն պատմութիւնը արեւելեան հեթանոսութեան վախճանին եւ սկզբնաւորութիւնը քրիստոնէութեան: Անոնք կը հաստատեն թէ գնոստականութիւնը քրիստոնէական հերձուած մը չէր, այլ ինքնավար կրօնք մը, որ իր վարդապետութիւնը, իր հետեւորդները եւ իր պաշտամունքը ունէր ամբողջ Նեղոսի հովիտին մէջ, քրիստոնէութեան երեւումէն չատ աւելի առաջ:

Տօքթէօր Էթիէն Տրիոթոն, եգիպտական հնութիւններու տնօրէնը այս առթիւ ըսած է.— «Պէտք է վերաքննենք Ղպտի լեզուի մասին մեր բոլոր ծանօթութիւնները: Մեր դիտցածին պէս, հին Եգիպտացիներուն խօսած լեզուն չէր այդ որ յունարէն տառերով գրուած էր, երբ պէտք եղաւ Աւետարանները թարգմանել: Ղպտերէնը գոյութիւն ունէր իր դիրով, որ Յոյներէն փոխ առած էր, քրիստոնէութեան երեւումէն չատ աւելի առաջ Նեղոսի հովիտին մէջ իրրեւ լեզու եւ կրօնք գնոստականներուն :

Կ'կարսւի թէ Լուվրէնի թանգարանը տրամադիր է այս ձեռագիրները հրատարակել իր ծախքով, որպէսզի գիտական աշխարհը կարենայ ուսումնասիրել զանոնք:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Պետրովը այս բոլոր անախորժ երեւոյթների համար իր «բանաւոր» բացատրութիւնը ունէր, որից բացայայտ երեւում էր, որ Ցարիցինի իշխանութիւնները ոչ միայն խրատներ չեն տուել Պետրովի, այլ մինչեւ իսկ յայտնել էին, որ ինքնօրէն իր գլխին ճարը նայի: Կացութեան մասին խորհրդակցելուց յետոյ վերջնապէս որոշեցինք, որ հենց որ Գրիգորն ու Վահագնը վերադառնան Բագուից, ինչ էլ լինի նրանց բերած լուրը, պիտի մեկնինք Բագու, թէկուզ մէկ տասնեակ հոգիով :

Արմաւիրի վրայով նոր ու արժանահաւատ տեղեկութիւններ էին հասնում երեւանից: Հայաստանում հանրապետութիւն էր հռչակուել եւ հայ ժողովուրդը պետական աշխատանք էր կատարում: Ուզում էի երեւան գնալ, բայց ի՞նչպէս: Ցայտնեցի մտադրութիւնս Սեպուհին ու Ստեփանին, որոնք անհեթեթ գտան առաջարկս: Փող չունէի: Ի՞նչպէս կարող էի հազարաւոր մղոններ կտրել, ռազմաճակատներից սպրդել եւ անվտանգ Ռուստով հասնել, ուր եղբայր ու ազգական ունէի: Ջանացին ինձ տարհամոզել, բայց որոշել էի նետուել այդ խելայեղ արկածախնդրութեան մէջ:

Անօգուտ չէի, բայց անհրաժեշտ մէկն էլ չէի նրանց համար: Սակայն այսպիսի արկածալի ու երկար ճամբորդութիւն, այն էլ ոլոր մոլոր ճամբաներով, խելագարութիւն էին համարում: Մուրատի միջամտութիւնը հարկ եղաւ, որ մերոնք չընդդիմանան իմ բուռն փափաքիս :

Ողջերթի համար բոլորն էլ կայարան եկան : Վերջին համբուրողը Մուրատն էր: Ձեմ մոռանայ իր վերջին խօսքը, բաժանումից առաջ:

— Աչխարհ է. կարելի է այլեւս իրար չտեսնենք :

Ու բռունցքը պրկեց եւ ջղաձգօրէն թոթվելով, ասաց.

— Ահա այսպէս, միշտ տղամարդ եղիր :

Այդ դիշերը չկարողացայ քնել: Ձէի լսում գընացքի միօրինակ ու տաղտկալի աղմուկը: Ականջիս մէջ հնչում էր Մուրատի ձայնը, նրա առաջին բառերը.

— կարելի է այլեւս իրար չտեսնենք :

Աւելոր պատչաճի արտասանուած խօսքեր չէին: Ցիշում եմ Մուրատի դէմքը, որ պարուրուած էր տխրութեան մի թափանցիկ քողով: Իրաւ է, մի ամեհի մրրիկ, որ խոլական խաղացքով արշաւասոյր աւերածում էր համատարած Ռուսիան, կարող էր անխնայ կոխել տալ նաեւ մեզ բոլորիս: Սակայն ինձ թւում էր, աւելի խոր մի բան կար թաղնուած, որ անմեկնելի էր ինձ համար այն ատեն :

Եւ Մուրատը Բագու գնաց :

Գնաց իր ընկերների հետ: Գնաց, առանց դունդի եւ առանց Պետրովի :

Գնաց ,որովհետեւ չէր կարող չգնալ :

Եւ գնաց մեռնելու համար:

Այլեւս իրար չտեսանք :

Նախազգացո՞ւմ էր, թէ ձուլածոյ խօսք: Իր մահուան նախօրեակին, պատմում է Սեպուհը, չարագուշակ մի երազ է տեսել, որի մեկնիչը ինք է եղել: Իր մահն է տեսել:

Սա կանխազգացում չէր, այլ վճիռ, կամքի դերզօր պրկում. մեռնելու հոգեկան պատրաստակամութիւն :

Մուրատը մեռաւ խորթ ու օտար երկինքի տակ, բայց իր կեանքը զոհեց իր պաշտած հայ ժողովուրդի համար :

Իր հոգին այժմ հանգչում է խոր անդորրութեան եւ դերադոյն երանութեան մէջ:

Մուրատի նման հերոսների համար ամերիկացի բանաստեղծ Ուոլդ Ուիթմընը ասել է.

«Ներդող չեմ հիւսում քո անունին, որովհետեւ հասկանում եմ քեզ »:

ԲԺԻՇԿ ԵՐ. ԽԱՉԱՆԱՍԵԱՆ

(28րդ եւ վերջ)

ՅԻՄԱՂ.— երիտասարդ մը, որ նոր հասած էր Անգլիա, ծովափ կ'երթայ լողալու: Կը հանուի, եւ երբ ծով պիտի մտնէր, ոստիկան մը կ'աղաղարէ.— Արգիլուած է, պարո՛ն :

— Բայց բարեկամ, երբ ես եկայ, դուք այ հոս էիք, ինչո՞ւ չըսիք որ չհանուիմ:

— Ներողութիւն, սիրելիս, հանուիլը արգիլուած չէ, ծով մտնելը արգիլուած է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԴԱՐԱՁԻ ֆրանսական դեսպանը պաշտօնապէս եւ դրաւոր հաղորդեց Թուրք կառավարութեան թէ 1939ի անդրեւֆրանքեւթուրք դաշնագիրը ի զօրու է։ Ֆրանսական դեսպանն ալ նոյնիսկ յայտարարութիւն մը կրաւ վերջերս ։

ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐՈՒ դործադուլը եւրկ տեղի ունեցաւ Ծանուցուածին համաձայն ։ Մէկ միլիոն կը հաշուեն բանթողներու թիւը։ Կառավարութիւնը ազդարարեց որ բոլոր դիւանապետներն ուշանհրաժեշտ»պաշտօնեաները պէտք է գործի գլուխ գտնուին, հակառակ պարագային իրենց թոշակին կէսը պիտի կտրուի իբր պատիժ։ Նաեւ գործադուլի օրականը չպիտի վճարուի բոլորին ալ։ Սկնտիքան բողոքեց այս կարգադրութեան դէմ։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԵԼՄՏԱՑՈՑՑԻՆ մէջ, անցեալ տարիներուն գործուած վատնումներու եւ ապօրինի ծախքերու խնդիրը քննուեցաւ մանաւանդ յանձնաժողովի մը կողմէ։ Այս առթիւ կը յայտարարուի թէ 760 պաշտօնեայ պաշտօնանկ եղած են, իսկ դատարանները 648 հոդիի պատիժներ սահմանած են։ Վատնումին մեծագոյն մասը տեղի ունեցած է գերիներու նախարարութեան մէջ ։

ԻՍՐԱՑԼԻ ԵՒ ՍՈՒՐԻՈՅ միջեւ կատարուող զինադադարի բանակցութիւնները վերջնապէս խզուեցան, ինչպէս կը հաղորդէ Դամասկոսէ պաշտօնական հեռագիր մը, որ կ'ըսէ. «զինադադարին կրկնակի բանաբարումը, մանաւանդ Երուսաղէմի շրջանին մէջ, ուէ յոյս չտար Հրեաներուն բարեմտութեան մասին»։

★ Ազգերու ժողովին հրեայ պատուիրակը բողոքագիր մը տուաւ Անգլիոյ այն որոշման դէմ, որուն համաձայն պիտի վերսկսի արաբ երկիրներու զէնքի հայթայթումը ։

ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ մեռադադրծուածեան նախարար Պ. Իվան Թէւոսեան նախարարաց խորհուրդի փոխ նախագահ անուանուեցաւ եւ իրեն յաջորդեց Պ. Թուժմին։

ԱԼՊԱՆԻՈՑ նախորդ փոխ վարչապետը, զօր. Քոզի Ճոքէ զինադադարուեցաւ, իբրեւ դործակից մառէշալ Թիթոյի։

ԱՆԴԱՐԱՁԻՆ կը հեռագրեն թէ զինուորական արտակարգ պատիւներով թաղուեցաւ Մոսկուայի Թրքական դեսպանատան դիւանագիտական սուրհանդակը, Ֆուատ Կիւղալթան, որուն համար կ'ըսէին թէ անճնասպան եղած է վերադարձի ճամբուն վրայ։ Հանդուցեալին մարմինը Անգարայի մէջ դիմաւորուեցաւ արտաքին գործերու, ազգ. պաշտպանութեան եւ ուրիշ նախարարներու կողմէ։ Ինք զօրավարներ կը հետեւէին դագաղին մինչեւ գերեզմանատուն, ընկերակցութեամբ երկու զինուորական նուագախումբերու որոնք յատուկ են ազգ. հերոսներու։ Կ'ըսուի թէ սուրհանդակը գինուորական փաստաթուղթեր կը փոխադրէր ։

*ՑՈՒՆԻՍԻ*սուրճը պիտի սկսի բաժնուիլ առաջին եռամսեային 55 թիւ կտրօնով, դայ ամիս J.երն ալ իրաւունք պիտի ունենան սուրճի։ 56 թիւ կտրօնով 500 կրամ բրինճ պիտի տրուի իրաւունք ունեցողներուն ։

17 *ԿԻԼՕ* ոսկի գողցուեցաւ Ափրիկէէն Օրլի եկող օդանաւի մը մէջէն։ Կը քննուի թէ այս գողութիւնը ո՞ւր տեղի ունեցած է։

ԿԱՐԱԳԸ 250 ֆրանքէն աւելիի գնող չկայ Արտէշի ծահանդին մէջ։

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ գիները դարձեալ պիտի բարձրացնէ կառավարութիւնը Յուլիս1էն սկսեալ։

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ սակարանին արժեթուղթերը նոր եւ դալի անկում մը կրեցին առջի օր ալ։ Պատճառը կը վերագրուի հանքագործներու գործադուլին, անգործութեան աւելնալուն եւ տոլարի դժուարին կացութեան ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Պօմոնի դպրոց սրահին մէջ։

Դեղարուեստական խնամուած բաժին, աչակերտներու կողմէ։ Սիրայօժար մասնակցութեամբ սիրուած լութակահար Պ. Ս. Չէօրէքճեանի, կովկասեան տարազով պիտի պարէ Օր. Քնարիկ Զորպաճեան։ «ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՀԱՐՍԱՆԻՔ» Պօմոնի թեւիկներու կողմէ, որոնց սրինդով կ'ընկերանայ Պ. Սիմէոն Շիշմանեան։ «Շանթ» թատերախումբը կը ներկայացնէ «ՈՒՇ ԼԻՆԻ ՆՈՒՇ ԼԻՆԻ» հայկական ուրախ օփերէթ ։

ԹԼՑԱՍԵՂԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի, այս շաբաթ ժամը 3ին, Սասունցիի ճաշարանը, 31 rue d'Alexandrie, métro Strasbourg St. Denis։ Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ արուարձաններու ընկեր–ընկերուհիները։ Մուտքը ազատ է։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dumesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՊՈՐՏՈՑԻ մէջ նախաձեռնութեամբ Հ. Ը. Դ. Մուրատ խումբի, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ։ Այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին ընկերվարականներու սրահը, Սընթոն։

Կ'երդէ Նոր Սերունդի երդչախումբը դպրոցի աշակերտներով, դեկավարութեամբ Օր. Շաքէ Քիւնտիրեանի ։

Կը նախագահէ Պ. Ա. ՄԻՒՋԱՑԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Հ. ԹԱՇՃԵԱՆ
Երգ, արտասանութիւն, մեներգ եւայլն։
Մուտքը ազատ է ։

★

ՇԱՎԻԼԻ մէջ, այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահը, rue Stalingrade։ Նախաձեռնութեամբ Հ. Ը. Դ. «Արդութեան» խումբին եւ մասնակցութեամբ Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի եւ Ֆրանսահայ Կազոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն ։

Կը նախագահէ Պ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
Կը խօսի ընկեր ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին Նոր Սերունդի կողմէ, երդչախումբ դեկավարութեամբ Պ. Արա Պարթեւեանի։ Կը ներկայացուի Ա. Ահարոնեանի «ՄԱՑՐԸ» (մէկ պատկեր)։

Մեներգ եւ արտասանութիւններ Նոր Սերունդի երկսեռ երիտասարդներու կողմէ։

Եւրոպական պարեր նուագախումբով։ Մատչելի պիւֆէ։ Մուտքը 50 ֆրանք

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԱԿԱՆ Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը այս կիրակի ամբողջ օրը Clos des Fusainsի մէջ։ Կը նախագահէ Պ. Մ. ՃԵՐԱՆԵԱՆ։ Կը խօսի Պ. Գ. ՍԻՄՈՆԵԱՆ։ Կը հրաւիրուի Վալանսի հայութիւնը անխտիր։ Ոչ ածուրդ, ոչ ալ նուիրատուութիւն։ Մտիչքը տեղւոյն վրայ ։

ԲԱՑՕԹԵԱՑ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳԱԽՈՒՄԲԻ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Ալհամպրայի մէջ, այս շաբաթ գիշեր, 9.30էն մինչեւ լոյս։ Եղանակի ամէնէն հաճելի ժամանցը։ Երկու ընտիր նուագախումբ, փոքր պարախումբ գեղջուկ տարազներով, եւ երկսեռ խումբ, իր էն ոգեւորիչ երգացանկով ։

Թատերական մեծ ներկայացում

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 26ին, կիրակի օր ժամը 3ին Théâtre Verdiի մէջ (56 rue d'Alger)։ Ղեկավարութեամբ՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ, մասնակցութեամբ ՏԻԿԻՆ Ռ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ եւ ՇԱՆԹ թատերախումբի մեծ պատրաստութեամբ առաջին անդամ ըլլալով Ֆրանսահայ բեմի վրայ կը բեմադրուի՝ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ

Օչին - Պաղը

Ողբերգութիւն 8 պատկեր։ Կիլիկիոյ հայ թաղաւորութեան կեանքէն ։

ԱՄԱՎԵՐՋԻՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած ՎԱՒԱՆՍԻ կապոյտ Խաչի վարժարանի «Մատակարար Մարմնի» կողմէ, այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8ին Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ։ Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողները եւ մայրենի լեզուի ուսուցման նախանձախնդիր հայրենակիցները։ Մուտքը ազատ է։

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ ։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Վալպարէյ, Լա Փօմ, Սէն Մարսէյ, շրջանի հոգաբարձութեան կողմէ, այս կիրակի ամբողջ օրը, Վալպարէյ (Bar Vidal)ի օդասուն պարտէզին մէջ, մեծ պատրաստութեամբ։ Կը նախագահէ շրջանիս հոգ. հովիւ ԲԱՐԿԻՆ ՔՀՆ. ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ։ Կը խօսի ուսուցիչ Պ. Տ. ՓԻՐԱՆԵԱՆ եւ հոգաբարձութեան կողմէ վարիչ քարտուղար Պ. Ա. ԱՇՃԵԱՆ ։

Գեղարուեստական բաժին եւ թատերական ներկայացում ԴՈՒՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ ։

Հանդէսի տեւողութեան իր մասնակցութիւնը կը բերէ Սէն Լուի երկսեռ երգչախումբը, դեկավարութեամբ ծանօթ երաժշտագէտ Պ. Հ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆի։ Հանդիսավայրը բաց է առաւօտեան ժամը 9ին, փափաքողները կրնան կէս օրուան ճաշը կատարել տեղւոյն վրայ։ Պաշտօնական մասը կը սկսի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին։

ԾՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՑԻ Հ. Ը. Դ. «Խանասոր» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին ։ Դասախօս ընկեր Վ. Պարոնվարդեան ։ Նիւթ՝ «Ամրամ իր կեանքը եւ գործը» ։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 9ին, Société Savantesի G. սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Հայերէնի դասընթացք ժամը 8էն 9։

Հ. Ը. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais։ Կարեւոր օրակարգ ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

Հ. Ը. Դ. Վիէնի կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Օհանջանեան ակումբին մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

Հ.Ը.Դ.Պէլվիլի Ռոստոմ խումբի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱԶԻ ՕՐ

Պանեէօ - Քաշանի մասնաճիւղը կը տօնէ «ՖՐ. Կ. ԽԱԶԻ ՕՐ»ը, այս կիրակի, ժամը 3էն 7, Bourg la Reine, 2 rue Condorcetի սրահին մէջ։

Կը խօսի ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Թէյասեղան։ Գեղարուեստական բաժին։ Երգ, արտասանութիւն եւ Կովկասեան նուագ։ Մտիքերու մասնակցութեան համար մուտք 50 ֆրանք ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՈՒԹԻՒՆ

Մ. Ռ. ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
կիր. 26 Յունիս, 1949 ժամը 15էն 22

Սեւրի Մուրատեան վարժարանի պարտէզներուն մէջ։ Հասոյթը պիտի յատկացուի վարժարանին մէջ չքաւոր եւ յառաջադէմ սաներ պահելու ազգային նպատակին ։

Ընտրեալ գեղարուեստական բաժին, որ պիտի տարածուի բարձրախօսներու միջոցաւ ։

Ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ ։

Հրաւիրատոմսերու համար դիմել Պ. Պ. Հրաչեանին 6 rue Lamartine, Ա. Տարօնեան 115 rue d'Aboukir եւ Սեւրի Մուրատեան վարժարանը ։

Ուշադրութիւն.— Անձրեւի պարագային նախատեսուած է հսկայական վրան մը, որ պիտի պատսպարէ ամբողջ դաշտահանդէսը ։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԸ ԻՍԻ ԼԷՄՈՒԼԻՈՆՑԻ ՄԷՋ

25 Յունիս չաբաթ գիշեր, ժամը 8.45ին, թաղապետական թատրոնին մէջ (Մէզօն տիւ Բէօփլը)։ Ա. անդամ ըլլալով ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ, մասնակցութեամբ՝ Տիկին Ս. ՆՇԱՆԵԱՆի, Օր. Մ. Էքիւզեանի, Քնար եւ Այտա Ազնաւորեաններու, Ա. Գմբէթեանի, Ն. Մարգարեանի եւ Ա. Գառնիկեանի կը ներկայացնէ՝ Փարիզի մէջ մեծ յաջողութիւն գտած՝ Ժան Էգառի

ԲԱԲԱ ԼԸ ՊՕՆԱՌ

Ընտանեկան ցնցող գոմէտի տուամ 4 արար ։ Թարգմ. եւ բեմադրութիւն՝ Տրդատ Նշանեանի ։ Տոմսերու գիները խիստ ժողովրդական։ Ա. 150 ֆրանք (թիւով), 100 եւ 75 ֆր., (ոչ թուադր.) ։ Տոմսերը կանխաւ ապահովել բոլոր հայկական սրճարաններէն եւ դերձակ Վարդուկեանէն, 7 ավ. Վիքթոր Քրէսօն ։

FROMAGE BLANC
FABRIQUÉ PAR
DALAKUPEIAN
A MURO (CORSE)
Garanti Pur Lait de Brebis

Քորսիքայի առաջնակարգ ճերմակ պանիրը
Միակ ներկայացուցիչը
DALAKUPEIAN FILS AINÉ
48 rue Puvis de Chavannes, Marseille Tél. Co. 58-99
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՊԱՊՐԱՆՔՆԵՐ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 աճգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գինը 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Vendredi 17 JUIN 1949 Ուրբաթ 17 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5874-Նոր շրջան Թիւ 1285

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀՐԷԱԿԱՆ ՋԱՐԹՕՆՔԸ

1948 Մայիս 15ի կէս գիշերին ծնաւ Իսրայէլի անկախ պետութիւնը, Միջերկրականի ղեղածիծաղ ափերուն վրայ, խիստ երկար ու ահաւոր երկունքէ մը վերջ։

Ամբողջ քանի դար հայրենիքէ եւ պետութենէ զուրկ, հալածական ու թափառական, չորս հովերուն ցրուած, ծովերէ եւ ովկիանոսներէ անդին նետուած, Իսրայէլի զաւակները վերջապէս ունեցան պատառ մը հող, իրենց նախահայրերուապատմական հայրենիքի մէկ մասին վրայ, ի դին անհուն զոհողութեանց։

Երկար է Իսրայելացւոց պատմութիւնը։ Հին կատակարանը կենդանի վկան է անոնց անցեալի փառքերուն եւ դժբախտութեանց։ Դաւիթի եւ Սողոմոնի թագաւորութեանց փայլուն օրերը վայելէ առաջ եւ անկէ վերջ ալ անոնք քանիցս ինկան դերութեան մէջ, տարագրուեցան Եգիպտոս եւ Բաբելոն, մինչեւ որ Հռոմայեցւոց յաջորդական հարուածներուն տակ կործանեցաւ երուսաղէմը, քանդուեցաւ Հրեայ պետականութիւնը եւ դարարկուեցաւ Պաղեստինը Հրեաներէ։

Թափառական Հրեան ուր որ գնաց, քարշ տուաւ ու պահպանեց իր դոյութիւնը, յարմարեցաւ տեղական պայմաններուն եւ իր բնածին ձիրքերուն շնորհիւ դիրքի տիրացաւ, հակառակ անվերջ հալածանքներուն։ Միջին դարուն, երբ Խաչակրաց արշաւանքները իրարու կը յաջորդէին, հակահրէական չարժումն ալ իր դադաթնակէտին հասաւ։ Հաւատաքննութեան երկրէն՝ Սպանիայէն վտարուեցան Հրեաները։

Շնորհիւ այդ հալածանքներուն էր, որ Հրեան ամբողջ կառչեցաւ իր հնադարեան կրօնքին, իր բարքերուն ու աղօթքներուն, եկեղեցի մտնելէ առաջ անիկա թէ Լեհաստանի կեդրոններուն մէջ, հարստութեան մէջ յղփանար թէ թշուառութեան մէջ ոտայտէր։

Արհամարհուած եւ նախատուած ամէն երկրի մէջ մինչեւ 18րդ դարու վերջերը, Հրեաները կատարելապէս ազատագրուեցան եւ բոլորին պէս քաղաքացի դառնալու իրաւունք ունեցան միայն ամերիկեան եւ ֆրանսական մեծ յեղափոխութեանց շնորհիւ, Ամերիկայի մէջ 1787ին, Ֆրանսայի մէջ 1790ին։ Յաջորդ դարուն էր միայն որ Իտալիոյ (1870) եւ Գերմանիոյ (1871) մէջ եւս քաղաքացիական իրաւունքներ ստացան։

Այնուհետեւ, Հրեան Ֆրանսայի մէջ դարձաւ Ֆրանսացի, Ամերիկայի մէջ Ամերիկացի, Գերմանիոյ մէջ Գերմանացի, կորնդոց իր նախահայրերու լեզուն — եբրայերէնը —, խօսեցաւ անգլիերէն, ֆրանսերէն կամ գերմաներէն, բայց երբեք չդադրեցաւ Իսրայէլի կրօնքը (Թուրքիոյ «ոչ օնմէ»ներն անգամ իրենց դաղտնի արարողութիւններն ունին), ու մանաւանդ հաստատ պահեց իր հաւատքը լաւագոյն ապագայի մը, անկախ հայրենիքի մը մասին։

Հակահրէական չարժումը վերարծարծուեցաւ 19րդ դարու վերջերը Ռուսիոյ, Գերմանիոյ եւ Ֆրանսայի մէջ (Տրէյֆիւսի դատավարութիւնը)։ Ռուսիոյ մէջ պարբերական ջարդեր (պոգրոմ) տեղի ունեցան նոյնիսկ դարուս սկիզբները։ 1880—1910՝ չուրջ երեք միլիոն Հրեաներ հեռացան արեւելեան Եւրոպայէն եւ գաղթեցին Անգլիա, Քանատա, Աւստրալիա, Հարաւային Ափրիկէ, մանաւանդ Միացեալ Նահանգները, ուր ներկայիս անոնց թիւը հինգ միլիոնի կը հասնի։

Հրեաներուն համար ոչ մէկ մասնաւոր հրապոյր կը ներկայացնէր Պաղեստին, ուր կ'երթային միայն տարիքնին առած բարեպաշտներ, թաղուելու Ձէյթեայց երկրին մէջ։

Օսմանեան կայսրութեան օրով Պաղեստին չատ աղքատ եւ յետամնաց երկիր մըն էր։ 1881ին 20.000 Հրեաներ միայն կ'ապրէին հոն։

Հրէական Զարթօնքը սկսաւ 1860ին, երբ Փրիդի մէջ հիմնուեցաւ Alliance Israélite Universelle, որ դպրոցներ բացաւ ամէն կողմ, ձրի կրթութիւն տալու համար Իսրայէլի զաւակներուն։ Այդ դըպրոցներէն ելլող Հրեաները տոգորուած էին հայրենասիրական զգացումներով եւ կը կազմէին հրեայ մտաւորականութիւնը։

Մեծահարուստ հրեայ մը՝ Խոմեն տը Ռոչիլտ լային բացաւ քսակը եւ Պաղեստինի մէջ երկրագործական դպրոցներ հաստատեց, միլիոններ ծախսելով։

Այդ օրերուն ծնունդ առաւ նաեւ Սիոնական չարժումը, որուն հիմնադիրն ու վարիչ ուժն էր Թէոդոր Հէրցլ, Վիէննայի դաղափարապաշտ հրեշտակագիր մը (1860—1904)։ Առաջին Սիոնական Համադումարը տեղի ունեցաւ 1897ին Պազէլի մէջ (Զուիցերիա)։ Հոն էր որ որոշուեցաւ դիմել ամբողջ աշխարհի Հրեաներուն՝ հիմնադրամ մը դոյացնելու եւ Պաղեստինի մէջ հողեր դնելու համար։

1901ին ստեղծուեցաւ «Հրէական Ազգային Հիմնադրամ»ը։ Շնորհիւ հաւաքուած դրամին, 1909ին, եաֆայէն քիչ անդին, Միջերկրականի ափերուն վրայ հիմնուեցաւ Հրէական առաջին քաղաքը, Թէլ Աւիվը, որ 1948 Մայիս 15ին պիտի դառնար Իսրայէլի մայրաքաղաքը։

Նախ քան արիւն թափելը իրենց անկախութեան համար, Հրեաները Պաղեստինի մէջ իրենց ոտքին տեղ կ'ընէին՝ շնորհիւ մամոնային։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐ ԸՕՐԻՆ

ԱՁՆՏԵՂ ԵԻ ԱՁՍՏԵՂ

Ամէն տարի հեռուէն կ'արձագանգեն Սուրիոյ Լիբանանի մեր մեծ կազմակերպութեան Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզահանդէսներուն, մրցումներուն, տոնդանգներուն եւ Շրջ. ժողովներուն փայլուն յաջողութիւնները։

Հինդ հազարով կը հաշուեն մարզախաղերուն մասնակցող երիտասարդներուն թիւը։ Տարեկան մարզահանդէսները, որոնց չքերթը կը փակեն «կակուղ թաթիկները» խանդաղատանքով կը լեցնեն հոգիդ, եւ արցունքով աչքերդ։

Շրջ. ժողովներու նկարները յարդանք կը պարտադրեն մեղի, տեսնելով ամէն մէկ պատգամաւորի դէմքին վրայ աշխատելու կամք, վճռականութիւն եւ հաւատք իրենց կատարած գործին հանդէպ։

Այդ դեղեցիկ ներդաշնակութեան, այդ ծաւալուն երիտասարդական ուժին չէ՞ որ կը պարտին յաճախ իրենց միջազգային յաջողութիւններն ալ, որոնցմէ վերջինն էր «պասքէթ պոլի» մրցում մը Ֆրանսական ազգային գօրաւոր խումբին «Ռասին-կի» դէմ։

Մենք ալ ունինք մարզական Միութիւններ, Հ. Մ. Ը. Մ., Հ. Մ. Մ., եւայլն։

Ունինք «Ֆութպոլ»ի խումբեր։

Ունինք դարձեալ արիներու եւ արեւնուշներու խումբեր, նոյնպէս բաժնուած կոտորակներու։

Մնացեալը Թող ամբողջացնեն իրենք վարչական կամ դեկավար մարմինները ...

ՍՕՍԻ

ԼՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Ա. Միութեան կրթական նախարարը, կաֆթանով, որոշեց աւելցնել օրագրութեան վարժարանները երկրին համալսարաններուն մէջ։

Ներկայիս լրագրութեան դասընթացքներ կան Մոսկուայի, Լենինկրատի, Քիեւի, Սպիտակ Ռուսիոյ, Լաթավիոյ, Ղազախստանի, Ադրբէջանի, Ղարքովի, Ուրալի համալսարաններու բանասիրական ճիւղերուն մէջ։ Այս ինը համալսարաններու լրագրական դասընթացքներուն կը հետեւին 1410 հոգի։ Ինչպէս դիտել կուտայ բոլշեւիկեան թերթ մը, «Մշակոյթ եւ կեանք», այս թիւը անբաւական է, պահանջները հոգալնելու համար օրուան պահանջները։ Հետեւաբար լրագրութեան դասընթացքներ պիտի բացուին նաեւ Թրիլիսիի (Թիֆլիս), Երեւանի, Վիլնիւսի եւ կեդր. Ասիոյ համալսարաններուն մէջ։

Օրագրութեան նոր ուսուցիչներ հասցնելու համար յատկացուածական դասընթացքներ պիտի հաստատուին Մոսկուայի, Լենինկրատի եւ Քիեւի համալսարաններուն մէջ։

Կրթական նախարարութիւնը միեւնոյն ատեն հրամայած է համալսարաններու վարչութեանց՝ բարեփոխել ուսման ծրագիրները եւ կարգուսարքը, տպագրական եւ լուսանկարչական սենեակները

ծախսելով։

Այդ օրերուն ծնունդ առաւ նաեւ Սիոնական չարժումը, որուն հիմնադիրն ու վարիչ ուժն էր Թէոդոր Հէրցլ, Վիէննայի դաղափարապաշտ հրեշտակագիր մը (1860—1904)։ Առաջին Սիոնական Համադումարը տեղի ունեցաւ 1897ին Պազէլի մէջ (Զուիցերիա)։ Հոն էր որ որոշուեցաւ դիմել ամբողջ աշխարհի Հրեաներուն՝ հիմնադրամ մը դոյացնելու եւ Պաղեստինի մէջ հողեր դնելու համար։

1901ին ստեղծուեցաւ «Հրէական Ազգային Հիմնադրամ»ը։ Շնորհիւ հաւաքուած դրամին, 1909ին, եաֆայէն քիչ անդին, Միջերկրականի ափերուն վրայ հիմնուեցաւ Հրէական առաջին քաղաքը, Թէլ Աւիվը, որ 1948 Մայիս 15ին պիտի դառնար Իսրայէլի մայրաքաղաքը։

Նախ քան արիւն թափելը իրենց անկախութեան համար, Հրեաները Պաղեստինի մէջ իրենց ոտքին տեղ կ'ընէին՝ շնորհիւ մամոնային։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Զօրաւոր տուած արդիւնքը

ԱԽՍՏՐԻՈՑ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

Զօրաւորը առջի օր փոխանակ իրենց յատուկ չէնքին «վարդագոյն պալատին» մէջ հաւաքուելու կարճատեւ նիստ մը ունեցան արտաքին նախարարութեան չէնքին մէջ, ըստ հաղորդուած դեկոյցին «քննելու Աւստրիոյ դաշնագրի խնդիրը եւ Գերմանիոյ վերաբերեալ առժամեայ կարգադրութեան մը գալու համար»։ Երկկ պիտի չարունակուէր ժողովը, որ հաւանաբար վերջինն ըլլայ։

Պ. Վիշինսքիի առաջարկներուն դէմ երեքնեքը պահանջած էին գրաւոր խոստում մը Պերլինի պաշարումը ռեւէ ձեւով չչարունակելու մասին։ Ռուս պատուիրակը կարգ մը առարկութիւններ առաջ քշած էր։ Եւ այս պահուն ձեռք առնուած էր նաեւ Աւստրիոյ խնդիրը որ ծառայեց իբր սակարկութեան նիւթ։

Աւստրիոյ մասին հետեւեալ համաձայնութիւնը ընդունուեցաւ.

Արեւմտեան պետութիւնները ճանչցան Խորհրդային Միութեան պահանջը՝ 150 միլիոն տոլար, Աւստրիոյ մէջ գտնուող գերմանական հարստութեանց վրայէն։ Ասոր փոխարէն, Մոսկուա հրաժարեցաւ Եուկոսլաւիոյ հողային պահանջէն (Թարկեթիայի կղզւոյ)։ Արեւմտեանները ասոր փոխարէն Թիթոյի խոստացան պետեսական օժանդակութիւն (այս մասին բանակցութիւններ կը կատարուին քանի օրէ ի վեր Պելկրատի հետ)։ Զօրաւորու մասնախումբ մը վերջնապէս պիտի խմբագրէ Աւստրիոյ դաշնագիրը որ հաւանաբար տոգրագրուի Սեպտեմբեր 1ին։

Իսկ կայ ու կր մնայ Պերլինի խնդիրը որու մասին յայտնի չէ թէ ինչ եղանակ պիտի գտնեն այսօր, զայն կարկտելու եւ ուրիչ ժողովի մը յետաձգելու համար։

★ *Պերլինի երկաթուղիի գործադուլը կը չարունակուի։ Արեւմտեանները կ'աշխատին համոզել բանթողները որ վերջ տան իրենց պնդումին, ապաթէոչ Ռուսերը կը սպառնան իրենց գործադուրձերով փոխարինել զիրենք։*

Վեճ Սուրիոյ եւ Իրաքի միջեւ

ԻՍՐԱՑԻԼԻ ՄԷԿ ԽՒՍՏ ԵԼՈՑԹԸ

Դամասկոսէն կը հետադրեն թէ Սուրիոյ կառավարութեան պետ Հէխանի Զաիմ պէյ իր մօտ հրաւիրեց ամերիկեան, անգլիական, եգիպտական եւ Սէուտի Արարիոյ դեսպանները եւ յայտնեց թէ Իրաք 5000 զօրք հաւաքած ըլլալով Սուրիոյ սահմանին վրայ, ինք ալ օդնական ուժ դրկած է հոն, եւ կանչած է Պաղտատի սուրիական դեսպանը եւ թէ Իրաքի կառավարութեան հետ պիտի խզէ իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները։

Հիւանի Զաիմ պէյ կը խորհի եղեր նաեւ Արաբական Լիկային առջեւ տանիլ խնդիրը ամբաստանելով Իրաքը որ Եգիպտոսի մօտ դիմում ըրած է որպէսզի Յունիս 25ին Սուրիոյ մէջ կատարելիք նախագահական ընտրութիւնը չճանչցուի։

Սուրիա - Իրաքեան յարաբերութիւնները ձգտած են այն օրէն երբ Սուրիոյ արտաքին նախարարը մամուլին առջեւ յայտարարեց թէ արաբական չահերուն ի վնաս էր Ամերիկացիներու այն առաջարկը որ կը վերաբերէր Պաղեստինի մէջ արաբական ստացուածքներու խնդրին։

★ *Թէլ Աւիվէն կը հետադրեն .— Իսրայէլի խորհրդարանին առջեւ արտաքին նախարար Մոշէ Շէրթոք բուռն ճառ մը խօսեցաւ յայտարարելով։ «Փոթորիկը հանդարտելու մօտ չէ. կրնայ աւելի աստկանալ։ Երկրին չահը կը պահանջէ կացութեան արագ մէկ կարգադրութիւնը։ Մենք պատրաստ ենք, նոյնիսկ այսօր, բանակցելու երեք մեծ պետութեանց հետ, բայց Իսրայէլ ռեւէ զիջում չպիտի ընէ Սուրիոյ եւ պիտի ճանչնայ միայն սահմանները հին երկրամասին որ հոգատարութեան տակ կը դանուէին։ Իսրայէլի բնական սահմանները Միացեալ Ազգերու կողմէ ցոյց տրուածները չեն, այլ անոնք որ մեր ապահովութիւնը կը պահանջեն։*

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

հաստատել են։

Մինչեւ հիմա լրագրութեան դասընթացքները նիւթեր չէին պարունակեր ռուսական լրագրութեան մասին եւ բաւարար չափով չէին պարզեր խորհրդային մամուլին տեսական եւ գործնական երեւոյթները։ Զկան մասնաւոր ձեռնարկներ՝ լրագրական ուսուցման համար։ Խմբագրատուներու մէջ եղած գործնական վարժութիւնները ալ լաւ չէ կազմակերպուած։ Նախատեսուած է դարմանել այս թերիները։

ՀԱՅԵՐՈՒ մասին տեղեկութիւններ պիտի հեռարձակէ այսօր, ուրբաթ, 17 Յունիս, ժամը 21ին բատիօ Մարօքի կայանը 299 P. O.ի եւ 49 O. C.ի վրայ։ Պիտի երգուին Կոմիտասէն եւ Արամ Խաչատուրեանէն սիւսուռակները զոր Պ. Ժիրայր Աբգիկեան Ամերիկայէն բերելով տրամադրած է։

Թ. ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻ ԳՈՑԱՄԱՐՏԸ

Սվիւռքի հայութեան սրբազան պարտականութիւնն է ոգեկոչել մեր հայրենի յիշատակները, մեր մարտնչումները, մեր յաղթութիւն ու պարտութիւնը, մեր զոյամարտն ու անհնարին պայքարը, որպէսզի այսօրուայ նոր սերունդին առջեւ հարկաւոր, անպարտաճանաչ չմնանք:

1915 Ապրիլ, Մայիս եւ Յունիս ամիսները երբորդութիւն մը կը կազմեն մեր զոյութեան պայքարին մէջ:

Ապրիլ 11ը համազգային սուգի օր մըն է մեզ համար, երբ զահիճը սկսաւ անխնայ ջարդել, ցեղը անճիտելու համար:

Մայիս 3ը զարթօնքն, վկայապիերն եղաւ մեր ազատութեան: Սիւիանն ու Վարազը թնդացին: Ղեւոնդ Երէցներու եւ Յովհաննէսներու ապստամբ ոգին յարութիւն առաւ, սկսաւ սաւառնիլ, վշբելու համար մեր վեց հարիւր տարուան գերութեան կապանքները: Վասպուրականն ապստամբ, խու - ժանն անզօր, արիւնարբու ձէվատները փախած, Վասպուրական յաղթական, հայութիւնն ազատ:

Յունիս 1ը տուաւ Շապին Գարահիսարի ինքնապաշտպանութիւնը. կանգնած պատնէշին վրայ իր գոյութեան եւ ազատութեան անյոյս կռիւն է որ կը մղէ: Արեան դէմ արիւն, մահուան դէմ մահ: Քսանըմէկ օր կռնակը տուած իր խրոխտ բերդին, առանց արտաքին որեւէ օգնութեան յոյսի, հերոսական խիզախ մարտնչումով հոյակապ ըղուաձեւեր արձանագրեց մեր նորագոյն պատմութեան համար:

Եթէ Վասպուրականի հերոսամարտը դարձաւ կորիզը Հայաստանի հանրապետութեան, Շապին Գարահիսարի հերոսամարտը դարձաւ անոր արիւնոտ վիմաքարերէն մէկը, ներշնչման ակնաղբիւրը վրէժածին ոգիին: Հեռաւոր, մեկուսացած զաւառի հայ յեղափոխական միջնաբերդն էր Գարահիսար, ուր հայ ռազմագիտութեան փառքի պսակ կրող Անդրանիկներու, Մուրատներու, Ղուկաս Ախպարներու, Վահաններու, Շապուհներու, Բիճաններու եւ ուրիշ բազմաթիւ անձնուրաց հայրենասէրներու ռազմական չունչը կը սաւառնէր: Անոնք էին, որ ինքնապաշտպանութեան կրակը վառ պահեցին, անոնք էին, որ իրենց կորովի ճիւղերով կրցան ժողովրդին ներշնչել թէ «մխայն ղէնքով կայ Հայոց փրկութիւն»:

Շ. Գարահիսարի հերոսամարտը պատահական ներշնչումէ ծնած, ոգի առած, դրուագ մը չէր: Մեծ էին նուիրեալ ղեկավարներ, նկարագրով, խոհով, անոնք քալ գիտակցութիւն ունեցան արժեցնել նախահայրերու մեծահոգի կռիւը, արիւնի եւ արցունքի մէջ վառելով կրակը ինքնապաշտպանութեան:

Այսօր 34րդ տարելիցին առթիւ, քրքրենք մեր եղերական յուշերը, վերապրելու համար մեր հերոսամարտին դրուագները:

1915 Ապրիլ, Մայիս ամիսներուն, Թուրք խուժանը քալելերուած իր կառավարութենէն, ահ ու սարսափ կը ցանէր ամենուրեք: Մեզ հասնող կգկտուր լուրերը հետզհետէ իրականութիւն կը դառնային: Հ. Ը. Դաշնակցութեան սուրհանդակ փոստաձի վահանը կը լրացնէր մնացեալը: Բիւրքի մէջ ոստիկանութիւնը յաղողած էր լուսանկարիչ Շահնազարը խոստովանցնել եւ գաղտնի զինամթերքները գտնել: Արդիւնքը, բռնութիւն, հալածանք, կոտորած: Մշակնոց, կթանոց, Այծպտեր, Սեվինիւք, Արշաւիր, Զրախի, Պուսկիա Աներդի, Թամզարայ, զուտ հայաբնակ գիւղերը ենթարկուած էին նոյն բախտին:

Ապրիլ 2ին տրուեցաւ առաջին ազդանշանը: Քաղաքէն Հիւսիսեան Նազարէթ, Պուռնազեան Մխրճան, Թլթիւնճեան Ասատուր, չոհայլ խոստմներով Սեբաստիա ղրկուեցան... Զորս օր վերջ նոյն սեւ բախտին արժանացան Տաղէսեան Գրիգոր, Պուռնազեան Արտաշէս, Օտապաշեան Ռաֆայէլ, Վէցիկեան Վահրամ, Կարմիրեան Կարապետ, Էթմէճեան Կարապետ, Սճտրճեան Կարապետ, Էրզրումցեան եղբայրներ եւ Փարակէօզեան Լեւոն:

Ոստիկանութիւնը չփացած իր առժամեայ յաղողութիւններէն, կը պահանջէր մեր յեղափոխական ղեկավարները, Հիւսիսեան Վահանիկ, Գաբրակէօզեան Հմայեակ, Մարկոսեան Հմայեակ, Օղանեան Շապուհ, Տարեկեան Սեդրակ, Կարինեան Սեդրակ, Ղուկաս Աղբար, Տիվրիկցի Մոսրով, Մեճատուրեան, Բիճան եւ ուրիշներ:

Օրերը յղի, Թուրք անոպայ սրիկաները լկտի, մեր համբերութիւնն սպառած: Օրուան կարգախօսն էր.

— Տղաք, զգոյշ, չըլլայ թէ մեզմէ պայթի առաջին դնդակը:

Զիմպիւշէնց Գասպար, միշտ դիտակից իր յեղափոխական պատասխանատուութեան, կերպով մը կաշառեց Գարա Եիւզպաշին եւ քաղաքապետը, որպէսզի չէթէներու դումարտակները օր առաջ հեռացուին: Նոյն օրերուն նախկին յեղափոխական Վաղինակ Ծ. վրդ. Թորիկեան ժանտարմաներու հսկողութեան տակ Սեբաստիա կը տարուի եւ Լինոէրէսի դաշտերուն մէջ վայրագօրէն կը գնդակահարուի:

Մայիսի վերջերն ենք, արդէն: Հայոց երկու քարաշէն Տաշխանները բռնագրաւուած, չեն ձգեր ոեւէ մէկ Հայու, որ իր տունն երթայ: Զէթէ Քէլ Հասան Սեփոնի սրճարանը նստած, աղ ու ձախ, սանձարձակ հրամաններ կ'արձակէ: Մայիս 30ի գիշերը ճգնաժամային վայրկեաններ կ'անցնենք: Հայոց թաղերը պաշարուած, խուզարկութիւն, ծեծ, քանակոծութիւն ...

Յունիս 1: «Առաւօտ լուսոյ արեզակն արդար առ ես լոյս ծագեաս» ... Եւ չուշացաւ լուսաբացը: Առաջին համազարկը Թուրքերը տուին եւ մէկ վայրկեանի մէջ ամբողջ Գարահիսարը ռազմադաշտի վերածուեցաւ: «Զարկէք տղաք, զարկէք» կը պոռար Գարակէօզեան: Շապուհ Օղանեան իր խումբով պէտք է դրոհ տար կառավարչատան վրայ. հոն գտնուող բանտարկեալներն ազատելու համար: Բերդին թաղի հայդուկները դիրք բռնած չէն ձգեր, որ Թուրքերը բերդ ելլեն: Պաղչին թաղէն Վահանիկ Հիւսիսեան դիրք բռնած իր կորիճներով, կտրած է Թամզարայի եւ Լինոէրէսի ճամբաները եւ հեռադրաթելերը: Ղուկաս Աղբար, Պէյլերենց պաղչի վրայով Ղէրու ճամբան է բռնած, որ Այգեստանի թուրք խուժանը չհամարձակի մօտենալ: Ցոյներուն թաղէն մարդ չեն ձգեր որ անցնի, Քէքէնէճենց եւ Ալթունենց տուներէն մեր կորիւնները իրենց դիրքերն են գրաւած: Զիւպիւշենց Գասպարը, նախատեսելով գալիքը կը հրամայէ պարէն ամբարել, ռազմամթերք փոխադրել բերդը:

Կէս օր է: Ըմբոստ հայորդիները ժամկոչ Աղբարներու հետ եկեղեցիի ցանկապատին եռեւէն անխնայ կը հարուածեն կեղրոնական մզկիթը, Յառնաբին եւ Զախմախճիին տուները:

— Ծօ, ճակատդ համբուրեմ, մոլլան գլորեցինք... Ահա հատ մըն ալ սա միւս չան ձագին... ըմբոստներն են, որ մրցումի ելած են:

Կեանքը ու մահը եղբայրացած՝ գերադոյն կռիւը կը ծաւալի դարբնելու համար ցեղին առնականութիւնը:

— «Ակն ընդ ական, ատամն ընդ ատաման»: Այս էր մեր զինուորական նորակազմ մարմնի պատգամը:

Թուրքերը, հայոց վարի թաղը բոցերու մէջ առած էին: Մեր կտրիճները, հաշտուած իրողութեան հետ, ամբողջ քաղաքը հրոյ ճարակ դարձուցին: Բոցեր, բոցեր ղոյնղոյն վեր կը սլանան, կարծես հեղնելու համար անդորրմ Աստուծոյ գահը...

— Հա տղաք, ձեր հոգին մատաղ, լաւ զարկէք, պարապին չի խփէք, չան սատակները մեզի պէս թող անտուն մնան:

— Վեր, վեր ղէպի բերդը: Բոլոր անհրաժեշտ կենսամթերքները հոն տարէք, ոչինչ ձգեցէք Թուրքերուն:

Եւ, ահա, հոն այդ արծիւներու բերդին մէջ 21 օր շարունակ հերոսական պայքարներ տեղի ունեցան Թուրք բանակին, վայրենի խուժանին եւ պատերազմական ճակտէն բերուած զոյդ Թնդանօթներուն դէմ: Անոնք չնչեցին, կուլ տուին ծուխ ու արիւն, աչքերնին յառած իրենց սրտահատուներուն վրայ, դղրդալալոր սարսուռով դիմագրաւեցին գիտակից մահը: Մեռան որպէսզի վերապրողներս գիտակցութիւնն ունենանք զոհաբերութեան, մեծութեան ոգին վերապրեցնելու:

Փառք այդ բոլոր հերոսներուն որոնք ինկան ղէնքը ձեռին, կռուելով մինչեւ վերջին չռնչը ...

Վայ այն հայրենակիցին, այն Շ. Գարահիսարցիին, որ տարին անգամ մը, երկիւղածութեամբ յարգանքի չի զար անոնց անմահ յիշատակին առջեւ ուխտրթացած մոռացութեամբ՝ երկրըպադէ ազգակործան մամոնային:

34րդ տարեդարձն է այսօր, հայրենակիցներ: Վայրկեան մը ծունկի, պուտ մը խունկ անոնց խռովայոյզ շիրիմներուն առջեւ եւ ներշնչուեցէք անոնց մարտական, առնական ոգիով:

Չէ՞ք հաւատար, որ անոնք զարթնեցին ու հիմնաքարը, կորիզը, չաղախը դրին այսօրուան մեր հայրենիքին:

Պլիտա - Ալժէ

ԱՆՇԷՆ ԿԱՐՕՏՈՒՆԻ

Ի՞նչ ըսաւեցայ Հ. Ը. Դ.ին

Թ Ո Ւ Ն Ա Ս (Քուպա).— Ի՞նչ բան դիս դրդեց յարիլ Հ. Ը. Դաշնակցութեան:

Դեռ փոքր էի, երբ հօրս մարմնոյն զանազան մասերուն, մանաւանդ գլխուն վրայ տեսայ երկարագիծ սպիներ: Կը նմանէին կաւիճով՝ անփորձի մը կողմէ, գրատախտակին վրայ քաշուած խառնակ գիծերու: Այն ատեն կարեւորութիւն չտուի, մանաւանդ որ մանկական երեւակայութիւնս անզօր էր տրամաբանելու: Նոյնիսկ զուարճացեր էի յաճախ, «Հօրս գլուխը խառուտիկ է» ըսելով:

Երբ քիչ մը մեծցած ըլլալով դպրոց գացի եւ սկսայ հասկնալ գիրքերու լեզուն, ներսէս ձայն մը ուրիշ մեկնութիւն կուտար այդ սպիներուն:

Օր մը դպրոցին մէջ երբ միտքս զբաղած էր այդ հարցով, զուգադիպօրէն վարժապետս մեր կարգին խօսեցաւ հետեւեալ նիւթի մասին.— «Ադանայ պատճառի արդիւնք չկայ»: Հետաքրքրու - թեամբ ունկնդրելէ վերջ, հասատատօրէն եզրակացուցի թէ հօրս գլխուն սպիներն ալ անպայման իրենց պատճառն ունին, որուն ցարդ չեմ թափանցած: Եւ վճռեցի հասկնալ:

Երբ տունս հասայ, հայրս չկար: Մտիպեցի որ մայրս պատմէ դիտցածը: Նախ դժկամեցաւ եւ յետոյ սկսաւ.

«Բոլորը թուրքի վէրքերուն տեղերն են: Ամէն 14 տարի առաջ թալան մը եղաւ, քիւրտ, թուրք եւ էսքէր չմնաց թափեցան վրանիս, էրիկ մարդիկը ջարդեցին, դիւղը եղածին պէս կողոպտեցին, եառն ալ կրակի տուին, այրեցին, գացին: Մինակ փախչողները ազատեցան: Փախեր, պահուեր էինք Ղազիքի մացառներուն տակը: Հոն պատահ մեզ, հայրիկը քաշեցին, դանակոծեցին եւ մեռած թողլով գացին: Փառք տուր Աստուծոյ որ նորէն հոգին սաղ մնաց...

Գրգռուած զննմիջեցի.—Ինչո՞ւ համար: Հայրըս բան մը ըրած էր իրենց, մեր դիւղը ինչ ըրած էր թուրքերուն:

— Բան մըն ալ չէին ըրած: Ամէն մարդ իր գործին եռեւէն էր: Առուտուր մը արթնցանք որ ամէն կողմէ գեղը պաշարեր էին: Լուսդէմուն մտան դիւղը եւ սկսան կոտորել, կողոպտել: Թուրքին «քէյֆ»ը երբ որ ուզէ, պատրաստ է հայ քրիստոնեան հաւու պէս մորթելու եւ թալլելու: Անտէր ենք, ո՞վ պիտի կեցնէ ղիրենք ...»:

Մինչ մայրս կը պատմէր՝ ես սկսեր էի կատղիլ: Երբեք թուրքը չէի ատեր այնպէս ինչպէս այդ պահուն:

Հօրս սպիները եւ մօրս պատմութիւնը հիմնապէս յեղաշրջեցին միտքս, ուղղակի առաջնորդեցին դէպի յեղափոխութիւն: Նոյն օրն իսկ մէկդի դրի արիւնը ջուրով լուալու անմտութիւնը, անոր տեղ ընդունելով՝ արեան դիմաց արիւն հանելու պատուիրանը: Մովսէսի՝ «ակն ընդ ական» ...

Նոյեան Տապանի խնդիրը

ԻՍԼԱՄՆԵՐԸ ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ՊԱՏՄԵՆ ԶԱՑՆ

Նոյեան Տապանի խնդրին առթիւ թուրք չափաբաժիններ մը «Միլլիէթ» կը գրէ.—

Այս մասին Իսլամներու եւ ոչ Իսլամներու պատմութիւնները իրարմէ տարբեր են: Քրիստոնեաներու Հին Ուխտին համաձայն, այդ լեռը ուրիշ բան չէ, բայց եթէ այժմու Ալրը լեռը, որ անցեալին մէջ Հայաստանի Արարատ լեռն էր:

Արարատ շատ բարձր է, իսլամական գուրան - նին մէջ կը կոչուի Ճէյպէլի Ճուտի: Մուսուլի եւ նինուէի մէջ կը կոչուի Ճէպէլի Ճուտի: Մուսուլի եւ Նոյ դիւղակ մը կայ Նուսէյպինի միջեւ այսօր ալ Նոյ դիւղակ մը կայ Նուսէյպինի միջեւ այսօր ալ Նոյ Նահապետ ելաւ այդտեղ, եւ կ'ըսուի թէ երբ Նոյ Նահապետ ելաւ տապանէն, այդ դիւղը հիմնեց: Եւ որովհետեւ տապանէն, այդ դիւղը հիմնեց: Եւ որովհետեւ ուխտուն հոգի կար Տապանին մէջ, դիւղին անունը դրուած է նաեւ «Գարիյէի Սէմանին» (ութանունակն):

Ինչո՞ւ Ճուտի կոչուած է այդ լեռը: Ճուտի արաբերէն բառ մըն է, արմատ բառ մը, որմէ չատ մը բարդութիւններ կը կազմուին եւ անոնց մէջ կան նաեւ ջուրի եւ հեղեղի նշանակութիւն ունեցող բացատրութիւններ:

Ցիշենք, օրինակ, ձէվտէք, որ կը նշանակէ նաեւ սաստիկ ծարաւնալ, էնվար՝ բարերար անձրեւ իմաստով, Րէնվիտ՝ բարեզարդել, ձէվտ՝ հեղեղային անձրեւ, Ճուտտ՝ յորդահոս արցունք:

Ուրեմն Աստուած այս լեռան «Ճուտի Տաղ» անունը տուեր է ըստ Գուրանի, որովհետեւ սաստիկ անձրեւ տեղացեր է եւ հեղեղ կազմուեր, մարդիկ ծովի պէս արցունք թափեր են, սաստիկ ծարաւցեր եւ իրենց անձը զոհել ուզեր են:

Ի՞նչ կը նշանակէ նաեւ Արարատ: Աղրը Տաղ կամ էյրի Տաղ, Հայերը Մասիս անունը կուտան այդ լերան, Պարսիկները զայն կը կոչեն Կիւլիւնուհ: Երկու գագաթ ունի, մէկը ծովէն 5400 մէթր բարձր, միւսը՝ 4 հազար մէթր բարձր եւ միջոց ձիւնապատ:

Հայերը կը պնդեն թէ Նոյեան տապանը այս լերան կատարին վրայ է, ոչ ոք պիտի կրնայ հոն բարձրանալ: Մինչ, աստուածաշունչ ազգային աւանդութիւնները կ'ըսեն որ Հ. Ը. Դ. թեւերը սկսան հանիլ մեր կողմերը: Ըսին որ, Հ. Ը. Դ. ուժի դէմ ուժ, հարուածի դէմ հարուած պատրաստող հաւաքականն կամքն է որ դարբնէ պողպատ: Ուրեմն «իմ տեղս հոն է» որոշեցի ու գացի: Ատեն մը վերջ ես ալ ունեցայ իմ խումբը, Հ. Ը. Դ. պատանիներու «Կայծակ» խումբը, Արմութալի մէջ, 36 պատանիներով:

Ս. Գ. ՆԻԿՕԼԵԱՆ

Ատելավառ հուր մը կը ճարճատէր սրտիս մէջ: Ես ինծի ուխտեր էի վրէժխնդրութիւն: Նոյն ատենները էր որ Հ. Ը. Դ. թեւերը սկսան հանիլ մեր կողմերը: Ըսին որ, Հ. Ը. Դ. ուժի դէմ ուժ, հարուածի դէմ հարուած պատրաստող հաւաքականն կամքն է որ դարբնէ պողպատ: Ուրեմն «իմ տեղս հոն է» որոշեցի ու գացի: Ատեն մը վերջ ես ալ ունեցայ իմ խումբը, Հ. Ը. Դ. պատանիներու «Կայծակ» խումբը, Արմութալի մէջ, 36 պատանիներով:

Ս. Գ. ՆԻԿՕԼԵԱՆ

Ոճրական դատ մը

Միւնիխ (Յառաջ).— Ինչպէս յաճախ, այս անգամ ալ, մեր հայազգի իրաւաբան Տօքթ. Լիպարիտ Վարդապետեանի վիճակած էր, ոճրային կնճռոտ դատի մը պաշտպանութիւնը: Սպանեալը Գերմանացի, իսկ մարդասպանը օտարական ըլլալով, դէպքը զբեթէ քաղաքական հանդամանք ունէր:

Մայիս 12ին պիտի սկսէր 4րդ եւ վերջին դատավարութիւնը: Տօքթ. Վարդապետեանի հետ, կը մտնենք դատասրահ, ուր դիս կը ծանօթացնէ ընդհ. դատախազ Mr. Noggle Donnaldի, որպէս թղթակից հայ թերթերու: Ընդհ. դատախազը ժըպտելով կ'ըսէ ինծի.— Ուրախ եղէք որ գերմանահայ գաղութը, այսպիսի հմուտ ու քաջ փաստաբան մը ունի:

Ոճրագործը, Սթեֆան Սալքովիչ, միջահասակ երիտասարդ մըն է, 26—27 տարեկան: Նոր բուժուած սպիի հետքեր կան, ճակտին ու ծոծրակին վրայ:

Դատավարութիւնը կը սկսի, երկու թարգմանիչ օրիորդներ, անգլերէնէ – գերմաներէնի եւ գերմաներէնէ անգլերէնի կը թարգմանեն դատախազին, դատաւորներուն, փաստաբանին ամբաստանեալին ու վկաներուն խօսքերը:

Ամերիկացի դատախազը կ'ամբաստանէ Սթեֆան Սալքովիչը՝ ազդով Սերպ՝ որ խոհանոցի խոշոր դանակով մը դազանաբար սպաննած էր անմեղ Գերմանացի մը: Դատախազը կը պնդէր թէ, ոճիրը կանխամտածուած էր, հետեւաբար կը պահանջէր օրէնքին խիստ դրծադրութիւնը:

Տօքթ. Վարդապետեան կը խնդրէ որ ամբաստանեալը հարցաքննուի վերջին անգամ: Ինք համոզուած է որ անմեղ է ան ու զոհ զրպարտութեանց կամ սխալմունքի:

Դատախազին հրաւէրին վրայ ամբաստանեալը կը պատմէ դէպքը.—

26 Դեկտեմբեր 1947ին իրիկունը, ես ալ կը դտնուէի Պրուաթներու ճաշարանը, ուր անոնք ազգ. ոտնակատարութիւն ունէին: Բոլորս ալ կը խմէինք: Պրուաթները սկսան նախատել ու ծաղրել Սերպերը: Ես ալ փոխադարձեցի: Վէճը փոխուեցաւ կռիւի եւ բոլոր սեղաններէն Պրուաթները չիշեր ու դաւաճներ նետել սկսան վրաս որոնցմէ ոմանք ճակատիս ու ծոծրակիս հանդիպելով վիրաւորեցին դիս: Հազիւ ինքզինքս սեղաններուն տակ նետեցի եւ սիրող իրարանցումէն օգտուելով փողոց փախայ, բայց հոն ալ ծոծրակիս կոտրիլ հարուած մըն ալ ստանալով դեմին ինկայ գետնաքիրկ, անկէ վերջ, չեմ յիշեր, դիս վերցուցեր ու տարեր են դարմանատունը: Բացարձակապէս անմեղ եմ:

Տօքթ. Վարդապետեան զանազան մանրակրկիտ հարցումներ ուղղելով վկաներուն, նեղ դըրութեան կը մատնէ դանոնք եւ օգտուելով իրենց երբեմն արտաբերած անկապակից ու երկչոտ պատասխաններէն կը պարզէ թէ այս պայմաններուն մէջ կարելի չէ ճշդել ամբաստանեալին մեղապարտութիւնը: Լսեցիք որ մութ ու խաւար էր փողոցը ոճիրը գործուած տեղը, աչք աչքի չէր տեսներ, ինչպէ՞ս կ'ըլլայ ուրեմն որ, ականատես վկան, կը պնդէ զարնողը Սարգովիչն ըլլալը՝ երբ ինք կ'անձրկէը պատասխանելու թէ դանակը ի՞նչ մեծութիւն ունէր:

Հայազգի փաստաբանը այնպիսի ուժգին պաշտպանողական մը խօսեցաւ որ հիացում պատճառեց, եւ ամբաստանեալը որ մահավճիռ կը սպասէր, ունեցաւ միայն 10 տարի քանտարկութիւն:

Իբրեւ ազդակից, արդար գնահատանքով կը չնորհաւորեմ մեր օրէնագէտ ու կորովի փաստաբանը, չատ օգտակարութիւններ ունեցած՝ ու քանիներ ազատած է, Միւնխէնի, Շթութկարտի Աուզպուրկի ու մանաւանդ Քէմբթընի մեր ազգակիցներէն Գերմանահայ դաղութը երախտագէտ է: Ճատախ անմեղ Հայեր զոհ գացած են գաւառ պարտութեանց, եւ օտարատեաց գերման \ոստիկանապետներու կողմէ արդելափակուած են ծեծ ու բանտութեան տակ, ինչպէս օրինակ Քէմբթընի 4 — 5 հայ երիտասարդներուն պատահեցաւ 947ին: Վարդապետեան կրակի պէս հասած է հոն, իբրեւ պաշտպան Հայերու՝ եւ իւ ձեռին ունեցած ամերիկեան զօրաւոր փաստաթուղթերուն ուժով (ինչպէս Պաւարահայ Ներկայացուցիչ) լուսանքներ թափած է Քոմիսարին դլխուն ու յաղողած է 24 ժամէն ազատ արձակել տալ մեր հայորդիները, որոնք ըստ ոստիկանական տեսուչին, նուազադոյն 4—5 տարի պիտի դատապարտուէին:

ՍՏԵՓԱՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՒՇՆԵՐՈՒ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Այս կիրակի Իէնայի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Արենուշներու ցերեկոյթը, հովանաւորութեամբ Mlle Belleyի (Commissaire Internationalի կողմէ) եւ, նախագահութեամբ Բժիշկ Գ. Մեծատուրեանի:

Սրահը լեցուած է ամբողջապէս: Բեմին վերեւ, գունաւոր լոյսերու չողին տակ կը տեսնենք մեր արենուշներու սքանչելի չարքը, ճերմակ աղջիկներու երամակի մը նման:

Ամբաստուհին՝ Օր. Անահիտ Բիւրիկեան հանդէսը բանալով ծանոյց «Հայ արենուշին դաւանանքը» որ երդուեցաւ կատարեալ յաղողութեամբ: Ճեռոյ ուրիշ երդեր, մեներդ թէ խմբերդ, արտասանութիւններ, փոքրերու կողմէ խարու յաջորդեցին:

Գեղարուեստական բաժինը պահ մը ընդհատուելով, խօսքը տրուեցաւ Օր. Պէլիի որ քանի մը բառով բացատրեց իրենց մեծ կազմակերպութեան նպատակն ու օգտակարութիւնը: Այս միջազգային մեծ միութեան մաս կը կազմեն նաեւ Հայ Արենուշները ու Արենուշները:

Եւ աւելցուց՝ ես սիրով եւ ուրախութեամբ եկած եմ այսօր ձեզի հետ եւ ձեզի պէս ծափահարելու հայ արենուշները: Քիչ մը վերջ դուք պիտի տեսնէք անոնց պարերն ու երդերը: Ես թէեւ չեմ հասկնար բոլորը, բայց կը զգամ անոնց քաղցրութիւնը: Դուք ձեր զաւակները այս կազմակերպութեան յանձնելով չատ բան չահած կ'ըլլաք: Անոնք կը պատրաստուին ըլլալու իրենց ցեղին արժանի հայ մայրեր: Օգնեցէք անոնց որ զարդանան այս մարդին մէջ:

Անմիջապէս վերջ բժիշկ Գ. Մեծատուրեան նախ Ֆրանսերէն չնորհակալութիւն յայտնեց Օր. Պէլիի, որ սիրայօժար եկած էր պատուելու օրուան հանդէսը եւ թուեց այն օգտակար եւ կարեւոր գերը զոր հայ արենուշները ստանձնած են իրենց մեծ կազմակերպութեան մէջ:

Ցետոյ հայերէնով կոչ ըրաւ, հայ ծնողներուն՝ «եթէ կ'ուզէք, ըսաւ բժիշկը, որ ձեր զաւակները ըլլան առողջ եւ լաւ քաղաքացիներ, մի ձգէք որ անոնք երթան խառնուին ամէն կարգի ապառողջ հոսանքներու:

Մեր նպատակը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ պատրաստել ազատ հայրենասէրներ »:

Նոյնքան խանդավառ ճառ մը խօսեցաւ Տիկին Էլլէն Բիւրանդ, մասնաւորաբար ծանրանալով հայ աղջիկներու բարեկրթութեանը եւ առողջութեանը վրայ, եւ ահա գեղարուեստական բաժինը:

Մարսէյլի արենուշներէն խումբ մը, առաջնորդութեամբ Տիկին Շամիրեանի, կը մասնակցէր այս հանդէսին: Բեմը կարմիր, կապոյտ լոյսերու բեկբեկումներուն տակ կը չողշողայ: Արենուշները իրենց սիրունիկ տարազներով կը պարեն: Հըպարտ էինք բոլորս ալ իրենցմով եւ մեր յուզումը չէինք կրնար զսպել:

Բացառիկ վայելք մըն էր «հայկական հարսանիք»ը, որուն կ'ընկերանար Պ. Մեսումեանց դաշնակով:

Պէտք է խոստովանիլ, որ ջանք չէր խնայուած հանդէսին յաջողութեանը համար: Ի՞նչ հարկ անուններու, բոլորն ալ, խմբապետուհի թէ պարող դերակատար սքանչելի կերպով կատարեցին իրենց պարտականութիւնը:

Ներկայացուեցաւ խիստ ծիծաղաշարժ զուեշտ մը «Բարի դործի օրը», Մարսէյլի արենուշներու կողմէն:

Եղան հայերէն եւ ֆրանսերէն արտասանութիւններ, որ ողջունուեցան ծափերով: Անկարելի է սակայն չյիշել ասոնց կարգին, փոքրիկ Շամիրեանը, որ հիանալի էր պարզապէս:

Ապրին մեր խանդավառ պատանուհիները որոնք այս միջազդային կազմակերպութեան ծոցին մէջ ալ կը պահեն իրենց ազդային հարազատ ոգին:

ԳԱՐՄԱՆԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆ.— Հայաստանի սովետական դրողներու միութեան քննադատութեան ու տեսութեան բաժանմունքը ու Հայկական դիտութիւններու Ակադեմիայի Դրականութեան Կաճառի հին դրականութեան հատուածը կազմակերպած են Մ. Աբեղեանի «Հայոց հին դրականութեան պատմութիւն» դրքի քննարկումը: Այս դիրքին մասին զեկուցում տուած է Դոկտ. Պրոֆ. Մ. Մկրեան: Խօսք առած են նաեւ Դոքթ. Պրոֆ. Ռ. Ցուվհաննէսեան, պրոֆ. Մելիքեան, Էտ. Թօփճեան, Ս. Բալեան, Վ. Համազասպեան: Անոնք խօսելով դրքին դրական կողմերու եւ արժանիքներու մասին, մեւնոյն ատեն ցոյց տուած են այդ դիրքին մէջ եղած դիտական եւ մեթոտի սխալներն ու թերութիւնները: Անոնք նշած են թէ Մ. Աբեղեան ժողովրդական բանահիւսութեան եւ դրականութեան պատմութեան մէջ առաջնորդուած է հնդեւրոպականութեան հետ կապուած պատմահամեմատական մեթոտով, որու համաձայն հայ ժողովրդական առասպելները համարած է փոխառութիւններ Ցոյներէն, Ասորիներէն կամ Պարսիկներէն: Ըստ անոնց Աբեղեան ունեցած է այն սխալ տեսակէտը թէ ժողովրդական վէպը ծագումով աւատապետական է, իսկ միջնադարեան հայ դրականութիւնը մինչեւ ԺԱ. դար ամբողջութեամբ՝ եկեղեցական մտածումի դրականութիւն է: Զեկուցողը եւ խօսք առնողները աւելցուցած են թէ մեր դրականագէտները, դրականութեան դասատուները առաջնորդուելով Մարքս–Լենինեան դրականագիտութեան հիմունքներով, պէտք է քննադատաբար մօտենան այս դրքի օգտագործման:

ԵՐԵՒԱՆի երաժշտական կոմիտեյի թատրոնը կը ներկայացնէ Նայիրի Զարեանի «Աղբիւրի մօտ»ը որուն երաժշտութիւնը գրած է Սմբատ Տիգրանեան:

★ Հայաստանի ճարտարագէտները կը կառուցանեն ամէնէն մեծ սառնարանը, որ պիտի ընդգրկէ 46 հազար քառակուսի մեթր տարածութիւն: Արդէն 26 հազար քառ. մեթր չէնքերու շինութիւնը աւարտած է, պիտի ըլլայ չորս յարկանի եւ աւարտի 1950ին: Օրական պիտի արտադրէ 2000 թօն սառոյց:

★ Պատմաբան Ցակոբ Մանանդեան Ս. Հայաստանի ամէնէն կարեւոր դիտնականներէն մէկն է, ու կառավարութեան կողմէ մեծ դնահատանքի արժանացած: Իր յիսուն տարուան պատմաբանական ասպարէզի ընթացքին գրած է բազմաթիւ դրքեր, ինչպէս «Ցունաբան դպրոցը եւ նրա զարգացման շրջանները», «Աչուղները հնագոյն Հայ պղպիւրներու համեմատ», «Տիգրան Բ. եւ Հռոմ», «Ֆէոտալիզմը հին Հայաստանում»: Ունի նաեւ հարիւրէ աւելի փոքր աշխատութիւններ: 1938ին Ց. Մանանդեան ստացած է դիտութեան վաստակաւոր գործիչի կոչում, 1943ին ընտրուած է Հայաստանի Ակադեմիայի իսկական անդամ: 1945ին պարգեւատրուեցաւ աշխատանքի կարմիր դրօշի շքանշանով:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ը

Մայիս 23ին Սինէմա Ռօքսիի ընդարձակ սրահին մէջ տեղի ունեցած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի 30ամեակին նուիրուած համազգային հանդիսութիւնը, խուռներամ բազմութեան մը ներկայութեան: Հանդիսին բարձր հովանաւորութիւնը ստանձնելով Լիբանանի վարչապետ՝ Ռիատ պէյ Սոլհ, անձամբ ներկայ գտնուած է:

Հանդիսը բացած է Պէյրութի հայ երիտասարդութեան ընկեր Մոմիկս Տէր Գալուստեան, որ նկատած է Հ. Մ. Ը. Մ. ազդապահպանման կարեւոր ազդակներէն մէկը: Խօսած են նաեւ Մ. Իշխան, Տօքթ. Աւուր Գալպակեան:

Պէյրութի Հ. Մ. Ը. Մ.ը ունի 25 մասնաճիւղեր: Գործօն անդամներու եւ մարզիկներու թիւն է 2526: Գայլիկ եւ սկաուտ 2046, արենուշներ 189, (ընդհ. գումար 4761), Ֆութպոլի խումբեր Ա. Բ. Գ. դասակարգերու 48: Պասքէթպոլի խումբեր, աղջիկներու եւ մանչերու 16: Վոլիպոլի խումբեր 12, աթլէթիզմի, փինկ փոնկի, թէնիսի հեծելանիւի եւ լուղորդութեան հետեւող մարզիկներու ընդհ. թիւը 500:

Ընդհ. եկեմուտք.— Մուտք 103.500 լ. ոսկի, եւ 94.256 լ. ոսկի:

Այս գումարէն դուրս կը մնայ Հալէպի դաշտի Փօնտին ի նպաստ հանդանակուած 45 հազար ոսկի:

Այս բոլոր գումարները կը գոյանան դլխաւորապէս անդամավճարներէ եւ միութենական զանազան ձեռնարկներէ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՁՕՐԱՎԱՐ ԼԸՔԼԷՒԻ համար կատարուելիք հանդէսներուն վէճը կը չարունակուի եւ թերթերուն մէջ սիւնակներ կը գրաւէ: Այժմ խնդիրը հարթուած կը համարուի, քանի որ կառավարութիւնը պիտի մասնակցի արարողութեանց: Կիրակի առաւօտ Լնվալիտի եկեղեցիին մէջ ըլլալիք հոգեհանդիստին ներկայ պիտի ըլլան հանրապետութեան նախագահը եւ վարչապետը: Այդ հանդէսին նախագահութիւնը Զօր. տը Կոլի յանձնուած ըլլալուն համար էր վէճը, զայն նկատելով կուսակցութեան մը պետը, մինչ պէտք էր ըլլար համազգային: Այս պատճառով ժողովրդականները (M. R. P.) եւ համայնավարները չեն մասնակցիր. այս վերջիններուը նոյնիսկ ցոյցի կը հրաւիրեն ժողովուրդը, որով ներքին նախարարը չատ խիստ միջոցներ ձեռք առած է ձախողեցնելու համար նման ցոյցեր:

Հանդէսը պիտի կատարուի հետեւեալ կերպով.— կիրակի առաւօտ ժամը 9ին հոգեհանդիստ Լնվալիտի մէջ: Ժամը 11.30ին Փասիլի կամուրջին մօտ բացումը Պիր-Հաքիմ կամուրջին եւ կայարանին: Ժամը 15.30ին Փորթ տ'Օրլէան (որ կը կոչուի այժմ Օգոստոս 25ի Հրապարակ) բացումը զօրավար Լըքլէրքի պողոտային (նախկին ավենիւ տ'Օրլէան) ուր բեմեր պատրաստուած են դրօշազարդուած: Պիտի խօսի զօր. տը Կոլ: Ժամը 17ին ընդունելութիւն քաղաքապետարանին մէջ: 18.30ին Ցաղթութեան կամարին առջեւ բոցի արարողութիւն: Զօր. Քէօնիկ չահ մը պիտի վառէ անձանօթ զինուորին բոցէն որ պիտի փոխադրուի ժամը 19ին Սէն Վալէրի ուր զօր. տը Կոլ զայն պիտի ընդունի մահարձանին առջեւ:

ԻՏԱԼԻՈՑ արտաքին նախարար կոմս Սֆորցա հանդիպում մը պիտի ունենայ Թրիեսթի հետ, Թրիէսթէի վերջին հանրաքուէին վրայ այդ հողամասին ճակատագիրը ճշդելու համար:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ տասնըմէկ նախարար-նախագահներու ժողովը որոշեց Օգոստոս 24ին կատարել 400 երեսփոխաններու ընտրութիւնը ըստ իրենց պատրաստած կանոնադրին: Ռուսական գրաւման գօտիին մասնակցին 25 միլիոն ընտրողներ:

ՑԵԼՈՒԶԱԿՆԵՐ իրենց ինքնաշարժով, պէտք եղած թաղին մէջ զարկին հեծելանիւով զացող մէկու մը որ գինիի վաճառականի մը կողմէ մէկ միլիոն 600.000 ֆրանք կը տանէր գրամատուն յանձնելու: Հրազէնի սպառնալիքով յեղուզակները յափշտակեցին պայուսակը եւ հեռացան:

ՔԱՐԻԻԳԻ հարուստ հանք մը գտնուած է Իտալիոյ հիւսիսակողմը, Թորինոյի նահանգին մէջ: Այս գիւտը մեծ խանդավառութիւն առաջ բերած է երկրին մէջ, իբր հարստութեան աղբիւր: Նոյնիսկ կառավարութեան եւ դրամատիրական կազմակերպութեանց մէջէն, վէճ ծագած է անոր չահագործման եղանակին չուրջ: Կը վախցուի որ օտար դրամագլուխներ պիտի փորձեն ձեռք ձգել զայն:

ՍՈՒՐԻՈՑ կառավարութիւնը Ցունիս 12ին ստորագրեց նոր նաւթագծի պայմանագիրը Անգլ-եւրանեան քարիւղի ընկերութեան հետ, նաւթատարին սկսելով Ապատանէն (Պարսից ծոց), պիտի անցնի Իրաքէն, Ասու Քէմալի ճամբով (Սուրիոյ սահմանին վրայ) եւ պիտի յանգի Թարթուս (Լաթաքիոյ մօտ): Երբ նաւթատարին եւ զտարանը չինուին, Թարթուս պիտի դառնայ Սուրիոյ դէմքառոր նաւահանգիստը:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ցերեկոյթը, կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի կողմէ, կիրակի 26 Ցունիս:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Այրի Տիկին Ազատնի, ծնեալ Պարթեւեան (Ցունաստան, Բիւբէա) կը փնտռէ եղբայրը Արամ Պարթեւեան (Իմփիր-Վան) եւ տղան Արսէն Պարթեւեանը Իմփիրի աղէտէն վերջ փարիզ հաստատուած: Տեղեկացնել «Ազատ Օր»ի խմբագրութեան, Rue Voulis 20 A, Athenes (Grèce):

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Լա Սիոթայի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Հրայր» խումբը կը ժողվի իր երկրորդ տարեվիցը Ցուլիս 3ին:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Փարիզէն Պ. Սեդրակ Քիւրազեան փոխան մատաղի 1500 ֆրանք կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչի Իթալիի մասնաճիւղին, իր մօր Տիկին Ազնիւ Քիւրազեանի մահուան քառասունքին առթիւ: Ստանալ «Ցառաջ»էն:

ՄԱՑԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՊՈՐՏՈՑԻ մէջ նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Մուրատ խումբի, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին: Այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին ընկերվարականներու սրահը, Սընօն:
Կ'ելոյթ կ'ունենայ Նոր Սերունդի երգչախումբը դպրոցի աշակերտներով, ղեկավարութեամբ Օր. Շաքէ Քէնտիրեանի:
Կը նախագահէ Պ. Ա. ՄԻՒՔԱՑԷԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Հ. ԹԱՇՃԵԱՆ
Երգ, արտասանութիւն, մեներգ եւայլն:
Մուտքը ազատ է:

★

ՇԱՎԻԼԻ մէջ, այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահը, rue Stalingrade: Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. «Արդութեան» խումբին եւ մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի եւ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:
Կը նախագահէ Պ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՒՆԻ
Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին Նոր Սերունդի կողմէ, երգչախումբ ղեկավարութեամբ Պ. Արա Պարթեւեանի: Կը ներկայացուի Ա. Ահարոնեանի «ՄԱՑՐԸ» (մէկ պատկեր):
Մեներգ եւ արտասանութիւններ Նոր Սերունդի երկսեռ երիտասարդներու կողմէ:
Եւրոպական պարեր նուագախումբով: Մատչելի պիւֆէ: Մուտքը 50 ֆրանք

ՀԱՄԱՅԱՐԲԵՐԴՅԻԱԿԱՆ Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը այս կիրակի ամբողջ օրը Clos des Fusainsի մէջ: Կը նախագահէ Պ. Մ. ՃԵՐԱՆԵԱՆ: Կը խօսի Պ. Գ. ՍԻՄՈՆԵԱՆ: Կը հրաւիրուի Վալանսի հայութիւնը անխտիր: Ոչ ճուրդ, ոչ ալ նուիրատուութիւն: Մտիչքը տեղւոյն վրայ:

ԲԱՑՕԹԵԱՑ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՋԱՅՈՒՄԲԻ, ՄԱՐՍԷԼ Ալհամպրայի մէջ, այս չաբաթ գիշեր, 9.30էն մինչեւ լոյս: Եղանակի ամէնէն հաճելի ժամանցը: Երկու ընտիր նուագախումբ, փոքր պարախումբ դեղձուկ տարօրինակով, եւ երկսեռ խումբ, իր էնդեմոլիչ երգացանկով:

Թատերական մեծ ներկայացում

ՄԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Ցունիս 26ին, կիրակի օր ժամը 3ին Théâtre Verdiի մէջ (56 rue d'Alger): Ղեկավարութեամբ՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի, մասնակցութեամբ ՏԻԿԻՆ Ռ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի եւ ՇԱՆԹ թատերախումբի մեծ պատրաստութեամբ առաջին անգամ ըլլալով Փերանսահայ բեմի վրայ կը բեմադրուի՝ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ

Օշին - Պաղլը

Ողբերգութիւն 8 պատկեր: Կիլիկիոյ հայ թաղաւորութեան կեանքէն:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Վալպարէյ, Լա Փօմ, Սէն Մարսէյ, չորեքշաբթի հոգեբարձութեան կողմէ, այս կիրակի ամբողջ օրը, Վալպարէյ (Bar Vidal)ի օդասուն պարտէզին մէջ, մեծ պատրաստութեամբ: Կը նախագահէ չորեքշաբթի հոգ. հովիւ ԲԱՐԿԻՆ ՔՀՆ. ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ: Կը խօսի ուսուցիչ Պ. Տ. ՓԻՐԱՆԵԱՆ եւ հոգեբարձութեան կողմէ վարիչ քարտուղար Պ. Ա. ԱՇՃԵԱՆ:
Գեղարուեստական բաժին եւ թատերական ներկայացում ԴՈՒՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ:
Հանդիսի տեւողութեան իր մասնակցութիւնը կը բերէ Սէն Լուի երկսեռ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ծանօթ երաժշտագէտ Պ. Հ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆի: Հանդիսավայրը բաց է առաւօտեան ժամը 9ին, փափաքողները կրնան կէս օրուան ճաշը կատարել տեղւոյն վրայ: Պաշտօնական մասը կը սկսի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին:

ԹԼՓԱՍԵՂԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի, այս չաբաթ ժամը 3ին, Սասունցիի ճաշարանը, 31 rue d'Alexandrie, métro Strasbourg St. Denis: Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ արուարձաններու ընկեր-ընկերուհիները: Մուտքը ազատ է:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dumesnil - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Հ. Ց. Դ. Վիէննի կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Օհանջանեան ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Հ.Ց.Դ.Պէլվիլի Ռղատամ խումբի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԻՍԻի Ֆր. Կ. Խաչի ժողովը այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահին մէջ: Օրակարգ «Օդափոխութեան կայանի փոքրիկներու արձանագրութիւնը»:

ՄԱՐՍԷՑ - Սէնթ Ամբռուան Հ. Ց. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր խումբերը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ընկեր Երանոսին բնակարանը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՑԻ - Սէն Լուի Հ. Ց. Դ. «Ակունքի» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս չաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՕՐ

Պանեէօ - Քաչանի մասնաճիւղը կը տօնէ «Ֆր. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐ»ը, այս կիրակի, ժամը 3էն 7, Bourg la Reine, 2 rue Condorcetի սրահին մէջ:
Կը խօսի ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ
Թէյասեղան: Գեղարուեստական բաժին: Երգ, արտասանութիւն եւ Կովկասեան նուագ: Մտիչքի համար մուտք 50 ֆրանք:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԻՔ, մինչեւ Մարտ 31

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ բաժնեգիրները.—

ԱԼՃՈՐՎԻԼ Փափ. 1500, ՌՈՆ Օհան. 1200, ՊՈՆ. Նչա., ՄԱՐՍԷՑԼ Էմ., Արզու., ԷՕՊՈՆ Սար., ԼԸ ՎԷՋԻՆԷ Մոս 1500ական, ՎԱԼԱՆՍ Սար. 400, ԻԶԼՒ Շիր. 1500, ԼԻՈՆ Պապ. 1800, ՓԱՐԻԶ (10) Սար., ՓՐԻ ՍԷՆ ԺԷՐՎԷ Գար., ՎԻԹՐԻ Ֆեն. 1500ական, ԱՆԿԼԻՆ Առա. 800, ԿՐԸՆՈՒԼԸ Զիֆ. 2400, ԱԼՃՈՐՎԻԼ Էմի. 2950, Գայը. 1500, ՄԱՐՍԷՑԼ Տոլպ. 1500, ԱՄԵՐԻԿԱ Տոլպ. 2500, ԱԼՃԵՐԻ Ա.Հէմ. 1600, ԱՌՆՈՒՎԻԼ Աղա. Նիկո. Ն., Ս. Նիկ. 1500ական, Զաք. 2700, Սար. 1500, Խաչ., Հար. 1500ական, ՌՈՄԻՆՎԻԼ Գուշ. 2700:

ՏԻՐԿԷՐ ԹՈՐՈՍ ԳԱՊԱՍԱՔԱԼԵԱՆ, որդին, Սարդիսի, Սեբաստիոյ Գալտը գիւղէն կը փնտռէ իր ազգականները կեսրիկեան եւ Պալեան ընտանիքները, որոնք Ամերիկա ըլլալ կը կարծուին: Տեղեկացնել 33 Ave. Porte de Choisy, Paris (13), France: Կը խնդրուի «Հայրենիք»էն արտատպել:

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նկարիչ ԿԱՐԱՊԵՏ Ա. ՄՈՄՃԵԱՆի Բ. ցուցահանդէսը, Ցուլիս 14էն 15, կալերի տը լա Սիթէէի մէջ, 41 Quai de l'Horloge, métro Pont Neuf:
Կը ցուցադրուին փարիզեան տեսարաններ (Vieux coins de Paris): Ցուցահանդէսը բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ, բացի կիրակիէ, պաշտօնական բացումը 1 Ցուլիսին ժամը 3ին:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Փարիզի եկեղեցւոյ Լիլայի դպրոցին կրթական յանձնախումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ հայրապետական պատուիրակ Սրտաւազդ արք. Սիւրմէեանի: Կիրակի 10 Ցուլիս ժամը 3ին, Լիլայի Փաթրոնաժի սրահը, 7 rue Henry Barbusse, (Ancienne rue de l'Avenir), մէթրօ Mairie des Lilas:
Երգ, պար, նուագ եւ արտասանութիւն: Կը ներկայացուի Տիկին Գ. Էֆէեանի «Այծեմնիկ»ը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Փարիզի Հայոց Աղքատախնամ ընկերութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Պ. Գ. Ջամիչեանի՝ իր աղջկան Օր. Լիւսի Ջամիչեանի ամուսնութեան առթիւ ազատամղավաճառներու Քլիւպի մէջ եղած նուիրատուութիւններուն համար, որմէ գոյացած էր 21 հազար ֆրանքի գումար մը:

ՀԱՐԱՉԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր. , Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գինն 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63

Samedi 18 JUIN 1949 Շաբաթ 18 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5875–Նոր շրջան Թիւ 1286 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԱՆ ԴԱՐ ՎԵՐՋ

Սիոնական շարժման ղեկավարները ծրագրած էին «ազգային օջախ» մը ապահովել անհայրենիք Հրեաներուն՝ Պաղեստինի մէջ :

«Սիոն»ը, հին Երուսաղէմի այդ պատմական բարձունքը, խորհրդանշան մըն էր, որուն պէտք է ուղղէին Սփիւռքի թափառական Հրեաները՝ իրենց աչքերը: Ճիշդ ինչպէս ցիրուցան Հայերս մեր աչքերը կ'ուղղենք յաւիտենական Արարատին :

Ինչպէս շատ մը Հայեր սկեպտիկ եւ երբեմն ալ թշնամի էին մեր յեղափոխական կազմակերպութիւններուն, որոնց ծրագիրն էր ազատ եւ անկախ հայրենիք մը տալ հայ ժողովուրդին, այնպէս ալ աչխարհացրիւ Հրեաներու մեծամասնութիւնը հակառակ էր սիոնական շարժման: Վերջ դրած էին հալածանքն ու ջարդերը Հրեաներուն դէմ, որոնք կը ճամբորդէին աղատօրէն իրենց ուզած տեղը, առանց անցագրի: Կր հաստատուէին իրենց ուզած երկիրը եւ կր զբաղէին իրենց նախասիրած գործով դիրք եւ հարստութիւն կր չինէին: Ալ ի՞նչ պէտք կար ազատ հայրենիքի , Սիոնի կամ Պաղեստինի :

Եւ սակայն շարժման վարիչները չյուսահատեցան երբեք: Շարունակեցին հոդեր գնել Պաղեստինի մէջ եւ, երկրագործական գաղութներ հաստատել: Սկզբնական շրջանին Արաբները շատ գոհ էին, որ սուղ գիներով կը ծախէին իրենց կալուածները, զորս պէտք եղածին պէս չէին կրնար չահագործել: Բրիտանիոյ ժամանակէն մնացած նախնական ձեւերով, ուղտերով կը մշակէին հոդը: Հրեաները եւրոպական մեքենաներ ներմուծեցին եւ գարկ տուին երկրագործութեան՝ արդիական մեթոտներով: Ներգաղթը դէպի Պաղեստին սկսած էր կազմակերպուիլ:

Երբ 1914ի պատերազմը ծագեցաւ, Սիոնականները կամաւորներ տուին անգլիական բանակին, փոխարէնն ստանալով Պալֆուրի 2 Նոյեմբեր 1917ի ծանօթ «յայտարարութիւնը», որով «Հրէական Ազգային օջախ» մը կր խոստացուէր Հրեաներուն՝ Պաղեստինի մէջ: Ցեւտագային Ֆրանսա եւ Իտալիա եւս իւրացուցին այս խոստումը :

1917—18ի կռիւներու ընթացքին անգլիական բանակը գրաւեց Պաղեստինը: Զինադադարէն վերջ, Ազգերու Դաշնակցութիւնը Անգլիոյ յանձնեց Պաղեստինի հոգատարութիւնը :

Ամբողջ երեսուն տարի, Անգլիոյ հովանաւորութեան տակ, յաճախ խաղաղ, երբեմն փոթորկոտ, օսմանեան կայսրութեան այդ յետամնաց երկիրը չենցաւ ու ծաղկեցաւ, շնորհիւ ծախսուած միլիոններուն: Թէլ Ավիվ, Հայֆա եւ նոր Երուսաղէմը դարձան արդիական քաղաքներ, եւրոպական լիմասոով, անճանաչելի դառնալու աստիճան: Շուրջ երեք հարիւր հրէական երկրագործական գաղութներ հաստատուեցան:

Եւ այն օրը, որ Անգլիոյ մարզպանը յածանաւի մը մէջ նստած, իր պաշտօնէութեան եւ զինուորներու մնացեալ մասին հետ հրաժեշտ կուտար Պաղեստինին, Իսրայէլի ամկախ պետութեան դրօշը կը բարձրանար Թէլ Ավիվի վրայ :

Երբ Անգլիա հոդատար դարձաւ, Պաղեստինի Հրեայ բնակչութեան թիւը 100.000ի չէր հասնիր : 1930ին այս թիւը բարձրացած էր 167.000ի, 1940ին՝ 475 հազարի, իսկ 1947ին՝ 605 հազարի: Շուրջ երեսուն տարուան ընթացքին կէս միլիոնի յաւելում, մեծագոյն մասը ներգաղթով, մէկ մասը՝ ծնունդներով: 1948 հոկտեմբեր 28ին՝ նորակազմ պետութիւնը պաշտօնական մարդահամար կատարեց, արդիւնքը յայտնի չէ դեռ: Պաղեստինի Արաբներուն թիւն էր 1947ին՝ 1.265.000 հոգի, այսինքն Հրեաներու կրկինէն քիչ աւելի :

Ցառաջիկայ տասր տարիներու համար ներգաղթի ծրագիրը մը կազմուած է եւ սկսած է գործադրուիլ արդէն: Նախատեսուած է տարեկան 65 — 100 հազար Հրեաներ տեղաւորել Իսրայէլի հոդամասերուն վրայ, համաձայն տրամադրելի դրամարներու: Այլեւս պատմութեան կը պատկանին ներգաղթի սեղմումներն ու դադարի ճամբորդութիւնները: Իսրայէլի դուռները լայն բացուած են՝ թէ դուրսէն ներս մտնողներուն եւ թէ ներսէն դուս ելլողներուն առջեւ :

Աչխարհի ամէն կողմերէն դէպի Պաղեստին կը խուժեն Հրեաները, ոմանք վերջնապէս հոն հաստատուելու , ուրիշներ ուխտագնացութեան

ՕՐ ԸՕՐԻՆ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՄՆԵՐ

Շարքը բացուած է արդէն: Եղանակը կը վերջանայ Քունիխին եւ մենք կը յիշենք մեր մանկութեան երանելի օրերը ազդ· վարժարաններու ամավերջի հանդէսներուն, մրցանակներու կամ վկայականներու բաչխումով:

Անշուշտ հեռուէն կամ մօտէն նմանութիւն չկայ երբեմնի կանոնաւոր դպրոցներու տարեկան հունձքին եւ այսօրեայ չաբաթական դասընթացքներու արդիւնքին միջեւ:

Բայց եւ այնպէս, ոչ նուազ խանդաղատալի է պատկերը «Ամավերջի հանդէսներ»ուն հայաչատ արուարձաններու մէջ, ինչպէս Իսի, Ալֆորվիլ , Լիլա, Իթալի կամ Քաչան:

Ուսուցիչը լապտերով դռնուած, աչակերտը հազար նազով ներս մտցուած: Դպրոցը՝ պատահարար ճարուած սենեակ մը: Եւ սակայն կարելի կ'ըլլայ հանրութեան ներկայացնել որոչ արդիւնք մը:

Այլապէս սրտառուչ են այս ճիդերը, հազար անգամ աւելի դժուար եւ նոյնքան մըն ալ ապերախտ, երբ աչակերտները այս անգամ տարիքով ալ անհամապատասխան — չաբաթը մէկ օր, մէկ ժամ կուգան իբրեւ օտար լեզու սորվիլ իրենց մայրենիքը:

Ուսուցչին դէմքը կը ճառագայթէ, երբ քանի մը ամսուան մէջ կր տեսնէ սեւ տախտակին վրայ ուղիղ դրուած բառեր, երբ կր յաչ քանի մը տող արտասանութիւն եւ կամ հայերէն երդ մը:

Այս ուղղութեամբ տարուած աչխատանքը , որ կողմէն ալ դայ, գնահատելի է անշուշտ :

Բայց տխուր բան է տեսնել փոքր արուարձանի մը մէջ կուչ կուչի երկու դպրոց, — «Մեր դպրոցը», «Ձեր դպրոցը»: Տաժանելի է մանաւանդ լսել տղեկ մը, որ կը սպառնայ վարժուհիին, — « Շատ մի յանդիմաներ, է՛հ, վաղը Դաշնակներուն դպրոցը կ'երթամ»: Եւ փոխադարձաբար :

Հո՞ս ալ պէտք է պատառ պատառ ըլլանք : Ի չահ որո՞ւ:

Գոցէ անդամ մը ամավերջի հանդէսներուն եւ թերեւս ամէնաք տղոց Թոթով լեզուէն, երբ կ'արտասանեն.

« Մայրենի լեզուս ,
Դո՛ւն գանձ թանկագին ...

ՍՕՍԻ

ՇՈՒՏԻ թագաւորը կիւսթաւ հինգերորդ տօնեց իր 91 տարին:

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԵԱՆ տեսչութիւնը զեկոյց մը հրատարակելով կոչ կ'ընէ Փարիզի ժողովուրդին, կիրակի օր, իր հանդարտութիւնը պահել, հանրային կարգը չխոովել եւ յարգել յիչատակը զոր· Լըքլէրի, որ Փարիզի փրկարարն է:

Համար: Վերջերս Պալքաններէն եւ Թուրքիայէն մեծ հոսանք մը սկսաւ դէպի Աւետեաց երկիրը:

Այսօր Իսրայէլ ունի իր ազգային դրօչն ու դինանչանը, նամակադրոշմն ու դրամը, դեսպաններն ու հիւպատոսները: Իսրայէլի անցագիրները ի պատուի են բոլոր երկիրներու մէջ :

Սիոնականութեան հիմնադիրներն ու վարիչները վերջապէս հասան իրենց նպատակին: Թէոտոր Հերցլի ցանած սերմերը կէս դար վերջ իրենց հունձքը տուին: Տոքթ. Վայսման, Պէն Կուրիոն, Մոչէ Շէրթոք եւ ընկերները կ'առաջնորդեն մանուկ պետութեան առաջին քայլերը : Գլխաւոր պետութիւնները իրաւապէս ճանչցած են արդէն Իսրայէլը, որ իր հարեւան արաբ ժողովուրդներու հետ դործակցութեան նոր չրջան մը կը սկսի:

Քանի դար դերի եւ սորուկ ապրելէ, հայրենիքէ եւ ազատութենէ զրկուելէ վերջ, Իսրայէլի զաւակները 15 Մայիս 1948ին, արիւնալի կռիւներով աչխարհի երեսէն ալ մը հող կորզելով՝ վրան իրենց անունը արձանագրեցին, ճիշդ այնպէս, ինչպէս վեց դարու դերութենէն վերջ, ասկէ երեսուն տարի առաջ հայ ժողովուրդին զաւակները 28 Մայիս 1918ին, արիւնահեղ ճակատամարտներու գնով, մեր պատմական հողերէն մաս մը ազատագրելով՝ վրան հիմնած էին ազատ եւ անկախ Հայաստանի Հանրապետութիւնը :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

Ջորաերու վերջին ժամերը

Ջորաերը նիւա նիւսի վրայ կը գումարեն արդիւնք մը ծանուցանելու համար: Անգլիոյ եւ Ծբրանսայի արտաքին նախարարները ստիպուած ըլլալով Լիւքսէնպուրկ մեկնիլ հինգերու ժողովին, ուրկէ պիտի վերադառնան օր մը յետոյ, երկուչաբթի օր չատ հաւանական է որ կազմուի վերջին նիստը եւ հաղորդուի արդիւնքը :

Ահա ինչ որ կը յուսացուի ձեռք բերել իրր փափաք.—

Գերմանիոյ մէջ գոյութիւն ունեցող երկու տարբեր վարչաձեւերու հետեւանքով ստեղծուած դժուարութիւնները հարթելու համար միչտ բանակցիլ իրարու հետ :

Վերսկսիլ առեւտրական յարաբերութիւնները երկու չրջաններու միջեւ, եւ եթէ կարելի է, աւելի զարգացնել զանոնք քան պաչարումէն առաջ եղած վիճակը :

Երկու չրջաններու միջեւ փոխանակութիւնները դիւրացնել :

Կազմել մնայուն մարմին մը ուր չորս պետութիւնները իրարու հետ պիտի խորհրդակցին ամէն խնդրի մասին: Գերման մասնագէտներ պիտի մասնակցին այդ ժողովին:

Հրահանգ տալ Պերլինի զինուորական հրամանատարներուն իրագործելու Նիւ Եորքի համաձայնութիւնը, այն ձեւով որ ամբողջովին վերցուի Պերլինի պաչարումը :

Առաջիկայ Սեպտեմբերին կազմակերպել Ջորաերու նոր գումարում մը Ամերիկայի մէջ երբ տեղի պիտի ունենայ նաեւ ՄԱԿի ժողովը:

Պատրաստել Աւստրիոյ հետ հաչտութեան վերջնական դաչինքը :

★ Երկաթուղիի պաչտօնեաները կը չարունակեն գործադուլը ըսելով թէ չեն կրնար աչխատիլ Խորհրդային Իչխանութեան տակ· պատրաստ են աչխատելու մինչեւ ռուսական սահմանը, բայց ոչ անկէ անդին: Կացութիւնը այս պատճառով լուրջ հանդամանք ստացած ըլլալով, Պերլինի քաղաքապետը դիմեց Ջորաերուն այս խնդիրը լուծելու համար :

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿՐ ԽԶՈՒԻ ՊԵԼԿՐԱՏԻ ՀԵՏ

Լոնտոնէն եկած լուրերու նայելով Մոսկուա մօտ օրէն պիտի խզէ իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Եուկոսլաւիոյ հետ, այն պատճառով որ Թիթօ չէ յարգած իր տնտեսական յանձնառութիւնները եւ թէ սովիէթական պետական ու դիւանագիտական ներկայացուցիչները թչնամական վարմունքի կ'ենթարկուին: Կոմինֆորմն ալ ճնռական պայքարի մը պիտի սկսի Թիթոյի դէմ :

Կոմինֆորմը Պուքրէչի մէջ հրատարակած իր թերթին մէջ կը գրէ վերջերս թէ «համայնավարներու առաջին չանքը այս պահուս պիտի ըլլայ պայքարիլ ամերիկեան ծաւալականութեան դէմ»: Ամերիկեան չրջանակներ ասկէ կը հետեւցնեն թէ արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ պաղ պատերազմին մէջ, կոմինֆորմը, իր իսկ խոստովանութեամբ պաչտպանողական կ'անցնի, այսինքն համայնավարութեան դէմ պայքարը կ'ուժեղնայ Եւրոպայի մէջ եւ թէ անոնք հիմա ծաւալելէ աւելի, եղածները պահելու պիտի աչխատին:

ԻՍՐԱՑԷԼ ԿՐ ՄԵՐԺԻ ՋԳԵԼ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԸ

Պ. Մոչէ Շերթոք, Իսրայէլի արտաքին նախարարը, յունիս 15ին անդամ մը եւս ազդարարեց թէ իրենք զճռած են չընդունիլ Երուսաղէմի միջազգայնացումը, որ եւ է հողամաս ձգել կամ ստուգաթիւ արաբ տարագիրներ ներս առնել, ի սէր հաչտութեան:

Այս առթիւ չեչտեց թէ Մ. Նահանգները խաղաղութեան ծառայած չեն ըլլար, քաղաքական ճնշում բանեցնելով ի նպաստ Արաբներուն: Իսրայէլ ոչ մէկ պարագայի մէջ պիտի վերադառնայ Ազգաժողովին դծած սահմաններուն :

Նախարարը այս վճռական յայտարարութիւնները ըրաւ Իսրայէլի Կնեսետին առջեւ (խորհրդարան) , արտաքին խնդիրներու քննութեան առթիւ) յանգելով յոռետես եզրակացութեանց: Ըսաւ թէ Լդղանի բանակցութիւնները անելի յանդած են, թէ Անգլիա նորէն կը վերագրնէ Արաբները եւ ազդարարեց թէ Իսրայէլ ձեռնածայ պիտի չնստի , «Մէկն զնով հաչտութիւն ստանալու համար» :

★ Իսրայէլի ելմտական նախարարը խորհրդարանին ներկայացուց տարեկան նախահաչիւը, 111 միլիոն տոլար, դումար մը որ դրեթէ կրկնապատիկն է ըրիտանական հոգատարութեան ելմտացոյցին, ամբողջ Պաղեստինի համար: Սովորական ելմտացոյցէն զատ, Իսրայէլ 186 միլիոն տոլար պիտի ծախսէ մէկ տարուան ընթացքին, բնակարաններ չինելու եւ տարագիրներ տեղաւորելու համար :

(Լուրերու չարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ԱԹՈՌԻԻ ազատ վաճառումը պիտի տեւէ մինչեւ Հոկտեմբեր 1 :

ԾԱՂԻԿԻ ՕՐԸ

1918ի գարունը աղիտաբեր եղաւ նաեւ Ատրպատականի Խոյ, Սալմաստ եւ Ուրմի գաւառներու տեղացի եւ Թրքահայաստանէն դաղթած Հայերու, Ասորիներու, ինչպէս նաեւ բնիկ թաթար եւ պարսիկ բնակչութեան համար:

Թրքական գործակալներու դաւերուն զոհ երթալ դարձած թաթար, քիւրտ եւ պարսիկ տարրերը նախապատճառ ըլլալով պարտուած էին:

Պարսպապատ Տիլիմանը, երկարատեւ դիմադրութենէ մը ետք, լքուած էր դուրսէն, Թրքական թելադրանքով եկած «Աբշառը հիւմայունի» եւ Թուրքեւզերման դործակալներէն, թաթար եւ քիւրտ աւազակային խումբերէն:

Դարաւոր հարեւանները իրարու դէմ զէնք վերցուցած ու փոխադարձաբար կորուստներ պատճառելէ ետք, կը թուէր թէ հանդարտեր, հաշտուեր էին: Նոյն տարուան Մարտին Թուրք բանակը Վան մտնելով, զբաղած էր Վանի, Առնիսի, Կամուրջի եւայլ վայրերու մէջ Ռուսերէն լքուած պահեստներու կողոպուտով եւ փոխադրութեամբ:

Այդ պատճառով ալ Ալի Իհսան փաշան չհետապնդեց Վանէն նահանջող հայ զաղթականութիւնը:

Բայց մեզի համար պարզ էր որ՝ վաղ թէ ուշ Թրքական բանակը պիտի դայ եւ կանգնի մեր չէմքին:

Տիլիմանի եւ շրջաններու կռիւներու ընթացքին, մեր զինուորներէն բաւական թիւով վիրաւորներ կային, ինչպէս եւ, մեծ թիւով հայ եւ ասորի զաղթական հիւանդներ, որոնց խնամքն ու դարմանումը մեծ ծախքերու եւ զոհողութեանց կը կարօտէր:

Դժուար էր ամբողջ հոդը բեռցնել միայն Սալմաստցի Հայերու վրայ, որոնք կրնային աւելի նեղ եւ անյապաղ օրերուն օգտագործուիլ:

Հաֆթմանի հիւանդանոցին կից մէկ սրահն ալ լեցուած էր հիւանդներով: Բաւարար թիւով բժիշկներ եւ հիւանդապահներ չունէինք, եղածներն ալ հարկադրուած էին կրկնապատկել իրենց աշխատանքի ժամերը, դիշերը ցորեկին խառնելով:

Զուարթ եւ անտրտունջ, զոհաբերութեան ոգիով մը համակուած էին մեր դեղուհիներն՝ Թամարան ու Ֆեմիան, Անահիտ ու տիկին Մաշտուրեանը, Լիզան եւ Եսթերը եւ դեռ ուրիշները: Գործի վրայ էին նաեւ Օր. Մեծբայեան եւ Ենդիբարեանը: Արթուն պահակի եւ փրկարար հրեշտակի դեր կը կատարէր Բժիշկ Վ. Ծովհաննէսեանը իր օգնականներուն հետ, յաճախ՝ դիշերները հիւանդանոցին մէջ լուացնելով:

Մեր զինուորները նոյնպէս զուրկ էին կարգ մը անհրաժեշտ պիտոյքներէ եւ ցրուած էին իրենց դիւղերը: Վաչտերը կազմալուծուած էին: Անհրաժեշտ էր վերակազմել մեր ուժերը, միացնել՝ Տիլիմանի խռովութեանց պատճառով երկուքի բաժնուած հայկական չրջանները:

Անհրաժեշտ էր ունենալ նաեւ զօրաւոր եւ հեղինակաւոր զինուորական մարմին մը, որ ազդէր միաժամանակ թէ Սալմաստի, Վանի ուժերուն եւ զաղթականութեան եւ թէ Ասորիներու վրայ:

Բայց մեր առաջին եւ անմիջական մտահոգութիւնն էր հիւանդանոցներու բարեկարգութեան խնդիրը:

Պէտք էր նորոգել հիւանդանոցին կից բոլոր չէնքերը, աւելցնել մահճակալներու թիւը եւ կանոնաւորել անոնք:

Պէտք էր պարտաւորիչ ծառայութեան մղել հայ եւ ասորի բոլոր բժիշկները, դեղագործները եւ հիւանդապահութեան ընդունակ տարրերը:

Ասորիները Ուրմիոյ Ամերիկեան Միսսիայէն մեծ դումարներ ստացած էին, «քէփթըն» կրէյան ալ նոր դումարներ տրամադրած էր իրենց ու մեկնած: Իսկ մենք, սաստիկ կը նեղուէինք դրամի պակասութենէն:

Անհրաժեշտ էր չխրտչեցնել ժողովուրդը մեծ դումարներ պահանջելով, այլ՝ բաւականանալ որոշ դումարներ ճարելով:

Մայիս 1ը յայտարարուեցաւ «Ծաղիկի օր»:

Այդ օրը առաւօտեն մինչեւ երեկոյ, հայ օրիորդներ եւ տիկիններ դունադեղ հագուստնե - րով զարդարուած թաղէ թաղ, տունէ տուն եւ դիւղէ դիւղ պտտելով հանդանակութիւն կատարեցին ի նպաստ հիւանդներու եւ վիրաւորներու:

Անոնց կողմնակները լեցուած էին Սալմաստի դաշտերու «Ապրիմ մեռնիմ» ծաղիկներով, որոնք կը գործածուէին իբր զարդանիշ:

Գործի էին նաեւ ալեհեր մամիկները, որոնք գուլպայ կը հիւսէին, ուրիշներ՝ ճերմակեղէն կը կարէին: Կային նաեւ կտաւագործներ:

«Պէտք էր տալ, ինչ որ ունէին եւ ինչ որ պէտք էր»: Այս էր օրուան նշանախօսքը:

Եւ մեր պահեստները լեցուեցան հիւանդանոցներու յատուկ իրերով, հանդերձեղէններով եւ զինուորական պիտոյքներով:

Նուիրած էին՝ վերմակներ, ամանեղէններ, ճերմակեղէններ, վերնազգեստներ, կօշիկներ, վերակապի լաթեր, ցորեն, իւղ, պանիր, կթան կովեր, ոչխարներ, ձիեր, դոմէշներ, ինչպէս եւ լծկան եղներ, թամբեր, սանձեր, կաշեղէններ, փամփուշտներ, տարճանակներ, դաշոյններ, հրացաններ եւայլն:

Բաւական խոշոր դումար մըն ալ ապահովուեցաւ զուտ դրամական նուէրներէն:

Մահվամցի որբեւայրի Մարգրիտը նուիրած էր իր միակ հարստութիւնը՝ կթան կովը, Սառնեցի պառաւ մը իր 7 հաւերը, Աղբակեցի խաթունը՝ իր միակ ճաշ զուկին իբրեւ յիշատակ մնացած մէկ դեղին ոսկին, յրեն պահելով միայն իր նահատակ զաւկին կակիծը:

Կին մը՝ իր ոսկէ ապարանջանները, ուրիշ մը իր մանեակը, մէկը՝ իր մատանիները, միւսը իր օղերը, մէկը իր ճակտի ոսկի չարոցը, միւսը օրապահիկը:

Բացուած էին բոլոր քսակները եւ բոլոր սիրտերէն միաժամանակ դուրս կը ժայթքէր դիւութեան անօրինակ հեղեղը:

Ե. Դարու հայ կիները վերածնած էին եւ անօրինակ զոհաբերութիւն մը կը յայտնաբերէին:

Սեփականատէր չկար այլեւս: Ամէն բան տրամադրելի էր, փրկութեան եւ յաղթանակի համար: Տուած էին, ինչ որ ունէին, տուած էին անտրտունջ եւ ժպտերես:

Իրար դերազանցելու օր էր:

Ծրագիրը յաջողութեամբ պսակուած էր եւ ակնկալուածէն շատ աւելի:

Այդ դիշերը խարոյկներ վառուեցան բոլոր դիւղերուն մէջ: Սփռոցները բացուած էին բոլոր հրապարակներու, եկեղեցիներու բակերու մէջ: Կը պարզուէին Սալմաստի խոշոր կարասներու հին դիները:

Ամեհուրեք երգի ու նուագի ձայն, պար խինդ ու կանչ:

Ցնծութեան օր էր, վաստակի օր, յանուն աշատութեան եւ յաղթանակի, որ չուշացաւ:

ԱԶԳԻՆ

Հայերը Ուրուկուէյի մէջ

ՄՄԲ.— Պուէնոս Այրէսի մեր պաշտօնակիցը, «Արմենիա», հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ Ուրուկուէյի զաղութի մասին.—

★

Գաղութին մեծ մասը, որ կեդրոնացած է մայրաքաղաքին՝ Մոնթեվիտէոյի մէջ, կը բաղկանայ 1200 տունէ, մօտ 6000 անձերէ:

Այս վեց հազարէն մօտ հազար տուն առաքելական են, մնացեալը բողոքական եւ կաթոլիկ: Գաղութը կը բաղկանայ Ազգ. Հիւրցիներէ, Մարաշցիներէ, Այնթապցիներէ, Ամանոսցիներէ, Ատանացիներէ, Զէյթունցիներէ, Հաճընցիներէ, Կեսարացիներէ, Կիւրիւնցիներէ, Պաղչեցիներէ, Տիգրանակերտցիներէ, 154 քաղաքներէ եւ դիւղերէ Հայեր կան:

Զբաղումներ.— 400 նպարավաճառ, 35 կօշիկի գործարանատէր, 150 կերպասավաճառ, 20 կօշկավաճառ, 30 սափրիչներ, 30 կօշիկի հնակարկատ, 30 մսավաճառ եւ 6 մեծաքանակի վաճառականներ: Կան նաեւ փոքրաթիւ գործաւորներ, երեք բժիշկ ատամնաբոյժներ, երկու հայ բժիշկներ:

Մոնթեվիտէոյի հայ գաղութը ունի մօտ 19 տարուան աղջկայիս կեանք, Հայ Գաղթական Միութեամբ: Պ. Յովհաննէս Ահարոնեանի (հայրիկ) ջանքերով դնուած է աղջկային չէնք մը, որ կը ծառայէր իբրեւ եկեղեցի եւ դպրոց:

1935ին կը ստեղծուի «Հայ կեդրոն»ի կեդրոնական վարչ. խորհուրդը, ստանձնելով եկեղեցիին եւ բոլոր աղջ. վարժարաններուն բարոյական եւ նիւթական հոգերը:

1944ին գաղութին ազգ. նուիրատուութեամբ դնուեցաւ քաղաքի ամէնէն բանուկ մէկ պողոտային վրայ 4000 մեթր հող հին չէնքով մը որ մերկայիս կը ծառայէ իբրեւ եկեղեցի եւ դպրոց: Այս հողին վրայ պիտի չինուի սրահ մը եւ նոր եկեղեցի մը:

1930էն ի վեր հաստատուած են դպրոցներ, որոնց հոգածութիւնը ստանձնած էին Գաղթ. Միութեան կողմէ, ընտրուած հոգաբարձութիւնները: Առաջին երկու դպրոցները բացուեցան Սերբոյի եւ Փանթանոսի չրջաններուն մէջ, Մեսրոպեան եւ Մամիկոնեան անուններով, իսկ աւելի վերջ՝ Սահակեան, Հայկազեան եւ Արիմեան: Ներկայիս կան հինգ դպրոցներ, որոնք թէեւ սկզբնական չրջանին ունեցած են բազմաթիւ աշակերտներ, սակայն հետզհետէ նուազելով այժմ թիւը իջած է 180ի, հինգ դպրոցներուն մէջ:

Բացի Սէրբոյի Մեսրոպեանէ եւ Ներսէսեանէ, դպրոցներու չէնքերը բոլորն ալ վարձուած են: Իւրաքանչիւր դպրոցի մէջ ուսուցչական կազմը կը բաղկանայ մէկ պատասխանատու ուսուցիչէ, ուսուցչուհիէ եւ մէկ օգնականէ եւ տեղացիէ մը: Աշակերտները իրենց կարողութեան համեմատ կը վճարեն, բայց բոլոր դպրոցներուն մէջ ալ կան ձրիներ:

Այս դպրոցներէն զատ կայ նաեւ Ներսէսեան դպրոցը, 60—70 աշակերտներով, որ կը կառավարուի Հայ կեդրոնի կողմէ:

Ցիսունէ աւելի ուսանողներ եւ ուսանողուհիներ կը հետեւին բարձրագոյն եւ համալսարանական դասընթացքներու:

Գաղութին ամէնէն հին յարանն է Հ. Ց. Դ. «Վահամեան» ակումբը հիմնուած 1928ին: Ունի դրադարան մը, եւ կը ծառայէ իբրեւ հաւաքավայր հանդէսներու: Հոն բացուած են հայերէնի եւ Հայոց պատմութեան ցերեկեայ եւ դիշերային դասընթացքներ որոնց կը հետեւին 60—70 աշակերտներ: Հինգհարիւրները ունին «Հայաստան» ակումբը: Հայ կեդրոնի չէնքը իրրեւ ակումբ կը ծառայէ «յատկդիմականներուն»:

Միութիւններուն մէջ ամէնէն գործօնը Հ. Կ. Խաչն է (այժմ Հ. Օ. Միութիւնը), որ կ'օգնէ դպրոցներուն եւ չքաւորներուն:

Կայ նաեւ Բարեդործականի մասնաճիւղը, որ իր ընդհանուր նպատակներէն դուրս, դպրոցներուն կ'օգնէ որոշ դումարով մը: Հայուհեաց Բարեսիրաց Միութիւնը հանդէսներէն գոյացած դրամով գնեց դամբարան մը եւ վերջերս ալ չէնք մը: Այս միութիւնն ալ կ'օգնէ դպրոցներուն: Կայ նաեւ երիտասարդներու երկսեռ Միութիւն մը:

Ամէն տարի Ապրիլ 11—24ի, Մայիս 28ի եւ Յանասորի արշաւանքի առթիւ հանդէսները տեղի կ'ունենան մեծ բարձրութեամբ: «Արմենիա» երիտասարդաց Միութիւնը հիմնուած է Ա. Միքայէլեանի ջանքերով: Ունի 240 անդամներ եւ մեծ դեր կատարած է դաղութին մէջ: Գաղութին մէջ կան նաեւ մարմնամարզական քանի մը միութիւններ:

Բաւական թիւով հայ երիտասարդներ ամուսնացած են տեղացի աղջիկներու հետ: Ոմանք զոհ են, իսկ ուրիշներ դժգոհ: 18 տարուան ընթացքին, ամէն տարի 70—80 ծնունդներ տեղի ունեցած են: Մահերու թիւը՝ 20—25: Տարիներու ընթացքին գաղութը այցելած են արուեստագէտներ Լեւոն Յարութ, Ցովհ. Զարիֆեան, Հայկ-Արծիւ ամուլը: 1946ին Աչոտ Արծրունի, Սուրաբեան ամուլը: 1936ին այցելած է ընկեր Ս. Վրացեան:

Գաղութին մէջ կան չորս ճաշնասփիւռներու ժամեր, Արմենիա, Կոմիտաս երգչախումբի ժամ, Հայ Գաղթային Ձայնը եւ Հայ Մշակոյթի ժամ: «Արմենիա Ձայն»ը հիմնուած է 1935ին եւ անհատական ձեռնարկ մըն է որ յայտարերին կէսը թուրքերէն «չարքի»ներու կը յատկացնէ: Կոմիտաս երգչախումբի ժամը հիմնուած է 1935ին, իրական հայկական ժամն է: Հայ գաղթային ճայնասփիւռը կամ «Հայ Ձայն», որ կը գտնուէր խումբ մը Մարաշցի երիտասարդներու ձեռքը, վերջերս զայն փոխանցեցին Ս. Դ. Հնչակեաններու: Հայ Մշակոյթի Ձայնը «Ցառաջդիմականներ»ուն ժամն է:

ՀԱՐԻՒՐ ՀԱԶԱՐ ՀՐԵԱՆԵՐ ԴԷՊԻ ԳԱԼԻԼԻԱ

Իսրայէլի կառավարութիւնը ծրագրած է 100 հազար գաղթականներ տեղափոխել Գալիլիա, եւ 30.000 տուն չինել, գալիք չորս ամիսներու ընթացքին: Ծրագրուած է չորս նոր աւաններու չինութիւնը, իւրաքանչիւրը տասը հազար քակիչ պարունակող, ռազմագիտական վայրերու համար, հիւսիսային, արեւմտեան եւ արեւելեան Գալիլիոյ մէջ: Նմանապէս նոր միաճեւ տուներ պիտի չինուին Սաֆատի, Թիպերիասի եւ Հերցլիայի մէջ: Եթէ վաւերացուի երեսփ. ժողովին կողմէ, 30 միլիոն սթերլինի ծախք մը կը նախատեսուի:

Կառավարութեան նպատակն է կայաններու մէջ գտնուող գաղթականները Գալիլիոյ շրջանը տանիլ եւ աւտնց ձեռքով չինել տալ չինութիւնները, աշխատաւորական միութեան մասնագէտներու հսկողութեան տակ: Ասոնք պիտի վճարուին եղած աշխատանքին համաձայն ինչ որ Իսրայէլի արհեստակցական միութեան աւտնդապէս սահմանուած, թոշակին հետ բաղդատելով յեղափոխական չեղում մըն է:

Հոն տեղափոխուելէ վերջ, գաղթականները պիտի չինեն խանութներ եւ ճարտարարաշէնքեր: Ասոնք մանաւանդ պիտի աշխատին գրացի քաղաքներու մէջ եւ վարձուին իրրեւ երկրագործական բանուորներ, մօտակայ դաշտերուն մէջ:

Զորս նոր քաղաքներուն համար երկու տեսակի նախագիծ չինուած տուներ ի նկատի ունին:

Իսրայէլի ժամանակաւոր մայրաքաղաքի՝ Հաքերիայի մէջ նկատի ունին տուներու ծրագիր մը, որ ունի երկու սենեակ խոհանոց: Կառավարութիւնը կ'ըսէ թէ երկու օրուան մէջ կրնայ չինուիլ եւ կ'արժէ 720 սթերլին: Այնպէս մը չինուած է որ յետագային կրնան սենեակներ աւելցնել:

Երկրորդ տեսակի չէնք մը կը բաղկանայ մէկ սենեակնոց յարկերէ, կ'արժէ 1200 սթերլին: Ասիկա ալ շատ արագ կերպով կրնայ չինուիլ:

Ասկէ զատ նախագիծ չինուած տուներ գընուած են արտասահմանէն եւ տեղատրուած թէկ

Հայ երգի փառատօնը Լիոնի մէջ

— —

ԼԻՈՆ.— Յունիս 12ը Լիոնի հայ կեանքի պատմութեան մէջ անմոռանալի պիտի մնայ: Վեհաշուք Ֆուրվիէրի կատարէն մինչեւ բարձր արուեստներու կոթող՝ Ռամօի սրահը, հայ երգն էր, կրօնական եւ ժողովրդական որ, իր դիւթիչ եւ հոգեպարար եղանակներովը, յաղթանակի եւ ցնծութեան օր մը կ'ապրէր եւ կ'ապրեցնէր: Բայց ամէնէն փառապանծը, առաւօտուն, Մայր Տաճարի երկնասլաց գմբէթէն « Փառ փորոտան »ի արնաշաղախ արձագանգն էր, որ կը դղրդար, վարը, Սօնի ջուրերուն հագցնելով Արեւմտեան արքայական քղամիթը: Պ. Կիւլէսէրեանի ղեկավարութեան տակ երգչախումբը, հոյակապ եկեղեցին կամարներուն տակ կը հնչեցնէր հայկական պատառաքաղին, սրատոյդ մեղեդիները: Կ'արժէ յիշել երգչախումբէն Տիկին Վարդանեանը, որ ընդարձակ տաճարը լեցուց իր ուժեղ եւ ներդաշնակ ձայնով երբ «Տէր ողորմեա»ն սկսաւ երգել :

Ֆրանսացի բազմաթիւ հաւատացեալներ յափշտակութեամբ կ'ունկնդրէին բոլոր երգեցողութիւնները: Ապրիլեան նահատակաց եւ պատերազմի զոհերու յիշատակին նուիրուած այս պատարագը կը մատուցանէր Հալէպի կաթոլիկ համայնքի առաջնորդը Գեր. Գրիգոր Ինտիճ, Թունդ հայրենասէր եւ մեծ միտք մը, որ խօսեցաւ խմաստալից քարոզ մը, Ֆրանսերէն եւ հայերէն, երգ մըն ալ այդ, ի խորոց սրտէ, հոգ չէ թէ առանց նուագի կամ եղանակի: Եկեղեցւոյ պատշգամէն Ֆրանսացի հայախօս վարդապետը Հայր Բուայնէ հակիրճ բացատրութիւններ կուտար օտար ներկաներուն, կատարուած ազօթքներուն եւ երգեցողութեանց մասին:

Ահա ժամը կը մօտենայ: Բոլորին օրերէ ի վեր անհամբերութեամբ սպասած հայ երգի վառատօնի ժամն է: Առաջին բազմութիւնը իրար կը դասնէ , հիմա երգին եւ նուագին նուիրուած հսկայ չէնքի մը առջեւ: Բազմութիւնը կ'աճապարէ գրաւել իր տեղը, անզուսպ հետաքրքրութեամբ: Կը տեսնենք անոնց մէջ դէմքեր բոլորովին անծանօթ՝ Լիոնահայերուս: Եկած են անոնք ոչ միայն մերձակայ, այլ համեմատաբար հեռաւոր գիւղերէ կամ քաղաքներէ, մինչեւ Վալանսէն, Կրընոպլէն: Եկած են նաեւ «քաչուածներ», «էբեւցողներ» ,անոնք ալ Հայեր են վերջապէս եւ ցեղին ձայնը, անոր երգը, քաշած բերած էր գիրենք: Որչափ ժամուն չգրաւուած աթոռ մը չկար ընդարձակ եւ չքեղ սրահին մէջ: Հայ երգի օրը իրենց ներկայութեամբ պատուած էին քաղաքապետ Պ. Խուսա Էռիոյի ներկայացուցիչը՝ Տիկին Ռիւպի, հարիւրապետ Պէռար, Լիոնի զինուորական կառավարիչին կողմէ, տեղական թերթերու թղթակիցներ, եւ օտար յարանուանութեանց ներկայացուցիչներ :

Սղ. կեդր. վարչութեան կողմէ որուն հովանաւորութեամբ կազմակերպուած էր հանդէսը, Պ. Ց. Վարժապետեան, Ֆրանսերէն, եւ Պ. Ա. Կիւլպէնկեան, հայերէն շնորհակալութիւն յայտնեցին ներկաներուն եւ իւ մասնաւորի ասպնջական Ֆրանսայի: Բեմին վրայ 70 հոգի, Արմենիա երկսեռ երգչախումբը իր ամբողջ կազմով հանդիսականներուն կողմէ կ'ողջունուի ջերմ ծափերով: Կիները որ խումբին մեծամասնութիւնը կը կազմէին, հագուած էին կէս սպիտակ եւ կէս կապոյտ շրջազգեստներ եւ այրերն ալ մութ դոյն հագուստներ, ամէնքն ալ իրենց կուրծքերուն վրայ կը կրէին երգչախումբին զարդանիշը՝ Ա. Ե. եւ C. A., քնարի մը մէջ առնուած :

Խումբին տաղանդաւոր ղեկավարը Վ. Սարդսեան գրաւած էր արդէն իր տեղը եւ չուտով պիտի սկսէր իր այնքան դժուարին աշխատանքը : Ահա չարժման մէջ են իր ձեռքերը , տրուած է «մեկնումի» նշանը եւ առաջին պատիւը կը վճռակի՝ «Մաղթանք»ին, (Տէր կեցո դու զՀայս) : Մի մտայն այս «Տէր կեցո»ով, Արմենիա երգչախումբը աստուածացուցած էր արդէն հայ երգը, թէեւ միւս բոլոր երգերն ալ երգուեցան բացառիկ անթերի, կատարեալ ներդաշնակութեամբ :

Յայտագրին առաջին մասը «Մաղթանք»էն վերջ (Կոմիտաս Վ.) կը պարունակէր Ալէլուք (սաղմոս) անտիպ: Ցետոյ կը յաջորդէին պատարագի երեք խորհուրդները՝ «Սուրբ, Սուրբ, Տէր զօրութեանց», «Ցամենայնի օրհնեալ ես Տէր» եւ «Քրիստոս ի մէջ մեր յայտնեցաւ», երեքն ալ Սիմֆոնիական մեծ նուագախումբի մը ամբողջական վեհափառութեամբ: Օր. Մ. Սիմոնեան երգչախումբին լաւագոյն մեներգողներէն երգեց Աշուղ Ջիւանիի «Կուզան ու կ'երթանը», այնքան զեղեցիկ եւ այնքան խոր յուզումով: Ընդհատուր խանդավառութեան մէջ խումբը հետզհետէ երգեց կանաչեանի «Դալիլօ»ն, երեք զեղջուկ սիրերգներ՝ «Հովն անուշ, ծովն անուշ», «Սարէն կուգայ ջուխտ մը», այս երկուքը բոլորովին նոր եւ Կոմիտասէն «Կուժն առայ, ելայ սարը»:

Հայ երգերու մէջ, շատ ինքնատիպ նորութիւն մըն էր «Մաղերգ»ը (Կոմիտաս Վ.) երկսեռ խումբով եւ մեներգով, ձայնի ելեւէջներու հաճելի ամբողջութեամբ մը: Փոքր զագաթ մը վերջ , կը վերսկսէր երկրորդ մասը, Գ. Ալէմշահի «Նազեր»ով, առանձին երգուած երգչախումբին փայլուն մեներգողներէն Տիկին Զապէլ Մօրնօնի կողմէ որ ինքնավստահ երգեցուհիի մը ապաւորութիւնը կը թողու իր կազմուած ձայնով եւ երգեցողութեամբ: Դաշնակի ընկերակցութեամբ Վ. Սարգսեանի «Հայաստան»ը (անտիպ), անկարող եմ նկարագրելու: Եթէ պէտք էր անպատճառ մրցանակ մը սահմանել երգուած երգերուն, առաջնութիւնը կը կարծեմ որ չհէր այդ «Հայաստան»ը: Պէտք էր զայն լսել սակայն... լսե՛լ:Օր. Բ. Արզումանեան եւ Պ. Գ. Մտեփանեան իրենց սիրուն մեներգներով փայլ տուին «Կալերդ - սայլերդ» երգչախումբով երգին: Օր. Սիւզան Պօյաճեան դաշնակի վրայ ճկունութեամբ նուագեց Ն. Տիգրանեանէն կտոր մը եւ «Կարնոյ կլոր պար»ը:

Յայտագրի վերջին երգն էր Կոմիտաս վարդապետի «Սիփանայ քաջեր»ը, : Ոչ մէկ յոգնութիւն, ձայներու ոչ մէկ սպառում, երեք ժամուան յաջորդական երգերէ վերջ: Ժողովուրդը կը պահանջէր սակայն յայտագրէն դուրս եւ կրկնուեցաւ «Հայաստան»ը: Հայր Գրիգոր վրդ. Ինտիճ եւ Մոմճեան վարդապետները բեմ հրաւիրուեցան, իսկ Տիկին Զ. Մօրնօնն մեներգեց կրօն. երգեր, երգեհոնի ընկերակցութեամբ Օր. Բ. Օթառ, Ֆըրանսուհի), որ ուրիշ երգերուն ալ կ'ընկերանար դաշնակով: Սրատոյդ «Հայր Մեր»ով, այս անգամ երգչախումբին կողմէ որ յոտնկայս ունկնդրուեցաւ: Նոյն գիշերն իսկ Արմենիա,Մարսէյլվերադարձաւ, Լիոնի Հայերուն թողելով անմոռանալի յիշատակ մը :Այս բոլորէն վերջ,ինչպէ՞ս չհիանալ ժողովուրդի մը վրայ որ, պանդխտական կեանքի մը տառապանքներովն ալեկոծ, դեռ սիրտ ու կորով ունի երգելու, գեղեցկօրէն երգելու, հրապուրելով օտար բազմութիւններն իսկ: Ցաւէտ անմահ, հայ ժողովուրդ :

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ ԱՆԴՐԻԱՍԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹ ԳԱՂՈՒԹ

ԳՆԱՀԱՏԱՆՔ ՄԿՐՏԻՉ ՄԵԼՔՈՆԻ ՄԱՍԻՆ

«Ազդակ» պատմական յօդուած մը հրատարակած է Իսթանպուլի ճարտարապետական հնութեանց մասին եւ այս առթիւ կը գրէ ։—

Կ'արժէ յիշել անունը արուեստագէտ Մկրտիչ Մելքոնի, որ 1844ին, կարեւոր դեր մը կատարած է Իսթանպուլի շինութիւնները ցուցակագրելուհամար: Արուեստագէտը Սարայպուրնուէն մինչեւ Օրթագիւղ, Իսթանպուլը իր ամբողջ հէնքերով , նաւակայքի հիմնարկութիւններով պատկերացուցած է բարձրաքանդակներով, եւ մանրամասնած իւրաքանչիւր հէնքի դոյնը, ճակատներու զարդերը, պատուհաններու քանակութիւնը: Ծովը , բարձունքները, հէնքերը եւ նաւերը դատորոշելով, խորութիւն տուած է իւրաքանչիւր բարձրադանդակի: Իր չորս թաղլօները, որոնք մեծ տըքնութեան մը արդիւնքն են, ներկայացուցած են Ամպուլմէճիտ թագաւորի, եւ կը գտնուին ներկայիս Ծովային թանդարանին մէջ: Այս նըկարները հնարաւորութիւնը կուտան մեզի բազդատութիւն մը ընելու հարիւր տարի առաջուան ծովեզերքներուն հետ եւ կարեւոր փաստեր կը մընան, մեր քաղաքաշինութեան պատմութեանմէջ»:

ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ ՏՈՒԱՐԱՆԻ ԽՆԴԻՐԸ

Ինչպէս բազմաթիւ հայ հաստատութիւններ, Պոլսոյ նշանաւոր Մատթէոսեան տպարանն ալ բռնադրաւուած էր եւ տրամադրուած թուրք թեր – թի մը :

Անդարայի Սղ. ժողովին մէջ երեսփոխան Տոքթ. Ֆահրի Գուրթուլուչ հարցապիր մը տուած է ժողովին, ի մէջ այլոց հարցնելով կառավարութեան.

— Մատթէոսեան տպարանը ի՞նչ ձեւով փոխանցուեցաւ «Ճումհուրիյէթ» թերթին, ազուրդի դրուեցա՞ւ թէ ոչ, ուրիշ թեկնածու ներկայացա՞ծ էր տպարանին, քանի՞ ծախուեցաւ եւ ինչ պայմաններով: «Փրոտօս»ի ռօթաթիֆ մեքենան ի՞նչպէս տրուեցաւ «Ճումհուրիյէթ»ի առանց աճուրդի, եւ որո՞ւն հրամանով, տրուած մեքենաներուն մասին փորձագէտներու քննութիւն կատարուե – ցա՞ւ թէ ոչ :

ԷՎՔԱՖԻ ՆՈՐ ՕՐԻՆՔԸ

Ստորեւ կուտանք Թուրքիոյ պաշտօնաթերթին մէջ հրատարակուած էվգաֆի նոր օրէնքը, որուն համաձայն, ամէն թաղ իր խորհուրդը պիտի ունենայ իբր օրինական մարմին եկեղեցիներու եւ դպրոցներու մատակարարութեան համար: Պաշտօնի վրայ գտնուող միւթէվէլլիները առժամապարտ պիտի մնան մինչեւ նորերու ընտրութիւնը : Իսկ էվգաֆը այլեւս չպիտի դանձէ հասոյթներու վրայէն 100ին 5 տուրքը: Յարդ անվճար մնացած այդ տուրքերը ներուած են :

Թուրքիոյ պաշտօնաթերթը իր 4 Յունիսի թիւին մէջ հրատարակեց վազքֆներու նոր գոյավիճակին վերաբերեալ օրէնքը որ հետեւեալն է. —

ՕՐԻՆՔ Թիւ 5404 , ընդունուելու Թուականը 31 Մայիս 1949:

ՅՕԴ. 1.— 3513 թիւ օրէնքով փոփոխութեան ենթարկուած 2762 թիւ վազքֆներու օրէնքին՝ միւլհաք վազքֆներու վերաբերեալ առաջին յօդուածին տրամադրութիւնը հետեւեալ ձեւով փոխուած է.

«Միւլհաք վազքֆ» կը կոչուին այն վազքֆները, որոնց Միւթէվէլլին վազքֆը հաստատող – ներու սերունդէն ըլլալը պայման դրուած է: Ասոնք կը կառավարուին իրենց Միւթէվէլլիներուն կողմէ :

Միւթէվէլլիները՝ վազքֆներու ընդհանուր տնօրէնութեան եւ ընդհանուր տնօրէնութիւնն ալ՝ վարչական ժողովի հակակշռին ենթարկուած է:

Համայնքներու եւ էնտաֆներու յատուկ վազքֆները՝ անոնց կողմէ ընտրուած անհատի կամ մարմնի մը կողմէ կը կառավարուին, ու չհակադրդռուող պաշտօնական մարմիններու եւ վազքֆներու ընդհանուր տնօրէնութեան կողմէ կը հակակշռուին :

ՅՕԴ. 2.— Վազքֆներու օրէնքին 24րդ յօդուածը ջնջուած է:

ԱՌԱՋԱՐԵԱՑ ՅՕԴ.— Միւլհաք վազքֆներու եւ համայնքներու եւ էնտաֆի վազքֆներուն վրայ հակակշռի իրաւունք ըլլալով իրականացած դատարներուն արձանագրութիւնները կը ջնջուի: Դատճումները չեն վերադարձուիր :

ՅՕԴ. 3.— Այս օրէնքը հրատարակուած թուականէն սկսեալ ի գործու է:

ՅՕԴ. 4.— Այս օրէնքին գործադրութիւնը գործավարներու խորհուրդը կը կատարէ :

ԿԻՆԵՐԸ ԿՐՆԱ՞Ն ՊԱՏՈՒԻԷԻ ԸԼԼԱԼ

Ֆրանսայի բողոքականներու վերանորոգեալ եկեղեցիին ազգային սինոտը դումարուեցաւ Փարիզի մէջ:

Ցայտնի է որ այդ եկեղեցիին պատկանողները չեն ուզեր պատերազմի մասնակցիլ իրենց խղճին դէմ համարելով այդ բանը եւ կառավարութիւնները զանոնք կը նկատեն դասալիքներ : Սինոտը որոշեց դիմել կառավարութեան որ յատուկ կանոնադիր մը պատրաստուի այդ մասին, «որպէսզի անոնք կարենան ապացուցանել իրենց հաւատարմութիւնը երկրին հանդէպ»:

Սինոտը որոշեց նաեւ որ ամուրի կիները կրնան պատուէրի ձեռնադրուիլ բացառիկ պայմաններու մէջ: Այս որոշումը տրուած է բացառաբար, ալզասցի օրիորդի մը համար որ հարաւային Ֆրանսայի մէկ քաղաքին մէջ արդէն փոխանորդարար կը կատարէ այդ գործը:

Սինոդականներէն մին յայտարարեց թէ այժմ քանի մը կին պատուէրներ կան Անգլիոյ, Զուիցերիոյ, Ֆինլանտայի եւ Տանըմարքայի մէջ, բայց Ամերիկայի մէջ անոնց թիւը կը հասնի 2հազարի: Հին կտակարանի, մանաւանդ Պօղոս առաքեալի թուղթերը մօտէն քննելով կը տեսնենք որ, բաւ սինոդականը, մանաւանդ Պօղոս առաքեալ թէեւ չատ անհաչտ է կրօնական կեանքի մէջ կիներու դերին մասին, եւ սակայն որոշեցնիք բացառիկ պարագաներու մէջ երկու սեռի համար բաց թողուլ պատուէրներ: Ցիշենք որ կաթոլիկ եւ օրթոտոքս եկեղեցիները չեն ընդունած եւ չպիտի ընդունին կին քահանաներ ձեռնադրել :

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՑ ՄԷՋ

Գասթէմունիի լիսէին դասարանի մէկ քարտէսին վրայ, ինչպէս նաեւ ճեմիչի դրան ճակատը մուրճ – մանդաղ պատկերներ փակցուած էին: Կը փնտուին հեղինակները: Տնօրէնը յորդորած է աշակերտները զգուշանալ նման արարքներէ :

★ Սվազէն կը հաղորդեն թէ Իփսալա գիւղախումբին միւտիւրը Նիհատ Կիւղիւէր 6 ամիս բանտարկութեան դատապարտուեցաւ համամիւնար քարոզչութիւնկատարած ըլլալուն համար :Տիվրիկի միջնակարգ վարժարանին տնօրէնն ալ նոյն ամբաստանութեամբ կը դատուի :

★ Թուրքիոյ պատժական օրէնքը կը փոխուի այն ձեւով որ մինչեւ իսկ մահապատիժ պիտի սահմանուի համայնավարներու եւ անիշխանականներու, իրենց արարքին համաձայն :

Ամիւի մէջ, եւ կրնան օգտագործուիլ Գալիլիոյ մէջ ալ :

Շինարարութեան վարիչները կ'ընդունին որ դաղթականներու վճարումները աշխատած կտորի հիման վրայ չատ աւելի ցած է քան թէ դոյութիւն ունեցող Հիսթարտրութի թուականը: Անոնք կը պնդեն թէ ներկինները նոր արհեստ մը պիտի իւրացնեն, տուն պիտի ունենան եւ ապրուստ :

Կառավարութիւնը կը յուսայ որ չինարարութեան հարցը մասամբ պիտի լուծէ անգործութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՂՈՎ

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԵԼՄՏԱՑՈՑՑԻՆ քննութիւնը կը շարունակուի Ազգ. Ժողովին մէջ: Վիճաբանութեանց ընթացքին դիտել տրուեցաւ թէ սպառումին 58 %ը յատկացուած են զպրոցական եւ վարչական գործերու եւ հազիւ մնացեալ 42 %ը կը ծառայէ բանակին: Կառավարութիւնը 385 միլիառ 257 միլիոն ֆրանքի վարկ մը կը պահանջէ, որուն մէջ կարեւոր տեղ մը կը բռնեն Հնդկաչինի պատերազմին եւ ուրիշ գաղթավայրերու ծախքերը (106.803.000.000 ֆր.): Կանգատեցան թէ չափէն աւելի դրամ կը ծախսուի զօրքին վրայ, բայց ոչ բաւարար չափով՝ ռազմական պիտոյքներու համար: Զօր. Ժունվիլ (համայնավար) ըսաւ թէ վերջնական ելմտացոյցը 500 միլիառ ֆրանքի պիտի հասնի եւ թէ այս բոլորը նախապատրաստութիւնն են հակախորհրդային պատերազմի մը, ի հաշիւ ամերիկեան աշխարհակալութեան»: Տալատիէ առաջարկեց չվաւերացնել Ատլանտեանի դաշինքը, մինչեւ որ իրապէս զինուորական օգնութիւն չտրամադրուի: Ժողովը ի վերջոյ 50 միլիոն զեղչեց զինուորական ելմտացոյցին վրայէն:

ՎԱՐՉԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ օրէնքին վրայ փոքր սրբագրութիւններ կատարեց ազգ. ժողովը, որուն համաձայն այն վարձակալները զորս կ'ուզէին դուրս հանել իբր անբաւարար կերպով գրաւող իրենց բնակարանը, իրաւունք պիտի ունենան մինչեւ վեց ամիս փոխանակելու զանոնք եւ կամ մինչեւ երկու ամիս իրենց մէկ սենեակը ուրիշի վարձու տալու (սու լոքասիոն): Փոխանակութիւնները չեն կրնար արգիլուիլ տանտէրներուն կողմէ եթէ «լուրջ եւ օրինական պատճառներ չունին»: Արկածեալներն ալ չպիտի կրնան վտարուիլ իրենց տրամադրուած բնակարաններէն:

ՄԱՐՍԷԼ ՍԷՐՏԱՆ կռիւամարտի մէջին ծանրութեան աշխարհի ախոյեանը, որ Ամերիկա գացած էր Լա Մոթթայի հետ չափուելու, պարտուած հռչակուեցաւ 9րդ բառնտին վերջը: Սէրտան ուժգին վիրաւորուած ըլլալով միայն մէկ ձեռքովը կրնար ինքզինքը պաշտպանել: Այս կռիւամարտը Սէրտանի պիտի չահեցնէր 40 միլիոն տոլար: Այս բանը յուսաբեկութիւն պատճառած է Ֆրանսական մարզական շրջանակներու մէջ, բայց 3 ամիսէն Ֆրանսացի կռիւամարտիկը իրաւունք ունի կրկին չափուելու իր հակառակորդին հետ, վերստանալու համար «աշխարհի ախոյեան»ի իր տիտղոսը զոր կը կորսնցնէ:

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ որոշեց չվճարել իր բանթող պաշտօնեաներուն օրականը եւ պատիժներ սահմանել տրուած հրահանգները չյարգողներուն: Այս առթիւ մանաւանդ կանոնագիր մը պիտի պատրաստուի գործադուլներու մասին:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ նոր տեսակ մը սկսած են չհինել Ամերիկայի մէջ, որ աւելի ուժեղ պիտի ըլլայ քան ճապոնի վրայ գործածուածը:

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ վաճառումը ազատ պիտի ըլլայ Յուլիս 1էն սկսեալ: Գործարանները բաւականաչափ պահեստ եւ արտադրութիւն չունենալով, գնորդները որոշ տոկոս մը պիտի ապահովեն:

★ Ըստ ոյի գործարանին տնօրէնութեան մէկ տեղեկագրին համաձայն, այս հաստատութիւնը 1948ին չահած է 762 միլիոն ֆրանք: Նոյն տարին արտադրած է 21.000 «թուռիստ» կառք, 38.500 առեւտրական կառք եւ 5200 թրաքթէօր, մինչ 1938ին տուած էր 41.000 թուռիստ, 13.400 առեւտրական եւ 540 թրաքթէօր: Ապրիլ ամսուն ինքնաշարժի հինգ ծանօթ գործարանները արտադրած են 14.500 կառք: Գիները կը մնան մոյնը, ամէնէն աժանը 300.000 ֆրանք:

Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը խորունկ ցաւով կը ծանուցանէ մահը եկեղեցւոյ բազմամեայ լուսարար՝

Պ. ՅԱԿՈԲ ԷՖԷՆՏԻԵԱՆՑԻ

(66 տարեկան), որ տեղի ունեցաւ Պօժօնի հիւանդանոցին մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, շաբաթ ժամը 16.15ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

Հ. Ց. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Հրաչ Սարգսեանէ 2000 ֆրանք, Սարգիս Եղիազարեանէ, Յովակիմ Էքսիւզեանէ (Վալանս), Մարսէյլի Նոր Սերունդի ընկերներէն 1000ական ֆրանք:

ՏԻՒՐԿԻՔ ԹՈՐՈՍ ԳԱՊԱՍԱՔԱԼԵԱՆ, որդին, Սարգիսի, Սեբաստիոյ Գալոը գիւղէն կը փնտռէ իր ազգականները Կետիկեան եւ Պալեան ընտանիքները, որոնք Ամերիկա ըլլալ կը կարծուին: Տեղեկացնել 33 Ave. Porte de Choisy, Paris (13), France: Կը խնդրուի «Հայրենիք»էն արտատպել:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ԶՈՒՇԱՏԵՍՐ

ՊՈՐՏՈՑԻ մէջ նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Մուրատ խումբի, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին: Այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին ընկերվարականներու սրահը, Մընօմ:

Կ'ելլէ Նոր Սերունդի երգչախումբը դպրոցի աշակերտներով, ղեկավարութեամբ Օր. Շաքէ Քէնտիրեանի:

Կը նախագահէ Պ. Ա. ՄԻՔԱՑԷԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Հ. ԹԱՇՃԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն, մեներգ եւայլն:
Մուտքը ազատ է:

★

ՇԱՎԻԼԻ մէջ, այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահը, rue Stalingrade: Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. «Արդութեան» խումբին եւ մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի եւ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

Կը նախագահէ Պ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
Կը խօսի ընկեր ՆԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին Նոր Սերունդի կողմէ, երգչախումբ ղեկավարութեամբ Պ. Աբա Պարթեւեանի: Կը ներկայացուի Ա. Ահարոնեանի «ՄԱՅՐԸ» (մէկ պատկեր):

Մեներգ եւ արտասանութիւններ Նոր Սերունդի երկսեռ երիտասարդներու կողմէ:

Եւրոպական պարեր նուագախումբով: Մատչելի պիւֆէ: Մուտքը 50 ֆրանք

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԱԿԱՆ Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը այս կիրակի ամբողջ օրը Clos des Fusainsի մէջ: Կը նախագահէ Պ. Մ. ՃԵՐԱՆԵԱՆ: Կը խօսի Պ. Գ. ՍԻՄՈՆԵԱՆ: Կը հրաւիրուի Վալանսի հայութիւնը անխտիր: Ոչ աճուրդ, ոչ ալ նուիրատուութիւն: Մատչելը տեղւոյն վրայ:

ԲԱՅՕԹԵԱՑ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՋԱԽՈՒՄԲԻ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Ալհամպրայի մէջ, այս շաբաթ գիշեր, 9.30էն մինչեւ լոյս: Եղանակի ամէնէն հաճելի ժամանցը: Երկու ընտիր նուագախումբ, փոքր պարախումբ գեղջուկ տարազներով, եւ երկսեռ խումբ, իր էն ոգեւորիչ երգացանկով:

ԹԼՓԱՍԵՂԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի, այս շաբաթ ժամը 3ին, Սասունցիի ճաշարանը, 31 rue d'Alexandrie, métro Strasbourg St. Denis: Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ արուարձաններու ընկեր-ընկերուհիները: Մուտքը ազատ է:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Վալպարէյ, Լա Փօմ, Սէն Մարսէլ, շրջանի հոգաբարձութեան կողմէ, այս կիրակի ամբողջ օրը, Վալպարէյ (Bar Vidal)ի օդասուն պարտէզին մէջ, մեծ պատրաստութեամբ: Կը նախագահէ շրջանիս հոգ. հովիւ ԲԱԲԿԷՆ ՔՀՆ. ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ: Կը խօսի ուսուցիչ Պ. Տ. ՓԻՐԱՆԵԱՆ եւ հոգաբարձութեան կողմէ վարիչ քարտուղար Պ. Ա. ԱՇՃԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին եւ թատերական ներկայացում ԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ:

Հանդէսի տեւողութեան իր մասնակցութիւնը կը բերէ Սէն Լուի երկսեռ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ծանօթ երաժշտագէտ Պ. Հ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆի: Հանդիսավայրը բաց է առաւօտեան ժամը 9ին, վաճառքողները կրնան կէս օրուան ճաշը կատարել տեղւոյն վրայ: Պաշտօնական մասը կը սկսի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին:

Հ.Ց.Դ.Պէլվիլի Ռընաստամ խումբի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

Իսիի Ֆր. Կ. Խաչի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահին մէջ: Օրակարգ «Ազափոխութեան կայանի վտքրիկներու արձանագրութիւնը»:

ՄԱՐՍԷՅԼ-ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ Հ. Ց. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր խումբերը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ընկեր Երանոսին բնակարանը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ - Սէն Լուի Հ. Ց. Դ. «Ակնունի» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԱՄԱՎԵՐՋԻՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած ՎԱԼԱՆՍԻ Կապոյտ Խաչի վարժարանի «Մատակարար Մարմնի» կողմէ, այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8ին Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ: Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողները եւ մայրենի լեզուի ուսուցման նախանձախնդիր հայրենակիցները: Մուտքը ազատ է:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ԿԱՊՈՑՑ ԽԱՉԻ ՕՐ

Պանեէօ - Քաչանի մասնաճիւղը կը տօնէ «ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐ»ը, այս կիրակի, ժամը 3էն 7, Bourg la Reine, 72 Ave. du Maréchal Joffre:

Կը խօսի ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Թէյասեղան: Գեղարուեստական բաժին: Երգ, արտասանութիւն եւ Կովկասեան նուագ: Ծախքերու մասնակցութեան համար մուտք 50 ֆրանք:

Սպասումի կ'ուգուի

Հայ ընտանիքի մը մէջ աշխատելու համար կը փնտռուի մինչեւ տարիքով հայ կին մը, տնական գործերու վարժ եւ լաւ յանձնարարականով: Հեռաձայնել BALzac 37-90, առաւօտուն 10—12 եւ կէսօրէ վերջ 2.30էն 6.30:

FROMAGE BLANC
FABRIQUÉ PAR
DALAKUPEIAN
A MURO (CORSE)
Garanti Pur Lait de Brebis

Քորսիքայի առաջնակարգ ճերմակ պանիրը
Միակ ներկայացուցիչը
DALAKUPEIAN FILS AINÉ
48 rue Puvis de Chavannes, Marseille Tél. Co. 58-99
Կ'ընդունի ԱՊՍՊՐԱՆՔՆԵՐ

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dumesnil - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

Գրեց՝ Կ. Փոլատեան

Կ'հիւանդիմ Հայուհիով...

300 էջ, գինը 350 ֆրանք: Ստանալու համար դիմել:— «Ցառաջ»ի եւ «Արեւմուտք»ի խմբագրութեանց, Փարիզահայ գրավաճառներուն, ինչպէս նաեւ ուղղակի հեղինակի հասցէին.— G. Poladian, 92 Bld. Général Nollet, (La Rosière), Մարսէյլ:

ՅԱՌԱՋԱԿ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63

Dimanche 19 JUIN 1949 Կիրակի 19 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5876–Նոր շրջան Թիւ 1287

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՑ ՄՏՔԻ ՄՇԱԿՆԵՐԸ

Գրասէր ազգի անուն եւ համբաւ հանած ենք։ Իսկապէս այդ համբաւն ալ արժեցուցած ենք անցեալին մէջ։

Եթէ աչք մը նետենք մեր գրական հունձքին վրայ, հին հին դարերէն մինչեւ մեր օրերը, կը տեսնենք, որ հայ ժողովուրդի վաստակը մշակոյթի մարզին մէջ անհամեմատօրէն մեծ եղած է՝ բաղդատմամբ իր փոքր թիւին։

Առանց երթալու մինչեւ Ոսկեդար, որ պատիւ պիտի բերէր այսօրուան ամէնէն քաղաքակիրթ ժողովուրդներուն համար իսկ, առանց պրպտելու մեր միջնադարեան պատմիչներն ու բանաստեղծները, որոնց գործերը հանրածանօթ են, միայն վերջին հարիւր տարուան ընթացքին կատարուած հրատարակութիւնները բաւական են լիովին ապացուցանելու մեր գրասէրի համբաւը եւ մեզ դասելու առաջին շարքերուն վրայ։

Եւրոպացիներն անգամ հիացած են մեր գրասիրութեան վրայ։ Ճայտնի հայագէտ եւ Փարիզի Արեւելեան կենդանի Լեզուներու վարժարանին ուսուցիչ Էտուար Տիւլօրիէ, որուն հայագիտական հրատարակութիւնները այնքան գնահատուած են, բաց ի ժամանակին թէ՝ երբ քանի մը Հայեր քով քովի գան, առաջին գործերնին կ'ըլլայ կազմել Միութիւն մը, հիմնել եկեղեցի մը եւ հրատարակել թերթ մը։

Հայր Գալէմքեարեան իր հայ լրագրութեան պատմութեան դրքոյկին մէջ կը յիշէ թէ նոյնիսկ հեռաւոր Սիպէրիոյ մէջ կը յիշէ թէ նոյնիսկ հեռաւոր Սիպէրիոյ մէջ հայերէն թերթ հրատարակուած է... 8 բաժանորդով։

Հայ գաղութներու մէջ մեր աշակերտները խմորատիպ թերթեր կը հրատարակէին։

Ձեռքը դիպչէ բռնողը, դէշ ազգի քանի մը տող մրոտելու կարողութիւն ունեցողը փորձած է բանաստեղծութիւն եւ վէպ գրել։ Ու ճար ճարակ ըրած է, չունեցած տեղէն դրամ գտած է՝ իր մտքին գոհարները հանրութեան տեսականութիւնը դարձնելու եւ... ամէհանալու համար։

Երեւնալու մարմարը միշտ դոյութիւն ունեցած է եւ պիտի ունենայ ալ։ Մարդկային անափառութեան վերջ ու վախճան չկայ։

Տաղանդաւոր գրողները միշտ համեստ եղած են եւ չուքի մէջ մնացած։ Իսկական արժէքները իրենք զիրենք պարտադրած են ժամանակի ընթացքին, առանց ոեւէ ճիգի։

Հարիւր տարուան չրջանին լոյս տեսած գրքերուն մէջ, անկարեւորներու կոզքին, կան չատ արժէքաւորները։ Միայն զուտ գրական գործերը չէ, որ նկատի ունինք։ Գրականութեան մէջ զուգահեռական ստեղծագործութիւնները առաջին դիտելի վրայ կուգան անշուշտ։

Սակայն անուրանալիօրէն իրենց պատուոյ տեղն ունին նաեւ մեր այն հեղինակները, որոնք միտք յոգնեցուցած են եւ իրենց աչքի լոյսը սպառած՝ ազգագրական, պատմական, հնագիտական լեզուական, բանասիրական չոր ու ապերախտ նիւթերու վրայ։

Բոլորին ծանօթ բանաստեղծներու եւ գրագէտներու չարքին, որոնցմէ ոմանք ԺԹ. դարու Հայկական Զարթօնքի ռահվիրաներն են եղած, հայ ժողովուրդը երախտագիտութեամբ պիտի յիշէ միշտ Ալիշանն ու Օրմանեանը, Զամչեանն ու Ինճիճեանը, Այտընեանն ու Բագրատունին, Աբեղեանն ու Մալխասեանը, Աճառեանն ու Մանանդեանը, Լմբինեան ու Աղանեանը եւ ամբողջ մաքի այն մշակները, որոնք սիրով հակեցան Հայոց պատմութեան, հայերէն լեզուի, հայկական արուեստի խոպան հողին վրայ եւ իրենց քրտնաջան պեղումներով ու պրպտումներով արժէքաւոր ուսումնասիրութիւններ տուին մեզի։

Թիֆլիզն ու Պոլիսը, Վիէննան ու Վենետիկը հայկական մշակոյթի վառարաններ եղան։ Հայրենազուրկ ժողովուրդը ամուր կառչեցաւ իր ազգային արժէքներուն եւ հայ մտքի մշակները այդ օտար ոստաններուն մէջ ոչ միայն մեր անցեալի թանկագին գանձերուն արթուն պահակները դարձան, այլ նաեւ չատ մը թաքուն գանձեր լոյս աշխարհ բերին։

Այսօր ալ հայրենիքէն կտրուած հայութիւնը Սիբիւռքի մէջ իր ազգային մտաւոր հարստութեանց վրայ կը դուրդուրայ։ Կանգուն են միշտ Վիէննան ու Վենետիկը, քաջալերութեան արժանի որոշ չարժումներ ցոյց կուտան նաեւ Երուսաղէմն ու Անթիլիասը։

Մայիս 28ը Գանիրեի մէջ

Կիրակի, 5 Յունիս, Գահիրէի յունական առկոմքին բացօթեայ դաշտը կանուխէն լեցուած էր հայրենակարօտ բազմութեամբ մը, որ եկած էր Մայիս 28ի 31րդ տարեդարձը տօնակատարելու։

Հակառակ մուտքը վճարովի ըլլալուն, 1500է աւելի հանդիսականներ ներկայ էին տօնակատարութեան։ Դժբախտաբար չատեր ոտքի մնացին։

Կարգադիր յանձնախումբը յաջողեցաւ դեղեցիկ յայտագրով մը մեծ խանդավառութիւն ստեղծել մանաւանդ երբ ելեկտրական լոյսերու մէջ սկսաւ ծածանիլ մեր պաշտելի եռագոյնը, ժողովուրդի խելայեղ ծափահարութիւններուն մէջ։

Օրուան տօնին առթիւ խօսեցան ընկերներ Թ. Եր. Խաթանասեան, Գ. Պալըզճեան եւ Արշակ Յովհաննէսեան, բացատրեցին պատմական թուականը եւ վեր առին հայ ժողովուրդի այսօրուան ազգային ձգտումները։

«Համազգային»ի վերակազմուած երգչախումբը եւ ընդհանրապէս յայտագրի դեղարուեստական մասը մեծ գոհունակութեամբ ունկընդրուեցաւ։ Հանդէսը վերջացաւ ժամը 9ին, բայց ոչ ոք ուզեց մեկնիլ եւ խրախճանքը չարունակուեցաւ մինչեւ ուշ գիշեր։

Հակասական լուրեր Սուրիոյ եւ Իրաքի մասին

Իրաքի կառավարութիւնը պաշտօնապէս կը հերքէ այն լուրը թէ զինուորներ համախմբած է Սուրիոյ սահմանապահներուն վրայ։

★ Գնդ. Հիւսնի Զայիմ Յունիս 16ին լրագրական ասուլիսի մը առիթիւ պարզելով կացութիւնը, յայտարարեց թէ «յարաբերութիւնները լարուած են Սուրիոյ եւ Իրաքի միջեւ եւ կրնան թշնամութիւն յարուցանել արաբական երկիրներու միջեւ»։ Իր կարծիքով, կացութիւնը կրնայ տեղի տալ համաշխարհային ընդհարումի մը, քանի որ մեծ պետութիւնները չեն կրնար անտարբեր մնալ։

Իրաքի զինուորական չարժումներուն առթիւ, գնդապետը յայտարարեց.— «Զեմ գիտեր որու հրամանով Իրաքի վարչապետը զինուոր կը համախմբէ Սուրիոյ սահմանին վրայ։ Թերեւս այդ հրամանը տրուած են իր տէրերը որոնց մէջ կան եւ Հրեաներ։ Հրամայեցի զինուորներ համախմբել, ի դերեւ հանելու համար Իրաքի ձեռնարկը։ Սուրիոյ բանակը լիովին պատրաստ է պաշտպանելու երկրին անկախութիւնը։ Ես բարոյական եւ նիւթական աջակցութեան հաւաստիքներ ստացած եմ Եգիպտոսէն եւ Սէուտի Արաբիայէն, եթէ ընդհարում ունենանք Իրաքի հետ։ Ներկայ դժուար կացութեան մէջ բրիտանական քաղաքականութիւնը կրնայ ապահովել խաղաղութիւնը։ Իմ ուղեղիծն է բարեկամութիւն բոլոր անոնց հետոր կ'ուզեն բարեկամ ըլլալ Սուրիոյ։ Մասնաւորապէս կը յուսամ թէ Մեծն Բրիտանիա իմաստուն ընթացք մը պիտի բռնէ Սուրիոյ հանդէպ։ Ցայտնապէս ձախողած է բրիտանական այն քաղաքականութիւնը որ քսան տարիէ ի վեր կը ձգտէր ուժ տալ Անդրյորդանանի տէնէերուն։ Մենք կ'ուզենք բարեկամ ըլլալ Անգլիոյ, Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի. բայց մինչեւ հիմա այն միակ ազգը որ բարեկամութեան ապացոյցներ տուած է, Ֆրանսան եղաւ։ Ֆրանսան մեզի տուաւ թեթեւ զէնքեր երբ ստիպողաբար պէտք ունէինք։ Մենք տակաւին պէտք ունինք բարոյական եւ նիւթական աջակցութեան։ Մենք զէնք եւ ռազմամիւթ կ'ուզենք եւ սիրով պիտի ընդունինք զինուորական թէ մասնագիտական պատուիրակութիւններ »։

★ Ցառաջիկայ չարթու Սուրիոյ ժողովուրդը հանրաքուէ պիտի կատարէ, նոր նախագահ մը ընտրելու եւ սահմանադրութիւնը վաւերացնելու համար։ Իրաքի վարչապետը առաջարկած է Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն չճանչնալ այս հանրաքուէն։

Այս առթիւ գնդ. Հիւսնի Զայիմ յայտարարեց. — «Ունկնդրութեան ընդունելով անգլիական, ամերիկեան եւ ֆրանսական դեսպանները, ըսի թէ ազգը որոշած է կա՛մ անկախ ապրիլ եւ կամ մեռնիլ, հետեւաբար չի կրնար լուռ մնալ Նուրի փաշայի միջամտութեան հանդէպ։ Որեւէ թշնամական արարքի մը դէմ պատասխանենք անմիջապէս»։

Հակասական լուրեր Սուրիոյ եւ Իրաքի մասին

Իրաքի կառավարութիւնը պաշտօնապէս կը հերքէ այն լուրը թէ զինուորներ համախմբած է Սուրիոյ սահմանապահներուն վրայ։

★ Գնդ. Հիւսնի Զայիմ Յունիս 16ին լրագրական ասուլիսի մը առիթիւ պարզելով կացութիւնը, յայտարարեց թէ «յարաբերութիւնները լարուած են Սուրիոյ եւ Իրաքի միջեւ եւ կրնան թշնամութիւն յարուցանել արաբական երկիրներու միջեւ»։ Իր կարծիքով, կացութիւնը կրնայ տեղի տալ համաշխարհային ընդհարումի մը, քանի որ մեծ պետութիւնները չեն կրնար անտարբեր մնալ։

Իրաքի զինուորական չարժումներուն առթիւ, գնդապետը յայտարարեց.— « Զեմ գիտեր որու հրամանով Իրաքի վարչապետը զինուոր կը համախմբէ Սուրիոյ սահմանին վրայ։ Թերեւս այդ հրամանը տրուած են իր տէրերը որոնց մէջ կան եւ Հրեաներ։ Հրամայեցի զինուորներ համախմբել, ի դերեւ հանելու համար Իրաքի ձեռնարկը։ Սուրիոյ բանակը լիովին պատրաստ է պաշտպանելու երկրին անկախութիւնը։ Ես բարոյական եւ նիւթական աջակցութեան հաւաստիքներ ստացած եմ Եգիպտոսէն եւ Սէուտի Արաբիայէն, եթէ ընդհարում ունենանք Իրաքի հետ։ Ներկայ դժուար կացութեան մէջ բրիտանական քաղաքականութիւնը կրնայ ապահովել խաղաղութիւնը։ Իմ ուղեղիծն է բարեկամութիւն բոլոր անոնց հետոր կ'ուզեն բարեկամ ըլլալ Սուրիոյ։ Մասնաւորապէս կը յուսամ թէ Մեծն Բրիտանիա իմաստուն ընթացք մը պիտի բռնէ Սուրիոյ հանդէպ։ Ցայտնապէս ձախողած է բրիտանական այն քաղաքականութիւնը որ քսան տարիէ ի վեր կը ձգտէր ուժ տալ Անդրյորդանանի տէնէերուն։ Մենք կ'ուզենք բարեկամ ըլլալ Անգլիոյ, Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի. բայց մինչեւ հիմա այն միակ ազգը որ բարեկամութեան ապացոյցներ տուած է, Ֆրանսան եղաւ։ Ֆրանսան մեզի տուաւ թեթեւ զէնքեր երբ ստիպողաբար պէտք ունէինք։ Մենք տակաւին պէտք ունինք բարոյական եւ նիւթական աջակցութեան։ Մենք զէնք եւ ռազմամիւթ կ'ուզենք եւ սիրով պիտի ընդունինք զինուորական թէ մասնագիտական պատուիրակութիւններ »։

★ Ցառաջիկայ չարթու Սուրիոյ ժողովուրդը հանրաքուէ պիտի կատարէ, նոր նախագահ մը ընտրելու եւ սահմանադրութիւնը վաւերացնելու համար։ Իրաքի վարչապետը առաջարկած է Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն չճանչնալ այս հանրաքուէն։

Այս առթիւ գնդ. Հիւսնի Զայիմ յայտարարեց. — «Ունկնդրութեան ընդունելով անգլիական, ամերիկեան եւ ֆրանսական դեսպանները, ըսի թէ ազգը որոշած է կա՛մ անկախ ապրիլ եւ կամ մեռնիլ, հետեւաբար չի կրնար լուռ մնալ Նուրի փաշայի միջամտութեան հանդէպ։ Որեւէ թշնամական արարքի մը դէմ պատասխանենք անմիջապէս»։

Կրօնական այս միաբանութիւններէն դուրս, մեր աշխարհական մտաւորականներն ալ, մանաւանդ անոնք որ բոլորուած են մեր կազմակերպութեան եւ անոր բազմաթիւ հրատարակչական ձեռնարկներուն չուրջ, իրենց տրիտուրը կը բերեն հայ գրականութեան։ Փարիզն ու Պոսթոնը, Գահիրէն ու Աթէնքը, Պէյրութն ու Հալէպը, նոյնիսկ հեռաւոր Պուէնոս Այրէսն ու Թէհրանը պատնէշի վրայ են եւ իրարու հետ մրցումի ելած, պաշտպանելու, պահպանելու եւ զարգացնելու համար հայ դիրն ու գրականութիւնը, հայ լեզուն ու մշակոյթը օտար ու այլամերժ ատմոսֆեր տակ։

Հայ ժողովուրդի կենսունակութեան եւ յաւիտենականութեան գերազոյն ապացոյցն է այս։

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

Ջորտարու վերջին ճիտերը

ՎԱՃ՝ ԱՒՏՐԻԱԿԱՆ ԴԱՇԻՆՔԻՒ ՇՈՒՐՋ

Ջորտերը այսօր եւ վաղը կը գումարուին վերջնապէս աւարտելու համար իրենց գործը։ Զկրնալով որոշ համաձայնութեան մը գալ Գերմանիոյ, մանաւանդ Պերլինի մասին, ղեկը դարձուցին դէպի Աւստրիա, որ հիմ ծառայեց սակարկութեան, եւ Ռուսիա լքելով Եուկոսլաւիան, անոր կռնակէն իր չահերը ապահովեց։ Իսկ երեքները կը հակկշռեն թէ ցորչափ Ռուսերը դոհացում չտան Պերլինի մասին, իրենք տրամադիր չեն անոնց բոլոր պայմանները ընդունելու Աւստրիոյ մէջ։

Ահաւասիկ խօսակցութեան ենթարկուած չորս դլխաւոր նիւթերը.—

Աւստրիոյ համայնավար տիրապետութեան տակ գտնուղ քարիւղի հանքերուն չահագործումը Ռուսերը կը պահանջեն 50 տարուան համար, նաեւ իրաւունք քարիւղի նոր հորեր փնտռելու արեւելեան Աւստրիոյ մէջ, հաշտութեան կնքումէն եւ դրաման դադարումէն վերջն ալ։ Արեւմտեան պետութիւնները կր վիճին դեռ այս մասին։

Աւստրիոյ մէջ դերմանական ստացուածքները Ռուսերը կ'ուզեն պահել եւ չահագործել։ Հաւանաբար Ռուսիա հատուցում ստանայ 150 միլիոն տոլար։

Դանուբի վրայ աւստրիական նաւահանգիստները տրամադրել Միջերդային Միութեան։ Ամերիկացիները կ'ընդդիմանան այս առաջարկին։

Ռուսերը հաշտարար կ'երեւին Աւստրիոյ մասին, որովհետեւ այդ հաշտութեամբ երբ քաչեն իրենց զօրքերը, պիտի պարպեն նաեւ Հունգարիան եւ Ռումանիան որոնք արդէն պոլչեւիքացած են, իսկ այժմ ռուս բանակները կը պահուին, եւ բոլոր ճակատը ամուր պահելու համար։

Ռուսիա կ'առաջարկէ ատոնց փոխարէն ընդունիլ Աւստրիոյ հին սահմանները որով Գարէնթիա նահանգը չպիտի յանձնուի Եուկոսլաւիոյ որ զայն կը պահանջէր։

Այս որոշումին դէմ բողոքելու համար Փարիզի Եուկոսլաւ դեսպանը ուղեց տեսնել արտաքին նախարարները, բայց միայն Պ. Շուման ընդունեց զայն։ Պելկրատի պաշտօնական դործակալութիւնն ալ հաղորդեց թէ Ջորսերու այս քայլը Եուկոսլաւիոյ չահերուն տրուած հարուած մըն է։

Գալով Պերլինի մասին առժամեայ կարգադրութեան, վերջին պահուն միայն յայտնի պիտի ըլլայ եւ հաւանաբար հաղորդուի ժողովին փակման դեկոյցին հետ։

Երկաթուղիներու դործադուլի խնդիրն ալ չէ լուծուած տակաւին։

★ Անգլեամերիկացիները որոչեցին քակել իրենց չրջանին մէջ գտնուղ Պոչ Հաստատութեանց 30 գործարանները որ ելեկտրական եւ լուսանկարի գործիքներ կը չինէին։

Գնդապետ Տղուրի անձնասպանութիւնը

«Հոգեվարքի դաւադրութիւն» կը կոչուի այժմ այն փորձը զոր գաւառէն եկող խումբ մը մարդիկ պիտի կատարէին կառավարութիւնը ձեռք ձգելու համար։ Տասնեակ մը անձեր ձերբակալուած եւ բանտարկուած էին որոնց գլուխը կը գտնուէր գնդապետ Տղուր։ Զախակղմը այս փորձը կը վերագրէր կոլիսաներուն, իսկ ատոնք կր մերդարձին ոստիկանութիւնը թէ ինք սարքած էր զայն։ Ներքին նախարարը խորհրդարանին մէջ պարզած էր թէ այդ խմբակին մէջ կոլիսաներ կը դտնուէին, բայց ձեռնարկը մասնաւոր հանգամանք ունէր։ Ձերբակալեալները կր յայտարարէին թէ լսած ըլլալով որ համայնավարները պիտի ըմբոստանան կառավարութիւնը ձեռք առնելու համար, իրենք փութացած էին հակահարուած մը տալու համար անոնց։

Մնդիրը յանձնուած ըլլալով զինուորական իշ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԼԵՌՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ԴԷՊԻ ՄԵՅԼԵԱՔ

Երբ, երեկոյեան դէմ, ձեր վաչուին հրամանատարը ձեզի կը հաղորդէ որ վաղը մաս պիտի կազմէք պատժական արշաւախումբի մը ապըս - տամբներուն դէմ՝ դուք այդ դիշեր չէք քնանար: Ամիկա քալ կամ վախկոտ ըլլալէ կախում չունի: Այդ դիշեր դուք ձեր վրանին տակ արթուն կը մը- նաք, կը յիշէք ձեր ուսանողական կեանքը, ծնողք- ը, եւ կրնայ ըլլալ որ յիշէք նաեւ ձեր սիրած աղջիկը: Յոգնած՝ կրնայ պատահիլ որ քիչ մը քնանաք, բայց, ժամ մը վերջ արդէն արթուն էք, ու կը սկսիք յիշել ձեր ուսանողական կեանքը, ծնողքը, եւ թերեւս ձեր սիրած աղջիկը, եւն.: Մղձաւանջ, պիտի ըսէք: Այո, ճիշդ այդպէս, մինչեւ առաւօտ :

Առաւօտեան դէմ զօրագունտը պատրաստ է: Հըրամանատարը այնպէս մը կ'անցնի զինուորներուն առջեւէն որ կարծէք թէ բոլոր դիշերը քնացեր է, առանց մտածելու իր կեանքին եւ իր սիրելիներուն մասին:

Հրամբը պատրաստ է: Մեր հրամանատարն է Մաճճիորէ Բիչչին, դեղեցկադէմ մարդ մը, քա- ռասունըհինգի վրայ : Բըլեւեայի կնիկները վրան սքանչացումով կը խօսին: Անիկա տեղակէ ա- սոր. ասոր համար է որ քալած առենը ուսէպ իր չուրջը կը նայի, նայուածքները անուշցնելով :

Մաճճիորէ Բիչչին կը յայտարարէ որ Մէյլ- եաք պիտի երթանք: Հոն է, կ'ըսէ, որ քամեօ- թամեայ հրոսապետ Բաուիչը իր բոյնն է դրեր: Ճամբայ կ'իյնանք: Երկու ժամէ ի վեր է որ կը քալենք: Տարօրինակ բան, դեռ բան մը չի պա- տահիր: Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ Մոնթենեկրոյի մէջ գնդակի սոյլ չի լսուիր, կը հարցնեմ սիրելի փալթրընիէրին :

— Կարօ՞տը կը քաչես ...

— Ոչ, սիրելիս, յարդուած սովորութեան մը պակաս է որ կը զգամ...

Մինչ կը կատակէինք այսպէս՝ յանկարծ լըս- ուեցաւ գնդակի սոյլ մը:

Թա – փում, թա – փում, վըժ... թա-փում ..

Մարդ չի տեսնուիր. երկինքը կապոյտ է, լեռները անամպ, դաշտերը նշեմիներով լեցուն: Մէկ խօսքով, մեր ճանչցած սովորական բնու- թիւն մը: Ի՞նչ պէտք ունինք մտահոգուելու, Տէր Աստուած իմ...

Թա – փում, վըժ... թա – փում ....

Զինուորները անմիջապէս կը նետուին գե- տին, ու կը սկսի հրացանաձգութիւնը :

Նմանօրինակ պարագաներուն՝ իմ առջեւին դործս դետին նետուիլը կ'ըլլար, ու մոռնալով բժշկի հանդամանքս՝ կը սկսէի դիրք բռնել ու կրակել: Հայ մը կրնայ գլուխը վրայ տալ, բայց կը սոսկայ վախկոտ երեւիլ, մանաւանդ օտարին առջեւ: Այս մասին ազդովին համաձայն ենք, դէթ կ'ենթադրեմ :

Սիրելի Փալթրընիէրին ոտքի վրայ է· քալ տղայ մըն է անիկա: Հրամաններ կ'արձակէ, յա- նախով ստուգել ապստամբներուն թաքստոցները:

Ինձմէ տասը մեդր անդին Ալպեան գինուոր մը դետին ինկած է· երկու ռազմիկներ անոր վը- րայ ծռած են ու կը ջանան ոդեւից փմպելի խըմ- ցնել: Կը ցաւակեմ տեղէս: Զախ բազուկին մայր ե- րակը պայթեր է· արմուկին աճառները կ'երեւան արիւնը կոր գիծ մը ձեւացնելով կը թափի թու- փին վրայ: Ձակատը մոմի պէս ոտդոյն է· բերանը թեթեւօրէն բաց· քրտնած է ու կը դողայ :

— Այս անդամ, պարոն բժիշկ, ամէն ինչ վեր- ջացած է ինձ համար...:

Հոչակաւոր «Քատորէ» զօրագունտին մար- տիկներէն է, 68րդ դումարտակէն: Ընկերները կ'ըսեն որ խեղճ տղան երկու անդամ վիրաւոր- ուած է արդէն Ցունական ճակատին վրայ, ու դեռ քանի տարեկան չէ...:

— Քաջութիւն, կ'ըսեմ, այս անդամ ալ պիտի ազատիս, քաջութիւն:

Արմուկէն վեր կը կապեմ բազուկը, կը հա- կանեխեմ ու կը փաթթեմ վէրքը: Տարի մը վերջ, այս տղան դիս պիտի ճանչնայ Նովա – Վարոչի հովիտին մէջ, պիտի մօտենայ ինծի, պիտի հար- ցնէ թէ կը ճանչնա՞մ զինք, ու երբ պիտի ըզայ որ կը դեղեւիմ՝ պիտի ցուցնէ իր ձախ բազուկին սպին, ձեռքս վնտռելով, ես զայն պիտի սեղմեմ կուրծքիս վրայ, եղբօր մը պէս:

Կը հասնինք Մէյլեաք: Կը պաշարենք զայն: Հրամանատար Բիչչին 19 հոգի կը զատէ : Ինք, տեղակալ Արամայիսը, ենթասպայ Քարնարոլին, երեք սերճենթ մաճճիորէներ եւ 13 ռազմիկներ: Ամէնքս կը հեծնենք մեր նժոյգները: Զինուած՝ կը չրջինք մօտակայ դիւղերուն մէջ, քիչ մը ահ ու դող սփռելու մտահոդութեամբ: Շրջակայ դիւղե- րուն երիտասարդութիւնը կը հրաւիրուի Մէյլ- եաք: Հրամանատար Բիչչին ճառ պիտի խօսի, զոր պատրաստած է ենթասպայ Քարնարոլին :

ԷՋ ՄԸ ՊՈՒՇԿԻՆԷՆ (Իր 150 ամեակին առթիւ)

Զկևուրսին եւ ոսկի ձուկին պատմութիւնը

Կապոյտ ծովին մօտիկ ձերուկ մարդ մը կար իր ձերուկ կնոջ հետ: Խարխուլ խրճիթի մը մէջ կ'ապրէին անոնք այնտեղ, ճիշդ երեսունըերեք տարիէ ի վեր: Ծերունին ձուկ կը բռնէր իր ուռ- կանով ու ձեր կինը կտաւ կը մանէր :

Պատահեցաւ որ ծերունին ծով նետեց իր ուռ- կանը եւ աւազ միայն քաշեց վեր: Երկրորդ անդամ նետեց զայն եւ ծովի բոյսեր միայն քաշեց, եւ եր- րորդ անդամ մըն ալ նետելով բռնեց ոսկի ձուկ մը, ոչ թէ սովորական ձուկ մը, ոսկի ձուկ մը:

Եւ ոսկի ձուկը մարդու ձայնով կը պաղա- տէր :

— Ծերունի, թող որ ծով վերադառնամ, ինչ որ ուզես պիտի տամ իբրեւ փրկագին :

Ծերունին զարմացած էր ու չատ կը վախնար: Երեսունըերեք տարիէ ի վեր ձկնորս էր եւ երբեք չէր լսած որ ձուկ մը խօսի :

Աղատ թողուց ոսկի ձուկը, եւ դուրդուրանք- քով ըսաւ անոր·

— Աստուած պահէ քեզ, ոսկի ձուկ, փրկա- գինդ չեմ ուզեր, դնա եւ պտտէ կապոյտ ծովին մէջ:

Ծերունին տուն դարձաւ ու պատմեց հրաչքը:

— « Ոսկի ձուկ մը որսացի քիչ առաջ· ձուկը կը խօսէր, մեղի պէս կը խօսէր ու կը խնդրէր որ ծով դառնայ, կ'ուզէր խոշոր փրկագին մըն ալ վճարել: Ինչ որ ուզես կուտամ ըսաւ, բայց ես չհամարձակեցայ փրկագին առնելու եւ թողուցի որ վերադառնայ կապոյտ ծովին մէջ:

Այն առեն ծեր կինը կշտամբեց ամուսինը·

— Ինչ տխմար ես դուն, յիմար, փրկագին չառնել ձուկէն, գոնէ խոշոր սափոր մը ուզէիր, մերինը ճաթած է...:

Ծերունին գնաց դէպի կապոյտ ծովը: Տեսաւ որ ծովը թեթեւօրէն յուզուած էր եւ սկսաւ կան- չել ոսկի ձուկը :

Ոսկի ձուկը եկաւ ու հարցուց :

— « Ի՞նչ կ'ուզես ինձմէ, ծերունի»:

Մարդր կը պատասխանէ խոնարհութեամբը·

— Ներողամիտ եղիր, ձուկ թագաւոր, ծե- րուկ կինս խստիւ յանդիմանեց զիս եւ հանդիստ չի տար ինծի պէս ծերունիին, պէտք ունի եղեր նոր սափորի մը, մերինը ճաթած է...:

Այն առեն, ոսկի ձուկը ըսաւ·

— Մի նեղուիր, դնա խաղաղութեամբ, նոր սափոր մը պիտի ունենաք :

Ծերունին դարձաւ տուն : Կինը նոր սափոր մը ունէր, բայց սկսաւ աւելի խստօրէն կշտամբել ծերուկը :

— «Ինչ ապուշ ես դուն, սափոր մը միայն կը- ցար ուզել· ի՞նչ կ'ելլէ ատկէ, վերադարձիր ոսկի ձուկին մօտ, բարեւէ զայն եւ տուն մը ուզէ»:

Նորէն գնաց կապոյտ ծովուն ափը ու կանչեց ոսկի ձուկը: Ոսկի ձուկը լողաց դէպի իրեն եւ հարցուց·

— « Ի՞նչ կ'ուզես, ծերունի»:

Եւ ծերունին բարեւեց ու ըսաւ·

— « Կինս վայրկեան մը հանդիստ չի ձգեր պիս, տուն մը կ'ուզէ այժմ, դժբախտ կինը:

— Գնա խաղաղութեամբ· ըսաւ ձուկը, պիտի ունենաք տուն մը, անհոդ եղիր:

Ծերուկը վերադարձաւ խրճիթ: Հետքն ան- դամ չէր մնացած խրճիթին: Աղուոր առանկին պա- տուհանին մէջ նստած էր ծերուկ կինը եւ սաստիկ կ'անարդէր իր ծերուկ ամուսինը :

— Տխմար, ապուշ, տո՞ւն մը միայն խնդրե- ցիր, անխելք արարած, դնա ձուկին մօտ, չեմ ու- զեր գիւղացի մնալ, կ'ուզեմ ազնուական ըլլալ, հին ազնուականներէն:

Ծերուկը դնաց նորէն դէպի ծով(կապոյտ ծո- վը փոթորկոտ էր) կանչեց ոսկի ձուկը, ըրաւ իր խնդրանքը եւ ձուկը ըսաւ·

— «Մի տխրիր, դնա խաղաղութեամբ»:

Եւ ինչ տեսնէ ծերունին վերադարձին: Բարձր դղեակ մը, որուն դրան մէջ կեցած էր իր ծերուկ կինը սամոյրէ վերարկուով եւ գլուխը ծածկած էր ոսկեճամուկ գլխանոց մը: Մարգարտեայ ման- եակ մը կար վիզին չուրջ, մատանիներ՝ մատնե- րուն եւ կարմիր կօշիկները հագած :Փութկոտ ծա- ռաներ կային չուրջը· ծեր կատուկը կը ծեծէր զանոնք· կը քաչէր անոնց մազերէն:

Ծերունին ըսաւ իր կնոջ :

— Բարեւ, Ձերդ Վսեմութիւն, կարելի՞ է խորհիլ թէ հոդիդ գոհացած է այժմ :

Մեր կինը կոպտօրէն խօսեցաւ անոր եւ ըրկեց ախոռը մաքրելու:

Անցաւ շարաթ մը, յետոյ երկրորդ մը: Ալ ա- ւելի խենթ դարձաւ ծերուկ կինը եւ ըրկեց ծերու- նին ոսկի ձուկին մօտ:

— Գնա, բարեւ ըրէ ոսկի ձուկին եւ ըսէ որ հին ազնուական մը ըլլալ չեմ ուզեր այլեւս, այլ՝ ազատ ցարուհի :

Ծերունին սարսափած պաղատեցաւ·

— Ի՞նչ եղար կին : Ոչ խօսիլ գիտես, ոչ քա- լել· աչխարհ վրադ պիտի խնդայ:

Կինը աւելի զայրացաւ ու ապտակեց իր ամու- սինը:

— Ինչպէ՞ս կը յանդգնիս ընդդիմանալ ինծի պէս ազնուական կնոջ: Եթէ ծով չերթաս, բռնի պիտի տանին քեզ...:

Խեղճ ծերունին գնաց ծովեզերք: (Սեւցած էր կապոյտ ծովը)·

Կանչեց դարձեալ ոսկի ձուկը, որ լողաց դէպի իրեն ու հարցուց·

— Ի՞նչ կ'ուզես ինձմէ, ծերունի:

Եւ խղճահարելով ծերունին պատասխանեց·

— « Ներողամիտ եղիր, վեհափառ ձուկ, ծեր կինս նորէն դժգոհ է եւ կ'ազմկէ, կ'ուզէ որ ազատ ցարուհի դառնայ:

— Մի տխրիր, ըսաւ ձուկը, դնա խաղաղու- թեամբ եւ թող ծերուկը ցարուհի ըլլայ :

Մարդը վերադարձաւ իր կնոջ մօտ եւ ի՞նչ տեսնէ ...

Ցարերու պալատ մը կար իր առջեւ: Իր ծե- րուկ կինը տեսաւ սրահին մէջ: Նստած էր թա- գուհիի պէս սեղանին առջեւ եւ, ազնուականներ կը սպասարկէին իրեն ընտիր գինիներ: Կացինա- ւոր պահակներ կը սպասէին իր չուրջ: Ծերուկը սկսաւ վախնալ այս տեսարանին առջեւ: Ծունկի բնկաւ ծեր կնոջը առջեւ եւ ըսաւ·

— Բարեւ ամենակալ ցարուհի, այժմ գո՞հ է քու սիրտդ :

Ջատուկր ակնարկ մը իսկ չնետեց անոր վրայ, եւ հրամայեց որ դուրս հանեն զայն: Պահակները վազեցին, ծեծով դուրս վտարեցին զայն ու ժո- ղովուրդը ծաղրեց :

— Լաւ դաս մըն է այս, ծերուկ անկիրթ, աս- կէ վերջ, մի մտներ սահնակի մը մէջ, որ քուկդ չէ...»:

Շարաթ մը եւ ուրիշ չաբաթ մըն ալ անցան: Աւելի խենթեցաւ ծերունի կինը, ղրկեց պալատա-

---

կէսօրէն վերջ, հրամանատարը կը բարձրա- նայ ժայռի մը վրայ, ու կը սկսի խօսիլ: Անոր խօսքը կը թարգմանէ պարզ ոստիկան մը, Ֆիու- մէէն: Այս թարգմանիչը, որուն բուռն փափաքն է «պրիկատիէրէ»ի աստիճանին բարձրանալ՝ կը թարգմանէ, յուզուած եւ դերագրգռուած, քա- զուկները չարժելով աջ ու ձախ, ամբոխավար տրիբունի մը պէս :

Ժայռերուն ետեւ մենք քաղարկած ենք մեր թեթեւ եւ ծանր դնդացիրները: Եթէ չուրջ 400է աւելի ունկնդիրները դլխու հարուած մը փորձելու ըլլան՝ հրաման ունինք անխնայ կրակել: Բան չի պատահիր: Մոնթենեկրոցիները այնքան միամիտ չեն, կը մտածեմ :Հրամանատարը իր ճառը կըվեր- ջացնէ աղաղակելով ·

— Կեցցէ Իտալիան... կեցցէ Մոնթենեկրոն.. ժըվվ ցրնակորա ..

Ֆաուսունի վրայ մարդ մը առաջ կուգայ, ու կը յայտնէ Մէյլեաքի թնակչութեան հաւա- տարմութիւնը: Հրաչալի կերպով կը հասկնայ :

Հրոսապետ Բաուիչի հետքը չկայ: Անոր 22ամ- եայ դեղանի կինը պատանդ կ'առնենք· 12 կասկա- ձելիներ՝ կալանաւոր: Երեք օր վերջ վերադարձի ճամբուն վրայ ենք: Բաուիչի կինը փեթրոնցիոին եւ իմ միջեւ կը քալէ: Ճամբու ընթացքին գին- ուորներէն ոմանք իրենց ծանր պայուսակները կը նետեն կալանաւորներուն ուսը: Կը մտածեմ որ ճիշդ չէ ասիկա, ազնիւ բան չէ: Շուրջ երեսունհն- դամեայ կալանաւոր Սերկիէվը իր ուսէն զայրա- գին կը նետէ պայուսակը, կանգ առնելով: Իրա- րանցում : Նախատալից խօսքեր :

Բաուիչի կինը նստեր է կարմիր հողին վրայ ու Սերկիէվի կը նայի: Սերկիէվը ոչ ոքի չի նա- յիր: Մէջահասակ տղայ մըն է· խիտ մազերով : Ֆիզիքապէս այնքան ուժով ըլլալու է որ իրեն համար դժուար պէտք չէ ըլլայ ցուլ մը զգետնել, կռտոշներէն լաւ մը բռնելով :

Ենթասպայ Կովալին կը մօտենայ Սերկիէվին, ու քաղցր չեչտով մը կ'ըսէ .

— Առ պայուսակը, Սերկիէվ, միասին քա - լենք ...

Սերկիէվ ոտքի կ'ելլէ, կ'առնէ պայուսակը , շարունակելով ճամբան :

Ճիշդ ամիս մը վերջ մեր բեռնակառքերը յար- ձակում պիտի կրեն· մահեր պիտի ունենանք: Բեռնակառքերուն ոմանք հովիտին մէջ գլորուած պիտի տեսնենք: Ճամբուն եւ ժայռերուն վրայ վիմափուշտի խողովակներ եւ ձեռնառումբի կտոր- ներ պիտի երեւան: Մեր աչքերը մեր չուրջը պիտի պտտցնենք, ու որպէս անջնջելի գիծ մը իր հայ- րենի հողին վրայ՝ պիտի կարդանք·

— Դա ժէ նաչա տատովինա... այս հողը մեր- րըն է...: Բատիչ·

Միլանօ

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

ՊՈՒՏՄ ՆԻՆՁԱՂ

ՄԷԿ ՔԱՐՈՎ ԵՐԿՈՒ ԹՌՉՈՒՆ ...

Հայ Գրադէտներու Բարեկամները, թէ յաւէտ-ման էին սարքած Փարիզի մէջ, Սրուանձտեանց Գարեգին եպիսկոպոս Վանեցին, սպառած «Համով - Հոտով» երկին վերածնունդը ողջունելու համար :

Բոլոր տեսակի Հայերէ ներկայացուցիչներ կային հոն : Ալ, ձախ, միջին եւ ձայնբոնողեան :

Կազմակերպիչ մարմինը, հրապարակային խոստովանանքով մը՝ տուաւ իր մեղքերն եւ ապաքինութիւնները :

Երբ կարգը եկաւ Թողութիւն տալու, Հայր Աբէլ, վարդապետական չէշտով մը, մատնանշեց այդ կազմակերպութեան մահացու մեղքը եւ այդ մեղքին քաւութեան միջոցը :

«Այդ հրատարակուած հատորներէ մէջ կան որ ոչ մի արժէք են ներկայացնում օրինակ է· Օտեանի հատորը : Եւ հրաւիրեց Միութիւնը որ հետեւի Որհ· Հայաստանի կեանքի ու տեղեկացնի : Դադուի այդ ղպրոցին՝ եթէ կ'ուզէ օգտակար ըլլալ :

Այսինքն, մօտաւորապէս լսել կ'ուզէր, կապուեցէք հառաջդիմականներու սայլին : Երգեցէք ձախակողմեան դասէն ...

Շատ իրաւացի եւ տրամաբանական : Իր արհեստը խղճմտօրէն կատարող մարդու ընթացք ...

Միայն, ցոյց չտուաւ մեղի թէ՝ Հայաստանէն բխող նեկտարին ծորակը ո՞ւր կը գտնուի եւ ի՞նչ միջոցով կարելի է օգտուիլ անկէ :

Արդեօք երեւնում բաղմած «կուլտուրական կապի ընկերութի՞ւնն է այն» :

Բայց : Սակայն : Մեր կողմէ այդ ընկերութեան մատուցուած աղերսագիրները, հպարտ աղջկայ մը ղրկուած սիրային նամակներուն պէս, անպատասխանի մնացին : Կուլ տուեցան՝ «Կուլտուրական կապի յարդամեծար քարտուղարութեան կողմէ ...

Մենք, արտասահմանի «կորուսեալները» , լուր, տեղեկութիւն չունինք հայրենիքի կեանքէն : Հատ ու կենտ ներդաղթածներու, տարին մէկ-երկու կարճատիղ բարեւագիրներէն միայն կը քաղենք տեղեկութիւնները՝ «լաւ ենք, երջանիկ ենք : Օպերա գնացինք : Հայրիկս աշխատում է : Մայրիկս բուրդ է մանում : Պատիկ եղբայրս կոնսերվաթուառում երաժիշտ – դասախօս է կարգուել : Միւս եղբայրս կոլխոզում քամպակ է բաղում : Մենձ հայրիկս գիշերեայ կուրսերի է հետեւում՝ մեր արեւամեծ ղեկեր Ստալինի շնորհիւ ...» :

Կարծես, բոլորն ալ միեւնոյն օրինակէն արտագրուած ըլլային, ինչպէս կ'ընէինք մեր երկիրը՝ երանոս վարժապետին տուած օրինակէն արտագրելով մեր դրած նամակները :

Է՛, Հ· Աբէլ, եկուր դուն, այս նիւթերէն Հայաստանեան գրականութիւն մշակէ՝ եթէ կրնաս, մանաւանդ ցուցմունքառճ (տիրիժէ) գրականութիւն ...

Եպիսկոպոսական չէշտով՝ կարդ մը դիտողութիւններ ալ Հ· Սամուէլի կողմէ եղան : Թելադրեց պահել, կազմակերպութեան նախկին անունը՝ «Նահատակ Գրագէտներու Բարեկամները» :

Տրամաբանական : Քանի որ մեր մէջ, բոլոր գրագէտները, ողջ կամ մեռած, Նահատակ են կամ նահատակութեան թեկնածու, բացառելով Պ· Վ· Մալխազեանը, թէեւ այս մէկ հատիկն ալ Նիսի իր չքեղադիր ամառանոցին մէջ կ'ապաշխարէ, կ'ըսեն, ազգին մեղքերուն համար :

Իրաւունք ունի եւ հայր Աբէլը եւ Հ· Սամուէլը :

Հայ Գրագէտներու Բարեկամները պէտք է նկատի առնեն ասոնց անկեղծ դիտողութիւնները :

Դիւրացնելու համար իրենց գործը՝ կ'առաջարկեմ, յաջորդ հատորը նուիրել Հայաստանի տաղանդաւոր դերոզ Ե· Չարենցի գործերուն, չքեղ թուղթի վրայ եւ կարմիր կողքով մը :

Այս կերպով, թէ Հ· Աբէլը գոհացում կը գտնէ, թէ Հ· Սամուէլի նահատակասիրութիւնը յարգուած կ'ըլլայ ...

Կ· ՊԵՏՈՒՇ

ԵՐԲ ՄԵՌՆԵԼՈՒ Կ'ԵՐԹԱՑԻՆ

ԽՄԲ.— Մեր երիտասարդ ամսագիրը, «Նայիրի» այս տարուան Մայիսի թիւին մէջ ծաղկեփունջ մը կազմած էր վերջին պատերազմի ընթացքին սպանուած բանաստեղծներու երգերէն :

Քանի մը ևմդյշներ, այնքան բարախտն սեփական հայրենիքի սիրով · —

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ԵՐԳ

Իմ բարեկամներ, ընկերներ անդին,
Ես ձեզ եմ թողնում այս գարունը վառ,
Որ այնպէս թովեց իմ ջահել հոգին,
Հուր ծաղիկներով, արեւով պայծառ :

Ես ձեզ եմ թողնում մեր կանաչ այգին,
Որի խնկաբոյր ծառ ու ծաղկի հետ
Ծաղկեց իմ սէրը, ծաղկեց իմ հոգին,
Եւ սիրտս էլ զարձաւ զրախտ ծաղկաւէտ :

Ես ձեզ եմ թողնում այն անուշ առուն,
Որ մեր փողոցից անցնում է կայտառ ,
Որ մանկութիւնս տարել է հեռուն,
Տարել է ջահել պատկերս պայծառ :

Ես ձեզ եմ թողնում անուշիկ եարիս ,
Որ միշտ կարօտով լինձ է սպասել,
Թողնում եմ բուրեան կանաչ վարդենիս,
Որի ստուերում չատ եմ երազել :

Գնում եմ կուի, կռիւն է վերջին,
Գնում եմ երկրիս իմ պարտքը տալու,
Հերոսի փառքով հուր կուի միջին
Հերոսների հետ անմահանալու :

ԴԵՐԵՆԻԿ ՉԱՐԻՉԵԱՆ

(Սպաննուած Քուպանի մէջ, հազիւ 27 տարեկան)

ՀԱՑՐԵՆԻ ԽՐՃԻԹ

Ես քեզ չեմ յանձներ թշնամու ձեռքը,
Քեզ, երազանուշ խրճիթ հայրենի,
Թոյլ չեմ տայ, որ նա իր արնոտ ոտքը
Քո նուիրական սուրբ չեմքին դնի :

Քալ պատերիս պէս իմ հզօր կուրծքը
Դէմ կը տամ հազար նիզակի, սրի·
Լաւ է տաք արնով ներկել քո չեմքը,
Քան յարկիդ ներքոյ ապրել միչտ գերի :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԲՈՐԵՆՑ

(Ծնած 1914ին, սպաննուած 1945ին, Հունգարիոյ մէջ) :

★

ՀԱՑՐԵՆԻՔ ԻՄ ԼՈՒՍԵՐԵՍ

Թէկուզ մնամ եօթ լերան կատարներից հեռու ես,
Քո կարօտից սիրտը իմ վառում է ինձ մի քուրայ,
Չեմ մոռանայ երբեք քեզ, հայրենիք իմ լուսերես,
Թէկուզ մնամ եօթ լերան կատարներից հեռու ես :

Քո արեւը իմ սրտին վարդի պէս կը հնարհրայ
Ուր էլ գնամ, քո սէրն է չողում իմ կեանքի վրայ,
Չեմ մոռանայ երբեք քեզ, հայրենիք իմ լուսերես,
Թէկուզ մնամ եօթ լերան կատարներից հեռու ես :

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՏՈՒՆԻ

(Ծնած 1915ին, սպաննուած Մոսկուա, իր իսկ վարած հրասայլին մէջ) :

ՊՈՒՏՄ ՆԻՆՁԱՂ

ՄԷԿ ՔԱՐՈՎ ԵՐԿՈՒ ԹՌՉՈՒՆ ...

Հայ Գրագէտներու Բարեկամները, թէ յաւէտ-ման էին սարքած Փարիզի մէջ, Սրուանձտեանց Գարեգին եպիսկոպոս Վանեցին, սպառած «Համով - Հոտով» երկին վերածնունդը ողջունելու համար :

Բոլոր տեսակի Հայերէ ներկայացուցիչներ կային հոն : Ալ, ձախ, միջին եւ ձայնբոնողեան :

Կազմակերպիչ մարմինը, հրապարակային խոստովանանքով մը՝ տուաւ իր մեղքերն եւ ապաքինութիւնները :

Երբ կարգը եկաւ Թողութիւն տալու, Հայր Աբէլ, վարդապետական չէշտով մը, մատնանշեց այդ կազմակերպութեան մահացու մեղքը եւ այդ մեղքին քաւութեան միջոցը :

«Այդ հրատարակուած հատորներէ մէջ կան որ ոչ մի արժէք են ներկայացնում օրինակ է· Օտեանի հատորը : Եւ հրաւիրեց Միութիւնը որ հետեւի Որհ· Հայաստանի կեանքի ու տեղեկացնի : Դադուի այդ ղպրոցին՝ եթէ կ'ուզէ օգտակար ըլլալ :

Այսինքն, մօտաւորապէս լսել կ'ուզէր, կապուեցէք հառաջդիմականներու սայլին : Երգեցէք ձախակողմեան դասէն ...

Շատ իրաւացի եւ տրամաբանական : Իր արհեստը խղճմտօրէն կատարող մարդու ընթացք ...

Միայն, ցոյց չտուաւ մեղի թէ՝ Հայաստանէն բխող նեկտարին ծորակը ո՞ւր կը գտնուի եւ ի՞նչ միջոցով կարելի է օգտուիլ անկէ :

Արդեօք երեւնում բաղմած «կուլտուրական կապի ընկերութի՞ւնն է այն» :

Բայց : Սակայն : Մեր կողմէ այդ ընկերութեան մատուցուած աղերսագիրները, հպարտ աղջկայ մը ղրկուած սիրային նամակներուն պէս, անպատասխանի մնացին : Կուլ տուեցան՝ «Կուլտուրական կապի յարդամեծար քարտուղարութեան կողմէ ...

Մենք, արտասահմանի «կորուսեալները» , լուր, տեղեկութիւն չունինք հայրենիքի կեանքէն : Հատ ու կենտ ներդաղթածներու, տարին մէկ-երկու կարճատիղ բարեւագիրներէն միայն կը քաղենք տեղեկութիւնները՝ «լաւ ենք, երջանիկ ենք : Օպերա գնացինք : Հայրիկս աշխատում է : Մայրիկս բուրդ է մանում : Պատիկ եղբայրս կոնսերվաթուառում երաժիշտ – դասախօս է կարգուել : Միւս եղբայրս կոլխոզում քամպակ է բաղում : Մենձ հայրիկս գիշերեայ կուրսերի է հետեւում՝ մեր արեւամեծ ղեկեր Ստալինի շնորհիւ ...» :

Կարծես, բոլորն ալ միեւնոյն օրինակէն արտագրուած ըլլային, ինչպէս կ'ընէինք մեր երկիրը՝ երանոս վարժապետին տուած օրինակէն արտագրելով մեր դրած նամակները :

Է՛, Հ· Աբէլ, եկուր դուն, այս նիւթերէն Հայաստանեան գրականութիւն մշակէ՝ եթէ կրնաս, մանաւանդ ցուցմունքառճ (տիրիժէ) գրականութիւն ...

Եպիսկոպոսական չէշտով՝ կարդ մը դիտողութիւններ ալ Հ· Սամուէլի կողմէ եղան : Թելադրեց պահել, կազմակերպութեան նախկին անունը՝ «Նահատակ Գրագէտներու Բարեկամները» :

Տրամաբանական : Քանի որ մեր մէջ, բոլոր գրագէտները, ողջ կամ մեռած, Նահատակ են կամ նահատակութեան թեկնածու, բացառելով Պ· Վ· Մալխազեանը, թէեւ այս մէկ հատիկն ալ Նիսի իր չքեղադիր ամառանոցին մէջ կ'ապաշխարէ, կ'ըսեն, ազգին մեղքերուն համար :

Իրաւունք ունի եւ հայր Աբէլը եւ Հ· Սամուէլը :

Հայ Գրագէտներու Բարեկամները պէտք է նկատի առնեն ասոնց անկեղծ դիտողութիւնները :

Դիւրացնելու համար իրենց գործը՝ կ'առաջարկեմ, յաջորդ հատորը նուիրել Հայաստանի տաղանդաւոր դերոզ Ե· Չարենցի գործերուն, չքեղ թուղթի վրայ եւ կարմիր կողքով մը :

Այս կերպով, թէ Հ· Աբէլը գոհացում կը գտնէ, թէ Հ· Սամուէլի նահատակասիրութիւնը յարգուած կ'ըլլայ ...

Կ· ՊԵՏՈՒՇ

Profe. Տիցի Խնդիրը

Գրած էինք թէ Պոլսոյ Համալսարանի վերաքեւչութիւնը պաշտօնական ըրած էր երեւելի պեղագէտ Փրոֆ· Տիցը, որ փոխ-յարաբերութիւններ տեսած էր սելճուքեան եւ հայկական արուեստներուն միջեւ : Փրոֆ· Տիցի եւ իր հեղինակութեանց մասին Հիւսէյին Նամըգ Օրքուն կը գրէ «Ճումհուրիյէթ»ի մէջ· —

Փրոֆ· Տիցի երկասիրութիւնը թուրք արուեստի մասին, մեծ շահադրգռութիւն առաջ բերաւ եւ քննադատուեցաւ, մանաւանդ թուրք ճարտարապետութեան վերաբերեալ մասը :

Եթէ իր գործը խնդապէս դէշ ըլլար եւ մանաւանդ մէկը գտնէինք Համալսարանին մէջ իր պակասը լրացնելու համար, բնաւ ձայն չէինք հաներ եւ գոհ կը մնայինք նոյնիսկ : Խնդիրը այսպէս չէ սակայն :

Տից մեծ մտաւորական մըն է եւ չենք կրնար իր պակասը լեցնել : Վերջերս Թերթի մը մէջ ճարտարապետ Սէտատ Զէթինթաշ յարձակեցաւ փրոֆէսէօրին վրայ : Ես ալ բոլորովին չէզոք ոգիով մը պիտի ծանօթացնեմ Փրոֆ· Տիցը թուրք ընթերցողներուն :

Նախ ճշդեմ թէ մշակոյթ չի նշանակեր հոսկէ հոնկէ բաներ հաւաքելով մտաւորական դառնալ : Գիտութիւնը մեթոտ կը նշանակէ պարզապէս եւ մեր մէջ ալ արուեստի պատմութիւնը երբեք ուսումնասիրուած չէ մեթոտիկ եղանակով մը : Ահա թէ ինչու Փրոֆ· Տիցի դիրքը առաջին մեթոտիկ դիրքն է, որ դրուած է մեր մէջ :

Արդէն Տից մշակուած է Սթրիկովսքիի համաուաւոր դպրոցին մէջ, որ կը քանդէ հելլէնական դաղափարները : Այս պատճառով իր դիրքը կրկնապատիկ արժէք կը ստանայ :

Գիրքը նախ ամփոփումը կ'ընէ թուրք արուեստի պատմութեան, յետոյ կ'անցնի Սքիթի դործերուն, բաղդատական քննութիւններով եւ արդարացի կերպով դանոնք կը տանի ասիական թուրք արուեստներուն : Անասուններու ոճերը կը պրպտէ եւ դանոնք կը նկատէ թուրք արուեստին մէջ չատ սիրելի զարդարանք մը : Նոյնութիւն կը տեսնէ Ենիսէյի թուրք գործերուն միջեւ, կը յիշեցնէ թէ Ասիայէն մինչեւ կեդրոնական Եւրոպա, բաժակ բռնած արձաններու թրքական արուեստ կը բուրեն : Մանրամասնութեանց մէջ չի մտներ, աւելի խոսամ Թուրքերու արուեստովը կը զբաղի եւ թուրք արուեստին քիչ տեղ կուտայ :

Անշուշտ արուեստի ամէն գործ ուրիշ գործի մը ազդեցութեան տակ կը մնայ : Միայն թէ արուեստագէտը իր անհատականութենէն, թրքութեան վայելքէն բան մը կը դնէ միշտ :

Այսպիսի գործերը ընդօրինակութիւն չեն ը-

կաններ, որոնք դտան իր ամուսինը ու բերին :

— Գնա բարեւէ ոսկի ձուկը եւ ըսէ որ ալ չեմ ուղեր ազատ ցարուհին ըլլալ, այլ ծովերու թագուհին· կ'ուզեմ ապրիլ ծով ովկեանին մէջ եւ թող ծառայէ ինձի ոսկի ձուկը, հրամաններս դրծադրելով :

Ծերունին չհամարձակեցաւ դիմադրել ... Ոչ մէկ բառ արտասանեց եւ գնաց դէպի կապոյտ ծովը : Նայեցաւ : Սեւ փոթորիկ մը կար, ծովուն վրայ· ուռած էին զայրացած ալիքները եւ կ'որնային սոսոկի :

Սկսաւ կանչել ոսկի ձուկը : Եկաւ ձուկը եւ հարցուց·— « Ի՞նչ կ'ուզես ծերունի» .

Ծերունին բարեւելով պատասխանեց .

— Բարի եղիր, ձուկ թագաւոր, ահ ինչ պէտք է ընեմ այս անիծեալ կնոջ հետ : Ալ չուղեր ցարուհի ըլլալ, կ'ուզէ ծովերու թագուհի դառնալ եւ դուն ալ հպատակիս իրեն հրամաններուն ....

Ոսկի ձուկը չխօսեցաւ բնաւ : Պոչով հարուած մը տուաւ ջուրին ու սուզուեցաւ խոր ծովին մէջ :

Ծերունին երկար սպասեց պատասխանի մը : Ոչ մէկ պատասխան ... Ան առեն, վերադարձաւ իր ծերունի կնոջ մօտ : Եւ տեսաւ այնտեղ իր խարխուլ խրճիթը, որուն սեմին նստած էր ծերուկ կինը եւ անոր առջեւ՝ ճաթած սափոր մը կար :

Ա.Լ. ՊՈՒՇԿԻՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՀԱՑՈՒՀԻՒ ՄԸ ԳՐԱԿԱՆ ԳԱՂՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Տիկին Պարգեւուհի Պետրոսեան, որ ծանօթ է իր կազմակերպած այնքան սիրուն «պալէ»ներով, վերջերս լոյս ընծայեց իր բանաստեղծութիւնն ը-րու հատորը, Reflets ինքնատիպ նկարագրութեամբ : Ֆրանսերէն այս ծաղկեփունջին յառաջաբանը գրած է Պ· Ռոպեր տը Պետարիօ, académie Ronsardէն :

Միրէյիօ Տորիանի վերջին գրական ջերեկոյթին՝ տաղանդաւոր Հայուհին արտասանած է իր մէկ համայիչ բանաստեղծութիւնը՝ «Հայելին», միջազգային ընտրեալ բաղմութեան մը առջեւ : Այս առթիւ, չնորհաւորական խանդավառ նամակներ ստացած է բանաստեղծներ Մարք Շենոյէ, Լիւսիէնէ, Մորիս Տըլորմէ, Ժան Սէքէ, Տիկին Իսկուէի Մինաճ, Ժեռար տը Լաքալ Տիւիիէէ եւ պուլկար ակադեմաւոր գրագէտ Նիքոլա Տոնչէվէ :

Ֆրանսացի տաղանդաւոր քերթող Պ· Անարէ Քուրթիէ, անցեալ շաբաթ Մարսէյլի իրենց գրական երեկոյթին արտասանած է երիտասարդ բանաստեղծուհիին Nostalgie Glorieuseը, որ վերակոչումն է եղեսիոյ պանծալի դիւցազնամարտին :

Լ·

կատուիր անչուշտ : Ընդօրինակութիւնը հիմակուան քիւպիք չէնքերն են, որոնց մէջ թուրք հոգին եւ ճաշակն կաթիլ մը իսկ չկայ :

Փոխադարձաբար այդ ոգին դոյութիւն ունի մեր բոլոր հին գործերուն մէջ : Պատմագէտ–գեղագէտ մը բնականաբար բաղդատութիւնը կ'ընէ այս ամէնուն, ճշդելու համար թէ որը որուն ազդեցութեան տակ մնացած է : Նոր աղբիւրներ կը փնտռէ, եւ Տից ալ այս բանը դրած է ահաւասիկ : Մեր կարդ մը յիշատակարաններուն մէջ, հայկական ճարտարապետութեան ազդեցութիւնը տեսած է եւ այդքան միայն :

Գտած է նաեւ Ուրարտական, Սումէրական եւ չինական ազդեցութիւններ անոնց մէջ :

Թուչուններու , ձուասուններու, մզկիթներու վերաբերեալ ցուցանիչեր պրպտած է, օրինակ, որսի թուչուններուն համար ըսած է թէ թօթէմ էին Օկուղներու եւ մանաւանդ Սելճուքներու մօտ, իբր զինանիշ կը գործածուէին : Բայց աղբիւրներ չէ յիշատակած, ինչպէս թուրք ազնուականութեան բնաւ չէ անդրադարձած, Ուչկուրներու նկարները քննած պահուն :

Տիցի այս գիրքը առաջին մեթոտիկ աշխատանքն է մեր մէջ :

Անկասկած իրմէ պիտի օգտուին նաեւ մեր ճարտարապետները, որոնք քիւպիք չինութիւնները թրքական ոճը խաթարեցին : Հետեւաբար սրտանց կը շնորհաւորենք Փրոֆ· Տիցը եւ աւելի մեծ գործեր կը սպասենք իրմէ այս մարդին մէջ :

խանութեանց, զինուորական ատեանին հարցաքննիչը երկարօրէն հարցաքննած էր ամբաստանեալ դնդապետը եւ քննութիւնը պիտի չարունակուէր նաեւ երէկ: Բայց երէկ առաւօտ, ժամը 8ին, երբ Սանթէլի բանտին մէջ, պահակը կ'անցնէր զնդապետին խուցին առջեւէն, պատուհանէն տեսաւ որ ան ինքզինքը կախած էր ճեմիչի ջրամանէին վար: Անմիջապէս օգնութեան փութացին, վար առին մարմինը, բայց անօգուտ, քիչ ետք մեռաւ ան: Իր շապիկը կտոր կտոր ընելով չուան չինած էր կախուելու համար, ու միանգամայն ակնոցին ապակիներով կտրած էր բազկերակը:

Անճնասպանը դիմադրական ճակատին մէջ գտնուած, բազմաթիւ պատուանշաններ ստացած էր, ինչպէս եւ պատուոյ լեգէոնը: Զգած էր երեք նամակ ուղղուած՝ մին իր բարեկամուհիին, երկրորդը՝ զինքը հարցաքննող հարիւրապետ Միսօֆի եւ երրորդը իր փաստաբանին, որ կը պարունակէր 10 էջ եւ տետրակ մը դրուած: Նամակը կ'ըսէր ի մէջ այլոց.— «Մաքիի թռչուն մը բանտուխուցի մը չի հանդուրժեր, մանաւանդ երբ որ լքուած է իր բոլոր բարեկամներէն: Որոշեցի չներկայանալ դատաւորներու առջեւ: Կը նախընտրեմ ինծի հետ տանիլ ինչ որ գիտեմ, լաւագոյն աշխարհ մը»:

Այս նամակը որ կարդ մը գաղտնիքներ կը պարունակէ փաստաբանը արտօնութիւն խնդրեց պատոյին դատական իշխանութեանց տրամադրելու: Կասկած գտնուելով նաեւ թէ Տլորը իսկական անուն մը չէր, քննութիւն պիտի կատարուի անձնասպանին ճիշդ ինքնութիւնը երեւան հանելու համար:

ՓԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ ազատարար զօր. Լըքլէրի յիշատակին սարքուած հանդէսները տեղի ունեցան երէկ մեծ չուքով եւ խուռն բազմութեան ներկայութեան: Առաւն էնվալիտի եկեղեցին մէջ հոգեհանդիսաւոր պաշտօնին ներկայ եղան հանրապետութեան նախագահն ու վարչապետը: Ժամը 11.30ին հանդէսով մը, Փասիի կամուրջը եւ կրընէլի մեթրոյի կայարանը կոչուեցան Պիր Հաքիմի կամուրջ եւ կայարան: Իսկ կէսօրէ վերջ մեծ հանդիսութիւնը Փորթ ո'Օրլէանի մէջ, ուր խօսեցաւ զօր. ը Կոլ: Ա.վընիւ ո'Օրլէանը կոչուեցաւ Փարիզի ազատարարին անունով: Շրջակայ կայարանները փակուած եւ հանրակառքի երթեւեկները արգիլուած էին, ինչպէս նաեւ ինքնաշարժերու երթեւեկը: Համայնավարները եւ կոլիստները իրենց չարքերուն հրահանգուած էին որ չերեւնան կայարանի մօտերը: Որպէսզի երկու հակառակորդ խումբերը իրարու հետ բախում չունենան, ոստիկանութիւնը չարժման մէջ դրած էր 25.000 ոստիկան, որոնք ճամբաները, չէնքերու դռներուն մէջ, եւ ամէն կողմ խիտ շղթաներ կազմած էին:

ՄԱՐՍԷԼ ՍԷՐՏԱՆի պարտութիւնը Տիթրոյթի մէջ Լա Մոթթայի կողմէ գրած էինք: Թերթերը լեցուն են նկարներով եւ տեղեկութիւններով: Առաջին չարժակման ամերիկացին այնպիսի հարուած մը տուած է Սէրտանի որ ան դեռին տապալած է, բայց անմիջապէս կանգնած: Այս պահուն վիրաւորուելը է ուսէն եւ մարանչոմի ընթացքին ցաւը տակաւ աւելնալով մէկ բռունցքով միայն կրցեր է ճակատիլ եւ իններորդ բաւնտէն ետք չէ կրցած կանգնիլ: Այս կռիւամարտին ներկայ եղած են 22.000 հոգի, հասոյթը 190.000 տոլար (62 միլիոն Ֆրանք) մինչ 250 հազար կը սպասէին: Սէրտան կը տառնայ 100ին 40, այսինքն 51 հազար տոլար (18 միլիոն Ֆրանք), Լա Մոթ հարիւրին 15 16 միլիոն Ֆրանք, եթէ սեպտեմբերին վրէժի կռիւամարտը տեղի ունենայ, երկու հակառակորդները հաւասարապէս պիտի տառնան 100ին 30ական հասոյթին վրայէն:

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ կախակայած ըլլալով կարգ մը պաշտօնեաներ որ հակառակ արուած հրահանգին գործադուլ ըրած էին, սէնտիքաները կը բողոքեն եւ կը սպառնան նոր գործադուլ մը կատարել:

ԱՄԵՐԻԿԱՑի հանքագործներուն գործադուլը վերջացաւ: Նախագահ Թրումըն խօսելով սիրող անգործութեան վրայ յայտարարեց որ այդ վիճակը ծանրակչիռ հանգամանք մը չունի եւ թէ ուսումնասիրութիւններ կը կատարուին անգործութիւնը նուազեցնելու եւ աշխատանքի կարելիութիւններ ստեղծելու համար:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊ մը կը տիրէ Թուրքիոյ մէջ: Երաշտութեան հետեւանքով ամէն կողմ, մանաւանդ Գոնիայի դաշտին մէջ ցորենի բերքը գրեթէ վճացած է: Գիները գրեթէ կրկնապատկուեցան: Հացի տաղնապ մը կը վախցուի: Իբր նախազգուշութիւն Պոլսոյ մէջ հացի խմորը պիտի փոխուի:

★ Թուրք դեմոկրատ կուսակցութեան Անգարայի մէջ գումարուած համաժողովին մէջ ճէլալ Պայար եւ ուրիշներ ճառեր խօսելով յայտարարեցին թէ երկրին ռնտեսական վիճակը կը վատթարանայ օրէ օր, ահարկու պարտքեր դիզուած են, առուրքերն ալ չատ ծանր են եւ թէ խնայողութեանց մասին կառավարութեան խոստումներուն՝ պէտք չէ հաւատալ:

ՊՈԼՍՈՑ Ազգ. Կեդր. վարժարանի տնօրէնուհի Տիկին Էլիզ Այվազեան առողջական պատճառներով հրաժարած է: Այդ պաշտօնը պիտի վարէ առժամապար երիտասարդ հաշուապէտ Պ. Ղազարոս Պալեան:

ՀԱՐԻՒՐ ՀԱՋԱՐԱՒՈՐ դերման դերիներ կը մնան դեռ Մորհրդային Միութեան մէջ, պատերազմին աւարտումէն չորս տարի ետքն ալ, ինչ որ հակառակ է կնքուած յանձնառութեանց: Երեքները այն մասին դիմում կատարած էին Մոսկուա, բայց ռուս կառավարութիւնը մերժողական պատասխան տուաւ:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ անգլիական չրջանին մէջ հրատարակուող սոցիալ - դեմոկրատ թերթ մը Ֆրանսայի հանդէպ նախատական լեզու գործածած ըլլալով գրաւուեցաւ: Իսկ Ֆրանսական գօսիիմմէջ, Սփիր, Ֆրանսական դրօշը հրամանատարութեան չէնքին առջեւէն դիշերանց վար առնուած ըլլալով, իբր պատիժ, 24 ժամ արճարանները եւ ճաշարանները փակուեցան:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dumesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՇԱՎԻԼԻ մէջ, այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահը, rue Stalingrade: Նախաձեռնութեամբ Հ. Ը. Դ. «Արղութեան» խումբին եւ մասնակցութեամբ Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի եւ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ Պ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
ԿԸ ԽՕՍԻ ԸՆԿԵՐ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Պ. Գաբրիէլ Կիւմիւշկերտան իր խորին չնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք անձամբ, դրաւոր կամ ծաղկեպատկով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իր հօրեղբօր՝

Պ. ԱՐՏԱՇԷՍ ԿԻՒՄԻՒՇԿԵՐՏԱՆի

մահուան առթիւ:

ՓԱՐԻԶի Հայոց եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան անդամակցող Ալֆորվիլի բոլոր հայրենակիցներէն կը խնդրուի դիմել տեղւոյն եկեղեցին, այսօր կիրակի, 19 Ցունիս, ժամը 9 — 13, ստանալու համար իրենց անդամական քարթերը հոդաբարձութենէն եւ յանձնախումբէն:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Լա Սիոթայի Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի «Հրայր» խումբը կը տօնէ իր երկրորդ տարելիցը Ցուլիս 3ին:

ԲԱՑՕԹԵԱՑ ՍԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳԱՀԱՒՈՒՄԲԻ

Մարսէյլ, Ալհամպրայի մէջ, շաբաթ գիշեր, 25 Ցունիս, 9.30էն մինչեւ լոյս: Եղանակի ամէնէն հաճելի ժամանցը Orchestre des Salons St. Louis, Henry Bayau պարախումբ՝ տղմիկ տարաղներով եւ երգչախումբ՝ իր ողեւորիչ երգացանկով:

ԲՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ.Ը.Դ.Պէլվիլի Ռադստամ խումբի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Ը. Դ. Բաֆֆի խումբին ժողովը երեքշաբթի 21 Ցունիս, երեկոյեան ժամը 9ին Սոսիէթէ Սավանթի մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վարդանանց Մարզական Միութեան դաշտա - հանդէսը 3 Ցուլիս կիրակի օր Clos Fusainի մէջ:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԻՓ մինչեւ ապրիլ 10

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ բաժնեգիրները. —

ԱԼՖՈՐՎԻԼ Զեր. 1500, ԼԻՈՆ նաճ. 1200, ՕՊԸՆԱ Սիւր. 800, ԼԻՈՆ Պաղ. 1500, ՄԱՐՍԷՑԼ Ուլհ. 2700, Հել. 500, կտա., ԱԼՖՈՐՎԻԼ Մուր. 1500ական, ՄԱՐՍԷՑԼ Քար. Հազար, ԻՍԻ կար. 800, ՊՈՐՏՕ Գռն. 1500, ՍԵՎՐ Մ. Վ. 2700, ԱՐՔԻՕՑ Աբր. 1500, ՓԱՎԻՑԵՈՆ Աբթ. 1200, ՄԱՐՍԷՑԼ Պօյ., ՓԱՐԻԶ (3) կարա., ՓՈՆ ՄԱՐԼԻ Սար., Ա.ՆԻԷՌ Սապ. 1500ական, ԿՈՒՐՆԷՑ Գրի. 800, ԼԻՈՆ Փել. 600, ՍԱՐՍԷԼ Երա. Հազար Ֆր.:

(Շար.)

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՕՐ

Պանեէօ - Քաշանի մասնաճիւղը կը տօնէ «ՓՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐ»ը, այս կիրակի, ժամը 3էն 7, Bourg la Reine, 72 Ave. du Maréchal Joffre:

Կը խօսի ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Թէյասեղան: Գեղարուեստական բաժին: Երգ, արտասանութիւն եւ կուլիսասեան նուագ: Մասնակցութեան համար մուտք 50 Ֆրանք:

Սպասուհի կ'ուզուի

Հայ ընտանիքի մը մէջ աշխատելու համար կը փնտռուի միջին տարիքով հայ կին մը, տնական գործերու վարժ եւ լաւ յանձնարարականով: Հեռաձայնել BALzac 37-90, առաւօտուն 10—12 եւ կէսօրէ վերջ 2.30էն 6.30:

FROMAGE BLANC
FABRIQUÉ PAR
DALAKUPEIAN
A MURO (CORSE)
Garanti Pur Lait de Brebis

Քորսիքայի առաջնակարգ ճերմակ պանիր
Միակ ներկայացուցիչը
DALAKUPEIAN FILS AINÉ
48 rue Puvis de Chavannes, Marseille Tél. Co. 58-99
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՊԱՊՐԱՆՔՆԵՐ

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

Արհրատարիս հետ...

Գրեց՝ Կ. Փոլատեան

300 էջ, գինը 350 Ֆրանք: Ստանալու համար դիմել.— «Ծառայ»ի եւ «Արեւմուտք»ի խմբագրութեանց, Փարիզահայ գրավաճառներուն, ինչպէս նաեւ ուղղակի հեղինակի հասցէին.— G. Poladian, 92 Bld. Général Nollet, (La Rosière), Մարսէյլ:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր. , Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գինը 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63

Mardi 21 JUIN 1949 Երեքշաբթի 21 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5877–Նոր շրջան Թիւ 1288

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԿԱԹԷ ՎԱՐԱԳՈՅՐԻՆ ԵՏԵՒ

«Մաքրագործում»ները կը շարունակուին երկաթէ Վարագոյրին ետեւ :

Վերջին լուրը կը հասնի Պուտափէշթէն, ուր ձերբակալուած են բազմաթիւ յայտնի համայնավարներ, որոնք տակաւին մինչեւ վերջին օրերը ամէնէն պատասխանատու պաշտօնները կը վարէին թէ՛ կուսակցութեան եւ թէ կառավարութեան մէջ :

Ձերբակալուած «դաւաճան»ներուն ղլուխը կը դտնուի Լաշլո Ռայք, նախկին արտաքին նախարարը, որ նախքան Հունգարիոյ դիւանագիտական վարիչն ըլլալը, ներքին նախարար էր : Ինչ որ կը նշանակէ թէ անսահման վստահութիւնը կը վայելէր բանուորական կուսակցութեան (համայնավար), որ կը կառավարէ երկիրը, «յառաջդիմական» սկզբունքներով, իբրեւ մէկը «ժողովրդային հանրապետութիւն»ներէն :

Ռայքի հետ միաժամանակ ձերբակալուած եւ բանտարկուած են քանի մը բարձր ականաւոր համայնավարներ :

Ամսոյս 15ին բանուորական կուսակցութեան վերստուգիչ մարմինը դղրդալից զեկոյց մը հրատարակած էր, դիմակազերծ ընելով «տրոցկիական լրտեսական խմբակ մը», որուն պետը՝ Ռայք կը վտարուէր կուսակցութեան շարքերէն, «իբրեւ լրտես եւ տրոցկիական գործակալ, որ կը ծառայէ աշխարհակալ օտար պետութեանց» : Իրեն հետ միաժամանակ դ՝արտաքսուէր մէկէ.ն պատ.ռաբառնութեամբ Թիպոր Շոնեի, անդամ համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէին եւ վերստուգիչ կեդրոնական մարմնին : Միւս «լրտես»ներու եւ «դաւաճան»ներու անունները չեն յիշատակուիր :

Շատ յատկանշական է այս զեկոյցը, որ անհաւատալի յայտնութիւններ կ՝ընէ : «Ազգայնական նուիրեան» որդը սկսեր է իր աւերները գործել Հունգարիոյ համայնավար կուսակցութեան մէջ, սկսելով անոր վարիչներէն : Ուրեմն, պէտք է պայքարիլ այս վտանգաւոր թշնամիին դէմ, որ «երբեմն ի յայտ կուգայ բացարձակ հակասովետականութեան ձեւին տակ» : Այսինքն թէ հունգար համայնավարները չեն ուզեր հպատակիլ Մոսկուայի «ուքազ»ներուն : Անոնք կ՝ուզեն իրենց երկիրը կառավարել իրենց հասկցած ձեւով, առանց Կրեմլինի կամ Կոմինֆորմի միջամտութեան, վստահութիւն ունին իրենց սեփական ուժերուն վրայ, կը մերժեն օտար միջամտութիւնը իրենց ներքին գործերուն :

Մահացու մեղք մըն է այս մտայնութիւնը, որուն չատագովները պէտք է կրեն իրենց արժանի պատիժը :

Երկու տեսակ համայնավար չըլլար : Իսկական համայնավարը, ուղղափառ ստալինեան պէտք է ըլլայ : Հունգար, պուլկար, ռումանացի, լեհ, չեխ կամ Ֆրանսացի համայնավարին համար չկայ Հունգարիա, Պուլկարիա, Ռումանիա, Լեհաստան, Չեխոսլովաքիա կամ Ֆրանսա, կայ միայն ու միայն Սովետական Միութիւնը, որուն կեդրոնն է Մոսկուա եւ մարգարէն՝ Սթալին :

Բոլոր անոնք, որ այս ուղղափառ դիծին կը չեղին, անխնայ դատապարտուած են անհետանալու, որքան ալ բարձր դիրք գրաւեն կուսակցութեան մէջ :

Դեռ քանի մը ամիս առաջ Նոյն վախճանին ենթարկուեցաւ Պուլկարիոյ փոխ վարչապետը՝ Ռայչա Ֆոստով, որ յանդգնած էր իր սեփական հայրենիքին շահերը դերադաս համարիլ Մոսկուայի շահերէն եւ մերժած էր ստորագրել Պուլկարիոյ համար խիստ աննպաստ առեւտրական համաձայնագիր մը :

Պուտափէշթի զեկոյցը կը հրաւիրէ համայնավար շարքերը, որ անխնայ պայքար մղեն ազգայնական ձգտումներուն դէմ եւ աչալուրջ հսկեն « կուսակցութեան վարիչներուն եւ պետութեան պաշտօնատարներուն վրայ », աւելի խիստ պատիժներու ենթարկելու համար զանոնք՝ նման սայթաքումներու պարագային :

Շարաթ մը առաջ ալ Թիրանայի մէջ մահապատիժի ենթարկուեցաւ Ալպանիոյ նախկին ներքին նախարարը Ֆոչի Տոյճ, որ ականաւոր համայնավար մըն էր եւ պատասխանատու պաշտօններ վարած : Ո՞վ գիտէ ինչ մեղք էր գործած :

Նոր տագնապ մը Չեխոսլովաքիոյ մէջ

Փրակայի մայր եկեղեցիին մէջ կիրակի օր Հաղորդութեան Տօնին տարիւ հաւատացեալներու խուռն բազմութիւն մը խռնուած էր : Քաղաքին արքեպիսկոպոսը Հ. Պէրան զոր կառավարութիւնը հսկողութեան տակ կը պահէր ժամանակէ մը ի վեր, կը հասնի եկեղեցի նախագահելու Թափորին : Բայց Թափորը տեղի չկրցաւ ունենալ, եւ եկեղեցականին քարոզը խանգարուեցաւ հոն հաւաքուած համայնավարներու սուլոցներովը, որոնք փոխարէն, ժողովուրդը՝ սկսաւ երգել ազգային ու հայրենասիրական երգեր : Հ. Պէրան ըսած էր ի մէջ այլոց Թէ «Հանդարտութիւն կը պատուիրեմ ձեզ : Մի հաւատաք, երբվաղը ըսենթէ հաւանած եմ պետութեան միջամտութեան մեր եկեղեցիին մէջ : Կարելի է որ յայտարարեն Թէ խոստովանութիւններ ըրած եմ. մի հաւատաք, վստահեցէք ինծի : Գիտեմ Թէ ինչ կը սպասէ այժմ ինծի» : Հաւատացեալները գոչեցին «կը վստահինք ձեզ, մնաս բարով մեր եպիսկոպոսը» եւ ծաղիկներ ցանեցին անոր ճամբուն վրայ : Շատեր կուլային, մինչ ուրիշներ հազիւ կը զսպէին իրենց զայրոյթը, իրենց մեկնելու պահուն :

Կառավարութեան եւ արքեպիսկոպոսին միջեւ վէճը ծագած էր կրօնական գործերու մասին նոր կանոնագրէ մը որ կը սահմանափակէր հաւաքոյթի ազատութիւնը, չէր ուզեր ճանչնալ Պապին դերիշխանութիւնը Չեխ եկեղեցիին վրայ, եւ կ՝արգիլէր դրամահաւաքումը :

Այս դէպքերուն վրայ կառավարութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց ըսելու համար Թէ ամէն կերպով պիտի պաշտպանուի կրօնքի եւ ծիսակատարութեան ազատութիւնը, բայց չպիտի Թոյլ տայ կրօնական դերիշխանութիւն մը որ նզովքներ եւ նման հալածանքներ կը սարքէ :

ԳԵՐՄԱՆԱՑԻՒ ՄԸ ՃԱՌԸ

Գերման սոցիալ դեմոկրատ կուսակցութեան նախագահ Տոքթ. Շումախէր, Ռուրի կէղկնքիրչէն քաղաքին մէջ, գերման դաշնակցային խորհրդարանի մը ընտրական պայքարը բանալով 70.000 հոգիի ներկայութեան բողոքեց գերման գործարանները քանդելու քակելու դաշնակից քաղաքականութեան դէմ : Գերմանիա կ՝ընդունի Թէ, ըսաւ, պարտաւոր է հատուցումներ տալ, բայց չուզեր անձնասպան ըլլալ : Ֆրանսայի հետհաչտութիւն մը հիմն է եւրոպական գործակցութեան մը, բայց այդ իտէալը չի կրնար իրականանալ երբ գերման մեծարդագործական ճարտարարուեստը ծիծաղելի աստիճանի մը իջնէ եւ մեր ուժը փոխադրուի Ֆրանսա :

Սոցիալ դեմոկրատներու պետը յետոյ յարձակեցաւ խորհրդային իշխանութեանց գործելակերպին վրայ եւ յայտարարեց Թէ «Հիթլէրէն վերջը Սթալինն է պատերազմի ամենավտէշ ոճրագործը եւ պոլշեւիկութիւնը կարմիր ներկուած նիհիլականութիւնն է » :

Ռումանիոյ եւ Լեհաստանի մէջ եւս կարեւոր «մաքրագործում»ներ տեղի ունեցան վերջերս : Եւ դեռ ծայրն ենք ծրարոց :

Թիթոյի օրհնակը վարակիչ կը դառնայ հետզհետէ : Երկաթէ վարագոյրին ետեւ երկաթեայ Թաթի տակ հեծող միլիոնաւոր ժողովուրդներուն մէջ ազգային արժանապատուութիւնը, անկախութեան ձգտումն ու հայրենասիրութիւնը ի յայտ կուգան աստիճանական կերպով :

Կրեմլինը չատ ուժեղ է, իր ամենազօր ոստիկանական ցանցին չնորհիւ սարկութեան մէջ պահելու համար արեւելեան եւ կեդրոնական Եւրոպայի երկուստեք ազատ եւ անկախ ազգերը :

Կոմինֆորմը մէկ օրէն միւսը տարտնան ժայռէն վար կը դլորէ այն առաջնակարդ դէմքերը, որոնք կապիտալի վրայ բարձրացած էին : Կը դլխատէ համայնավար այն վարիչները, որոնք դեռ երէկ Մոսկուայի անսահման վստահութիւնը կը վայելէին :

Երբեք այնքան ճշմարիտ չէր եղած ծանօթ ասացուածքը .

« Ի կապիտոլեայ ի ժայռն Տարպեան՝ բայլ մի եւեթ է ոտին» :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Մօտաւոր Արեւելքի խնդիրները

ԱՐԱԲԻԱ ԵՒ ԵԳԻՊՏՈՍ ՍՈՒՐԻՈՅ ԿՈՂՔԻՆ ԵՆ

Գրած էինք Թէ Սուրիոյ եւ Իրաքի միջեւ ծագած վէճը ծանրակչիռ հանդամանք է ստացած : Լոնտոնի ԹերԹերը կ՝ըսեն Թէ կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք պիտի առնէ փարատելու համար երկու երկիրներու միջեւ ծագած թիւրիմացութիւնները :

Ճէյտայէն կը հեռագրեն Թէ Արաբիոյ Թագաւորը Իպնը Սէուտ մեծ պետութեանց ներկայացուցիչներուն հաղորդած է որ «Սուրիոյ սահմանին դէմ ռեւէ յարձակում պիտի նկատէ Սէուտի Արաբիոյ դէմ եղած յարձակում մը : Եգիպտոսի Ֆարուք Թագաւորն ու ես ձեռնածալ չպիտի մնանք երբ Սուրիա յարձակում կրէ » :

Եգիպտոսի արտաքին նախարար Քաշապա փաշա եւս ամերիկեան եւ անգլիական դեսպաններուն ուշադրութիւնը հրաւիրեց Սուրիոյ դէմ կատարուելիք յարձակումէ մը ծագելիք դէպքերուն վրայ :

★ Մօտաւոր Արեւելքի խնդիրներուն վրայ Ֆրանսերէն «Լը Մօնտ» հետեւեալ տեսութիւնը կ՝ընէ .—

Ամխաներէ ի վեր Ամերիկացի, Ֆրանսացի եւ Թուրք պատուիրակներ Լոզանի մէջ կ՝աշխատին հաշտեցնել Հրեաները եւ Արաբները : Անոնք ցարդ լաւատես են իրենց աշխատանքի արդիւնքէն :

Մեծն Բրիտանիա իր միջնորդութիւնը առաջարկեց Պաղեստինեան կռիւին երկու ամէնէն զօրաւոր կողմերուն, Իսրայէլի եւ Յորդանանի միջեւ, կարդադրութեան մը համար, սակայն Հրեաները սարսափով մերժեցին, կարծես Թէ «հրձիդի մը առաջարկն ըլլար հրշէջներու միանալու համար» :

Լոզանի դանդաղաշարժութեան դլխաւորապատճառներէն մէկն ալ այն տարակարծութիւնն է որ դոյութիւն ունի իրենց իսկ, արաբական պետութեանց միջեւ : Հաշէմեաններու ծաւալողական ծրագիրները չեն փարատած տակաւին : Ընդհակառակն, Իրաք վերականդնելով իր յորդանանեան կուսակիցը, որ ժամանակաւորապէս ժողովրդապետութիւն չունի արաբական աշխարհին մէջ, վերհսաւ արաբական լիկային հետ իր վէճը, մերժեց վճարել մանաւանդ իր անդամավճարը : Արտաքին գործերու նախարարը Պ. Ֆաթիլ Ճեմալի, Պաղտատի խորհրդարանին մէջ յարձակեցաւ Ամման փաչայի դէմ, մեղադրելով զայն Թէ Լիկին մէջ իր քարտուղարի պարտականութիւնները զոհած է իր եդիպտական քաղաքական փառասիրութեան համար : Այս ձեւով ան յարձակած կ՝ըլլար, եդիպտական կառավարութեան վրայ : Վէճը հարթելու համար Լիբանանի վարչապետ Պ. Բիատ Սոլհ՝ որ արաբ քաղաքագէտներուն մէջ ամէնէն ճարտարներէն մէկն է Պաղտատ գնաց :

Սակայն երկու տեսակէտները մօտեցնելէ առ...ջ, Պ. Բիատ Սոլհ սոսկաղդաբար Պէյրութ վերադարձաւ եւ լրատուարը դարձաւ ինքն ալ դատախազ : Սուրիական հետազօտիչներ անցած էին Լիբանանի սահմանը եւ սպաննած հարուստ առեւտրական մը որու մասին կասկած կար Թէ լրտեսութիւն կ՝ընէր ի հաշիւ Սիոնականներուն : Լիբանանի կառավարութեան կղմպէ յանցագործներուն ձերբակալութիւնը հաճելի չթուեցաւ Սուրիոյ կառավարութեան պետին որ Թէեւ չէր ուզեր Լիբանանի հետ խզուիլ, բացէ ի բաց կը յայտարարէր Թէ պիտի յարձակի ազատելու համար իր մարդիկը : Եգիպտոս եւ Սէուտի Արաբիա աճապարեցին միջամտել, ըսելով Թէ արաբական դատին ծառայելու համար էր որ դաւաճան մը սպաննեցին, եւ կը պատուիրէին որ ազատ ձդէին Սուրիացիները : Ինչ որ կատարուեցաւ :

Սէուտի Արաբիա իր միջնորդի դերէն օգտուելով Սուրիոյ կառավարութեան առաջարկեց սէուտական դանձէն նիւթական օժանդակութիւն մը ընել գնդապետ Զաիմի եւ իրապէս վեց միլիոն տոլարի փոխատուութիւն մը ըրաւ, տասը տարիէն վճարելի : Նկատի առնելով այն պայմանները որ ի յայտ կուգան Սէուտ ըրաւ նման փոխատուութիւն մը Լիբանանի, կրնանք մտածել որ սուրիական պատերազմը ազատելու համար չէր, այլ որպէսզի սէուտական նաւթուղիին անցք տրուի եւ Զաիմ պէյ հրաժարի իր Մեծն Սուրիոյ ծրագիրէն : Այսպէս իսկական հարցը տնտեսական է : Ըստ Թրիկվըլիի, նախապահ Թրումընի «երորդ կէտը» պէտք է սկսի Միջին Արեւելքէն : Տիգրիս, Եփրատ, Յորդանան եւ Նեղոս հարստութեան աղբիւրներ են որոնց չահագործումը յառաջդիմութիւն եւ խաղաղութիւն պիտի պարդեւէ այդ անսահման ամայութեանց : Հրեաներուն եւ Արաբներուն համար միանդամայն օգտակար է համաձայնութիւն մը :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԻՆ

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԻՐԹՈՆԸ

ԶՈՐ ՊԻՏԻ ԿԱՐԴԱՒՔ ՀԵՒ Ի ՀԵՒ

20.000 ԹՈՆ կարագ ամբարել կուտայ կառավարութիւնը որպէսզի ձմրան շրջանի նուազութեան առջեւքը առնէ :

ՄԵՐ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԸ

Մեր պատմութեան ամէնէն դժուարին պայմաններուն մէջ անգամ, Հայը հազիւ ապահոված իր առօրեայ պէտքերը, հետամուտ է եղեր ազգային ընդհանրական ձեռնարկներու: Հոյակապ տաճարներու հետ, հիմներ է մենաստաններ, դպրանոցներ, հիւանդանոցներ:

Մինչ կողմէ, անմահացած են այն հարուստները որ հանրօգուտ հաստատութիւն մը ձգած են իրենց ետին:

Գաղազ Ցարութիւն Ամիրա մը, Մանթաչեան մը կամ ուրիշ ազդ. բարերարներ ցայսօր պիտի չյիշուէին, առանց Պոլսոյ ազգ. հիւանդանոցին կամ Փարիզի հայկ. եկեղեցիին եւայլն:

Մեր ժողովուրդը ուր որ գաղթեր է, իր հետ է տարեր ցեղային այս ժառանգութիւնը: Շինելու, չէնցնելու, լուսաւորուելու եւ ուրեմն տակալու սքանչելի ժառանգութիւնը:

Ազատ արտասահմանի մէջ չէ որ պիտի անճրկէինք: Քանի որ դժբախտաբար ստիպուած ենք մնալ այս օտար երկիրները՝ դեռ անորոշ ժամանակով — Հայրենիքի դռները փակ են, ուղէ իսկ չի կրնար ամրողջ հայութիւնը ընդունելու ապաուրեմն պէտք է մեր ղլխուն ճարը նայինք, ապագայ Պուքովինայի մը կամ Թրանսիլվանիոյ մը չվերածելու համար այժմու մեր չէն գաղութները: Նորոգենք մայր հղթային փտած ու մաշած օդակները, որպէսզի չփրթի հինաւուրց շղթան, որ մեր նախահայրերէն հասեր է մինչեւ մեր օրերը:

Այս տեսակէտէն՝ դովելի ու քաջալերելի են այն ամէն ճիղերը, որ կը կատարուին արտասահմանի մէջ, ի խնդիր նոր սերունդի փրկութեան: Մասնաւորաբար Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի տղաքը պէտք է դիտակից ըլլան իրենց կոչումին եւ արդարացնեն կուսակցութեան եւ հայ ժողովուրդին իրենց վրայ դրած յոյսերը: Անոնք այստեղ անսահման առաւելութիւններ ունին պաշար ամբարելու: Իրենց առջեւ բաց են համալսարաններուն եւ դպրատուներուն դռները, ուսումնասիրելու համար հայկական անսպառ գանձերը: Կը բաւէ որ միշտ վառ մնայ հայութեան հուրը իրենց սրտերուն մէջ:

Սակայն ընութիւնը զարուդուրիւն չի ճանչնար: Գարունը յաւերժական չէ: Երիտասարդութենէն վերջ դժբախտաբար կայ ծերութեան շրջանը: Սխալուած ենք մտածել այս ուղղութեամբ ալ: 25—30 տարուան տարազրութեան շրջանէ մը վերջ, այսօր Ֆրանսայի մէջ ունինք բաւական թիւով անոնցուկ ծերեր, որոնք պէտք ունին հայկական հոգածու խնամքի: Շատերը անտեղեակ են տեղական լեզուին: Բարքերը խորթ են իրենց սրտին, կարենալ ապրելու համար պետական ծերանոցներուն մէջ: Անոնք հոգեկան տառապանքով կ'անցընեն իրենց վերջին օրերը:

Այս ցաւին դարման մը դանելու մտահոգութեամբ է անշուշտ, որ Փարիզի Աղքատախնամը ձեռնարկած է հիմնելու հանգստեան տուն մը (ծերանոց):

Ահա այդ ազգ. տան այցելութեան կ'երթամ: Բարեկամ ընտանիքի մը ինքնաշարժը դիս մէկ ժամէն կը հասցնէ այնտեղ:

Հանգստատունը որ կը գտնուի Անկիւնէն 4—5 քիլոմեթր հեռու, Seine et Oise նահանգին Andilly գիւղին մէջ դեղեցիկ վիլլա մըն է: Հոն կը գտնեմ Պ. Պ. Սարաֆեան, Ջիլինկիրեան եւ Փաթթուկեան, որոնք ծրագիրներ կը կազմեն չէնքին դանդաղ փոփոխութիւններու եւն. պարտէզի բարեզարդութեան մասին:

Տունը ունի երեք յարկ: Թաղապետական հըրապարակին վրայ է եւ առընթեր թաղապետարանին ու եկեղեցիին: Մուտքին ունի ծաղկանոց, եւեւը 7000 քառ. մեթր հող, պտղատու ծառեր, բանջարանոց եւ աւազան: Բարձրացեր է լուսաւոր սենեակներ, միշտ արեւով ողողուած: Երկու կողմերը լայն պատշգամներ: Եռեւի կողմը մանաւանդ կը պարզուի սքանչելի համայնապատկեր մը, որուն վրայ կ'իշխէ երկնասլաց Էյֆէլը: Ձախին ընդարձակ ու ծառախիտ անտառ, ուր թաղուած է կապի ընկերութեան պաշտօնեաներուն ապաքինարանը: Օժտուած է ապրիւրի անմահական ջուրով: Բոլոր յարկերուն մէջ կեդր. ջեռմութիւն: Կարասիներն ու անկողինները մաքուր ու արդիական: Սաղարնայարկ նկուղին մէջ են խոհանոցը, երկու մեծ լոգարան, սառնարանը, լուացարանը եւ մառանը:

Առաջին յարկին մէջ՝ տեսչութեան գրասենեակը, ընդունելութենց սրահը, լոգարաններ եւ ճաշասրահը, բաւական ընդարձակ: Կերակուրները խոհանոցէն ճաշարան կը փոխադրուին մանաւանդ մեքենայով (monte plat): Երկրորդ եւ երրորդ յարկերը՝ ղարմանատուն ու ննջասենեակներ, 8 — 10 հատ: Իւրաքանչիւր սենեակի մէջ կան 1—3 մահճակալներ: Շէնքը պիտի կարենայ պատսպարել առաւելագոյն երեսուն ծերեր, երկու սեռէ:

Ստացած տեղեկութիւններուն համաձայն՝ չէնքը ծախու առնուած է 1.200.000 ֆրանքի: Նորոգութիւններու եւ կարասիներուն համար ամբողջական ծախք է եղած մօտ 6 — 7 միլիոն ֆրանք: Այդ դումարին հիմնադրամը տուած է Նանսէնեան կեդր. դրասենեակը, մնացածը ճարուած է նուէրներով:

Հաստատութեան վաւերացման արտօնագիրը հասած է արդէն նահանգային քաղաքապետութեան կողմէ, եւ պաշտօնական բացումը պիտի կատարուի անմիջապէս որ աւարտին առնուազն քանի պատսպարեալներու ընդունելութեան պաշտօնական գործողութիւնները: Համաճարժ արժանահաւատ լուրերու, Ֆրանսայի զանազան վայրերէն աւելի քան քանի դիմումներ հասած են: Խնդրարկուներուն ուղարկուած են անհրաժեշտ ձեւակերպութիւններու հարցարանները:

Կարեւոր պարագայ մը,— Ծերանոցը թէեւ ազգ. հաստատութիւն է եւ Հայերու կողմէ պիտի մատակարարուի, բայց անմիջական հսկողութեան եւ հովանաւորութեան տակ կը գտնուի Ֆրանսայի Հանրային Խնամատարութեան: Ուստի հոն պատսպարուելիքները իրենց դիմումները պէտք է կատարեն տեղական իշխանութեանց միջոցաւ:

Անոնց կողմէ վաւերացուելու պարագային է միայն, որ պիտի կրնան ընդունուիլ: Հանրային խնամատարութիւնը իւրաքանչիւր անձի օրական կը վճարէ 310 ֆրանք: Ընդունելութիւնները ձրի են: Եւ լաւ որ այսպէս է: Խնամիական կապերու մեքենայութիւններն ու տաղտուկը չենք ունենար:

Ինչպէս յիշեցինք, Անկիւնէն 4 — 5 քիլոմեթր հեռաւորութիւն մը կը բաժնէ չէնքը եւ երթեւեկի հանրային սպասարկութիւն չկայ: Այս պարագան քիչ մը կը դժուարացնէ ճամբորդութիւնը: Սակայն կը խորհիմ թէ՝ կարելի պիտի ըլլայ յետագային ինքնաշարժի մատնաւոր սպասարկութիւն մը կազմակերպել, գոնէ կիրակի եւ տօն օրերը:

Այսպէս Ֆրանսայի գաղութը կը հարստանայ ազգ. կալուածով մը եւս, որուն համար երախտապարտ պէտք է ըլլանք նուիրատու հայրենակիցներուն, եւ մանաւանդ Ֆրանսական ազնիւ կառավարութեան:

Ա. ՀԱՒՀԻԼԵԱՆ

Երաժշտական ատուիս

Մօտ երկու տարիէ ի վեր Ֆրանսա կը գտնուիմ: Առիթը ունեցած եմ ներկայ ըլլալու երաժշտական զանազան երեկոյթներու, Փարիզ, Մարսէյլ կամ ուրիշ քաղաքներ: Գրեթէ բոլոր հատաքոյթները ունեցան բազմութիւններ, եւ մասնակցողները վայելեցին ջերմ ծափեր: Մեր բարեացակամ ժողովուրդը ընդհանրապէս հակամէտ է քաջալերելու իր ծոցէն ելած ամէն կարդի երաժշտասէրները, ըլլան անոնք փորձառու կամ սկսնակ:

Փորձենք քննել մեր արուեստագէտներուն դործունէութիւնը եւ ճշդել տպաւորութիւնը զոր թողած է մեր վրայ:

Լրագրութեան ասպարէզին մէջ երաժշտական բաժինը ամէնէն դժուարն է եւ քննադատի պաշտօնն ալ փափուկ ու ապերախտ, կը պահանջէ ոչ միայն մասնաւոր ընդունակութիւն, այլեւ հոգեբանական լայն ուսումնասիրութիւն: Արդարեւ, քննադատը ստիպուած է նկատի ունենալ հոգեկան եւ բարոյական զանազան կացութիւններ: Ազգային արժանապատուութեան խնդիրը, բարեկամական յարաբերութիւնները եւ յաճախ արուեստագէտին նիւթական վիճակը մեծապէս կ'ազդեն քննադատին վրայ: Այս բոլորը կը ստիպեն որ իր դրիչը ղդուշութեամբ շարժէ եւ չափաւոր արտայայտուի, մանաւանդ որ մեր զանազան խմբերդներու մասնակցող անդամները դիւրազգած են:

Նկատի ունենալով բոլոր այս պայմանները, մեր այսօրուան ասուլիսը պիտի ամփոփենք արհեստապետական (թէքնիք) դիտողութեանց վրայ, առանց արտայայտուելու անհատներու մասին:

Ընդհանուր առումով, կազմակերպուած համերդներու դեղարուեստական բաժինները միջակ են եւ տակաւ: Մասնաւորապէս կը պակսին նորութիւններ եւ նոր ուժեր: Կրկնութիւններ երգերու, կրկնութիւններ երգողներու, պակաս ձայնական մշակութեան եւ համաչափութեան: Աչքի կը զարնեն յաճախ անհատական ճիգեր, հասարակութեան «բան» մը ցուցադրելու մտքով: Համերդներուն մեծ մասը հապճեպով կը սարքուին, առանց լուրջ պատրաստութեան:

Քննենք հիմա այս դժբախտ երեւոյթին պատճառները, կարենալ տալու համար օգտակար թելադրանքներ: Ձենք յաւակնիր սպառիչ արժանահաւատ դարմաններ բերել: Մեր փափաքն է չարիքը մեղմացնել կարելի եղածին չափ:

Առաջին դիծին վրայ կուդայ փորձերու խնդիրը: Ընդհանրապէս մեր դեկավարները անպատրաստ բեմ կը հանեն իրենց խումբերը: Այս թերութեան պատասխանատուները բուն իսկ իրենք են:

Ամենամեծ վարպետներն անգամ, վակներ, Լից, Տէպիւսի եւայլն, չաբաթներով, օրերով եւ ժամերով, համբերութեամբ կատարած են տաղտկալի համարած եւ միօրինակ եղող անվերջ փորձերը:

Պատասխանատուութեան բաժին ունին նաեւ խմբերդներու մասնակցողները որոնք ընդհանրապէս սիրողներ ըլլալով, դիւրագդած են եւ առաջին իսկ դիտողութեան հեռանալու սպառնալիքներ կը չողացնեն: Նկատի առնելով ուրեմն, փորձերու կենսական կարեւորութիւնը, կը թելադրենք մեր կազմակերպիչներուն եւ դեկավարներուն՝ ըլլալ վճռական, ի հարկին հեռացնելով անկարգապահ տարրերը, առանց նկատի առնելու անոնց կարողութիւնը:

Այսպէսով կ'ունենանք զտուած եւ միատարր երգչախումբեր, որոնք յաղողութիւններ կրնան ապահովել:

Երկրորդ պարագան՝ յայտագիրներու պատրաստութեան խնդիրը: Այս կէտն ալ նոյնքան կարեւոր է, որքան առաջինը: Երդուելիք կամ նրուագուելիք կտորներու ընտրութիւնը՝ փրճառութիւն, ճաշակ, ձայնական ներդաշնակութիւն եւ աստիճանաւորման գիտակցութիւն կը պահանջէ:

Յայտագրի բեռնաւորումը զանազան հակասական motif եւ ձայնագրութիւն պարունակող երգերով կը խանգարէ ընդհանուր ներդաշնակութիւնը:

Արեւմտեան երաժշտական աշխարհի մէջ մասնաւոր ուշադրութիւն կը դարձնեն այս կէտին: Ամէն ջանք կը թափեն համերգին միասնականութիւնը պահելու համար, ընտրելով այնպիսի դասաւորուած երգեր՝ որ ունկնդիրին ականջը վարժեցնեն անզգալաբար յայտագրի փոփոխութիւններուն: Այս աստիճանաւորումը կը հրապուրէ ներկաները եւ կը բարձրացնէ երգերուն վայրն ու հմայքը:

Եթէ անհրաժեշտ է յայտագիրը կազմել տարբեր հոգեբանութեամբ յօրինուած երգերէ, այդ պարագային լաւագոյն է բաժնել երկու մասի: Առաջին մասը բաղկացած կ'ըլլայ եւրոպական կոտորներէ եւ երկրորդը՝ արեւելեան, կամ փոխադարձաբար:

Այսպիսով փոփոխութիւնը յանկարծակի չըլլար եւ մի եւսն հոգեբանական վիճակը կը ստեղծուի որոշ առեւի մը համար:

Երրորդ պարագան՝ երգերուն չափը եւ քանակը որոշելու խնդիրը:

Ընդհանրապէս այս կէտը կը վրիպի մեր դեկավարներուն ուշադրութենէն: Երգերուն մէկ մասը շատ երկար կ'ըլլայ, ուրիշներ՝ շատ կարճ: Յաճախ կը պատահի տեսնել որ երգի մը վերջաւորութեան մօտենալը զգանք, երբ յանկարծ «թոն»ը կատաղօրէն կը պոռթկայ եւ կ'այլայլէ մեզ: Այսպիսի հակասութիւններ թէ արուեստագէտին արժէքը կը պակսեցնեն եւ թէ հանդիսականներուն երաժշտական ճաշը կը բթացնեն:

Երկար ուսումնասիրութիւններէ վերջ, եւրոպայի երաժշտական բարձրադոյն շրջանակները այն եզրակացութեան եկած են թէ յայտագիրները պէտք է կարելի եղածին չափ քիչ եւ նոյն համաչափութեամբ երգերէ բաղկացած ըլլան:

Ուրիշ կարեւոր կէտ մը եւս որ մեծ դեր ունի համերգներու յաջողութեան մէջ: Ղեկավարին կարողութիւնը իր տրամադրութեան տակ դրուած ձայներու ընտրութեան մէջ:

Ամէն երգ ամէն ձայնի չի յարմարիր, ինչպէս որ փոխադարձաբար ամէն ձայն ամէն երգի պատշաճ չէ: Լաւ ընտրութիւն մը այս մարդին մէջ դեղեցիկ արդիւնք մը կուտայ անկասկած:

Հովուական եւ մելամաղձոտ մեներգներու վարժ օրիորդի մը եթէ դուարթ ու վառվռուն երգ մը տրուի, անկասկած կը ձախողի: Ինչպէս որ Արեւմտեան համաչափութեան վրայ պատրաստուած ձայնի մը եթէ արեւելեան կտոր մը տրուի, երգը թէ տկար կ'ըլլայ եւ թէ համայքը կը կորնցնէ:

Լեզուի չեչաին եւ հնչումին ալ մասնաւոր ուշադրութիւն պէտք է տրուի:

Ճանչցած ենք արուեստագէտներ մասնաւորաբար Սուրիոյ մէջ որոնք տաժանելի պայմաններու մէջ եւ տկար միջոցներով յաղողած են կարճ ժամանակէն մասամբ բարձրացնել իրենց շրջանին երաժշտական մակարդակը: Անշուշտ ասիկա արդիւնք է յարատեւ աշխատանքի եւ կատարեալ հասկացողութեան:

Երաժշտութիւնը ազգի մը ազնուականութեան եւ մշակոյթին հայելին է: Երջանիկ է այն ազգը որ ճոխ երաժշտութիւն ունի:

Մենք ունինք չարան մը հարուստ եւ այլազան երգերու, որոնց մէջ միացած ենք ինչպէս ազօթքի մէջ: Մեր երգահան արուեստագէտները մեզի չնորհած են երաժշտական վերելք, ձայնային մշակոյթ, ջերմ արտայայտութիւն եւ դեղեցիկ ու ներդաշնակ, քնարերգական, հովուական, ժողովրդական եւ հայրենասիրական երգեր:

Բոլոր սրտով կը մաղթենք որ աւելի փայլուն նուաճումներ կատարեն:

Է. ՄԱԼՈՑԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ՊԱՑԿԱՍՐԸ

ՆԱԽԱՏԱԿԱՆ ԽՕՍՔԵՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ԴԷՄ

Թուրք թերթերու հրատարակութեանց նայե - լով Անգարայի ազգ. ժողովը փոթորկալից նիստ մը ունեցած է պատժական օրէնքին վիճաբանու - թեանց ընթացքին :

Միլլէթ կուսակցութեան բանբեր՝ Օսման Նուրի Քէօնի բուռն ճառ մը խօսեցաւ կառավա - րութեան դէմ, ի մէջ այլոց ըսելով .—

«Պղտիր է դիտնալ թէ մեր մէջ լաիքութիւնը կը գործադրուի՞ պէտք եղածին պէս : Կրօնական դաստիարակութեան վերաբերեալ գործերը կրթա - կան գործակալութեան կողմէ կը կազմակեր - պուին եւ կառավարութիւնն է որ կը պատրաստէ կրօնից տեսչութեան եւ Էվգաֆի պիւտճէն, ա՞յս է լաիքութիւնը :

Թուրքիոյ մէջ Քրիստոնեաներ, Հրեաներ կան. կրօնական գործերը անոնց համայնքներն են որ կը վարեն : Այս համայնքներուն պիւտճէները մեզի չեն դար եւ մենք չենք խառնուիր անոնց գործերուն : Ուրեմն ինչո՞ւ այս խարականութիւ - նը : Անոնք այս մարդին մէջ մեզմէ չատ աւելի ա - ռանձնաշնորհեալ դիրք ունին իսկ մենք մեր կրօ - նական արարողութիւններուն, պաշտամունքի ձե - ւին անդամ կը խառնուինք : Գոհէթը պէտք է սա - պէս ընել. էզաներ նապէս կարդալ :

Կառավարութեան կողմէ ներկայացուած այս օրինագիծը ուրիշ բան չըներ, բայց եթէ կոխկռ - տել խղճի ազատութիւնը եւ լաիքութեան սկըզ - բունքները, միւս կողմէ երկրին սահմանադրու - թիւնն ալ նոյն վիճակին կ'ենթարկենք կրօնք կամ անկրօնութիւն չեն չահագործուիր քաղաք. նպա - տակներով. այս օրինագիծը անկրօնութիւնն է որ կը քայլերէ եւ ունի այնպիսի տրամադրութիւն - ներ, որոնք անարդանք մրն են իսլամական կրօն - քին դէմ :

Վարչապետը երեւութապէս ժողովրդապե - տութիւն կը խոստանայ մեզի, մինչ իր իսկական նպատակն է հիմնել սուրհակական ազատութիւն մը, ժողովրդապետութիւն՝ առանց ազատութեան : Իր նպատակն է բռնակալութիւնը տեւականացնել, ժողովուրդը ապրեցնել դերիի, ստրուկի պէս :

Դեմոկրատ կեանքը դեռ ծնած չէ Թուրքիոյ մէջ եւ մենք կ'աշխատինք զայն չծնած մեռցնել : Վար - չապետը «Հարըլ Հարըլ» տէմոքրասիէ կը ճառէ. ուրի. բան չըներ, բայց եթէ ուրիշները խաբել եւ խարխըլել» :

Վարչապետ Շէմսէտտին Կիւնալթայ կը խըն - դար այդ մէջոցին : Օսման Նուրի ըսաւ .— Տեսէք, կը խնդայ, ես չեմ խնգար սակայն : Վարչապետը կր հեղնէ թէ մեզ եւ ազգը. ըսել կ'ուզէ թէ տէ - մօքրասին Ծոռգատակին պիտի ծնի մեր մէջ :

Ապտիւլ Համիտն ալ այսպէս անուշ անուշ կը խօսէր, Միտհատ փաշային առջեւ ոտքի կ'ելլէր, ձեռքը կր համբուրէր, բայց իրականութեան մէջ ազգին քթին կը խնդար :

Գիտէք թէ Միտհատ փաշա ինչպիսի վախճան մը ունեցաւ, Ապտիւլհամիտ իր բռնապետութեան դարձիք եւ ծառայեցնէր կրօնքը, իսկ հիմա ան - կրօնութիւնն է որ չահագործումի առիթ կը հան - դիսանայ :Նպատակը նոյնն է, բռնակալութիւն եւ միահեծան տիրապետութիւն : Ելեր են այս խաղե - րուն քաղաքականութիւն անունը տալու : Կր զար - մանամ իրենց խելքին :

Օսմանեան կայսրութիւնը վերջին անդամ ու - նեցաւ Տամատ Ֆէրիտ մը, որ քնաւ չէր սիրեր հայրենիքը : Թուրք Հանրապետական կառավա - րութիւնն ալ ունեցաւ ահաւասիկ իր Տամատ Ֆէ - րիտը, նոյնինքն Շէմսէտտին Կիւնալթայ պէյ :

Երեսփոխան մր այս խօսքերը լսելով պոռաց .— «Հայտի սչնտէ, սօֆթա պօղունթուսու» :

Ուրիշ երեսփոխաններ ալ, մասնաւորաբար ընդդիմադիրները խստիւ քննադատեցին լաիքու - թեան վերաբերեալ օրինագիծը ըսին թէ դաղա - փարի եւ խղճմտանքի ազատութիւնը ոտնակոխ կ'ընէ ան, բռնապետութիւնը կը վերահաստատէ եւ կառավարութիւնը ծուղակ կը լարէ այս կեր - պով ընդդիմադիրներուն առջեւ :

Վիճաբանութիւնները չափազանց սաստկա - ցան եւ ժողովին մէջ փոթորիկ փրթաւ. երեսփո - խանները պահանջկին որ օրինագիծը ետ տրուի եւ մերժուի յանձնաժողովին կողմէ :

Ցաջորդ օրուան նիստին մէջ վիճաբանութիւնը նրբանքան խստութեամբ եւ անձնական յարձակում - ներով չարունակուեցաւ :

Ընդդիմադիրներէն՝ դեմոկրատ կուսակցութե - նէն Ֆուատ Քէօփրիւլիւ պաշտպանեց կառավա - րութեան տեսակէտը՝ ընդդէմ համայնավարու - թեան եւ յեղափոխութեան :

— Համայնավարութիւնը, ըսաւ Քէօփրիւլիւ, որս կը փնտռէ ամէն տեղ եւ սանձարձակ կը դոր - ծէ մանաւանդ այն վայրերուն մէջ, ուր մոլեռան - դութիւնն է որ կը տիրապետէ : Այդտեղ դլխուն փաթթոց կը կապէ, չատ անգամ խոշոր, կանայ փաթոց մը : Թուրքեւուս պատերազմներու դըր - ուագրերը եթէ յիշէք, պիտի տեսնէք թէ դինուոր - ներուն մէջ սպրդած են ռէվոլիւշի եւ հօճայի կեր - պարանքով խռովարարներ : Ասյօրուան քօմիւ - նիսթներն ալ ճարերու մեթոտները կը կիրարկեն : Երբ լաիքութեան սկզբունքը մէջտեղէն վերնայ, դաղափարի ազատութիւնը ստրկութեան աստիճա - նին կ'իջնէ : Հետեւաբար պէտք է ամէն դնով մա - քառինք կրօնական մոլեռանդութեան դէմ : Մի մոռնաք որ Եդիպտոսի մէջ կար «Մուսիւլման եղ - բայրներ» անունով կրօնական կազմակերպութիւն մը, որ օր մը երեւան եկաւ համայնավարի կերպա - րանքին տակ :

Քէօփրիւլիւէ վերջ խօսեցաւ վարչապետ Կիւ - նալթան, եւ չնորհակալութիւն յայտնեց Դեմոկ - րատ կուսակցութեան բանբերին, որ աջակից կը հանդիսանար կառավարութեան :

Ժողովը յետոյ ձեռնարկեց օրինագծին յօդ - ուածներուն քննութեան :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՆԱՑԻՐԻ, ամսագիր դրականութեան եւ ար - ուեստի : Ե. տարի, թիւ 4 (Ապրիլ) եւ 5 (Մայիս) : Ձոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ : Անդաստան երիտասարդ դրականութեան, իւրաքանչիւր թիւը 80 մեծադիր էջ դեղարուեստական տպագրու - թեամբ : Խմբագիր Ա. Ծառուկեան : Հասցէ .— A. Dzaroukian, B. P. 372, Alep (Syrie) :

ՀԱՑՐԵՆԻՔ ԱՄՍԱԳԻՐ, 27րդ տարի թիւ 4 (279) 1949 Ապրիլ : Գրական եւ պատմական ճոխ բովանդակութեամբ, խորհրդահայ կեանք, մի - ջադդային անցուդարձ եւն. : Տարեկան բաժնեդին 6 տոլար : Հասցէ .— Hairenik Monthly, 212, Stuart St. Boston, Mass. (U. S. A.) :

ՁԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՑԻՍ 28Ը ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՊՕՄՈՆ (յապաղած) .— «Մայիս 28» տօնուե - ցաւ նաեւ Պոմոնի մէջ, ամառյս 11ին չաբաթ երե - կոյ դպրոցի սրահին մէջ : Պուլվար Օտտոյի Նոր Սերունդի «Մատիսեան» խումբի նուագախումբին կողմէ «Մեր հայրենիք»ով եւ «Մարսէյեզ»ով հանդէսը բացուեցաւ : Ընկեր Սերժի բացման խօս - քէն յետոյ, երգեց դերասանուհի տիկին Քօլար - եան եւ ընկեր Գրիգոր Քէնտիրեան կատարեց եր - կու արտասանութիւններ : Օրուան բանախօսուհին Տիկին Սաթօ Ցակոբեան որ կապոյտ Աչէ դործե - րով չրջանս կը գտնուէր, մանրամասն եւ իր ա - կանատեսի վկայութեամբ բացատրեց «Մայիս 28»ի նչանակութիւնը եւ անոր տուն տուող պատ - ճառները : «Մայիս 28»ը Հայոց Նորագոյն պատ - մութեան ամենափառահեղ թուականներէն մէկն է : Թուրական բանակը կր նահանջէ, Վրացիները եւ Ադրպէյճանցիներ կը դաւադրեն, Կարսը կ'իյնայ եւ Հայութիւնը մենակ Թուրքին դէմ : Հայութիւնը կարուած աշխարհէն, լքուած իր հարեւաններէն, մէկ մարդու պէս ոտքի կր կենայ Դաշնակցական, Հնչակեան, ժողովրդականներ, Հայ ժողովուրդը ամբողջութեամբ կին, ծեր եւ մանուկ կը նետ - ուին օրհասական պայքարի, Թուրքը կը մատնեն փախուստի եւ կր ստեղծեն «Մայիս 28»ը : Դուք պէտք էր Երեւան ըլայիք տեսնելու Հայ ժողո - վուրդի ցնծութիւնը : Հրաչք մը պէտք էր եւ այդ հրաչքը կատարեց ինքը Հայ ժողովուրդը : Մեր հակառակորդները մեզ կը ծաղրեն թէ մեր օրով Հայաստանը որբանոց էր : Այո որբանոց էր, ո - րովհետեւ քառասուն Հայաստան մր ստեղծուած էր : Հերոսութիւնը հոն է որ չեղած տեղէն կը ստեղ - ծեն, ոչ թէ եղածին վրայ քանի մը քար աւելցնե - լով, Թիկունքը տուած օտար ուժերու անպատկա - ռութիւնը կ'ունենան պարծենալու : Այսօրուան Հայաստանին փառքը կր պատկանի այն հերոսնե - րուն որ մեռնիլ դիտցան որպէսզի ապրի Հայը : Եթէ չրլլար այդ հայրենիքը, ինչո՞ւ այս աչխա - տանքները Հայ մնալու : Մեր բոլոր ճիգն է այս ժողովուրդը որքան կարելի է Հայ պահել որպէս զի օր մը դառնանք հայրենիք :

Տիկին Մարութեանի այնքան դգայուն կերպով արտասանած եւ կրկնակի ծափահարութեան ար - ժանացած արտասանութիւններէն յետոյ, Նոր Սե - րնդական Ցարութիւնեանի ծիծաղաչարժ Ֆանթե - զիները լուեցան մեծ հաճոյքով : Տիկին Քօլար - եան երդէն յետոյ ընկեր նախագահը փակեց հան - դէսին առաջին մասը : Սկսաւ երկրորդ բաժինը Հայկական եւ Եւրոպական պարերով որ տեւեց մինչեւ առաւուան ժամը 5ը : Գոհացուցիչ արժանի էր Պ. Համօ Գարաքէյեանի երդը եւ նուագը իր քէմանչայով, ինչպէս նաեւ Պուլվար Օտտոյի մեր տղոց նուագախումբը իրենց Հայկական եւ եւրոպական բաժնով :

Ցովհ. Տէօմէճեան

ԻՄ ՄԱՀԸ

ԽՄԲ .— Ամերիկահայ երիտասարդ դրողնե - րէն Արամ Հայկազ (Շ. Գարահիսարցի) վերջերս հրատարակեց իր պատմուածքներու Ա. հատորը, «Ցեղին Ձայնը» : Հատուած մը, իրրեւ նմոյշ .—

★

— Պատրա՞ստ ես, հարցուց Գաբրիէլ հրեշ - տակապետը՝ քովս դրուած ընկուզենիէ աթոռին վրայ անհամբերութեամբ չարժուելով :

Ի՞նչ կրնայ րնել : Երեք օրէ ի վեր այսօր վա - ղը ըսելով՝ կը խարխըշի ինքը : Աչքերս դոցեցի ու դլխով լուռ հաստատական նչան րրի : Ու այդ՝ վերջին աչք դոցելս եղաւ :

Յաւ չդգացի, ոչ ալ՝ անհանդստութիւն : Զար - մացայ : Ա՞յդ էր բոլորը... Ասոր համա՞ր էր, որ դարերով մարդիկ վախցած էին մահէն : Աս ինչ դիւրին բան է եղեր մեռնիլը ... Աչքդ կը դոցես ու, վերջին չունչիդ հետ, հոդիդ դուրս կուգայ ոունդերդէդ : Ալ չկաս : Ալ հոդ չունիս. ալ յոգնու - թիւն չունիս : Ալ վախդ հացին եաեւէն վազելու, դայն հետապնդելու ստիպման տակ չես : Ալ աչ - խարհիկ ու մանր հոդեր չունիս : Մարմինդ քիչ մը կր մսի, պաղը, ոտքերէդ սկսած, կը սողայ վեր, վեր, վեր, մինչեւ սիրտդ ու կը դադրիս դո - յութիւն ունենալէ : Վրադ քիչ մը կուլան, կը կարդան, կ'երգեն եւ տուփ մը դրած կ'իջեցնեն հողը :

— Պարոն Գաբրիէլ, ըսի՝ ձայնիս ամէնէն հա - մոզիչ ու ամէնէն աղաչական խազը դործածելով, ելէ՞ք է որ անմիջապէս ճամբայ իյնանք :

— Ա՛նշուշտ, տղաս, արդէն ուշ ենք :

— Չէ՞ կարելի քանի մը ժամ հոդիիս հրաման տաս, որ աս տեղերը թափառի,— պաղատեցայ ես.— մարդու վնաս չեմ հասցներ, մարդու նե - դութիւն չեմ տար, չատ հեռուներն ալ չեմ եր - թար. մինակ հրաման տուր, որ ժամանակ մը, չատ չէ, մէկ երկու օր հոս մնամ, տեսնեմ սա հո - դիիս ամանին հողը դրուիլը... չուրջս դիտեմ, չուրջիններս ու սիրելիներս քիչ մըն ալ տեսնեմ եւ կուդամ, կուդամ վեր կամ վար, ուր որ կ'ու - զես ... Բերանս չեմ բանար... Ախ որ աս վերջին խնդրանքս կ'ընլայ.. Հոդիդ սիրեմ, Պ. Գաբրիէլ, Պ. Հրեշտակապետ Գաբրիէլ, ի՞նչ կ'ընլայ, ձդէ մնամ քանի մը օր :

Գաբրիէլ դլուխը քերեց, քիչ մը մտածեց, աչքերը նեղցուց, մտածեց, ծոցէն ցուցակ մը հանեց, ուսումնասիրեց եւ, ի մեծ երջանկութիւն ինձ, իր թաւ ձայնով ըսաւ.

— Աղէկ, կեցիր հոս, սպասէ ինծի, սպասէ վերադարձիս : Ես քանի մը ուրիշ գործեր ունիմ կարդադրելու : Աւազակ մը, յիմար կոյս մը եւ մահապարտ մը ունիմ անմիջական ցանկիս վրայ, մինչեւ անոնց գործը կարդադրելս, դուն մնա հոս : Բայց յիշէ խոստումդ, հոս բարդութիւններ չստեղծես. եւ երբ վեր երթանք՝ մարդու բան չը - սես քեզ հոս առանձին թողելուս մասին :

— Ձեմ ըսեր ու խելօք կը կենամ. խաչ որ խե - լօք կը կենամ, — փութացի խոստումս վերահաս - տատել եւ երջանկութեամբ դղդահար :

— Աղէկ, տայ Աստուած, որ չդդջամ ...

— Հոդ մի ըներ. չես դդջար . ես ապերախտ չեմ :

— Յաեսութիւն :

— Յաեսութիւն :

Ու դնաց : Գնաց ննջարանիս պատուհանէն, որ իմ մահէն վերջ՝ դրացի կնոջ մը կողմէ բացուած էր : Եաեւէն ես ալ դուրս ելայ ու պահ մը հետե - ւեցայ իրեն :

« Վարժուիմ սաւառնելու, որ մեծ ճամբոր - դութեան ընթացքին ետ չմնամ, նեղութիւն չտամ անոր»,— խորհեցայ ես ինծի. վերջապէս, չատ բարի ու թոյլատու վերաբերմունք ունեցաւ ինձ հանդէպ : Ու երբ նորէն դայ դիս առնելու, արդէն բաւական բեռ պիտի ունենայ ուսերուն : Աւազակ մը, յիմար կոյս մը եւ մահապարտ մը,— ըսաւ ան : — Մեղք որ այդ կոյսը յիմար պիտի ըլլայ : Եթէ խելացի ու դեղանի ըլլար, թերեւս ճամբու հաճելի ընկեր ունենայի ...

★

Որբ հոդիս իր առաջին ճամբորդութենէն վե - րադարձաւ տուն, արդէն մեծ բարմութիւն մը լեցուած էր հոն : Հիւրանոցը նստած, դէմքերնին թաց ու ճմռթկուած, կուլային չատերը. իսկ նրն - ջասենեակիս պատուհանը բացող կինը, հեռաձայ - նին առջեւ նստած, անընդհատ կը կանչէր աս ու ան. կարեւորն ու անկարեւորը, հեռաւորն ու մօ - տաւորը, արժեմն ու չարժեմը ...

(1)

ԻՆՉ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՑ ԵՐՈՒՍԱղԷՄԻ ՎԱՐՉԱՋԵՒԸ

Իսրայէլի արտաքին նախարարը Մոչէ Շարէթ հրեայ խորհրդարանին առջեւ իր վերջին ճառին մէջ յայտնելով հանդերձ թէ Իսրայէլ չպիտի թողու Երուսաղէմը, ըսած է.—

«Իսրայէլ չանդիսանար քրիստոնէութեան եւ կաթոլիկ եկեղեցիին շահերը Ս. քաղաքին մէջ: Ցոյսով ենք որ, սրբազան պատը պիտի քննէ պէտքերը եւ պատկանեալներուն պիտի հաղորդէ ճշմարտութիւնը որպէսզի կրօնական խնդիրները չի ծառայեն Իսրայէլի դէմ վարկաբեկիչ քարոզութեանց: Մեր քաղաքականութիւնն է սուրբ տեղեաց հակակշիռը ընել Միացեալ ազգերու հեղինակութեան տակ:

ՓԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՁՕՐ. ԼԸՒԼԷՐԻ յիշատակին տարքուած հանդիսութիւնները անցան ծրագրուածին պէս, առանց նշանակելի միջադէպի մը: Երբ Փորթ տ'Օրլէանի մէջ զօր. ամ Կոլ կը խօսէր, 14րդ թաղապետութեան հրապարակին վրայ ալ տեղի կ'ունենար համայնավարներու ցոյցը ուր եւս ճառեր կը խօսուէին: Համայնավար խումբեր ճամբու ընթացքին եւ հաւաքավայրին մէջ կը պոռային իրենց տրուած դասը. «ամ Կոլ ոճրագործ, ամ Կոլ կախաղան»: Գլխաւոր հանդէսին ցրուած պահուն, Լըքլէրի նախկին զօրագունդէն մաս մը ուղեց յարձակիլ համայնավարներու վրայ: Մանր մունր ընդհարումներ եղան, բայց ոստիկանութիւնը չուտով առաջքը առաւ դէպքին:

ԵՄՐԿՈՍԼԱՒԻԱ որ լքուած է Խորհրդային Միութենէն նոր քաղաքականութիւն մը պիտի բռնէ մօտենալով արեւմուտքի: Հունգարիա խզեց անոր հետ ունեցած առեւտրական դաշինքը: Զնեփրը նոտնպէս: Գալով Թրիէսթէի խնդրին ոտ Իտալիոյ հետ վճռ մը յարուցանելու հանգամանքն ունի, Իտալիոյ վարչապետը ճառի մը մէջ հաշտարար խօսքեր ըրաւ խոստանալով այդ հողամասին մէջ տնտեսական դիւրութիւններ ընծայել Թիէթոյի: Ամերիկա եւ Անգլիա կը ջրաղին առոր դրամական օժանդակութիւն մը ընելու խնդրով:

ՁՈՐՍԵՐԻՒ ժողովը իր վերջնական զեկոյցը հաւանաբար թերթերուն հաղորդէ այսօր կամ վաղը: Սակարկութիւնը միշտ կը չարունակուի:

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ զնդապետ Տըլորի իր փաստաբանին ուղղած նամակը որ դաղտնիքներ կը պարունակէր, չպիտի հրատարակուի, փաստաբանական կաճառի պետին որոշումով, այդ բանը հակառակ նկատելով ասպարէզին դաղտնապահութեան օրէնքին: Ոստիկանութիւնը նոր քննութեամբ երեւան հանեց որ Տըլոր ծածկանուն մըն էր. անձնասպանը զործածած էր նաեւ Տալէն անունը, բայց իր իսկական անունն էր Ժան Լաքոր, եղբայրը Ֆրանսայի առաջին կին նախարարը Տիկ. Սիւզան Լաքորի: Գնդապետը չատ արկածալից կեանք մը վարած է եւ պատերազմէն առաջ քանիցս դատապարտուած իբր խարեբայ: Մանաւանդ է լրտեսական կազմի, անգլիական չոզենաւերու մէջ եղեր է մատակարար, Թուրքիոյմէջ մեծ պանդոկի մը դռնապան, Սուրիոյ մէջ մուրացկան Մեքսիկայի մէջ պազարի պաչտօնեայ եւայլն, ըստ Ֆրանսական թերթերու:

ՅՈՒԹՊՈԼԻ մեծ մրցում մը տեղի ունեցաւ կիրակի, Հռոմի մարզարանին մէջ, սպանիական եւ Ֆրանսական խումբերուն միջեւ: Հակառակ ակնկալուածին Ֆրանսական խումբը չարաչար պարտուեցաւ 4ի դէմ 5ով, Սպանիացին եկած խումբէն: Երկար ատենէ ի վեր, կ'ըսեն թերթերը, Ֆրանսական խումբերը այսպիսի ծանր պարտութիւն մը չէին կրած:

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ մահացու արկած մը տեղի ունեցաւ Վիչիի մէջ որուն զոհ գնաց Լիոնարնակ չէջուն վաճառորդ Պ. Բիւզանդ Թադէոսեան: Իր ինքնաշարժը ապրանքներով լեցուն երբ կ'երթար Փէժի չուկան, Թադէոսեան ուզեց անցնիլ ուրիշ բեռնատար մը, բայց ճիշդ նոյն պահուն ուրիշ մը կուգար դիմացէն արագութեամբ: Հայրենասիրական ակնթարթ արկածէ մը, դէպի ձախ, պարապ դետին մը ապաստանիլ ուզեց, բայց դիմացէն եկող կառքը եկաւ զարնուեցաւ Հայուն կառքին եւ զայն քշեց մինչեւ 15 մեթր հեռու, չարդուփշուր ընելով զայն: Թադէոսեան ծանրապէս վիրաւոր թէեւ վոխադրուեցաւ հիւանդանոց բայց քիչ ետք մեռաւ:

Զոհը 42 տարեկան էր, բնիկ Մարզուանցի, Ցուն նաստանի որբերէն, Պէլֆորի չէջանին մէջ Զափհաս որբերու անդամ: Նաեւ բարեկամ եւ քաջալերող Հ. Մ. Ը. Մ.ի: Ամուսնացած էր եւ կը թողու այրի մը եւ երեք զաւակ, վերջինը նորածին: Այս դժնդակ մահը խոր ցաւ պատճառած է Լիոնի Հայութեան:

ԱՆԳԼԻՈՑ ԵՒ ԱՐԺԱՆԹինի միջեւ առեւտրական դաշնագրին ստորագրութիւնը յետաձգուեցաւ Պուէնոս Այրէսի կառավարութեան կողմէ, Միացեալ Նահանգներու միջամտութեան վրայ որ այդ դաշինքը կը նկատէր վնասակար իր չահերուն:

ԲԱՑՕԹԵԱՑ ՍԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳԱՀՈՒՄԲԻ

Մարսէյլ, Ալհամպրայի մէջ, չաբաթ դիշեր, 25 Յունիս, 9.30էն մինչեւ լոյս: Եղանակի ամէնէն հաճելի ժամանցը Orchestre des Salons St. Louis, Henry Bayau պարախումբ՝ տոհմիկ տարազներով եւ երգչախումբ՝ իր ոդեւորիչ երգացանկով:

ՅԱՌԱՋ կր նուիրեն

Մարսէյլէն Պ. Հայկ Սուքիասեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կր նուիրէ Պ. Ժիրայր Սէմէրճեանի Թարանթօ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍ

ԿՐՃՆՈՊԼԸ.— Կապոյտ Խաչի դպրոցական տարեվերջի քննութիւնները այս կիրակի, ժամը 8ին սկսեալ, դպրոցի սրահին մէջ: Փափաքողները կրնան ներկայ ըլլալ:

Կէսօրէն վերջ դպրոցի երախաներուն համար կազմակերպուած է պտոյտ մը՝ որուն կրնան մասնակցիլ նաեւ մեծերը:

ԿԱՐԴԱՑԵՔ

Փարիզի Աղքատախնամին Անտիլլերի հանդստեան տան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ, մօտ առեն էն տեղիպիտի ունենայ հաստատութեան բացումը:

Ըստ Ministère de la Santé Publiqueի 13 Յունուար 1937 թուակիր շրջաբերականին, վաւերացուած 1 Ապրիլ 1948ին, կարելի պիտի ըլլայ ձրիաբար ընդունիլ ծերանոցին մէջ երկսեռ հայ ծերուներ, որոնք կը բացատեն հետեւեալ պայմանները.

Ա.— Հայ զաղթական պէտք է ըլլալ:

Բ.— Որեւէ փոխանցիկ հիւանդութիւն չունենալ:

Գ.— Առնուազն 65 տարեկան պէտք է ըլլալ:

Դ.— Անկարող աշխատելու եւ բոլորովին անեղուկ ըլլալ:

Ամէն անոնք որ կը լրացնեն այս պայմանները եւ կը փափաքին ընդունուիլ ծերանոցի հաստատութեան մէջ, պէտք է դիմեն իրենց թաղի քաղաքապետարանը (Mairie) եւ խնդրեն Assistance Hospitaliséeի հանդամանքը՝ Հայ Աղքատախնամ Ընկերութեան Անտիլլի ծերանոցը (Asile de Vieillards à Andilly, S. et O.) ընդունուելու համար:

Երբ խնդրարկուները ստանան իրենց քաղաքապետարանէն ծերանոցը ընդունուելու հաւանութիւնը, միայն այն ատեն կարելի պիտի ըլլայ ձրիաբար ընդունիլ զանոնք հաստատութեան մէջ:

Առաջնութեան կարգով՝ կարելի պիտի ըլլայ առայժմ ընդունիլ 25 ծեր: Այդ թիւէն վերջ եկողները ստիպուած պիտի ըլլան սպասել իրենց կարգին՝ մինչեւ որ տրամադրելի անկողիններ ըլլան:

Աւելի մանրամասն տեղեկութեանց համար՝ դիմել դրաւոր կերպով հանդստեան տան վարչութեան, Պ. Ե. Սարաֆեան, 20 Passage des Petites Ecuries, Paris (10):

ՅՐ. Կ. ԽԱՉԻ Տէսիի մասնաճիւղի Ազդ. վարժարանի կրթ. մարմինը, Վասպուրականի հերոսամարտի տօնակատարութեան առթիւ, ընդհակառակը թեամբ ստացած է 5000 ֆր. եւ 1000 ֆր. ալ դարձեալ այդ առթիւ, անհատ հայրենակիցէ մը: Գումարը 6000 ֆրանք:

Օր. ԼԻԼԻԶ ԵԶՆԻԿԵԱՆ
Պ. ԱՒԵՏԻՔ ԳԱԲՈՒՃԵԱՆ
Ամուսնացած
La Garenne — 11 Յունիս 1949 — Issy

ՅՈՒՐԱՏԱՏԻՍ

Հ. Ց. Դ. Րաֆֆի խումբին ժողովը երեքշաբթի 21 Յունիս, երեկոյեան ժամը 9ին Սոսիկեան Սալանթի մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Ֆ. Հ. ԿԱՊՈՑ Խաչի Անկիւնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս հորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կը հրաւիրուին անդամներ եւ համակիրներ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղին ժողովը այս հորեքշաբթի ժամը 8.30ին, ընկերուհի Աղաւնի Սմիրեանի բնակարանը:

ՓԼՈՎՏԻՎԻՆ (Պուլկարիա) Պետրոս, Ստեփան Պէրպէրեան (կիմիլճինացի) կ'ուզէ ունենալ Թաղուր Պասմաճեանի, եղբօրը Մովսէսի եւ քրոջը Թագուհի Պասմաճեաններու հասցէն: Ինչպէս նաեւ Պետրոս Մարգարեանի եւ անանուրոյժ Արմենակ Պէրպէրեանի հասցէն: Գրել 27 Ouliza P. Eftim Plovdiv (Bulgarie):

ՊՐՈՒՍԱՑԻ Սէլէօզ դիւղէն Պապոբեան Գասպար կը փնտռէ մօրաքոյրը եւ մօրաքրոջ աղջիկը Անուշ Սէմէրճեան նոյն դիւղացի: Տեղեկացնել Baborian K. Lager Asten 100 Baraque 1 Chambre 18, Linz (Autriche):

Թատերական մեծ ներկայացում

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 26ին, կիրակի օր ժամը 3ին Théâtre Verdiի մէջ (56 rue d'Alger): Ղեկավարութեամբ՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի, մասնակցութեամբ ՏԻԿԻՆ Ռ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի եւ ՇԱՆԹ թատերախումբի մեծ պատրաստութեամբ առաջին անդամ ըլլալով Ֆրանսահայ բեմի վրայ կը բեմադրուի՝ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի

Օչին - Պաղը

Ողբերդութիւն 8 պատկեր: Կիլիկիոյ հայ թագաւորութեան կեանքէն:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Բացուած է Օր. ԼՈՒԻԶի ճաշարան – սրճարանը, 64 Grand' Rue, (Րէփիւպլիքի անկիւնը) Մարսէյլ, ուր պիտի գտնէք, եւրոպական եւ արեւելեան, համեղ կերակուրներ, ինչպէս նաեւ բազմատեսակ ըմպելիներ, ընտիր աղանդերներով, համեմուած անուշանի կիթառիստ Պ. ՀԱՄԲԱՐի եւ ընկերներ – նուն արեւելեան եղանակներով: դիւրամատչելի դներ: Մէկ անդամ այցելել կը բաւէ համոզուելու համար:

Սպասուհի կ'ուզուի

Հայ ընտանիքի մը մէջ աշխատելու համար կը փնտռուի միջին տարիքով հայ կին մը, անոնք գործերու վարժ եւ յաւ յանձնարարականով: Հեռաձայնել BALzac 37-90, առաւօտեան 10—12 եւ կէսօրէ վերջ 2.30էն 6.30:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

Ար հրաժարիլ հայութենէն...

Գրեց՝ Կ. Փոլատեան

300 էջ, դինը 350 ֆրանք: Ստանալու համար պէտք է դիմել.— «Յառաջ»ի եւ «Արեւմուտք»ի խմբագրութեանց, Փարիզահայ գրավաճառներուն, ինչպէս նաեւ ուղղակի հեղինակի հասցէին.— G. Poladian, 92 Bld. Général Nollet, (La Rosière), Մարսէյլ:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 աճգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Mercrdei 22 JUIN 1949 Չորեքշաբթի 22 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5878–Նոր շրջան թիւ 1289 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՒԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Մի՛ ԳԱՂԹԻՔ

Ներդաղթը դէպի հայրենիք ընդհատուած է, ու թերեւս դադրած՝ երկար տեւելի համար :

Այլեւս բնաւ չեն խօսիր այդ մասին :

Սովետական միւս երկիրներուն նման, մեր Հայկական Սովետական Սոցիալիստական Հանրապետութիւնն եւս կրկին ամուր փակած է հիմա իր դուռները, դուրսէն ներս մտնողներուն առջեւ, ինչպէս միշտ փակ պահած էր եւ կը շարունակէ պահել դանոնք՝ ներսէն դուրս ելլել ուզողներուն առջեւ :

Եւ սակայն հաղարաւոր ընտանիքներ, զանազան երկիրներու, մասնաւորաբար Սուրիա-Լիբանանի, Եգիպտոսի, Իրանի, նոյնիսկ Ֆրանսայի մէջ տարիներ առաջ իրենց գործերը հաչուեյար – դարձ ենթարկած, տուն - տեղ ծախած, չոգիի վրայ նստած՝ կարգի կը սպասէին, ներդաղթի կառաւարութիւնէն մաս կազմելու համար :

Տարիներով ի դուր սպասելէ վերջ, այլեւս հայրենադարձի ամէն յոյս կորսնցուցած, ասոնք ժամանակէ մը ի վեր ճերք առած են արտադաղթի ճամբան ու չարան չարան կ'երթան դէպի հեռաւոր հորիզոններ՝ բախտ որոնելու համար :

Կ'երթան դէպի Ամերիկա, մանաւանդ դէպի Պրազիլիա եւ Արժանթին, որոնք կարծես ըլլային Աւետեաց երկիրը, ուր մեղր ու կարագ կը հոսի : Կ'երթան մանաւանդ Յունաստանէն, Սուրիա – Լիբանանէն եւ Ֆրանսայէն, ազդուած անոնց տարնապէն, որ հետզհետէ աւելի կը ծանրանայ այս երկիրներուն մէջ :

Կ'երթան առանց հաչուելու հետեւանքները, տարուած ընդհանուր հոսանքէն, որ ծայր տալ սկսաւ՝ երբ կանգ առաւ ներդաղթը : Կ'երթան Փանիւրժի ոչխարներուն նման, իրարու նայելով : Ոմանք հեռաւոր ազգականի մը հրապուրիչ նամակներէն չլացած, ուրիշներ արկածախնդրութենէ եւ նոր երկիրներ տեսնելու մարմաջէն մղուած : Կան ալ որ կ'երթան բախտաւոր ամուսնութիւն մը կնքելու հեռանկարէն խանդավառուած :

Կը լքեն այն երկիրները, ուր հաստատուած են աւելի քան քառորդ դարէ ի վեր, որուն լեզուն սորված են, մարդիկը ճանչցած, միջավայրին յարմարած, եւ ուր, չնորհիւ իրենց աշխատանքին, դէշ աղէն դիրք մը չինած են իրենց համար եւ ապրած՝ համեստ պայմաններու մէջ եւ պարկեշտօրէն :

Այսքա՛ն տարիներու տառապանքներէն եւ դառն փորձառութիւններէն ետք, տակաւին դաս չենք առած : Որոշ տարիքէ մը վերջ երկիր ու միջավայր փոխել, նոր լեզու սորվիլ, նոր գործի ձեռնարկել դիւրին բան չէ :

Ժամանակին, 1914էն առաջ, Ամերիկա դադթողները կ'երեւակայէին, որ նիւեորքի պողոտաներուն վրայ կանանչ տոլարներ ցանուած են եւ զանոնք ժողվելու կ'երթան : Անոնք գային եւ դործարաններու ծուխին ու մուրին մէջ արիւն քրտինք թափեցին, պատառ մը հաց ուտելու համար :

Տակաւին այն առեն անցագիր հարցնող չկար եւ չոգենաւի վարձքերն ալ աժան էին : Այժմ ամիսներ, երբեմն տարիներ պէտք է սպասել՝ մուտքի արտօնութիւն ստանալու համար : Իսկ ճանապարհածախսը այնքան սուղ է, որ 4—5 հոգինոց ընտանիքի մը փոխադրութեան ծախքով քանի մը տարի կարելի է ապրիլ իր դոնուած երկրին մէջ :

Հարաւային Ամերիկա գացողները դղջացած են արդէն եւ անոնք, որ վերադարձի համար ճամբու ծախք կը ճարեն, օր մը իսկ չեն ուզեր մնալ հոն :

Այդ վերադարձողներէն մէկը կր պատմէր վերջերս. «Ես տեսայ Ֆրանսայէն, Յունաստանէն եւ մասնաւորաբար Սուրիա – Լիբանանէն դադթողներ, որոնք բառին իսկական առումով իրենց դլուխը պատին կր զարնեն : ... Վերադառնալու ապրամադիր են մեկնողներու 99 առ հարիւրը» : («Յառաջ», 15 Յունիս) :

Պուէնոս Այրէսի մեր պաշտօնակիցը «Արմենիա» եւս քանիցս դգուշացուց Սփիւռքի հայութիւնը, որ տեղէն չշարժի եւ սին երազներէ տարուելով չդադթէ Հարաւային Ամերիկա :

Եւ պահայն հոսանքը կր չարունակուի :

Մի՛ դադթէք, հայրենակիցներ :

Թմբուկին ձայնը հեռուէն անուշ կուդայ :

Պատերազմ չըլլար եթէ...

Նիւ Եորքէ նկը հեռագրեն թէ Մոսկուայի նախորդ դեսպան զօր. Պըտէլ Սմիթ ճառի մը մէջ ըսաւ.— Իրաւ է թէ Խորհրդային Միութեան հետ բանակցութիւնը չափազանց դժուար է եւ նոյնիսկ յուսահատեցուցիչ, բայց համոզուած եմ որ ան չպիտի մղուի պատերազմի մը եւ իր յարձակողական քաղաքականութիւնը պիտի փոխէ երբ ամուր դիմադրութեան մը առջեւ դտնուի : Իմ փորձառութենէս կրճատ կ'ըսեմ թէ Ամերիկա իր իսկ ուժը պէտք է դործածէ պաշտպանելու համար Եւրոպայի ազատ ազդերը ամէն յարձակման դէմ, մինչեւ որ անոնք ի վիճակի ըլլան իրենց պաշտպանութիւնը վերահաստատելու :

ՈՒԻԼԵԼՄ ՍԱՐՈՑԵԱՆ, որ վերջերս պտոյտ մը կատարեց Իրլանտա, Անգլիա, Ֆրանսա, Փորթուկալ եւ Իտալիա, օդանաւով Պերլին կը հասնի այս չաբթու, համաձայն «Ն.Ե. Հէրըլտ»ի տեղեկութեանց : «Փարիզի մէջ միայն էտիթ Փիաֆը տեսայ», ըսեր է : Իսկ Պերլին երթալուն առթիւ յայտներ է թէ կ'երթայ պարզապէս անոր համար որ բնաւ Գերմանիա չէ դտնուած : Փարիզի մէջ իր յայտնի թատերախաղին՝ «Ձեր կեանքին ժամանակը» բեմադրութիւնը յանձնած է Պ. Ռընէ Հիւսնոյի : Մրեւնոյն առեն պիտի դրէ պատմուածք մը — «Ճիսուսէն Ճիսուս»,— պատմութիւնը դարուս յիսունական թուականին ծնած մէկուն որ յիսուն տարեկան է եւ կը վերլուծէ իր կեանքին անցուդարձը :

Ի ՊԱՏԱՍԽԱՆ մեզի ուղղուած հարցումնեբու, կը փութանք հաղորդել թէ Շ. Միսաքեան ստիպուած է առժամապէս բացակայել խմբագրատունէն, իբրեւ հետեւանք անհանդստութեան մը :

Արդէն բաւական կազդուրուած ըլլալով, կը յուսանք թէ մօտերս պիտի վերսկսի իր ամենօրեայ աշխատանքը :

ՄԻՋԱԴԷՊ մը պատահեցաւ Պերլինի մէջ, Ֆրանսական եւ ռուսական իշխանութեանց միջեւ : Երկու շրջաններուն սահմանին վրայ դտնուղ երկաթուղիի աշխատանոց մը որ Ֆրանսացիներուն կը պատկանէր, Ռուսերը դրաւած են : Ֆրանսացի հրամանատարը բողոքեց, հակառակ պարագային «ուրիշ միջոցներ ձեռք առնելու» սպառնալիքով :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ միութեան հետ առեւտրական դաշնագիր մը կնքելու համար Ֆրանսական պատուիրակութիւն մը Մոսկուա մեկնեցաւ :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ մէջ Ֆրանսա փոքրիկ զաղութ մը ունէր որ կը կոչուի Շանտէրնակոր ,27000 բնակիչով : Հանրաքուէ կատարուեցաւ որոշելու համար իր ճակատագիրը : 6387 քուէներէն 6165ը ի նպաստ հնդկաստանի ըլլալով այդ հողամասը կ'անցնի հնդկական միութեան մէջ : Ֆրանսայի ի նպաստ 119 քուէ կար միայն :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Կի Մոլէ, ճառ մը խօսելով հասկցուց թէ կրնան քաշուիլ ներկայ դահլիճէն, եթէ դոհացում չտրուի բանուորներու կարդ մը օրինաւոր պահանջներուն : Եւ հրաւիրեց վարչապետ Բլում հետեւիլ տիպողական խնդիրները. — ժամանցնել ապրուստը, բարձրացնել դնողական կարողութիւնը, նուազագոյն օրապահիկ նշանակել եւն. :

★ Թղթատարական նախարար Լօժէն Թոմա ալ ընկերվարական միջնկի մը մէջ յայտարարեց թէ ոեւէ ընկերվարական նախարար չի կրնար մասնակցիլ կառավարութեան մը որ փէթէնի արձակումը պիտի որոշէր :

Հեռաւոր սուրբը զօրաւոր կ'ըլլայ : Մի՛ խաբուիք սակայն այդ անուշ ձայնէն եւ սուրբերու զօրութենէն : Կեցցէ՛ք ձեր եղած տեղը : Կը բաւէ՛ որքան թափառական եղանք : Հաստատակամ եղէք : Աշխատանքը կը յաղթէ ամէն բանի :

Համբերեցէ՛ք : Վաղը դարձեալ կը բացուին դուռները, մեր ազատ հայրենիքին դուռները :

Մի՛ դաղթէք :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Զորեքշաբթի արեւմտահայ հաւաքոյթներ

ՎԻՇԻՆՍՔիի ԴԱՐՁԵԱԼ ԽՆԴԻՐ ԿԸ ՀԱՆԷ

Զորսերը մէկ ամիս աշխատանքէ ու վէճէ հետք, առջի օր վերջապէս համաձայնեցան եւ խմբագրեցին իրենց պաշտօնական զեկոյցը : Այս համաձայնութիւնը ստորագրուած չէ թէեւ, բայց որովհետեւ իրիկուան ժամը 8ին չորս պետութեանց անթելները միեւնոյն ժամանակ պիտի հաղորդեն զայն, ստորագրուած կը համարուի ըսաւ Պ. Շուման լրագրողներուն :

Մինչ այս համաձայնութիւնը պիտի հաղորդուէր աշխարհի, Պ. Վիշինսքի գնաց դառաւ Պ. Շուманը որ նիստի հրաւիրէ ամերիկեան ու անգլիական պատուիրակները :

— Բայց ժողովը վերջացած է, յարեց Ֆրանսայի նախարարը .

— Կը պնդեմ. Մոսկուայէն նոր հրամաններ ունիմ :

Ամերիկայի եւ Անգլիոյ նախարարները դժդհութեամբ եկան կազմելու 23րդ նիստը ուր Վիշինսքի խօսեցաւ դարձեալ Աւստրիոյ քարիւղին եւ Դանուբի նաւարկութեան վրայ եւ վերջապէս ըսաւ թէ Աւստրիոյ վճարելիք 150 միլիոնը կամ տոլարով կամ սթերլինով պէտք է հատուցուի եւ ոչ թէ աւստրիական դրամով : Դաշնակիցները մերժեցին, ի վերջոյ այդ խնդիրը ձգեցին մասնագէտներու քննութեան, եւ այն առեն զեկոյցը հաղորդուեցաւ մամուլին :

Եղած կարգադրութիւնը կարկառուն համաձայնութիւնը մըն է Գերմանիոյ մասին : Աւստրիոյ դաշնագիրն է որ որոշ տրամադրութիւններ կը պարունակէ :

Ահա զեկոյցը Գերմանիոյ մասին .

1.— Զորսերը չկրնալով համաձայնիլ Գերմանիոյ տնտեսական ու քաղաքական միութեան մասին որոշեցին նոր դիմարում մը թղուականը որոշել Միացեալ ազգերու Նիւ Եորքի մէջ Սեպտեմբերին ունենալիք ժողովի պահուն :

2.— Գերմանիոյ միութեան մասին Պերլինի մէջ դրաւման իշխանութիւնները խորհրդակցութիւններ պիտի կատարեն :

3.— Այս խորհրդակցութենէն նպատակն է Գերմանիոյ արդի բաժանման արդիւնքները մեղմել հետեւեալ խնդիրներուն մէջ :

Ա) Արեւելեան եւ արեւմտեան շրջաններուն ինչպէս նաեւ Պերլինի եւ միւս շրջաններուն միջեւ տնտեսական ու դրամական յարաբերութենց զարդացումը :

Բ) Այդ շրջաններուն միջեւ մարդոց եւ ապրանքներու չարժումին դարձակումը եւ լուերու փոխանակութիւնը :

Գ) Պերլինի չորս շրջաններու վարչութեան վերաբերեալ հասարակաց չահերու վերաբերեալ խնդիրները քննել, այդ քաղաքին մէջ, կարելի եղածին չափ, բնականոն պայմաններ հաստատելու համար :

4. — Վերի յօդուածին աշխատանքներուն մասնակցելու համար դրաւման իշխանութիւնները կրնան հրաւիրել՝ իրենց օրէնսդրութեան ենթակայ դերման փորձագէտներ եւ կազմակերպութիւններ : Այսպէս հրաւիրուած Գերմանները պիտի բանակցին եւ համաձայնութեան պարագային իրենց տեղեկագիրը պիտի ներկայացնեն դրաւման իշխանութենց :

5.— Պերլինի պաշարման մասին Նիւ Եորքի մէջ Մայիս 4ին կնքուած համաձայնութիւնը ի զօրու պիտի մնայ : Ասկէ զատ ներկայ համաձայնութեան ճչդած նպատակները իրագործելու համար, ինչպէս նաեւ մարդոց եւ վաճառքներու չարժումներուն, երկու շրջաններու եւ Պերլինի եւ միւս շրջաններու միջեւ հաղորդակցութենց եւ փոխանակութենց մասին դրաւման իշխանութիւնները, իւրաքանչիւրը իր սահմանին մէջ, պարտաւոր են անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք առնել, որպէսզի, բնականոն պայմաններու մէջ դործեն երկաթուղիի, ջուրի եւ ճամբու փոխադրութիւնները եւ այսպէս ապահովուի մարդոց, ապրանքներու, թղթատարի, հեռախօսի եւ հեռադրի սպասարկութիւնը :

6.— Դրաւման իշխանութիւնները պիտի հրահանգեն արեւելեան եւ արեւմտեան շրջաններու դերման տնտեսական դլխաւոր կազմակերպութիւնները դիւրացնել շրջաններու միջեւ տնտեսական ամենասերտ կապերու հաստատումը եւ իրականացնել տնտեսական եւ առեւտրական համաձայնութիւնները :

Աւստրիոյ մասին համաձայնութիւնը .—

Ա.— Աւստրիոյ սահմանադրութիւնը պիտի ըլլան 1938 Յունուար 1ի սահմանները :

Բ.— Աւստրիական դաշնագիրը պէտք է ապահովէ Սլովէնիոյ եւ Քրուաթ փոքրամասնութենց իրաւունքները :

Գ.— Հատուցումներ չպիտի պահանջուի Աւստրիայէն, բայց Եուկոսլաւիա իրաւունք պիտի ունենայ դրաւելու, պահելու կամ լուծելու Եու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՁԵՐ ԱՆՈՒՆԸ ՎԵՐՋԱՊԷՍ

Ասքն ու դիրը՝ ազատ են Ֆրանսայի ժողովրդավար կարգերուն մէջ։

Ամէն մարդ կրնայ ազատօրէն խօսիլ եւ գրել, դատապարտել եւ դնահատել, այս երկրին ներքը եւ դուրսը, զանազան խնդիրներու եւ դէպքերու մասին, առանց կաշկանդումի եւ վախի։

Ժողովրդավար կարգերու այս ազատութիւնը սակայն, անսահման չէ միշտ։ Անոր նախապայմաններէն մէկն է պատասխանատուութեան ըմբռնումը։

Ուրիշ խօսքով, եթէ իրաւունք ունիս ազատօրէն դատապարտելու այս կամ այն անձն ու գործը, պարտաւոր ես նոյնպէս ստանձնելու պատասխանատուութիւնը խօսքիդ եւ գործիդ։

Այս հասարակ դիտելիքը կրկնել հարկադրուեցայ, աչքի առջեւ ունենալով Թուղթի կտոր մը, ստորագրուած «Ալֆորվիլի խումբ մը հայրենասէրներ»ու կողմէ, փողոց նետուած Մայիս 28ի ռօճկատարութեան առթիւ։

Մեր հակառակորդ զոյգ թերթերու էջերը կը յորդին ամենագարշելի սուտերով եւ հայհոյանքներով, Մայիս 28ի, թէ Դաշնակցութեան դէմ։ Այնպէս որ, անհրաժեշտ չէր անդրադառնալ վերոյիշեալ թուղթիկին լրբութեանց։

Կարեւորը մեզի համար այն անորոշ, եւ իրաւացի անարժէք ստորագրութիւնն է, որ ծածկուած կը մնայ քանի մը բառերուն մէջ։

Մեզի անծանօթ չեն մեր հակառակորդները։ Գիտենք անոնց առանձին անուններու հետ, նաեւ այն ընդհանրական անունը, որուն կը զոհեն իրենց բովանդակ ինքնութիւնը, նոյնիսկ մարդկային արժանապատուութիւնը, բայց կը ռոսկան դործածելէ։

Ակռ ամիսներ առաջ, երբ դեռ ի պատուի էր «Հայրենասէր անկուսակցականներու» կազմակերպութիւնը, հանդուցեալ «Ֆրանսահայ ճակատ»ը, վարժուած էինք, հակադաշնակցական ամէն կարգի պրոթեան տակ, եթէ ոչ իր ստորագրութիւնը, առնուազն իր բարեհաճ թոյլտուութիւնը տեսնել։

Ուղիղ կամ արդար, «Ֆ։ Ճ։»ը, իբրեւ չեզոտած հակադաշնակցական, ճիգ ալ չէր փորձեր ծածկելու իր ստորագրութիւնը տրեւ առթիւ, միայն թէ՝ Դաշնակցութիւնը ըլլար խնդրոյ առարկայ։

Եւ որովհետեւ «Ֆ։ Ճ։»ը հովանաւորի դեր մը ունէր, —կամայ թէ ակամայ— իրեն կապուած բազմազան կազմակերպութիւններու վրայ, չափով մը պարզ էր իւրաքանչիւրին դերն ու տեղը։

Հիմա, որ օրինապէս լուծուած է «Ֆ։ Ճ։»ը, եւ դեռ ասպարէզ չէ իջած իր յաջորդը — դոնէ պաշտօնապէս — խնդիր է թէ ո՞վ է, որ կը դլխաւորէ նախկին ճակատական խմբակցութիւնները։

Ո՞վ է, որ այսպէս առանց դժուարութեան ուղղութիւն կուտայ աշխատանքի մը, որ երկկ իր տէրն ունէր եւ ճշտորոշուած ծրագիրը, իսկ այսօր միայն ծրագիրը կայ՝ առանց հեղինակի։

Եւ վերջապէս ո՞վ է, որ Փարիզի հակադաշնակցական մամուլին դոհար միտքերը կը փոխանցէ Ֆրանսայի հայարնակ շրջաններու մէջ, այս կամ այն ձեւին տակ։

Մոռանանք ո՞վ է, որ միշտ համեստօրէն իր դէմքը մութին մէջ պահելով, չարժման մէջ կը դնէ վեղարաւոր սրբազանէն մինչեւ երէկուան բանադրուած «Հայաստանասէր»ները, չարք մը իրապէս մոլորեալները եւ հոս ու հոն թուղթիկներ ստորագրողները։

Բոլորովին անտեղի եւ անիմաստ պիտի ըլլար այս եւ դեռ ուրիշ հարցումներու չարքը, եթէ մեր դէմ չտեսնէինք կազմակերպուած ճակատ մը, որուն դործը կ'երեւայ, առանց իսկական հեղինակներուն ինքնութեան։

Աւելորդ անդամ մը եւս կը յայտարարենք թէ մեզի համար զերոյի արժէք չունի հակադաշնակցական ոեւէ կազմակերպութեան դործունէութիւնը։

Դաշնակցութիւնը իր դոյութեան ամբողջ ընթացքին միշտ ալ դործ է ունեցած այդպիսիներու հետ եւ սակայն մնացեր է միշտ ամուր եւ անխորտակելի։

Այսօր այ հակադաշնակցական ամբոխավարութիւնը չէ, որ պիտի կարենայ կասեցնել մեր դործը եւ թուլցնել մեր հաւատքը՝ Դաշնակցութեան դաղափարական յաղթանակի մասին։

Այս տեսական պայքարին մէջ, սակայն, մենք կ'ուզենք ճշդել մեր հակառակորդը՝ իր իրական անունովը։

Ժամանակն է, որ այս դաղութին մէջ ճշդուին իւրաքանչիւր կազմակերպութեան դերն ու տեղը։

Եթէ Դաշնակցութիւն անուն մըն է, միշտ առանց դիմակի եւ հրապարակի վրայ, տրամաբանական է սպասել նաեւ իր հակառակորդներուն ինքնութիւնը։

Վերջ պէտք է տալ տարիներու խեղկատակութիւններուն։

Վերջ պէտք է տալ մանաւանդ քաղաքական խաչտղոդութեան, եթէ չեն ուզեր, որ մենք հարկադրուինք ցոյց տալ իրենց բուն անունը։

ՁՈՐՈՒ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐ

Հ.— Նիկոլ Սարգսեան

Դժուար է համառօտ մի յօդուածում գոհացուցիչ նկարագրութիւնը տալ մի անձնաւորութեան, մի կուսակցական ընկերոջ, որի երկարաեւ գործունէութեան ամբողջ իմաստը կապուած է եղել գերազանցօրէն հայ հասարակական ասպարէզի հետ։ Այդ ասպարէզում նա հանդէս է եկել իբրեւ լաւ մասնագէտ - ուսուցչապետ՝ բազմամեայ սերունդների, որոնց կարկառուն ներկայացուցիչներից լուսադոյնները այսօր չարունակում են իրենց սիրելի գործը նոյն ասպարէզում, մեր հարազատ երկրին մէջ, դժուարին պայմաններում։

Նիկոլ Սարգսեանը երբեւիցէ մեր կուսակցական կեանքի մէջ աչքի չի ընկել իր առանձնայատուկ կազմակերպչական գործունէութեամբ։ Մեր հասարակութիւնը նրան միշտ տուել է պատասխանատու գործ, գլխաւորապէս լուսաւորութեան ասպարէզում, ունենալով այն գերադոյն գիտակցութիւնը, որ այդ ասպարէզից պիտի դուրս գան դաղափարական դէմքեր, հետագայում նոր հոդի ու նոր կեանք բերող մեր կուսակցութեան համար։

Եւ Նիկոլ Սարգսեանը՝ նուիրուելով կրթական գործին իբրեն յատուկ առանձին պարտաճանաչութեամբ՝ գտնուել է հասարակական կեանքի բարձրութեան վրայ։ Նա եղել է նոյնը նաեւ կուսակցական խստապահանջ ասպարէզում։

Դեռ մի քանի տարի առաջ, նա փայփայել է ու զարգացրել իր մէջ սէրը բնագիտական առարկաների նկատմամբ։ Նա Անդիովկասում յայտնի էր ոչ միայն իբրեւ մանագէտ ուսուցիչ բնագիտական առարկաների, այլեւ իբրեւ հեղինակ բազմաթիւ դասագրքերի, որոնք հիմք են ծառայել վերջին 20 — 25 տարիների ընթացքում այդ առարկաները աւանդելու համար մեր ազգային դպրոցների մէջ։

Աւարտելով բարձրագոյն կրթութիւնը Երուսալէմում, Նիկոլը Ռուսաստանի առաջին յեղափոխութեան վայելուն օրերին արդէն հայրենիքումն էր եւ լծուած, իր զաղափարական ընկերների հետ, լուսաւորութեան գործին։ Միաժամանակ նա դարբնում էր այլ գործիչների հետ կովկասեան ժողովրդների ինքնավարութեան այն հիմերը, որոնց վրայ հետագային կառուցուեց կովկասեան ֆեդերացիայի չէնքը։

Աւաղ, երկար կեանք չունեցաւ քաղաքական այդ արժէքաւոր չէնքը։ Կենդրոնախոյս էին պատմականօրէն երեք եղբայրակից ժողովրդների շահերը՝ այդ ողբերդական օրերին։ Բայց այդ հիւանդ հողեբանութիւնից հեռու էին միանդամայն 1905—1906 թուի յեղափոխական չարժումների լաւագոյն դաղափարական ներկայացուցիչները եւ ղեկավարները։

Ընկեր Ն. Սարգսեանի մտերիմ ծանօթներին եւ ընկերներին էթողնում նրա կեանքի եւ դործունէութեան այդ վարդագոյն օրերի հետ ծանօթանալու գործը։

Այստեղ ես պարտաւորուած եմ ղում ծանրանալու այն անմիջական եւ չափազանց անմխիթար պայմանների վրայ, որոնք պատճառ դարձան նրա վաղաժամ մահուան, իրեն հարազատ հայրենիքից դուրս, հեռաւոր Սիբիրի սառնամանիքներում։

Վրաստանի խորհրդայնացումից յետոյ Ն. Սարգսեանը, նոր իշխանութեան հաստատման առաջին իսկ օրից, չնորհիւ փետրուարեան ապստամբութեան Հայաստանում, դանուարկում է հրապարակում դտնուող մի չարք ընկերների հետ Թիֆլիսում եւ պահւում Մեսեխի հռչակաւոր բանտում, իբրեւ պատանդ։ Փետրուարեան ապստամբութեան ճնշումից անմիջապէս յետոյ, ազատւում է, չնորհիւ ընդհանուր ներման, որ յայտարարուեց կենդրոնական իշխանութեան որոշմամբ։ Այդ ներումից օգտուեց Վրաստանը, իր խորհրդայնացման առաջին չրջանում։

Հետագայում Ն. Սարգսեան, երկար ժամանակ օրինապահ ճանաչուելով, ստանձնել էր պատասխանատու պաշտօններ լուսաւորութեան ասպարէզում, մինչեւ, այսպէս կոչուած, «եժովեան» ժամանակաշրջանը։ 1937ին բանտարկուում է հազարաւոր անմեղ եւ քաղաքականպէս արժէք չունեցող մահկանացուների հետ եւ նախնական քննութիւնից յետոյ փոխադրուում է կազակստանի մայրաքաղաքը՝ Ալմա-Աթա, ուր եւ հաստատւում է եւ մնում երեք տարի, իբրեւ քաղաքական աքսորական։

Այդ հեռաւոր երկրի պայմանները տանելի կը լինէին, եթէ նա չփոխադրուէր Սիբիրի աքսորավայրերից մէկը, ուր դժուարին կեանքի եւ կլիմայական ծանր պայմանների աղդեցութեան տակ հիւանդանում է։ Նիկոլ Սարգսեանը կարճատեւ հիւանդութիւնից յետոյ կնքում է իր մահկանացուն։ Ներքին դործող կոմիսարիատը նրա մահուան մասին յայտարարել է կնոջը։

ՄԻՆԱՍ ՄԱԿԱՐԵԱՆ

«Օշին Պայլ»

Այս կիրակի, 26 Յունիս, Մարսէյլի հայ հասարակութիւնը պիտի ապրի դեղարուեստական բացառիկ վայելք մը։ Տաղանդաւոր դերասան Մ. Մարութեան պիտի ներկայացնէ մեծանուն թատերագիր Լ. Շանթի «Օշին Պայլ»ը զոր կրնանք անվարան կոչել նաեւ հայ բեմի գլուխ դործոց մը, մասնակցութեամբ չնորհալի դերասանուհի Տիկին Ռ. Մարութեանի եւ «Շանթ» թատերախումբի լաւագոյն ուժերուն։

«Օշին Պայլ»ի նիւթը կ'ընդդրկէ կիլիկիոյ հայ թագաւորութեան մէկ բարդ չրջանը, լեցուն՝ պալատական ու քաղաքական դաւերով։ Բայց եթէ ուշի ուշով զննենք խաղը, պիտի տեսնենք ստուդիւ թէ ան բոլոր ժամանակներու Հայոց պատմութեան խտացումն է։

Երկու հակամարտ հոսանքներ կը դործեն այնտեղ ու կը պայքարին իրենց այլազան միջոցներով, արտաքին ու ներքին։ Առաջինները, հայ անկախ ու զօրաւոր պետութեան մը կազմութեան նախանձախնդիր ազդայնականներն են, յանձինս, ժամանակագրական կարդով, Աբուսաչէնների, Տիդրաններու, Աբշահներու, Վարդաններու, Հոռոմներու, Ռուբէններու, Օշիններու։ Անոնց միակ դաւանանքն է հայկ. պետութեան, հայ. եկեղեցիին, հայ ժողովուրդին ու հայ մշակոյթին անկախութիւնը եւ ուժեղացումը, ազատ օտար ազդեցութիւններէ։

Երկրորդ բանակը կազմուած է չահամոլներէ, փառասէրներէ, ամէն կարգի եսապաշտներէ ու բախտախնդիրներէ, որոնք դժբախտաբար, միշտ մեծ թիւ մը կը կազմեն։

Անոնք անձնաւորուած են Մեհրուժաններու, Վասակներու, վեստ Սարգիսներու, Աբէլներու, Թորոսներու մէջ եւն։ Այս վերջիններս, տարուած իրենց անձնական չահերէն ու փառքերէն չեն վարանիր դործել իրենց պետութեան դէմ, նոյնիսկ զայն տապալել ձգտելով։ Անոնք իրենց դաւադրական նպատակներու իրագործման համար խորութիւն չեն դներ միջոցներու մէջ։ Օտարին միջամտութիւնն անդամ կը հայցեն՝ օրին մէկը պետութիւնն ու ժողովուրդը անոր հարկաւոն դարձնելու համար։

Դարերու ընթացքին, անկախ ու ազատ Հայաստանի մը դոյութիւնը իրենց աչքին փուչ նպատող թշնամի պետութիւններ, իրենց ամէնէն աղդեցիկ դործակատարները դտած են միշտ հայ դաւանաններու չարքերուն մէջ։

Ահա Հայոց պատմութեան այս բարդ հանդոյցն է զոր լուծել փորձած է հայ թատերդութեան մեծանուն վարպետը՝ Լ. Շանթը։ Եւ կատարելապէս յաղողած է։ Մեզի տուած է «Օշին Պայլ»ով կենդանի տիպարներ՝ ամէն խաւերէ։

Այսպիսի հրաշակերտի մը բեմադրութիւնն է զոր ստանձնած է Մարութեան, դոհացնելու համար թատերասէր հասարակութեան փափաքը։ Մարութեան անծանօթ մը չէ Ֆրանսահայութեան այլ մանաւանդ Մարսէյլի դաղութին։ Ան իր արուեստագէտի առաջին փորձերը այստեղ կատարեց, քանի տարիներ առաջ։ Այդ երկար բացակայութիւնէն վերջ, կրկին կը վերադառնայ դինք դնահատող հասարակութեան մէջ, կատարելադործուած ու հասունցած։ Արեւելքի ու Պալքան - ներու մեր դաղութներուն մէջ անոր արձանագրած յաջողութիւններուն արձագանգը լսեցինք մենք ալ «Յառաջ»ի միջոցաւ։ Մարութեան իր աւելի քան երեսուն տարիներու դործունէութեան ընթացքին ամրագած է բեմական մեծ փորձառութիւն եւ իր արուեստին վերաբերեալ դիտելիքներու լայն պաշար մը։ Մարութեան մնացած է միշտ աչխոյժ ու երիտասարդ, եւ անշուշտ պիտի մտածէ նաեւ փնտռել ու հասցնել բեմական նոր ուժեր, չարունակելով անխոնջ իր ու անմահ նախորդներուն առաքելութիւնը։

Օշին Պայլի տիպարը կը կազմէ համանուն թատերախաղին կեդրոնական դէմքը, աղդային - կան հոսանքին առաջնորդը, նչաւակ ամէն կարգի դռեհիկ հարուածներու եւ չարաճակումներու։ Մարութեան Օշինի դերին մէջ չի խաղար, այլ կ'ապրի։ Իր հարուստ ձայնն ու դիմախաղերը հիանալի դիւրութեամբ ու ճարտարութեամբ կարտայայտ -

---

Քաղաքացիական պարտաճանաչութեան տարրական պահանջ մըն է այս՝ ամէն բանէ առաջ։

Բացարձակ անհրաժեշտութիւն մը նոյնպէս, պարզելու մեր դաղութի ընդհանուր պատկերը։

Եւ Թուղթի կտորի մը տակ անդամ կեղծ անունները պահուելու տորնութենէն ազատուելու ալ միակ պատուաւոր միջոցը ..

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄ.

տեն ամէն կարգի յուզում, եւ Մարուքեան իր երկարամեայ պաշտօնութեան ու փորձառութեան շնորհիւ, դիտէ վարպետօրէն գործածել իր այդ բնատուր ձանձերը, առանց մեղանչելու սակայն արուեստի պահանջին դէմ: Պէտք է տեսնել Մարուքեանը, կարենալ չափելու համար Լ. Շանթի յղացման խորութիւնները:

Թատերախաղին երկրորդ մեծ դերակատարը Ռիթման է որ վարպետօրէն կ'անձնաւորէ Տիկին Մարուքեանը: Ռիթման ազջիկն է չէզոք իչխանի մը, դրացի Օչինի պայլի եւ անոնց սիրտերը անքակտելի կերպով զօդուած են իրարու: Այնոնց ըմբռնումներն ու ներշնչումները նոյն ակէն կը բխին: Պետական եւ քաղաքական հաշիւները կը հարկադրեն Օչինը, ակամայ՝ ամուսնանալ հանդուցեալ թագաւորին այրիին հետ: Ուրկէ՝ անբաղձալի խզումը, ոչ առանց պատուոյթի, սակայն: Ռիթման կանգնի հակառակորդ խմբակին կողմը, ամուսնանալով ազդայնական կառավարութեան կողմէ մահուան դատապարտուած Կիպրոսի նախկին թագուհիին՝ Զապէլի կրտսեր որդիին հետ: Ան իր նոր համախոհներով, օժանդակութեամբ Լատինները, կը յաջողի իր կողմը շահիլ պատանի Լեւոն թագաւորը եւ պարտութեան մատնել Օչինը:

Օչինը ձերբակալուած է: Պէտք է գործադրուի անդողդոջ վճիռը՝ մահը: Ռիթման դերադոյն զոհողութեամբ ձեռք կը ձգէ Օչինի կեանքին ու մահուան իրաւունքը: Վերջին եւ ստուգուշ տեսակցութիւնն է: Ռիթման, անսալով իր սրտի ձայնին եւ զգալով Օչինի նպատակներուն իրագործման կարեւորութիւնը հայ ժողովուրդի բարօրութեան համար, կ'ուզէ արձակել զայն չարունակելու իր կէս ձգած գործը՝ Օչինը անդրդուելի կը մնայ ու կը նախընտրէ մեռնիլ՝ վհատելով հայ փառամոլ ու տգէտ աղնուականներուն անտարբերութենէն եւ ընդդիմութենէն: Օչիններ — մեծադոյն դժբախտութիւնն է այս հինէն ի վեր հայ իրականութեան մէջ — չեն հակացուած երբեք բոլոր խաւերէն: Ցուսարեկ՝ Ռիթման ինքզինքը կամաւոր մահուան կը դատապարտէ: Իրեն կը հետեւի Օչին:

Տիկին Մարուքեանի առդրանութիւնը յստակ է ու մաքուր, չարժուձեւերը խիստ ճկուն ու կիրթ: Ռիթմայի պատասխանատու դերին մէջէն ան յաղթանակով դուրս պիտի գայ: Ամառարկոյս, Տիկին Մարուքեան ներկայ մեր բեմի առաջնակարգ ուժերէն մէկը կրնայ համարուիլ: Միւս դերերը բաժնուած են «Շանթ» թատերախումբին ընդունակ ուժերուն մէջէն որոնք կը կազմեն ղեկավարիչ մը:

Մարսիլիոյ հասարակութիւնը անչուշտ մեծ խանդավառութեամբ պիտի ողջունէ արուեստագէտ ամուլին այս դեղեցիկ ձեռնարկը:

ՄՈԳԻ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱԿՕՍ, պարբերագիրք: Ձեռնարկ Հայ ճեմարանի Շրջ. Մխիթեան: Թիւ իր եւ իթ: Աչխատակցութեամբ ծանօթ դրողներու (գրական, պատմական, բանասիրական): Տարեկան բաժնեդին 7 չիլիի: Հասցէ. B. P. 1428, Beyrouth (Liban):

ՀԱՑ ԱԽՈՑԵԱՆ ՄԸ ԵԻՍ (ԹԵՆԻՍ)

Միխնիի (Յառաջ).— Պ. Մաքս Պարոնեան, անցեալ տարի Միւնիխի իր խումբին հետ, զանազան յայտնի tennisի վարպետներուն հետ մրցելով, պատկանած խումբին ախոյեանութիւնը ապահոված էր:

Այս տարի խումբը հրաւէր ստացաւ մրցումի շրջան մը կատարելու Augsburg, Garmisch, Frankfurt, Berlin, տեղական խումբերուն հետ, ի խընդիր Գերմանիոյ ախոյեանութեան:

Յունիս 3ին Միւնիխի խումբը նախ կը հանդիպի Աուկսպուրկ եւ նոյն օրն իսկ անձրեւին տակ կը մրցի B. G. խումբին հետ, պարտութեան մատնելով զայն 5—0: Ընկերներուն կարդին Պարոնեան կը խաղայ նշանաւոր Rindnerի եւ Kaiserի դէմ եւ կը յաղթէ, առաջինին 6—0 եւ 6—4, իսկ երկրորդին 6—1 եւ 6—3:

Յաջորդ օր հինգ հազարի մօտ մարզասէրնեբու ներկայութեան (ի մէջ այլոց դաշնակից սպաներ) մրցումը կը սկսի: Պարոնեանին կը վիճակի հոսալ երկու զօրաւոր հակառակորդներ՝ Dr. Menzel (1936ին Անգլիոյ մէջ թենիսի միջազգ. մրցանիչը կոտրած) եւ Blomguist, Շուէտացի որմէ Պարոնեան պարտուած էր 1948ին Միւնիխի մէջ եւ այժմ փոխ վրէժի մրցումը պիտի կատարէր: Շնորհիւ իր արագաշարժութեան ու լարուած խաղարկութեան, երկուքին ալ կը յաղթէ:

Միւնիխի խումբը կը ստանայ յաղթանակի արձաթեայ բաժակը, իսկ Պարոնեան բացառական, զուիցերիական ոսկի ժամացոյց մը:

Ցունիս 6ին Պերլինի Rot - Weis հսկայ խաղադաշտը կ'իյնեն ուր հաւաքուած էին 9000 հանդիսականներ: Ներկայ էին երկու քաղաքապետներ, Ամերիկացի, Անգլիացի, Ֆրանսացի եւ Ռուս բարձրաստիճան սպաներ:

Ըստ վիճակի, Պարոնեանին կը հանդիպի առաջնիներէն աւելի վտանգաւոր Թենիսի ախոյեանը, բոլոր Գերմանիոյ մէջ առաջինը եւ Devis բաժակի մրցումներուն վարպետը Gottfried von Gramme:

Շէկ ու կարմիր ելրոպացին ու թխադէմ Ամերիկացին, երկուքն ալ բարեկազմ ու սպիտակ հագուստներով:

Պերլինցիները կը յուսային կարճ եւ չափաչափ յաղթանակ մը, իրենց անպարտելի ախոյեանին կողմէ: Շնորհիւ Պարոնեանի դերմարդկային ճիգերուն 10—12 Միւնիխ – Պերլին հաւասար կը մնային 2—2: Կէսօրէ վերջ վերսկսան աւելի ուժգնութեամբ: Երկուքն ալ յոգնած կը հեւային, միշտ հաւասար մնալով: Ի վերջոյ Պարոնեան, սաստիկ յոգնած ըլլալով ծունկերը սկսան կթոտիլ եւ մէկ կէտով պարտուեցաւ: Պերլին կը յաղթէր Միւնիխին 3—2: Պարոնեան չնորհաւորեց կօֆֆրիտը, այս վերջինն ալ բաւ թէ, մինչեւ հիմա ոչ ոք այսքան դիմացած ու յոգնեցուցած էր զինք, փափաք յայտնեց յառաջիկային Միւնիխի մէջ նորէն մրցիլ:

Պերլինէն 7ին Միւնիխ վերադառնալով խումբը, Ցունիս 8ին, կարմիչ քաղաքը հասաւ, Ալպեան լեռնաշղթաներու մէջ, նչանաւոր օդափոխութեան կեդրոնը, եւ տեղական Köln խումբին հետ խաղալով Միւնիխի յաղթեց 4—3:

Հոս ալ Պարոնեանին նուիրեցին, Tennisի յատուկ հագուստ, կօշիկ, չապիկ եւ գործիքներ: Այսպէսով Միւնիխ կը յաղթէր վերոյիչեալ չորս քաղաքներու երեքին, բացի Պերլինէ, եւ ասիկա, բարենիչ մըն էր Միւնիխի մարզական վարկին համար, ան ալ մեծ մասամբ Հայու մը չնորհիւ: Այս յաջողութիւններուն վրայ, Պերլին, Միւնիխ խումբերը Սեպտեմբերին հրաւիրուած են Իտալիա, Զուիցերիա, Շուէտ, միջազգային մրցում – ներու համար:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՑՆԵՐ ԳԱԻԱՌԻՆ

«ՄԱՑԻՍ 28»Ի ՀԱՆԴԻՍԸ

Սէնթ Էթիէն, (յապաղած).— «Անտոք» են – թակոմիտէի յայտարարութեան վրայ ընտրեալ բազմութիւն մը լեցուցած էր սրահը, վայելելու ղուտ հայկական ղին եւ մոռնալու քանի մը ժամ իրենց օտարութեան տաղտուկը:

Հանդէսը բացուեցաւ «Մեր հայրենիք»ով, զոր երգեց Կապոյտ Խաչի Սանուհիներու երգչախումբը:

«Անտոք» ենթակոմիտէի կողմէ ընկեր Սիմոն Խաչիկեան պատմականն ըրաւ պայքարին, թէ ինչպիսի գերմարդկային զոհողութիւններով ձեռք բերուեցաւ վերջնական յաղթանակը եւ կերտուեցաւ «Մայիս 28»ը:

Օրուան նախագահ ընկեր Ս. Ստեփանեան բեմ հրաւիրեց ընկեր Բարսեղ Խրիմեանը (Լիոնի Նոր Սերունդէն) որ արտասանեց Ա.Հարոնեանի «Ցարդանք քեզ»ը:

Քանի մը վայրկեան լռութիւն ու ահա երգչախումբը կը թնդացնէ «Զեյթունցի ենք»ը, յետոյ բեմ կը բարձրանան Սանուհիները հայկական տարազներով, մեր պաշտելի եռագոյնի ծալքերուն տակ յաղթական կամար մը (զոր մեծ խնամքով պատրաստած էր մեր բեմաչէն երէց ընկեր Միհրան Աբրահամեան): Ամէն սանուհի տունի ծաղկեփունջ մը զոր երգելով կը կախէ կամարին երկու սիւներուն վրայ: Գեղեցիկ տեսարան: Երգը կը լռնայ եւ Սանուհիները փոխն ի փոխ կ'արտասանեն «Մայիս 28»ը զրուածները (Արտաչէս Ցակոբեան), յետոյ բեմէն կը հեռանան:

Գեղարուեստական բաժինը կը չարունակուի արտասանութիւններով, բոլորն ալ երիտասարդներ որոնք արժանացան ծափահարութիւններու: Ցիշենք Պ. Կարապետ Արամեան: Օր.ներ Վարդենի Հայթայեան, Անահիտ Ստեփանեան:

Օրուան բանախօսը ընկեր Ցովիկ Եղիազարեան որ մէկ ժամուան կուռ բանախօսութիւնով մը փաստացիօրէն բացատրեց թէ ինչպէս տիրացանք «Մայիս 28»ին, եւ հետեւեալ խօսքերով վերջացուց:

«Կոչ կ'ընեմ Նոր Սերունդին, այն սերունդին որ կը մեծնայ հայրենիքէն դուրս, չմոռնալ իր լեզուն, որպէսզի կապը չխզուի երէց եւ դալիք սերունդին միջեւ.. Մեր լեզուն, մեր հաւատքը պէտք է կանգուն պահենք: Ինչքան դժուար են պայմանները այնքան բարձր է յաղթանակը:

Հանդէսէն յետոյ պար եւ խրախճանք տեւեցին մինչեւ լոյս:— Ա. Գ.

ԻՄ ՄԱՀԸ

«Երբ ամուսնի սկիզբը հեռաձայնի պարտահաչիւը զայ, կինս պիտի սարսափի գումարէն,— խորհեցայ ես.— բայց, հոգս չէ, մինչեւ հիմա իմ մահուդութիւնս էր այդ բանը, թող հիմակ ինք վճարէ ու հասկնայ... Թերեւս ըմբռնէ մինչեւ հիմա հեռաձայնը հաշուով դործածելու մասին տուած քարոզներս»:

Հակառակ տունը լեցնող բազմութեանն, անթնականօրէն լուռ ու խաղաղ կը թուէր միջավայրը: Ցանի մը րոպէ առաւ, մինչեւ որ զգայացառը: Փակ էին անթելի դործիքները, որոնք երեքը մէկ անգամով եւ տարբեր կայաններու լարուած՝ միչտ կը պոռչտային: «Կ'արժէրմեռնիլայդ բանը իրագործուած տեսնելու համար. հաւատա – ցէք որ կ'արժէր», խորհեցայ ես ինծի ու մտայ ննջարան:

Սպիտակ սաւանը քաչեր էին դլխուս եւ ծածկեր դէմքս: Իսկ կնոջս, չդիտեմ ուրկէ եւ ինչպէս, սեւ հագուստ մը ճարեր ու անցուցեր էին կոնակը: Ամճաչակ բան էր ու վրան չէր յարմարած: Զարմացայ իրապէս: Միասին անցուցած բոլոր տարիներուս ընթացքին, դինքը բնաւ այդ վիճակին մէջ չէի տեսած... Ի՞նչ մեղքս պահեմ, վրան խնդալս եկաւ:

Քովը դացի ու անունը տուի: Չլսեց: «Բալիկ, եա եմ, մամուլիդ, մարդդ»·— րսի դուրդուրանքով,— «չե՞ս լսեր ինծի. տես, հոս եմ, քովդ»:

Անօգուտ: Կուլար իմ պարապ ու սառ մարմնիս քով նստած, լացէն ուռած աչքերէն արցունքը հեղեղի պէս հոսեցնելով: Գունատ էր, եւ տխրութիւնը չէր վայլած իր դէմքին... խեղճ բալիկս..

Ցուսահատ, աղջկանս քով դացի ու փորձեցի անոր հետ խօսքի բռնուիլ:

— Հըլլո, աղջիկս, ես եմ, վախմա...

Բնաւ չչարժեցաւ տեղէն եւ ուսերն ու իր պզտիկ կուրծքը դողացնելով չարունակեց լալ: Սիրտս կտոր կտոր եղաւ: Ի՞նչ պիտի չսայի՝ իր սիրտն գլուխը իմ կրծքիս քաչած, բառերուն ամէնէն անուչներովն ու դուրդուրալիներովը պինքը կարենալ հանդստացնելու համար... Ինչ յիմար էի աղջութեանս: Ինչ սրտնեղ ու անմերող հայր: Իր պզտիկ թերացումներուն եւ յապաղումներուն համար որքան պոռացած ու բարկացած էի... Որքան արցունք ու թախիծ խառնած էի իր պարմանուհու արեւոտ օրերուն... Որքան պիտի ուղէի այդ բոլորին համար հպարտութիւնս ու ես մէկ կողմ չպրտել, դղջում յայտնել, ներողութիւն խնդրել եւ դինքը առնել թեւերուս մէջ ու հասուն դեղձի մը նմանող իր թուչը, պայծառ ճակատը, Հայուհու մեծ ու սեւ աչքերը...

Կը յիչեմ, երբ զարմացած երեւոյթ մը առնելով՝ դանդաղ մեծ մեծ կը բանար, ալ չէի դիմանար, հոգիս երջանկութենէն ու յորդող սէրէս կը հալէր, կը կակուղնար.. Ինք չատ լաւ դիտէր այդ բանը եւ չաճախ կ'օգտագործէր՝ ի նպաստ իրեն վճիռներ ստանալու համար... Չարաճճին... կեանքի մէջ տեղ մը պիտի հասնի ան, վստահ եմ:

Տղուս հետ խօսիլ չփորձեցի: Եթէ միայն դիտնայի դլխուս դալիքը կամ փորձառութիւնս ունեցած ըլլայի, Գաբրիէլէն բաժնուելէ առաջ խորհուրդ պիտի ուղէի անոնց հետ չարաբերուելու, անոնցմէ լսելի կարենալ ըլլալու միջոցներուն մասին պիտի հարցնէի: Բայց ես ի՞նչ դիտնայի...

Պահ մը խորհեցայ՝ երթամ, դտնեմ զինքը: Բայց ո՞ւր... Աչխարհը մեծ էր, անծայր, իսկ անոր գործունէութեան դաշտը՝ անսահման: Ամբողջ աչխարհը իր կրկէսն էր: Կրնար այս պահուն ըլլալ Զիւաստան, Լեհաստան, Ռուսաստան, նոյնիսկ՝ Հայաստան... Ո՞ւր չկար մահապարտ կամ աւազակ այս պահուն...

Հապա եթէ ճամբորդութիւնս տեւէր երկար եւ ան գալով՝ դիս չդտնէ՞ր հոս...

Համակերպած՝ նստայ տան դլխաւոր մուտքին դիմաց, դաչնակին վրայ ու Պէթհովէնի արձակիկին քով:

Ամէն անգամ, որ մէկը ներս կը մտնէր, պարագային համեմատ կ'ըսէի ես ինծի. «Ահա հեռաքրքիր մը. ահա կեղծաւոր մը. ահա սգակիր մը. ահա ճչմարիտ բարեկամ մը կամ սրտաբեկ տղա-կան մը»: Անոնց հոգիներն ալ ինծի համար դատանիք չունէին եւ սրտերնին կը տեսնէի սպակիէ վանդակի մէջ դրուած...

Մինչեւ իրիկուն քանի եւ մէկ հոգի այցի եկան, եւ անոնցմէ միայն վեցը լացին ինծի համար. միւսները արցունք թափեցին՝ իրենց հին կամ նոր մեռած սիրեհարներ ոգեկոչելով եւ կամ ինքզինքին իմ տեղ մեռած երեւակայելով:

ԱՐԱՄ ՀԱՑԿԱՉ

կոսլաւիոյ մէջ գտնուող աւստրիական ստացուածքները, իրաւունքներն ու շահերը:

Դ.— Խորհրդային Միութիւնը պիտի ստանայ 150 միլիոն տոլարի հատուցում, վճարելի վեց տարիէն:

Ե.— Վերջնական համաձայնութիւնը պիտի պարունակէ հետեւեալները.— Իբր պատերազմի աւար Աւստրիոյ պիտի թողուին գերմանական բոլոր ինչքերն, իրաւունքները ու պահանջները, գինուորական ճարտարարուեստի գործարանները ու շէնքերը, բացի քարիւղի եւ Դանուբի վերաբերեալներէն, որ պիտի փոխանցուին Խորհրդային Միութեան:

Զ.— Գերման այն հին պահանջները որ արդէն Խորհրդային Միութեան սեփականութիւնը եղած են, չեն կրնար տրուիլ Աւստրիոյ, առանց իր հաւանութեան:

Է.— Օժանդակ պատուիրակութիւնները պիտի աշխատին համաձայնութեան մը գալ աւստրիական դաշնագրին ամբողջութեան վրայ, ամէնէն ուշը մինչեւ 1 Սեպտեմբեր 1949:

★ Պ. Վիշինսքի վերջին պահուն ուղեց նաեւ որ զրաղին Ճափոնի հաշտութեան դաշնագրին խնդրով, բայց միւսները մերժեցին, ըսելով թէ այդ մասին խօսելու իրաւասու չեն: Ամերիկեան եւ անգլիական պատուիրակները մեկնեցան իրենց երկիրը:

ՀԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱԿԻՈՑ կառավարութիւնը պաշտօնապէս կը յայտարարէ թէ Պէրան արքեպիսկոպոս «իր դիրքը չհագեցնելով կառավարութեան դէմ յարձակած է»: Միւս կողմէ պապը կ'ամբաստանէ Փրակայի կառավարութիւնը որ կը միջամտէ եկեղեցական գործերու, կը զատապարտէ արքեպիսկոպոսին դէմ կազմուած խումբը որ կը հրատարակէ «Կաթոլիկ շարժում» անուն թերթ մը եւ կը բանադրէ այդ շարժումին միացողները:

★ Լեհաստանի կառավարութիւնը զրաւեց բոլոր կաթոլիկ տպարանները:

ԹՈՒՐՔ խորհրդարանական պատուիրակութիւնը որ Փարիզ կը գտնուէր, վերջերս Ալժերի պնաց ու եկաւ: Հոլանտա ալ պիտի երթայ ու դառնայ:

ԻՍՐԱՑԷԼԻ ԵՒ ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ միջեւ յարաբերութիւններ ձգտուած կը մնան: Երկու կողմերը զօրացուցած են իրենց սահմանները եւ անցքը արգիլած: Յորդանան կը զգուշանայ թէ Հրեաներու զրաւած հողերը եւ հոն բնակողները պէտք է նկատել թշնամի, իսկ անոնց հետ առեւտուր ընողները դաւաճան: Իր կողմէ Իսրայէլ պահակներ դրած է արեւմտեան Գալիլիոյ ճամբաներուն վրայ որպէսզի Արաբները զաղտնապէս Նազարէթ չմտնեն:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԻՓ ՄԻՆՉեւ ապրիլ 10

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ բաժնեգիրները.—

ՓԱՐԻԶ (18) Պահ., ԱՆԻՒՒ Ճիյ., ՄՈՆԱՓՕ Ճիյ., Ս. ԱՆԹՈՒԱՆ Միւ. 1500ական ֆրանք, Ս. ՕՊԸՆԱ կկ. 800, ԼԻՈՆ Խաչ., Քէօ. 1500ական, Պօս. հազար, Պ. ՔՈԼՈՄՊ Նիկ. 1500, ՎԻՆ կար. 400 ՔՈՒՐՊՎՈՒԱ Կ. Ո. 2900, ՄՈՆՄՈ – ՐԱՆՍԻ Մ. Պ. 4 հազար, ԱԼՖՈՐՎԻԼ Գալ. հազար, ԼԻՈՆ Ա. Կ. 1200, ԼԻՈՆ Վար. 450, ԼԷՅԼԷ ՌՈԶ Ֆէն. 1500, ԱԲԹ Քէկ. 800, ՀՌՈՄ կիր. 2 հազար, Քիլ. 2 հազար, ՄՈՆԹԼՎԻՏԷՕ Հ. Մ. Ն. 2366, ԱՆԿԷՆ Նալ. 2 հազար, ՊՈՆ Ստե. հազար: (Շար.)

ՄԱՐՍԷՑԻ Փրատոյի Մայր եկեղեցիէ կրօն. ընկերակցութիւնը Ֆրանսայէն կամ Արտասահմանէն կը փնտռէ Ֆրանսերէն դիտցող եւ զարդացած քահանայ մը կամ քահանայացու մը: Անձամբ կամ նամակով դիմել եկեղեցիին վարչութեան, 339, Աւենիւ տիւ Փրատօ, Մարսէյլ, Ֆրանսա: Հեռախօսի թիւ՝ Փրատօ 84.70: (Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել):

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍ

Կազմակերպուած Փարիզի եկեղեցւոյ Լիլայի դպրոցին կրթական յանձնախումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ հայրապետական պատուիրակ ԱՐՏԱԻԱԶԴ Աբգ. ՍԻՒՐՄԷՆԵԱՆի: Կիր. 10 Յունիս ժամը 3ին, Լիլայի Փաթրոնաժի սրահը, 7 rue Henry Barbusse, (Ancienne rue de l'Avenir), մէթրօ Mairie des Lilas:

Երգ, պար, նուագ եւ արտասանութիւն: Կը ներկայացուի Տիկին Գ. Լֆֆեանի «Այծեմնիկ»ը:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ԲԱՑՕԹԵԱՑ ՍԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳԱՀՈՒՄԲԻ

Մարսէյլ, Ալհամպրայի մէջ, շաբաթ գիշերը, 25 Յունիս, 9.30էն մինչեւ լոյս: Եղանակի ամէնէն հաճելի ժամանցը Orchestre des Salons St. Louis, Henry Bayau պարախումբ՝ տոհմիկ տարազներով եւ երգչախումբ՝ իր ոգեւորիչ երգացանկով:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍ

ԿՐՔՆՈՊԼԸ.— Կապոյտ Խաչի դպրոցական տարեվերջի քննութիւնները այս կիրակի, ժամը 8էն ոչսեաչ, դպրոցի սրահին մէջ: Փափաքողները կրնան ներկայ ըլլալ:

Կէսօրէն վերջ դպրոցի երախաներուն համար կազմակերպուած է պտոյտ մը՝ որուն կրնան մասնակցիլ նաեւ մեծերը:

Սկաուտական արեւկոթ
Շաւիլի սէջ

Կազմակերպուած Հայ Աւրիներու Միութեան Փարիզի շրջանի սկաուտներուն եւ երէցներուն կողմէ: Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Salles des Fêtes de Chaville (rue de Stalingrad):

Երգեր, պարեր, արտասանութիւններ սկաուտներուն կողմէ:

Կը ներկայացուի հայերէն,

ԽԱԲԵՐԱՑ ՍԻԱՓԻՆԸ (Les Fourberies de Scapin):

Մուտքը 100 ֆրանք:

ՓՐ. Կ. ԽԱՉի Փորթ ա'Իթալիի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացաւ Պ. Սեդրակ Քիւրազեանէ 1500 ֆրանք իր մօրը մահուան քառասունքին առթիւ:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՑ ԹԱՏՐՈՆԸ ԻՍԻ ԼԷՄՈՒԼԻՈՆՑԻ ՄԷՋ 25 Յունիս շաբաթ գիշերը, ժամը 8.45ին, թաղային թատրոնին մէջ (Մէտրօն ալ Բէօվըը): Ա. անգամ ըլլալով ՏՐԱՍ ՆՇԱՆԵԱՆ, մասնակցութեամբ՝ Տիկին Ս. ՆՇԱՆԵԱՆի, Օր. Մ. Էքիզեանի, Քնար եւ Այտա Ազնաւուրեաններու, Ա. Գաբէթեանի, Ն. Մարգարեանի եւ Ա. Գառնիկեանի կը ներկայացնէ՝ Փարիզի մէջ մեծ յաջողութիւն գտած՝ Ժան Էդառի

ԲԱԲԱ ԼԸ ՊՕՆԱՌ

Ընտանեկան ցնցող գոմէդի տռամ 4 արար: Թարգմ. եւ բեմադրութիւն՝ Տրդատ Նշանեանի: Տոմսերու գիները խիստ ժողովրդական: Ա. 150 ֆրանք (թիւով), 100 եւ 75 ֆր., (ոչ թուադր.): Տոմսերը կանխաւ ապահովել բոլոր հայկական սրճարաններէն եւ դերձակ Վարդուկեանէն, 7 ավ. Վիքթոռ Քրէսօն:

ՄԻ ՍՊԱՍԻՔ ՄԱՍՆԱԻՈՐ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ

Վճարեցէք ձեր բաժնեգիները, այլապէս ստիպուած ենք դադրեցնել 1948 ապրիլ — 1949 ապրիլ պարտք ունեցող բաժանորդներուն թերթերը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅԻՇԱՏՈՏ

ԻՍԻի Հ. Ց. Դ. Զաւթեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին Արիմեան ակումբի մէջ:

Ֆ. Հ. ԿԱՊՈՑ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կը հրաւիրուին անդամներ եւ համակիրներ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին, ընկերուհի Աղաւնի Ամիրեանի բնակարանը:

Հ. Ց. Դ. Վահան Խորէնի խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, քարտուղարին բնակարանը, Վահան Խորէնի յիշատակին նուիրուած:

ԱԼՖՈՐՎԻԼի Հ. Ց. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԼՈՎՏԻՎԷՆ (Պուլկարիա) Պետրոս, Ստեփան Պէրպէրեան (կիմիւլճինացի) կ'ուզէ ունենալ Թաղուր Պասմաճեանի, եղբօրը Մովսէսի եւ քրոջը Թաղուհի Պասմաճեաններու հասցէն: Ինչպէս նաեւ Պետրոս Մարգարեանի եւ անասնաբոյժ Արմենակ Պէրպէրեանի հասցէն: Գրել 27 Ouliza P. Eftim Plovdiv (Bulgarie):

ՊՐՈՒՍԱՑԻ Սէլէօզ գիւղէն Պապօրեան Գասպար կը փնտռէ մօրաքոյրը եւ մօրաքրոջ աղջիկը Անուշ Սէմէրճեան նոյն գիւղացի: Տեղեկացնել Baborian K. Lager Asten 100 Baraque 1 Chambre 18, Linz (Autriche):

Թատերական մեծ ներկայացում
ՄԱՐՍԷՑԻԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 26ին, կիրակի օր ժամը 3ին Théâtre Verdi մէջ (56 rue d'Alger): Ղեկավարութեամբ՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի, մասնակցութեամբ ՏԻԿԻՆ Ռ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի եւ ՇԱՆԹ թատերախումբի մեծ պատրաստութեամբ առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսահայ բեմի վրայ կը բեմադրուի՝ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի

Օշին - Պաղը

Ողբերգութիւն 8 պատկեր: Կիլիկիոյ հայ թագաւորութեան կեանքէն:

ԾԱԽՈՒ Է

Կօշկակարի լօքալ մը Փօրս մօթրիսով, դիւրամատչելի պայմաններ:

Դիմել Պաղտասարեան եղբայրներուն, 2 rue de Terras, Marseille:

ՄԵԾ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ ԿԱՐԴԱՑԷՔ

Իմ յարգելի հին ու նոր յաճախորդներուս կը յիշեցնեմ որ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ եւ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՕԱ-ՐԵԼԷՆՆԵՐՈՒ ՄԵԾԱՓԱՆԱԿԻ եւ ԿԷՍ ՄԵԾԱՓԱՆԱԿԻ ամէնէն ծանօթ տունն է՝

ԳՈՒԿԷՆ ՆԱՃԱՐԵԱՆ
ՆՕԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

12 Rue de L'Arc, MARSEILLE Հեռ. Colbert 87-69

(Զգուշանալ կեղծ եւ խարդախ հասցէներէ)

Առիթէն օգտուելով թուենք մէկ քանին մեր լաւագոյն ապրանքներէն, անմրցելի գիներով, ինչպէս չոր միրգերը, կաղինի, նուշի եւ ընկոյզի միջուկ, կանանչ պիստակ, քաքաւէթի կեղեւով, դղումի կուտ, իզմիրի ահկուտ չամիչ, ոսկեհատիկ (էլպլէպի) եւն.:

ՆՈՒՇՆՊԷՍ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՊԱՄԻԱ

Ապսպրեցէք, չէք գղջար

ՆԱՀԱՑԻՆ ՀԱՑ ԴՈՐԾԱԿԱԼ

ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԼՈՒՀՈՋԵԱՆ

(Երգուեցոյ թարգման)

Մասնաճիւղ Յունաստանի Պետրոսեան հաստատութեան, ներկայացուցիչ անգլ. Royal Mail եւ ամերիկ. United States Lines ընկերութիւններու: Կը հայթայթէ տոմսակներ բոլոր երկիրներու համար: Կը դիւրացնէ անցագիրներու պատրաստութիւնները: Կը կատարէ թարգմանութիւններ, ու կը խմբագրէ պաշտօնական աղերսագրեր:

Դիմել J. OULOUHOJIAN, 37 rue Tapis Vert, Marseille.—Հեռ. Colbert 22.62: Հեռագրական հասցէ ARBED:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 աճգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Jeudi 23 JUIN 1949 Հինգշաբթի 23 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5879-Նոր շրջան թիւ 1290

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅՈՑՍԻ ՆՇՈՑՆԵՐ

Խաղաղութեան ծարաւի մարդկութիւնը չա-
բաթներէ ի վեր հեւ ի հեւ կը հետեւէր Զորսերու
խորհրդաժողովին, անոր յանգելիք արդիւնքէն ա-
կնկալելով բարեւաւումը աշխարհիս դրծերուն:

Մէկ ամսուան մէջ անոնք ունեցան 22 յայտնի
եւ գաղտնի ժողովներ, կողմնակի խօսակցու-
թիւններ, համեմատած երբեմն փոխադարձ սպառ-
նալիքներով: Համերաշխութեան եւ խղճմտի հե-
ռանկարները իրարու յաջորդեցին, օր մը մեղմե-
լով, ուրիշ օր մը աւելի եւս թանձրացնելով մթնո-
լորտը:

Ի վերջոյ Զորս մեծ նախարարներու ժողովը
փակուեցաւ երկուշաբթի իրիկուն, պաշտօնական
յայտարարութեամբ մը, որ քօղարկեալ ձեւով կը
խոստովանի թէ այս անգամ եւս կարելի չէ եղած
հասնիլ վերջնական համաձայնութեան մը, թէեւ
որոշ յառաջդիմութիւն մը կը նկատուի:

*Արտաքին գործոց

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼԻԲԱՆԱՆԷՆ

Հ Մ Ը-Մ Ի ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ԵՐԵՄՆԱՄԵԱԿԻ ՓԱՌԱՀԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒ-ՆԸ.— 700.000 ՖՐԱՆԿ ՀԱՍՈՑՔ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԻՆ.
— « ՌԱՍԻՆԿ »Ի ՀԵՏ ՀԱՒԱՍԱՐ

Վերջին երեք յաջորդական չաբաթները Պէյրութի հայութեան համար եղան անդուսպ խանդավառութեան եւ սուրբ արբեցութեան օրեր, շնորհիւ Հ· Մ· Ը· Մ·ի:

Հ· Մ· Ը· Մ·...: Ս· Մեսրոպի անկապտելի զանձարանէն ընտրուած այս չորս տաղերը երեսուն տարիէ ի վեր կը հանդիսանան իրրեւ չորս սիւներ որոնց վրայ կը հանդչի անդրժելի ուխտը ցեղին յաւերժութեան: Յաւերժութիւն ոյժի եւ կենսունակութեան մէջ, յաւերժութիւն պայծառ միտքի եւ տղեկան աչխատանքի ճամբուն վրայ, յաւերժութիւն փառքի եւ առաքինութեան լուսեղէն դիծով:

Հ· Մ· Ը· Մ·ը հայ մանկիկին դայեակն է՝ ծնողական հարազատութեամբ, հայ պատանիին առաջնորդն է՝ պահպան հրեշտակի մշտարթուն հոգածութեամբ· հայ երիտասարդին ուղեկիցն է՝ եղբայրական հաւատարմութեամբ, հայ ծերունիին նեցուկն է՝ հայրենի կաղնիի մը անպատկան ամրակուռութեամբ: Կաղնի մը որուն արմատները այնքան խորացած են հայ ժողովուրդի սիրտին մէջ որ, այլեւս ոչ մէկ փոթորիկ կրնայ զայն խախտել:

Այս վճիռ ճշմարտութեան համոզուեցան նոյն իսկ Հ· Մ· Ը· Մ·ի թշնամիները: Առնուք, կարմիր կատաղութեան մը չիճուկովը ոգեւորուած, անխնայ քարկոծեցին այս բարձրադիչ կաղնին: Ծառը այնքան ամուր ու անդրդուելի յայտնուեցաւ որ նետուած քարերը անդրադարձան դիրենք նետողներուն վրայ: Ահա թէ ինչու, Ներդաղթի երկրորդ տարին, անոնք հրաժարեցան այս ապարդիւն յարձակողականէն: Իսկ թէ հիմա ինչ ատելավառ աչքերով է որ կը դիտեն Հ· Մ· Ը·Մ·ի յարատեւումն վերելքը, չենք հետաքրքրուիր, որովհետեւ մեր առջեւ ունինք պայծառ ու հոգեպարար ներելութիւններ զորս Հ· Մ· Ը· Մ·ը մեզի կ'ընծայէ միշտ նոյն անշահախնդիր նուիրումով եւ որոնց կը պատասխանէ ժողովուրդը միշտ նոյն անվերապահ եւ սրտագին դիմաւորումով:

Բարոյական արժէքներու այս անմենդ ու անդին փոխանակութենէն էր որ հանդիսաւոր եղանք վերջերս, նախ Հ· Մ· Ը· Մ·ի երեսնամեակի տօնակատարութեան առթիւ, Ռօքսի սինէմայի չքեղ եւ ընդարձակ սրահին մէջ: Ձեռնարկին հովանաւորութիւնը ընդունած էր վարչապետ Ռիւատ պէյ Սօլհ որ եկաւ անձամբ պատուել հանդէսը: Իր մուտքը ողջունուեցաւ Լիբանանի ազդային երգով ու որոտաձին ծափերով:

Հանդէսին կը նախագահէր Լիբանանի խորհրդարանի անդամ ընկեր Մովսէս Տէր Գալուստեան, հանրածանօթ՝ իր անձնուէր գործունէութեամբ, քսանամեայ երեսփոխանական կեանքի ընթացքին: Ընկ· նախագահը իր բացման ճառին մէջ կուռ ու բովանդակալից կերպով ամփոփեց Հ· Մ· Ը· Մ·ի երեսնամեայ պատմութիւնը, բայց ոչ թուականներու եւ դրուագներու դիւրին ու նախատեսելի չարանով մը, այլ Միութեան կողմէ հետապնդուած խէալին, ու այդ ճամբուն վրայ կատարուած բազմատեսակ ճիգերուն ու դոհաբերութեանց վերլուծումովը: Պարզաբանելով Հ· Մ· Ը· Մ·ի գերազանցօրէն մարդկային եւ ասպետական նշանաբանը — ԲԱՐՁՐԱՅԻ՛Ր, ԲԱՐՁՐԱՅՈ՛ՒՆ — ըսաւ.

— Հ· Մ· Ը· Մ·ը բարձրացաւ ազնուութեան ու անձնուիրութեան հրեղէն սանդուխէն, եւ բարձրացուց իր ցեղին զաւակները՝ անոնց ներշնչելով հայրենասիրական ու համաչխարհային գեղեցիկ ու վսեմ զաղափարներ: Այս համոզումովն է որ հայ ցեղային գոյութեան արթուն պահակը — Հ· Ց· Դաշնակցութիւնը — օրաւիղ կը կանգնի այս Միութեան: Հ· Մ· Ը· Մ·ի գործունէութիւնը այնքան բարերար է եւ իր դրօշակը այնքան անարատ որ արաբ եղբայր ժողովուրդներն ալ սրտանց կը սիրեն ու գնահատեն զայն»:

Բեմին վրայ, նախագահէն վերջ խօսք առաւ իրաւագէտ Խաչիկ Պապիկեան, երիտասարդ մը որ հայերէնէ զատ հաւասար ձեռնհասութեամբ կը վարէ նաեւ արաբերէն, ֆրանսերէն եւ իտալերէն լեզուները: Ան արաբերէնախառն մը բարիդալուստ մաղթելէ վերջ Ռիւատ պէյին, ըսաւ մօտաւորապէս.

— « Երեսուն տարիէ ի վեր Հ· Մ· Ը· Մ·ը կը գործէ ու կը բարգաւաճի այս ժողովուրդի ծոցին մէջ: Իրաւագէտներու գնահատանքին առջեւ այս ժամանակաշրջանը լիուլի կը բաւէ նուիրագործելու համար կազմակերպութեան մը գոյութեան իրաւունքը: Հ·Մ·Ը·Մ·ի հիմնարկէքը եղաւ հաւատքի եւ ինքնավստահութեան գործ մը: Այս երեւոյթը տեղի ունեցաւ նախորդ աշխարհամարտի վերջաւորութեանը, այսինքն այն պահուն երբ հայ ժողովուրդը դեռ նոր անցած էր իր պատմութեան ամէնէն եղերական շրջանէն: Այն արագութիւնը որով այս Միութիւնը ծաւալեցաւ Սփիւռքի հայութեան մէջ, զօրեղ ապացոյց մըն էր որ անկա կոչուած էր գոհացնելու անզանցառելի պահանջ մը: Մենք ուրախութեամբ կը յայտարարենք, սակայն, որ բոլոր երկիրներէն աւելի Սուրիա Լիբանանի մէջ է որ այս Միութիւնը գտաւ իր լայնադոյն զարգացումը: Միութիւնը եւ իրեն հետ ամբողջ հայութիւնը խորապէս կը գնահատեն ազգ ժողովուրդներու այս եղբայրական վերաբերումը եւ, իրենց կարգին, ուղղամիտ երախտագիտութեամբ տոդորուած են հիւրընկալ ազգերուն հանդէպ»:

Ընկեր Մ· Իչխան, որ արդէն գրական ապահով համբաւի մը տէր է, արտասանեց բանաստեղծական չունչով բաբախուն ճառ մը, ծաւիերու համազարկներով: Իր պարբերութիւնը ներդաշնակ էր բայց մանաւանդ խօսքը՝ հիւթեղ:

— « Ուխտի եւ յաղթանակի օր մըն է Հ· Մ· Ը· Մ·ի երեսներորդ տարեդարձի տօնակատարութիւնը, ըսաւ ընկերը: Բոլոր հանդիսականներուն զգացումները խտացնելու համար մէկ բառի մէջ, կ'ուզեմ Հ· Մ· Ը· Մ·ը ողջունել բացագանչելով· — Հ· Մ· Ը· Մ·, հպարտ ենք քեզմով: Հպարտ ենք որովհետեւ դուն որպէս հարազատ զաւակը հայութեան, արժեցուցիր քու ժառանգած անունն ու արիւնը: Ազգի մը մէջ կազմակերպութիւն մը կ'ապրի այն առեն միայն երբ իր ներշնչումները կը քաղէ այդ ազգի պատմութեան ամէնէն վճիռ ու հեռուոր աղբիւրներէն: Իրրեւ մարզական միութիւն, Հ· Մ· Ը· Մ·ը իր յաճախակի յաղթանակներու կողքին երբեմն ալ պարտութիւններ արձանագրած է, բայց անոր բարոյական բերքը, ոչ մէկ պարտութիւն ճանչցած է: Վաղը կրնայ մարզական գետնի վրայ կորսնցնել իր ախոյեանի տիտղոսը, բայց պիտի մնայ ընդմիշտ ախոյեանը հայ ցեղի առաքինութեանց: Ու եթէ օր մը, ազատ հայրենիքի երկինքին ներքեւ, յաղթական կամարին տակէն տողանցէ հայկական բանակը, այն առեն Հ· Մ· Ը· Մ·ը պիտի քալէ առաջին շարքերուն վրայ:

Տօքթ· Ա· Գապագեան մարդն է անվճար ծառայութեանց, անվարան զոհողութեանց ու նաեւ հեզ ու խոհական վարմունքի, եւ այս իսկ պատճառով, հայ թէ օտար շրջանակներու մէջ, միշտ չաղապատուած է համակրանքի մթնոլորտով մը: Հ· Մ· Ը· Մ·ի առաջին տարիներու վաստակաւորներէն է: Առաւելապէս գործի մարդ ըլլալով, իր խօսքերն ալ գործքերուն չափ ծանր կը կշռեն:

— « Հ· Մ· Ը· Մ·ը, ըսաւ ընկերը, կազմուեցաւ այնպիսի առեն մը երբ հայ ժողովուրդը բոլորովին արիւնաքամ էր եւ իր բոլոր ճիգերը պէտք էր սպառէր ի խնդիր անունդի եւ բնակարանի: Բայց ցեղային առաքինութեանց պահպանումն ու համամարդկային խէալներու հետապնդումը սկիզբէն ի վեր, այս ժողովուրդին համար այնքան կենսական եղած են որքան հացն ու ապաստանը: Ողջամիտ եւ յառաջատես, գաղթական հայութիւնը դալիք տարիներու ընդմէջէն իսկոյն նշմարեց այն կենսանորոգ աչխատանքը զոր Հ· Մ· Ը· Մ·ը կոչուած էր կատարելու ժողովուրդի ծոցին մէջ: Արդարեւ, յետագայ տարիները ոչ միայն չհերքեցին ժողովուրդի յոյսերը, այլեւ զանոնք արդարացուցին յորդաղեղ չափերով: Այսօր Հ· Մ· Ը· Մ·ը Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ ունի մասնաճիւղերու լայն ցանց մը — մարզիկ, սկաուտ, արեւոյշ, արծուիկ եւ կակուղ թաթիկ: Մօտաւորապէս հինգ հազարնոց Միութիւն մը, 100.000 լիր· ոսկի պիւտճէով: Երկուքին ալ աղբիւրը հայ ժողովուրդն է, կենսաբուխ, անսպառ, ակնա - կիտ: Մենք ապահով ենք որ ժողովուրդը դոհ է կատարուած աչխատանքէն, եւ այս դոհունակութիւնն է Հ· Մ· Ը· Մ·ի գերագոյն վարձատրութիւնը »:

Հանդէսի ամէնէն գնահատուած բաժնին մէջ պէտք է յիչատակել Օր· Անդինէ Քէչիչեանի երգերը: Օրիորդը որ Պաղեստինէն հոս ապաստանած է, կարճ ժամանակի մէջ յաջողեցաւ գրաւել Պէյրութի երաժչտասէր շրջանակներու ուշադրութիւնը, առանց ցոյցի եւ աղմուկի, այլ միայն իր քաղցր ու կիրթ ձայնին չնորհիւ:

★

Նոյնքան վայելուն եւ արդիւնաւէտ եղաւ կազմակերպութիւնը Հ· Մ· Ը· Մ·ի Քերմէսին որ տեղի ունեցաւ Միութեան ակումբի պարտէզին մէջ: Երեք օր անընդհատ , այցելուներու անվերջ շարաններ ողողեցին հանդիսավայրը: Իսկ ձեռնարկին յաջողութեան աստիճանը նշած կ'ըլլանք յայտնելով որ, Միութիւնը արձանագրեց վեց հազար լիր· թղթոսկիի դուտ հասոյթ մը, այսինքն աւելի քան 700.000 ֆրանք:

★ Շատ աւելի չյագուցիչ եղաւ այն արդիւնքը զոր Հ· Մ· Ը· Մ·ը ճունիս 7ին ձեռք բերաւ պասքէթ պօլի մրցումի մը մէջ ընդդէմ Փարիզի «Ռասինկ Քլիւպ»ին: Ֆրանսական այս խումբը, հոս հասնելէ առաջ, անցած էր զանազան երկիրներէ ու Մեծն Աղեքսանդրի չախչախիչ գնացքով ամէն

ԿԷՍ ԳԻՏԱԿԱՆ

Բոյսերու ծառայութիւնը

Գիւղացին երբ վաղ առաւօտեան կարենայ ու արեգակի առաջին չողերու հետ դուրս ելլէ իր բնակարանէն, մաքուր օդը լիսթոք չնչելէ վերջ, երբ իր խուղարկու հայեացքը կը պտտցնէ իր շուրջը, բուսական աչխարհի զմրուխտն է որ դինքը կ'ողջունէ առաջին առթիւ՝ քնքոյշ սօսափիւնով մը: Այդ բոպէին ան որքան երջանիկ է ու քաղցր էութեամբ համակուած: Որքան յոյսեր ու չողշողուն հեռանկարներ կ'ուրուագծուին իր առջեւ այդ զալարազեղ անհունութեան մէջ:

Ի հնումն աչխարհի, ան իր եւ իր նմաններուն դոյութիւնը պահեր է բնութեան պարգեւած կենսատու բերքերով:

Բանաստեղծական ստեղծագործութեանց մէջ, բուսականութիւնը երդուած է արդարօրէն: Անժխտելի իրողութիւն է որ առանց բուսական աչխարհին, ոչ միայն կեանքը ինքնին կը դադրէր գոյութիւն ունենալէ այլեւ բնութիւնը աղետաւիկորուստ մը կ'ունենար իր համայքէն: Ակնարկ մը անապատի աւազէ կոհակներուն վրայ, սարսուռ միայն կարող է աղդել տեսողութեան: Լերկ բլուր մը նոյնքան անհրապոյր է որքան ճաղատ գլուխ մը ...

Թողունք սակայն բանաստեղծներուն թռիչք տարու իրենց երեւակայութեան, ու իրենց ներշնչումին համաձայն փառաբանելու բնութեան հրաչալիքները ու սակ մը վերադառնանք իրական կեանքի պահանջներուն:

Գիտուններէն, իրապաշտ մարդիկ, բուսականութիւնը դիտած են գործնական անկիւնէ: Առաջնորդուած մարդկային բարօրութեան ու ապրելակերպի բարելաւման առաջադրութիւններով, անոնք աչխատած են առաւելադոյն օգուտը քաղել բնութեան՝ հետեւաբար եւ բուսականութեան ընծայած բարիքներէն:

Գիտական հարուստ գրականութիւն մը, լոյս կը սփռէ ձեռք բերուած նուաճումներու վրայ: Քիմիաբանութեան անսպառ ճիւղ մը՝ գործնական քիմիաբանութիւնը (chimie organique), իր անունդը կ'առնէ բուսական աչխարհէն, մարդկութեան տալու համար արդիական դեղարուեստին անդնահատելի նիւթերու հարուստ հատուածն:

Զեմ կարծեր թէ դանուի արդիւնաբերական ճիւղ մը որ ուղղակի թէ անուղղակի կապուած չըլլայ բուսական արտադրութեանց, իրրեւ հում նիւթ կամ փոխակերպուած ապրանք:

Ասոր բուսական արտադրութեանց ամէն կարդի կիրարկումներու մասին անհնար է օրաթերթի մը մէջ: Այսօր արագօրէն սիրտ ներկայացնեմ կրեւոր նիւթ մը՝ որ ազգային հարստութիւնը կը կազմէ չատ մը երկիրներու, ինչպէս Ֆինլանտա, Շուէտ, Նորվեկիա եւն· ու խարխոր կը հանդիսանայ ճարտարագործական անհամար արտադրութեանց: Առիկա խորշանիւթն է (cellullose): Բայց նախ՝ ի՞նչ է խորշանիւթը (կամ բջջանիւթ): Խորշանիւթը, քնածխաջրային մարմին մըն է որ առաջ կուգայ կուգայ բոյսերու մէջ՝ բուսանիւթի զանազան խմորումներէն ու կը կազմէ բոյսին թարմ բջիջներուն ու թելային տարրին (fibre) ներքնամասը: Կազմութեան ընթացքին թափանցիկ՝ այդ նիւթը բոյսին զարգացումով կը թանձրանայ, դառնալու համար բուսական հիւսքի կըմախքը՝ անոր տալով կարծրութիւն ու տոկուն կառուցուածք: Այլ խօսքով ան կը կազմէ բոյսերու

տեղ պարտութիւն սփռած էր: Բայց Մակեդոնացի աչխարհակալը Գանդէսի ափերուն վրայ հանդիպեցաւ փոքրիկ թագաւորի մը, որ համարձակեցաւ կուրծք տալ ահաւոր զրոհին: Արծիւը վեհանձնօրէն գնահատեց ճանճղուկին յանդգնութիւնը եւ զայն վերահաստատեց իր թագաւորութեան մէջ: Այսպէս ալ, յաղթական «Ռասինկ»ը սրբազան մայրիներու հովանիին տակ ինքզինք զէմ առ դէմ դտաւ Հ· Մ· Ը· Մ·ի խումբին, եւ ան որ վարժուած էր կէտերու 50 % առաւելութեամբ ճզմելու իր հակառակորդը, այս անգամ քրտնաթոր ու հեւասպառ ճիդերով էր որ յաջողեցաւ կէտ մը աւելի նչանակել, միայն մէկ կէտ: Ծաղը վերջացաւ 35ի դէմ 36ով ի նպաստ «Ռասինկ Քլիւպ»ի: Բայց Ֆրանսական խումբն ալ Աքեղսանդրի վեհանձնութեամբ ընդունեց որ Հ· Մ· Ը· Մ·ը հատասարապատիւ հակառակորդ մըն է եւ զայն վերահաստատեց իր բարձր համբաւին մէջ:

Ու հիմա, վերջացնելու համար, հայ գրականութեան նահապետներէն Ղ· Աղայեանի յորդորն է զոր աղօթողի մը ջերմեռանդութեամբ կ'ուղեմ ուղղել մեր սիրելի Հ· Մ· Ը· Մ·ին:

— Մանուկ, մանուկ, ինձ չը խաբես ,
Միշտ կաց այդպէս լուսաւոր :

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՐՕՆԵԱՆ

ԱՅԺՄ ՄԱՀ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ

Գիշերուան ժամը տասներկուքին, երբ ամբողջ տունը խոր քունի մէջ էր ու ոչ մէկ շարժում կը նկատուէր, ես ոտքի ելայ, հագայ իմ հագուստները, վերցուցի ինձ հետ ամենաթանկագին իրերս, որոնց մէջ կային նաեւ իմ ամուսնական մատանին եւ ականջօղերս, եւ առանց աղմուկ հանելու, ոտքի ծայրերուս վրայ դուրս եկայ սենեակէս։ Ամբողջ տունը խորունկ լռութեան մէջ էր ընկղմած։ Ես ինքզինքս նետեցի փողոց եւ վազեցի դէպի կայարան։ Ինչո՞ւ կը փախչէի։ Ինչո՞ւ կը թողուի ամուսինս, որ ինձ շատ կը սիրէ, եւ որ ես ալ կը սիրեմ։ Ինչո՞ւ կը թողուի հարազատ տունս, ուր ծնած եմ եւ մեծցած։ Ինչո՞ւ կը թողուի հայրենի քաղաքս, ուր ամէն մարդ կը ճանչնայ զիս։ Ինչո՞ւ կը թողուի ամէն ինչ, ինչ որ սիրելի է ինծի համար։ Ինչո՞ւ կը փախչիմ։ Ինչո՞ւ կը փախչիմ։ Ինչո՞ւ կը փախչիմ։

Ես չեմ գիտեր։ Ես չեմ գիտեր։ Ես չեմ գիտեր։

Ես կը փախչիմ, որովհետեւ ես կը սիրեմ։ Ես կը փախչիմ, որովհետեւ ես կը սիրեմ։ Ես կը փախչիմ, որովհետեւ ես կը սիրեմ

ՓԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԵՐՄԱՆ միութեան մասին խօսելով Տոքթ. Շուամախէր ըսաւ թէ այդ միութիւնը չի կրնար իրականանալ Ռուսերու օժանդակութեամբը, քանի որ ան կ'ուզէ ամբողջ Գերմանիան ռուսական նահանգի մը վերածել: Պերլինի քաղաքապետական ժողովն ալ միաձայնութեամբ փափաք յայտնեց որ ամբողջ Պերլինը կցուի արեւմտեան դաշնակցային հանրապետութեան, իբր տասներկուերորդ երկրամաս, եւ միւսներուն պէս տայ դաշնակցային խորհրդարանին երեսփոխաններ իր բնակչութեան համեմատութեամբ: Փարիզի համաձայնութեան եղանակը թոյլատու է այս բանին:

★ *Ամերիկեան զինուորական ատեանը 10 տարի բանտարկութեան դատապարտեց սովիէտական գաղտնի ոստիկան էքները որ երեք չաբաթ առաջ փորձած էր ամերիկեան շրջանէն բանի առեւտրական մը գերմանական լրագրող մը՝ Տուիլպէրկ:*

ԹՐՔԱԿԱՆ օդաւորմիլ մը, եղած հրաւէրի մը վրայ, կ'այցելէ Կիպրոս:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ նաւատորմի պաշտօնաթերթը կը գրէ թէ թուրք նաւատորմին հրամանատարը Ուշինկթէնն զգացած է ուսումնասիրելու համար Սեւ Ծովի թրքական ափերուն վրայ խարխիններու կառուցումը որ պիտի տրամադրուի Ամերիկայի:

ՋՐՀԵՂԵՂ ԹՈՒԱՏԻ ՄԷՋ.— Քանի հոգի խեղդուած, հարիւրաւոր չէնքեր կործանած են Թոքատի մէջ, տեղատարափ անձրեւներու հետեւանքով, ինչպէս կը հաղորդէ Թուրքիոյ ներքին նախարարութիւնը: Անգարայէն Թոքատ զացած թղթակիցներ հարիւրներով կը հաշուեն զոհերը: Օդաչու մը, որ երկուշաբթի օր թռիչք մը կատարած էր քաղաքին վերեւ, կ'ըսէ թէ 4—500 չէնքեր աւրուած էին, մէջն ըլլալով քաղաքին առեւտրական կեդրոնը: Թոքատ ունի 25.000 բնակիչ եւ աղետալի երկրաշարժի մը ենթարկուեցաւ 1938-ին, ինչպէս կը յիշեն ընթերցողները:

ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ Միջազգային կազմակերպութեան (IRO) ամերիկացի նախագահը, պ. Թըք, հրաժարեցաւ ներքին վէճերու հետեւանքով:

ՄԱՍՈՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ (ազատ որմնադիրը) որ ջնջուած էր 1933ին, Հիթլէրի կողմէ, վերահաստատուեցաւ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ: Ամէն կողմէ հասած 600 պատգամաւորներ ժողով դուրս եկան Ֆրանքֆուրթի մէջ, կեդր. Օթեակ մը հաստատեցին: « Վարպետ » ընտրուեցաւ Տոքթ. Թէոտոր Ծոկէլ, 48 տարեկան դործարանատէր մը, որ ընկերակցութեան անդամ է, 1925էն իվեր: Վերածնեալ կազմակերպութիւնը ունի 146 մասնաճիւղեր, արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ:

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐՆԵՐԸ առջի օր կրկին ցոյց մը կատարեցին Շան զ'Էլիզէի մէկ սինեմային մէջ ցոյց տրուող «երկաթէ վարագոյր» ժապաւէնին դէմ: Ոստիկանութիւնը միջամտեց եւ ձերբակալեց 40 ցուցարարները որոնց մէջ կային 15 համայնավար երեսփոխաններ զննուրութեամբ Ֆէրնան Կրընկիէի: Բոլոր ցուցարարները արձակուեցան պահականոցին մէջ իրենց ինքնութիւնը ճշդուելէ վերջը:

ԱԿԱՆՋԻ ՕՂ.— 17րդ թաղամասի մէջ, փողոցը Րոժէ Լորէն վէճի բռնուեցաւ իր բարեկամուհիին հետ որմէ կը նախանձէր եւ թեթեւաբարոյկը դանէը զայն: Վէճը այնքան սաստկացաւ որ մարդը յարձակեցաւ կնոջ վրայ եւ խածնելով մեծ կտոր մը փրցուց անոր ականջէն: Րոժէ դատի յանձնուեցաւ: Բայց կնոջ համար այս դէպքը «ականջի օղ» պիտի ըլլա՞յ արդեօք:

ՊԵԼՃԻԱԿԱՆ «Իշխանուհի Ասորիա» դեղեցիկ չոգենաւը Տէօնքէրքի բացը ականի մը դարնուելով ընկղմեցաւ: Կարելի եղաւ 215 ճամբորդները եւ 70 նաւաստի ազատել: Մեռած են հինգ մեքենավարներ եւ վիրաւորուած քանի մը աշխատաւորներ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

VENDEUR եւ VENDEUSE, ճարպիկ եւ փորձառու, ներկայանալ վկայագիրով:

ԴԻՄԵՑՔԻ ԱՆՎԱՐԱՆ

MATERIEL INDUSTRIEL

38 r. de Chalon, Paris 12

ԱԼԻՍ - ԼԵՒՈՆ

(COUTURE)

5 Rue d'Artois Tél. Ely. 74-74

Գարնան եւ ամառուան եղանակին համար ունեցած «Modèles»ները հաշուեյարդարի ենթարկուած են (Solde):

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ճուլիս 3ի կիրակի օրը տեղի պիտի ունենայ Փարիզի Հայ Մարզական Միութեան բացման ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍԸ, ժամը 9էն 22, իր դաշտին վրայ, Stade Olier, 11 rue d'Arcueil, Montrouge:

Իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն Հայ Աբլիները, Արեւուշները ամբողջական կազմով, Նոր Սերունդի կեդր. Վարչութիւնը եւ իր երգչախումբը ղեկավարութեամբ պ. Արա Պարթեւեանի:

Ժամը ճիշդ 10ին Հայկական դրօշի արարողութիւն, ընդհանուր տողանցք եւ մարմնամարզ, մասնակցութեամբ 200ի մօտ երկսեռ մարզիկներու համազգեստներով: Թռչնախաղի, պասքէթպօլի, թէնիսի, լողալու, ցատկելու, վազքի, սկաւառակի եւ այլ խաղեր եւ մրցումներ:

Կէսօրէ վերջ գնդախաղի մրցումներ: Մեր Ա. խումբը Ալֆորվիլի Ա. խումբին դէմ, պահեստի եւ կրտսերներու խումբերը ֆրանսական խումբերու դէմ:

Սկաւառակային կեանքէ պատկերներ եւ խաղեր Արիներու եւ Արենուշներու կողմէ իրենց ղեկավարներու առաջնորդութեամբ:

Հայկական եւ եւրոպական պարեր ծառերու հովանիին տակ նուագախումբի մասնակցութեամբ:

Հանդէսի վերջաւորութեան մրցանակներու բաշխում եւ սկաւառակային խաղրկ:

Հանդիսավայրը ամէն յարմարութիւններ ունի կատարեալ դաշտադնացութեան: Անձրեւի պարագային ընդարձակ սրահը եւ սկս. վրանները:

Առատ ուտելիք եւ ըմպելիներ մատչելի դիներով:

Վստահ ենք որ նոյն օրը հանդերձ ընտանեօք ներկայ պիտի գտնուիք այս մարզահանդէսին քաջալերելու համար մեր մարզասէր երկսեռ երիտասարդութիւնը:

Մարմնակրթութիւնով մեր երիտասարդները պիտի օժտուին ուժի եւ ինքնավստահութեան հաւատքով, պիտի աղնուանան ու բարձրանան, դառնալու համար հիմնական աղդակը մեր աղգի յառաջատեւութեան:

Ահա այս ծրագրով ու առաջադրութիւնով կը սպասենք ձեր քաջալերութեան:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

Ճ. Գ.— Ճայտազրի ճոխութեան պատճառով հանդէսը կը սկսի ճիշդ որոշեալ ժամուն:

ԲԱՌԱՁԱՑՆ ՊԱՏԱՐԱԳ.— Փոն տը Շէրիւի մէջ այս կիրակի առաւօտ ժամը 11ին Ֆրանսական եկեղեցին մէջ: Պատարագ կը մատուցանէ Հայր Լեւոնեան (Վիչնէյ): Կը հրաւիրուի գաղութը ներկայ գտնուելու այդ արարողութեան:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆր. Կ. Խաչի Իսկ լէ Մուլինոյի Սրբոհեան վարժարանի ամավերջի հանդէսը, այս երեքշաբթի երեկոյեան ժամը 20.30ին Cinéma Alhambraի մէջ, metro Mairie d'Issy:

Արտասանութիւններ, մեներգ, խմբերգ, պիեսի ներկայացուի ՍԱՐԻՄ ԹԱՏԻԱԻՐԸ լինչպէս նաեւ երկու պալէտներ ԹՈՑՐ ու ԲՈՑՐ, Ճ. Թուանմանեանի ծաղիկներու զարթօնքը, երաժշտութիւն Ա. Մեսրոպեաց, պարուսոյց տիկին Զ. Փալայեան: Մուտքը 100 ֆրանք:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Հ. Բ. Ը. Միութեան եւրոպայի կեդր. յանձնաժողովը կը յայտարարէ, թէ պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի, ժամը 10ին, Ս. Ճուվէ. Մ կր. եկեղեցիին մէջ, նախագահութեամբ կաթող. պատուիրակ Արտաւազդ արք.ի, ի յիշատակ եւ ի յարգանս ազգային մեծ բարերար եւ Միութեան հիմնադիր ողբացեալ ՊՕՂՈՍ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐԻ, իր մահուան 18րդ տարելիցին առթիւ:

ՆԱՄԱԿ ունի Տիկին Կիւլիզար Սարգիսեան: Ստանալ խմբագրատունէն:

ՊՈԼՍՈՑ ՆԱԽԿԻՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի մէջ Սանուց միութեան ընդհատուած գործունէութիւնը վերսկսելու համար, թէյասեղան մը սարքուած է, այս չաբաթ կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, 12 rue Cadet պ. Ամէմեանի ճաշարանը, ուր պիտի ճշդուին միութեան ուղղեգիծը եւ լսուին նոր առաջադրութիւնները:

Կը հրաւիրուին նախկին կեդրոնականցիները: Այս հաւաքոյթին առիթ պիտի ունենան նաեւ ընդհատուրելու իրենց նախկին ուսուցիչ պ. Առաքել Զաքրեանը, իրեն եղած գնահատանքին համար:

Հասցէները ղրկել Վազդէն Անդրէասեանի 5 rue des Sables Viroflay (S. et O.), tél. Chaville 841 կամ Հրանտ Բալուեանի:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ Հ. Ճ. Դ. «Անդրանիկ» խումբը կը տօնէ Մայիս 28ը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Օթէյ Ֆրանսի մէջ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ: Մուտքը ազատ է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՍ

ԻՍԻՒ Հ. Ճ. Դ. Զաւաբեան կոմիտէի ժողովը այս չաբաթ ժամը 8.30ին Սրբոհեան ակումբի մէջ:

Հ. Ճ. Դ. Վահան Խորէնի խումբի ժողովը այս չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, քարտուղարին բնակարանը, Վահան Խորէնի յիշատակին նուիրուած:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Ճ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆԻ Հ. Ճ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ժողովը այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, դպրոցի սրահը 78 rue Rabelais, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը խիստ կարեւոր:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ փոքր տ'Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 8ին, ընկեր Սիրական Ջէպապճեանի աշխատանոցը, 11 rue Elie, Gentilly: Կարեւոր օրակարգ:

ԿՐԸՆՈՒԼԻ Հ. Ճ. Դ. Եօթնեղբայրեանի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

Թատերական մեծ ներկայացում

ՄԱՐՍԷՑԻ ՄԷՋ

Ճունիս 26ին, կիրակի օր ժամը 3ին Théâtre Verdiի մէջ (56 rue d'Alger): Ղեկավարութեամբ՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ, մասնակցութեամբ Տիկին Ռ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ եւ ՇԱՆԹ թատերախումբի մեծ պատրաստութեամբ առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսահայ բեմի վրայ կը բեմադրուի՝ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ

Օչիի - Պաղպ

Ողբերգութիւն 8 պատկեր: Կիլիկիոյ հայ թագաւորութեան կեանքէն:

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նկարիչ ԿԱՐԱՊԵՏ Ա. ՄՈՄՃԵԱՆի Բ. ցուցահանդէսը, Ճուլիս 1էն 15, կալերի տը լա Սիթէի մէջ, 41 Quai de l'Horloge, métro Pont Neuf:

Կը ցուցադրուին փարիզեան տեսարանները (Vieux coins de Paris): Ցուցահանդէսը բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ, բացի կիրակիէ, պաշտօնական բացումը 1 Ճուլիսին ժամը 3ին:

ՆՈՒԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԱՐԻԼՈՍԵԱՆ

151 Cours Lafayette, Lyon Հեռ. Moncey 40-55

ԼԻՈՆԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԻՆ առթիւ կը փութանք յայտարարել թէ Լիոնի եւ թէ չրջանի բոլոր հայ հաստատակութեան որ ունինք արեւելեան եւ եւրոպական մաքուր եւ ճոխ ապրանքներ եւ ըմպելիներ:

ՄԱՍՆԱԻՈՐ ԶԵՂՉ 10 %

Գնումներու համեմատ Լիոնի եւ չրջակայ հայ ժողովուրդը պիտի խմէ 45 աստիճան ՕՂԻ 625 ֆր. լիտրը Foireին առթիւ:

ԱՆԴԱՄ ՄԸ ԱՃՑԵԼԵՑԻՔ ՊԻՏԻ ԶՁՂՋԱՔ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Բացուած է Օր. ԼՈՒԻԶի ճաշարան – սրճարանը, 64 Grand' Rue, (Րէփիւպլիքի անկիւնը) Մարսէյլ, ուր պիտի գտնէք, եւրոպական եւ արեւելեան, համեղ կերակուրներ, լինչպէս նաեւ բազմատեսակ ըմպելիներ, ընտիր աղանդերներով, համեմուած անուշի կիթառիստ պ. ՀԱՄԲԱՐԻ եւ ընկերներուն արեւելեան եղանակներով: Դիւրամատչելի դիներ: Մէկ անգամ այցելել կը բաւէ համոզուելու համար:

ԿՐ ՓՆՏՌՈՒԻ հայ ընտանիքի մը համար, որ կը բաղկանայ չորս հոգիէ, այր, կին, 8 տարեկան աղջիկ եւ երեք տարեկան մանչ զաւակ մը, օգափոխութեան յարմար վայրի մը մէջ մէկ կամ երկու սենեակ օգտատոս մէկէն մինչեւ 31, Նիսի կամ Մարսիլիոյ չրջակաները: Պայմանները հաղորդել «Ցառաջ»ին:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dumesme – (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋԸ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Vendredi 24 JUIN 1949 Ուրբաթ 24 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5880–Նոր շրջան Թիւ 1291 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

Դարերով օսմանեան կայսրութեան լուծին տակ տառապելէ վերջ, Արաբները ազատագրութեան առաջին համաշխարհային պատերազմի վաղորդայնին : 1918ի Զինադադարին հետ մէկտեղ ծագեցաւ Արաբներու ազատութեան արշալոյսը :

Այդ ազատութիւնը ձեռք բերելու համար անոնք կամաւորական դուններ կազմած էին Հիճազի մէջ՝ Շէրիֆ Հիւսէյինի եւ անոր զաւակներուն՝ Էմիր Ֆէյսալի եւ Ապտուլլահի զեկավարութեամբ ու Թուրքերուն դէմ կռուած՝ անգլիական բանակին շարքերուն մէջ :

Իսկ արաբ հայրենասէրները Դամասկոսի Մէրճի հրապարակին վրայ կախաղան բարձրացած էին՝ Զորրորդ բանակի հրամանատար ամենազօր Ճէմալ փաշայի վճիռով :

Պատուած Թուրքիոյ ամբողջ ժառանգութիւնը բաժին հնկաւ Արաբներուն, որնոյնէ ոմանք անմիջապէս, ուրիշներ աստիճանական կերպով իրենց ազատութիւնն ու անկախութիւնը գտան :

Այսօր Օսմանեան կայսրութեան աւերակներուն վրայ կը ծաղկին բազմաթիւ արաբական պետութիւնները — Իրաք, Սուրիա, Լիբանան, Անդրյորդանան, Եմէն եւ Սէուտի Արաբիա, առանց հաշուելու Պաղեստինի արաբական մասը :

Շատ հին է ու փառահեղ՝ Արաբներու պատմութիւնը : Եօթներորդ դարուն իսլամութեան ծագումով, արաբական տիրապետութիւնը արագօրէն ծաւալեցաւ դէպի բիւզանդական եւ պարսկական կայսրութեանց հողամասերը : Թարմ ուժ մըն էր, զինուած նոր կրօնքի մը ներշնչած մոլեռանդ հաւատքով, որ կ'արշաւէր անարգել, իրենց փառքի գագաթնակէտին հասնելէ վերջ անկումի շրջանին մէջ մնած այդ երկու աշխարհակալ պետութեանց երկիրներուն մէջ :

Սուրիոյ կառավարիչ Մոավիյէ (եաքին խալիֆա) 635ին գրաւեց Դամասկոսը : Նոյն տարուան Օգոստոս 30ին Եարմուքի ափերուն վրայ բիւզանդական բանակը չարաչար պարտութիւն կրելով լքեց Սուրիան : Յաջորդ երկու տարիներու ընթացքին գրաւուեցան Միջագետքն ու Պարսկաստանը, իսկ 638ին՝ Երուսաղէմն ու Եգիպտոսը : Արեւելեան կողմէն հասան մինչեւ Ինդոս (Հնդկաստան) :

Շարունակելով իրենց արշաւանքը Եգիպտոսէն անդին, Արաբները 641ին մտան Հիւսիսային Ափրիկէ, իսլամացուցին Պերպէրներն ու միւս բնիկները եւ ուղերձը արդէն ատր դառնալէ վերջ ամբողջ Հիւսիսային Ափրիկէին, իրենց դէնքերը դարձուցին Սպանիոյ դէմ, զոր գրաւելէ վերջ մտան Ֆրանսա : Շառլ Մարթէլ կասեցուց անոնց արշաւանքը Փուաթիէի (732) եւ Նարպոնի (737) մէջ : Արաբական կայսրութիւնը հարիւր տարիէն պակաս ժամանակաշրջանի մը մէջ իր իշխանութիւնը տարածած էր Հնդկաստանէն մինչեւ Ատլանտեան :

Արաբական տիրապետութիւնը կանգուն մնաց Սպանիոյ մէջ մինչեւ ԺԵ· դարը, իսկ Հիւսիսային Ափրիկէի մէջ՝ մինչեւ մեր օրերը : Սակայն Սուրիոյ, Հայաստանի, Եգիպտոսի եւ Պարսկաստանի մէջ արաբական ազդեցութիւնը հետզհետէ պակսեցաւ՝ երկու հակաթոռ «խալիֆա»ներու մրցակցութեան հետեւանքով եւ բոլորովին տեղի տուաւ Սելճուքեան Թուրքերու արշաւանքին առջեւ :

Օսմանեան կայսրութիւնը իր գարաւոր տիրապետութեան շրջանին, երբեք չէր յաջողած թրքացնել արաբական երկիրները, հակառակ կրօնքի նոյնութեան : Հալէպէն դէպի հարաւ, մինչեւ Հիճազ, Ասիր ու Եմէն օսմանեան կայսրութեան հպատակները բոլորն ալ արաբախօս էին եւ քառ մը Թուրքերէն չէին սորված : Ընդհակառակն Թուրքերը իրենց լեզուի բառերուն կէսէն աւելին փոխ առած էին Արաբներէն :

Օսմանեան լուծէն ազատուելու համար մեղի պէս յեղափոխական չարժումներ չունեցան Արաբները : Իրրեւ իսլամ, Հայերուս նման հալածանքի ենթակայ չէին :

Արդէն Հիճազ, Եմէն ու Ասիր կիսանկախ վիճակ մը ունեցած էին միշտ :

Արաբ մտաւորականներ 1908ի Օսմանեան Սահմանադրութենէն առաջ Փարիզի մէջ կը դործակցէին Հ. Ը. Դաշնակցութեան եւ ԺԷօն Թիւրքերուն հետ, տապալելու համար Սուլթան Համիտի բռնակալ վարչաձեւը :

Սահմանադրութենէն վերջ, Թուրքերու հետագնդած Թուրանական քաղաքականութեան հետեւանքով, ոչ Թուրք իսամներն ալ սկսան հալածուիլ : Արաբ հայրենասէրներ Ֆրանսայի մայրաքաղաքին մէջ դումարուելով 1913ին, որոշեցին թօթափել Թրքական լուծը եւ կազմել արաբական անկախ պետութիւն մը :

Այս ծրագրին իրականացումը չուշացաւ :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Եւրոպայի դրամական խնդիրը

Պրիւքսէլի մէջ երէկ բացուեցաւ եւմտական նախարարներու ժողովը որ պիտի զբաղի Եւրոպայի տնտեսական եւ դրամական խնդիրներով : Ցայտնի է թէ նախապէս եղած դումարումներու մէջ անգլիական եւ պելժիական տեսակէտները իրարու հակառակ էին : Մասնագէտներու յանձնաժողովը որ կը բաղկանայ Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Պելժիոյ ներկայացուցիչներէն, իր տեղեկագիրը պատրաստած է : Կ'երեւի մէջտեղ դտած են պելժիական դրամի մասին Անգլիոյ բացը դոցելու համար : Բայց այս բաւական չէ Եւրոպայի տնտեսական դործակցութիւնը ապահովելու համար :

Ամերիկա կը ճնշէ Անգլիոյ վրայ որպէսզի իր դրամը արժեզրկէ, բայց ան կ'ընդդիմանայ առայժմ : Եւ սակայն անխուսափելի կը նկատուի այդ արժեզրկումը եթէ Անգլիա չկարենայ դէպի տոլարի չրջանը իր արտածումները բարելաւել, մինչեւ Սեպտեմբեր :

Մարշըլի ծրագրին դեսպան Հարրիմըն փարիզ դալէ առաջ Լոնտոնի մէջ տեսակցեցաւ եմբատական նախարար սըր Սթաֆֆորտ Քրիփսի հետ : Կ'ըսուի թէ ոեւէ համաձայնութիւն չէ դոյացած իրենց միջեւ : Ամերիկա դժդոհ է Անգլիոյ տնտեսական երկկողմանի քաղաքականութենէն .այսինքն դանազան երկիրներու հետ ուղղակի առեւտրական համաձայնութիւններէն, ինչպէս որ ըրած էր Արժանթինի հետ : Ամերիկա կ'ուզէ բազմաթիւ տէրութեանց միջեւ համաձայնութիւն մը, եթէ կ'ուզուի որ աշխարհ իր տնտեսական բնականոն կեանքը վերստանայ մինչեւ 1952 թուականը, երբ պիտի պադրի Մարշըլի օդնութիւնը : Այս բանին համար պէտք է եւրոպական դրամներու փոխանակութիւնը ապահովել ոչ միայն իրենք իրենց միջեւ, այլեւ տոլարի հետ, եւ դրամական սահմերը ճշդել :

Եթէ Անգլիա յամառի իր դրամական սահը պահելու մասին, յոյս չկայ որ Պրիւքսէլի ժողովը տրդիւնք մը տայ :

Ֆրանսա այս ժողովին հաղորդեց 1949—50 մէկ տարուան իր տնտեսական ծրագիրը, որուն համաձայն 1525 միլիոն տոլարի ապրանք պիտի արտածէ, իսկ 2200 միլիոնի պիտի ներածէ : Մարշըլի օդնութենէն կը պահանջէ 880 միլիոն, իսկ ներքնաեւրոպական վարկերէն 300 միլիոն տոլար :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅՆԱՑՈՒՄԸ

Միացեալ Ազգերու հաշտարար յանձնաժողովը որ կը դումարուի Լոզանի մէջ, արաբական ծրագիրը մը կը քննէ Երուսաղէմի եւ Ս. տեղեաց միջազդայնացման մասին : Ըստ այդ ծրագրին միացեալ ազգերու կողմէ կառավարիչ մը պիտի նշանակուի քաղաքին համար որ իր տրամադրութեան տակ պիտի ունենայ 2—3000 զինուոր : Օրէնսդրական խորհուրդ մը, թաղապետական վարչութիւն մը եւ տեղական ոստիկանութիւն մը պիտի կազմուի այն ձեւով որ քրիստոնեաները, Հրեաները եւ Իսլամները ներկայացուցիչներ ունենան հոն : Կառավարիչը պիտի կարգէ նախադատ տեսանի դատաւորները, իսկ վերաքննիչ դատաւորները պիտի նշանակուին Լա Հէյի բարձրադոյն Ատեանէն : Երուսաղէմը ծովեզերքին միացնող ազատ շրջան մը պիտի ստեղծուի : Այս ծրագիրը բնդունած են Եգիպտոս, Սուրիա եւ Լիբանան : Ծորդանան ձեռնպահ է մնացած : Տեսնենք ինչ պիտի ըսէ Իսրայէլ :

ԺԱՆՏԱՏՆԴԸ ատատկացած ըլլալով հիւս. Ֆրանսայի մէջ, շատ մը օդափոխութեան կայաններ ջնջուեցան :

Կարգը եկաւ հիվանդապաշտպանութեան

«ՎՏԱՆԳԸ ՉԷ ԱՆՑԱԾ» Կ'ԸՍԵՆ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՄԸՆԴ

Արտաքին նախարար Տին Էչիսըն Ամերիկեան ծերակոյտին արտաքին յանձնաժողովին առջեւ համաբատութիւնն ըրաւ Փարիզի ժողովին, եւ յայտարարեց .

— Նկատելով որ Զորսերը Գերմանիոյ տնտեսական եւ քաղաքական միութեան մասին դոհացուցիչ եւ որոշ արդիւնքի մը չհասան, կը նշանակէ թէ տեսակէտի մեծ տարբերութիւններ կան էական խնդիրներու մասին, արեւմուտքի եւ Խորհրդային Միութեան միջեւ : Ասիկա կը պարտաւորէ մեզ խորհրդարանի այս նստաշրջանին իսկ վաւերացնել Ատլանտեանի դաշինքն ու Եւրոպայի զինուորական օդնութեան ծրագիրը : Առանց այս երկու պայմանին, Միացեալ Նահանգները չեն կրնար չարունակել Եւրոպայի մէջ իրենց պաշտպանութեան քաղաքականութիւնը եւ այն բարձր բարոյականը որ կը բխի անկէ : Այս բարոյականը, իմ կարծիքովս, վճռական դեր խաղաց Պերլինի պաշարման վերացման եւ Զորսերու տուած արդիւնքին մէջ :

Արտաքին յանձնաժողովին նախագահ Քոնէլլի ալ, առարկողներուն պատասխանեց թէ վտանգաւոր այս նստաշրջանը չաւարտած պիտի վաւերացնենք թէ Ատլանտեանի դաշինքը եւ թէ զինուորական օդնութեան ծրագիրը :

Զորսերու ժողովին մէջ Էչիսընի հանրապետական խորհրդական Ֆոսթըր Տըլլէս հետեւեալը յայտարարեց մամուլին .

— Փարիզի ժողովին մէջ նկատի առնելով Պ. Վիշինսքիի փափաքը որպէսզի ձախողութեամբ մը չվերջանայ հաւաքոյթը, մեզ տարաւ ընելու կարդ մը զիջումներ Աւստրիոյ մասին : Սովիէթ - ներուն ընթացքի այս փոփոխութիւնը վերագրելի է արեւմտեաններուն յաջողութեանց, որոնք են Պերլինի օդային կամուրջը, Ատլանտեանի դաշինքը, արեւմտեան Եւրոպայի մէջ վերածնող վստահութիւնը եւ միւս կողմէ արեւելեան Եւրոպայի ազգերուն մէջ ծագող ըմբոստութիւնները որ մեծ մտահոդութիւն կը պատճառեն Մոսկուայի :

Հնհնգաս չորսականներու մէջ հաւանական կը դտնեմ ներքին պայքար մը «Պուխարինեան» տիպով համաձայնաւարներու եւ «Մթալինեան« տիպով համաձայնաւարներու միջեւ : Զորսերու ժողովին արդիւնքէն չատ լաւատես պէտք չէ ըլլալ : Վտանգը անցած չէ : Այս պահուս ներկայ կ'ըլլանք, ինչպէս որ կ'ըսեն Ռուսերը, դիկ - զակ քաղաքականութեան մը :

★ Անգլիոյ խորհրդարանին մէջ Պեւին հարցումի մը պատասխանելով ըսաւ.— «Ցոյս ունինք որ Խորհրդային Միութեան հետ համաձայնութեան մը դանք եւրոպական խնդիրներու վրայ» : Անգլիա սպիտակ տետրակ մը պիտի հրատարակէ Փարիզի ժողովին մասին :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ

Պելկրատի մամուլը եւ պաշտօնական չրջանակները բուռն բողոք կը բարձրացնեն «բռնապետական» որակելով Փարիզի ժողովին որոշումները, եւ թէ Ռուսերը դաւաճանած են իրենց դաւին՝ ստանալու համար 150 միլիոն տոլար Ամերիկայէն : Իսկ կոմինֆորմը կ'ուզէ մեզ ստրկացնել եւ մեր անկախութիւնը փճացնել :

Պաշտօնական դեկոյց մը որ հաղորդուած է նաեւ Պելկրատի չորս դեսպաններուն, կը յայտարարէ թէ Եուկոսլաւիա երբեք չպիտի հրաժարի իր հողային պահանջէն Գարէնթիայի վրայ որ սլովէն է եւ ոչ ալ հատուցումներու եւ այլ պահանջներէն : Ուրեմն վերաքննութիւն կը պահանջէ :

ՀԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵՐԼԻՆԻ երկաթուղիին բանթողները կը չարունակեն դործադուլը, պնդելով իրենց պահանջներուն վրայ : Միայն Հաւանեցան առժամեայ եւ մասնակի աշխատանք մը կատարել Պերլինի պարենաւորման համար : Երեքներու կողմէ անգլիացի հրամանատարը ճնշում կը բանեցնէ անոնց վրայ որ սկսին աշխատանքը, հակառակ պարագային դործադուլի վճարումները պիտի դադրեցնել տայ :

ՊԵԼՃԻՔԱ այս կիրակի պիտի կատարէ իր եւրոխորհուրդներուն ընտրութիւնը, աւելի ճիշդը այդ արդիւնքով իր կարծիքը պիտի յայտնէ թէ պէ՞տք է վերադառնայ Լէոփոլտ Թագաւորը իր գահին վրայ : Հինդուկէս միլիոն անձ պիտի քուէարկեն որոնց կէսը կիներ, որոնք առաջին անդամ է որ քուէ պիտի տան Պելճիոյ պատմութեան մէջ :

ՉԵՆՈՍԼՈՎԱԿԻՈՑ մէջ կաթոլիկներու դէմ խստութիւնները կը չարունակուին : Պետական պաշտօնեաները կր ստիպեն մերժել Հ. Պէրանի էքսոմունիկան եւ միանալ «կաթոլիկ չարժում»

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՅՍՕՐ՝ ՍՔԱՆՉԵԼԻ, ԲԱՑԻ ՎԱ՞ՂԸ

Իր հայրենիքէն դուրս ապրող ամէն հայ անհատ, որ ունի սէր եւ պաշտամունք՝ հանդէպ իր լեզուին եւ անով կերտուած հայ մշակոյթին, խանդաղատանքով պիտի դիտէ որ այսօր, արտասահմանեան աշխարհին մէջ, հայ գրական ծաղկաստանը յուզիչ վիճակ մը կը բոլորէ:

Անվիճելի իրողութիւն է որ վտարանդի մըշակները, բախտի բերմամբ զրկուած, ներշնչման աղբիւր՝ հայրենի սարերէն կամ երկնքէն, այսօր, սփիւռքի անհարազատ հորիզոններուն տակն իսկ, անխոնջ ճիգով եւ եռանդով, գրական, հրապարակագրական եւ բանասիրական թռիչքներով, կը շարունակեն արդասաւորել հայ մշակոյթի բազմաճոխ շտեմարանը: Ան, որ ունի ճաշակ եւ հասկացողութիւն, հայ գրականութիւնը ամէն բանէ վեր դասելու անկեղծութիւն եւ անկողմնակալութիւն, լուսնի լոյսի պէս պայծառ պիտի տեսնէ այն ծառայութիւնը որ կ'ընծայեն սփիւռքի մեր գրողներու հոյլերը որ նկարագրով ներդաշնակութեամբ, հայերէնը, յղկուած դոհարի նման կը ցոլացնեն՝ լրագրական էջերու կամ հատորներու մէջ:

Այս բարեբախտ իրականութիւնը, սփոփարար դոհունակութիւն կը պարգեւէ, հայ գիրին ու բանին չունչով տոգորուած հասարակութեան:

Գեղեցիկ եւ մխիթարիչ այս օրին դիմաց, փոքր հեռամտածութեամբ մը, մենք մեր առջեւ կը տեսնենք սակայն, անխուսափելի վաղը, ներկայ ծաղկաստանին յաջորդելիք իր անապատեայ պարապութեամբ:Դաւաճան տարիներու թաւալումով, աւելի կամ նուազ հեռաւոր ապագայի մը մէջ հասնող այդ վաղը, իր հետ չպիտի՞ բերէ արդեօք, ներկայ գրական ծաղկումին տապանաքարը: Արմատախիլ բազմութեանց պանդխտութիւնը, այսօր իր քառորդ դարը կը թեւակոխէ: Արդ, նախ մեր ապրած ափերուն վրայ, կ՞ը մխիթ յուսատու նշան մը որ վստահեցնէր մեզ, այսօրուան վարդենիին չթառամիլը: Օտար երկինքներու տակ, ծնած եւ հասակ նետած երիտասարդութիւնը վաղը եթէ կարողութիւն ունենայ դրելու, երկնելու, արդեօք պիտի կրնա՞յ, պիտի համարձակի՞ զայդ կատարել իր մայրենի լեզուով՝ հայերէնով: Հրճուանքով կը դիտենք որ շատ բան էփոխուած անոնց մտայնութեան մէջզէպի ազգասիրութիւն:Պատերազմէն առաջ,օրինակ, հազիւ հարիւրին տասը կը կազմէր երիտասարդութիւնը Հայկական հաւաքոյթներու մէջ: Այսօր անոնք պատանիներու եւ երիտասարդներու մեծամասնութեամբ կը կատարուին: Եւ մենք հոն, կը տեսնենք բեմերու վրայ, միշտ նոր դէմքեր, արտասանելու կամ երգելու համար:

Բայց այս պատկերը, որքան ալ կազդուրիչ ու քաջալերական ըլլայ, բառին բուն նշանակութեամբ, գրական գետնի վրայ, չունի որեւէ օգտակարութիւն կամ օժանդակութիւն: Մշակոյթի անդաստանին ջահը վառ պահելու համար միշտ, դիրի պէտք ունինք մենք, պէտք է թափուի ամէն ջանք, ամէն զոհողութիւն, որպէսզի, այդ երիտասարդութենէն, որոնց մէջ կարող ուժեր կան, երեւան գան իրենց կարողութեամբ, հայերէն գրողներ: Դժբախտաբար, վերջին ծայր տակր է անոնց հայերէնագրութիւնը, եթէ քիչ մը մխիթարական է ընթերցանութիւնը: Անկարող են անոնք, աւելի ճիշդ անհամարձակ, փորձելու հայերէնով շարադրութիւն մը: Վաղը, եթէ անոնցմէ դուրս գան տաղանդներ որ արտադրեն նոյնիսկ հոյակապ գործեր, եթէ, իրրեւ մեր ցեղին պատուաբեր մասնիկներ, գոհունակութիւն իսկ պատճառեն մեզի, սակայն բուն հայ մշակոյթը, հայ գրականութիւնը ոչինչ կը շահի անոնցմէ:

Ուրեմն, որպէս համեմատաբար արդիւնաւոր միջոց, կը խորհիմ թէ մեր դպրոցներուն մէջ ընթերցումի եւ քերականութեան հետ ուժ տալ մասնաւորապէս շարադրութեան, սկսելով շատ պարզ ձեւերէ:

Անցեալները հանդիպեցայ տեղական վարժարանի հայ աշակերտներու, որոնք շատ սիրուն բաներ գրած էին զանազան նիւթերու մասին, իրենց դպրոցին մէջ, աշակերտութեան իսկ ձեռքով խմբագրուած պատանեկան հանդէսի մը մէջ:Բայց երբ անոնց կ'առաջարկէի իրենց գրածին հայերէնը դրել, չուարտմի կը մատնուէին խեղճերը, չէին կրնար նախադասութիւնը շարունակել:

Պիտի խնդրէի ազգապահպանման «շարժուն դպրոց» «Ցառաջ»էն որ, պարբերաբար էջ մը յատկացնէր պատանիներու բաժնին, այդ սիւնակներուն մէջ, տալով անոնց գրութիւնները այնպէս ինչպէս որ գրած են — պայմանաւ որ ծնողներ բարի ըլլան չմիջամտելու ! — եւ յետոյ, ստորեւ տալ անոնց ճշդիւթ գրուածքը, ուղղագրական, քերականական եւ շարադրական, որպէսզի բացայայտ իրենց սխալը տեսնեն, առաջնութեան մրցանակներով ալ բարոյապէս քաջալերելով զանոնք:

Մարմնակրթանքը երէկ եւ այսօր

Ինչ կազդուրիչ երեւոյթ է դիտել սեւաչեայ պարմանուհիներու մարզանքը բաց դաշտի վրայ, կենսատու օդին մէջ:

Պահ մը, հանգիստառեսին հոգին կը պայծառանայ, սիրտը կ'ուռի: Մանաւանդ երբ տարէց է, արիւնը նոր թափ կ'առնէ, ի տես իրար զերազանցելու նախանձախնդրութեան:

Միւս կողմէ, ինչ դառն տպաւորութիւն կը կրէ նոյն բարեմիտ հայ մարդը երբ, նեղ, ապականեալ սրահներու մէջ, զգլխիչ ըմպելիներով լի սեղաններու շուրջ համախմբուած կը տեսնէ նոյնպէս պարմանուհիներ եւ պատանիներ, անձնատուր վատառողջ հաճոյքներու որոնք անդղալաբար կը մաշեցնեն իրենց մարմինը եւ կը խաթարեն նկարագիրը:

Տարրական խմաստութիւնը կը պահանջէ չափաւորութիւն մը, ներդաշնակութիւն մը հաստատել կեանքի վայելքներուն միջեւ, փոխանակ ամբողջովին անձնատուր ըլլալու այս կամ այն մարզանքին, հաճոյքին:

Մարմնակրթանքը իր դործնական միջոցներով մէկ մասը կը կազմէ առողջ եւ ազնուացնող վայելքներու: Մանաւանդ ազդու դարման մը երիտասարդական մոլութեանց դէմ:

Ամէն օր մեր ապրած երկիրներու մէջ կը տեսնենք թէ ինչ մեծ հետաքրքրութիւն ցոյց կուտան բոլորն ալ, հսկայական վարկեր բանալով եւ անհաշիւ դրամարներ ծախսելով, խոպան եւ քարքարուտ վայրեր ընդարձակ մարզադաշտներու վերածելով, յարատեւօրէն զարկ տալով մարզական շարժումին: Ծողովուրդը եւ մամուլն ալ կ'ընծայեն ամէն աջակցութիւն:

Օրաթերթերու, շաբաթաթերթերու ու ամսաթերթերու սիւնակներէն կը յորդին խանդավառ նկարագրութիւններ եւ պէսպիսուն պատկերներ, որոնք խորապէս կ'ազդեն երիտասարդութեան վրայ:

Մենք ալ 1918ին Պոլսոյ մէջ ունեցանք մարզական Միութիւն մը որ հետզհետէ աճեցաւ եւ ծաւալեցաւ, բազմաթիւ մասնաճիւղերով:

Միութեան հիմնադիրներուն նպատակն է, մէկ դրօշի տակ համախմբել, բոլոր մարզական խումբերը եւ մանաւանդ համախմբել նորահասները, առանց սեռի եւ դաւանանքի խորութեան:

Հասարակութիւն ալ ջերմապէս գնահատեց այս ձեռնարկը, ընծայելով ամէն աջակցութիւն: Պարբերական մարզահանդէսներուն եւ ողիմպիականներուն իրենց հովանաւորութիւնը կ'ընծայէին պատրիարքներ եւ ուրիշ ականաւոր անձեր, քաջալերական խօսքերով:

Շարժումը արձագանգեց նաեւ նորագաղթ հայրենիքին մէջ, ուր երկու մարզիչներ, Վահան Զերազ եւ Եղնիկ Քալունի գործօն աշխատանքներ կատարեցին:

Շարժման ղեկավարները ուրախ եւ հպարտ էին, տեսնելով շարքերու յարաճուն խտացումը եւ երիտասարդութեան խանդավառութիւնը: Ազգային հպարտութիւնը կը բարձրանար, երբ կը տեսնէր հայկական դրօշին ծածանումը օտարազգի դրօշներու կարգին:

1922ի արտագաղթէն վերջ, Հ. Մ. Ը. Մ.ն ալ դարձաւ տարադիր:

Շատ չանցած, վերակազմութեան փորձեր կատարուեցան ամէն տեղ: Մեր գաղութին մէջ ալ, 1923ին կարելի եղաւ բաւական թիւով մարզիկներ համախմբել եւ հետզհետէ վերահաստատել շարքերը: Օտարներն ալ ուշադրութեամբ կը հետեւէին սարքուած մրցումներուն եւ սկաուտական խաղերուն:

Այստեղ ալ ժամանակ մը ի պատուի էր եռադոյներ որ կը ծածանէր մարզահանդէսներուն ու զանազան մրցումներու եւ խաղերու առթիւ: Եւ հպարտ էր հայ մարզիկը, իր առնական կեցուածքով:

Դժբախտաբար զանազան թիւրիմացութիւններ եւ դաւեր պղտորեցին շարժումը, որ պառակտուած է մասնաւորապէս մեր գաղութին մէջ: Այս տխուր իրականութեան վրայ կազդուրիչ պատկեր մը կը ներկայացնէ Սուրիա-Լիբանանի Հ. Մ. Ը. Մ.ը, Ծունաստանի կազմակերպութեան հետ:

Բաղդատելով երէկն ու այսօրը, երբեք չենք բացասական երեւոյթներէն: Եղած մասնաճիւղերուն հետ, կազմուած է Հայ Մարզական Միութիւնը, նախաձեռնութեամբ խումբ մը նախկին մարզիկներու, ինչպէս հաղորդուեցաւ «Ցառաջ»ի մէջ (8 ապրիլ): Անոնց նպատակն է վերարծարծել մարմնակրթանքի սէրը նոր սերունդին մէջ, վառ պահելով ազգային ոգին:

Միութիւնը հետզհետէ յառաջ կ'երթայ եւ կիրակիէ կիրակի նոր անդամներ կ'արձանագրուին, քննութենով սիրելի բժիշկ Արթոյի կողմէ: Ասոնք անմիջապէս կը յանձնուին կրթական նախարարութեան կողմէ տրամադրուած վարիչ մասնագէտին, որուն հրամանին տակ կը մարզուին հարիւրաւոր մարզասէր պատանիներ: Փարիզեան չէզոքի Հայ Աբեղաչներն ալ իրենց խմբապետուհի Օր. Գլխկեանի առաջնորդութեամբ կուգան ու կ'օգտուին իրենց ընծայուած այս դեղեցիկ պատեհութենէն, մասնակցելով զանազան խաղերու:

Միութիւնը վերջերս մեծ յաղողութիւն մը եւս ձեռք բերաւ, բարեկամներու չնորհիւ, երկրորդ մարզադաշտ մը ապահովելով:

Ուրեմն մարզասէր երիտասարդութեան կ'իյնայ բոլորուիլ այս կազմակերպութեան շուրջ, աւելի զարկ տալու համար անոր:

Սիրելի նոր սերունդ եւ պատանի, մի վարանիր դալ: Ժամանակդ ի զուր մի վատներ, պարապ դրօսանքներով որոնք անդադարար կը տակրաժնեն մարմնիդ դեղեցկութիւնը, եւ կ'աղճատեն նկարագիրդ:

Գնա առողջարար ու մաքուր օդին մէջ, բաց եւ լայնածիր դաշտի վրայ, կենսատու անուշ ապահովելով մարմինդ զարդացուր, ու զօրացուր մկաններդ, ներդաշնակ չափերով:

Իսկ դուն, սիրելի ծնողք, քաջալերէ հարապատներդ որպէսզի օգտուին այս փրկարար չարժումէն եւ զանազան առաւելութիւններէն: Եթէ ձեր զաւակը համարձակութիւնը չունենայ անձամբ ներկայանալու, բունէ թեւէն ու բեր, ինչպէս ժամանակին իր սրտի հատորիկը սիրող ծերնողքը ներկայանալով որեւէ արհեստաւոր վարպետին, կ'ըսէր·

— Վարպետ, առ զաւակս արհեստ սորվեցուր ոսկի ապարանչան անցուր ձեռքին: Միսը քեզի, իսկ ոսկորը ինծի:

Այսօր ալ կրնաք ըսել·— Առէք զաւակս, կըթեցէք մարզանքով, արծարծեցէք ազգային եւ հայրենասիրական ոգին առողջ եւ պարկեշտ քաղաքացիներ պատրաստելով:

Յուլիս 31ին տեղի պիտի ունենայ Միութեան առաջին ողիմպիական հանդէսը, իր մարզադաշտին վրայ, առաւօտեան մինչեւ երեկոյ:

ԽԹԱՆ

ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՈՐԾՈՒԻ ՐՂՕՆԸ ԵՒ ՖԻՊՐԱՆԸ

Արուեստական հիւսուածեղէններու սէնսաքան վերջերս այցելութիւն մը տուաւ Լիոն, մօտէն տեսնելու համար «րէյօնի» եւ «ֆիլբան»ի երիտասարդ բայց արդէն նշանաւոր դարձած ճարտարարուեստին վիճակը:

Այս առթիւ ֆրանսերէն թերթ մը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ·—

Վերջին երեսնամեակին արուեստական հիւսուածեղէնը մեծ չափով յառաջդիմած է, թէ արտադրութեան եւ թէ սպառումի տեսակէտէ: 1948ին արդէն 712.605 թօն «րէյօն» եւ 399.168 թօն «ֆիլբան» արտադրուած է: Քանակի տեսակէտէն արդէն առաջնակարգ տեղ կը գրաւէ բամպակին եւ բուրդին կողքին:

Պատերազմի միջոցին «համադրական կերպասները» իրերու բերումով փոխարինեցին միւս կերպասները:

Այն ատեն մարդիկ կ'աչխատէին անկայուն պայմաններու մէջ, երկրորդական, երրորդական արժէք ներկայացնող նիւթերու վրայ: Նոր ճարտարարուեստը զարգացաւ եւ կատարելագործեց իր մեթոտները, այնպէս որ այսօր երբ արտադրութեան սովորական պայմանները վերահաստատուեցան այս ճարտարարուեստն ալ կրցաւ բարկանացնել սպասուած բոլոր յատկութիւնները:

Այս նոր կերպասը կը չինուի փայտէ, որմէ խմոր մը կը կազմուի նախ, որ ապա հեղուկ վիճակի կը վերածուի, կը փրփրի օճառի պէս, յետոյ դեղին անձրեւի պէս կը թափի քիմիական լոգարանի մը մէջ, եւ կը վերածուի մետաքսեայ թելերու արծաթագոյն, եւ ի վերջոյ կերպասի:

Վօ – ան - Վըլէնի գործատունը ներկայիս աւելի չուտ արդիական քիմիական աշխատանոցի մը երեւոյթը ունի, քան նախկին գործատան մը ուր բանուորները կը դարձնէին ճռնչող կարկահները:

Փայտը կը ներկայանայ խմորի թերթերու ձեւ-

Վերջապէս, անբեկանելի կամքով փորձել անկարելին, նախ մղում տալ հայերէնախօսութեան, — ծնողներու պարտականութիւնը — որ առաջին դէնքն է այլասերման վտանգին դէմ, եւ անկէ անմիջապէս վերջ, ուժ տալ եւ ճամբայ բանալ հայերէն ընթերցանութեան եւ գրութեան, որպէսզի նորահաս սերունդը կարենայ ապագային կարդալ ու ըմբռնել իր նախնեաց գրչի մարդոց գործերը, այլապէս, անոնց վաստակը լքեալ գոյք պիտի դառնայ այս օտար հորիզոններու տակ: Ընդհակառակն, անոնցմէ, պէտք է ծնին նոր նուիրեալներ որ չարունակեն արծարծել այդ վաստակը — ճիշդ ինչպէս որ կ'ընեն այժմ, նոյն ափերուն վրայ իրենցմէ մեծերը — տալով անոր նոր բոցեր, նոր ճրագներ: Այդ ամէնը սակայն, Մեսրոպեան տառերով:

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ԽՄԲԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

Երբ ես փոքր էի եւ ծնողներս էին, հին տարուան վերջին մեծ ճաշկերոյթ էր լինում մեր տանը։ Ճաշի ժամին հոգնած, բայց ուրախ հայրս, ընդհատ եւ երբեմն էլ ոչ շատ կարգին խոսելով, մի քանի բաժակ գինի էր խմում եւ ասում. «Ես հո ասել եմ, որ ինձ մի հրաւիրէք, ես ինչ անեմ այդ ձեր ճոխ ճաշերի հետ։ Ես ինձ համար պարզ ապուր եմ ուզում, մի կտոր միս, մի քանի կարտոֆիլ, ահա եւ վերջ։ Ես ինչ անեմ ձեր ֆրանսիական ուտելիքների հետ։ Ես ինձ համար ոչ մի օգուտ չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի համ չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի հաճոյք չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի նշանակութիւն չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի արժէք չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի իմաստ չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի պատճառ չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի նպատակ չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի ուղղութիւն չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի ճանապարհ չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի ելք չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի մուտք չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի դուռ չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի պատուհան չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի տանիք չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի հիմք չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի գետին չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի երկինք չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի աստղ չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի լուսին չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի արեւ չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի լոյս չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի խաւար չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի ցուրտ չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի տաքութիւն չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի կեանք չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի մահ չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի յարութիւն չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի դատաստան չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի դատապարտութիւն չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի արդարացում չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի մեղք չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի ներում չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի աստուած չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի սատանայ չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի դրախտ չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի դժոխք չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի երկինք չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի երկիր չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի ամէն բան չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի ոչինչ չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի բան չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի բան չունեն։ Ես ինձ համար ոչ մի բան

հատուածին : Արքեպիսկոպոսը որու բնակարանը հսկողութեան տակ է, հաւանաբար ձերբակալուի :

ՀԱՄԱՁՆԱՎԱՐ երեսփոխան Մորիս Թորէզի անձեռնմխելիութիւնը վերցնելու համար դիմում եղած էր, որպէսզի դատուի 1947ին հանրային հաւաքոյթի մը մէջ իր ընդդիմախօսը ծեծած ըլլալուն համար : Ազգ. ժողովը երէկ գրեթէ կէսօր վիճաբանեցաւ այս խնդրին համար եւ քուէարկութեան դրուելով 190ի դէմ 190 արդիւնք տուաւ . այսպէս , մեծամասնութիւն չդոյանալով , մերժուած եղաւ բերուած առաջարկը : Շատ երեսփոխաններ ձեռնպահ մնացին, որպէսզի համապատասխանաւոր պետին դատապարտութիւնը պրոպականտի չծառայէ եւ բոլշեւիկ չարքերու աչքին Թորէզի դէմ «նահատակ»ի պսակ մը չհեւցնուի :

ԽՈՐՀՐԴԱԻՈՐ սուգանաւեր նշմարուած ըլլալով Միացեալ Նահանգներու ծովեզերքներուն վրայ, հետազօտութիւններ կը կատարուին :

ՆԱԽԿԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻԿՆԵՐԸ ամսոյս 26ին ցոյց մը պիտի կատարեն Շան զ'Էլիզէի կողմը, իրենց թոշակներուն յաւելումը պահանջելու համար : Կառավարութիւնը բացառաբար արտօնեց այս ցոյցը, նկատելով որ ան քաղաքական հանդամանք չունի :

ԱԶԳ. ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ նախարարութիւնը դատ բացաւ ճախակողմեան քանի թերթերու դէմ որոնք յօդուածներ եւ պատկերներ հրատարակած էին Հնդկաչինի մէջ իբր թէ Ֆրանսական բանակին կողմէ գործուած վայրագութեանց մասին :

ՕԴԱՆԱԻԱՑԻՆ չինութեանց գործարանները զորս բանուորները դրաւած էին, կանոնաւորապէս կ'աշխատին : Կառավարութիւնը մինչեւ Յունիս 28 յետաձգեց փակելու որոշումը : Հաւանաբար մինչեւ այդ կարգադրութիւն մը ըլլայ՝ 10.000 բանուոր անգործ չթողելու համար :

35 ՄԱՀԱՊԱՐՏՆԵՐՈՒ պատիժը ցկեանս բանտարկութեան վերածուեցաւ Յունաստանի մէջ : Դատապարտեալներուն չորսը կիներ են :

ՀՐԴԵՀՆԵՐ ԹՈՒՐՔԻՈՑ ՄԷՋ.— Մալաթիայէն կը հաղորդեն թէ էլազըզ քաղաքին մէջ պէնզինի մթերանոցէ մը հրդեհ ծագելով երկու մեծ պանդոկ եւ հարիւրի մօտ խանութ հրոյ ճարակ եղած են : Մեծ դժուարութեամբ կասեցուցած են բոցերը : Վնասը երկու միլիոն ոսկի կը հաշուեն :

★ Արդուինէն ալ կը հեռագրեն թէ քաղաքին հարաւակողմը Քարաօմանի մէջ հրդեհ ծագած է աւերելով անտառին մէկ մասը :

ԹՈՒՐՔ կառավարութիւնը կը հերքէ «Քուտրէթ» թերթին այն լուրը թէ՝ Իսմէթ Ինէօնիւ Ճէլալ Պայարի յանձներ է ցանկը այն մարդոց զորս կ'ուզէ եղեր որ մաքրագործումին դեմոկրատ կուսակցութեան մէջ :

1000 ՀՈԳԻ անհետացած են Ճափոնի մէջ ծածած բուռն մրրիկի մը հետեւանքով, թէ ծովու վրայ եւ թէ ցամաքի վրայ դոյացած ողողումներէն :

ՄԵԾ ՀՐԴԵՀ մը մոխիրի վերածեց Ուոչինկթընի մէկ թաղը, ուր կը գտնուէին ամերիկեան կառավարութեան մթերանոցները, նաւային ակումբը, բազմաթիւ բնակարաններ եւ վաճառատուններ :

ՎԻՃՈՒՄԻ մեծ դատ մը կը տեսնէր 16րդ պատժական տաեանը, ինչպէս գրած էինք, ուր 150ի չափ ամբաստանեալներ կային : Իսկական յանցաւորը Տօքթ. Փոթըրա մեռած ըլլալով, դատարանը դատապարտեց անոր օգնական մանկաբարձուհին 3 տարի բանտարկութեան, 25.000 ֆրանք տուգանքի եւ 20 տարի անգործութեան : Սաոր օժանդակ կնոջ՝ 1 տարի եւ 10 հազար ֆր., Տօքթ. Ժուտոն որ յաճախորդ կը ղրկէր՝ երկու ամիս բանտարկութեան : Իսկ այն կիները որոնք վիժում կատարել տուած էին, զանազան տուգանքներու դատապարտուեցան եւ բանտարկութեան՝ բայց յետաձգման պայմանով :

Սկաուտական երեկոյթ
Շավիղի սէջ

Կազմակերպուած Հայ Աւրիներու Միութեան փաթիղի շրջանի սկաուտներուն եւ երէցներուն կողմէ : Այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Salles des Fêtes de Chaville (rue de Stalingrad) :

Երգեր, պարեր , արտասանութիւններ սկաուտներուն կողմէ :

Կը ներկայացուի հայերէն,
ԽԱՓԵՓԱՁ ՍՒԱՓԻՆԸ (Les Fourberies de Scapin) :
Մուտքը 100 ֆրանք :

ԱԼԻՍ - ԼԵՒՈՆ
(COUTURE)
5 Rue d'Artois Tél. Ely. 74-74

Գարնան եւ ամառուան եղանակին համար ունեցած «Modèles»ները հաշուեյարդարի ենթարկուած են (Solde) :

ՄԻ ՍՊԱՍԷՔ ՄԱՍՆԱԻՈՐ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ

Վճարեցէք ձեր բաժնեգիները, այլապէս ստիպուած ենք դադրեցնել 1948 ապրիլ — 1949 ապրիլ պարտք ունեցող բաժանորդներուն թերթերը :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍ

Ֆր. Կ. Խաչի Իսլ լէ Մուլինոյի Խրիմեան վարժարանի ամավերջի հանդէսը, այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 20.30ին Cinéma Alhambraի մէջ, métro Mairie d'Issy :

Արտասանութիւններ, մեներգ, խմբերգ, պիտի ներկայացուի ՍԱՐԻՄ ԹԱԳՈՒՀՈՐԸ ինչպէս նաեւ երկու պալէներ ԹՈՑՐ ու ԲՈՑՐ, Ց. Թումանեանի Ծաղիկներու զարթօնքը, երաժշտութիւն Ա. Մեսումեանց, պարուսոյց տիկին Զ. Գալայճեան : Մուտքը 100 ֆրանք :

ՀՈԴԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի կեդր. յանձնաժողովը կը յայտարարէ , թէ պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի, ժամը 10ին, Ս. Ցովհ. Մկր. եկեղեցիին մէջ, նախագահութեամբ կաթող. պատուիրակ Արտաւազդ արք.ի, ի յիշատակ եւ ի յարգանս ազգային մեծ բարերար եւ Միութեան հիմնադիր ողբացեալ ՊՕՂՈՍ ՓԱՇԱ ՆՈՒԻՊԱՐԻ , իր մահուան 18րդ տարելիցին առթիւ :

ԲԱՑՕԹԵԱՑ ՍԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՋԱՀՈՒՄԲԻ

Մարսէյլ, Ալհամպրայի մէջ, չաբաթ դիշեր, 25 Յունիս, 9.30էն մինչեւ լոյս : Եղանակի ամէնէն հաճելի ժամանցը Orchestre des Salons St. Louis, Henry Bayau պարախտմբ՝ տոհմիկ տարազներով եւ երգչախումբ՝ իր ոգեւորիչ երգացանկով :

ՊՈԼՍՈՑ ՆԱԽԿԻՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի մէջ Սանուց Միութեան ընդհատուած գործունէութիւնը վերսկսելու համար, թէյասեղան մը սարքուած է, այս չաբաթ կէսօրէ վերջ , ժամը 3ին, 12 rue Cadet Պ. Ամէմեանի ճաշարանը, ուր պիտի ճշդուին Միութեան ուղղեգիծը եւ լսուին նոր առաջադրութիւններ :

Կը հրաւիրուին նախկին կեդրոնականցիները : Այս հաւաքոյթին առիթ պիտի ունենան նաեւ ընդհաւորելու իրենց նախկին ուսուցիչ Պ. Առաքել Ջաքրեանը, իրեն եղած գնահատանքին համար :

Հասցէներ ղրկել Վազդէն Անդրէասեանի 5 rue des Sables Viroflay (S. et O.), tél. Chaville 841 կամ Հրանտ Բալուեանի :

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ՄԱՐՍԷՑԼԻ վարչութիւնը կը յայտարարէ բոլոր հայ մարզիկներուն որոնք կը վախճքին 1950 Թուականի Լիսաններէն, պէտք է ներկայանան անյապաղ Միութեան հաւաքատեղին Յունիս 1—16, ժամը 7—9, ուր ներկայ են երկու քարտուղարներ : Սոյն Թուականէն վերջ բոլոր դիմումները չեղեալ կը համարուին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՑԻ Հ. Ց. Դ. Վառմեան ենթակոմիտէի դաշտահանդէսը Յունիս 10ին, Սէնթ Անտուէն օդասուն պարտէզին մէջ :

ՍԷՎՐԱՆԻ կապոյտ Խաչի դպրոցի հանդէսը Յունիս 10ին Hôtel de Franceի սրահը :

ՊՈՄՈՆԻ Ֆր. Կ. Խաչի դաշտահանդէսը Յունիս 10ին Chateau de la Roche Vertեի դեղեցիկ բարքին մէջ, St. Julien :

ՇԱՎԻԼԻ Հ. Ց. Դ. Արդուեան խումբի տարեկան դաշտահանդէսը Խանասորի հերոսամարտին առթիւ Յունիս 31 :

ՄԱՐՍԷՑԼԻ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Իշխան խումբին տարեկան դաշտահանդէսը 31 Յունիսին :

ՓԱՐԻԶԻ հայկական երգչախումբին տարեկան համերգը (ղեկավարութեամբ Ա. Պարթեւեանի , Դեկտեմբեր 11ին :

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ Հ. Ց. Դ. «Անդրանիկ» խումբը կը տօնէ Մայիս 28ը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Օթէլ Ֆրանսի մէջ : Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ : Մուտքը ազատ է :

Պ. ՁՕՊԱՆԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Այս չաբաթ օրը ժամը ճիշդ 5.30ին Հայ Ուսանողական Տան մէջ, (57 Պուլվար Ժուռտան), Պ. Ձօպանեան պիտի կատարէ իր հերթական դասախօսութիւնը, նիւթ ունենալով ՆԵՐՍԷՍ ՇՆՈՐՀԱԼԻ : Մուտքը ազատ է բոլոր հայ դրասէր ունկնդիրներուն համար : Ամառնային արձակուրդի շրջանին (Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներուն), այդ դասախօսութիւնները պիտի ընդհատուին ու պիտի վերսկսին Սեպտեմբերին :

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԳ

ԻՍԻԻ Հ. Ց. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս չաբաթ ժամը 8.30ին Խրիմեան ակումբի մէջ :

Հ. Ց. Դ. Վահան Խորէնի խումբի ժողովը այս չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, քարտուղարին բնակարանը, Վահան Խորէնի յիշատակին նուիրուած :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Ց. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

Ֆր. Կ. ԽԱՉի փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 8ին, ընկեր Սիրական Քէպապճեանի աշխատատեղը, 11 rue Elie, Gentilly : Կարեւոր օրակարգ :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Հ. Ց. Դ. Եօթնեղբայրեանի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

Թատերական մեծ ներկայացում
ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 26ին, կիրակի օր ժամը 3ին Théâtre Verdiի մէջ (56 rue d'Alger) : Ղեկավարութեամբ՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի , մասնակցութեամբ Տիկին Ռ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի եւ ՇԱՆԹ թատերախումբի մեծ պատրաստութեամբ առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսահայ բեմի վրայ կը բեմադրուի՝ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ

Օչհա - Պաղը

Ողբերգութիւն 8 պատկեր : Կիլիկիոյ հայ թագաւորութեան կեանքէն :

ՆՈՒԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԱՐԻԼՈՍԵԱՆ

151 Cours Lafayette, Lyon Հեռ. Moncey 40-55

ԼԻՈՆԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԻՆ առթիւ կը փութանք յայտարարել թէ Լիոնի եւ թէ շրջանի բոլոր հայ հաստատակութեան որ ունինք արեւելեան եւ եւրոպական մաքուր եւ ճոխ ապրանքներ եւ ըմպելիներ :

ՄԱՄՆԱԻՈՐ ԶԵՂՉ 10 %

Գնումներու համեմատ Լիոնի եւ շրջակայ հայ ժողովուրդը պիտի խմէ 45 աստիճան ՕՂի 625 ֆր. լիտրը Foireին առթիւ :

ԱՆԴԱՄ ՄԸ ԱՁԵԼԵՁՔ ՊԻՏԻ ԶՁՂՁԱՔ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ հայ ընտանիքի մը համար, որ կը բաղկանայ չորս հոգիէ , այր, կին, 8 տարեկան աղջիկ եւ երեք տարեկան մանչ զաւակէ մը, օդափոխութեան յարմար վայրի մը մէջ մէկ կամ երկու սենեակ օդասուն մէկէն մինչեւ 31 , նիսի կամ Մարսիլիոյ շրջակաները : Պայմանները հաղորդել «Ցառաջ»ին :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՑ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԲԱՑՕՒՄԸ

ՑՈՒԼԻՍ 3ԻՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ ԺԱՄԸ 9ԷՆ ԵՐԵԿՈՑԵԱՆ 10

STADE OLIER MONTROUGE, 11 RUE D'ARCUEIL , (LA VACHE NOIRE)

Դրօշի արարողութիւն, ընդհ. տողանոք, գնդախաղ, պասքէթ, վազք եւն. պիտի մասնակցին Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութիւնը, Հայ Աւրիները, Հայ Աւեն.ուչները եւ Նոր Սերունդի երգչախումբը : Հրաւիրատոմսերը ստանալ «Ցառաջ»էն, «Հայաստան»ի եւ «Արեւմուտք»ի խմբագրութիւններէն, Հ. Սամուէլ , Բալուեան, Պաբսամեան դպրատուններէն :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր. - Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Samedi 25 JUIN 1949 Շաբաթ 25 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5881-Նոր չրջան թիւ 1292 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՑԾԵՐԸ

Օսմանեան սուլթանները բան իսկ Արաբիոյ եւ կայսրութեան ծայրագաւառներուն վրայ չէին կրցած տարածել իրենց իշխանութիւնը: Տեղական սուլթաններ ունէին Քովէյթը, Օմանը եւ Մաքալլան, Էմիրներ՝ Եէմէնը, Ասիրը, Նէճտը եւ Հայիլը: Իսկ Հիճազի սուրբ քաղաքները կը կառավարուէին Մէքքէի Շէրիֆին կողմէ, իբրեւ մասնաւոր ներկայացուցիչը Խալիֆա – Սուլթանին:

Արաբ առաջին ազատագրական շարժումը տեղի ունեցաւ 1803ին, դեկավարութեամբ Նէճտի Էմիր Մեծն Սէուտի, որ Վահապի աղանդին յարած էր եւ զայն պարտադրած իր ցեղախումբերուն: Վահապիները ապստամբելով գրաւեցին Թայիֆը, Մէքքէն, Մէտինէն եւ ամբողջ Հիճազը: Անկէ անցան Պաղեստին եւ յաղթական շարունակելով իրենց արշաւանքը դէպի Սուրիա, պաշարեցին Դամասկոսը:

Սուլթանը անոնց դէմ ղրկեց Եգիպտոսի խեդիվ ալպանացի Մէհէմմէտ Ալի փաշան, որ պարտութեան մատնեց Վահապիները եւ գրաւեց անոնց մայրաքաղաք Էլ Տիւրայը: Այսպէս անփառունակ վախճան մը ունեցաւ առաջին արաբական անկախութեան շարժումը:

Երկրորդ անգամ 1831ին նոյնինքն Մէհէմմէտ Ալիի որդին Իպրահիմ փաշան, որ ապստամբեցաւ սուլթանին դէմ եւ յաղթական պարտութեան ենթարկելով օսմանեան մեծաթոր բանակը, գրաւեց Սուրիան, Կիլիկիան ու յառաջացաւ մինչեւ Տարտոսէն անդին: Սակայն 1839ին Թուրքերը եւ զբաւեցին իրենց կորսնցուցած հողամասերը:

1860ին Լիբանանի քրիստոնեաներու ջարդը պատճառ դարձաւ Ֆրանսայի միջամտութեան, Նափոլէոն Գ.ի օրով: Լիբանան դարձաւ կէս ինքնավար, քրիստոնեայ կառավարիչով մը:

Վահապիները մշտական խռովայոյզ վիճակ մէջ կը պահէին Արաբիան: Հիճազ ու Եէմէն տասնեակ տարիներ Մէհէմմէճիքներու դերեզմաններուն եղան՝ Սուլթան Համիտի թէ Իթթիհատի օրով, ինչպէս եղած էր Ալպանիան՝ Եւրոպական Թուրքիոյ մէջ, մինչեւ 1912ի Պալքանեան պատերազմը:

Արաբ մտաւորականութեան կողմէ կազմակերպուած առաջին ազգայնական շարժում մը ծընունդ առաւ 1895ին, Նահտա անունով (Զարթօնք, վերածնունդ): Սուլթան Համիտ աքսորեց չարժման կարգ մը վարիչները, որոնցմէ չատեր ապաստանեցան Եգիպտոս եւ անկէ աշխատեցան իրենց երկրի ազատագրութեան գործին: 1905ին Հիճազի եւ Եէմէնի ապստամբութիւնը գործն էր այս դաղտնի կազմակերպութեան: 1906ին «Արաբ Ազդային կոմիտէն» յուշագիր մը ուղղեց մեծ պետութեանց: 1908ին Եգիպտոսի մէջ կազմուեցաւ «Արաբ Հայրենիքի Դաշնակցութիւնը»:

Օսմանեան Սահմանադրութեան հռչակումով, 70 արաբ երեսփոխաններ մտան Պոլսոյ Մէպուսարանին մէջ, անոնցմէ մէկն էր Ամղրյորդանանի այժմու թագաւորը Ապտուլլահ, Շէրիֆ Հիւսէյնի որդին: Մեծ թիւով երիտասարդ արաբ սպաներ կային օսմանեան բանակին մէջ: Անոնցմէ չատեր արաբական դաղտնի կազմակերպութեանց անդամ արձանագրուեցան:

Պալքանեան պատերազմէն վերջ, երբ օսմանեան կայսրութիւնը անդամահատուեցաւ, երբ Հայերը Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի նախաձեռնութեամբ բարենորոգումներու խնդիրը օրակարգի վրայ դրին Փարիզի եւ Պոլսոյ մէջ, Արաբներն ալ վերջնապէս ձեւակերպեցին իրենց քաղաքական ծրագիրը 1913ի ամրան՝ Փարիզի Համարաբական Համագումարին մէջ:

Երբ 1914ի պատերազմը պայթեցաւ, օսմանեան կայսրութեան արաբ բնակիչները աւելի մեծ թիւ մը կը կազմէին քան բուն իսկ Թուրքերը: Արաբական անկախութեան հարցը բաւական հասունցած էր արդէն: Անդլիա, որ 1839էն ի վեր Աթէնի մէջ հաստատուած էր, մեծ ազդեցութիւն ունէր Հիճազի եւ Վահապիներու երկրին վրայ:

Շէրիֆ Հիւսէյնին բանակցեցաւ Անդլիացիներուն հետ, որոնք խոստացան անկախութիւն չնորհել Արաբներուն, 1915 Հոկտ. 24ի համաձայնագրով: 1916 Մայիս 9—16 Սայքս Փիքօ դաղտնի համաձայնութեամբ Ֆրանսա եւս կ'ընդունէր Արաբներու անկախութիւնը: Անդլիա եւ Ֆրանսա իրարու մէջեւ կը բաժնէին օսմանեան կայսրութիւնը:

ՏԻՐՈՒՆԻ

Տէր եւ Տիկին Շաւարշ Մխաքեան եւ իրենց զաւակը Արփիկ, եղբայրը Ժիրայր եւ քոյրը Արմենուհի Մխաքեան դժբախտութենէն ունեցած են կորսնցնելու իրենց մայրը

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԷԼՄԱՍ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

որ յաւիտենապէս փակած է իր աչքերը Յունիս 11ին, Պոլիս, երկարատեւ եւ տաժանելի հիւանդութենէ վերջ:

Ողբացեալը անձնուէր մայր, տարիներով տառապած է առաջին մեծ պատերազմի ընթացքին, ապա 1944ին իր ամուսնոյն մահուամբ, եւ այժմ կը փակէ իր աչքերը հեռու իր սիրասուն զոյգ զաւակներէն, իր մօտը իբր մխիթարութիւն ունենալով միայն իր զոհաբերող աղջիկը:

Միւռոնի հաւնդիսաւոր օրհնութիւնը

Կիրակի օր, Յունիս 5ին, Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան Անթիլիասի մայր տաճարին մէջ տեղի ունեցաւ սրբայոյս միւռոնի օրհնութեան արարողութիւնը: Սուրիոյ եւ Լիբանանի ամէն քաղաքներէն անոնախընթաց բազմութիւն մը վերաթացած էր մօտ 30.000 հոգի: Հայ ուխտաւորներ լեցուցած էին կաթողիկոսարանի չրջափակը:

Ժամը 10ին սկսաւ միւռոնօրհնէքի արարողութիւնը, որուն նախագահեց Գարեգին կաթողիկոսը, չրջապատուած Խազ եւ Մանտաեան արքեպիսկոպոսներէ, Փարէն, Զարեհ, Խորէն, Դերձնիկ, Ղեւոնդ եպիսկոպոսներէ, Վարդապետներէ, աբեղաներէ եւ բազմաթիւ քահանաներէ, որոնք եկած էին Լիբանանի, Սուրիոյ, Կիպրոսի եւ Երուսաղէմի զանազան չրջաններէն:

Միւռոնօրհնէքի արարողութեան կնքահայրութիւնը ստանձնած էր Ամերիկայէն իր եղբայրը տեսնելու համար եկած Պ. Երուանդ Քըլպէեան 4000 ոսկիի նուիրատուութեամբ: Հայրապետական ամպհովանին վերցնողներն էին՝ Պ. Պ. Միսակ Ազիբեան, Ռ. Մալխասքալեան, Լեւոն Նազարեան, Աւետիս Մանուկեան, Երուանդ Տէմիրճեան, Գրիգոր Ներսէսեան, Սարգիս Շէքէրճեան եւ Տիգրան Գալպեան, որոնք իրենց կարգին 500ական ոսկի նուիրած էին:

Ողջոյնէն ետք կը սկսի Միւռոնօրհնութեան արարողութիւնը: Նորան կը բերուի Կիլիկիոյ եւ Էջմիածնի հին միւռոնը: Շարականներու ընթերցումէն եւ արարողութեանց խորհրդաւոր հանդամանքէն խոր յուզումի կը մատնուի հաւատացեալ բիւրաւորժողովուրդը, որ ջերմեռանդ կ'աղօթէր:

Միւռոնօրհնէքի եւ պատարագի արարողութիւնները բարձրախօսով սփռուեցան տաճարէն դուրսը սպասող հաւատացեալ բազմութեանց:

Եկեղեցական արարողութեանց լրանալէն ետք, տեղի ունեցաւ թափօրի անցքը՝ կաթողիկոսարա-

---

1916 Յունիս 9ին Շէրիֆ Հիւսէյնին Արաբիոյ անկախութիւնը հռչակեց Մէքքէի մէջ եւ ինչն տարուան Նոյեմբեր 11ին պետութիւններէն խնդրեց ճանչնալ արաբական երկիրներու անջատումը Թուրքիայէն:

1918 Հոկտ. 4ին Դաշնակիցները ճանչցան Արաբներու «պատերազմիկի» հանդամանքը, իսկ 14 Հոկտեմբերին Էմիր Ֆէյսալ Հանդիսաւորապէս Դամասկոս մտնելով, խալիֆաներու պատմական մայրաքաղաքին վրայ բարձրացուց արաբական դրօշակը:

Թուրքիա չարաչար պարտուած էր: Օսմանեան բանակները ջարդուփշուր եղած էին Պաղեստինի ճակատին վրայ, զօրավար Ալէնպիի 1918 Սեպտեմբեր 19ի ընդհանուր յարձակողականէն վերջ:

Արաբական յայնածաւալ երկիրները միանդամ ընդ միշտ ազատագրուած էին օսմանեան դարաւոր լուծէն եւ արաբ ժողովուրդը, արդարօրէն հպարտ իր անցեալի քաղաքակրթութեամբ եւ մշակոյթով, կ'ողջունէր անկախ նոր կեանքի մը արշալոյսը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԻԼ

Պրիմաթի ժողովը ձախողուեցաւ

ԱՆԳԼԵՒԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՊԱՑԿԱՔ

Եւրոպայի դրամական եւ տնտեսական կացութիւնը բարելաւելու նպատակով Պրիւքսէլի մէջ առջի օր գումարուած ժողովը ձախողութեան մատնուեցաւ Անգլիոյ գանձային նախարար Սըր Սթաֆորտ Քրիփս մերժած ըլլալով նաեւ Ֆրանսայի ելմտական նախարար Պ. Փէյլի մէկ միջին բանաձեւը: Ժողովը առաջիկայ չորեքշաբթի պիտի վերսկսի Փարիզի մէջ: Նախարարները մերժեցին ուեւէ բացատրութիւն տալ:

Խնդիրը կը դառնայ Եւրոպայի ներքին վճռումներուն ձեւին վրայ, որու մէջ պէլճիական եւ անգլիական տեսակէտները անհաշտ են, իսկ Ամերիկա պէլճիոյ կողքին է:

Եւրոպայի մէջ, պահանջատէր եւ պարտատէր պետութիւններ կան: Պէլճիքա պահանջ ունի Անգլիայէն որ զայն չէրնար վճարել ապրանքով, ուստի Պէլճիքա դրամ կը պահանջէ որպէսզի իր պէտքերը դնէ ուրիշ երկիրներէ: Անդլիա կը մերժէ այն վախով թէ այդչափ դրամ եթէ իր երկրէն դուրս ելլէ, իր ոսկիի պահեստը պիտի վնասուի: Անդլիա կ'ուզէ ոսկիով մասնակի վճարում մը ընել պայմանաւ որ Պէլճիքա ապահովէ որ դինները պահպանուին ու չիոխուին: Եւ որովհետեւ Պէլճիքա դիներու վրայ պետական հակակչիռ չունի եւ առեւտուրը ազատ է հոն, չի կրնար այդ ապահովութիւնը տալ: Նաեւ կը վախնայ որ երբ սթերլինը արժեզրկուի, իր ստանալիք ոսկին կորուստ պիտի ունենայ:

Միացեալ Նահանգները կողմնակից են Պէլճիքայի եւ կ'ուզեն որ փոխանակ դրամական համաձայնութիւնները երկու երկիրներու մէջ կատարուելու Եւրոպայի համար դրամական փոխանակութեանց որոշ չափ մը դրուի:

Անգլիա տնտեսական նեղ կացութեան մատնուած է, որովհետեւ մէկ կողմէ պարտք ունի Պէլճիոյ, իսկ միւս կողմէ իր արտածումները դէպի Ամերիկա պակսած են: Ասոր փոխարէն ինք ալ պակսեցուց ամերիկեան ապրանքներուն դնումը, ինչ որ հաճելի չէ բնականաբար Ամերիկայի: Այս պայմաններուն մէջ յոռետեսութիւն կը տիրէ Անգլիոյ դրամական վարկին պահպանման մասին եւ նոյնիսկ կարծողներ կան որ երկու տարիէն սթերլինի պահեստը պիտի սպառի: Այժմ Փարիզի հրապարակին վրայ սթերլինը աւելի պակաս արժէքով կը ծախուի, քան պաչտօնական սակը: Անգլիոյ պետական արժէթուղթերը կ'իյնան: Այսուհանդերձ կառավարութիւնը կը յամառի պահել իր դրամին արժէքը: Այս է ելմտական նախարարներու ժողովին ձախողութեան պատճառը: Այս ժողովին կ'անդամակցին Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Պէլճիքայի ելմտական նախարարները եւ Ամերիկայի կողմէն Մարշըլի ծրագրին դեսպան Հարրիմանն:

«ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄԵՂՐԱԼՈՒՍԻՆԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ»

Ամերիկեան օժանդակ նախարար Վիլլար Թորփ յայտարարեց թէ «յետպատերազմեան տրնտեսական յարաբերութեանց մեղրալուսինը վերջացած է: Համաչխարհային հրապարակին վրայ մրցումի հակառակութիւններն ու վէճերը կը սկսին վերածնիլ: Ազգայնական ձգտումները նոր ուժգնութիւն մը ստացած եւ առեւտրական երկկողմանի փոխանակութիւնները կը սպառնան մեծ նաչնորհի վերածել կարգ մը հրապարակներ, փոխանակ չփումներ միայն հաստատելու: Ցարդ, բոլոր երկիրները արտադրութեան տաղնապի մը մէջ էին եւ չէին խորհեր թէ օր մը դերարտադրու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

նի բակին չորս կողմէն: Քահանայ հայրեր ուսամբարձ տարին Ս. Միւռոնի կաթսան:

Թափօրին մասնակցող բարձրաստիճան կրօնաւորները կը կրէին Լուսաւորիչի Աչը եւ զանազան ուրիշ մասունքներ:

Դարեր չարունակ իր պապենական եկեղեցիին ու հաւատքին կառչած մեր ջերմեռանդ ժողովուրդը, թափօրի անցքին, մեծ երկիւղածութեամբ կը մօտենար Ս. Միւռոնի կաթսային, անոր հպելու եւ անկէ լուսաւորուելու խոր հաւատքով:

Ս. Միւռոնի կաթսան այնուհետեւ տեղաւորուեցաւ տաճարին խորանին առջեւ ու հնարաւորութիւն տրուեցաւ ժողովուրդին մօտէն տողանցելու անոր առջեւէն, մինչեւ ուշ աւուն:

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԹԻՒՈՎ ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ՇԱԼՈՒԻԶԱՒԻ

(ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՑ ԲԱՐԲԱՌՈՎ)

Հեղինակ՝ ԲԱԳԱՐԱՏ ԱՃԵՄԱՃԵԱՆ, որուն ուրիշ մէկ վէպը՝ «ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ» կը փնտռուի մինչեւ հիմա:

ՔՈՂԱՐԿՈՒԱԾ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Վարչաձեւը՝ հայրենիք չէ, ինչպէս որ կուսակցութիւնները՝ ազգ չեն:

Հայրենիքն եւ ազգը՝ յաւիտենական են, անփոխնելի իրենց բովանդակութեամբ եւ անսահմանի ըմբռնումովը, մինչդեռ, վարչաձեւը եւ կուսակցութիւնները ժամանակաւոր եւ փոփոխական են, թէ՝ բովանդակութեամբ եւ թէ՝ ձեւով:

Մարդկային միտքը իր յառաջդիմութեան զանազան ժամանակաշրջաններուն, կը ստեղծէ նոր վարչաձեւեր, նոր կուսակցութիւններ՝ համաձայն ժամանակի պահանջներուն եւ ըմբռնումներուն: Անոնք միջոցներն են, սահմանուած հայրենիքի եւ ազգի բարօրութիւնն ու երջանկութիւնը ապահովելու, բայց, երբեք զանոնք փոխարինելու:

Այս շատ տարբական բացատրութեամբն իսկ, անկարելի է հայրենիքի եւ ազգութեան ըմբռնումներուն պարտադրել՝ վարչաձեւն ու կուսակցութիւնները:

Բոլշեւիզմը, շուրջ երեսուն տարիներէ ի վեր, կը փորձէ չրջել ընդունուած այս ընդհանուր սկզբունքները: Ան իրեն յատուկ դաստիարակիչ միջոցներով, կը ձգտի ազգ եւ հայրենիքին տալ նոր բացատրութիւն:

Հայրենիքը առանց վարչաձեւի եւ ազգը առանց կուսակցութեան, անընդունելի տեսակէտ մըն է խորհրդային աշխարհին մէջ: Այլ նաեւ դաւաճանութիւն եւ աններելի յանցանք:

Կայ դեռ աւելին:

Բոլշեւիկեան ըմբռնումով, վարչաձեւն ու կուսակցութիւնը, ընդհանուր բացատրութիւններ չեն երբեք: Անոնք ունին իրենց յատուկ եւ ճշդուած նշանակութիւնները:

Ռուսական հայրենիքը՝ իրենց համար արժէք եւ նշանակութիւն ունի, երբ խորհրդային է իր վարչաձեւով: Տարբեր վարչաձեւ մը, ըսենք օրինակ, միապետական կամ հանրապետական՝ Ամերիկեան ըմբռնումով, կը կորսընգնէ ռուսական հայրենիքի դաղափարը, իր բովանդակ նշանակութեամբը:

Նոյնն է նաեւ կուսակցութեան ըմբռնումը: Բոլշեւիզմէն դուրս, որեւէ կուսակցութիւն անընդունելի է եւ դատապարտելի:

Նուազ չհադրդռութեամբ պիտի մօտենայինք այս վարդապետական հարցին, եթէ ան իր անմիջական արձագանգները ձգած չըլլար մեր իրականութեան մէջ եւս:

Հայրենիքի եւ ազգութեան մասին վէճը, մեր ամենօրեայ անհատակացողութիւններու, պայքարի եւ կռիւներու, դլխաւոր հիմքը կը կազմէ:

Շնորհիւ բոլշեւիկեան պրոպականտի, անապատ ազբիւրներուն, եւ իրենց դործադրած իրաւատուկ մեթոտներուն, անոնք կը ձգտին մթագնել հայութեան մէջ հայրենիքի եւ ազգութեան առդծ դաղափարները:

Մեկնելով Հայաստանի փաստական դոյավիճակէն, եւ Հայկ. Դատի ներկայ անյապաստ ընթացքէն, անոնք չեն վարանիր օդտադործել դաղթահայութեան հայրենասիրական զդացումները, ի նպաստ իրենց ընդհանուր նկատումներուն:

Կեղծելով եւ քաղաքկելով բոլշեւիկեան հայրենամերժ եւ ազդամերժ դաւանանքը, անոնք լայնօրէն կը շահադործեն, մեր հայրենակարօտ բազմութիւններու հոդեկան անձկութիւնը:

Միջազդային ներկայ չփոթ վիճակին մէջ, Հայաստանի դոյութեան եւ բարդաւաճման համար, Ռուսաստանի դերը, «նախախնամական» իրողութիւն մը ներկայացնելով, կը ձգտին ահաբեկել հայ մարդու միտքն ու հոդին:

— Պիտի կործանի Հայաստանը եւ ոչնչանայ հայութիւնը, առանց Սթալինի հովանաւորութեան եւ հայրական դուրդուրանքին: Ան զոհ պիտի երթայ թրքական եւ արեւմտեան միացեալ ճակատի յարձակողականին, առանց Խորհրդային Միութեան աջակցութեան:

Մօտաւորապէս այս ընդհանուր խմաստն ունին բոլոր սովէթասէրներու ամենօրեայ դրաւոր եւ բանաւոր յերիւրանքները եւ դատանցանքները:

Դաշնակցութիւնը «հակահայաստանեան» ներկայացնելու իրենց խելագար ճիգերուն մէջ, ընդհանուր խօսքեր կան միայն եւ բոլշեւիկեան բանաձեւեր:

Սխալ պիտի ըլլար ենթադրել թէ անոնք միշտ եւ բոլոր պարագաներուն մէջ անընդունակ են ըմբռնելու իրենց պատճառաբանութեամբ տակրութիւնը: Նոյնքան սխալ՝ կարծել թէ ոգէտ են իրենց հարցադրութիւններու մէջ:

Միակ ճշմարտութիւնը այն է, որ իրենք ստանձնելով Դաշնակցութեան դէմ պայքարելու պարտականութիւնը, կը վախնան այս պայքարին մէջ՝ հետեւողականութենէ:

Կապել վարչաձեւը հայրենիքի դաղափարին, իսկ կուսակցութիւնը ազդութեան — ըսինք արդէն — վարդապետութիւն մըն է որ իր անունն եւ հեղինակն ունի:

Պաշտպանելու համար այս վարդապետութիւնը՝ իրեւ ազդային դաւանանք, տեսական պարդ եւ տարտամ համակրութենէ մը աւելի, տարբեր պարտադրանք մըն ալ կը թելադրէ հայ մարդուն:

Մանաւանդ, որ այդ վարդապետութեան դէմ կը մատնանշուի տեւականապէս Դաշնակցութեան «հակահայաստանեան եւ ազդակործան» դաղափարը:

Ցոյց տալու համար այս կեղծ եւ հակասական վերաբերմունքը, դիմենք իրենց իսկ վկայութիւններուն:

Երեք տարի վերջ

Շուտով կը լրանայ Սեվռի Մուրատեան վաւժարանին վերաբացման երրորդ տարին: Կը դըտնուինք ամառնային արձակուրդների նախօրեակին:

Այս առթիւ ակնարկ մը՝ կարդ մը երեւոյթներու վրայ:

Վերջին պատերազմը անդրադարձաւ նաեւ փոքրիկներու վրայ: Ցամենայն դէպս ցնցումներ տեղի ունեցան եւ այսօր ալ անոնց հետքերը կը մնան: Տղաքը սկսան իրենց խաղերով արտայայտել թնդանօթներու եւ օդանաւերու դղրդոցը, զնդացիրներու համաչափ զարկերը:

1946—47 ուսումնական տարին երբ բացուեցան դպրոցի դուռները, վաթսունի չափ փոքրիկներ մրրիկի նման ներս թափեցան: Տղաքը սկսան հորթի նման ցատկռտել պարտէզին մէկ ծայրէն միւսը, ծառերու ճիւղեր կարտել: Մէկ ճիւղը մէջքին կապած իբրեւ հրացան, միւսը իբրեւ դաշոյն, երրորդը բազուկի վրայ երկարած իբրեւ ձեռնառումբ, ուրիշներ սրածայր փայտերով սուինամարտի եղած կամ թուղթէ օդանաւեր արձակած, եւն.:

Մէկ խօսքով կատարեալ իրարանցում: Տղաքը քրտնաթաթախ եւ անդադար կը ցատկռտէին ու կ'աղմկէին առանց ուշադրութիւն դարձնելու հրահանգներու սուլիչներուն որ անլսելի կը դառնային իրենց ժխորին մէջ:

Զբօսանքի վերջաւորութեան զանդակի ձայնէն փոխանակ կարգի կանդնելու՝ դասարան երթալու համար, իւրաքանչիւրը կը ջանար քանի մը չրջան աւելի վազել, կամ «սուրը թշնամու կուրծքին խրել» եւ յաղթանակով դասարան վերադառնալ:

Դասարանի մէջ՝ սերտողութեան պահերուն եւ իրիկուան ազատ ժամերուն, տղոց վառ երեւակայութիւնը կը սլանար դէպի Արեւ ու Լուսին, այնտեղ՝ Պերլին — Ստալինկրատ, ճապոնական կղզիներէն մինչեւ Ամերիկա:

Տղաքը իրենց երեւակայութիւնը աւելի խօսուն դարձնելու համար, «պատերազմ կը սարքէին» թուղթերու կամ գրատախտակին վրայ: Երկու բանակներ դէմ դիմաց, հրասայլերը շարուած, օդանաւերը վերեւէն, Դագէսեանը, Գիլիբեան կամ ուրիշներ դասարանի մէջտեղը կանգնած, թուղթը կամ կաւիճը բռնած, կը յօրինէին պատերազմի տեսարաններ եւ կը պատմէին անընդհատ:

Այդ ժամերուն դասարանի մէջ կը տիրէր կատարեալ լռութիւնը որովհետեւ աշակերտներ լարուած ուշադրութեամբ կը լսէին Դագէսեանի կամ ուրիշներու չատախօսութիւնները: Իսկ վարդապետ կամ հսկիչ, առիթէն օգտուելով կը նըստէին, քիչ մը հանգիստ տալու համար իրենց ոտքերուն եւ կոկորդին:

Թէեւ քիչ մը ցած ձայնով, բայց խօսակցութիւնը կը չարունակուէր ննջարաններու մէջ: Բացատրութիւն կը կազմէին այն վայրկեանները երբ տղաքը լռութեամբ աղօթքի կը կանդնէին:

Տղոց մէջ «պատկառելի» տեղ կը գրաւէր չարդել – փչրելու տրամադրութիւնը՝ սկսած ննջարաններէն, սեղանատունէն մինչեւ դասարանները:

Ցաճախ լուսամուտներու ապակիները կը կոտրէին, լուսամփոփները օդը կը բարձրանային: Թէ ինչ քաչեցին թիկնաթոռները դասարաններու մէջ, քանի տանեակներով կոտրեցին, Աստուած պիտէ: Այդ աւերածութեան առաջքը առնելու համար դպրոցի տեսչութիւնը ստիպուեցաւ աթոռները վերածել հաստատուն նստարաններու:

Տղոց մէջէն նկատելի էին նաեւ անկիրթ չարժուձեւեր եւ տղեղ արտայայտութիւններ եւ խօսքեր: Սակայն այդ բոլորը աստիճանաբար սրբագրուեցան:

Դասերու մասին աւելորդ էր խօսիլ: Ճիշդ նըման էր դայլի գլխին աւետարան կարդալուն: Հայերէն կարդալ ու խօսիլը ծանր բեռ էր ու ձանձրոյթ, որմէ ամէն դնով կ'աշխատէին խուսափիլ:

Ահա մօտաւորապէս այն աշակերտութիւնը որ ընդունուեցաւ, երեք տարի առաջ, երբ վարժարանը կը վերաբացուէր:

Շատ բան փոխուած է այդ օրէն ի վեր: Այսօր աշակերտները այն չեն ինչ որ երէկ: Բայց, կայ ուրիշ հարց մը որ լուսաբանութեան կը կարօտի: Օրինակի համար, առնենք լեզուներու խնդիրը, (հայերէն, ֆրանսերէն, իտալերէն եւ անգլերէն):

Վերջին երկու լեզուներու հարցը պարզ է եւ բացատրութեան չի կարօտիր, կը մնան առաջինն երկուքը՝ հայերէն եւ ֆրանսերէնը, առաջինը իբրեւ մայրենի եւ երկրորդը իբրեւ պետական լեզու: Այս երկուքէն ո՞րը պիտի ըլլայ հիմնականը եւ ո՞րը օժանդակ: Այս հարցը երբեմն խորհրդածութեան առիթ կը դառնայ:

Ուրիշ խնդիր մը եւս.— Ծնողներ գիտնալով Մխիթարեաններու արժանիքը, իրենց զաւակները կ'ուղարկեն այս վարժարանը, դլխաւորապէս հայերէն տրուելու համար: Բայց ահաւասիկ ընդունելութեան օրերուն՝ հայրիկը, մայրիկը, քոյրիկը եւ աղբարիկը.— դպրոցի օդասուն պարտէզին մէջ, հովասուն ծառերու տակ նստած, թուրքերէնով երկար բարակ պատմութիւններ կ'ընեն իրենց աշակերտ զաւկին հետ:

Երբ հարց կուտաս աշակերտին թէ հայրիկդ հայերէն գիտէ՞:— Այո, պարոն, կ'ըլլայ պատասխանը: Մայրի՞կը: — Նոյնպէս, իսկ քոյրիկը եւ աղբարիկը — բառականաչափ գիտեն:

Այսպէս, ամբողջ ընտանիքը հայերէն խօսիլ գիտէ, բայց թուրքերէն կը սահեցնեն: Եթէ մինչեւ ընդունելութեան օրը, փոքրիկները իրենց ճլլլուն հայերէնով հոգիի բերկրանքով կը լեցնեն, ընդունելութեան ժամերէն բերկրանքը զայրոյթի կը փոխուի:

Անչուշտ խօսքս բոլոր ծնողներու մասին չէ: Կան չատեր որոնք հայերէն կը խօսին եւ կը խրախուսեն իրենց զաւակները: Ինդիրը այն է որ ծնողներու խօսած լեզուէն, զաւակները զդալապէս կ'աղդուին եւ այդ աղդեցութիւնը երեսուն կուդայ նոյնիսկ դպրոցին մէջ:

Այստեղի երիտասարդութեան մէջ ֆրանսախօսութեան ծաւալը եւ խորութիւնը բոլորիս յայտնի են: Ներելին ու աններելին իրար չխառնելու համար, յիշենք Մուրատեան վարժարանի նախկին Աշակերտներու Միութիւնը, որու անդամներէն չատերը մինչեւ այսօր ալ անուշ յիշողութիւններով կապուած են դպրոցի հետ եւ իրենց բարոյական օժանդակութիւնը չեն խնայեր:

Ձենք կասկածիր որ իրենք որքան անթերի ֆրանսերէն, նոյնքան հայերէն գիտեն:

Արդ, չմեխ փոքրիկներ հարց կուտան՝ թէ ինչո՞ւ նախկին աշակերտներ հայերէն չեն խօսիր:

Նոյնքան արդարացի պիտի ըլլար եթէ նախկին սանները հարց տան՝ թէ ինչո՞ւ ներկայ աշակերտները — մանաւանդ բարձր դասարաններու մէջ — կը խուսափին հայերէն խօսելէ:

Երկու խօսք ալ դպրոցի պաչտօնեաներու մասին, որոնք ամբողջ օր գործ ունին աշակերտներու հետ:

Ոմանք՝ փառք Աստուծոյ, ֆրանսերէնէ լուր չունին եւ թերեւս այդ պատճառով ալ աշակերտներու հետ հայերէն կը խօսին: Ոմանք քաջ գիտեն՝ հայերէն, ֆրանսերէն եւ անգլերէն, բայց միշտ հայերէն կը խօսին:

Կան այնպիսիներ որոնք (եթէ չեմ սխալիր) հայերէնը աւելի լաւ գիտեն քան ֆրանսերէնը, բայց աշակերտներու հետ կը խօսին ֆրանսերէն: Նոյնիսկ եթէ դպրոցի մէջ դտնուի ռուսերէն գիտցող աշակերտ, այդպիսին առանց դժուարութեան կրնայ խօսակից պաչտօնեայ դտնել եւ մոռնալ գիտցած հայերէնը:

Եւ երեւակայել որ վարդապետները, մանաւանդ հայր Սահակը, օրն ի բուն «տղաք հայերէն խօսեցէք» ըսելով կը պատին: Մինչեւ որ իրիկուն քաչուին իրենց սենեակները:

Ինչպէս կը տեսնէք, գրեթէ բոլորս ալ մեր յանցանքը ունինք, իւրաքանչիւրիս աչքի մէջ փոքրիկ չիւղ մը կայ: Եթէ չանանք մեզ անհանգստացնող չիւղը հանել առանց ուրիշի աչքի մէջ դեռան փնտռելու, այն ժամանակ ազգապահպանման խօսքերը դործի կը փոխուին:

Աչակերտներ չուտով տուն պիտի վերադառնան, երեք ամիս պիտի վայելեն ծնողներու դուրդուրանքը, եթէ այդպէսդուրդուրանքներըհայերէնով արտայայտուին դարձեալ մեծ դործ պրած կ'ըլլան:

Եթէ աշակերտներու ծնողները հայերէն խօսին, զաւակը անպայման հայերէնով կը պատասխանէ, քոյրիկ եւ աղբարիկը աստիճանաբար կը մասնակցին խօսակցութեան, օտար լեզուն, մանաւանդ թուրքերէնը քայլ առ քայլ տեղի կուտայ եւ հայերէնը կը դրաւէ անոնց տեղը: Եթէ քիչ մը սրթռուն ըլլանք եւ պարտադրենք մեր զաւակները որ դոնէ մէկ ժամ հայերէն կարդան, այն ժամանակ առանց իրենց դիտցածը մոռնալու դպրոց կը վերադառնան:

ԲԻՒԶԱՆԴ

ՍԷՐՏԱՆի պարտութիւնը անճնասպանութեան մղեց երիտասարդ նկարիչ մը՝ Ժան Ժորժ որ Նիւթական նեղ կացութեան մէջ էր: Բարեկամներ դան այդ վիճակէն փրկելու համար կ'առաջարկեն կազմել ալպոմ մը Սէրտանի յաղթանակները պարունակող որուն ծախքը եւ սպառումը իրենք կը ստանձնէին: Բայց նկարիչը լսելով Սէրտանի պարտութիւնը յուսահատեցաւ եւ ինքզինքը չուտով մը կախեց Նոյէ փողոցի իր սենեակին պատուհանէն:

Հայկ. կեանքը Միւնիխի մէջ

Միւնիխ.— Շատ մը առիթներով նկարագրած ենք, մեր փոքրիկ գաղութին, Միւնիխի ազգ. կեանքին անմխիթար վիճակը: Երկու երեք հարիւր ցիրուցան տարագիրներ, իրարմէ մղոններով հեռու՝ գուրկ IROի հովանաւորութենէն, գուրկ եկեղեցիէ, դպրոցէ, ակումբէ մշակութային միութիւններէ, առհասարակ կրթութենէ, փոքր ու մեծ միշտ գատապարտուած ճուրմամի: Կան անչուշտ, ազգասէր, քիչ շատ զարգացած, անձնուէր ու նախանձախնդիր հայրենակիցներ, որոնք ազգապահպանման գործին լծուած են ու կաբելին կ'ընեն, սակայն անոնք սակաւաթիւ են, կարիքը մեծ, միջոցները նեղ:

Դժբախտաբար Շթութկարտի մեր Ազգ. Կեդր. կոմիտէն, որ Գերմանահայ տարագիրներուն, հովանաւորող միակ մարմինն էր, իր ճամբարի չքնաղիկէն դուրս եղած ազգակիցներուն վիճակով չզբաղեցաւ, երբ այդքան հնարաւորութիւններ, ունէր, եւ այնքան դիմումներ եղան իրեն, դռնէ Միւնխէնի փոքրաթիւ Հայերը ճամբարի մէջ գտեղելու համար: Եթէ այդ հնարաւոր չէր, դէթ միջոցներ ձեռք պիտի առնէր, ուսումնագուրկ երախաներուն ու պատանիներուն տհմիկ կրթութեան համար, երբ ինք ճամբարի մէջ դպրոց, եկեղեցի ունէր, եւ հեղիակութիւն կը վայելէր իրրեւ գերմանահայ տարագիրներու պաշտպան:

Մեր ազգ. մեծ ժողովը ամէն տեղ արժանի հանդիսաւորութեամբ կը ժողուին եւ կը յարդուին.— Վարդանանց, Ապրիլ 24, Մայիս 28: Սակայն, գաղութը ոչ փոքրիկ սրահ մը, ոչ դպրոց, ոչ ալ ատաղձ ունի, յարդանքի իր բաժինը բերելու համար: Բարեբախտաբար, աֆակղմեան ձախակողմեան կամ յառաջդիմական մտահոգութիւններ չունինք հոս: Կրթեալ կամ թերակիրթ ամէն Հայ, ազգային ոգիով թրծուած, հայրենիքի մասին նոյն խոհալն ու սէրը ունի, ինչպէս Սփիւռքի բոլոր առողջ մտածող, հայրենասէր ազգակիցները:

Տնտեսական կեանք.— Շատ մը Հայեր, հակառակ իրենց լաւ արհեստներուն, մասնագիտութեանց, եւ ամէն տեսակ սեւ աշխատանքի յանձնառութեան, բացարձակապէս անզործ են: Օտարներուն գործ չիտար տեղական ժողովուրդը, բացայայտ «պոյքոթ»ի ձեւով: Թշուառութիւն եւ հիւանդութիւն աւերներ կը գործեն: Արտասահմանէն զրկուած, պատահական ծրարները բաւարար չեն, մեղմելու համար տիրող կարիքը:

Մինչ Շթութկարտի ճամբարէն մեր Հայրենակիցները հետզհետէ էֆիթէֆիթներ ստանալով, սկսած են Ամերիկաները փոխադրուիլ, Միւնիխէն տակաւին մէկ բնտանիք իսկ, չէ արժանացած այդ բախտին, դռնէ այս անել կացութենէն փրկուելով, երթալ աշխատելու համար: ANCHAն եւ մեր Ամերիկայի ազգակիցները կրնան հասկնալ որ, Լագերներէ դուրս անպաշտպան D. P.ները անկրող են երկար տեն դիմանալու անգործութեան: Ցիշեալ լագերներուն մէջ դէթ պնակ մը տաք ապուր, վառելանիւթ, բժշկ. խնամք կը տրանան, եւ տան վարձքի մտահոգութիւնը չունին:

Միւնիխը թէեւ գուրկ է կազմակերպութիւններէ, սակայն ունի, անհատներ, որոնք անցեալին մէջ թէ ներկայիս, նիւթապէս ու բարոյապէս օգտակար եղած են ու կ'ըլլան հայ հասարակութեան, միանգամայն Հայու վարկը բարձր պահելով յաչս օտարներուն:

Առանց մէկին է, Մաքս Պարոնեանը, Պուլկարահայ մեծ ընտանիքի մը զաւակը: Ան 1945էն առաջ իսկ ափ մը ազգասէր հայրենակիցներ չուրջը հաւաքելով կազմած էր Հայ Կ. Խաչը, եւ նախանձամութեան դեր կատարած, չրջաններէն Միւնիխ դաղթող թշուառ ազգակիցներու դեռեղման ու ապրուստին համար, անոնց մասնաւոր ինքնութեան թուղթեր տալով, ճամբորդութեան եւ դրծի դիւրութիւններ ստեղծելով:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՃՇԴՈՒՄ.— Փարիզի աղքատախնամին Ան. Տիմիթրիեւիչ Ռոմանովի մահուան 25 տարեդարձին առթիւ, Ռուսական Ազգային Միութեան Փարիզի մասնաճիւղը ճաշկերոյթ մը կազմակերպած է Ռուսական Ազգային Տան մէջ, որուն ներկայ պիտի գտնուին Ռուսական Ազգային Միութեան նախագահ Ն. Տիմաշեւ, Ռուսական Ազգային Տան տնօրէն Ն. Ռոմանովա եւ ուրիշներ:

ՍՊԱՍՈՒՄ

Ա՜խ, գնացիր ու յետ չեկար,
Զբնաղ Լուսիկ՝ հրեշտակ անգին,
Ցոյժ տարաժամ, այսքան երկա՞ր —
Դու մնացիր ո՞ր մէկ ճամբին:

Ուշ գիշերին՝ սեւ ու խաւար,
Սպասումն ինձ յաւէտ ընկեր,
Հոգուս մէջ ցաւրտ եւ հողմավար —
Մի ահաւոր դող էր ընկել:

Ու անմեկին ամէն ձայնից
Ես աչք բացի սրտահեծծ...
Զով զեփիւռի սոսափիւնն իսկ,
Քո գալուստը ինձ ահտեց:

Եւ դու չեկար... երբե՛ք, երբե՛ք:
Բայց թողեցիր այնքան յուշեր,
Որ ես գերուած, մոլար եւ ախ՛
Քեզ սպասեմ ամէն գիշեր ...

Գ. ՍԻՄԵՈՆԱԿ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԴՈՒՐՍ ԱՆՊԱՇՏԱՆ D. P.ՆԵՐԸ ԱՆԿՐՈՂ ԵՆ ԵՐԿԱՐ ԱՏԵՆ ԴԻՄԱՆԱԼՈՒ ԱՆԴՈՐԾՈՒԹԵԱՆ:

Ցիշեալ լագերներուն մէջ դէթ պնակ մը տաք ապուր, վառելանիւթ, բժշկ. խնամք կը տրանան, եւ տան վարձքի մտահոգութիւնը չունին:

Միւնիխը թէեւ գուրկ է կազմակերպութիւններէ, սակայն ունի, անհատներ, որոնք անցեալին մէջ թէ ներկայիս, նիւթապէս ու բարոյապէս օգտակար եղած են ու կ'ըլլան հայ հասարակութեան, միանգամայն Հայու վարկը բարձր պահելով յաչս օտարներուն:

Առանց մէկին է, Մաքս Պարոնեանը, Պուլկարահայ մեծ ընտանիքի մը զաւակը: Ան 1945էն առաջ իսկ ափ մը ազգասէր հայրենակիցներ չուրջը հաւաքելով կազմած էր Հայ Կ. Խաչը, եւ նախանձամութեան դեր կատարած, չրջաններէն Միւնիխ դաղթող թշուառ ազգակիցներու դեռեղմանն ու ապրուստին համար, անոնց մասնաւոր ինքնութեան թուղթեր տալով, ճամբորդութեան եւ դրծի դիւրութիւններ ստեղծելով:

Հոս առհասարակ մեծ լուութեան մէջ մինակս, ինձմէ շատ առաջ մեռած ուրիշ Հայու մը քարին տակը կը նստիմ ու կը սպասեմ Գաբրիէլին:

Եթէ օր մը վրաս քար մը դնեն, տապանաքարս ի՞նչ կրնայ ըլլալ, կը մտածեմ ես. անունս եւ ծննդեան ու մահուան թուականներս... բայց ծննդեան թուականս իսկ անորոշ է... Հայութեան բազմաթիւ կարմիր թուականներէն մէկուն մէջ, սեւ օր մը, երբ մեր օճախը մարեցաւ, այդ թուականն ալ կորսուեցաւ մեր ընտանեկան Աստուածաշունչին ու ծննդեան հետ... Վերջապէս, մեծ կորուստ մըն ալ չէ այդ բանը: Դէթ ես խնամուած ու տեղը նշանակուած գերեզման մը կ'ունենամ ահա մինչ ծնողքս ու շատ մը ծնողներ անթաղ ու անդերեզման մնացին Հայ եղած ըլլալուն մեղքին համար... Ու մեռելոցի օր մը չգտնուեցաւ մէկը, որ դեղձուկ տէրտէր մը եւ ափ մը վայրի մանիշակ տանէր անոնց վրայ...

Աւազէ խճուղիի կոնակէն փրթող ոտնաձայն մը կ'ընդհատէ մտածումներուս թելը ու կը դարձէ ուշադրութիւնս: Նշանն է, գինով բարեկամս Թրջած է մինչեւ ոսկորները: Գլխէն ու մաղերէն ջուրը կը հոսի վար ու իր ափհար սպիտակ դէմքը թաց է: Չի կրնար ուղիղ քալել եւ ձեռքը բռնած գինիի չիշէն կում մը իսկ խմելու ալ տեղ չունի:

Քովը վազեցի՝ ըսելու համար, որ դառնայ ետ, չորցնէ վրան գլուխը, տաքցնէ սառած մէջքն ու կոնակը, քանի ուշ չէ: Բայց անօգուտ, ան եկաւ հողակոյտիս քով եւ ձեռքի չիշին պարունակութիւնը թափեց վրաս, յետոյ սկսաւ երգել ...

Գինովի իր այդ երգը տխուր ժպիտ մը բերաւ դէմքիս: Տարիներ առաջ, իր իսկ խնդրանքով Հայտնին քառեակ մըն էի սորվեցուցած իրեն: Ահա այդ քառեակը կ'երգէր.

«Երբոր մեռնիմ, լուացէք զիս գինիով,
Սպիտակ տեղ՝ կոճ ու գինի երգեցէք:
Օրհի յարութեան թէ որ ըզգէ զիս գտնել,
Գինետունին դուռին տակը փորեցէք»:

— Այդ կէսը նոթ առնեմ, որ չմոռնամ, — ըսաւ ծանօթ ու թաւ ձայն մը քովէս:

Գաբրիէլն էր:

Ուրախացայ ու սեղմուեցայ հրեշտակապետի լայն ու սպիտակ թեւին տակ: Կորսուելէ վերջ, իր հայրը գտնող տղու մը պէս ուրախացայ, եւ ճամբայ ելանք ...:

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

(5րդ եւ վերջին մաս)

ԶԱՑՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՆԵՐԿԱՑՑԱՑՈՒՄԸ

Տէմին.— Առենէ մը ի վեր Տէմինը իր նախապատերազմեան եռուղեռը կը վերապրի: Իրարու կը յաջորդեն ձեռնարկներն ու տօնակատարութիւնները: Բարենշան երեւոյթ մը որ կը քաջալերուի ժողովուրդին կողմէ:

Շաբաթ իրիկուն Հ.Յ.Դ. Տան սրահը կը յորդէր խուռն բազմութեամբ:
Շատեր ոտքի վրայ մնացին մինչեւ վերջ:

Այս կատարեալ յաջողութիւնը պէտք է վերադրել ոչ միայն Կապոյտ Խաչի վայելած ժողովրդականութեան, այլեւ այն յարատարարութեան՝ թէ հասոյթը պիտի յատկացուէր մեր դպրոցին: Վերջապէս բոլորը կը զգան անհրաժեշտութիւնը հայեցի դաստիարակութեան ու զօրավիդ կը հանդիսանան այդ նուիրական գործին:

Անտարակոյս, ձեռնարկին յաջողութեան նպաստեցին նոյնպէս դերակատարները: Մանաւանդ Պօղոս Տէր Պօղոսեան եւ Նուպար Պօտուրեան սիրուած դէմքեր են:

Ներկայացուեցաւ Սիմոն Էքմէքճեանի (Գրէմ Սիմօն) «Տայի Կարապետ կամ Ամերիկահայ փեսացուն» կատակերգութիւնը, պոլսական կեանքէ:

Նախ քան ներկայացումը Տիկին Գ. Փափազեան մանաճիւղի կողմէ մամուլը չնորհակալութիւններ յայտնեց ներկաներուն եւ դերակատարներուն:

Ներկայացումը արդիւնք էր դերակատարներուն զոհողութեան ու երկարատեւ պատրաստութեան: Պօղոս Տէր Պօղոսեան հակառակ սիրող մը ըլլալուն, անգամ մըն ալ հաստատեց իր բեմական ընդունակութիւնները, ստանձնելով թէ ներկայացման դեկավարութիւնը եւ թէ Տայի Կարապետի փափուկ դերը: Անվարան կարելի է ըսել որ անոնց Տայի Կարապետի հարազատ դիմագիծն ու էութիւնը: Նուպար Պօտուրեան, որու թատերական զգայուն ջիղը կը կազմէ humourը բնական կերպով մարմնացուց Օգսէնի ծանօթ տիպարը: Շատ դնահատելի խաղարկութիւն ցոյց տուին նաեւ Տիկին Աչխէն Պօյաճեան՝ Սաթէնի, Օր. Ազատուհի Առաքելեան, (Անդինէ), Ժիրայր Պառաւեան (Տէր Սարգիս) եւ Աւագ Լուսարեւեան (Ժիրայր), կազմելով ներդաշնակ ամբողջութիւն մը որ արժանացաւ բուռն ծափերու:

Գովելի է Յր. Կ. Խաչի վարչութիւնը, իսկ Տիկին Ժամկոչեանի ժրաջան աշխատանքը վեր ամէն գնահատանքէ :— Գ. Պ.

ԳՈՂԵՐ մտնելով Ալհամպրա թատրոնը, զբաստենեակի արկղէն տարած են մէկուկէս միլիոն ֆրանք:

թեան պիտի հասնէին։ Եւրոպայի տնտեսական կացութիւնը դժուար լուծելի խնդիրներ կը յարուցանէ »։

Թորփ առանց անուն տալու ակնարկել ուղեց Անգլիոյ որ կ'ընդդիմանայ գերմանական եւ ճապոնական արտածութեանց զարգացման որ կը սպառնան իր շուկաներուն ։

ԻՐԱՆ - ԻՐԱՔ ԴԱՇՆԱԳԻՐ

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ Յունիս 23ին Իրան եւ Իրաք ստորագրած են փոխադարձ օգնութեան եւ խաղաղութեան դաշինք մը աշխարհի այն չրջանին համար որ դիրենք կը շահագրգռէ : Երկու երկիրները միանգամայն կնքեցին առեւտրական եւ մշակութային համաձայնութիւն մը երկու երկիրներու տնտեսական յարաբերութիւնները դիւրացնելու եւ աւելցնելու համար : Որոշեցին նաեւ իրենց ներկայացուցիչները բարձրացնել առաջին կարգի դեսպանութեան ։

ՌՈՒՍԵՐԸ ԻՆՁԵՐ Կ'ԸՍԵՆ

Գերմաններու կողմէ Ռուսիոյ դէմ յարձակման ութերորդ տարեդարձին առթիւ Սորհրդային Միութեան բոլոր թերթերը սիւնակներ կը նուիրեն, եղած քայլութեանց եւ զոհողութեանց աստիճանը վեր հանելով ։

Մոսկուայի ձայնասփիւռը խմբագրականի մը մէջ կ'ըսէ հետեւեալը ։—

« Սորհրդային Միութեան դէմ հիթլէրական յարձակման տարեդարձը մեր բարեկամներուն եւ թշնամիներուն կը յիշեցնէ ընկերվարութեան երկրին անխորտակելի ուժը որ կարող է մահացու հարուած մը տալ աշխարհկործանարար ամէն յարձակումներու : Ովկիանոսի միւս կողմը աշխարհակալութեան նոր յաւակնոտներ կան, ճարտարապետութեան եւ դրամատիրական մեծամեծները որոնք կը պատրաստեն նոր պատերազմ մը, համաձայնութեամբ իրենց Անգլիացի, Ֆրանսացի եւ ուրիշ պաշտօնակիցներուն » ։

ՓԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ, այսինքն Իսրայէլի եւ արաբ երկիրներու խնդրին մասին Ֆրանսա-Անգլիա խորհրդակցութիւն մը պիտի կատարեն Յուլիս 5ին Լոնտոնի մէջ, ուր Յուլիս 10ին Պ. Պեւին պիտի խորհրդակցի արաբ եւ Իսրայէլի պետութեանց մօտ անգլիական դեսպաններուն հետ ։

ՊԵՐԼԻՆԻ երկաթուղիի աշխատաւորները չեն ուզեր գործի սկսիլ վախնալով որ Սովիէթական իշխանութիւնները պիտի ուզեն դիրենք պատժել, ինչպէս որ սպառնացած են Ռուսերը ։

★ *Ամերիկայի արտաքին նախարարը յայտարարեց թերթերուն թէ փարիզի ժողովին մէջ արեւմտեանները յարձակողականի սկսան, իսկ Սորհրդային Միութիւնը աւտպանողականի վրայ մնաց : Պէտք է չարունակենք այդ ընթացքը, անչարժութիւնը նահանջ կը նչանակէ : Այսչափ միամիտ չենք հաւատալու համար թէ Պերլինի պաշարումը չպիտի վերսկսի, եթէ Ռուսերը հաւատան թէ այդ բանը կրնայ ծառայել իրենց չահերուն ։*

ԿՈՓԱՄԱՐՏԻԿ ժաք Հայրապետեան որ Պերլինի միջազգային մրցումներուն մէջ յաղթող հանդիսացած էր, պիտի մարտնչի յառաջիկայ երեքչարթի, 28 Յունիս, Ֆօսթուր Սէն Տընիի Սանթրալին մէջ, Լուիճի Սկանէլլիի հետ ։

ՓԱՐԻԶԻ Հայ Մարզական Միութիւնը պարտադիր կերպով կը հրաւիրէ իր մարզիկները ներկայ գտնուիլ այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին մարզադաշտին վրայ եւ յանձնել իրենց երկու նկարները : Բոլոր այն ֆութպոլի հետեւողները որ դաշտ չգոյութեան պատճառաւ բացը մնացած էինեւկամ օտար խումբերու մէջ արձանագրուած, ներկայանան նոյն օրը արձանագրութեան համար : Լիսամները պիտի ստորագրուին Յունիս 28ին ։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՅԵՐԵԿՈՑԹ

կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, 26 Յունիսին ժամը 4էն 11, 19a rue Caumartin,métro Madeleine ou Opéra :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հայ Կապոյտ Խաչի դաշտահանդէսը, 17 Յուլիսին ։

ՄԻ ՍՊԱՍԼԻՔ ՄԱՄՆԱՒՈՐ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ

Վճարեցէք ձեր բաժնեգիննները, այլապէս ստիպուած ենք դադրեցնել 1948 ապրիլ — 1949 ապրիլ պարտք ունեցող բաժանորդներուն թերթերը ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ։— Հ. Բ. Ը. Միութեան եւրոպայի կեդր. յանձնաժողովը կը յայտարարէ, թէ պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի, ժամը 10ին, Ս. Յովհ. Մկր. եկեղեցիին մէջ, նախագահութեամբ կաթող. պատուիրակ Արտաւազդ արք.ի, ի յիշատակ եւ ի յարգանս աղգային մեծ բարերար եւ Միութեան հիմնադիր ողբացեալ ՊՕՂՈՍ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐԻ, իր մահուան 18րդ տարելիցին առթիւ ։

ԲԱՑՕԹԵԱՅ ՍԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳԱՀՈՒՄԲԻ

Մաքսիմ, Ալհամպրայի մէջ, չաբաթ դիշեր, 25 Յունիս, 9.30էն մինչեւ լոյս : Եղանակի ամէնէն հաճելի ժամանցը Orchestre des Salons St. Louis, Henry Bayau պարախումբ՝ ազգային տարազներով եւ երգչախումբ՝ իր ոգեւորիչ երգացանկով ։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ՄԱՐՍԷՑԻ վարչութիւնը կը յայտարարէ բոլոր հայ մարզիկներուն որոնք կը փափաքին 1950 Թուականի լիսանները, պէտք է ներկայանան անյապաղ Միութեան հաւաքատեղին Յուլիս 1—16, ժամը 7—9, ուր ներկայ են երկու քարտուղարներ : Սոյն Թուականէն վերջ բոլոր դիմումները չեղեալ կը համարուին ։

Պ. Ա. ԹԱՓՈՒԼԵԱՆ կը նուիրէ 500 ֆրանք, պանէօ Քաշանի Նոր Սերունդին ։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԸ ԻՍԻ ԼԷՄՈՒԼԻՈՆՑԻ ՄԷՋ 25 Յունիս չաբաթ դիշեր, ժամը 8.45ին, Թաղապետական թատրոնին մէջ (Մէզոն տիւ Բէօվրը) : Ա. անգամ ըլլալով ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ, մասնակցութեամբ՝ Տիկին Ս. ՆՇԱՆԵԱՆԻ, Օր. Մ. Էքիզեանի, Քնար եւ Այտա Ազնաւուրեաններու, Ա. Գմբէթեանի, Ն. Մարգարեանի եւ Ա. Գառնիկեանի կը ներկայացնէ՝ Փարիզի մէջ մեծ յաջողութիւն գտած՝ Ժան Էզառի

ԲԱԲԱ ԼԸ ՊՕՆԱՌ

Ընտանեկան ցնցող գօմէտի տռամ 4 արար : Թարգմ. եւ բեմադրութիւն՝ Տրդատ Նշանեանի : Տոմսերու դիները խիստ ժողովրդական : Ա. 150 ֆրանք (թիւով), 100 եւ 75 ֆր., (ոչ թուադր.) : Տոմսերը կանխաւ ապահովել բոլոր հայկական սրճարաններէն եւ դերձակ Վարդուկեանէն, 7 ավ. Վիքթոռ Քիւսօն ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Մ. Ռ. ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

կը. 26 Յունիս, 1949 ժամը 15էն 22

Սեւրի Մուրատեան վարժարանի պարտէզներուն մէջ : Հասոյթը պիտի յատկացուի վարժարանին մէջ չքաւոր եւ յառաջադէմ սաներ պահելու ազգային նպատակին ։

Ընտրեալ զեղարուեստական բաժին, որ պիտի տարածուի բարձրախօսներու միջոցաւ ։

Ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ ։

Հրաւիրատոմսերու համար դիմել Պ. Պ. Հրաչեանին 6 rue Lamartine, Ա. Տարօնեան 115 rue d'Aboukir եւ Սեւրի Մուրատեան վարժարանը ։

Ուշադրութիւն ։— Անձրեւի պարագային նախատեսուած է հսկայական վրան մը, որ պիտի պատսպարէ ամբողջ դաշտահանդէսը ։

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նկարիչ ԿԱՐԱՊԵՏ Ա. ՄՈՄՃԵԱՆի Բ. ցուցահանդէսը, Յուլիս 14էն 15, Կալըրի տը լա Սիթէի մէջ, 41 Quai de l'Horloge, métro Pont Neuf :

Կը ցուցադրուին փարիզեան տեսարաններ (Vieux coins de Paris) : Ցուցահանդէսը բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ, բացի կիրակիէ, պաշտօնական բացումը 1 Յուլիսին ժամը 3ին ։

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ Հ. Ց. Դ. «Անդրանիկ» խումբը կը տօնէ Մայիս 28ը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Օթէլ Ֆրանսի մէջ : Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ : Մուտքը ազատ է ։

ԾԻՐՇԱՏԾՏ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի մանչասիւղի դաստիսօսութիւնը այս երեքչարթի երեկոյ ժամը 8.30ին Patronage Laïque-ի սրահին մէջ, Place d'Europe: Կը խօսի ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՍՀԱԿԵԱՆ : Կը հրաւիրուի Ալֆորվիլի երիտասարդութիւնը ։

ՊԱՆԵԼՕՑԻ Նոր Սերունդի Մուրատ խումբը կը հրաւիրէ իր մանանաճիւղին բոլոր անդամները եւ համակիրները ժամը 8ին, սովորական ակումբը, երկուշաբթի 27 Յունիս : Դասախօսութիւն կ'ընկեր ԹՈՐՈՍԵԱՆի կողմէ : Նիւթ «Ներկայ Հայաստանը» ։

ԻՍԻԻ Հ. Ց. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս չաբաթ ժամը 8.30ին Արմենեան ակումբի մէջ : Հ. Ց. Դ. Վահան Որբէնի խումբի ժողովը այս չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, քարտուղարին բնակարանը, Վահան Որբէնի յիշատակին նուիրուած ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Ց. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ ։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ փոքր տ'Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 8ին, ընկեր Սիրական Քէպապճեանի աշխատանոցը, 11 rue Elie, Gentilly : Կարեւոր օրակարգ ։

ԿՐԸՆՈՊԻ Հ. Ց. Դ. Եօթնեղբայրեանի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին ։

Թատերական մեծ ներկայացում

ՄԱՐՍԷՑԻ ՄԷՋ

Յունիս 26ին, կիրակի օր ժամը 3ին Théâtre Verdi-ի մէջ (56 rue d'Alger) : Ղեկավարութեամբ՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի, մասնակցութեամբ Տիկին Ռ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի եւ ՇԱՆԹ թատերախումբի մեծ պատրաստութեամբ առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսահայ բեմի վրայ կը բեմադրուի՝ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ

Օչիև - Պաղր

Ողբերգութիւն 8 պատկեր : Կիլիկիոյ հայ թագաւորութեան կեանքէն ։

ՖՈՒԹՊՈԼԻ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ

Ալֆորվիլի քաղաքապետական դաշտին վրայ, այս կիրակի, փարիզի Հ. Մ. Մ.ի Ա. եւ Բ. խումբերը կ'ընդդիմ Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. եւ Բ. խումբերու : Առաջին մրցում ժամը 2ին ։

Հաղորդակցութեան միջոց Charenton Ecolesէն առնել 103 թիւ օթօպուս եւ իջնել Rue de Seine:

ԾԱԽՈՒ Է

Կօշկակարի լօքալ մը ֆօրս մօթրիսով, դիւրամատչելի պայմաններ :

Դիմել Պաղտասարեան եղբայրներուն, 2 rue de Terras, Marseille:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ հայ ընտանիքի մը համար, որ կը բաղկանայ չորս հոգիէ, այր, կին, 8 տարեկան աղջիկ եւ երեք տարեկան մանչ զաւակէ մը, օդափոխութեան յարմար վայրի մը մէջ մէկ կամ երկու սենեակ օգտատոս մէկէն մինչեւ 31, Նիսի կամ Մարսիլիոյ չրջակաները : Պայմանները հաղորդել «Յառաջ»ին ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dumesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

Սկաուտական երեկոյթ
Շավիլի մէջ

կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան փարիզի չրջանի սկաուտներուն եւ երէցներուն կողմէ : Այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Salles des Fêtes de Chaville (rue de Stalingrad) :

Երգեր, պարեր, արտասանութիւններ սկաուտներուն կողմէ :

Կը ներկայացուի հայերէն,
ԽԱԲԵՒԱՑ ՍՊԱՓԻՆԸ (Les Fourberies de Scapin) :
Մուտքը 100 ֆրանք ։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՑ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԲԱՑՕՒՄԸ

ՑՈՒԼԻՍ 3ԻՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՒՏՈՒ ԺԱՄԸ 9ԷՆ ԵՐԵԿՈՑԵԱՆ 10

STADE OLIER MONTROUGE, 11 RUE D'ARCUEIL, (LA VACHE NOIRE)

Դրօշի արարողութիւն, ընդհ. ժողանցք, գնդախաղ, պասքէթ, վազք եւն. պիտի մասնակցին Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութիւնը, Հայ Արիները, Հայ Արեւուշները եւ Նոր Սերունդի երգչախումբը : Հրաւիրատոմսերը ստանալ «Յառաջ»էն, «Հայաստան»ի եւ «Արեւմուտք»ի խմբագրութիւններէն, Հ. Սամուէլ, Բալուեան, Պարսամեան դրատուններէն ։

ՅԱՌԱՋԸ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր. , Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. G.C.P.Paris 1678–63

Dimanche 26 JUIN 1949 Կիրակի 26 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5882–Նոր շրջան Թիւ 1293

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍՍԱԿԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԲ ՄՈՄՆ ԷՐ ԼՈՑՍԸ

Գ. Զօհրապ, տակաւին երիտասարդ, կը յայտարարէր 1883ին, այն օրերու թերխաչ հայերէնով.

— «Լուսաւորութեան շաւիղին մէջ հազիւ թեւակոխող մեր ազգին համար կը վախենիմ թէ մի գուցէ չափէն աւելի զօրաւոր լոյս մը յանկարծակի վնասէ երկարատեւ մութին վարժուած աչքերուն»: («Երկրագունդ»):

Բանավէճի մը առթիւ արտասանուած այս խօսքը պատգամի մը տպաւորութիւնը կը գործէ այսօր, երբ կը նայինք մեր բոլորտիքը: Եւ աւելի հեռուն: Ծովերէ ծով: Մինչեւ լեռն Արարատ:

Արդարեւ, կը թուի թէ աւելի սրատես էինք եւ իմաստուն, երբ իրրեւ լոյս ունէինք հասարակ մոմն ու ճրագը:

Աչքն ու միտքը ցոլքեր կ'արձակէին անոնց դողդոջուն շողերուն տակ: Եւ աշխարհայեացքի փորձերը, ստեղծագործութեան ճիղերը որ կը կատարուէին գիշերային ութութեամբ, շատ աւելի հարազատ էին:

Մոմավառ ճրագները յանկարծ զարմանալուսազնուշ շառագունաներ: Եւ ահա տեսէք ողբերգութիւնը «երկարատեւ մութին վարժուած աչքերու»:

Փոխան պայծառ, ինքնահոս շողերու՝ պըղտոր ցոլացումներ: Շրջապատի լոյսերէն փոխառնուած կայծկլտուքներ, որոնք ամէն բանէ առաջ խարխափում եւ ծուլութիւն կը մատնեն:

Մոմին լոյսը զոնէ որոշ տարածութիւն մը լուսաւորելով, կը մղէր աւելի ամուր կոխել գետինը: Ու թեւատալ երեւակայութեան:

Մխեղոյն առեն ուժ կը ներշնչէր: Կը թելադրէր ճամբան գտնել սեփական ուժերով: Այլ մանաւանդ սրել պարտականութեան դիտակցութիւնը:

Ամէն պարագայի մէջ, մարդ կը վարժուէր ամփոփուելու եւ դործելու: Պատասխանատուութիւններ ստանձնելու:

Մինչդեռ, ահա «չափէն աւելի զօրաւոր լոյս մը» խեղկատակութեան մարզանքներ կատարել կուտայ ուսումնական կոչուած դասուն:

Բազմազան տիպարներ կը ծփան ակնախիղ լոյսերու յորձանքին մէջ, անոնց ալիքներուն վըրայ, բարձրանալով կամ սուզուելով:

Կան որ պահելով իրենց ինքնուրոյն, հասուն անհատականութիւնը, կ'օգտուին յորդահոսան ճառագայթներէն: Կը ջանան կայծեր յուշտակել, իւրացնել եւ ծառայեցնել ժողովուրդի, հայրենիքի բարօրութեան: Գրականութեան, դիւութեան եւ արուեստի զարգացման:

Ուրիշներ, տարուբեր՝ բոցավառ հոսանքէն, կ'ոստոստեն անոր ցոլքերուն տակ, արեւահար աչքերով: Եւ իրականութեան վրայ կը նային լուսաթաթախ, այսինքն քնաթաթախ:

Այսպէ՞ս է որ, ամէն տեղ կը տեսնենք բազմալոյս աչքեր, ոլոր – մոլոր նայուածքներով: Բիբեր՝ շլացած յողդողդուն լոյսէն եւ կորսնցուցած իրենց բնական յստակութիւնը:

Մարդիկ լուսաւորութեան, յառաջդիմութեան թռիչքները կը չփոթեն տօնավաճառներու հրահաղութեանց հետ:

Մուքէն յանկարծ դէպի լոյս ցատկելով, չըմորելով, մոլորելով անոնք հասած են տեղ մը ուրկէ անդին լայն կը բացուին իմաստակութեան եւ ապիկարութեան փոսերը:

Այլեւս որո՞ւ հոդ բեռ մը չալկել: Ակօս բանալ: Մասնակցիլ ամենօրեայ վարուցանքին:

Նստէ պատուհանիդ առջեւ եւ իմաստութեան կայծոռիկները արձակէ, առանց մասներդ մոխիրը թաթխելու:

Եւ կամ, լարէ ուժերդ, մարելու համար այն ճրագները որ կը պլպլան ճամբուդ վրայ, յանուն տարագիր բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան:

Մենք այսպէս չէինք, երբ մոմն էր լոյսը: Երբ արհեստ չէր վերածուած թուղթ մրոտելը: Երբ իրական հերկ էր որ կը կատարուէր, ծաղկեցնելու համար ազգային ածուն:

Շատ չուտ մոռցանք թէ ինչ որ պիտի չահին տարագիր բազմութիւնները՝ պիտի ըլլայ մեր ձեռքով:

Եւ եթէ կորսնցնենք՝ մե՛ր մեղքով:

Շ.

«Ցուսաբեր»ի չեմփիոն կառուցումը

Եգիպտոսի մեր պաշտօնակից «Ցուսաբեր»ի տան յատակագիծերը պատրաստ ըլլալով՝ «Ցուսաբեր»ի Մշակութային Ընկերակցութիւնը որոշած է անմիջապէս ձեռնարկել շինութեան աշխատանքներուն:

Յատակագիծերու մշակումը մրցումի դրուած ըլլալով՝ ճարտարապետ Պ. Տիգրան Գաբրիէլի յատակագիծը արժանացած է առաջին մրցանակի եւ որդեգրուած իբրեւ հիմ, ապա այս յատակագիծը վերամշակուած է ճարտարապետ Պ. Հայկազ Շերբինեանի կողմէ, գործակցութեամբը ճարտարապետ Պ. Հրազդան Պալեանի:

«Ցուսաբեր»ի Մշակութային Ընկերակցութիւնը լիայոյս է, որ թէ Եգիպտոսի եւ թէ այլ գաղութներու մեր ազգակիցները իրենց յօժարա – կամ նուէրներով պիտի աջակցին այս մեծ ու կարեւոր գործի իրականացումին:

Շէնքին կառուցումը իր եօթը յարկերով պիտի արժէ մօտ 35 հազար եղ. ոսկի, առանց հաշուելու չէնքին դեռինը, որ արժան է 12.500 եղ. ոսկի, այս վերջին գումարը լրիւ վճարուած է արդէն:

ՊՈԼՍՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ պատրիարքական վարչական գործերու անօրինութիւնը դիւրացնելու նպատակով խորհրդական մարմին մը կազմուած է ծանօթ ազգայիններէ, տեղապահին հաւանութեամբը: Այս մարմինը պիտի քննէ պատրիարքարանի հինգ տարուան հաշուական դործառնութիւնները եւ տեղեկագիր մը պիտի պատրաստէ:

Շինչլիի դերեզմանատան քաղաքապետութեան կողմէ դրաման խնդիրն ալ ուսումնասիրելու համար մասնաւոր յանձնախումբ մը կազմուած է:

ՁԻՆԱՍՏԱՆԻ ներկայ կացութեան առջեւ իրենց բռնելիք ընթացքը որոշելու համար Ամերիկա եւ Անգլիա կը խորհրդակցին:

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐՆ ու Եւրոպացիները իրարու մօտեցնելու նպատակով 1909ին կազմուած էր Ֆրանքեւամերիկեան կոմիտէ մը, որ իր քառասնամեակին առթիւ սարքած է ամերիկեան ազգերու համաժողով մը Փարիզի մէջ: Համաժողովին կը մասնակցին Ամերիկայէ 22 ազգերը: Ժողովատեղին է Ավընիւ Ֆրանքլէյն Րոզվէլթի 9 թիւ չէնքը որ պիտի ըլլայ Ֆրանքեւամերիկեան բարեկամութեան եւ ուսական կեդրոնը: Ժողովը բացուեցաւ առջի օր Պ. Խոուար Էլիոյի նախագահութեամբ: Բազմաթիւ օտար ծանօթ դէմքեր եկած են, որոնք հիւր պիտի ըլլան Ֆրանսայի եւ հանդէսներ պիտի սարքուին իրենց ի պատիւ: Բանախօսութիւններ պիտի ըլլան մշակութային եւ տնտեսական հարցերու վրայ:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՑ փոխ վարչապետ եւ համայնավար կուսակցութեան նախագահ Բաքոդի յայտարարեց թէ չարքերը ամբացնելու համար 200.000 հոգի, այսինքն իսկական թիւին 100ին 18, վտարուած են համայնավար կուսակցութենէն որ տակաւին լեցուն է լրտեսներով, օտարի գործակալներով եւ դրդռիչներով:

ՃԱՓՈՆԻ եւ համայնավար Չինաստանի միջեւ առեւտրական փոխանակութիւններ կատարելու հրաման տուին ամերիկեան իշխանութիւնները Ճափոնի կառավարութեան:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ համար կազմուելիք խորհրդարանային ընտրութեանց չափիսիրդեան մասնակցիլ Պերլինի Գերմանները, երեք կառավարութեանց հրամանին համաձայն: Պերլինցիք միայն դիտողներ պիտի կրնան ղրկել հոն:

ՊԵՐԼԻՆԻ երկու չրջաններուն միջեւ առեւտրական փոխանակութիւնները սկսած են արդէն:

ՀՐԱՆԻԻԻ բաչխումը 100ին 20 պակսեցուց կառավարութիւնը նախընտրութիւն ունեցող ինքնաշարժերուն համար, որով անոնք իրենց մնացորդ պէտքը պիտի հոգան աւելի սուղ վճարելով ազատ շուկայէն:

Եւրոպայի տնտես. տագնապը

ԱՄԵՐԻԿԱ ԿՐ ՊԱԿՍԵՑՆԷ ԱՆԳԼԻՈՑ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆԸ

Առաջիկայ Զորեքշաբթի օր Փարիզի մէջ կը դումարուի Եւրոպայի տնտեսական խորհրդաժողովը որուն Պրիւքսէլի մէջ բրած նիստը ձախողած էր: Պիտի մասնակցին ութը նախարարներ եւ արդիւնքը պիտի ներկայացնեն ընդհ. ժողովին զոր կը կազմեն Մարշըլի ծրագրէն օգտուող 19 ազգերու ներկայացուցիչները:

Խօսած էինք տնտեսական հակառակութեանց մասին: Անգլիա չընդունիր պահանջատէր Պելճիքայի առաջարկը իր պարտքը սթերլինով կամ ոսկիով վճարելու համար, վախնալով իր վարկին անկումէն: Պելճիքա կը պահանջէ քիչ մը ազատականութիւն դնել ու Եւրոպայի մէջ դրամներու փոխանակելիութիւն մը ընդունիլ, գէթ մասամբ: Ֆրանսայի մէկին առաջարկն ալ մերժեց Անգլիա:

Զորեքշաբթիի նիստը վճռական հանգամանք պիտի ունենայ, մինչեւ Յուլիս 1 պէտք էայդ խնդիրը կարգադրուի, հակառակ պարագային Եւրոպայի տնտեսական վերականգնումի պիտի խանգարուի կ'ըսեն.

Ամերիկա եւս հակառակ է անգլիական քաղաքականութեան եւ առջի օր ծերակոյտի էմոտական յանձնաժողովին մէջ Մարշըլի օգնութեան դիւանին տնօրէնը մտահոգութիւն յայտնեց Աւժանթինի հետ Անգլիոյ կնքած համաձայնութեան մասին: «Երկկողմանի համաձայնութիւնները, ըսաւ, անվստահութիւն եւ վէճ կը սերմանեն: Եթէ աշխարհի վաճառականութիւնը բազմակողմանի եղանակով մը չգործադրուի, զուր պիտի անցնին Միացեալ Նահանգներու ջանքերը Մարշըլի ծրագրին տահմանին մէջ»:

Մինչ այդ, կը հաղորդուի թէ Մարշըլի ծրագրին համաձայն Քանատային միս դնելու համար Անգլիոյ բացուած վարկը կէս առ կէս գեղչուած է: Զրույց կար որ պիտի ընդունի նաեւ Ամերիկայէն ցորեն գնելու համար Անգլիոյ յատկացուած վարկը, ինչ որ խուճապ առաջ բերած է Լոնտոնիմէջ:

«Լը Մօնտ» կը գրէ թէ պէտք է խուսափիլ ձախողութենէ մը, քանի որ Եւրոպայի տնտեսական խնդիրը առաջ պիտի բերէ քաղաքական խնդիրներ, արեւմտեան Եւրոպա մեծապէս պիտի տկարանայ, պատասխանատուները պէտք չէ մոռնան այս բանը:

Ցունաստան պիտի պաշտպանուի

Ցունաստանի ամերիկեան դինուորական մարմնին պետ զօր. Ֆլիթ յայտարարեց Ուաշինկթընի մէջ թէ ըմբոստութիւնը ամբողջովին խեղդուելէ ետքն ալ անգլեամերիկեան դինուորական օգնութիւնը Ցունաստանի պիտի չարունակուի մինչեւ որ Միացեալ Ազգերու առջեւ համաձայնութիւն մը չատորդարուի Ցունաստանի հիւսիսային սահմաններուն մասին:

★ Աթէնքի ճայնասփիւռը հաղորդեց որ Եուկոսլաւիա պաշտօնապէս տեղեկացուցած է Ամերիկայի եւ Անգլիոյ թէ այլեւս ոեւէ օժանդակութիւն չպիտի ընէ հեղձն ըմբոստներուն:

★ Ցունաստանի վարչապետ Սօֆուլիս յանկարծամահ եղաւ երբ ինքնաչարժ կ'առնէր երթայ դիմաւորելու համար Զուիցերիայէն եկող Ֆրէյտրիք Թադուհին: Հանդուցեալը ազատական կուսակցութեան պետն էր եւ չատ ծանօթ պետական անձ մը, քանիցս վարչապետ, Գերմաններու կողմէ բանտարկուած: 87 տարեկան էր: Իրեն կը յաջորդէ արտաքին նախարար եւ ժողովրդական կուսակցութեան պետ Սօֆուլիս:

ԱՄԵՐԻԿԱ ԵՒ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՀԱԼԱԾԱՆՔՆԵՐԸ

Վաւիկանէն հաղորդուած լուրերու համաձայն կղերականներու հանդէպ հալածանքը կը չարունակուի Չեխոսլովաքիոյ եւ Ռումանիոյ մէջ ուր բազմաթիւ եկեղեցականներ ձերբակալուեր եւ խոշտանգուեր են:

Անգարայէն հեռագիր մը կը հաղորդէ որ Վաւիկանի Ամերիկեան դեսպան Մայրըն Թէյլըր այժմ Պոլիս կը գտնուի խորհրդակցելու համար Օրթոտոքս տիեզերական պատրիարքին հետ, թէ պիտի կրնան դէպի ազգել սլաւ օրթոտոքս եկեղեցիները վրայ, համայնավարներուն ազդեցութիւնը հակակչռելու համար: Իրաղեկներու կարծիքին նայելով իրաւ է թէ եկեղեցիները Մոսկուայի հակակշռին տակ են, բայց ընդդիմութիւնները կան կրօնական չարքերուն մէջ, եւ արեւմտեան քաղաքական չահերը կը պահանջեն այդ դժգոհութիւնները ամփոփել, ինչ որ հաւատացեալ ժողովուրդներուն վրայ պիտի ազդէ: Ամերիկացի դեսպանը պիտի աշխատի եղեր նաեւ Օրթոտոքս եկեղեցին եւվաւիկանը մերձեցնել հակակոլշեւիք դետնի վրայ:

ՆՈՐ ՄԻՋԱԶԳԱՅՆԱԿԱՆԻ մը հիմերը դնելու համար ընկերվարական եւ աշխատաւորական կուսակցութիւններ խորհրդակցութիւն մը կը կատարեն Զուիցերիոյ մէջ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆ

127,000 ՏՈԼԱՐ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՁԵՄԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՄԵԾԱԳՈՒՄԱՐ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

ՆԻՒ ԵՈՐՔ, 16 Յունիս.— Հարիւր քսանը եօթը հազար տոլար, այսինքն, օրուան սակով, ոչ նուազ քան քառասունը չորս միլիոն ֆրանսական ֆրանք ...

Ամերիկայի գաղութին Դաշնակցական ու համակիր բազմութեան սրտաբուխ նուէրն է ասիկա՝ Պէյրութի Հայ Ձեմարանին, որ այժմ կը կոչուի Փալանճեան :

Երբ, անցեալ Հոկտեմբերին, այս տիերը հաստատեցինք մեր վաստակաւոր ընկերը, Լ. Շանթ, Ձեմարանի կանթեղին իւղ ճարելու առաքելութեամբ, մեր ամէնէն լաւատես ընկերներն անգամ բացատրեցին իրեն թէ առաւելագոյն դրամարը զոր Ամերիկայի մեր հայրենակիցները կրնային յատկացնել էր — մեր — հիմնարկութեան, չիսուն հազար տոլարը չէր կրնար անցնիլ՝ նկատի ունենալով որ վերջին չորս – հինգ տարուան ընթացքին, Դաշնակցական Ամերիկան, ազգային զանազան նպատակներու տուած է մօտաւորապէս 600.000 տոլար :

— Ես պէտք ունիմ 125.000ի, պատասխանեց Շանթ : Ես կը ճանչնամ մեր ժողովուրդը ... Դրպրոցի համար՝ ան իր հացէն կը կտրէ եւ կուտայ ..

Իր այցելութենէն ինը ամիս վերջը, ալ համոզուեցանք թէ Լ. Շանթ պարապ տեղը չէ որ ճերմկցուցեր է իր մազն ու մօրուքը, թէ իսկապէս կը ճանչնայ մեր ժողովուրդը :

Տեղ մնա՞ց որ չերթար մեր ծերունազարդ առաքեալը՝ Ատլանտեանէն մինչեւ Խաղաղականի ափերուն արեւը :

Իր կէս տարիքը ունեցողներն անգամ կէս ճամբան պիտի մնային ու թերեւս պիտի չդիմանային այն հեւհեւ վազքին՝ որ Շանթին բաժին ինկաւ Հոկտեմբերէն մինչեւ Յունիս :

Երբ Նոյեմբերը մեր դուռը ափ առաւ, ըսինք իրեն.— Ընկեր Շանթ, խստաչունչ ձմեռ կ'ընէ արեւելեան ափը ... աւելի լաւ կ'ընէք եթէ առայժմ հրաժարիք Նիւ Եորքէն, Պոսթընէն, Տիթրոյթէն, Շիքակոյէն եւ անցնիք Քալիֆորնիա, որուն կեանսատու արեւը այնքան կը նմանի Լիբանանի արեւին ...

Դժուարաւ համոզուեցաւ ու Դեկտեմբերի վերջը ճամբայ ինկաւ դէպի Լոս Անճելըս, Սան Ֆրանչիսքօ, Քրէյնօ՝ բարեւելէ ետք Միլին Արեւելեան նահանգներու մեր զանգուածները :

Մօտաւորապէս երեք ամիս մնաց Քալիֆորնիա, ուր ունեցաւ բացառիկ յաջողութիւն եւ Մարտի վերջը անցաւ Շիքակօ, Տիթրոյթ, Քլիվլընտ, Էքրըն, Նայակարա Ֆոլս, Նիւ Եորք, Նիւ Ճըրզի եւայլն՝ յիշելով միայն գլխաւոր կեդրոնները :

Երբ կ'ըսենք «Շիքակոյի գաղութը» կամ «Տիթրոյթի գաղութը», պէտք է հասկնալ որ մեր հայրենակիցները հաստատուած չեն միայն այդ քաղաքներուն կեդրոնը, քով քովի, այլ ցրուած են նաեւ չրջակայ մանր մունր քաղաքները եւ աւանները ...

Ընկեր Շանթ այցելեց նոյնիսկ այն չրջանները ուր մեր թիւր 4—500ը չանցնիր :

Յոդնեցա՞ւ, դանդատեցա՞ւ.— Երբեք :

Ալ թող ինք հաշուէ թէ քանի անգամ օդանաւ ու երկաթուղի փոխեց, քանի մղոն ինքնաշարժով ման եկաւ, ու մանաւանդ, քանի տեսակ յողնեցուցիչ ընդունելութեանց մասնակցեցաւ :

Իր բերնէն լսեցի միայն մէկ արդար դանգատ :

— Սքանչելի են մեր Ամերիկահայերը, զոհաբերող, հայրենասէր եւ հիւրընկալ, բայց, սիրելիս, այնքան կը կերցնեն կը խմցնեն, կը պատուեն, կը մեծարեն որ կը յոգնիս ... Ես իրենցմէ կը սպասեմ պատառ մը միս, ափ մը բանջարեղէն եւ պտուղ, անոնք սեղան կը բերեն հնդկահաւն եւ հաւը, խըշմաճ ու լէմէոնուկը, մեղրն ու կարագը, սերն ու գինին ... Հապա՞ իրենց դուրգուրանքը եւ հոգածութիւնը ...

*

Ինչո՞վ բացատրել Շանթի առաքելութեան այս անակնկալ յաղթութիւնը : Կան կարգ մը պատճառներ :

Առաջինը՝ բնականաբար այն նուիրումն է զոր հայ ժողովուրդը ունի՝ հանդէպ իր դպրոցին, իր մշակոյթին : Այդպէս էր ան երէկ, իր սեփական հողերուն վրայ, այդպէս ալ մնացած է այս օտար ափերուն վրայ ուր ուրիշները ամէն բան ունին՝ մերը մեզի մոռցնել տալու համար :

Արեւելեան քաղաքի մը մէկ հանդանակութեան ընթացքին, աշխատաւոր հայրենակից մը ընկեր Շանթի խօսքերէն ազդուած, կը նուիրէ երեսուն տոլար :

Հանդէսէն ետք կը մօտենայ իրեն եւ կը խնդրէ որ յաջորդ իրիկունը իր տունը հրամէ՝ ճաշի :

— Մեր ընտանիքը բնիկ Պիբլիացի է, բազէչէն է , բայց ես ծնած եմ Քրէյնօ :

— Ներկայիս ո՞ւր կը բնակիք :

— Նիւ Եորք, ուր շատ մը տպագրական տուներու հետ գործ ունիմ :

— Ի՞նչ նոր գործ հրատարակած էք :

— Վերջերս չորս թատերական գործեր գրած եմ.անոնցմէ ոմանք իտալերէնի ալ թարգմանուած են, եւ ճիշդ այդ գործերու կարդադրութեան համար հոս Իտալիոյ մէջ «Մօնտատորի» տպագրական տան հետ պայմանագիր մը պատրաստելու վրայ ենք :

— Զաւակ ունի՞ք :

— Այո, ունիմ Արամ մը եւ Լուսիկ մը : Արամը չկար հոս, երբ «Անուշ Արամ է» գիրքս լոյս տեսաւ, ու յետոյ աշխարհ եկաւ ինքը : Օր մը զարմանալի եւ գուարճալի բան մը պատահեցաւ որ այնքան հաճելի եկաւ սրտիս : Երբ փոքրիկ Արամս անկողնի մէջ հիւանդ պառկած էր, ու ես իրեն կը նայէի, ինքը կանխելով հարցումս, դարձաւ ինծի նայեցաւ իր աղուոր աչքերով, եւ ուղղեց սա հարցումը հայերէն.— «Ի՞նչպէս ես» : Եւ խնդացինք ամէնքս :

— Մօտէն կը ճանչնա՞ք Զաւէն Սիւրմէլեանը :

— Շատ լաւ կը ճանչնամ, ազնուական եղանակ մը ունի գրելու որ ես կը սիրեմ, բայց ես այդպէս չեմ կրնար գրել : Արտասահմանի մէջ դեռ ունինք ուրիշ գրողներ, Ֆրանսայի մէջ Հանրի Թրուայա, Ամերիկայի մէջ ալ ուրիշներ :

Սարոյեան մօտէն ծանօթացաւ աշակերտներուն, հարցումներ ուղղելով իւրաքանչիւրին :

Ս. Մարկոսի հրապարակէն Հայոց Ս. Խաչ եկեղեցին հանդիպելով, երբ կը մտնեն «Հայոց փողոցը» — «Քալլէ տէյլի Արմենի» — Սարոյեան կը պատուիրէ լուսանկարիչ Պ. Վ. Թոքատեանի .

— Ասոր պատկերը առ որ ես Ամերիկայի մէջ ցոյց տամ, որովհետեւ չեն հաւատար խօսքերուս :

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

« Յուսարեր » «Յառաջ»էն արտատպելով ընկեր Հր. Ալոնեանի յօդուածաշարքին եղրակացութիւնը լեզուական հարցերու մասին, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ, «Ուրախալի երեւոյթ» խորագրին տակ (11 Յունիս).

— « Առաջին ու հիմնական խնդիրը, որուն յաճախ անդրադարձած է այս թերթը համբագրականներով, առանձին յօդուածներով ու «լսարան»ներով, ԿԱՑՈՒՆ, ՄԻՕՐԻՆԱԿ եւ ամէնուն ՊԱՐՏԱԴԻՐ ուղղագրութիւն մը ունենալու այլեւս անյապաժգելի պահանջն է :

Ուղղագրական միօրինակութեան պակասը չնախատեսուած դժուարութիւններու առիթ կը դնէ մեզ յաճախ : Օրինակի համար՝ տարեց, գմբեթ, կետադրութիւն եւ այս կարգի բազմաթիւ «երկակենցաղ» բառեր ե՞ով պէտք է գրել թէ է՞ով : Ո՞րն է ճիշդը եւ ինչու, ինչ հիման վրայ : Ակնոյեան դատած է լուծման կերպ մը.— այս ձեւերէն մէկ կամ միւսը կ'ընդունինք ուղիղ եւ կը դարձնենք զայն պարտադիր : Այս է մօտաւորապէս իր ըսել ուզածը : Սակայն «ընդունիլ»ը բաւական չէ. պէտք է, որ ընդունուած ձեւը ըլլայ նաեւ ճիշդ, ըլլայ համապատասխան՝ մեր լեզուի կանոններուն :

Այս դժուարութիւնը եւս կը կարծէ լուծած

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՈՒ. ՍԱՐՈՑԵԱՆ Ս. ՂԱԶԱՐԻ ՄԷՋ

Ինչպէս հաղորդած էինք վերջերս, Ուիլիըմ Սարոյեան, անգլիագիր երիտասարդ գրագէտը, Վենետիկ հանդիպելով, Ս. Ղազարի վանքն ալ այցելեց :

Այս առթիւ Հ. Մեսրոպ Ճանաչեանի նկարագրութենէն կը քաղաքենք հետեւեալ տեղեկութիւնները («Բազմավէպ», Մայիս – Յունիս) .—

Մայիս 3: Շոգեմակոյկ մը Ս. Ղազար կը բերէ Ուիլ. Սարոյեանը, որուն կ'ընկերանային իտալական «Թեմփօ» թերթին ներկայացուցիչը եւ իր քարտուղարուհին :

— Կը կրնեմ հայկական հողի վրայ, ինչ զմայլելի է ձեր Ս. Ղազարը, կ'ըսէ Սարոյեան ամերիկեան պարզութեամբ եւ հայկական նախանձախնդրութեամբ :

Աբեռակալ Հ. Քերոբէ Վ. Զրաքեան, չրջապատած՝ վանականներով, հիւրը կ'առաջնորդէ թանգարան, տպարան, եկեղեցին, մատենադարանը՝ հայկական հին ձեռագիրներու, հայկական եւ օտար հրատարակութիւններու : Տպարանը խորապէս կ'ազդէ իր վրայ : Տեսնելով «Գեղունի»ի վերջին թիւը, կը խոստանայ 1950ի հատորին համար ղրկել իր այցելութեան տպաւորութիւնները :

Այցելուներու տոմարին մէջ անգլերէնի ձօն մը դրելէ վերջ, հիւրը կ'առաջնորդուի Մուրատ–Րափայելեան վարժարանը, ուր կը սպասէին արբարհայրը եւ վարդապետները : Բոլորը կ'ողջունէ հայերէն : Քիչ մը հանդարտ, բառերը փնտռելով, բայց կանոնաւոր հայերէնով մը կը բանայ խօսակցութիւնը .

— Շատ ուրախ եմ վենետիկ գալուս եւ մանաւանդ Ս. Ղազար : Միլանէն յատուկ դիւրամոյ եկայ հոս Ս. Ղազարը տեսնելու եւ ողջունելու Միսրանութիւնը : Լսած էի անունը եւ համբաւը այս կղզիին որ Հայերու տունն է եւ հայկական մըշակոյթի վառարանը :

Աբբահայրը հարցումներ կ'ուղղէ Պ. Ճ. Մարտիկեանի մասին, դնահատելով անոր աշխատանքը ի նպաստ հայ տարագիրներու :

— Ի՞նչ աղուոր հայերէն կը խօսիք, կ'ըսէ ուրիշ վարդապետ մը. մենք կը կարծէինք ձեզ ողջունել անգլերէն լեզուով. մինչ դուք յանկարծակիի բերիք մեզ՝ հայերէն խօսելով :

— Այո, ես հայերէնը շատ կը սիրեմ. մինչեւ եօթը տարեկան հասակս չէի դիտեր թէ Հայ եմ , չէի դիտեր ալ թէ աշխարհիս վրայ ազգերու եւ լեզուներու զանազանութիւն կայ. կը խորհէի թէ ամէն մարդ նոյնն է : Երբ որ եօթը տարեկանէս վերջ՝ Սան Ֆրանչիսքոյի որբանոցէն անցայ տունս, որ կը գտնուի Քալիֆորնիա, այնատեն սկսայ վարժուիլ հայերէն խօսելու :

— Կը ճանչնա՞ք Մայքըլ Արլէնը :

— Շատ լաւ կը ճանչնամ. ան ալ կը սիրէ հայերէնը, թէեւ անգլերէն կը գրէ : Երբ որ Նիւ Եորքի մէջ, առաջին անգամ, իրեն հանդիպեցայ եւ անգլերէն բարեւեցի դինք — «Հայրենակից, ըսաւ ինծի, հայերէն խօսինք» : Իրաւունք ունէր. աշխարհի վրայ եթէ հայերէն չխօսի Հայը, ինչպէ՞ս կրնայ Հայ րլլալ, Հայը պէտք է հայերէն խօսի :

— Բնիկ ո՞ւրտեղացի էք :

— Մեր ընտանիքը բնիկ Պիբլիացի է, բազէչէն է , բայց ես ծնած եմ Քրէյնօ :

— Ներկայիս ո՞ւր կը բնակիք :

— Նիւ Եորք, ուր շատ մը տպագրական տուներու հետ գործ ունիմ :

— Ի՞նչ նոր գործ հրատարակած էք :

— Վերջերս չորս թատերական գործեր գրած եմ.անոնցմէ ոմանք իտալերէնի ալ թարգմանուած են, եւ ճիշդ այդ գործերու կարդադրութեան համար հոս Իտալիոյ մէջ «Մօնտատորի» տպագրական տան հետ պայմանագիր մը պատրաստելու վրայ ենք :

— Զաւակ ունի՞ք :

— Այո, ունիմ Արամ մը եւ Լուսիկ մը : Արամը չկար հոս, երբ «Անուշ Արամ է» գիրքս լոյս տեսաւ, ու յետոյ աշխարհ եկաւ ինքը : Օր մը զարմանալի եւ գուարճալի բան մը պատահեցաւ որ այնքան հաճելի եկաւ սրտիս : Երբ փոքրիկ Արամս անկողնի մէջ հիւանդ պառկած էր, ու ես իրեն կը նայէի, ինքը կանխելով հարցումս, դարձաւ ինծի նայեցաւ իր աղուոր աչքերով, եւ ուղղեց սա հարցումը հայերէն.— «Ի՞նչպէս ես» : Եւ խնդացինք ամէնքս :

— Մօտէն կը ճանչնա՞ք Զաւէն Սիւրմէլեանը :

— Շատ լաւ կը ճանչնամ, ազնուական եղանակ մը ունի գրելու որ ես կը սիրեմ, բայց ես այդպէս չեմ կրնար գրել : Արտասահմանի մէջ դեռ ունինք ուրիշ գրողներ, Ֆրանսայի մէջ Հանրի Թրուայա, Ամերիկայի մէջ ալ ուրիշներ :

Սարոյեան մօտէն ծանօթացաւ աշակերտներուն, հարցումներ ուղղելով իւրաքանչիւրին :

Ս. Մարկոսի հրապարակէն Հայոց Ս. Խաչ եկեղեցին հանդիպելով, երբ կը մտնեն «Հայոց փողոցը» — «Քալլէ տէյլի Արմենի» — Սարոյեան կը պատուիրէ լուսանկարիչ Պ. Վ. Թոքատեանի .

— Ասոր պատկերը առ որ ես Ամերիկայի մէջ ցոյց տամ, որովհետեւ չեն հաւատար խօսքերուս :

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

« Յուսարեր » «Յառաջ»էն արտատպելով ընկեր Հր. Ալոնեանի յօդուածաշարքին եղրակացութիւնը լեզուական հարցերու մասին, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ, «Ուրախալի երեւոյթ» խորագրին տակ (11 Յունիս).

— « Առաջին ու հիմնական խնդիրը, որուն յաճախ անդրադարձած է այս թերթը համբագրականներով, առանձին յօդուածներով ու «լսարան»ներով, ԿԱՑՈՒՆ, ՄԻՕՐԻՆԱԿ եւ ամէնուն ՊԱՐՏԱԴԻՐ ուղղագրութիւն մը ունենալու այլեւս անյապաժգելի պահանջն է :

Ուղղագրական միօրինակութեան պակասը չնախատեսուած դժուարութիւններու առիթ կը դնէ մեզ յաճախ : Օրինակի համար՝ տարեց, գմբեթ, կետադրութիւն եւ այս կարգի բազմաթիւ «երկակենցաղ» բառեր ե՞ով պէտք է գրել թէ է՞ով : Ո՞րն է ճիշդը եւ ինչու, ինչ հիման վրայ : Ակնոյեան դատած է լուծման կերպ մը.— այս ձեւերէն մէկ կամ միւսը կ'ընդունինք ուղիղ եւ կը դարձնենք զայն պարտադիր : Այս է մօտաւորապէս իր ըսել ուզածը : Սակայն «ընդունիլ»ը բաւական չէ. պէտք է, որ ընդունուած ձեւը ըլլայ նաեւ ճիշդ, ըլլայ համապատասխան՝ մեր լեզուի կանոններուն :

Այս դժուարութիւնը եւս կը կարծէ լուծած

Ընկեր Շանթ սիրով կ'ընդունի հրաւէրը :

Սեղան չնստած, աշխատաւորը վայրկեան մը առանձին կը ձգէ իր մեծ հիւրը : Վերադարձին, վախով - դողով կը մօտենայ ընկեր Շանթին եւ անոր կը յանձնէ փոքրիկ ծրար մը որ կը պարունակէր իր երկրորդ նուէրը Ձեմարանին ... ՀԱՑԱՐ ՏՈԼԱՐ ...

Երկրորդ պատճառն է, Լ. Շանթի ներկայութիւնը եւ իր համբաւը իբրեւ դրագէտ եւ իբրեւ դաստիարակ :

— Եղբայր, ի՞նչպէս կարելի է մերժել այս մարդը որ այս տարիքին մեր ոտքը եկեր է՝ մեր անուշիկ մանուկներուն կրթութեան համար քանի մը տոլար խնդրելու ...

Այսպէս «կ'արդարացնէր» իր առատ նուէրը՝ համեստ միջոցներու տէր հայրենակից մը :

Երրորդ դլխաւոր պատճառն է անշուշտ Հ.Ը. Դաշնակցութեան եւ Հ. Օ. Միութեան (Կ. Խաչ) ամբողջական ու լիակատար նուիրումը Ձեմարանին :

Ոչ մէկ ջանք խնայուեցաւ այդ երկու կազմակերպութեանց կողմէ՝ հանգանակութիւնը իր ներկայ պատկառելի դումարին հասցնելու համար :

Առանձին դնահատութեան արժանի են ընկեր Գուրգէն Մխիթարեան եւ Տիկին Սիրանոյշ Տեմտէկիւլ որոնք եղան Լ. Շանթի անմիջական դործակիցները՝ հանգանակային ժողովներուն մէջ :

Նոյնքան չնորհաւորելի են « Հայրենիք»ն ու « Ասպարէզ »ր ինչպէս նաեւ մեր այն ընկերներն ու համակիրները որոնք մեծապէս օժանդակեցին հանգանակութեան :

Միայն 127.000 տո՞լար :

Հապա՞ այն աշխատանքները որոնք կատարուեցան Քալիֆորնիոյ մէջ ընկերներ Արմաքսատ Սեդրակեանի, Հէրի Քարեանի եւ Ալէք Փիլիպոսի եւ Պ. Փիլոյեանի նախաձեռնութեամբ՝ տարեկան 25.000 տոլարի պիւտճէ մը ապահովելու համար Ձեմարանին :

Ի՞նչպէս չծափահարել դիրենք :

Հանգանակութեան յաջողութիւնը ափ ի բեռան ձգած է նաեւ դիմացի արտ բազմութիւնը որ իր բոլոր երեւելիներով հրապարակ իջեցած է Բուսադէմի հանդանակութեան համար, բայց հաղիւ կրցած է, այդքան կենսական դործի մը համար, հանգանակել 40.000 տոլար ...

Ըսէ՞նք դարձեալ — ներեցէք մէկ կողմը մենք, միւս կողմը բոլոր մնացեալները՝ մեծով, պզտիկով :

★

Որպէսզի «Յառաջ»ի ընթերցողները դաղափար ունենան թէ Դաշնակցական Ամերիկան ինչ դումարներ տուած է վերջին 4—5 տարիներու ընթացքին, ահաւասիկ կարդ մը թուանշաններ.—

Հայկ. Դատի հետապնդումին համար՝ 165.000, « Հայրենիք » ամսագրի 25ամեակին առթիւ՝ 50 հազար, Անկա՝ 100.000, Լոս Անճելէսի եւ Ս. Ֆրանչիսքոյի Ակումբներուն համար հաւաքարար 70.000 , Ուստրրի եկեղեցիին համար՝ 50 հազար, Ձեմարանին 127 հազար, Հ. Օ. Միութեան 100 հազար եւայլն, առանց յիշելու տեղական նպատակներու համար հաւաքուած դումարները :

Ու ասկէ ետք սմսեղուկներ կան որոնք կը պնդեն թէ Դաշնակցութիւնը զանգուած չունի, այլ միայն ափ մը... «չէֆ»եր :

ԺԻՐԱՑՐ

Կարոս Հայրենի

Անո՛ւշ հայրենի՛ք, իմ յո՛յսն ու արե՛ւ,
Այս մո՛ւթ ու անե՛լ ճամբուն ափն ի վա՛ր
Կը հեծեմ, կ'երթամ զերթ աշնան տերեւ,
Չեմ գիտեր թէ ո՞ւր այսպէս հողմավա՛ր ...

Ինչո՞ւ ես լքեր զիս այսպէս անտէր.
Չէ՞ որ հարազատ զաւակդ եմ ես ալ.
Բերնիս մէջ լեզուս բիւրեղ է փակեր
Ու դուն միշտ անփոյթ զիս չես ճանչնար ...:

Կարօ՛տ եմ, կարօ՛տ բո՛ւռ բնութեան,
Քու կիզիչ ամրան կարօտն ունիմ ես,
Ձմրանդ եմ կարօտ այն սառնաբերան
Որ թոնիրին շուրջ հէքեաթ կ'ըսէր մեզ ...

Կը յիշեմ անուշ զօղանջներն աշնան,
Եմ ինչպէ՞ս մոռնամ դաշտերդ արդար,
Սէ՛գ լեռները մեր բարձր ու անմման ,
Եւ աստղով բանուած կապո՛յտը պայծառ ...:

Ես մեր աղբիւրին չեմ կրնար մոռնալ
Երգը կարկաչուն՝ օրհներգը գեղին ,
Զոր կը կրէին սափորով օրհնեալ
Աղջիկները մեր ծամերով դեղին ...

Կրնա՞մ ես մոռնալ մեր հէքեաթ ճամբան
Որ բազմանաւօտ ու նազելաճեմ՝
Կ'երկարէր ուրախ հարսնիքի նման
Աղբիւրը ջրերի մայրամուտին դէմ ...

Ո՞վ կրնայ մոռնալ ճամբան մեր ուխտի,
Որ կը մագլցէր լերան կողն ի վե՛ր,
Ու ամէն աշնան թափոր կը կազմէր
Երբ գիւղն համօրէն կ'երկարէր ուխտի ...

Անո՛ւշ հայրենի՛ք, իմ օ՛ր ու արե՛ւ ,
Կարօտդ ըրաւ զիս ափ մը ստուեր
Ու դուն, դեռ անգութ երկինքի մը՝ իբրեւ
Աւօթս կը փակես դուներդ աներթեր ...

Սիրտս ինձ համար ըրի խնկական,
Խունկի տեղ հոգիս անոր մէջ ծխաց,
Տուած եմ ինձի աչխիս լոյսն անգամ,
Ու ինծի միայն կարօտդ մնաց ...

Ա՛լ բան մը չունիմ, որ ես ինձի տամ,
Բա՛ց դուռդ ներս գամ, դուռիդ շո՛ւնն ըլլամ,
Միայն թէ՝ ըլլամ շունն մը հարազատ
Տունիս մէջ շարժիմ ու խօսիմ ազա՛տ ...

ՍՈՒՐԻՆ ՔՀՆՑ. ԲԱԲԱԽԵԱՆ

ըլլալ Հրանտ Ակունեան եւ կ'առաջարկէ.

1.— կաճառ մը հիմնել՝ անոր որոշումները դարձնելով պարտադիր բոլորին:

2.— Հայ լեզուի նոր բառարան մը պատրաստել՝ տալով վիճելի ուղղագրութեամբ բառերուն նուիրագործուած ձեւերը :

Վերջապէս մենք ալ կ'ընդունինք, որ «գլուխ» մը ունենալը անգլուխ ըլլալէն, կամ ղեկ մը ունենալը անղեկ ըլլալէն չատ աւելի նախընտրելի է: Եւ եթէ անպատճառ պէտք է մասնաւոր կաճառ մը հիմնել մեր լեզուին կարենալ տալու համար ուղղագրական կայունութիւն եւ միօրինակութիւն, հիմնենք այդ կաճառն ալ՝ ոսկեզօծ պատմուճան հագած իր «անմահ»ներով: Տանք անոր նախաձեռնարկ ու հովանաւոր մարմինի մը բոլոր իրաւասութիւնները եւ սպասենք, որ ջանայ իրագործել առաջադրուած ծրագիրները մեթոտիկ, յարատեւ ու չափառ աշխատանքով, մանաւանդ նուիրումով :«Համազգային»ր կամ, ինչպէս կը թելադրէ ինքն իսկ՝ Հրանտ Ակունեան, Գաղթահայ Գրողներու Համագումարը թող ստանձնեն գործին նախաձեռնութիւնը՝ օժանդակ յանձնախումբեր ստեղծելով, աշխատանքի մղելով բոլոր կենսունակ տարրերը, օգտագործելով ոմանց հմտութիւնը, ուրիշներու փորձառութիւնը եւ այլոց դրամը :

Այս բոլորին նպատակը պիտի ըլլայ մեր լեզուին վերադարձնել իր ոսկեդարեան նկարագիրը:

Մինչ այդ՝ մեր թերթերը, մեր հանդէսները, մեր գրողներն ուսուցիչները թող ամէն օր բան մը ըսեն լեզուական հարցերու շուրջ, կանոն մը սորվեցնեն, բառի մը ուղղագրութիւնը ճշդեն , նոր բառեր կերտեն, օտար բառի մը համազօր հայերէնը փնտռեն գտնեն, հրաժարին իրենց սովորական թափթփածութենէն ու անուադրերութենէն եւ սկսին — սկսինք ամէնքս — հայերէն խօսիլ ու հայերէն գրել :

Դեռ կանուխ է, կը կարծենք , վէճի նիւթ դարձնել երկու բարբառներու միացման հարցը: Բայց արդէն ուշ մնացած ենք լեզուի միութիւն հաստատելու խնդրին մէջ:

ՊՈՒՏՄ ԵՒԵԱՂ

ԱԶՆՈՒԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԴՊՐՈՑ ...

Տղաս, գիա հայ բեր չուկայէն, հիմա հացագործը կը գոցէ խանութը: — Ո՞ւր կը վազես ... առ սա դրամը :

— Բաբա, վեղչէն կը վճարենք: Հացագողծը բաղեկամ է մեղի :

— Ծօ, դրամը առ, ես առատաձիկ հայ չեմ խօթեր տունէս ներս :

★

— Էֆթիկ, սա կազին , էլեկարիկէն դրամն է, անկիւն մը դիր, մարդը այսօր - վաղը կուգայ գանձելու :

= Հո՞գդ է հատեր, թող երթայ - գայ: Ամսական կ'առնէ կոր :

— Ոչ, ես չեմ սիրեր այսօրուան պարտքը վաղուան ձգել :

×

— Գնա, նպարավաճառէն չիշ մը օղի եւ մաս մըն ալ ապուխտ գնէ: Շուտ ըրէ տղա:

= Դրամը վճարե՞մ :

— Հապա: Նպարավաճառին պարտք ձգելը անվայել բան է: Մարդ, կերած - խմածին փարան կանխիկ տալու է որ պուկէն անցնի:

★

— Աղջիկս սա լրագիրս տուր նայիմ, ինչ կայ մէջը:

= Հա, լաւ ըսիր, դիտե՞ս հայրիկ, այսօր մարդ մը եկաւ լրագիրին դրամը ուղելու: Վաղը կրկին պիտի գայ, ի՞նչ ըսեմ: Քովի դրամէս տա՞մ:

— Այդ դրամը, թեւի նոր ժամացոյց մը գնելու համար տուի քեզի: Վերջէն՝ հին ժամացոյցովը դէմ մնաս:

Գլուխ կը տանին սա լրագրի մարդիկը: Ինչ է փախի՞նք պիտի: Կուտանք օր մը: Գոնէ կարդալու բա՜ն կայ մէջը: Կարծես ամէնուն դրամը դանձեր են, ես միայն եմ մնացեր...

Մեր Լեւոնին խաթերը համար գրուեցանք: Աղջին լրագիրը քաջալերենք ըսինք: Պէտքըցու բան ըլլայ գոնէ: Ա՜խ սա հայ գրոցեանները, ա՜ոնք ալ դրամի եռեւէ ինկած են: Վայ աղջին...

Եթէ փարա չահիլ կ'ուզեն, թող երթան աշխատին: Գիր գրելը, թուղթ լեցնելը աշխատիլ չէ: Ծոյլ մարդու գործ է ...

★

Հայը, ճարպիկ, աշխատող: Խարէն - երկաթէն դրամ հանող: Շինարար է: Ուր ոտք դնէ տնիկ մը կը չինէ: Չի խնայեր հազուստ կապուտի, օճոյի, պատյտի համար: Կնկանը զարդ-զարդարանքին: Ապուխտ - երշիկի, տոլմայի, փակլավայի: Օղիի - դինիի:

Ընտանիքի պատուական հայր է՝ մէկ բառով:

Ազգային պարտականութիւնները կատարելու՝ ժամին, տէրտէրին, դպիր տիրացուին, աղքատին, որբին կուտայ: Է, այս բոլորէն ետքը՝ թերթի, դիրքի ալ դրամ ցնծալ ... ըլլալիք բան չէ :

Մեր պապերը, հայրերը դիրք թե՞րթ կը կարդային: Անոնք մենէ չատ աւելի խելացի էին: Փորձառու էին ...

Պէտք է հետեւինք անոնց օրինակին: Գործի մարդ ըլլանք: Փարա դիզենք:

Փոխանակ դիրք, թերթ տպելու, ոտանաւոր պատմութիւնդրելու, որոնք հարստութիւն, բարեկեցութիւն չեն բերեր մարդուս, ապուխտ ծախեցէք, կօշիկ գուլպայ ծախեցէք: Սմբուկ, բտեպղին, տոլմայի տերեւ, կաղամբ, լոգում հէլվա, կամ ոսկի, ադամանդ վաճառեցէք: Դրամ դիզեցէք :

Այնատեն Ցարդ ու պատիւ կը գանձէք: Ժամին՝ վարիչ - հոգաբարձու կը կարդուիք: Մենծ Մխութիւններուն, ընկերութիւններուն մէջ՝ աթոռի տէր կ'ըլլաք, ներգաղթագործներուն աչքին լոյսը կը դառնաք: Խելացի մարդու տիտղոսով կը չքաւորիք ...

Ազգին երեւելիներուն եւ պղնուականներու դասին դասակից ըլլալով կ'անմահանաք ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ԵԻՐՈՊԱՑԻ պաշտպանութեան մասին վերջերս Լիւքսէնպուրկի մէջ արտաքին նախարարներու ժողովին մէջ որոշումները ուսումնասիրելու համար Լոնտոնի մէջ նիստ կը գումարեն առեւմտեան միութեան զինուորական հրամանատարները: Պիտի զրաղին նաեւ Գերմանիոյ մէջ վերջերս տեղի ունեցած ռազմափորձերու արդիւնքով, եւ Մանչի մէջ կատարուելիք ռազմափորձին յատուկ դիտոյ :

★ Սթրազպուրկի մէջ օդոստոսի սկիզբը պիտի գումարուի Եւրոպայի խորհրդարանական ժողովը առաջին անգամ ըլլալով, մասնակցութեամբ տասը պետութեանց խորհրդարաններու ներկայացուցիչներուն: Այդ երկիրներն են Ֆրանսա, Պելճիքա, Տանիմարքա, Իրլանտա, Իտալիա, Անգլիա, Լիւքսէնպուրկ, Հոլանտա, Նորվեկիա եւ Շուէտ: Ֆրանսայի խորհրդարանը պիտի ընտրէ իր մէջէն 18 պատուիրակ :

Ե. ՀԱՑԱՄՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԹԷ ՄԱՐՏՈՒՄ ԸՆԿՆԵՄ

ԿԱՌՕՍ՝ ՍԻՐՈՒՇԻՆ

Թէ մարտում ընկնեմ, տխուր մի՛ մնա,
Անսէր մի՛ մնա, սիրի՛ր դու մէկին:
Թող ջահել սիրտդ սիրով արբենայ .
Ափսոս է վարդը թօշնի գարնանքին:
Ես հող կը դառնամ դաշտում սիզաւէդ ,
Կը դառնամ ծաղիկ, անուշ կը բուրեմ.
Դու եկ ինձ այցի նոր սիրածիդ հետ,
Քաղի՛ր ինձ, որ ֆո ձեռքը համբուրեմ :
Համբոյրով վերջին կարօտս առնեմ,
Իսկ դու իմ անուշ բոյրով արբենաս.
Ու ֆո ձեռքի մէջ թող ես թառամեմ .
Ա՜խ, կ'ուզեմ դու միշդ անթառամ մնաս :.

ԴԵՐԵՆԻԿ ՉԱՐԽՉԵԱՆ

(Սպասնդուած վերջին պատերազմին մէջ, 27 տարեկան) :

ՉԱՑՆԵՐ ԳԱԻԱՌԻՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Վիեն.— Ինչպէս Մարսէյլի եւ Տէսինի, նոյնպէս ալ Վիէնի Վասպուրականցիները այս տարի ալ տօնեցին Հերոսամարտի տարեդարձը, օրհնակելի իմաստութեամբ մը ի մի բերելով երեք զաղութներու հայ կուսակցութիւններ (Հ. Ց. Դ., Հնչակեան եւ Ռամկավար) եւ չէզոք տարրերը:

Վիէնի Սէրքլը տը կաթոլիկ սրահը բերնէ բերան լեցուն էր, երբ «Արաքս» երգչախումբը թընդացուց սրահը «Կռուեցէք տղերք»ով:

Ապա օրուան նախագահ Պ. Ազգին Մարտիրոսեանը բեմ գալով, յայտարարեց՝ «Իմ կարծիքով հերոսամարտին մէջ ինկած նահատակներու յիշատակը պէտք է յարդել բուռն ծափահարութեամբ» եւ ապա հակիրճ ճառով մը բացատրեց հերոսամարտին բնոյթն ու արժէքը :

Ղեւոնդ Տէրտէրեանի եւ օրիորդ Մալխասեանի յայտնի արտասանութիւններէն վերջ, երգուեցաւ «Հայրիկ – Հայրիկը» :

Առաջին բանախօսն էր ռամկավար կուսակցութեան ներկայացուցիչը, որ դովաբանեց Վասպուրականցիներու ազատասիրութիւնն ու յեղափոխական պատրաստութիւնը, փառաբանեց հերոսները եւ չնորհաւորեց այն համերաշխութիւնը որ ի յայտ եկաւ այս տարի, դնդկ հերոսամարտին տօնակատարութեան շուրջ :

Ապա Կապոյտ Խաչի սանուհիները երգեցին «Ահ Վասպուրական» եւ «Ձմեռն անցաւ» երգերը, բուռն ծափեր խլելով :

Երկրորդ բանախօսն էր Ս. Դ. Հնչակեան ներկայացուցիչ Պ. Ա. Արապեանը, որը նոյնպէս դնահատելի համարեց համերաշխական այդ ձեռնարկը, իր կարճ, բայց դեղեցիկ բանախօսութեամբ խանդավառելով ներկաները:

Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ խօսեցաւ հայր Տերմոյեան դովքը հիւսելով հերոսներուն եւ օգտակար թելադրանքներ ընելով Նոր Սերունդին :

Տիկին Լուսաբեր Չիլինկիրեան երգեց երկու երգեր, յուզելով ներկաները :

Հ. Մ. Միութեան կողմէ աւելի պատշաճ ուղերձն վերջ, Վիէնի կարմիր Խաչի օրիորդները պարեցին «Նարօյ նարօյ» եւ ուրիշ չուրջպարեր , հանդիսականներու դնահատանքին եւ ծափերուն արժանանալով :

Հ. Ց. Դ. Վիէնի կոմիտէի կողմէ խօսեցաւ ընկեր Ս. Գալուստեան համառօտ պատմականն ը- նելով հերոսամարտին եւ դնահատական խօսքեր ուղղելով բոլոր անոնց, որոնք իրենց պատնէշին վրայ ,իրենց արիւնով չաղախելով այն նուիրական հէնքը, որ կը կոչուի Հայաստան :

Ընկերոջ, խօսքն ալ ունկնդրութեցաւ խանդավառութեամբ եւ դնահատուեցաւ :

Նոր Սերունդի կողմէ նոյնպէս աւելի պատշաճ ուղերձ մը կատարուեցաւ, որմէ ետք, բուռն ծափերու մէջ բեմ եկաւ ընկեր Մ. Մարութեանը, որ իր դմայլելի ճառովը քառասուն վայրկեան լարուած պահեց հանդիսականներու հետաքրքրութիւնը եւ խիստ չահեկան տպաւորութիւն դործեց ներկաներու վրայ :

Ընկերոջ բանախօսութիւնէն վերջ, բեմ եկան Կապոյտ Խաչի սանուհիները եւ Կարմիր Խաչի օրիորդները միասին, մէկ խումբ կազմած երգելով «Մադկիր աղատ»ը:

Այս երեւոյթը ոչ միայն չնորհաւորելի է, այլեւ օրհնակելի պէտք է դառնայ բոլոր անոնց համար, որոնք օրն ի բուն միտքերը կը պղտորեն, հոգիներ կը թունաւորեն, եղբայրը եղբօր դէմ լարելով :

Ապրին Վիէնի մեր աղջիկները եւ Կապոյտ ու Կարմիր Խաչերը, որոնք այդ դեղեցիկ քայլն ա- ռին:

ՀԱՆԴԻՍԱԿԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԱ ՈՐՋԱՓ ՕԳՆԱԾ Է ՌՈՒՄԻՈՑ

Մորմոնական թերթերն ու ձայնասփիւռը ամէն առթիւ կը կրկնեն թէ իրենք յաղթած են Գերմանիոյ սովիէթական զէնք ու սարքով միայն:

Ամերիկացիները, փաստ ի ձեռին, կը պատասխանեն այժմ թէ պատերազմի ընթացքին Միացեալ Նահանգները Ռուսիոյ տուած են 14.795 օդանաւ, 7056 ռազմասայլ, 8218 հակօդային թնդանօթ, 345.735 թոն պայթուցիկ եւ 427.386 ժէվ ու բեռնաշարժ (քամիօն): Ասոնց վրայ պէտք է աւելցնել միլիառաւոր տոլարի ուտելիք, հագուստ, վայրաշարժ, նաւ, քարիւղ, մեքենայ եւ այլ նիւթեր փոխ վարձքի դրութեամբ:

ՄԱՐՇԸԼԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐ ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Ամերիկայի քաղաքական չրջանակները այս պահուս կ'ուսումնասիրեն Մարշըլեան օդնութեան վերջ ծրագիրը մը Մորմոնական Միութեան ուղեկից երկիրներուն համար: Այս հարցը դանձային տեսակէտով քննուած է Փարիզի մէջ, Զորսերու ժողովին վերջին օրերը:

ՊՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՍԱԿԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Ամերիկայէն կը հաղորդուին թէ Միացեալ Ազգերու Ապահովութեան Մորհուրդը երեքշաբթի օր ստացաւ սովիէթական առաջարկ մը որ աւելի սակարկութեան հանդամանք ունէր քան զիջումի:

Ռուսերը կ'առաջարկէին անդամ մըն ալ նկատի առնել Ազգերու ժողովին մէջ մտնելու համար եօթը երկիրներու թեկնածութիւնը: Ասոնք են, Աւստրիա, Ֆինլանտա, Սկովտիա, Իտալիա, Սէյլան, Փորթուկալ եւ Ճորդանան, որոնց մուտքին դէմ միշտ իր վեթօն դրած էր Մորհրդային Միութիւնը: Ռուսական պատուիրակ Մալիք սրտի հիւանդութենէ տառապելուն, զինք փոխանորդող Ճարափկին յայտարարեց թէ իր երկիրը տրամադիր է մոռնալու իր անցեալ ընդդիմութիւնը այդ մասին, եթէ, ապահովութեան Մորհուրդը միեւնոյն ժամանակ իրր անդամ ընդունի նաեւ Մորհրդային Միութեան ուղեկից հինգ երկիրներ, որոնք են Ալպանիա, Պուլկարիա, Հունգարիա, Ռումանիա եւ արտաքին Մոնկոլիա:

ՓԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՑԻ հիւլէական ուժերու վարչութեան պետ Ժոլիո Քիւրի ռուսական թերթի մը մէջ կ'ամբաստանէ Միացեալ Նահանգները հիւլէական ուժը իրր մահուան գործիք գործածելուն եւ Ճափոնի քաղաքները անով ամբակոծած ըլլալուն համար: Ամերիկա կը պահէ կարեւոր դաշտնիքներ այդ ուժի մասին եւ կը չարունակէ ռումբեր չինել, մերժելով խորհրդային առաջարկը արգիլելու համար հիւլէական զէնքերու գործածութիւնը, կ'ըսէ եւ կը վերջացնէ.— «Ո՞րն է այն երկիրը որ ուրիշներու վրայ տնտեսական ու քաղաքական ճնշում կը բանեցնէ եւ պատերազմի սպառնալիքով անոնց կ'ուզէ պարտադրել իր կամքը: Այս երկիրը այն է ուր չորս տարիէ ի վեր անդադար կը պատրաստեն հիւլէական ռումբեր»:

ՈՐԴԵՍՊԱՆ ՄԱՐԴ ՄԸ.— Բօնի սու Պուայի մէջ ահռելի տուամ մը գործուեցաւ յիմարի մը կողմէ: Երկաթուղիի պաշտօնեայ Փիէր Պարտէ դէմու ցաւէ տառապելով արձակուրդ ուներ երկու օրէ ի վեր: Առջի առտու իր կինը աշխատանքի գացած ըլլալով, մայրը որ քովի տունը կը բնակէր, եկաւ նախաճաշը պատրաստելու: Տեսաւ որ տղան պատին կոթնած, ալ ձեռքովը կը սեղմէր ձախ թեւը ուրկէ արիւն կր հոսէր, սարսափով տեսաւ նաեւ որ դետինը կտրուած ձեռք մը կար: Օգնութիւն աղաղակեց, դրացիները վազեցին, բայց սարսափը զարհուրանքի փոխուեցաւ, երբ տղոց սենեակը մտնելով տեսան որ երեք տարեկան աղջկան եւ օրօրոցին մէջ պառկող երեք ամսու տղուն դլուխներն ալ կտրուած էին: Ոճրագործը որ ժամ մը առաջ իսկ իր նորածինին խանճուրը խանդաղատանքով փաթթած էր, ժամ մը ետք, յիմարական նոպայի մը մէջ, կացինով մը կտրած էր իր երկու զաւակներուն գլուխները եւ իր իսկ ձախ ձեռքը: Ոճրագործը հիւանդանոց փոխադրուեցաւ վէրքին պատճառով:

ԾԱՆՕԹ ԵՐԳԱՀԱՆ Պ. Օննիկ Պէրպէրեան որ Պէյրութի մէջ երկու երգահանդէսներ տուած էր մեծ յաջողութեամբ, Փարիզ վերադարձաւ:

ՓԱՐԻԶԻ Հայ Մարզական Միութիւնը պարտադիր կերպով կը հրաւիրէ իր մարզիկները ներկայ գտնուիլ այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին մարզադաշտին վրայ եւ յանձնել իրենց երկու նկարները: Բոլոր այն Փութպոլի հետեւողները որ դաշտի չգոյութեան պատճառաւ բացը մնացած էինևկամ օտար խումբերու մէջ արձանագրուած, ներկայանան նոյն օրը արձանագրութեան համար: Լիամասնները պիտի ստորագրուին Յունիս 28ին:

ՄԻ ՍՊԱՍԷՔ ՄԱՍՆԱԻՈՐ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ

Վճարեցէք ձեր բաժնեգինները, այլապէս ստիպուած ենք դադրեցնել 1948 ապրիլ — 1949 ապրիլ պարտք ունեցող բաժանորդներուն թերթերը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Ց. Դ. Սարդիս Մինասեան ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Շաւարշ Մխսաքեանի, ընկ. Թիրայր Մխսաքեանի եւ իրենց պարագաներուն, իրենց մօրը մահուան առթիւ եւ այս առթիւ 1000 ֆրանք կը նուիրէ Վեր. Ֆօնտին:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱԺՏԱՀԱՆԴԷՍ

Մ. Ռ. ՆԱՒԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
կիր. 26 Յունիս, 1949 ժամը 15էն 22
Սեւրի Մուրատեան վարժարանի պարտէզներուն մէջ:

Ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ:

Հրաւիրատոմսերու համար դիմել Պ. Պ. Հրաչեանին 6 rue Lamartine, Ա. Տարօնեան 115 rue d'Aboukir եւ Սեւրի Մուրատեան վարժարանը:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՑԹ

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, 26 Յունիսին ժամը 4էն 11, 19a rue Caumartin,métro Madeleine ou Opéra:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍ

Ֆր. Կ. Խաչի Իսլ լէ Մուլինոյի Մրիմեան վարժարանի ամավերջի հանդէսը, այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 20.30ին Cinéma Alhambraի մէջ, métro Mairie d'Issy:

Արտասանութիւններ, մեներդ, խմբերդ, պիտի ներկայացուի ՍԱՐԻՄ ԹԱԳՈՒՀՈՐԸ ինչպէս նաեւ երկու պալէներ ԹՈՑՐ ու ԲՈՑՐ, Ց. Թումանեանի Ծաղիկներու զարթօնքը, երաժշտութիւն Ա. Մեսումեանց, պարուսոյց տիկին Զ. Գալայեան: Մուտքը 100 ֆրանք:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍ

Կազմակերպուած Փարիզի եկեղեցւոյ Լիլայի դպրոցին կրթական յանձնախումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ հայրապետական պատուիրակ ԱՐՏԱԻԱԶԴ Արք. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ: Կիր. 10 Յունիս ժամը 3ին, Լիլայի փաթրոնաժի սրահը, 7 rue Henry Barbusse, (Ancienne rue de l'Avenir), մէթրօ Mairie des Lilas:

Երգ, պար, նուագ եւ արտասանութիւն: Կր ներկայացուի Տիկին Գ. Էֆէեանի «Այծեմնիկը»:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

VENDEUR եւ VENDEUSE, ճարպիկ եւ փորձառու, ներկայանալ վկայագիրով:

ԴԻՄԵՑԷՔ ԱՆՎԱՐԱՆ

MATERIEL INDUSTRIEL

38 r. de Chalon, Paris 12

ԱԼԻՍ - ԼԵՒՈՆ

(COUTURE)

5 Rue d'Artois Tél. Ely. 74-74

Գարնան եւ ամառուան եղանակին համար ունեցած «Modèles»ները հաշուեյարդարի ենթարկուած են (Solde):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղի դասախօսութիւնը այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին Patronage Laïqueի սրահին մէջ, Place d'Europe: Կը խօսի ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱԱՀԱԿԵԱՆ: Կը հրաւիրուի Ալֆորվիլի երիտասարդութիւնը:

ՊԱՆԵՏՈՑԻ Նոր Սերունդի Մուրատ խումբը կը հրաւիրէ իր մասնաճիւղին բոլոր անդամները եւ համակիրները ժամը 8ին, սովորական ակումբը, երկուշաբթի 27 Յունիս: Դասախօսութիւնը կ'ընկեր ԹՈՐՈՍԵԱՆի կողմէ: Նիւթ «Ներկայ Հայաստանը»:

Ֆր. Կ. Խաչի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 8ին, ընկեր Սիրական Ֆէպապճեանի աշխատանոցը, 11 rue Elie, Gentilly: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Ց. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ժողովը Զորեքշաբթի 29 Յունիս ժամը 21ին ծանօթ սրճարանը: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի կ'առնուին: Ներկայանալ անդամատեսրերով:

ՅՈՒԹՈՊՈԼԻ ԲՄԲԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ

Ալֆորվիլի քաղաքապետական դաշտին վրայ, այսօր, Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի Ա. եւ Բ. խումբերը ընդդէմ Ալֆորվիլի Ֆ. Հ.Մ.Ը.Մ.ի Ա. եւ Բ. խումբերու: Առաջին մրցում ժամը 2ին:

Հաղորդակցութեան միջոց Charenton Ecolesէն առնել 103 թիւ օթօպուս եւ իջնել Rue de Seine:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ հայ ընտանիքի մը համար, որ կը բաղկանայ հօրս հոգիէ, այր, կին, 8 տարեկան աղջիկ եւ երեք տարեկան մանչ զաւակէ մը, օդափոխութեան յարմար վայրի մը մէջ մեկ կամ երկու սենեակ օդասոս մէկէն մինչեւ 31, Նիսի կամ Մարսիլիոյ չրջակաները: Պայմանները հաղորդել «Ճառայ»ին:

ՄԵԾ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ ԿԱՐԴԱՑՔ

Իմ յարգելի հին ու նոր յաճախորդներուս կը յիշեցնեմ որ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ եւ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՊԱՐԵՂԷՆՆԵՐՈՒ ՄԵԾԱՓԱՆԱԿի եւ ԿԱՒ ՄԵԾԱՓԱՆԱԿի ամէնէն ծանօթ տունն է՝

ԳՈՒՐԳԷՆ ՆԱՋԱՐԵԱՆ

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

12 Rue de L'Arc, MARSEILLE Հեռ. Colbert 87-69

(Զգուշանալ կեղծ եւ խարդախ հասցէներէ)

Առիթէն օգտուելով թուենք մէկ քանին մեր լաւագոյն ապրանքներէն, անմրցելի գիներով, ինչպէս չոր միրգերը, կաղինի, նուշի եւ ընկոյզի միջուկ, կանանչ պիստակ, քաքաւէթ կեղեւով, դդումի կուտ, Իզմիրի անկուտ չամիչ, ոսկեհատիկ (լէպլէպի) եւն.:

ՆՈՑՆՊԼԻՍ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՊԱՄԻՍ

Ապսպրեցէք, չէք զղջար

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

24 RUE ST. LAZARE

Իր համեղ եւ մատչելի կերակուրներուն հետ կը հրամցնէ չաթաթ, կիրակի եւ երկուշաբթի դիչերները

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆՈՒԱԳ

Ծանօթ երաժիշտներ Տիկին ՍՕՆԻԱ,

Պ. ԴԱՐԱԳԱՇԻ (քանօն եւ ուտ) եւ Պ. ԱԼՖՕՆՍԻ (քէմէնչիստ) կողմէ:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԲԱՑՕՒՄԸ

ՅՈՒԼԻՍ 3ԻՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ ԺԱՄԸ 9ԷՆ ԵՐԵԿՈՑԵԱՆ 10

STADE OLIER MONTROUGE, 11 RUE D'ARCUEIL, (LA VACHE NOIRE)

Դրօշի արարողութիւն, ընդհ. տողանցք, զնդախաղ, պասքէթ, վազք եւն. պիտի մասնակցին Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութիւնը, Հայ Արիները, Հայ Արենուշները եւ Նոր Սերունդի երգչախումբը: Հրաւիրատոմսերը ստանալ «Ճառայ»էն, «Հայաստան»ի եւ «Արեւմուտք»ի խմբագրութիւններէն, Հ. Սամուէլ, Բալուեան, Պարսամեան գրատուններէն:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Porte d'Orléansէն առնել 187, 188 թիւ հանրակառքերը եւ իջնել La Vache Noire:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գինն 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63

Mardi 28 JUIN 1949 Երեքշաբթի 28 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5883–Նոր շրջան թիւ 1294

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳԻՐՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Քանի մը տարի առաջ Երեւանի մէջ կազմուած էր արտասահմանի հետ «կուլտուրական» կապ հաստատելու կոչուած մարմին մը, որուն նպատակն էր Հայաստանի մէջ ծաղկողգրականութիւնն ու մեր հայրենիքի մշակութային վերելքը ծանօթացնել տարագիր Հայերուս :

Այս կազմակերպութիւնը «Սովետական Հայաստան» անունով թերթ մըկը հրատարակէր, ուր ատեն մըն ալ «հեռագրով» գրականութիւն կը հասցնէր արտասահմանի, մանաւանդ Ամերիկայի «յառաջդիմական» թերթերուն :

Իր գլխաւոր նպատակներէն մէկն էր Հայաստանի մէջ հրատարակուած գրքերը ղրկել արտասահման, լաւագոյնս ծանօթացնելու համար երկրի գրողները Սփիւռքի հայութեան :

Փոխադարձաբար, Սփիւռքի գրականութիւնն ալ երկրի հայութեան ծանօթացնելու համար արտասահմանի մէջ կազմուեցան նոյնանուն Միութիւնները :

Ոչ մէկը յաջողեցաւ իր առաջադրած նպատակին մէջ եւ ոչ ալ միւսը :

Ոչ մենք կրցանք ստանալ Հայաստանի գրականութիւնը այնպէս ինչպէս պէտք էր, ոչ ալ երկրի մեր հայրենակիցները ստացան Սփիւռքի հայութեան գրական ստեղծագործութիւնները :

Փարիզի Ազգային Ճակատը, իր փառքի օրերուն, քանի մը անգամ միայն ստացաւ սահմանափակ քանակութեամբ գրքեր, որոնք չէին կրնար բաւարարել պահանջը :

Աւելի բախտաւոր էին Սուրիա - Լիբանանի մեր հայրենակիցները, որոնք կրնային դիւրութեամբ եւ ուզուած քանակով Երեւան ապուած հայերէն գրքեր դնել կերպասի հրեայ վաճառականներու կրպակներէն...:

Փարիզի մէջ մեծ դժուարութեամբ կարելի կ'ըլլայ ճարել Պետհրատի հրատարակութիւններ - ը, Մոսկուայի ճամբով :

Եւ սակայն գիրքը չէ որ կը պակսի Երեւանի մէջ, ուր ապագրական մեքենան անդադար կը բանի :

« Հրատարակչական գործը Սովետական Հայաստանում» խորագրով յօդուածի մը մէջ, Վ. Սարգսեան կը գրէ թէ 53 զանազան թերթեր լոյս կը տեսնեն «մեր ռեսպուբլիկայում , 160.000 օրինակ տիրաժով»: Ամէն տարի հայերէն լեզուով կը հրատարակուին հարիւր հազարաւոր օրինակներով զասագրքեր, քաղաքական, գեղարուեստական եւ գիտական գրքեր : «Մասսայական գրադարաններում սպասում են 302.000 աշակերտ :

1948ին լոյս տեսած են 696 գիրք՝ 3.155.000 օրինակով : «Ռեսպուբլիկայում 1921—1948 թուերի ընթացքում հրատարակուել են 12.392 անուն գիրք՝ 59 միլիոն 941 հազար օրինակ տիրաժով, այսինքն այնքան օրինակ որքան չի հրատարակուեր հայ գրքերի ստեղծման թուից, անցած ամբողջ 1500 տարուայ ընթացքում »:

Դժուար է անշուշտ ստուգել այս թուանշանները : Մանաւանդ անկարելի է կազմել վիճակագրութիւն մը, թէ 1500 տարուան ընթացքին քանի տեսակ հայերէն գիրք հրատարակուած է եւ քանի օրինակ :

Մնաց որ յօդուածագիրը գրերու դիւրը կը չփոթէ տպագրութեան դիւրին հետ : Մեր մէջ տարեկան տպագրուած առաջին գիրքը լոյս տեսաւ 1512ին՝ Վենետիկ՝ Աբգար գպիրի կողմէ եւ այնուհետեւ երկար տարիներ ոչ մէկ գիրք տպուեցաւ, մինչ Ս. Մեսրոպ մեր գրերը գտած էր 412ին : 1100 տարուան անջրպետ մը կը բաժնէ հայկական տպագրութիւնը հայ գրերու դիւտէն :

«1948ին միայն Հայ գրքի կողմից վաճառուել է 9.661.500 ռուբլու արժողութեամբ հայերէն լեզուով եւ մօտ 4 միլիոն ռուբլու արժողութեամբ ռուսերէն լեզուով գրքեր»:

Ինչպէս կը տեսնուի, ռուսերէն լեզուն այնքան առաջ գացած է մեր երկրին մէջ, որ մէկ տարուան ընթացքին չորս միլիոն ռուբլիի ռուսերէն գիրք ծախուած է : Իսկ «կոմունիզմի վէհ գաղափարները այնքան յաղթանակել են, որ 1920 1948 հայերէն լեզուով լոյս են տեսել Մարքսի , Էնգէլսի, Լենինի եւ Սթալինի աշխատութիւններից 445 անուն երկ՝ մօտ 5 միլիոն ընդհանուր տիրաժով»:

Հրանի Զաիմ նահապետ եւ մարաջախտ

ՅԱՐՈՒԻՒ ԹԱԳԱՒՈՐ ԿԱՑԱՐ ԱՐԱԲՆԵՐՈՒ

Գնդապետ Հիւանի Զաիմ որ Մարտ 30ին յաջողած էր յեղափոխութեամբ մը սուրիական կառավարութեան գլուխը անցնիլ, համրաքուէ մը սարքած էր անցեալ չաբաթ օրուան համար, որպէսզի ժողովուրդը ընտրէ իր հանրապետութեան նախագահը 7 տարուան համար :

816.000 արձանագրուածներուն վրայ քուէի մասնակցեցան 730.000 հոգի, որոնց 726.116 ձայնը ընդունեց գնդ. Զաիմ :

Կիրակի առտու Դամասկոսի բնակչութիւնը թնդանօթի հարիւր հարուածներով իմացաւ այս ընտրութեան արդիւնքը : Փոխ վարչապետ էմիր Ատէլ Արսլան, կառավարութեան անդամներուն հետ այցելելով նախագահին, հաղորդեց քուէին արդիւնքը եւ ներկայացուց դահլիճին հրաժարականը : Նոր դահլիճը կազմելու գործը նախագահ Զաիմ յանձնեց Եգիպտոսի նախկին սուրիական դեսպան Միւհսէն Պարազիի :

Հիւանի Զաիմ կ'ըլլայ միանգամայն մարաջախտ, քանի որ վերջերս քուէարկուածօրէնքի մը տրամադրութեան համաձայն, հանրապետութեան նախագահը կը ստանայ նաեւ Մարաջախտի տիտղոս, եթէ զինուորական մըն է ան :

Դամասկոսի մէկ օրաթերթին հրատարակութեան համաձայն նախագահ Զաիմ հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրած է.—

« Եթէ Արաբները ուզեն կազմել մեծ կայսրութիւն մը, կ'ընդունինք, պայմանով որ Եգիպտոսի Ֆարուք թագաւորը ըլլայ «Կայսր Արաբներու»: Կը մերժեմ Սուրիոյ միացումը Իրաքի եւ Յորդանանի : Բայց եթէ այդ երկիրները կը վախցնեն այդ բանը, կ'ընդունիմ որ անոնք կցուին Սուրիոյ »:

★ Ընտրութեան օրը զինարան մը պայթեցաւ Դամասկոսի մէջ, ցնցելով ամբողջ քաղաքը : Պաշտօնական չրջանակներ արկածի կը վերագրեն այս պայթիւնը, որուն հետեւանքով մէկ հոգի մեռած, 10—15 հոգի վիրաւորուած են :

ՊԵՐԼԻՆԻ երկաթուղիի գործաւորներուն դադարացում տրուած ըլլալով, երթեւեկը կը սկսի այսօր :

ՊԵՏՐՈՍ ԱՌԱՔԵԱԼԻ դերեզմանը գտնուեր է Հռոմի Ս. Պետրոս եկեղեցիին տակը: Տասը տարուան խուզարկութիւններով հոն գտնուած է Նեռոնեան սիրք մը որ քրիստոնեաներու գերեզման եղած է եւ ուր թաղուեր է Պետրոս առաքեալ իր նահատակութենէն վերջը:

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ եղաւ ինքզինքը Սէյնը նետելով Պոլիվիոյ նախկին Ֆրանսական դեսպան Սեյէս որ վէշն : Պատճառը նիւթական անձկութեան կը վերագրուի, քանի որ հակառակ իր դիմումներուն, նոր պաշտօն մը չէ տրուած իրեն :

Պետհրատը վերջին տարիներու ընթացքին հրատարակած է «Հայ կլասիկ դրողների» դարձերը : Սոնոք են՝ Ղ. Աբովեան, Մ. Նալբանդեան, Րաֆֆի, Շ. Կուրղինեան, Ց. Թումանեան, Ս. Իսահակեան, Պ. Դուրեան, Ց. Պարոնեան, Նարդոս, Ա. Շահազիզ, Ռ. Պատկանեան, Ա. Շիրվանզադէ, Ց. Զոլհաննէսեան, Ց. Զակրեան եւայլն :

Վերջին տարիներու ընթացքին հրատարակուած արժէքաւոր գրքերու շարքին յիշենք Ս. Մալխասեանցի քառահատոր «Բացատրական Բառգիրքը», Ա. Ղարիբեանի «Հայերէն ուղղագրական նոր բառարանը», Թ. Թորամանեանի «Նիւթեր հայկական ճարտարապետութեան պատմութեան մասին» երկհատոր երկը, Լէօի «Հայոց պատմութեան «Բ. եւ Գ. հատորները, Լ. Զոլհաննէսեանի «Բժշկական պատմութիւնը Հայաստանում հնադոյն ժամանակներից մինչեւ մեր օրերը» (հինգ հատոր), Հ. Ամառեանի «անձնանուններ բառարանը», Գ. Զաւիսեանցեանի «Հայաստան «Հայերի բնօրրան»ը :

Ռուս, Ֆրանսացի եւ անգլիացի ծանօթ գրողներու շատ մը գործերը եւս հայերէնի թարգմանուելով հրատարակուած են :

Այս բոլորը քաջալերական երեւոյթներ են : Սակայն կը պակսի հիմնականը, հոգեկան եւ իրական կապը հայրենիքի եւ Սփիւռքի միջեւ :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Փարիզ եւ Մոսկուա կը բանակցին

Ինչպէս հաղորդեցինք, Ֆրանսական պատուիրակութիւն մը գացած է Մոսկուա, բանակցելու եւ առեւտրական պայմանագիր մը կնքելու համար :

Ֆրանսայի եւ Խ. Միութեան առեւտուրը զանցառելի քանակութիւն մը կը ներկայացնէ վերջին պատերազմէն ի վեր : Ֆրանսա 10 միլիոն տոլարի ներածում կատարեց 1947ին : Անցեալ տարի այս գումարը իջած էր 8 միլիոն տոլարի : Միեւնոյն տարիներուն Ֆրանսայէն Խ. Միութիւն կատարուած արտածումներուն գումարը 500.000 տոլարէն ալ պակաս էր :

Մինչդեռ, 1938ին Խ. Միութիւնը Ֆրանսա ղրկած էր 17 միլիոն տոլարի ապրանք, իսկ Ֆրանսայէն ստացած էր 8 միլիոն տոլարի ներածում : Իրականին մէջ անկումը չատ աւելի կարեւոր է, եթէ նկատի առնենք տոլարին անկումը :

Ֆրանք-եւխորհրդային առեւտրական դաշնագիրը մը կնքելու փորձեր կատարուեցան 1947 Նոյեմբերին, սակայն ձախողեցան, երբ Խ. Միութիւնը չընդեց Ֆրանսական պատուիրակութեան անցագիրը : Իբրեւ հետեւանք, Ֆրանսան ալ արտաքսեց խումբ մը խորհրդային քաղաքացիներ որոնք ամբաստանուած էին թէ մասնակցած են Մարսէյլի գործադուլին : Արտաքսուեցաւ նաեւ խորհրդ. դիւանագիտական պատուիրակութիւն մը :

Ահաւասիկ դէպքերու ընթացքը .—

1947 Հոկտեմբեր 17ին Ֆրանսա, որ ծանր վնասներ կրած էր երկարատեւ երաշտի մը հետեւանքով, 1.500.000 Թն արմտիք խնդրեց Խ. Միութենէն, փոխարէնը մեքենաներ ղրկելու պայմանով :

Նոյեմբեր 8ին Ռուսերը պատասխանեցին թէ կրնան ղրկել միայն 300.000 Թն ցորեն : Նոյեմբեր 13ին Ֆրանսա առեւտրական պատուիրակութիւն մը կազմելով, անցագիր խնդրեց խորհրդային դեսպանատունէն :

Նոյեմբեր 26ին Ֆրանսացիները արտաքսեցին 19 խորհրդային քաղաքացիներ, իրբեւ մեղադրեալ Մարսէյլի գործադուլին : Շաբաթ մը վերջ Ֆրանսական տոտիկանութիւնը մտնելով Պոռկարեի (Փարիզ) խորհրդային գաղթակայանը, ձերբակալութիւններ կատարեց : Դեկտեմբեր 9ին արտաքսեցին Փարիզի խորհրդային դիւանագիտական պատուիրակութեան 12 անդամները : Նոյն օրը Ֆրանսական առեւտրական պատուիրակութեան անցագիրները վերադարձուեցան առանց վիզայի եւ Մոսկուայի անթելը հաղորդեց թէ առեւտրական բանակցութիւնները խզուած են :

Այժմ նոր փորձ մըն է որ կը կատարուի : Այս անգամ դեսպանը բաւական հարթուած է, չնորհիւ Զորներու ժողովին խորհրդային անդամներուն եւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան միջեւ կատարուած բանակցութեանց :

Կը կարծուի թէ Խ. Միութիւնը մասնաւորապէս անասունները կը, ինչպէս եւ դանազան մետաղներ եւ քիմիական նիւթեր պիտի ճարէ Ֆրանսայէ, փոխարէնն ստանալով մեքենաներ եւ էլեկտրական արտադրութիւններ : Միեւնոյն ատեն պիտի չմնայ ստանալ կարգ մը ապրանքներ զորս Ամերիկա մերժած է յանձնել, դանազան նկատումներով :

Քիւրտերու դէմ համաձայնութիւն

ԹՈՒՐՔԻՈՑ, ԻՐԱՔԻ ԵՒ ԻՐԱՆԻ ՄԻՋԵՒ

Գրած էինք թէ Իրաքի եւ Իրանի միջեւ փոխադարձ օգնութեան դաշինք մը կնքուած է, տնտեսական եւ մշակութային փոխանակութեանց համաձայնագիրներով :

Այս բանակցութեանց մասին հետեւեալը կը հաղորդուի Մոսկուայէն.—

ՄՈՍԿՈՒԱ. 17 (Ռ.).— Իրաքի խնամակալ Ապտուլլահ Թէհրան գացած է, ընկերակցութեամբ Իրաքի արտաքին նախարարին եւ ընդհ. սպայակոյտի նախագահին : Այստեղի մամլոյ չրջանակներուն համաձայն, Ապտուլլահի Թէհրան այցը աւելի առնչութիւն ունի այն գաղտնի բանակցութեանց հետ որոնք տեղի պիտի ունենան Անգլիոյ, Իրաքի, Պարսկաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ : Թուրքիա նկատի առնելով Թէհրանի դեսպանին պաշտօն յանձնած է մասնակցիլ այս գաղտնի բանակցութիւններուն որոնց ընթացքին Քիւրտիստանի խնդիրն ալ պիտի ծեծուի : Ինչպէս յայտնի է Քիւրտերը խստիւ կը հետապնդուին Թուրքիոյ, Պարսկաստանի եւ Իրաքի մէջ : Թուրքիա Պարսկաստան եւ Իրաք իրենց մէջ չեւ համաձայնութիւն մը պիտի կնքեն որպէսզի Քիւրտերը չհերանան ազատութեան :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՓՐԿԵՆՔ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Մեր գլխաւոր մտածումն է պատրաստել զաղափարական երիտասարդութիւն մը որ ի վիճակի ըլլայ տեսնելու մեր ազգային փրկութեան բարձունքը, հետզ պահելով ինքզինքը այսօրուան ճահճախուռներէն:

Գիտեմ, լճացած կեանքի վարժուած տարրերը, ինչպէս եւ օտար ուժերու առջեւ կքած կամակորները կը ծիծաղին, երբ կը խօսինք երիտասարդութեան գաղափարականութեան մասին: Ներկայ պայմաններու մէջ խօսիլ հայ երիտասարդներու խէալի մասին՝ ցնորք մըն է անոնց համար, քանի որ չօշափելի արդիւնք մը չի տար, անով ոչ կարելի է հագուիլ, ոչ անանիլ եւ ոչ ալ տաքնալ կամ զուարճանալ: Ինչպէ՞ս կարելի է խօսիլ այդպիսի բանի մը մասին, երբ ամէն ինչ մեր դէմն է ու մենք ենթակայ ենք ուրիշներուն, — կ'ըսեն անոնք:

Մենք կը պնդենք մեր տեսակէտին վրայ ու այդ ուղղութեամբ ալ կ'աշխատինք, քանի որ առանց իսէալի մեր երիտասարդութեան թեւերը պիտի կտրին ու մեր ազգային վերելքը անկարելի պիտի դառնայ: Արդահատանքի արժանի են բոլոր կորաքամակները, որոնք ամէն բան սեւ կը տեսնեն, երբ մեր ազգային բախտի անիւը իրենց ուզածին պէս չի դառնար:

Միայն արտաքին պայմանները չեն որ ազդած են այդպիսիներու վրայ: Անոնց հիւանդոտ էութիւնը ամենամեծ դերը խաղացած է: Թող խոստովանին թէ իրենք ալ ցանկացած են ըլլալ աւելի զօրաւոր, աւելի կորովի, ուզած են վարկ շահիլ, բայց կէս ճամբան մնացած են, քանի որ իրենց կեանքի մեծագոյն մասը նուիրած ծաղրանքի եւ բամբասանքի, պարզապէս չխոստովանելու համար իրենց անկարողութիւնը:

Մենք այնքան ալ բարդ իսէալներու առջեւ չէ որ կը դնենք մեր երիտասարդութիւնը: Մեր նպատակն է լարել անոր կամքը եւ ուժ տալ անոր ծնողասիրական եւ հայրենասիրական զգացում — ներուն:

Ճիշդ է որ արտաքին պայմանները խորապէս ազդած են մեր երիտասարդներուն վրայ: Ոչ յանձնարարելի դրքերու, թերթերու ընթերցումը, սինեմաներու եւ սրճարաններու կեանքը, մանաւանդ օտար քարոզչութիւնները չուարեցմի եւ անզօրութեան մղած են դիրենք, մինչեւ անգամ այլասերելով անոնց մտածումները: Եթէ այսպէս չարունակուի եւ մենք անտարբեր դառնունք, վաղ թէ ուշ անոնք պիտի կորսնցնեն գործելու, կեանքի դժուարութիւնները յաղթահարելու, խանդավառուելու եւ սիրելու կարողութիւնները:

Լաւ է ուշ քան երբեք: Ժամանակը հասած է որ ըմբռնենք այս տարրական ճշմարտութիւնները: Ամէն կարգի չարաքաղութիւններէն վեր կայ ու կը մնայ անհատի մտային եւ բարոյական ազնուացման հոգը: Այս գետնին վրայ մենք այնքան ալ դժուարութիւններու պիտի չհանդիպինք, քանի որ նիւթեր չեն պակսիր:

Բացէք մեր հին եւ նորագոյն պատմութեան էջերը, հոն պիտի գտնէք այնպիսի օրինակներ ու բանաձեւեր, որոնք դիւրութեամբ ճամբայ պիտի ցուցնեն:

Ունեցած ենք դէմքեր որոնք ժողովուրդին կողմէ սուրբերու կարգը դասուած են, որովհետեւ գիտցած են բարձրանալ սովորական կեանքէն վեր: Ունեցած ենք եւ ունինք գիտակից - ներ, որոնք լիովին կատարած են իրենց բարոյական պարտականութիւնը ուրիշներու համեմատ: Հայրենասէրներ որոնք իրենց կեանքը զոհած են յանուն ազգի եւ հայրենիքի բարօրութեան, մեծութեան:

Ազատութեան ճանապարհին վրայ ինկած մեր ազգային հերոսներու պատմութիւնը լայն չափով հնարաւորութիւն կուտայ մեզ արհամարհելուն բոլոր դաւերը որոնք արդելք կը հանդիսանան անհատի եւ ազգի ազատօրէն չարժելուն եւ զարգացման:

Ինչքան դասեր տակաւին, պատասխանատուութեան դիտակցութեան, արդարութեան, իրերօգնութեան, մարդասիրութեան, սիրոյ եւ յառաջդիմութեան, որոնցմով հարուստ է մեր պատմութիւնը, լի գեղեցկութեան եւ ազնուականութեան դպացումներով:

Ահա այս ազնիւ զգացումներով կ'ուղենք թրծել մեր զաղափարական երիտասարդութիւնը, սրել անոր դիտակցութիւնը:

Նախորդ յօդուածին մէջ ըսինք թէ կոչկռտ կապած բարքերով չէ որ պիտի ապահովենք երիտասարդութեան փրկութեան դործը: Միակ փըրկարար միջոցն է մտային, հոգեկան ու մարմնական թունաւորումներէ ազատել զայն, մարզել անոր հոգին, միտքը, եւ մարմինը:

Բնութիւնը ինքնին վերազարթումի եւ հաւասարակշռութեան ընդհրկ ունի ոչ միայն մարմնի այլ մտքի եւ զգացումներու վրայ: Ամէն մէկս զգացած ենք մեր պատյտներու եւ գիւղացնացութեան ընթացքին թէ այն չէինք ինչ որ էինք մեր տուներուն եւ աշխատանոցներու մէջ:

Արդարեւ, բնութեան ազատ ծոցին մէջ մեր միտքերը աւելի կը պայծառանան, զգացումները կ'աղնուանան, որովհետեւ հոն արդար օրէնքները կը տիրապետեն, մինչ մեր առօրեայ կեանքին մէջ մենք յաճախ կ'ապրինք զանազան այլանդակութիւններ, կը տեսնենք ոգեղութիւններ ու այլասեռումի պատկերներ:

Ճիշդ է որ վաղող գետերու մօտ միշտ լճացած տիղմեր կը պատահին: Մեր նպատակէն դուրս է խօսիլ առանց մասին կամ կանգ առնել անոնց առջեւ: Ընդհակառակն, հարկ է պատրաստ մը քաշել անոնց եւ մեր միջեւ ու հայ երիտասարդը դարձնել իսկական հայ տղամարդը, տէր իր մարմնական եւ հոգեկան բոլոր կարողութիւններուն:

Այդ դժուարին դործին մէջ բնութիւնը միայն մեզ օժանդակութեան կրնայ հասնիլ իրամենաբոյժ դեղահատովը, որուն կենսունակութիւն անունը կուտանք:

Բնութեան եթերային ուժն է որ մենք պիտի չնչենք ազատօրէն, արտաշնչելով մեր մէջ տարբուած թոյնը, բնածխային թթուն: Ներշնչում եւ արտաշնչում երկու կենսական գործողութիւններ են, որոնք եթէ կատարուին գիտակցօրէն, բնութեան պիտի առնենք լաւը, վերանորոգիչը վանելով դէշը եւ թունաւորը:

Եթերային ուժի ներշնչումով պիտի ապահովենք մեր երիտասարդութեան համար կեանքի մաքրութեան, հաւատքի եւ համբերութեան ճանապարհը, իսկ արտաշնչումով պիտի փակենք հիւանդութեան, բարկութեան, երկչոտութեան, տխրութեան եւ ուրիշ թերութեանց ճամբան:

Դժբախտաբար մեր բժիշկները ասպարէզ չեն պար աւելի մասնագիտօրէն խօսելու համար, ոչ ալ մեր ԽՍՀ-ները դասախօսութիւններ կը կազմակերպեն այդ ուղղութեամբ: Շատերը չարաչար կը տուժեն, մոռնալով տարրական դիտելիքները:

Բոլորիս պարտքն է սրտանց քաջալերել, երբ ամէն հնարաւորութիւն կը տրուի հայ երիտասարդին հետեւելու մարմնակրթութեան, սրմվերու բոլոր այն միջոցները որոնք պիտի նպաստեն իր առողջութեան եւ երկարակեցութեան:

Քանակով պղտիկ բայց որակով արժէքաւոր ազգ մըն ենք: Երկուքին հաւասարակշռութիւնը եւ արժեւորումը կախում ունի առաւելապէս մեր երիտասարդութեան կեցուածքէն: Ան առնական քաջութիւնը պէտք է ունենայ ազնուացնելու իր միտքը՝ իր առողջ մարմնին մէջ:

Հ. ՍԵՐԻՆԿԻԻԼԵԱՆ

Մելիքագիները Հայոց ձեռքեն գրաւեցին Ալաշկերտ խաղաղը

— Ծանօթ գրագէտ եւ ուսուցիչ Իսմայիլ Հապիպ Սէվիւճ այս անգամ Թուրքիոյ հարաւային նահանգներու այցելելով սկսած է իր տպաւորութիւնները հրատարակել «Ճիւմհուրիյէթ»ի մէջ: Ստորեւ կուտանք Ալաշկերտ վերաբերեալ առաջին յօդուածը.

Ալաշկերտ ունեցած է չորս գլխաւոր շրջաններ, առաջինը նախաքրիստոնէական շրջան: Շարլթէքսիլէ կը պատմէ թէ հռովմայեցի ծովահէններու պետը, Թրիֆոն, դղեակ մըեւ բերդ մը չինել տեւաւ Քօրաքսիոմի հրուանդանին վրայ: Իր աւարներու կը պահէր այդ դղեակին դանձարանին մէջ, բայց Անթիքոս, որ կատաղի պայքար մը բացած էր ծովահէններու դէմ, սպաննեց Թրիֆոնը: Իր մահով ծովահէնութիւնը վերջ չգտաւ սակայն, այլ աւելի սաստկացաւ, եւ նոյնիսկ Հռոմի կուսակալները կը մասնակցէին իրենց չհատուկութիւններուն:

Հռոմայեցի համբաւաւոր զօրապետը, Անտոնիոս, երբ նուաճեց եգիպտոսը եւ սիրահարեցաւ գեղանի դշխոյին, Կղէոպատրայի, այդ չքնաղ ոստանը նուիրեց իր սիրուհիին: Տաւրոսներու եւ տին մեծ եղեւիններ կային որոնցմէ նաւաւորմ մը կազմեց Կղէոպատրան, օգտագործեց եղեւիններու անտառները, եւ նաւերը տնեցան անդուլ առագաստներ, արծաթէ դարաւաներ, սաւառ - փով եւ մարգարտով զարդարուն ձողեր: Եւ այս չողողուն չքանաւին մէջ, եգիպտոսի դժխոն իր ցնծաւոյները կը սարքէր Միջերկրականի ափերն ի վար:

Ալանիայի երկրորդ շրջանը կը սկսի սելճուգեան պետութեան օրով, ուր Մեծն Ալպէտտին Քէյքուպատ, 13րդ դարուն սկիզբը աշխարհը տակնուվրայ ըրաւ իր յաղթանակներով: Իր այս յաղթութեանց կարգին, բնակչեց նաեւ Հայոց Թագաւորները եւ գրաւեց Հայկական Քալօնօրօս քաղաքը: Անոր տեղ հիմնեց տարբեր քաղաք մը, որուն Ալաիյէ անունը տրուեցաւ, համբաւաւոր իր եռայարկ ամրոցով եւ իր ծաղկեալ տեսարանով: Սուլթան Ալպէտտին երբ իր անունով կոչեց այս ոստանը, եւ ամրոցէն զատ նաւարան մըն ալ չինեց հոն, իր թոռներուն ըրաւ հետեւեալ կտակը.— Եթէ օր մը թշնամին Անատոլու մտնէ, ձեզմէ չատեր կրնան ապաստանիլ այս բերդը:

Այս կտակէն 3 քառորդ դար յետոյ, սելճուգեան պետութիւնը փլաւ իսկապէս, Կիլրոսի թագաւոր Հէյթրիկոս Բ. ուղեց օգտուիլ առիթէն եւ իր նաւերով եկաւ յարձակեցաւ Ալաիյէի վրայ, բայց չկրցաւ գրաւել զայն: Նոյն տարին սակայն, Ալաիյէ Գարամանոգիներուն ձեռքը անցաւ: Նշանաւոր ուղեւոր մը Իպնի Պաթութա, Սուրիայէն եկաւ Ալաիյէ, տեսակցեցաւ Ալաիյէի պէյին՝ Սուլթան Եուսուֆի հետ, եւ իր յիշատակներուն մէջ կը գրէ.— Այդտեղ կիները ծածկոց եւ քօղ չէին կրեր, եւ երբ բաժնուեցանք իրենցմէ, մեզ յուղարկեցին ամենամտերիմ բարեկամներու պէս:

1366ին, Կիլրոսի Թագաւորը նաւերով եկաւ եւ դարձեալ Ալաիյէի վրայ, նաւահանգիստը գրաւեց թէեւ, բայց չկրցաւ ձեռք անցնել ամրոցը եւ քաշուեցաւ: 1427ին, Էմիր Գարաման պէյ այդ տեղը ծախեց Եգիպտացիներուն, յետոյ Սելճուգեաններէն Գըլըճ Ասլան գահակալեց եւ մինչեւ այսօր կը մնան այդ շրջաններու յիշատակները:

Ալաէտտինի կտակը իրագործուած էր, եւ բերդը կատարած էր իր պարտականութիւնը:

«Մայիս 28»ի փառատօնը Խսիի մէջ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ, (յատկագած).— Ինչպէս գրած էր արդէն «Ցառաջ», 11 Ցունիս շաբաթ գիշեր Իսիի քաղաքապետարանի ընդարձակ հանդիսասրահին մէջ տեղի ունեցաւ «Մայիս 28»ի հանդէսը, որ իսկական փառատօն մը եղաւ:

Շաբաթներէ ի վեր Իսիի Մէթրոյի մուտքին առջեւ մեծ պաստառի վրայ խոշոր տառերով ֆրանսերէն յայտարարութիւն մը կը ծանուցանէր բոլորին Հայաստանի Անկախութեան տարեդարձի տօնակատարութիւնը:

Ծովածաւալ բազմութիւն մը, որուն նմանը չատ քիչ անգամ տեսնուած է Փարիզի մէջ, կանուխէն լեցուցած էր մեծ սրահը, ուշացողները տոքի վրայ մնացին:

Բեմին խորքը կը ներկայացնէր դոյդ Մասիսները, մէջտեղը Արամի մեծ նկարը, երկու կողմերը հայկական եւ ֆրանս. եռագոյնները: Հայ արեւոյչները բեմին երկու կողմերը պատուի կեցած էին:

Հանդէսին պատուոյ նախագահն էր Իսիի քաղաքապետ Պ. Jacques Madaul առաջին չարքերուն վրայ տեղ գրաւած էին քաղաքապետի երեք ընկերվարական օգնականները, գլխաւորութեամբ ընկեր Սըվէսթրի եւ Իսիի ընկերվարական կուսակցութեան երկսեռ ներկայացուցիչները, աւելի քան 30 հոգի:

Հանդէսը բացուեցաւ «Մարսէյեզ»ով եւ «Մեր հայրենիք»ով, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբին կողմէ՝ ղեկավարութեամբ Պ. Աբրա Պարթեւեանի:

Նախագահ բնկեր Հրանտ Սամուէլ նախ խօսեցաւ ֆրանսերէն, հակիրճ ակնարկ մը նետեց մեր անցեալ պատմութեան վրայ, յիշեց հայ ժողովուրդի ազատագրական չարժումները իր ան - կախութիւնը կորսնցնելէն ի վեր, յանգելու համար 1918 Մայիս 28ին: Հայերը կազմեցին առաջին ընկերվարական կառավարութիւնը, որ երեսուն ամիս միայն ապրեցաւ: Հիւսիսի եւ Հարաւի Թշնամիները խեղդեցին զայն: Այժմ հայրենիքին հետզ՝ տարագիր Հայերը չեն յուսալքուած եւ կը սպասեն այն օրուան, երբ պիտի վերադառնան իրենց աղատ, անկախ եւ միացեալ հայրենիքը:

Խօսեցաւ նաեւ հայերէն՝ բացատրելով օրուան տօնին իմաստը: Թուրքերն անգամ յարգանքով կը յիշեն Հայերու քաջութիւնը 1918ի Մայիսեան կռիւներուն, մինչ հայանուն մարդիկ կը յանդգնին ուրանալ ամէն ինչ: Վերջացնելով, ընկերը տարագիր հայութեան աղջոյնները ղրկեց հայրենիքի ժողովուրդին, որ իր քրտինքով կը վերաչինէ զայն եւ աքսորավայրերու մէջ տառապող բազմահազար Հայերուն, որոնց բոլորինհամար մաղթեց չուտափոյթ ազատութիւն բանակալ վարչաձեւէն:

Օրուան բանախօս ընկեր Ցովիկ Եղիազարեան նախ ֆրանսերէն խօսեցաւ, չնորհակալութիւն յայտնելով ֆրանսական հիւրընկալ ազգին, որուն ժողովրդավար կարգերուն չնորհիւ է որ կրնանք հրապարակաւ եւ հանդիսաւորապէս տօնել մեր անկախութեան տարեդարձը: Ցիշեց Հայերու եւ ֆրանսացի դարաւոր պատմական կապերը: Հայերէն բաժնին մէջ մանրամասնօրէն պարզեց Մայիս 28ը կանխող դէպքերը եւ դասեր հանեց անկէ:

Երկու բանախօսներն ալ բուռն ծափահարութիւններու արժանացան:

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան կողմէ խօսեցաւ ընկեր Վ. Պարոնվարդեան, որ լոսաւ թէ Նոր սերունդը իր յարդանքի տուրքը կուտայ «Մայիս 28»ին եւ հաստատ կը մնայ իր նպա-

ԹՈՒՐՔԻԱ

«ՔԻՉ ՄԸ ԽԻՊ ԵՒ ԱՄՕԹ»

Պուրհան Ֆէյզէք կը գրէ «ճումհուրիյէթ»ի մէջ.

— Բան մը չենք չահիր, մենք մեզ անընդհատ դովելով: Եթէ յաւակութիւններ ունինք, թող ուրիշները դովեն մեզ: Մենք մեր պակասները տեսնենք: Խոստովանինք որ մերկարդ մը մարդոց քով խիղ եւ ամօթ չմնաց, ղէրոյի իջաւ: Այնպիսի դէպքեր կը պատահին, որ ափ ի բերան կը մնանք: Մարդկային ընկերութեան մը բարոյական յատկանիշերը կրնան փոխուիլ այս կամ այն յեղաշրջումին հետեւանքով, բայց արմատացած արատաւորութիւնները ու այլանդակութիւնները անփոփոխ կը մնան:

Քանի մը օր առաջ, կարդ մը անպատկառներ Ֆլօրիայի մէջ ծով մտնող կիներուն «մուսալլաթ» եղեր են: Թելացիին մէկը ծովեզերեայ բլրակին վրայ երկար հեռադիտակ մը դրեր է, եւ «մէյրաղլը»ներուն հինգական դրուշի դիտել տուեր է լողացող կիներուն զանազան եւ զարմանազան մերկութիւնները:

Չէ՞ որ «դեմոքրասի» ենք, եւ մեր ուզած բանը կրնանք ընել: Այս բանին առջեւ կանգ կ'առնէ ամէն բան. «արիսթօքրասի» եւ «օթօքրասի»: Անպատկառներն ու անամօթները պէտք է անխնայ ցուցադրենք:

Եւրոպական երկիրներու բաղնիքներուն մէջ տակին մէջ, այն է աչխատիլ որ հայ ժողովուրդին զաւակները հաւատարիմ մնան իրենց հայրերու սրբազան ուխտին:

Գեղարուեստական բաժինը չատ ճոխ էր եւ խնամեալ: Առաջին անգամ ըլլալով համոյքն ունեցանք ծափահարելու Օր. Մ. Բաբայեանի խոստմնալից աշակերտուհիներէն Օր. Սառա Քէօսէեանը, որ երգեց Ֆրանսերէն եւ հայերէն, նոյնպէս՝ Օր. Աստղիկ Քէօսէեանը, որ Իսիի հանդէսներուն զարդն է միշտ: Երգեց նաեւ Օր. Մուրատեան, որ վերջերս սկսած է փայլիլ մեր բեմերուն վրայ:

Վալանսի Նոր Սերունդէն ընկեր Զարեհ Գասեան թնդացուց սրահը իր հայերէն եւ ֆրանսերէն երգերով: Արտասանեցին Օր. Մ. Սարդիսեան եւ ընկեր Զօհրապ Մուրատեան, բուռն ծափեր խլելով, ինչպէս բոլոր երգիչները:

— Սրահին ոգեւորութիւնը կրկնապատկուեցաւ, երբ մեր անզուգական պարուհին Օր. Ռեժինա Ցովհաննէսեան բեմ դալով պարեց քանի մը հայկական պարեր չնորհալի կերպով: Իրեն կ'ընկերանային հայրը՝ թառիստ Գարեգին, քէմանչիստ Պ. Ռուբանեան եւ ընկեր Բէնօ՝ լիր դաւիով:

Կէս գիչերէն վերջ սկսաւ եւրոպական պարերը՝ էքեանի եւ Սարեանի կրկնակ նուագախումբով եւ տեւեցին մինչեւ առաւօտ:

Իսիի այս փառատօնը մեծ յաջթանակ մըն էր: Ֆրանսացիք Հայերէն աւելի ուրախ էին այս յաջողութեան համար:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՉԱՑՆԵՐ ԳԱԽԱՐԻՆ

ՄԵՐ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԻԶԻ ՀԱՆԴԻՍԸ

ՄԱՐՍԷԼ (Ցառաջ).— Պոմոնի Ս. Սահակ Մեսրոպ մանկապարտէզի տարեվերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ Յունիս 19ին, մեր սրահին մէջ: Բացումը կատարուեցաւ մանկապարտէզի փոքրիկներուն կողմէ խմբովին արտասանուած «Տէր ողորմեա» աղօթքով: Թաղ. խորհուրդի առենապետ Պ. Ցար. Աբգարեան, իբրեւ նախագահ խօսք առնելով չէշտեց թէ մեր մանուկները պէտք է սորվին մայրենի լեզուն: «Դարեր չարունակ մեր եկեղեցին եւ դպրոցը կողք կողքի ապրած են: Մենք ալ պարտաւոր ենք դուրդուրալ անոնց վրայ: Ինամակալ Տիկնանց Միութեան կատարած աշխատանքը կ'ապացուցանէ որ մենք կը դիտակցինք այդ բանին»:

Ապա սկսաւ յայտագրի դործադրութիւնը: Սիրուած Ջութակահար Պ. Ս. Զէօրէկեան իր երգեցողութեան աշակերտներով Պ. Պ. Ղազէրեան եւ Պարէյեան, նուագեց «Մարտիկի երգ»ը:

Դպրոցի փոքրիկները առաջնորդութեամբ Օր. Քնարիկ Զօրպաճեանի խմբովին երգեցին ու արտասանեցին, ցոյց տալով իրենց չնորհները: Պոմոնի թեւիկները հայկական չնորհալի տարազներով ցուցադրեցին «Հայկ. հարսանիքը» ընկերակցութեամբ պաշնակի: Ժողովուրդի բուռն փափաքին վրայ նոյն տեսարանը կրկնուեցաւ: Կովկասեան տարազով պարեց մանկապարտիզպանուհի Օր. Քնարիկ Զօրպաճեան:

Ցանուն Թաղականութեան խօսեցաւ Պ. Ցար. Նիկողոսեան, հայ կնոջ դերի մասին, «եթէ ուզենք բաղդատութեան դնել հայ կինը օտար կնոջ հետ, անպայման հայ կինը առաջնութիւնը կը չահի, որպէս դիտակից, անձնազոհ եւ հայրենասէր մայր: Հայ կինը կը սիրէ նաեւ հայ չակոյթը, սպացոյց՝ մեր մանկապարտէզը, որուն հոգը ըստանձնած է Տիկնանց խնամակալ մարմինը, դոհելով իր հանդիստը: Ոչքան չատ ըլլայ դիտակից ու պարտաճանաչ մայրերու թիւը, այնքան երկար կրնանք տակալ պանդխտութեան մէջ: Հայ աղջիկ մը մեռնելէ յետոյ հայ կինը կը դիտակցի իր կոչումին»:

Թաղեցիներու կողմէ նուիրուած 100է աւելի առարկաներ վիճակախաղի դրուելով, ամիլիպափս սպառեցան բոլոր տոմսերը: Իրենց սիրայօժար մասնակցութեամբ հանդէսին փայլը աւելցուցին Պ. Պ. Սար. Զէօրէքճեան, Սիմոն Շիչմանեան եւ Օր. Խօժէնի Թէլեան: Հ. Ց. Դ. «Շանթ» թատերախումբը ղեկավարութեամբ ընկեր Գր. Քէնտիրեանի ներկայացուց «Ուշ լինի, նուշ լինի» հայկական զուարթ օփերէթը: Կը սպասենք որ «Շանթ»ը յաճախ երեւայ բեմերու վրայ: Պիւֆէյն ամբողջովին սպառած էր: Ընդհանուր առումով հանդէսը չատ դոհացուցիչ էր թէ նիւթապէս եւ թէ բարոյապէս: Հրապարակային գնահատանքի արժանի են խնամակալութեան անդամուհիները, Տիկիններ Մ. Քիւրտօղլուեան, Թէլեան, Փափազեան, Գէորգեան, Դանիէլեան, Արալանեան եւ Նիկողոսեան, որոնք ամբողջ մէկ տարի իրենց ուսերուն վրայ առին մանկապարտէզի նիւթական եւ բարոյական հոգը, թաղ. խորհուրդի կողքին, անտեսելով բոլոր խոչընդոտները: Հրապարակաւ չնորհակալութիւն կը յայտնենք մանկավարժուհի Տիկին Մանուչ Շամիրեանի եւ Օր. Քնարիկ Զօրպաճեանի, Տիկին Քօչարեանի, Օր. Խօժէնի Թէլեանի, Օր. Գարաքէհեանի, Հ. Ց. Դ. Շանթ թատերախմբի բոլոր անդամներուն, Պ. Պ. Ս. Զէօրէքճեանի, Սիմոն Շիչմանեանի, Ղազէրեանի, Պարէյեանի, Պ. Պ. Բիւզանդ Վարդերէսեանի, Ցար. Աբսլանեանի, Խաչիկ Պէրպէրեանի, Ցար. Աբրահամեանի եւ մանաւանդ Պ. Խաչիկ Թէլեանի որոնք իրենց սիրայօժար աչխատանքով եւ նուէրներով հանդէսին փայլը աւելցուցին, նաեւ պիւֆէյն աչխատող տիկիններուն: Նոյնպէս չնորհակալութիւն բոլոր նուիրատուներուն:

Ց. Նիկողոսեան

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՉԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՁՐԿԵԼ: ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՑ:

ՀԱՅՈՑ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԽՆԱՄԱԿԱԼ ՎԱՍՈՒՐԱՆ

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Ա.— ԱՆԽԻՂԾ ՎԱՃԱՌՔ

Քունի մէջ էր Անի քաղաքը:

Նորահարսի նման քօղարկուած էր սպիտակ, արծաթագոյն մշուշով եւ ինկած՝ երազներու դիրկը, սլացած էր վեր, դէպի երկինք, եւ ծածկուած ամէնուն աչքին: Ախուրեան գետն էր միայն, որ օձի նման գալարուելով կը քերէր Անիի ստորոտները, իր պղտոր, ուռած ալիքներով կը զարնուէր դուրս ցցուած ժայռի կտորներուն, կը փրփրէր, կը կատղէր եւ յետոյ դլուխն առած կը կորսուէր հեռո՛ւ ...

Բայց ժամերը կը սահէին, բարակ դեփիւռ մը չշնչելով անցաւ Անիի վրայէն, իր անոյշ, մեղմիկ համբոյրը դրոշմեց անոր հազարումէկ եկեղեցիներու դմբեթներուն, եւ վախվխելով փախաւ հեռու, դէպի աղատ Մասիս ... Այն ժամանակ սիրուն էր Անին: Լուսնի ցուրտ ճառագայթներն ինկան անոր աչտարակներուն, դմբեթներուն եւ պալատներուն վրայ եւ անոր տուին դիւթական տեսք մը:

Դիւթական պատկեր մը կը ներկայացնէր նաեւ Հայոց թագաւորութեան խնամակալ Վեստ Սարգիսի պալատը, որուն ստորոտը Ախուրեանը կը մռնչէր, կը փոթորկէր, որպէսզի դուրս նետուի հրուանդանի այդ կտորը, եւ ինք յառաջ հոսի հանդարտ ու ազատ: Բայց դուրս կ'անցնէր անոր ճիգը: Ժայռը, որուն վրայ կառուցուած էր այդ պալատը, խիստ ամուր էր եւ անսասան:

Ճիշդ այդ պահուն էր որ Վեստ Սարգիս իշխանը վերջացուց ընթրիքը, բարձրացուց պատուհանին թանձր վարագոյրը եւ դուրս նայեցաւ: Դիտեց իր առջեւ տարածուած քաղաքը եւ յուզուեցաւ: Ի՞նչն էր դինքը յուզողը,— յայտնի չէր: Ինր լռութիւն մը կը տիրէր քաղաքին մէջ. երբեմն միայն կը լսուէր ոտնաձայնը պահապանին, որուն որոնք չափաւոր բայց դանդաղ քայլերով կը շրջէին պարիսպներուն եւ աշտարակներուն վրայ եւ հեռուն կը դիտէին: Այդ պահուն դիւղացին եւ քաղաքացին, իշխանն ու աղնուականը ընկղմած էին իրենց անդորը քունին մէջ եւ ոչինչ կը յուզէր անոնց սիրտն ու հոգին. իսկ խաչնարածի հօտերն ու ջոկերը ագահութեամբ կը փրցնէին կանանչ խոտերն ու երփներանգ ծաղիկները: Գամբռներն անդամ անոյշ անոյշ կը քնանային եւ ոչ թիչնամին ոչ վայրենի դազանը կուդային խռովել իրենց քունը: Գիչերային այդ պահուն ամէն ինչ խաղաղ էր եւ անդորը խաղաղութեան կենդանի վկաներ էին Անիի հազարումէկ եկեղեցիներու դմբեթներ, որոնք այնպէս դեղեցիկ կը փայլէին լուսնի արծաթագոյն ճառագայթներուն տակ:

Վեստ Սարգիս իշխանը այնքան հրապուրուեցաւ Անիի դիւթիչ, կախարդական տեսարանէն որ, աչքերէն կայծեր թռան եւ աչքերը լայն բանալով բացագանչեց.

— Հրաչայիդ իմ Անի... Ո՛հ, ե՞րբ ինձի պիտի պատկանիս եւ ե՞րբ դլուխս պիտի պսակուի արքայական թագով: Ախ, ոչինչ կը խնայեմ ես, ոչինչ, միայն թէ կատարուին իղձերս եւ դուռդ Անին իմ հրամանովս միայն չարժի: Գահը... Բայց ո՞վ պիտի արժանացնէ զիս այդ գահին ու թագին: Գագիկը, բուն ժառանգորդը կենդանի է, իսկ իր պաշտպանը՝ Վահրամ Պահլաւունի իշխանը՝ արքուն: Միթէ թոյլ կուտա՞ն դլուխ հանել իմ իղձս:

Վեստ Սարգիս լռեց եւ ինկաւ մտմտուքի մէջ:

Վրդովիչ էր անոր մտմտուքը: Վրէժխնդրութեան եւ բարկութեան կայծակներ կը թռչէին իր աչքերէն, իսկ խրոխտ դէմքը երբեմն կը դունատէր, երբեմն կ'այլայլէր, երբեմն ալ դառնապէս կը յուսահատէր: Որո՞ւ դէմ կը բարկանար կամ որո՞ւ կը ժպտէր,— յայտնի չէր, միայն թէ այդ պահուն իր դլխուն վրայէն կ'անցնէին փոթորիկ — ներ, զարհուրելի քան ովկիանի ահեղ ալեկոծութիւնը, չառաչելով կը զարնուէին իրար, կը փըշրուէին, կը նահանջէին եւ ապա տեղի կուտային անդորրը խաղաղութեան:

Ցանկարծ ցնցուեցաւ Վեստ Սարգիս, եւ իր լայն բացած աչքերը յառեց դէպի Անիի մէկ փոցը, ուր սեւ կէտ մը կ'երեւար: Այդ սեւ կէտը արագ արագ դէպի իր պալատը կը յառաջանար:

— Ա՛խ ի՞նչ բան է, մրմռաց Վեստ Սարգիս, արդէն կէս գիչեր է, եւ փողոցին մէջ դարձեալ մարդ կը տեսնուի: Այստեղ անպատճառ բան մը կայ:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՃԵՄԱՉԵԱՆ

(1)

ՖՐԱՆՔԵՒԴԵՐՄԱՆ ԾԱՐԱԲԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ՄԱՍԻՆ

Արտաքին նախարար Պ. Բոպէր Շուման ճառ մը խօսելով Մէցի մէջ ըսաւ.—

« Գալով Գերմանիոյ, պէտք է տեսնենք մեր սահմանիներէն անդին, կազմակերպելու համար աշխարհի խաղաղութիւնը, խաղաղասէր ժողովուրդներու հետ: Պատերազմի նոր միջոցները այլեւս սահման չեն ճանչնար: Պէտք է ուրեմն խորհիլ ապահովութեան ուրիշ միջոցներ, մանաւանդ խաղաղութիւն հաստատել Գերմանիոյ մէջ, չնայած խաղաղութիւն մը որուն օժանդակեն Ֆրանսա եւ բոլոր խաղաղասէր ազգերը »:

★ *Գերմանիոյ Ֆրանսական բարձր կոմիսէր պր. Քէօնիկ ալ Պատըն Պատընի մէջ յայտարարեց.— «պէտք է հաստատել Գերմանիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ բարեկամութիւն մը եւ եւրոպական դաշնակցութիւն մը որուն անհրաժեշտ մէկառամիջոցն է Գերմանիա: Եթէ Գերմանիա ընդունի արտահերդրոնացման վարչաձեւ մը եւ ծեծուած ճամբաներէ դուրս դայ, հին կռիւները այլեւս չատ ճղճիմ պիտի երեւին »:*

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Վարչապետ Սօֆուլիսի յանկարծական մահուան վրայ, թագաւորը դահլիճը կազմելու պաշտօն տուած էր ժողովրդական կուսակցութեան պետ Ցալտարիսի: Ազատականները կը մերժեն մասնակցիլ նոր կառավարութեան պատճառաբանելով թէ Ցալտարիս ծայրայեղ ձախակողմեան է: Պ. Սօֆոկլէս Վենիզելոս որ պետն է ազատականներու մէկ մասին, կոչ ուղղեց Սօֆուլիսեան ազատականներուն որ համաձայնին մտնել դահլիճին մէջ: Եթէ բանակցութիւնները չյաջողին, Ցալտարիս իր կուսակցութենէն միայն պիտի կազմէ կառավարութիւնը: Եւ սակայն Ամերիկացիք ալ համամիտ չեն որ միագոյն դահլիճ մը կազմուի: Որով, հաւանաբար նոր դահլիճին կազմութիւնը յանձնուի նախկին փոխ վարչապետ Ալեքսանդր Տիոդէմի ղեկաւարութեամբ:

★ *Սօֆուլիսի յուղարկաւորութիւնը մեծ չուքով տեղի ունեցաւ թագաւորին եւ 100.000 ժողովուրդի ներկայութեան:*

ՓԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԵԹՐՈՅԻ ԵՒ ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԵՐՈՒ դիներուն վրայ ծրագրուած 100ին 50 յաւելումին դէմ թերթերը կը բողոքեն, ըսելով թէ կառավարութիւնը երբ մէկ կողմէն դիներու վրայ դնչէ կը խոստանայ, միւս կողմէ ինք է որ կեանքը կը սուղցնէ: Հրատարակութեանց նայելով այդ յաւելումը նոյն վարչութեանց բացը գոցելու համար ծրագրուած է, բայց դեռ վերջնական չէ:

20.000 ՆԱՒԿԻՆ ռազմիկներ թափօր մը կատարեցին կիրակի օր Օփերայէն մինչեւ Շան դ'Էլիզէ, պահանջելու համար որ իրենց թոշակները աւելցուին:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ որ հիւլէական ռումբով կործանած էին Ճափոնի Հիրոշիմա եւ Նակազաքի քաղաքները, հիմա զանոնք վերաշինելու համար 12 միլիոն տոլար տրամադրած են:

ՊԵԼՃԻՔԱՑԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ կատարուեցան կիրակի օր: Ցարդ կատարուած քուէհամայրին արդիւնքը հետեւեալն է.— 204.868 քուէներէն 110.408 առած են քրիստոնեայ ընկերվարականները, 50.227 ընկերվարական, 25162 ազատական եւ 14.020 համայնավար: Քրիստոնեաները հինին վրայ չհասած են, իսկ միւս կուսակցութիւնները կորսնցուցած: Այս արդիւնքը դեռ վերջնական չէ:

ԳԵԼՈՒԶԱԿՈՒԹԵԱՆՑ առաջքը առնելու համար կառավարութիւնը որոշեց հանրային եւ մասնաւոր հաստատութեանց մէկ դնել ուղղակի ոստիկանութեան հետ կապուած հեռախօսի ինքնաշարժ թելեր:

«ՀԱՐԱՒԻ ԽԱՋ» կոչուած աշխարհի ամէնէն նշանաւոր աղամանդներէն մին կորսուած է: 30 միլիոն ֆրանք կ'արժէր եւ անոր տէրերը որ Թրնեւ կը բնակին, զայն յանձնած էին գոհարավաճառի մը, դայն փարիզի մէջ ծախելու համար: Զեռքէ ձեռք այդ գոհարը անհետացած է այժմ:

ՆՈՐ ԻՆՔՆԱՇԱՐԺՆԵՐԸ մինչեւ մէկ տարի ծախելը արգիլուած էր: Այս արգելքը ջնջուեցաւ:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԻՓ ՄԻՆՉԵՒ ԱՊՐԻԼ 10

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ բաժնեգիրները.—

ԼԻՈՆ Թէպզ· 1200, ՄԱՐՍԷՅԼ Զիլ· 2 հազար, ՏԻՍԻՆ Քէչ· 800, ՎԻԼՄՈՒԱԶՈՆ Ա.ա· 400, ՓԱՐԻԶ (14) Զրու·, ԱԼՖՈՐՎԻԼ Մել· 1500ական, Լ.Ա. ՍԷՃՆ կար·, ՓԻՒՓԷ Դաւ· 800ական, ԼԻՈՆ Ֆէն·, ԼԻՎՐԻ Դան·, ԼԸ ՓԷՕՐԼԻՕ Եպ·, ՊՈՐՏՕ Սուք·, ՎԱԼԱՆՍ Քապ·, ՓԱՐԻԶ (17) Ամիր· 1500ական, ՄԱՐՍԷՅԼ Պաք· 800, ՊԻՑԱՆՔՈՒՐ Հապ· 1200, ՓԱՐԻԶ (14) Քարա· 800, Պայ· 1500, ՄԱՐՍԷՅԼ Շաք· 1500, ՎԻԼԷՕՐՊԱՆ Թոփ· 1450 ֆրանք:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

ՅՈՒԼԻՍ 3ԻՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ ԺԱՄԸ 9ԷՆ ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ 10

STADE OLIER MONTROUGE, 11 RUE D'ARCUEIL, (LA VACHE NOIRE)

Դրօշի արարողութիւն, ընդհ· տողանցք, գնդախաղ, պասքէթ, վազք եւն· պիտի մասնակցին Հ· Ը· Դ· Նոր Սերունդի կեդր· վարչութիւնը, Հայ Արիները, Հայ Արեւուշները եւ Նոր Սերունդի երգչախումբը: Հրաւիրատոմսերը ստանալ «Ցառաջ»էն, «Հայաստան»ի եւ «Արեւմուտք»ի խմբագրութիւններէն, Հ· Սամուէլ, Բալուեան, Պարսամեան դրատուններէն:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Porte d'Orléansէն առնել 187, 188 թիւ հանրակառքերը եւ իջնել La Vache Noire:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՑԻ Հ· Ը· Դ· Վռամեան ենթակոմիտէի դաշտահանդէսը Ցուլիս 10ին, Սէնթ Անտռէի օդասոսն պարտէզին մէջ:

ՍԷՎՐԱՆԻ կապոյտ խաչի դպրոցի հանդէսը Ցուլիս 10ին Hôtel de Franceի սրահը:

ՊՈՄՈՆԻ Ֆր· Կ· Խաչի դաշտահանդէսը Ցուլիս 10ին Chateau de la Roche Vertեի գեղեցիկ բարքին մէջ, St. Julien:

ՇԱՎԻԼԻ Հ· Ը· Դ· Արդութեան խումբի տարեկան դաշտահանդէսը Խանասորի հերոսամարտին առթիւ Ցուլիս 31:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ· Ը· Դ· Նոր Սերունդի Իշխան խումբին տարեկան դաշտահանդէսը 31 Ցուլիսին:

ՓԱՐԻԶԻ հայկական երգչախումբին տարեկան համերգը (ղեկավարութեամբ Ա· Պարթեւեանի, Դեկտեմբեր 11ին:

ՖՐ· ԿԱՊՈՑ ԽԱՋԻ փարիզի մասնաճիւղը, շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆրանք Տիկին Անդինէ Հաւլուճեանէ եւ հազար ֆրանք Տիկին Տօնակատարեանէ:

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ Բ· Հ· ՆԱՄ· ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ԵՒ ՌԷՋԻՄԹԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

12 Ցունիս 1949ի ընդհ· ժողովէն ընտրուած վարչութիւնը, բաղկացած է հետեւեալ 12 մարտիկներէ՝ Մոմճեան, Ճերմակեան, Հարտատեան, Վարդանեան, Ղազաճեան, Խարբութեան, Ռուբինեան, Թամկոչեան, Մարմարեան, Սեդրոսեան, Կարապետեան եւ Աբրահեանց: 21 Ցունիս 1949 ե-րեքշաբթի Պ· Ց· Սարաֆեանի դրասենեակին մէջ իր առաջին նիստը գումարեց՝ նախագահութեամբ ընդհանուր ժողովի օրուայ դիւանին ատենապետ Ց· Սարաֆեանի եւ ատենադպիր Տրդատ Նշանեանի, ու ընտրեց իր դիւանը հետեւեալ կերպով՝ նախագահ Մոմճեան, փոխ նախագահներ՝ Վարդանեան, եւ Թամկոչեան, ընդհ· քարտուղար՝ Ղազաճեան, փոխ քարտուղար՝ Ռուբինեան, դանձապահ Ճերմակեան, փոխ դանձապահ Կարապետեան: Կազմուեցաւ տօնակատարութեանց յանձնախումբ մը՝ բաղկացած Հարտատեանէ, Տրդատ Նշանեանէ եւ Աբրահեանէ: Դրօշակիրներ նշանակուեցան՝ Չիչէքեան եւ Ալիքսանեան: Միւթեան հասցէն ըստ առաջնոյն 31 rue St. Lazare, Paris:

Ընդհ· ժողովի օրուան դիւան ատենադպիր՝ Տ· Նշանեան եւ ատենապետ Սարաֆեան:

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԵՍ

Նկարիչ ԿԱՐԱՊԵՏ Ա· ՄՈՄՃԵԱՆի Բ· ցուցահանդէսը, Ցուլիս 14էն 15, կալըրի տը լա Սիթէի մէջ, 41 Quai de l'Horloge, métro Pont Neuf:

Կը ցուցադրուին փարիզեան տեսարաններ (Vieux coins de Paris): Ցուցահանդէսը բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ, բացի կիրակիէ, պաշտօնական բացումը 1 Ցուլիսին ժամը 3ին:

ԱՄԱՎԵՐՔԻ ՀԱՆԴԷՍ ՊԼՎՎԻԼԻ ԴՊՐՈՑԻՆ

Հովանաւորութեամբ կաթող· պատուիրակ Արտաւազդ արք· Սիւրմէեանի: Այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3էն 11 Bon Foyerի թատերասրահին մէջ 8 Ave. Simon Bolivar, Paris, (métro Pyrenees):

Մրցանակաբաշխութիւն, գեղարուեստական բաժին, ընտանեկան խնջոյք: Պիտի ներկայացուի Ա· արդամ ըլլալով փոքրիկներու կողմէ՝ Մկրտիչ Կորիւնի ԶԱՐԻԿՆ ՈՒ ՔՈՋԱՐԻԿԸ

Պատանեկան հէքեաթ թատերախաղ 4 արար, բեմադրութիւն՝ Տրդատ Նշանեանի: Մուտք 200 եւ 100 ֆրանք: Տոմսերը հայթայթել Պէվիլի կրթ· յանձնախումբի անդամներէն:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ· Ը· Դ· Եգիպտացի կոմիտէն ատիպողարար ժողովի կը հրաւիրէ «Րաֆֆի» խումբին անդամներըը այս հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ոչ մէկ բացակայութիւն ընդունելի է:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ· Ը· Դ· Նոր Սերունդի մասնաճիւղի դասախօսութիւնը այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին Patronage Laïqueի սրահին մէջ, Place d'Europe: Կը խօսի ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՍՀԱԿԵԱՆ: Կը հրաւիրուի Ալֆորվիլի երիտասարդութիւնը:

Հ· Ը· Դ· Արամ ենթակոմիտէի ժողովը Զորեքշաբթի 29 Ցունիս ժամը 21ին ծանօթ սրճարանը: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի կ'առնուին: Ներկայանալ անդամատետրերով:

ԽՈՀԱՐԱՐՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ֆր· Կապոյտ Խաչի Օգափոխութեան կայանին համար մէջին տարիքով, առողջ եւ կերակուր եփելու վարժ Հայ խոհարարուհի մը կ'ուզուի: Կայանը կը տեւէ երեք ամիս, Ցուլիս, Օգոստոս, Սեպտեմբեր: Լաւ վճարում: Մանրամասնութեան համար դիմել Տիկին Թադէոսեանի, 5 rue Mayran Paris (9), métro Cadet: Հեռ· Tru. 27-35:

ԿԱՀԱՒՈՐՈՒԱԾ ՍԵՆԵԱԿ ՄԸ

Կը փնտռուի Փարիզի մէջ, մայր ու աղջկան մը համար, խոհանոցի իրաւունքով: Հեռաճայնել Pro. 69-64:

ՀՈՒՓՍԻՄԻ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆի աղջիկը, Ֆիլոն Գարահիսարցի Էլիզա Ուրֆալեան կը փընտռէ իր հօրաքոյրը՝ Սրբուհին (Ծնեալ Խաչատուրեան) Ուշագ հարս գացած: Ունի նեկտար անունով աղջիկ մը, եւ Գէորգ անունով տղայ մը: Փեսան Մշեցի է, Տիկին Սրբուհին քոյր մըն ալ ունի Ցունաստան (Կրէտէ) Հայկանուշ անունով:

«Ցառաջ»ի միջոցաւ իմացնել Էլիզա Ուրֆալեանի, (այժմ Պէրպէրեան), Միւնիխ Grünwald Zeiller Str. 22 Zimmer 18:

ԾԱԽՈՒ Է

Կօշկակարի լօքալ մը ֆօրս մօթրիսով, դիւրամատչելի պայմաններ:

Դիմել Պաղտասարեան եղբայրներուն, 2 rue de Terras, Marseille:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

VENDEUR եւ VENDEUSE, ճարպիկ եւ փորձառու, ներկայանալ վկայագիրով:

ԴԻՄԵՑԷՔ ԱՆՎԱՐԱՆ

MATERIEL INDUSTRIEL

38 r. de Chalon, Paris 12

ԱԼԻՍ - ԼԵՒՈՆ

(COUTURE)

5 Rue d'Artois Tél. Ely. 74-74

Գարնան եւ ամառուան եղանակին համար ունեցած «Modèles»ները հաշուեյարդարի ենթարկուած են (Solde):

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գինն 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Mercredi 29 JUIN 1949 Չորեքշաբթի 29 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5884-Նոր շրջան թիւ 1295

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿՐԿԻՆ ԻՋԱԾ Է ՎԱՐԱԳՈՑԸ

Աղասի Խանջեանի սպանութենէն վերջ (1936) Սովետական Հայաստան ամէն կապ խզեց Սփիւռքի հայութեան հետ :

Այդ օրերուն Փարիզ կը գտնուէր Հանդուցեալ Դանուշ Շահվերտեան ներգաղթ կազմակերպելու համար : Անոր մեկնումով, Երեւան այլեւս ներկայացուցիչ չունէր արտասահմանի մէջ : Իսկ Հոկը, որ կը յաւակնէր հայրենիքին օգնել եւ սովետական վարչաձեւը սիրցնել գաղութներու հայութեան, ոչ միայն ինք իր մէջ պառակտած էր, այլեւ չէր յաջողեր ոեւէ ձեւով կապ պահել Հայաստանի հետ :

Երեւանի վարիչները խուլ ականջ կը ձեւանային եւ ոչ մէկ պատասխան կուտային արտասահմանի «Հայաստանասէր» պաշտօնական կազմակերպութեանց կրկնակի նամակներուն :

Նոյնիսկ կը մերժէին ընդունիլ Մելքոնեան կտակի տարեկան երեք հազար անգլիական ոսկին, զոր Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Կեդրոնական վարչութիւնը, իբրեւ կտակակատար հանգուցեալ բարերարին, Հայաստան կը ղրկէր կանոնաւորաբար ամէն տարի, յատկացուելու համար հրատարակչական գործին :

Ո՛չ թէ երկաթէ, այլ պողպատէ ծանր վարագոյր մը իջած էր Հայկական Սովետական Սոցիալիստական Հանրապետութեան եւ Սփիւռքին միջեւ :

Այդ վարագոյրը կամաց կամաց սկսաւ բացուիլ, երբ 1941 Յունիս 22ին Սթալինի եւ Մոլոթովի 21 երկար ամիսներու դաշնակիցն ու մեղսակիցը Հիթլէր յարձակեցաւ Սովետական Միութեան վրայ :

Այս անգամ Մոսկուան ընակամ դաշնակիցն էր դարձած անգլեւսաքսոն պետութեանց, որոնք ամէն ալակերտութիւն ցոյց տուին անոր՝ հասարակաց թշնամին յաղթելու համար :

Մոսկուայի գործակալներն ու ներկայացուցիչները ազատ մուտք ունեցան դաշնակից երկիրներու մէջ : Առիթէն օգտուելով, Երեւանն ու Էջմիածինն ալ պատուիրակներ ղրկեցին արեւելքի մեր հայկական գաղութները — Իրաք, Սուրիա, Լիբանան, Պաղեստին ու Եգիպտոս :

Տարագիր հայութիւնը խանդավառուած էր : Պատերազմը վերջանալու վրայ էր եւ դաշնակից-ներու յաղթանակը բացայայտ կ'երեւէր : Մեր հայրենիքն ալ յաղթականներու կողքին կը դըտնուէր, մեծ զոհողութիւններ ըրած էր, իր զաւակները կէրշի ճակատին վրայ եւ այլուր հազարներով իւնած էին, հետեւաբար եւ իրաւունք ունէր իր բաժինը ստանալու յաղթանակէն :

Հայաստանի պատգամաւորները փայլուն յոյսեր կը ներշնչէին :

Զինադադարէն վերջ հինգ ցամաքամասերու վրայ ապրող Հայերը խանդավառ օրեր ապրեցան : Հայաստանի սահմաններու ընդարձակումը ոչ մէկ տարակոյս կը վերցնէր : Այդպէս կը ներշնչէին Մոսկուայի եւ Երեւանի բանբերները :

1945 Յունիս 16ին Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի ընտրութիւնը եւ Էջմիածնի Ազգային եկեղեցական ժողովին մասնակցող պատգամաւորներու բերած յուսադրիչ տեղեկութիւնները Սփիւռքի հայութեան խանդավառութիւնը իր գագաթնակէտին հասցուցին : Չէ՞ որ այդ ժողովը միաձայնութեամբ քուէարկած էր բանաձեւ մը, որով կը պահանջուէր Թուրքիոյ հայապատկան նահանգներու կցումը Սովետական Հայաստանին, այդ Միացեալ Հայրենիքին մէջ համախմբելու համար աշխարհացրիւ հայութիւնը : Այս խնդասոյր դիմում ալ կատարուած էր սպարապետ Սթալինի :

1945 Նոյեմբեր 22ին Մոսկուայի գործավարներու Խորհուրդը որոշեց արտօնել արտասահմանի Հայերուն ներգաղթը դէպի Հայաստան :

Ամուսնեաւ քանի մը տարի չարունակ Հայաստանի եւ Սփիւռքի միջեւ սերտ կապ հաստատուեցաւ՝ Ներգաղթի առնչութեամբ : 1946ի Մայիսին Փարիզ հասաւ Ներգաղթի լիազօր Անդրանիկ Հինայէկեան : Սուրիա - Լիբանան, Եգիպտոս, Յունաստան, Ռումանիա եւ Պուլկարիա եւս ուղեցան իրենց Ներգաղթի լիազորները :

Կը սպասուէր, որ ասոնք համերաշխութեան առաքեալներ ըլլային եւ արտասահմանի հայութիւնը ամուր կապերով կապէին մայր հայրենիքին հետ :

Զոր. ՇԻՒՐՃԱԿԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Քանի մը օրուան համար միայն, Փարիզ կը գտնուի Զոր. Շէյքէրճեան, որ կերբակի առաւօտ այցելած է Գերմանիայէն Ֆրանսա հաստատուած ընտանիքներու, որոնք կը գտնուին Melunի մօտերը : Ընդամէնը երեք ընտանիք, որոնցմէ մին ասանըմէկ անդամներէ կը բաղկանայ :

Ահաւասիկ իր վերջին յայտարարութիւնները.

— Ինչպէս դիտէք Գերմանիոյ ամենակարեւոր կայանը Շեմուիկարտն է : Ամերիկայէն ղրկուած էֆիէկտիվները մեծ ծառայութիւն մատուցած են մեր գործին եւ այդ իսկ պատճառաւ 175 հոգի ցարդ մեկնած են հիւսիսային Ամերիկա, Շեմուիկարտէն : Նոյնպէս այդ շրջանէն մեկնած են 94 հոգի Պրազիլիա, 14 հոգի Պարսկաստան, 25 հոգի Վենեցուէլա : Իսկ Արժանթին այս տարուան համար դադրած է ճամբանները : Տարբեր շրջաններէ ալ մեկնած են որոնց թիւը կարելի է հաշուել 30 : Կը նախընտրեմ թիւերը քիչ տալ քան թէ չափազանցել : Աւստրիայէն, մասնաւորաբար Լինցէն մեկնած են 85 հոգի : Իսկ Իտալիայէն որոնց մեկնումին համար չատ մեծ դեր ունեցած են Միխթարեանները, մեկնած են 125 : Այս բոլորէն դուրս Պուէնոս Այրոս եւ Սեպտեմբեր ամիսներուն մէջ հաւանական մեկնում 500 : Այժմ չատ աւելի կանոնաւորուած է մեր մեքենան եւ մեկնումները աւելի չամախակի դարձած են :

Ֆրանսա հաստատուելու արտօնութիւն ալ ստնուած է : Այն ընտանիքները որոնք Ֆրանսա կուգան, իրենց գալէն յետոյ աշխատանքի համար կը գետեղուին դանազան շրջաններ : Օրինակ, Ferme de Serignyի մէջ հաստատուած ընտանիք մը որ վերջերս եկած է Ֆրանսա, մանրամասն տեղեկութիւններ տուած է իր կեանքի մասին, աշխատանքի եւն. եւ չատ գոհ կ'երեւի » :

Գերմանիոյ մէջ բաշխումի դործը յանձնուած է յանձնախումբի մը Հ. Օ. Մ.ի 8 Տիկիններէ բաղկացած, որոնք ընտրուած են քուէներու մեծամասնութեամբ : Դժգոհութիւններ միշտ ալ կ'ըլլան, բայց ընդհանուր առմամբ կ'աշխատուի չքաւորներուն միայն օգտակար ըլլալ : Դրամական օգնութիւն գրեթէ չենք ըներ կամ չափազանց քիչ եւ աւելորդ է անդամ ըսելը : Մեր հայրենակիցներուն ըրած օժանդակութիւնը պէտք չէ չափաւորագործել եւ մեր ժողովուրդը վարժեցնել մուրացկանութեան : Այդ բանին դէմ եմ ամբողջ հոգիով :

Ամերիկեան իշխանութիւններու վերաբերմունքը մեղի հանդէպ լաւ է եւ գոհ են մեզմէ : Ներքին խնդիրներ գրեթէ չկան : Իսկ միջամտութիւններ, պաշտօնական փչխանութեանց մօտ, չատ քիչ անգամ կը կատարուին եւ այն ալ պէտք եղած ժամանակը, եթէ խնդիրը քրէական եւ կամ չափազանցութեան բան չէ :

ՇԸԶՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՍՈՒՐԻՈՑ նախորդ նախագահ Շուքրի Քուաթլի դոր տապալած էր գնդ. Զաիմ, երկիրն մեկնեցաւ ընտանիքին հետ եւ պիտի հաստատուի Զուիցերիա :

Հակառակը պատահեցաւ : Ամէն տեղ ներգաղթի լիազօրները իրենց գերազոյն ըրին՝ հայութիւնը պառակտելու եւ դաղութներու անդորրութիւնը խռովելու համար : Ազգային ճակատները, Ազգային Մրհուրդներն ու «Ցառաջդիմական» անունին տակ ծպտուած համայնավարները իրենց կարգին իւղ լեցուցին կրակին վրայ :

Ներգաղթը վերջացաւ : Լիազօրները մեկնեցան : Ազգային ճակատը լուծուեցաւ : Ու հիմա դարձեալ «խաղաղութիւն ամենեցուն» :

Ոչ մէկ լուր Հայաստանէն : Ոչ մէկ աւետաբեր պատգամաւոր : Ոչ նոր ներգաղթ : Մանաւանդ ոչ մէկ խօսք Հայաստանի սահմաններու ընդարձակման մասին : Հայաստանի հետ Մշակութային կապեր հաստատելու յաւակնող Միութիւններն ալ լուռ կը մնան : Անոնք 1945—47ի փայլուն օրերուն իսկ չէին կրցած այդ կապը հաստատել :

Ինչպէս 1936ին, այսօր կրկին պողպատեայ վարագոյր մը իջած է մեր հայրենիքին եւ Սփիւռքին միջեւ :

Մինչեւ ե՞րբ այս անգամ :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Եւրոպայի տնտես. տագնապը

Այսօր Փարիզի մէջ կը գումարուի ութը երկիրներու ելմտական նախարարներուն ժողովը, Եւրոպայի տնտեսական աւերի ճիշդը դրամական տագնապի խնդրով զբաղելու համար :

Ցայտնի է հակամարտութիւնը Անգլիոյ եւ միւս երկիրներու տեսակէտներուն միջեւ :

Մեծն Բրիտանիոյ դանձային տագնապը կը ծանրանայ : 1933էն ի վեր այսքան ծանր տագնապ մը չէ ծագած, հակառակ անոր որ պատերազմի դադարումէն ի վեր Անգլիացիք չատ մեծ զոհաղութիւններու կը հանդուրժեն : Պատճառը այն է, որ Անգլիա չհաճէն աւելի տոլար կը ծախսէ : Գանձային նախարար Սըր Քրիփս պիտի պայքարի իր երկրին տնտեսականը փրկելու համար, եթէ չամառի, տնտեսական փլուզում մը անխուսափելի պիտի ըլլայ Եւրոպայի մէջ, քաղաքական հետեւանքներով :

Բայց յոյս կայ որ այս տագնապին առաջքը առնուի փոխադարձ դիջողութեամբ : Պիտի առաջարկուի որ Ամերիկա իր պահեստի ոսկիէն մաս մը տրամադրէ Եւրոպայի համար : Ամերիկա, կ'ըսեն, այս ձեւով կրնայ ապահովել Եւրոպական դրամներու փոխանակելիութիւնը տոլարի հետ, դրամական նոր սակի մը հիման վրայ : Դրամական ամբողջական աղատութիւն մը կանխահաս կը դտնեն, բայց կողմնակից են համեմատական ու սահմանափակ աղատութեան մը :

Մարշըլի ծրագրին դեսպան Հարրիմըն Լոնտոնի մէջ երկկ դարձեալ տեսակցեցաւ Սըր Քրիփսի հետ : Անգլիա Լոնտոն հրաւիրեց դաղթապետութեանց ելմտական նախարարները խորհրդակցելու համար :

Լոնտոնի սակարանին մէջ պետական արժեթուղթերը անկումներ ունեցան, 5 ժամուան մէջ 100 միլիառ ֆրանք կորուստով :

★ Հակառակ Ամերիկացիներու դիտողութեանց ստորագրուեցաւ Աւժանթինի եւ Անգլիոյ միջեւ կնքուած առեւտրական դաշնագիրը, որու համաձայն Աւժանթին միս եւ ուտելիք պիտի տայ Անգլիոյ, փոխարէն ստանալով հրանիթ, ածուխ եւ մեքենայ :

ՄԱՐՇԸԼԻ ԾՐԱԳՐԻՆ ԴԷՄ ՊԱՑԿԱՆՔԸ

Լիլի առեւտրական ժողովաճառին բացման առթիւ Մարշըլի ծրագրին Փարիզի դեսպան Տէյվիս Պրըս ճառ մը խօսելով, ի մէջ այլոց ըսաւ.— Մարշըլի ծրագրին սկիզբէն ի վեր անոր դէմ եղած պայքարն ու խեղաթիւրամները ձախողելու համապատասխան էին : Լիլի մէջ կը տեսնէք արդիւնքը Ամերիկայի բերած օգնութեան, ձեր գործատրանները, հանքերն ու ապարանքները սարքաւորելու մասին : Անոնք որ թշնամութեան վրայ կը կռթնին իրենց հեղինակութիւնը հաստատելու եւ ամրակավարական խոչընդոտներ կդրծանելու համար, չեն կրնար յաջողիլ : Ամէն անոնք որ «անկախ Մարշըլի ծրագիրը» կը դրկին նշանառախտակներու վրայ, կրնան նաեւ աւելցնել «կեցցէ թշնամութիւնը» : Դեռ չատ բան կայ ընելիք, բայց այժմէն ձեր ամերիկացի բարեկամները գիտեն որ մեքենան զսպիվարը բարձրանալու վրայ է » :

ԹՈՒՐՔ ՆԱԻԱՋՆԵՐ ԿԸ ՍՊԱՆՆՈՒԻՆ ՆԻՔԱՐԱԿՈՒԱՑԻ ՄԷՋ

Թրքական «Քասթէմունի» չոգենաւը Նիքարակուայի Մականուալ քաղաքին առջեւ առաղձ կը բեռնար : Ոստիկանութիւնը Բուէրթօ Քազասի մէջ կը ձերբակալէ թուրք քանի մը նաւաղ որոնք գինովնալով անդորրութիւնը կը խանդարէին : Թուրքերէն ընկերները բիւերով եւ դաշոյններով կը յարձակին բանտին վրայ, գինովները ազատելու համար : Ոստիկանները կրակ բանալով կը սպանեն երեք թուրք եւ կը վիրաւորեն քանի մը ուրիշներ : Նաւապետին դիմումները կատարութեան մօտ անպատասխանի մնացած են : Անգարայէն ղրկուած հեռագրի մը վրայ «Քասթամունի» կը մեկնի, սպանեալ նաւաղներու մարմինը զմռսել տալով Թուրքիա փոխադրելու համար :

ՊԵԼՃԻՒՔԱՑԻ ընտրութիւններուն վերջնական արդիւնքը հետեւեալն է.— Երեսփ. ժողով (212 աթոռ) քրիստոնեայ ընկերվարներ 104 աթոռ, ընկերվարական 66, ազատական 30, համայնավար 12: Մերակոյս (100 աթոռ) քրիստոնեայ ընկերվար 54, ընկերվարական 34, ազատական 14, համայնավար 4: Շահողներն են քրիստոնեականներն ու ազատականները : Իսկ համայնավարներն ուընկերվարականները կորսնցուցած են : Թագաւորին վերադարձի խնդիրը չէ լուծուած քանի որ քրիստոնեականները բացարձակ մեծամասնութիւն չունին : Եթէ ազատականները միանան անոնց, այն ատեն կարելի պիտի ըլլայ : կառավարութիւնը փոր հրաժարականը տուաւ խնամակալ իշխանին :

ԹՈՒՐ ՏԸ ՖՐԱՆՍԻ 36րդ մրցումը կը սկսի վաղը : Կը մասնակցին 120 մրցորդներ, 250 կառք եւ հազար հետեւորդ :

(Նուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԹԵՐ ՈՒ ԴԷՄ

Մեր դէմ մղուած պայքարին մէջ, մեր հակառակորդները, մասնաւոր ճիգ մը գործ կը դնեն, Հայաստանին թշնամի ցոյց տալու Դաշնակցութիւնը :

Մէջտաղէլի պիտի ըլլար վէճի բռնուիլ այս մարդոց հետ, որոնց հայրենասիրութեան աստիճանաչափը գործել սկսած է քանի մը տարիներէ ի վեր միայն, եւ այն ալ միշտ հայրենիքէն հեռու :

Դաշնակցութիւնը, ըսեր ենք զանազան առիթներով, կրկնենք նաեւ այսօր, այս ուղղութեամբ դաս առնելու պէտք չունի ոչ մէկէն :

Այսուհանդերձ, կայ ճշմարտութիւն մը այս պատմութեան մէջ, որ կը խեղաթիւրի գիտակցաբար մեր հակառակորդին կողմէ :

Մենք թշնամի կը նկատուինք մեր հայրենիքին եւ կամ չենք ճանչնար իր պետութիւնը, որովհետեւ՝ դէմ ենք բոլշեւիզմին եւ իր խորհրդային վարչաձեւին :

Մեր ընդդիմութիւնը այս պարագային, բացառաբար ուղղուած բոլշեւիզմի եւ իր բռնատիրական ու դերազանցապէս տմարդի կարգուսարքին դէմ, տարածել հայրենիքին վրայ, հիմնական դրամագլուխն է մեր ստեղծութեամբ կուրացած հակառակորդներուն :

Անօրինա՞կ է մեր այս ընթացքը եւ կե՞ղծ մեր հայրենասիրութիւնը այս պայմաններուն մէջ :

Ի զուր պիտի ըլլայ իրենց ուժն ու կորովը սպառել, սխալ եւ դիտումնաւոր մեկնութիւն տալու մեր կեցուածքին :

Այս երկրի եւ աշխարհի բոլոր մասերուն մէջ, ամէն կուսակցութիւն «պետական» չէ, եւ ոչ ալ ամբողջապէս կողմնակից հաստատուած վարչաձեւին :

Ընդդիմադիր հոսանքները, որ կը վայելեն ամենալայն ազատութիւն, արտօնուած են գործելու եւ պայքարելու ոչ միայն ի խնդիր իրենց սեփական դաղափարներու յաղթանակին, այլեւ կը կռուին պետութեան եւ իր կարգերուն դէմ, անշուշտ մնալով ճշդուած սահմանի մը մէջ :

Ֆրանսացի համայնավար կուսակցութեան դիրքը չափազանց խօսուն է այս տեսակէտէն : Մեզմէ աւելի լաւ մեր հակառակորդները գիտեն թէ, ինչպէ՞ս կը գործէ այն կուսակցութիւնը իր երկրի օրինաւոր իշխանութեան դէմ, եւ ի՞նչ ծրագիրներ կ'որոճայ վաղուան համար : Անոնք չեն կրնար չիմանալ նոյնպէս, թէ համայնավար կուսակցութիւնը իր այս պայքարին մէջ կը դիմէ այն բոլոր միջոցներուն, որոնք դատապարտուած են ըստ այս երկրի սահմանադրական հիմնական օրէնքներուն :

Այսպէս ըլլալով հանդերձ, մեր հակառակորդներէն ոչ մէկը պիտի քաջութիւն ունենար Ֆրանսական համայնավար կուսակցութիւնը ներկայացնել իբրեւ թշնամի Ֆրանսական հայրենիքին եւ պետութեան :

Անոնց համար, դատապարտելի չէ Ֆր. համայնավար կուսակցութեան ընդդիմութիւնը : Անոնք, ոչինչ կը գտնեն անբնական այս կուսակցութեան ակնյայտնի բոլոր թշնամական եւ խափանարար արարքներուն մէջ, Ֆրանսական պետութեան եւ երկրին դէմ : Աւելին ըլլալով, իրենց մտրթէն ալ դուրս գալու գնով կ'ուզեն, Ֆրանսական համայնավար կուսակցութեան տալ ամենաբարձր հայրենասիրութեան վկայականը :

Մեզի չի յիշնար դատել մեր հիւրընկալ երկրին քաղաքական հոսանքներու դէրն ու դիրքը : Ցիշեցինք խօսուն օրինակ մը միայն :

Դաշնակցութիւնը՝ պայքարելով բոլշեւիզմի եւ իր խորհրդային վարչաձեւին դէմ, սահմանափակած է իր ընդդիմութիւնը առաւելապէս դաղափարական մարզին մէջ : Եւ այնտեղ ու այն պարագաներուն մասնաւորաբար՝ երբ մեր հակառակորդները կը գործեն Թուրաւորել մեր իրականութիւնը, քանդել մեր ազգային կեանքն ու բոլոր արժէքները եւ վտանգել տարագիր հայութիւնը օտար երկիրներու մէջ :

Հետեւողակա՞ն են մեր հակառակորդները , երբ մեզմէ կը պահանջեն ճանչնալ «հայ պետութիւնը, անկախաբար վարչաձեւէն» :

Այս պահանջը մեզի դնելու համար, անհրաժեշտ է որ նախ իրենք իւրացնէին տրուած պահանջը : Եւ ընդունէին ոչ թէ իբրեւ պարզ բանաձեւ, զարդարելու համար իրենց թերթերը, այլ գործնապէս :

Գահիրէի ռամկավար կուսակցութեան օրգանը իր 12 Փետրուար 1949ի մէջ կը յայտարարէր .— «Դաշնակցութիւնը պէտք է ճանչնայ հայ պետութիւնը, անկախաբար, վարչաձեւէն, եւ դադրի իր ըմբոստ կեցուածքէն հանդէպ հայ պետութեան» :

Հոս գրեթէ ամէն օր եւ ամէն առիթով նոյն բաներն է որ կը կրկնուին ռամկավար եւ տէրը անձանօթ՝ միւս օրգանէն :

Այս վերջինի խմբագիրը, երբեմն վեղարաւոր եւ ամենագէտ, միշտ աւելի ծայրայեղ, հայրենասէր կը նկատէ միայն, եւ բացառաբար անոնք՝ որոնք կը մտածեն եւ կը դատեն սովետական ներչնչումներով, եւ կ'ընդունին սովետական իրականութիւնը :

«Մոսկուան՝ երեւանն է եւ երեւանը՝ Մոսկուա...» : Ձիշդ հայելին է մեր վարդապետին նոր վարդապետութեան :

Խորհրդային կարգերու մէջ, համայնավար մտածողութեան համար ընդունելի այս տեսակէտները, ունին իրենց չատ պարզ եւ պայծառ բացատրութիւնները : Անոնց համար բոլշեւիզմը եւ իր իրաւակարգը հիմնական նպատակները են :

« Հետզհետէ անհետացնել ազդութիւնները իրենց լեզուներով, իրենց կուլտուրաներով» — ինչպէս կը մեկնուի Ստալինի տեսութիւններէն — հնարաւոր կը նկատուի միայն եւ միայն խորհրդային կարգերու տեւականացումով եւ բոլշեւիզմի տիրապետութեամբ :

Հայրենիքը՝ մէջը հաշուելով խորհրդային կարգերու ենթակայ մեծամասնութիւնը, եւ դադթահայութիւնը, տարբեր տեսակէտ եւ ըմբռնում ունի :

Հակառա՞կը կը պնդեն, մեր դէմ պայքարի ելած հերոսները,— կեղծիք կը կատարեն անոնք եւ կը խաբեն մեր ժողովուրդը :

Այս ձեւով պիտի չորակէինք իրենց ընթացքը, եթէ անոնք անվարան հրաժարէին իրենց բոլոր դաղտնի երազներէն, բոլոր տեսակի չողչողուն «ապագայ ծրագիրներէն» եւ կարելիութիւններէն» :

Կարճ խօսքով, եթէ անոնք պաշտպանելով իրենց տեսակէտները, անվախօրէն ալ, դիրք բռնէին համայնավար կուսակցութեան ներսը՝ իբրեւ ուղղափառ եւ հաւատացեալ հայ համայնավարներ : Եւ Հայաստանի ու Խորհրդային Միութեան մէջ ցոյց տային իրենց «հայրենասիրական» դործունէութիւնը :

Դժբախտաբար, մեր հակառակորդները համայնավար իսկ ըլլալու արժանիքը չունին : Իրենց միակ արժանիքն է ստել եւ կեղծել եւ միշտ խուսափիլ հայ իրականութենէն :

Կ'ուզե՞ն ճշդել Դաշնակցութեան դիրքը՝ թող դիմեն երեւան : Մինչ այդ, օգնենք իրենց կրկնելով . «Մենք մեր հայրենիքին հետ ենք, ուստի դէմ ենք խորհրդային կարգերուն :

«Մենք մեր ժողովուրդին հետ ենք, ուստի դէմ ենք բոլշեւիզմին :» («Ցուսաբեր», 25 Մայիս) :

Ս. ՏԻՐ ԹՈՎՄ.

ՋՈՐՍ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐ

Ե.— Պարոյր Ղարիպեան

Մի յայտնի ընկեր է, որ խորհրդային Ռուսաստանի բանտերում ու աքսորավայրերում զոհաբերուած ընկերների խիտ շարքերի մէջ առաջնակարգ տեղերից մէկն է բռնում, թէ իր վաղաժամ մահով եւ թէ իր կուսակցական ու հասարակական դործունէութեամբ :

Պարոյրը մեր կուսակցական եւ սակաւաթիւ այն ընկերներից է, որոնց առանձնապէս յաջողուել է ամենասերտ զգացումներով կապուած լինել մեր բազմաթիւ ընկերների հետ, սիրուել ու պնահատուել նրանց կողմից եւ սակայն նրանց մասին ոչ մէկ արժէքաւոր տեղեկութիւն ունենալ : Բայց նման ընկերները չաճախ են զոհաբերուել եւ մնացել ընդհանրապէս անյայտութեան մէջ :

Պարոյրը չէր սիրում խօսել իր դործերի ու դործունէութեան մասին՝ կատարուած անցեալում :

Առաջին անդամ հանդիպեցի Պարոյրին կարսում 1917 թ. ամառուան վերջը, տեղի հայ ինտուորական միութեան ընդհանուր ժողովում, ուր ես ներկայացնում էի Կարսի մեր կազմակերպութիւնը եւ նախագահն էի այդ հաւաքոյթի : Այդ ժամանակ նա կարսում էր դտնուում ուսուցչական պաշտօնով, ուսուցիչ էր ազդային դէպրոցներից մէկում : Մինչ այդ, Պարոյրը եղել էր համաւորական բանակներում :

Մինչեւ Հայաստանի անկախութեան հռչակումը : Պարոյրը զբաղուել է քաղաքական — հասարակական դործերով . բայց այդ կեանքը մնաց ինձ անծանօթ, ինչպէս եւ այդ մասին չդիտէինք բան չատ մօտիկ ուրիշ ընկերներ :

Հայաստանի կազմակերպութեան առաջին ամենածանրակշիռ շրջանում Պարոյրը մեր պետականութեան կառուցուածքի այն դործիչներից էր, որոնք կոչուած էին դժուարին պայմաններում քին խաղաղութիւնը եւ հասարակական կարգը պահպանելու, մեր փոքրիկ պետութեան դեմոկրատիկ օրէնսդրութեան առաջին հիմերը նետելու, համրային ու հասարակական կեանքը վերահաստատելու մեր երկրի մէջ : Պարոյրը ամբողջովին կապուեց մեր հայրենիքի հետ եւ ստանձնեց զանազան դործեր :

Երկու տարուայ ընթացքում նա պաշտօնավարել է Ներքին դործոց նախարարութեան մէջ, կապուած լինելով պետութեան վարչական մեքենայի ու նրան ենթակայ տեղական օրդանների կամմակերպութեան դժուարագոյն դործի հետ :

Հայաստանի խորհրդայնացման օրին, նա, դտնուելով Ղարաքիլիսայի միլիցապետի պատասխանատու պաշտօնի մէջ, կուսակցութեան որոշման համաձայն, թողնում է մեր երկրի սահմանները եւ անցնում հարեւան Վրաստան :

Վրաստանի խորհրդայնացան առաջին իսկ օրերից, նա երկար ժամանակ դտնուել է անլեգալ դրութեան մէջ . 1922 թուի զանգուածային բանտարկութիւնների ընթացքում, նա պատահաբար չի ընկնում Արտակարգ Յանձնաժողովի (Չեկա) ներկայացուցիչների ձեռքը եւ չի կալանաւորուում :

1927 թուին, իմ հերթական բանտարկութեան ընթացքում, Մոսկուայից փոխադրուելով Թիֆլիս, ես պատահում եմ նրան Մետեխի բանտում, ուր երկար ամիսներ, մինչ այդ, սպասում էր իր «դործի» քննութեան վախճանին : Վերջապէս այդտեղից եւս ազատուում է, ուղարկուելով քաղաքական մեկուսատան, երեք տարով : Երեք տարին լրանալուց յետոյ, Պարոյրը աքսորուում է Սիբիրի հեռու անկիւններից մէկը՝ Նարըմ :

Այդ չորքանի կլիմայական մահաւէտ պայմանների հետեւանքով, հիւանդանում է եւ տեղափոխուում Տոմսքաղաքի բանտի հիւանդանոցը , ուր եւ մեղ անյայտ պայմաններում, իր վերջնական հանդիստն է դտնում :

1929 թուին Պարոյր Ղարիբեանը իր վերջին հրաժեշտը ուղարկելով աքսորավայրում դանդուղ իր մօտիկ ընկերներին, ընդմիշտ թողեց հեռաւոր բանտերում եւ աքսորավայրերում հետզհետէ նօսրացող րնկերների կուսակցական չարքերը :

ՄԻՆԱՍ ՄԱԿԱՐԵԱՆ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՁՐԿԵԼ : ԴՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՁ :

Գէորգ վրդ. Ոսկեան

«Բազմավէպ»ի վերջին համարէն կսկիծով կը տեղեկանանք թէ 15 Մայիսին Ս. Ղազարի մէջ վախճանած է Հ. Գէորգ վրդ. Ոսկեան :

Մխիթարեան Ուխտին այս համեստ այլ ժրաջան միաբանը իր մահկանացուն կը կնքէ տակաւին առոյգ տարիքի մէջ, ծնած ըլլալով Պանտրմա 24 Ապրիլ 1894ին : Ս. Ղազար կուգայ 1908ին եւ քահանայ կը ձեռնադրուի 1916ին : 1920ին Հռոմի մէջ աստուածաբանական ուսումը աւարտելէ վերջ, կը նուիրուի դաստիարակչական դործին, պաշտօնավարելով վանքին, Մուրատ Ռափայէլեան եւ Մխիթարեան վարժարաններուն մէջ :

Երկար տարիներ կը պաշտօնավարէ Աղեքսանդրիոյ Մխիթարեան վարժարանը, որուն ի վերջոյ տեսուչ կը կարդուի, յաջորդելով իր ուսուցչին, Հ. Քերոբէ վրդ. Զրաքեանի, անոր մխարանութեան աթոռակալ նշանակուելէն վերջ :

Տարի մը միայն կը վարէ Աղեքսանդրիոյ վարժարանին տեսչութիւնը, անողոք հիւանդութիւնը կը հարկադրէ վերադառնալ Վենետիկ, ուր քանի մը ամիս վերջ կը վախճանի :

Եթէ Մխիթարեանց դարաւոր չարքին մէջ կան չքեղ անուններ որոնց վաստակն ու համբաւը կը փոխանցուին յաջորդական սերունդներուն, կան նաեւ բազմաթիւ համեստ այլ նուիրեալ մշակներ, մասնաւորապէս կրթական մարզին մէջ :

Այս համեստ չարքէն էր Հ. Գէորգ վրդ. Ոսկեան :

Ճանչցայ զինք դեռ երիտասարդ քահանայ, երբ կարճ ժամանակ մը Մ. Ռ. վարժարանի ընդհանուր հսկիչ նշանակուեցաւ : Մեծին հետ մեծ, փոքրին հետ փոքր, ամէնուն ընկեր՝ որ կը սիրուէր ամէնէն : Իր կենսուրախ բնաւորութիւնը վարակիչ էր եւ հակառակ իր երիտասարդ տարիքին քաղդրութեամբ կը յաջողէր անթերի վարել իր հսկիչի պաշտօնը :

Անկեղծ ցաւակցութիւններ Մխիթարեան Միաբանութեան՝ իր այս խոնարհ ու դործունեայ դաւկին վաղաժամ ու կսկծալի մահուան առթիւ :

Բ. Գ.

ՅՄԲ.— « Բազմավէպ»ի նոյն թիւին կը տեղեկանանք թէ հանդուցեալ վարդապետը ձգած է Աչխարհարարի կիսատարտ քերականութիւն մը , յատկապէս ուղղադրութեան, տողադարձի կանոններու վրայ, ինչպէս եւ դծադրութեան եւ դեղադրութեան օրինակներ : Հրատարակած է նաեւ Այրեներան մը, քրիստնէական դրքերու հետ :

ՁԱՁՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

« ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՀԱՆԴԻՍԸ

ՎԱԼԱՆՍ .— Յունիս 18ին, չաբաթ երեկոյ, «Ա. Ահարոնեան» ակումբին մէջ տեղի ունեցաւ Վալանսի Կապոյտ Աշխ «Ահարոնեան» վարժարանի ամավերջի հանդէսը :

Հանդէսը բացուեցաւ «Մեր հայրենիք»ով, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս :

Վարժարանի Դ. դասարանի աշակերտուհի Սիւզան Գասեան կարդաց գրութիւն մը, իբր բացման խօսք, որմէ կը քաղենք քանի մը նախադասութիւններ : —

« Այս հանդէսը չէ որ պիտի բնորոշէ մեր ղպրոցական կեանքին մէջ կատարուած աշխատանքները : Այսպիսի հանդէսները տեսակ մը շպար են եւ կը ծառայեն միմիայն մեզ, մեր ծնողներուն եւ հայասիրաբարոյութեան քով քովի բերելուն եւ ուրախ պահեր ապրելուն : Մենք դոհ ենք, մեր ղպրոցական առօրեայ, ներքին աշխատանքներով եւ գիտենք թէ՝ ինչ դժուարին գործի լծուած է մեր սիրելի ուսուցիչը : Այս տարի վերջացուցինք նախակրթարանի Դ. դասարանի լրիւ դասընթացքը, կը փափաքինք, որ յառաջիկայ տարին աւելի բարձրանայ ղպրոցին ուսումնական մակարդակը, ե.րդ դասարան մը ունենալու համար : Կը խնդրենք մեր ծնողներէն եւ մայրենի լեզուին նախանձախնդիր ազգայիններէն, որ լրջօրէն խորհին այդ մասին» :

Հանդէսի առաջին մասը յատկացուած էր նրբուներուն, որոնցմէ Լեւոն Պօյաճեան, Յասմիկ Կօչկակարեան, Անահիտ Թէրզեան եւ Մարի Գուշեան յաջողութեամբ արտասանեցին ընտիր բանաստեղծութիւններ, իսկ Արայ Աշխիկեանը կարդաց իրենց դասագիրքէն հատուածներ :

Ուշադրաւ էր յիշեալներու ընկերներէն Եդուարդ Տէր Սարգիսեանի «Մեծ հայրիկին պատկ» պատմուածքին ընթերցումը : Եդուարդ հազիւ 3 ամիս է որ վարժարան կը յաճախէ :

Ութէն տաս տարեկաններու բաժինը մեծ ոգեւորութիւն պատճառեց ներկաներուն : Ապա բոլոր աշակերտները միասին երգեցին «Յառաջ նահատակը» :

Երկրորդ բաժնին կը մասնակցէին Բ. եւ Գ. դասարանի աշակերտները, որոնցմէ արտասանեցին Աւօ Գասեան, Սարգիս Սարգիսեան, Հրայր Աշխիկեան, Մարի Պօյաճեան, Յակոբ Յովհաննեան եւ Վարդուհի Սահակեան :

Գ. դասարանի աշակերտները երգեցին «Լաւ ուրբաթ է» որմէ վերջ, Դ. դասարանի աշակերտուհի Մարգարիտ Պօյաճեանը արտասանեց ընտիր բանաստեղծութիւն մը, նոյն դասարանէն օրիորդ Լուիզ Սարգիսեանը կարդաց ինքնագիր շարադրութիւն մը «Մեր ղպրոցը» :

« Շատ կը փափաքիմ հայ վարժարանը յաճախել սորվելու համար մեր մայրենի անմահ լեզուն Հայոց պատմութիւնն ու աշխարհագրութիւնը, ճանչնալու համար մեր անցեալը իր տխուր եւ փառաւոր մանրամասնութիւններով եւ ճանչնալու համար մեր նուիրական հայրենիքը : Հպարտ եմ, որ Հայ եմ : Ծնողքիս ամենամեծ փափաքն ալ այդ է եւ որքան ատեն որ մեր միջոցները թոյլատու ըլլան, չպիտի հեռանամ մեր սիրելի վարժարանէն :

Մեր ուսուցիչը խստապահանջ է, բայց կը գուրգուրայ մեր վրայ իբր երկրորդ ծնողք մը, կը ջանայ սորվեցնել ինչ որ օգտակար էեւ կարելի : Փոյթ չէ խղճուկ են մեր պայմանները, չունինք գնդեցիկ դասարան, գրասեղաններ եւայլն : Կը բաւէ որ վարժարանը մերն է, հայկական է :

Այս շարադրութիւնը խոր տպաւորութիւն գործեց :

Արտասանութեան հերթը Դ. դասարանի աշակերտուհի Ալիս Գալուստեանին էր, որ քաղաքին ամենալաւ արտասանողներէն մէկն է ու յիշեալը այս անգամ ալ բուռն ծափերու արժանացաւ :

Տասնեւհինգ վայրկեան դադարէ մը վերջ, վարժարանի «մատակարար մարմնի» կողմէ կապոյտ Աշխ առենապետուհին Տիկին Փ. Կօչկակարեանը կարդաց մանրամասն տեղեկագիրը : Նոյն մարմնի դանճապահն ալ կարդաց նիւթական բաժնի հաշուետուութիւնը :

Գ. դասարանի աշակերտներր ներկայացուցին Ց. Թումանեանի «Կիկոսի մահը» մէկ արար թատերդութիւնը : Իսկ Դ. դասարաններր ներկայացուցին Ա. Ահարոնեանի «Արիւնոտ թիմմորը» : Երկու նիւթերն ալ թատերդութեան վերածած էր ուսուցիչ Ազդին Մարտիրոսեանը : Բոլոր դերակատարներն ալ արժանացան ծափերու, բայց ամէնէն յաջողներն էին՝ Ժանէթ Աշխիկեանը եւ Յարութիւն Սահակեան :

Հանդէսը փակուեցաւ վարժարանի սկաուտ աշակերտներու խումբին հրաժեշտի երդով :

Ծնողներու եւ հանդիսականներու ինքնարուխ նուիրատուութիւններէն կոկիկ գումար մը գոյացաւ, որմէ ետք, աշակերտներու կողմէ նուէրներու ծրար մը տրուեցաւ ուսուցչին :

Ուսուցիչը յուզուած կերպով բեմ եկաւ եւ չնորհակալութիւն յայտնելէ վերջ, քանի մը խօսքով իր գոհունակութիւնը յայտնեց աշակերտներուն, յայտարարելով որ՝ գոհ է անոնց աշխատանքներէն :

Ջատագովեց Կ. Աշխի չանքերը, յայտնելով որ՝ աւելի լաւ վիճակի կարելի է հասցնել ղպրոցը, եթէ բոլոր ծնողներ եւ աղգասէր հայրենակիցները սրտագին փարին մայրենի լեզուի ուսուցման գործին :

Ներկայ մը

★

ՄԱՑԻՍ 28Ը ԱՎԻՆԵՈՆԻ ՄԷՋ

ԱՎԻՆԵՈՆ .— Յունիս 4ի չաբաթ իրիկունը Ավինեոնի «Մուրատ» խումբն ալ ասոնց, ընկերահամակրական սեղմ շրջանակի մը մէջ, Մայիս 28ի 31րդ տարեդարձը :

Օրուան պատշաճ արտասանութիւններէ եւ ազգային յեղափոխական երգերէ վերջ, երէց ընկեր Մ. Գաբրիէլեան իրրեւ ականատես եւ մաս նակից անկախութեան յայտարարման արարողութեանց, Երեւանի մէջ, պատմեց զանազան դէպքեր եւ դրուագներ :

Տօնակատարութիւնը չարունակուեցաւ մինչեւ առաւօտ, իր հիւրամեծար ընկեր Տէր եւ Տիկին Թագուորի բնակարանին մէջ եւ բաժնուեցանք անդամ մը եւս ուխտելով տօնել Մեծ Օրը, ամէն տարի, ամէն տեղ եւ ամէն պայմաններու տակ :

Թղթակից

ՈՒՇ ԲԱՑՑ ԱՆՈՒՇ

ՇԱՎԻԼ .— Այդպէս ալ եղաւ Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը գաղութիս մէջ, հոծ բազմութեան մը ներկայութեան, ինչպէս ամէն տարի եւ վերջին անգամ ապրիլեան ազատօնին տրուն նախագահած էր վեթերան ընկեր Շ. Մխսքեան :

«Հայրենիքը ամէն բանէ վեր» այս կը կարդանք երբ վարագոյրը կը բացուի եւ մեր տարազիր զրօշը կը տեսնենք Նոր Սերունդի դլուխն ի վեր, հպարտ, յաղթական :

« Մեր հայրենիք թշուառ, անտէր, Թուրք թշնամեաց ոտնակոխ...» քայլերգով կը սկսի հանդէսը դեկավարութեամբ Պ. Ա. Պարթեւեանի :

Կ'ողջունենք մեր անխոնջ դրչի վարպետը Շ. Նարդունին որ հազիւ ապաքինած, կուգայ նորէն պատէզի վրայ, փողը հնչեցնելու իր քաջ զինուորը Հայու : Իր ճառովը այնքան իմաստուն եւ համոդիչ, մերթ մեղմ, մերթ ցասկոտ, ձաղկեց բոլոր անոնք, որ կ'ուրանան այդ պատմական եւ անհերքելի թւականը մանուկ Հայաստանին որուն կառուցումը դլխաւորը սիւներէն մին եղած է Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը :

Երկրորդ բանախօսը ընկեր Աշխի Մկրտիչեան, իբր ականատես եւ մասնակից պատկերացուց այն ժամանակի անցքերը եւ ըսաւ. « Հիմա Հայաստանի մէջ չինուած են չէնքեր, պալատներ, գործարաններ, բայց այս ժողովուրդը միշտ շինած է, ցարական եւ համիտեան օրերուն ալ, բայց լինչ կ'արժէ երբ հոգին ազատ չէ, միտքը չղթայուած, ինչպէս թռչուն մը որ կ'երգէ, բայց կ'ապրի ոսկեղէն վանդակի :

Գեղարուեստական բաժինն ալ չատ յաջող էր, քանի որ Նոր Սերունդն էր գործի վրայ :

Խմբերգներէն զատ յիշատակելի են մեներգները, ընկեր Զարեհ Գասեան (Վալանսէն), նորութիւն մըն էր մեզ ան : Ընկերուհիներ Աստղիկ Քէօսէեան եւ Սրբուհի Եղիազարեան, եւ ընկեր Յորէն Մինասեան, որ զինուորութեան մէջ ալ չմոռնար մեր հանդէսները :

Կ'արտասանեն ընկերներ Զոհրապ Մուրատեան, Հ. Ուղուրեան, ընկերուհի Զուարթ Եղիազարեան եւ փոքրիկն Մաոի Մէն Սէ, եռագոյնին նուիրուած :

Կը ներկայացուի պատկեր մը Ա. Ահարոնեանի «Մայրը», ինչպէս եւ զաւեշտ մը «Թիք թաք», նոյնպէս Նոր Սերնդականներու կողմէ, որոնց պատրաստութեան տքնած էր մեր սիրելի ընկեր Վարդունին :

Եղաւ աճուրդ, կերուխում, եւ կոկիկ գումար մը, իբր հասոյթ : Մ.Ս.

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՑԱՍՏԱՆ, ամսաթերթ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի, թիւ 26—27 (1949 Ապրիլ — Մայիս), ճոխ բովանդակութեամբ, հայերէն եւ ֆրանսերէն, մեծ մասով նուիրուած Մայիս 28ի : Ծողուածներ ունին Ա. Ահարոնեան, Շ. Մխսքեան, Ս. Թորոսեան եւն. : Տարեկան բաժեգին (Ֆրանսա) 350 ֆրանք : Հասցէ .— H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris (9) :

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱԻ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Ա.— ԱՆԽԻՂԱ ՎԱՃԱՌՔ

Սեւ կէտը հետզհետէ մօտենալով պալատին, կանգ առաւ եւ չփոթած պահապանը կարեց առաջքը, եւ խրոխտ ձայնով հարցուց .

— Ո՞վ ես. ի՞նչ կ'ուզես :

— Իշխանը տեսնել կը փափաքիմ, պատասխանեց անծանօթը հազիւ լսելի ձայնով մը :

— Բայց այս կէս գիշերո՞վ :

— Այո, խիստ կարեւոր գործ ունիմ իրեն յայտնելու :

— Սպասէ ուրեմն, ըսաւ պահապանը եւ երեք անդամ զարկաւ դրան զանգակը :

Վեստ Սարգիս չատ զարմացեր էր այս անակնկալ հիւրին համար, հրամայելով ընդունիլ զայն ինքն իրեն ըսաւ .

— Տեսնենք ի՞նչ կ'ուզէ անակնկալ այցելուն :

Ցետոյ ներս մտնելով սկսաւ անհամբերութեամբ պտտիլ սենեակին մէջ : Քանի մը րոպէ նոյնպէս ներս մտաւ դիւերային այցելուն, եւ չբնփոթած կանգ առաւ դրան մօտ : Վեստ Սարգիս սուր, թափանցող ակնարկ մը ձգեց անորվրայ ու զարմացաւ : Իր առջեւ կանգնած էր միջին հասակով մարդ մը, քահանայական զգեստով : Դէմքը դունատ էր ու այլայլած, կարծես դեռ նոր ոճիր մըն էր գործեր :

— Նստեցէք, Տէր Հայր, ինչպէս կ'երեւի, դուք չատ յոգնած էք, ըսաւ իշխանը, եւ կրկին առաջարկեց քահանային նստիլ :

Քահանան նստաւ ցոյց արուած գահաւորակին վրայ : Կը ջանար հանդարտ երեւիլ, բայց սրտի բաբախումը չէր դադրեր. լուռ էր եւ բառ մը չէր կրնար արտասանել :

Վեստ Սարգիս կը խորադնէր զայն ու կը մտածէր : Այցելուին դէմքը ծանօթ էր իրեն. տեսեր էր այդ քահանան, բայց ո՞ւր, չէր կրնար մտաբերել :

— Իշխան, վերջապէս ըսաւ քահանան, եւ ղողով աչ ու ձախ նայեցաւ. կարեւոր բան մը պիտի հաղորդեմ քեզի սակայն այդ բանը խոր դաղտնիք պիտի մնայ իմ եւ քու մէջ :

Վեստ Սարգիսի աչքերը տեսակ մը փայլատացան. հոդին կը դուշակէր որ զարհուրելի լուր մը պիտի լսէր :

— Կրնաս վստահ ըլլալ, տէր Հայր, ըսաւ Վեստ Սարգիս :

— Բայց մեզ ոչ ոք չի՛ լսեր :

— Ոչ ոք : Զգուշութեան համար ես կը փակեմ բոլոր դռները եւ կ'ինձգենեմ վարագոյրները, յարեց իշխանը եւ տեղէն ելլելով փակեց դռները եւ ինձգուց թանձր վարագոյրները :

Միակ մնացին ճրագի աղօտ լոյսին տակ : Իշխանը նստաւ քահանային մօտ, եւ լուռ անոր կը նայէր. իսկ. քահանան կը դիտէր սենեակին թանկագին զարդարանքները, որոնք յատկական ճաշակով էին պատրաստուած :

— Ծօսէ, ես պատրաստ եմ լսելու քեզ, ըսաւ փշխանը խորհրդաւոր ձայնով մը :

— Իշխան, երդուիր ըրէ Աննիի հազարումէկ եկեղեցիներուն վրայ, որ այս բանը կը մնայ մեր մէջ գաղտնի՛ք :

— Կ'երդնում :

— Լսէ ուրեմն, վրայ բերաւ քահանան հազիւ լսելի ձայնով մը : Դուն դիս պէտք է տեսած ըլլաս ու ճանչնաս :

Ես Կիրակոս քահանան եմ, Կաթողիկոսի դրան հիւրընկալը :

—Ա՛հ... կը յիշեմ. ես տեսեր եմ քեզ :

— Զորս տարի է որ վերադարձեր եմ :

— Բայց ո՞ւր էիր դացեր :

— Կոստանդնուպոլիս, Հոռոմներու թագաւորին մօտ :

— Հոռոմներու թագաւորի՞ն...

Բայց ի՞նչ կ'ընէիր հոն, հարցուց Վեստ Սարգիս դարմացած, եւ աչքերը յառեց Կիրակոս քահանային վրայ :

— Գացեր էի բոլորովին մասնաւոր դործով, բայց բախտը դիս այնպիսի բանի մը հանդիպեցուց, որ տակին ու վրայ պիտի ընէ իմ կեանքս, եթէ դուն չօգնես ինծի :

— Ըսէ, պատրաստ եմ օդնելու քեզի, եթէ կարողանամ :

ԲԱԳՐԱՏ ԱՑՎԱԶԵԱՆՑ

(2)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՂԱՎ

ՄԷԹՐՈՑԻ եւ հանրակառքերու սակագինը բարձրացնելու առաջարկը մերժուեցաւ քաղաքապետական ժողովին կողմէ, որ միանգամայն որոշեց բանալ մէթրոյի վակ մնացած կայարանները:

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ կարգ մը սակերու վրայ հեռեւեալ զեղչերը պիտի կատարուին Յուլիս 1էն սկսեալ: Ապահովագրուած նամակներուն եւ դոց ծրարներուն համար առնուած 50 ֆր.ը 35ի, իսկ ուրիշ առարկաներու վրայ 40ը կ'իջնէ 25ի: Օդայնի թղթատարով ղրկուած 500 կրամէն աւելի կշռող ծրարներուն համար զեղչ պիտի կատարուի, 100ին 30էն 60: Թղթատարական ծախքերու սղութեան պատճառով վեց ամսուան մէջ 100 միլիոն պակաս նամակ ձգուած է բաղդատմամբ անցեալին. իսկ շատեր ետ առած են հեռախօսի համար իրենց խնդրագիրները:

ԱՆԴՐԵԻԻԵԱՆ սառնակոյտերուն սեպհականութեան վէճ մը սկսած է Խորհրդային Միութեան եւ Միացեալ Նահանգներու մէջեւ: Մոսկուա կը պնդէ որ բեւեռին այդ հողամասը առաջին անգամ Ռուսերը գտած են 1820ին, այսինքն Անգլեւամերիկացիներէն մէկ տարի առաջ: Սուզանաւի գլուխն ալ, Ամերիկացիներէն 50 տարի առաջ ըրած է Նիքօն անուն ռուս գիւղացի մը: Միւս կողմէ ամերիկեան արշաւախումբ մը մեկնած է հիւսիսային բեւեռի մէջ ուրանիում փնտռելու համար:

ԵԳԻՊՏՈՍի մէջ 74 տարիէ ի վեր դործող խառնըդատարանները ջնջուեցան, իբր վերջին մնացորդը Օսմ. կայսրութեան օրէնքն մնացած քափիթիւլասիոններու, որ կնքուած էին Ֆրանսայի Ֆրանսուա Ա. թագաւորին եւ Սուլթան Սիւլէյմանի միջեւ: Այս դատարանները կը դատէին բոլոր այն խնդիրները որոնց մէջ մէկ կողմը օտարական էր:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ սովիէթական գրաւման իշխանութիւնները Մոսկուայի գերման նախկին դեսպան Նաոօլնին ղրկած են արեւմտեան շրջանը որպէսզի համոզէ այս կողմի Գերմանները պահանջելու Գերմանիոյ միութիւնը որ ջուրը ինկած է փարիզի ժողովին հետեւանքով:

ՅՈՒԼԻՍի մէջ 2 քիլօ շաքար պիտի բաժնուի բոլորին, բայց 1 քիլօ միայն Մերուն, որուն 32 միլիոնին վրայ 25 միլիոնը կը կազմեն ժողովուրդին: 450 կրամ իւղ պիտի տրուի բոլորին:

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ Բօթ տիւ Նորի համայնավար կուսակցութեան քարտուղար Ժան Լաժէօն որ ամբաստանուած է թէ ազատագրման օրերուն բաղմաթիւ սպանութիւններ դործած է:

ՃԱՓՈՆՑի 2000 զինուորներ որ Սիպերիա կը դտնուէին. իրենց երկիրը վերադարձան եւ ցամաք ելած առենին խումբով երգեցին «Ինթէրնասիոնալ»ը: Անոնք, ըսին թէ երդուած են Ճափոնի համայնավար կուսակցութիւնը զօրացնելու եւ թէ դեռ դերի մնացած 100.000 Ճափոնցիներ, նոյն երդումը ըրած ըլլալով, պիտի վերադառնան չուտով:

ԱՄԵՐԻԿԱՑի հանրապետութեան նախադահին բնակարանը՝ «Սպիտակ պալատ»ը հինցած եւ նորոգութեան կարօտ ըլլալով, հաշիւ եղած է որ զայն փլցնել եւ նորէն շինելը աւելի ժամանի պիտի նստի, քան նորոգութիւնը:

ԾՈՎի ԿԱՄ ԳԵՏԵՐՈՒ մէջ լողացողներէն խեղդուողներու թիւը չատցած ըլլալով, թերթերը զգուշութեան կը հրաւիրեն լուղորդներուր:

ՁԿՆՈՐՍՆԵՐ Սապլը տ'Օլօնի չրջակայքը մեծ դժուարութեամբ բռներ են հսկայ ծովային կրիա մը որ երկուքուկէս մեթր երկայն, 2 մեթր լայն, 70 սանթիմեթր բարձրութիւն ունէր եւ կը կշռէր 500 քիլօ...:

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹԵԱՆ առեանը սկսաւ ղբաղիլ «ինթէրքոմէրսիալ» կոչուած ընկերութեան գործով իբր տնտեսական դործակցութիւն Գերմանիոյ հետ: Իր տոմարները չորս տարիէ ի վեր կը քննուէին: Մօտաւորապէս 3000 միլիոնի գործ ըրած է: Իր Պուլըվար Մալէշէրպի պրասեներակը փակուելէ վերջ, այս ընկերութիւնը դրամատան մէջ ունէր 8միլիառ միլիոն ֆրանք զոր կառավարութիւնը դրաւած է: Իր գերմանացի պետը փախած էր, բայց ամբաստանեալ քանի մը Ֆրանսացիներն ալ առժամաբար ազատ թողուած էին:

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ՁԱՑՆԸՆԿԱԼ մը հաստատած էր լեհ ճարտարապետ մը իր յարկաբաժնին մէջ ուրկէ կը լսէր դրացիներուն մէջ անցած դարձածը: Իրենց դրացիներէն դերձակուհի Տիկին Պորի դիակը գտնուած էր Յունիս 8ին Սէնի մէջ: Ոստիկանութիւնը անձնասպանութեան կը վերադրէր երբ այդ ճարտարապետին կինը որ վիպասանուհի մըն է եղած Րուժըվիլ ծածկանունով, յայտնեց թէ չնորհիւ իրենց դործիքին վիճաբանութիւնն եւ կռիւ լսած էին Տիկին Պորի սենեակին մէջ: Իրաւ ալ, երբ կանչուեցաւ խեղդուողին բարեկամը՝ Անթուան Պրիւյէր, այս վերջինը յայտնեց որ կինը կ'ուզէր անձնասպան ըլլալ, ինք արդիլած էր, կռուած բայց ան դարձեալ մեկնած էր: Այժմ դիպչուելիք պիտի կատարուի: Մինչ այդ, լեհ ամուսինները ըրտեսութեան կասկածի տակ կը մնան:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՑ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

ՅՈՒԼԻՍ 3ԻՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ ԺԱՄԸ 9ԷՆ ԵՐԵԿՈՑԵԱՆ 10

STADE OLIER MONTROUGE, 11 RUE D'ARCUEIL, (LA VACHE NOIRE)

Դրօշի արարողութիւն, ընդհ. տողանցք, գնդախաղ, պասքէթ, վազք եւն. պիտի մասնակցին Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութիւնը, Հայ Արիները, Հայ Արենուշները եւ Նոր Սերունդի երգչախումբը: Հրաւիրատոմսերը ստանալ «Յառաջ»էն, «Հայաստան»ի եւ «Արեւմուտք»ի խմբագրութիւններէն, Հ. Սամուէլ, Բալուեան, Պարսամեան գրատուններէն:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Porte d'Orléansէն առնել 187, 188 թիւ հանրակառքերը եւ իջնել La Vache Noire:

ՓԱՐԻԶի Հ. Ց. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Շաւարշ Մխաքեանի, ընկեր Ժիրայր Մխաքեանի եւ իրենց պարագաներուն, իրենց մօր մահուան առթիւ եւ այս առթիւ հազար ֆրանք կը նուիրէ Վեր. Ֆօնտին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՊՈՒԼՎ. ՕՏՏՈՑի Ֆր. Կ. Խաչը չնորհակալութեամբ ստացաւ Պ. Խ. Արզումանեանէ 500ֆր., Պ. Վէտոն եւ Օր. Անայիտ Արզումանեանէ հազար, Տէր եւ Տիկին Ֆրանքեան հազար, իրենց մօտ եւ զոքանչ մօր Տիկին ԵՂՍԱՑ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆի մահուան տարելիցի առթիւ: Նոյնպէս Ս. Ցակոր մատրան հոգաբարձութիւնը չնորհակալութեամբ ստացաւ Տէր եւ Տիկին Ֆրանքեանէ հազար Ֆր.:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ ՊԼԵՎԻԱԻ ԴՊՐՈՑԻՆ

Հովանաւորութեամբ կաթող. պատուիրակ Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի: Այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3էն 11 Bon Foyerի թատերասրահին մէջ 8 Ave. Simon Bolivar, Paris, (métro Pyrenees):

Մրցանակաբաշխութիւն, դեղարուեստական բաժին, ընտանեկան խնջոյք: Պիտի ներկայացուի Ս. անդամ ըլլալով փոքրիկներու կողմէ՝ Մկրտիչ Կորիանի ՁԱՐԻԿՆ ՈՒ ՔԱՋԱՐԻԿԸ

Պատանեկան հէքեաթ թատերախաղ 4 արար, բեմադրութիւն՝ Տրդատ Նշանեանի: Մուտք 200 եւ 100 ֆրանք: Տոմսերը հայթայթել Պլեվիւի կրթ. յանձնախումբի անդամներէն:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Բղնիի Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ այս կիրակի ամբողջ օրը, Սէնի Լուա Եօթնեղբայրեան օդասրնկն ադարակին մէջ: Ճոխ պիւֆէ, մատչելի դիներով: Մուտքը ազատ է:

ԿԱՐԴԱՑԵՔ

Փարիզի Աղքատախնամին Անտիլլերի հանդստեան տան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ, մօտ ատենէն տեղիպիտի ունենայ հաստատութեան բացումը:

Ըստ Ministère de la Santé Publiqueի 13 Յունուար 1937 թուակիր չրջաբերականին, վաւերացուած 1 Ապրիլ 1948ին, կարելի պիտի ըլլայ ձրիաբար ընդունիլ ծերանոցին մէջ երկսեռ հայ ծերուներները, որոնք կը բացուեն հետեւեալ պայմանները.

Ա.— Հայ դաղթական պէտք է ըլլալ:

Բ.— Որեւէ վոխանցիկ հիւանդութիւն չունենալ:

Գ.— Առնուազն 65 տարեկան պէտք է ըլլալ:

Դ.— Անկարող աշխատելու եւ բոլորովին անեղուկ ըլլալ:

Ամէն անոնք որ կը լրացնեն այս պայմանները եւ կը փափաքին ընդունուիլ ծերանոցի հաստատութեան մէջ, պէտք է դիմեն իրենց թաղի քաղաքապետարանը (Mairie) եւ խնդրեն Assistance Hospitaliséeի հանդամանքը՝ Հայ Աղքատախնամ Ընկերութեան Անտիլլի ծերանոցը (Asile de Vieillards à Andilly, S. et O.) ընդունուելու համար:

Երբ խնդրարկուները ստանան իրենց քաղաքապետարանէն ծերանոցը ընդունուելու հաւանութիւնը, միայն այն ատեն կարելի պիտի ըլլայ ձրիաբար ընդունիլ զանոնք հաստատութեան մէջ:

Առաջնութեան կարգով՝ կարելի պիտի ըլլայ առայժմ ընդունիլ 25 ծեր: Այդ թիւէն վերջ եկողները ստիպուած պիտի ըլլան սպասել իրենց կարգին՝ մինչեւ որ տրամադրելի անկողիններ ըլլան:

Աւելի մանրամասն տեղեկութեանց համար՝ դիմել դրաւոր կերպով հանդստեան տան վարչութեան, Պ. Ե. Սարաֆեան, 20 Passage des Petites Ecuries, Paris (10):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. Եդիպտացի կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ «Րաֆֆի» խումբին անդամները այս հինդշաբթի երեկոյ ժամը 8ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ոչ մէկ բացակայութիւն ընդունելի է:

Հ. Ց. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ժողովը Զօրեքշաբթի 29 Յունիս ժամը 21ին ծանօթ սրճարանը: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի կ'առնուին: Ներկայանալ անդամատետրերով:

ՓԱՐԻԶի Հ. Ց. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, ընկեր Սրբակի աշխատանոցը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Լուի Հ. Ց. Դ. «Ակնունի» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՓԱՐԻԶի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինդշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Sociétés Savantesի G. սրահը: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ԽՈՀԱՐԱՐՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Օգափոխութեան կայանին համար մէջին տարիքով, առողջ եւ կերակուր եփելու վարժ Հայ խոհարարուհի մը կ'ուզուի: Կայանը կը տեւէ երեք ամիս, Յունիս, Օգոստոս, Սեպտեմբեր: Լաւ վճարում: Մանրամասնութեան համար դիմել Տիկին Թադէոսեանի, 5 rue Mayran Paris (9), métro Cadet: Հեռ. Tru. 27-35:

ՀՈՒՓՍԻՄԷ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆի աղջիկը, Ափիոն Գարահիսարցի էլիզա Ուրֆալեան կը փընտռէ իր հօրաքոյրը՝ Սրբուհին (Ծնեալ Խաչատուրեան) Ուշադ հարս գացած: Ունի Նեկտար անուն աղջիկ մը, եւ Գէորգ անունով տղայ մը: Փեսան Մշեցի է, Տիկին Սրբուհին քոյր մըն ալ ունի Յունաստան (Կրէտէ) Հայկանուշ անունով:

«Յառաջ»ի միջոցաւ իմացնել էլիզա Ուրֆալեանի, (այժմ Պէրպէրեան), Միւնիխ Grünwald Zeiller Str. 22 Zimmer 18:

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱ՛Ր

ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻՄ ՀԱՑՈՒԹԵՆԷ... (վէպ)
Գրեց՝ Կ. Փոլատեան

300 էջ, դինը 350 ֆրանք: Ստանալու համար դիմել.— «Յառաջ»ի եւ «Արեւմուտք»ի խմբագրութեանց, Փարիզահայ գրավաճառներուն, ինչպէս նաեւ ուղղակի հեղինակի հասցէին.— G. Poladian, 92 Bld. Général Nollet, (La Rosière), Մարսէյլ:

ՄԵԾ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ ԿԱՐԴԱՑԵ՛Ք

Իմ յարգելի հին ու նոր յաճախորդներուս կը յիշեցնեմ որ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ եւ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆՕԱ ՐԵՂԷՆՆԵՐՈՒ ՄԵԾԱՓԱՆԱԿի եւ ԿԱՒ ՄԵԾԱՓԱՆԱԿի ամէնէն ծանօթ տունն է՝

ԳՈՒՐԳԷՆ ՆԱՋԱՐԵԱՆ

ՆՕԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

12 Rue de L'Arc, MARSEILLE Հեռ. Colbert 87-69

(Զգուշանալ կեղծ եւ խարդախ հասցէներէ)

Աւելիէն օգտուելով Թունէք մէկ քանին մեր լաւագոյն ապրանքներէն, անմրցելի պիներով, ինչպէս չոր միրգերը, կաղինի, նուշի եւ ընկոյզի միջուկ, կանանչ պիստակ, քաքաւէթի կեղեւով, դդումի կուտ, Իզմիրի անկուտ չամիչ, ոսկեհատիկ (էկսէլսիր) եւն.:

ՆՈՑՆԻՑԻՍ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՊԱՄԻԱ
Ապսպրեցէք, չէք զղջար

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր. , Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գինը 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63

Jeudi 30 JUIN 1949 Հինգշաբթի 30 ՀՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5885-Նոր շրջան թիւ 1296 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Համաշխարհային ծրագիրը

Պաղեստինի արիւնալի կռիւներէն վերջ, Սուրիոյ մէջ պատահած վերջին դէպքերը, զնդապետ Հիւանի Զայիմի իշխանութեան գլուխ անցնիլը, Հանրապետութեան նախագահ ընտրուիլն ու մանրամասնութիւնները, Իրաքի եւ Անդրյորդանանի մէջ խմորուող շարժումները, Սէուտի Արաբիոյ քուրդներուն հարցը կատարուածմրցակցութիւնները այժմէականութիւն կուտան արաբական հարցին :

Երբ Յախջախուած Օսմանեան կայսրութիւնը անվերապահ անդամակցութեան ենթարկուեցաւ եւ արաբախօս երկիրները միանգամ ընդ միշտ բաժնուեցան անկէ, կը կարծուէր թէ համարաբական մեծ կայսրութիւն մը պիտի կազմուի անոր աւերակներուն վրայ, կայսրութիւն՝ որ պիտի տարածուէր Կիլիկիոյ հարաւէն մինչեւ Պարսից ծոց ու Կարմիր ծով, իր մէջ պարփակելով Սուրիա-Լիբանանը, Միջագետքը, Պաղեստինն ու բովանդակ արաբական թերակղզին :

Այսպիսի ծրագիր մը չիրագործուեցաւ այն առեն : Այսօր երեսուն տարի վերջ ալ իրագործուելու յոյսեր չկան դեռ :

Պատճառները շատ են :

Նախ՝ Թրքական դարաւոր բռնակալութիւնը սորկութեան մէջ պահելով զանազան ազգերու կարգին նաեւ Արաբները, ազատ եւ անկախ կեանքէ զրկած էր զանոնք : Ազատագրութիւնը հասաւ այնպիսի առեն մը, երբ չէր սպասուեր եւ երկիրը պատրաստ չէր նման մեծ ծրագիր մը գլուխ հանելու :

Ցետոյ, արաբախօս երկիրները աշխարհագրական իրարու չարունակութիւնն ըլլալով հանդերձ, ենթակայ չեն եղած արաբական կեդրոնախնդրութեանմը, որ իր հեղինակութիւնը տարածած ըլլար բոլոր չրջաններուն վրայ : Հին հին դարերէ ի վեր զանազան ցեղապետներ զրեթէ ամատապետական դրութեամբ իրենց ենթարկած են ընդարձակածաւալ հողամասերու բնակիչները,մանաւանդ երջանիկ Արաբիոյ ժողովուրդները, որոնք կ'ապրէին նախնական կեանքով մը : Օսմանեան իշխանութիւնները ալ քայքայուած են այդ դրութիւնը : Սուլթան — Խալիֆաները աչք դոցելով իսլամ չէյխերու, էմիրներու, սուլթաններու, իմամներու եւ չէրիֆներու փոքրիկ փառասիրութիւններուն, յաջողած էին իրենց մականին տակ պահել զանոնք : Սուլթան Ապտիւլ Համիտ նոյնիսկ առեն մը համիսլամականութեան չաոադով դարձաւ եւ իր բռնակալ վարչաձեւը տուզեց յաւերժացնել՝ իսլամական աշխարհին վրայ կռթնելով :

Արաբախօս երկիրներու բնակչութեան չափազանց մեծամասնութիւնը իսլամ է եւ Սիւննի : Կան նաեւ Շիի Իսլամներ, մասնաւորաբար Քէրպէլայի չրջանը (Իրաք), Վահապիներ՝ Արաբիա, Քրիստոնեաններ՝ Լիբանան (Մարոնի), Իրաք (ասորի եւ քաղդէացի), Հրեաներ՝ Պաղեստին : Կրօնական այս տարբերութիւններն ալ որոշ չափով արգելք էին համարաբական կայսրութիւն մը հիմնելու ծրագրին :

Սակայն ամէնէն զլխաւոր արգելքն էր զանազան մեծ կամ փոքր իշխանական դերդաստաններու եւ ցեղապետներու մրցակցութիւնն ու հակամարտութիւնը :

Զգոնութեան կեդրոնական ուժեղ դէմք մը, որ իր անունին եւ համբաւին չնորհիւ յաջողէր համարաբական միակ դրօշի մը տակ համախմբել ազատագրուած բոլոր չրջանները :

Սկիզբի օրերուն, յոյս կար որ Հաշէմիտներու դերդաստանը յաջողէր իրագործել այդծրագիրը : Սակայն յաղթական դաշնակից մեծ պետութիւններու հակամարտութիւնը եւ տիրակալական ձգտումները թոյլ չէին տար քաջալերելու Շէրիֆ Հիւսէյնի մը կամ Ֆէյսալի մը ձեռնարկները :

« Բաժանեա զի տիրեսցես»ի քաղաքականութեան հետեւեցան յաղթականները, որոնք բազմաթիւ մասերու բաժնեցին արաբախօս երկիրները եւ իրենց թեւարկութեան ենթարկեցին զանոնք :

Հիմազի տուրբ քաղաքներուն (Մէքքէ եւ Մէտինէ) պահապանութիւնը յանձնուած էր Հաշէմիտներու դերդաստանին,իսլամութեան Մարգարէ Մուհամմէտի սերունդին : Այս դերդաստանի պետը էր Շէրիֆ Հիւսէյին, Իթթիհատականներու մարդը, որ Մեծ Պատերազմէն քանի մը տարի առաջ Ասիրի Ափրիներուն ապստամբութիւնը զլխաւորած էր Թուրքերուն :

Ծանօթ են իր եւ իր զաւակներուն դործերը 1914ի պատերազմի ընթացքին եւ անկէ վերջ :

Անդլիացիները սկիզբները պաշտպան կանգնեցան այս դերդաստանին. Շէրիֆ Հիւսէյինը ճանչցան իբրեւ թագաւոր Հիճազի : Իր երկրորդ որդին՝ Ապտուլլահը նշանակեցին էմիր՝ Անդրյորդանանի (այժմ թագաւոր) : Երրորդ զաւակը՝ Ֆէյսալ՝ թագաւոր Իրաքի :

Ֆէյսալ, չէրիֆեան զօրքերու զլուխն անցած զօր. Ալէնպիի բանակին հետ միաժամանակ իբրեւ յաղթական Դամասկոս մտնելէ վերջ, մեծ յաւակնութիւններ ունեցաւ : Պահ մը կարծուեցաւ թէ պիտի իրականացնէ համարաբական միութիւնը եւ Դամասկոսը պիտի դարձնէ արաբական մեծ կայսրութեան մայրաքաղաքը :

Իր յախուռն ձեռնարկներէ քաջալերութիւն չգտաւ : Ֆէյսալ ստիպուեցաւ հեռանալ Սուրիայէն եւ ընդունիլ Իրաքի թագը :

Իսկ իր հայրը՝ Հիւսէյին թագաւոր, 3 մարտ 1942ին ինքզինքը խալիֆա հռչակեց, երբ քէմալական Թուրքիան չնչեց խալիֆայութիւնը եւ խալիֆա Ապտիւլ Մէճիտը նաեւ նահանջելով Եւրոպա աքսորեց :

Հիւսէյինի մրցակից Իպնը Սէուտ հրապարակ իջաւ անմիջապէս եւ յաղթական կռիւներէ վերջ դահրնկէց ըրաւ զայն : Անդլիացիները լքեցին Հիւսէյինը, որուն անդրանիկ որդին՝ Ալի հօրը յաջորդեց իբրեւ թագաւոր, սակայն ի վերջոյ, անկիա ալ հեռացաւ Հիճազէն, ուր այդ թուականէն ի վեր միահեծան կ'իշխէ Իպնը Սէուտ, իր անունը տալով ամբողջ երկրամասի մը, որ հինգ անդամ մեծ է Ֆրանսայէն եւ ուր երեւան եկած քարիւղի հորերը տակի կր հոսեցնեն իր պետական դանձին մէջ :

Քառորդ դարէ ի վեր Իպնը Սէուտ, այժմ 69 տարեկան ամէնէն ուժեղ դէմքն է արաբական աշխարհին մէջ, եւ սակայն ան ալ չկրցաւ իրականացնել համարաբական կայսրութիւնը :

Մարգխախտ Հիւսէնի Զայիմով նոր աստղ մըն է, որ կը բարձրանայ արաբական երկնակամարին վրայ :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Իրական նոր շարժում մը կայ

ԻՍՄԷԹ ԻՆԷՕՆԻ ԹՂՀՐԱՆ ԿԸ ՍՊԱՍՈՒԻ

Պոլսոյ Թուրք թերթերը հետեւեալ հեռագիրը կը հրատարակեն Թէհրանէն .—

ԹԷՀՐԱՆ, 18.— Իրաքի խնամակալ Էչխան Ապտուլլահ Թէհրանի մէկ երեք օր մնալէ յետոյ Հիւս. Պարսկաստան կասպից ծովու ափերը Ռամսէյի մէջ երեք օր պիտի հանգստանայ եւ օդանաւով Իրաք վերադառնայ :

Ցորդանանի վեհապետ Ապտուլլահ ալ ի մօտոյ Թէհրան պիտի ժամանէ : Վեհապետին պիտի ընկերանան վարչապետն ու նախարարներ :

Կը սպասուի որ Թուրքիոյ հանրապետութեան նախագահ Իսմէթ Ինէօնիւ այս օրերս Թէհրան այցելէ եւ փոխադարձել հանդուցեալ Րիզա Շահ Բէհլէվիի 1934ին Թուրքիա այցելութիւնը : Թէեւ կ'ըսուի որ Աֆղանիստանի թագաւորն ալ Պարսկաստան պիտի դայ, բայց այս լուրը դեռ չէ հաստատուած պաշտօնական աղբիւրներու կողմէ : Ցայտնի կ'ըլլայ որ այս օրերս Պարսկաստանի մայրաքաղաքը քաղաքական մեծ դործունէութեան թատր պիտի հանդիսանայ :

Հարեւան եւ իսլամ երկիրներու նախագահները Պարսկաստան այցը,բնականաբար աղերս ունի այս քաղաքական դործունէութեանց հետ :

Հաւանական կը նկատուի որ Բագիստան, Հնդկաստան եւ Անդրյորդանան յարին Սաադաբատ պատի ուխտին որ նախօրօք ստորագրուած էր Պարսկաստանի, Թուրքիոյ եւ Աֆղանիստանի միջեւ ուղեւորուելի երբեմնի ուխտը :

Մինչ այդ, Մոսկուայի ձայնափնւռն ալ ձեռնամուխ չի մնար, Իրաքի խնամակալին Թէհրան այցը պատրուակելով կը չահայ համաշխարհային հանրային կարծիքը պղտորել յերիւրածոյ լուրերով : Ըստ Ռուսերուն, այս այցը կապ ունի այն պործողութեանց հետ, որոնցվերջինօրերսձեռնարկած են Թուրքիոյ, Պարսկաստանի եւ Իրաքի Քիւրտերը (?) : Այս հրատարակութիւնը այստեղ կը նկատուի փաստ մը թէ Սովիէթները ինչքան կը վրդովուին արեւելեան ազգերու մերձեցումէն : Բայց Մոսկուայի ձայնափնւռն այս սմսեղուկ հրատարակութիւնները ոչ մէկ հետք կը թողուն պարսիկ հանրային կարծիքին վրայ :

Եւրոպական տագնապը շատ լուրջ է

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆի ԴԱՇԻՆՔՆ ՈՒ ՄԱՐՇԷԼի ՕԳՆՈՒԹԻՒՆԸ ԿՐՆԱՆ ՎՏԱՆԳՈՒԻԼ

Եւրոպայի տնտեսական տագնապը լուծելու համար ուժը երկիրներու նախարարներուն ժողովը երէկ բացուեցաւ Փարիզի մէջ : Գումարուեցան միանդամայն Մարշէլի ծրագրէն օգտուող 11 երկիրներու ներկայացուցիչները :

Ինդիրը կը դառնայ նորոգելու չուրջ 1948 Հոկտեմբեր 16ին կնքուած համաձայնութեան որ կը վերաբերի Եւրոպայի ներքին վճարումներուն, եւ որու պայմանաժամը կ'աւարտի այսօր :

Այս նիստէն կախում պիտի ունենան, կ'ըսեն թերթերը Մարշէլի ծրագրին չարունակութիւնը, եւ նոյնիսկ Ատլանտեանի դաշինքին ճակատագիրը : Առաջին անդամ է որ Ամերիկացի նուիրատուները դէմ կ'ելլեն Եւրոպայի : Փարիզի ժողովին տալիք որոշումները պիտի ազդեն ամերիկեան խորհրդարանին բանալիք ընթացքին վրայ ոչ միայն Եւրոպայի ընծայուած տնտեսական օժանդակութիւնը չարունակելու, այլ Ատլանտեանի դաշինքին վաւերացման ալ վրայ :

Երկու հակամարտ կողմերու միջեւ ռեւէ դիջումի նշան չկայ : Երկու կողմերն ալ կը պնդեն իրենց տեսակէտին վրայ : Ֆրանսայի միջին բռնաճեւր մերժուած էր Պրիւքսէլի մէջ : Այժմ, Ֆրանսայի ելմտական նախարարը իբր լուծման ճեւ պիտի առաջարկէ ոսկիի դինը աճանցնել, դիւրացնելու համար եւրոպական դրամներու տոլարի հետ փոխանակելիութիւնը :

Եւ սակայն յոյս կայ որ վերջին պահուն համաձայնութիւն մը պոյանայ եւ կամ խնդրին քննութիւնը յետաձգուի մինչեւ աշուն :

Մինչ այդ տնդլիականը երէկ 950ի իջաւ, տոլարն ու ոսկին կը պահեն իրենց դինները :

Թրքական տագնապը պայթեցաւ

Այս խորագրով «Լը Մոնտ»ի Պոլսոյ թղթակիցը կը դրէ .—

Քանի մը ամիսէ ի վեր տնտեսական լուրջ տագնապի մը նախանչանները կ'երեւէին : Թերթերը կը պահանջէին միջոցներ ձեռք առնել : Այժմ տագնապը արդէն պայթած է, որ օրէ օր կ'աւելնայ եւ դրամի պակասութիւն մը կը սպառնայ ծանրացնել կացութիւնը : Ամէն ոք իր կերպովը կը մեկնէ տագնապին պատճառները :

Առաջին ակնարկով տնտեսական պաշտպանողական քաղաքականութիւնն է պատասխանատուն դիներու սրընթաց բարձրացումին : Պատերազմին հետեւանքով, մթերուած ապրանքները անհատաւալի դիներով ծախուեցան եւ վաճառականները դիւրին չհերու վարժուեցան : Պարարտ կովերու չրջանը անցաւ եւ վաճառականներս ձեռքը մնաց անվաճառ ապրանքներու մեծ մթերք մը : Ամէն միջոց փորձուեցաւ, բայց անօգուտ, թրքական ապրանքները միշտ յաճախորդի կը սպասեն : Նոր թերքերը եկան տալ տագնապին աւելի խռովիչ հանդամանք :

Կեանքի սղութիւնը անհամեմատ աստիճանի մը հասած է : Կառավարութիւնը պատասխանատու կը բռնէն որովհետեւ ներածութեան թերի դրութիւն մը որդեդրած է եւ այն ալ քանի մը հոդիի ձեռք մեներեսորհի ձեւ է սուացած : Ազդայնացուած հաստատութիւնները ալ կր մերժեն դիները իջեցնել : Թրքական դրութիւնը ոչ «դեկավարեալ» է, ոչ ազատական, այլ երկուքին միջեւ այլանդակ եղանակ մը որ դուրս կը մնայ միջազդային տնտեսական բարեչրջութենէն :

Գալով դրամի նուազութեան, երեք պատճառ կը դանեն .— 1946ի դրամական արժէքին սրբագրութիւնը որ ապրանքի դիները կրկնապատկեց բայց չրջաբերուած դրամներու քանակը չաւելցաւ հրապարակին վրայ : Եռամսեայ հատուցման դրութիւնը՝ որ դիւրացուց դրամագլուխներու փախուստը : Վերջապէս անվստահութիւնը թղթադրամին հանդէպ որով ոսկեդրամ պահել ժողովուրդը : Ասոնց վրայ, կարդ մը թերթեր կ'աւելցնեն խաղերը համայնավար դործակալներու որոնք մեծաքանակ ոսկի ծախած են Պոլսոյ հրապարակին վրայ Թրքական ոսկիին արժէքը պակսեցնելու համար :

Առանց այդ կարելիութիւնները ժխտելու, աւելի հաւանական է որ արդի տագնապին պատճառը հրապարակին անզործութիւնը, գնման անկարողութիւնը եւ տիրող ընդհանուր անվստահութիւնն է :

Թուրքերը տակաւ աւելի քիչ կը ծախսեն, եթէ ծախսելիք ունին, իսկ մեծ դրամագլուխ ունեցողները, փոխանակ տնտեսական ձեռնարկներու մէջ վտանգելու իրենց հարստութիւնը, զայն կը յատկացնեն չէնքերու, որով քարի ու կիրի յատկացուած դրամագլուխները կը դադրինարդիւնաբեր ըլլալէ :

Ինչ որ ալ ըլլայ արդի տագնապը անվիճելի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏԷՍԻՆԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Գաղութի մը իրական կեանքը պակերացնելու համար հարկ է խօսիլ թիւերով։ Թիւը միակ ըմբռնելի ու վաւերական լեզուն է բոլոր տեսակի վիճակագրութեանց։ Երկրորդ կէտը որ պէտք է պահանջուի նման պարագայի մը, դէպքերու անսպառ վերլուծումն է, բան մը որ յաճախ կը զոհուի ու կ'անտեսուի կիրքերու եւ ատելութեանց պատճառաւ։

Գաղութներու ներկայ վիճակին մէջ, դժբախտաբար չունինք համազգային պատասխանատու մարմիններ, դէթ պարբերաբար կազմելու լուրջ վիճակագրութիւններ, ազգային կեանքի չափանիշը գծելու ու մեր վերելքի ու անկման զանազան երեսները ցուցակագրելու համար։ Այդ պարտականութիւնը կատարելու կոչուած է այս ու այն պատահական անհատը, յաճախ համեստ գրիչներ, որոնց համար դժուար է գաղութի մը անցեալը քերթելը թուանշաններով ու ակնկալուած լրջութեամբ, որովհետեւ շատ յաճախ այդ խրթին աշխատանքին յաղթուելիւնը կախում ունի տեղական իշխանութեանց պաշտօնեաներու բարեացակամութենէն։

Այս պայմաններու տակ պիտի ջանամ իմ յիշողութեանս սահմաններուն մէջ, ներկայացնել մեր գաղութին քանիշորս տարիներու ազգային պատկերը սեղմ գծերով, առանց կարենալ հիմնուելու թուական ճշգրիտ տուեալներու վրայ։

1925ի Մարտ ամսոյն մէջ էր որ, մասնաւոր պայմանագրութեամբ, Ցունաստանէն Պ. Բ. Պէյլէրեանի միջոցաւ եկած երկու հարիւրի չուրջ հայրենակիցներ բնակութիւն կը հաստատէին Տէմիրճիի մէջ, կորիզը կազմելու համար այս կենսունակ գաղութին։ Այդ տարին երբ մէկը փորձուէր Լիոնէն 16 թիւ հանրակառքը առնելու, քաղաքի շրջագիծէն հեռանալէ վերջ, ճամբուն երկու կողմերը իր առջեւ պիտի պարզուէին դաշտերու ամայի տարածութիւններ, հատ ու կենդ խեղճուկ, հողաշէն ագարակներով։ Միայն Հալէպ մը Վոյի կայանը անցնելէ վերջ, պիտի նշմարէր նորակերտ գործարան մը գեղեցիկ արուարձինով ու խնամուած պարտէզով մը։ Աւիկա Սօսիէթէ Լիոնէզի արուեստական թելերու գործարանն է, ուր աշխատելու պայմանաւորուած էին նոր ժամանած մեր հայրենակիցները։

Ինքնապաշտպանութեան բնազդէ մղուած, շուտով կը ստեղծուէր հանրային եռուզեռ։ «Բօթըրի», այդ լքուած բրուտարանը, կը դառնար կեդրոնը այդ չարժումներուն։

Գաղութին թիւը օր ըստ օրէ կ'աճէր այլեւայլ շրջաններէ եկող հայրենակիցներով, բարձրանալու համար երեք հազարէ աւելի պատկառելի թուանշանի մը։ Տէսինը առաւելութիւնն ունէր Լիոնի նման ճարտարագործական կեդրոնի մը մօտիկը ըլլալու։

Ինչպէս ամենուրեք, մեր հայրենակիցները առաջին շրջանին ափ առին զանազան գործարաններու դռները, իրենց օրապահիկը ապահովելու համար։ Գաղութին տնտեսական բարեւաւումը նիւթական մը ընդոստ բարձրացումը ունեցաւ, որու համընթաց ազգային կեանքի զարգացումըկ'արձանագրուէր։ Հոս էր Հ. Ը. Դ. կազմը, իր չունչով, իր հայրենասիրական գաղափարներով ոգեւորելու երիտասարդութիւնը, հրահրելու ու վառ պահելու անոր ազգային զգացումները, ներշնչելու անոր՝ տոկալու, յարատեւելու կամքն ու կորովը։ Անուրանալի է իր դերը 24 տարիներու ընթացքին։

Վերջապէս սրտերը տակաւին կը կոտորային մեծ եղեռնի առթած խոր վէրքերով ու թարմ էր յիշատակը հայրենիքի կորուսած անկախութեան։

Գաղութին մէջ սունկի նման իրար եւեւէ սկսան բուսնիլ զանազան կազմակերպութիւններ, որոնցմէ չատեր ասուպի մը կեանքը ունեցան, չեղելով իրենց առաջադրած նպատակներէն։

Բացի Հ. Ը. Դաշնակցութեան կոմիտէէն որու շուրջ համախմբուած էր գաղութին ստուար մեծամասնութիւնը, նկզբնական շրջանին գոյութիւն ունէր Հնչակեան մասնաճիւղ մը, իրրեւ քաղաքական ուրոյն հոսանք, սակայն ի վերջոյ ազգային տարրերու ձեռքը խաղալիկ ըլլալով կորսնցուց իր գործունէութեան անկախութիւնը։

Հրապարակ իջնող միւթիւններէն յիշենք Վասպուրականի հայրենակցական միութիւնը իր Ֆանֆառի («Արծիւ») խումբով, որ հետագային յանձնուեցաւ Հ. Ը. Դ. պատանեկան միութեան ղեկավարութեան։ Նոյնպէս Տարօն Տուրուբերանի, Բարձր Հայքի, Սեբաստիոյ, Զմիւռնիոյ եւ Ախրերդի հայրենակցականները, որոնցմէ միայն Սեբաստիոյ հայրենակցականը տակաւին կ'արդարացնէ իր գոյութիւնը։ Իսկ միւսներէն տեղեկութիւն չունիմ։

Միութեանց այս թոհ ու բոհին մէջ, 1926ին Հօկի կազմութիւնը ոգեւորիչ կը նկատուէր։ Բոլոր հայրենասէր Հայերը առանց դաղափարի խտրութեան կը բոլորուէին այդ չարժումին չուրջ, հայրենիքի տնտեսական վերելքին աջակցելու անհապաղ համոզումով, սակայն չատ չուտով պիտի հիասթափուէին բոլորը։ Ինչպէս դիտենք, Հօկը կը դառնար համախմբավար գաղափարականութեան բոյնը եւ Դաշնակցութեան դէմ մղուած պայքարի մարտկոցը։ Կորսնցնելով իր համազգային նշանակութիւնը, հետեւաբար եւ ժողովուրդի ստուար մասին համակրութիւնը, ան ի վերջոյ անհետացաւ հրապարակէն գայթակղութեանց բեռան տակ կքած։ Սակայն իր աւերիչ հետքը թողուց, գաղութին պառակտումը տեւականացնելու ու խորացնելու համար։

Հակառակ կարգ մը թերութեանց, Հայուն թաքուն առաքինութիւնները անմրցելի են։ Իր ձեռներէցութիւնը եւ աշխատասիրութիւնը նաեւ բարենական հակումները դէպի վաճառականութիւն զինքը ամէն տեղ դարձուցած են ինքնաբաւ, տեղացի ժողովուրդներու նախանձը զրգռելու սահման, նոյնը պատահած է նաեւ հոս։ Տէսինը այժմ բոլորովին փոխուած է ոչ միայն արտաքին տեսակէտով այլեւ տնտեսական դետնի վրայ։

Երկհարիւր բանուորներէն չատեր տիրացած են լաւ դիրքերու խանութպան, գործատէր, արհեստաւոր։ Եթէ պտոյտ մը կատարէք Ժան Ժօռէսի պողոտային վրայ կամ մտնէք Ուիլսըն կամ Նանսէն փողոցները, դուք պիտի հանդիպիք հայկական սրճարաններու, նպարեղէնի, մսի, կօշիկի թէ կեղտական այլ նիւթերու խանութներու։ Ունինք չորս սրճարաններ, որոնցմէ առաջինը եղած է կարօ Օհանեանի սրճարանը։ Կան եօթը նպարավաճառներ, չորս մսավաճառներ, բաւական թիւով դերձակներ, երկու հանդերձեղէնի վերաբերեալ առարկաներու վաճառատուներ, կօշկակարներ, մարշէի շրջուն վաճառորդներ, ընկեր Ս. Առաքելեանի պիսքուիի գործարանը նաեւ խմիչքի ու հիւսկեղէններու աշխատանոցներ։

Արաքս եւ Պրանլի փողոցները կը հանդիսանան հայկական փողոցներ մեր հայրենակիցներու տեսական տուներով։ Պրանլի փողոցը կրկնապէս արժանի է յիշատակութեան։ Հոն է որ կառուցուած են Հ. Ը. Դ. Տունը եւ Հայ. Ս. Աստուածածնայ եկեղեցին։ Աւետարանական Հայերը եւս ունին իրենց ժողովարանը Ուիլսընի փողոցին մէջ, հովուապետ ունենալով Պատ. Պ. Կ. Պարսումեանը։

Հ. Ը. Դ. Տունը որուն հանդիսաւոր բացումը կատարուեցաւ 1932ին մեծ չուքով, իր սրահով ու յարակից մասերով հաւաքավայրն է հայրենասէր հայութեան, Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդը ունի իր ակումբը Տան ներքնայարկը, ուր կը թրծուին իր անդամները պարբերական դասախօսութիւններով ու զանազան ժողովներով, իրենց երէցընկերներու հայրենանուէր չունչին տակ։

Հին հայ տպարաններ

Տպագրութեան գիւտին հեղինակ գերմանացի Կիւթէմպէրկի մահէն (1468) քանի մը տասնեակ տարի յետոյ սկսած է հայկական տպագրութիւնը։ Գրաշարութեան 500ամեակին առթիւ կ'արժէ խօսիլ հին հայ տպարաններուն եւ տպագրիչներուն մասին։

Մեղապարտ Ցակոբ 1512 թուին Վենետիկի մէջ հրատարակած է առաջին հայկական գիրքը պարզատոմար եւ նաեւ ուրիշ չորս գրքեր։

Փարիզի մէջ Փոստել Ֆրանսացի լեզուագէտը ունեցած է իր տպարանը։ 1537ին ան հրատարակած է նաեւ հայերէն այբուբենը։

Ցովհաննէս Երէց Քարբատանենց 1616ին Լվովի (Լեհաստան) մէջ կը բանայ իր հայ տպարանը եւ կը հրատարակէ Սաղմոսարան եւ թժչկարան։

Նոր Ջուղայի «Ամենափրկիչ Վանք»ին մէջ Յակոբոս կեսարացի վարդապետը 1640ին կը հիմնէ իր առաջին հայ տպարանը։ Այս տպարանը 1641ին լոյս կ'ընծայէ Վարք Հարանց մեծադիր գիրքը։

Մարտիրոս գալիր Ծարեցի 1660ին կը բանայ Հոլանտայի հայկ. առաջին տպարանը, ուր լոյս կը տեսնէ Ս. Ներսէս Շնորհալիի «Ճիսուս Որդի» տաղաչափական գրութիւնը։

Անդրէաս Աքուլուտոս հայադէտ գերմանացին 1680 թուին Գերմանիոյ Լայպցիկ քաղաքին մէջ կը հրատարակէ առաջին հայերէն գիրքը. Աստուածաշունչի Արդիաս Մարգարէին գիրքը։

Կարոլի Ակքերս անգլիացին եղած է առաջին հայ գրքի տպագրիչը Անգլիոյ մէջ (Լոնտոն)։ 1736ին ան հրատարակած է հայերէն եւ լատին լեզուներով պատմահայր Մովսէս Խորենացիի պատմութիւն ու աշխարհագրութիւն անուն գիրքը։

Շամիրամեան Սուլթան Հնդկահայը Հնդկաստանի Մատրաս քաղաքին մէջ 1772ին հրատարակած է հայերէն Աւրբեներան մը՝ եւրոպական ոճով։

Գրիգոր Խալադեանց եղած է առաջինը որ Ռուսիոյ Փեթերպուրկ քաղաքին մէջ բացած է հայկական տպարան 1781 թուին եւ հրատարակած է ժամագիրք մը։

Ամերիկայի Ընկերութիւնը Ամերիկայի Նիւ Եորք քաղաքին մէջ 1857ին բացած է առաջին հայ տպարանը։

Աբրահամ Մուրատեան 1865ին Գահիրէի մէջ (Եգիպտոս) բացած է հայ տպարան եւ սկսած է հրատարակել Արմաւենի երկշարաթերթերը։

Հայաստանեայց Ընկերութիւնն անունով հայկ. առաջին տպարանը բացուած է Ռումանիոյ մէջ, 1877ին։

Եոանէսքու ռումանահայը, 1885ին Պուկարիոյ Վառնա քաղաքին մէջ կը բանայ հայ տպարան, նպատակ ունենալով հայ լեզուն տարածել լատինական գրերով։ Այս ձեւով Վառնայի մէջ լոյս տեսած է Ցոյս չարաթաթերթը։ Գործը առաջ չերթար։ Եոանէսքու իր տպարանը կը նուիրէ տեղւոյն հայ երիտասարդութեան, որ կը սկսի հրատարակել Իրաւունք չարաթաթերթը։

Զուիցերիոյ Ժընեւ քաղաքին մէջ 1891ին կը բացուի հայկական տպարան եւ կը սկսի հրատարակութիւն մատաթերթ մը։

Ցունաստանի Աթէնք քաղաքին մէջ 1894ին բացուած է հայկական տպարան որ սկսած է հրատարակել Ապտակ զաւեչտաթերթը։

Էջմիածնի մէջ առաջին հայկ. տպարանը բացուած է 1771ին, Վաղարշապատի մէջ՝ «Ս. Գ. Լուսաւորիչ» անունով, որ յետոյ կոչուած է Տպարան Մայր Աթոռոյ Ս. Էջմիածնի։ Այս տպարանին հիմնադիրն էր Սիմէոն կաթողիկոս Երեւանցին։ Տպարանին առաջին հրատարակած գիրքը Տաղարան մըն է։

Վառակ Պասմաճեանն ալ 1880ին Երեւանի մէջ բացած է առաջին հայկական տպարանը եւ հրատարակած է գիրք մը Ժանտախտի մասին։

ՋՐՐՋԻԼի նկարներէն մէկը աճուրդի դրուած ըլլալով, ծախուեցաւ 1.375.000 ֆրանքի։ Գնողն է Պրազիլիացի մը, որ տղայութեան տաճն փողոցները թերթ կը ծախէր, իսկ այժմ 22 լրագիրներ կը հրատարակէ Սան Փաւլոյի մէջ։

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ կ'աճին Փարիզի մէջ։ Միայն մէկ չարթուան մէջ, Ցունիս 6էն 12 անձնասպան եղած են 59 հոգի, որոնց 32ը կին, 27ը այր։ Մեծ մասով զոհեր՝ սիրային արկածներու։

Հ. Ը. Դ. Տան չինութիւնը ապացոյց մըն է մեր ընկերներու անկուն կորովին ու զոհաբերութեան։ Անոնք ոչ միայն նիւթապէս այլեւ ֆիզիքական աշխատանքով գլուխ հանած են չէնքին աւարտումը։

Աւելորդ է ըսել որ մեր բոլոր ձեռնարկները կը կատարուին տան մէջ, որ վարձու կը տրուի բոլորին անխտիր։ Ֆր. Կ. Մաչէն ազգային վարժարանի դասատուութիւնները եւս կը կատարուին տան ներքնայարկը, ուր 140է աւելի երկսեռ աշակերտներ կը ստանան հայեցի դաստիարակութիւն, փորձ ուսուցիչներ Տէր եւ Տիկին Փափազեաններու խնամատար չունէին տակ։ Մեղքները գնահատելով անոնց դժուարին աշխատանքը բոլորուած են դալրոցին չուրջ որ կը հանդիսանայ լուսատու վառ ջահը ապազգայնացման վտանգին դէմ։ Հայր միշտ եղած է ուսման ծարաւի եւ դիտցած է զօրավիգ ըլլալ այդ լոյսի վառարանին։ Այս տեսակէտով ոգեւորիչ պիտի ըլլար եթէ բարեկեցիկ ընտանիքներ նիւթական կանոնաւոր նուիրատուութեամբ աւելի հաստատուն ու տեւական հիմերու վրայ դնելու հնարաւորութիւն ստեղծէին այս նուիրական հաստատութեան պիւտճէին։

Մեր եկեղեցւոյ հիմերը դնողը եղած է եկեղեցասէր Տիկնոջ Միւթիւնը, որ ժողովրդային նուիրատուութիւններով բաղմածախս շինութեան մը ձեռնարկեց ինքնադլուխ ու ժամանակին իր վրայ խօսեցնելու բաւական առիթ ստեղծեց, մինչեւ որ եկեղեցւոյ հեղինակութիւնը անցաւ կրօնական ընկերակցութեան ձեռքը, որու չանքերով եւ եկեղեցւոյ շինութիւնը աւարտեցաւ երկար տարիներ կիսաւարտ վիճակի մէջ մնալէ վերջ։ Կրօնական այս վերջին կազմակերպութիւնը ահա քանի տարիներէ ի վեր կը վարէ եկեղեցական գործերը միշտ նոյն կազմով։ Փափաքելի ու աւելի օրինական պիտի ըլլար որ ընկերակցութեան վարչական անդամները ընտրուէին ժողովրդային ազատ քուէներով։ Վերջապէս առանց կասկածի ներքակելու ընկերակցութեան անդամներուն խղճմտութիւնն ու անշահախնդրութիւնը տրամաբանական է որ ազգային հաստատութեան մը մտահոգութիւնը ստանձնող մարմին մը դէթ պարբերաբար հաշիւ ներկայացնէր հանրութեան։ Եկեղեցւոյ հողին օծումը կատարած է երջանկայիշատակ Պարգեան սրբազանը իսկ չէնքին հանդիսաւոր օծումը կատարուեցաւ երկու տարի առաջ Սիւրմէեան Արք.ի կողմէ։ Վերջերս եկեղեցւոյ մէջ ձեռնադրուեցան երկու նորընծայ քահանաներ։

(Մնացեալը յաջորդով)

Դ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹՔ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ Փասատենայի (Լոս Անճելըս) ոստիկանատան մէջ Հայուհի մը՝ Հաճընցի Շը – քըրտմեանի աղջիկը, էլիզապէթ Շէրմընի ոստիկանատան մէջ տասնապետ ոստիկանի պաշտօն կը վարէ: Քսանըմէկ տարեկան է: Փասատինայի եւ Լոս Անճէլըսի ամերիկեան թերթերը մեծ գովեստներով կը խօսին անոր մասին: Այն հմտութիւնն եւ հեղինակութիւնն ունի իր պաշտօնին եւ գործին մասին: Կը խօսի մաքուր հայերէն:

ՊՈԼԻՍ.— Կրթական գործավարութիւնը հըրաւիրեց հայ վարժարաններու տնօրէնները եւ ա-նոնց յանձնեց փոքրամասնութեանց վարժարան-ներու թուրք ուսուցիչներուն թոշակի յաւելման համար յատկացուած դրամարները:

★ Սամաթիոյ Ս. Գէորգ եկեղեցին որ 1888էն ի վեր ոեւէ նորոգութիւն չէր տեսած եւ բաւական հինցած վիճակ մը ստացած էր, սկսած է վերանորոգուիլ: Ալթըմէրմէրի գլխաւոր Ս. Ցակոբ եկեղեցին ալ հիմնական նորոգութիւն մը կրած է շնորհիւ խնամակալ տիկիններու ջանքերուն:

★ Ղալաթիոյ կեդրոնական վարժարանը այս տարի տուած է 75 ընթերցասրահ, որոնց 45ը լիսէի ճիւղէն, իսկ 30ը միջնակարգի բաժինէն:

ԱՏՏԻՍ ԱՊՊԱՅԻ մէջ մեծ հոգեմտով տօնուած է Մայիս 15ին մէկ միլիոն նահատակներու սպասո-նը, նախաձեռնութեամբ «Երեւան» Օրիորդաց միութեան: Սգահանդէսին նախագահած է գա-ղութային ժողովին առենապետը՝ Պ. Պերճ Պա-պայեան եւ խօսած Պ. Աւետիս Թէրզեան՝ «Թուր-քը չհասաւ իր նպատակին չկրցաւ բնաջնջել մեր ազգը: 1 միլիոնի արիւնէն ու տառապանքէն ծը-նունդ առաւ 1918 Մայիս 28ի հայկական հանրա-պետութիւնը: Եթէ մենք միանանք, եւ պէտք է որ միանանք, պիտի կրնանք ապահովել մեր ազգին ու մեր դատին»: «Երեւան» միութիւնը նահատակնե-րու յիշատակը յաւերժացնող յուշարձան մը կանգնելու համար նուիրեց 10 սթերլին փրրեւ հիմնադրամ, նկարներու մասնակցութեամբ դրամարը բարձրացած է 290 սթերլինի, իսկ բա-ցականներու նուիրատուութիւնը աւելցնելով դրա-մարը հասած է 350 սթերլինի:

ՔԻՐՔՈՒՔ.— Ազգային եւ հասարակական գործունէութեան մէջ, Քէրքուք իր նուիրական զոհաբերութեամբ առաջնակարգ տեղ կը գրաւէ Իրաքի մէջ: 1947—48ի համեմատութեամբ, կա-րելի եղած է դպրոց եկեղեցիի չէնքը սեփականու-թիւն դարձնել: Անցնող վեց ամիսներու ընթաց-քին տեղի ունեցած են զանազան ձեռնարկներ:— Ամառորի հանդէս, Բարեկենդանի պարահանդէսը, Միջինքի խնջոյք Թէյասեղան, Ծաղկազարդի Հ. Կ. Ա-ի Թէյասեղան: Իսկ Մայիս մէկին տեղի ու-նեցած է զարնանային դաշտավայացութիւն:

ՊԻՔՐՈՒԹի մէջ «Թէքէեան» Մշակութային Միութեան կանանց բաժինը Ցունիս 6ին երեկոյին Սինէմա Օփերայի մեծ սրահին մէջ սարքեցիչեա-տակի երեկոյ մը, ողբացեալ բանաստեղծ Վահան Թէքէեանի համար, խուռն բազմութեան մը ներ-կայութեամբ, որուն թիւը կը հասնէր 1500 հոգիի: Ներկայ էր Գարեգին կաթողիկոսը շրջապատուած եպիսկոպոսներէ, վարդապետներէ եւ քահանաներէ: Խօսեցան՝ Վահէ Վահեան, Եղիշէ վրդ. Տէր-Տէրեան (Եղիվարդ) եւ փաստաբան Շաւարշ Սա-յոնքեան, գեղարուեստական խնամակալ բաժինով մը:

ԳԱՀԻՐԻ մէջ Մայիս 29ին տեղի ունեցած է Արարատ Քրիսեանի մարզական գործունէութեան 25ամեայ յոբելեանը:

ԶԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷԼ.— Վալպարէզի դպրոցին ամավերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ 19 Ցունիսի կիրակի օրը Bar Vidalի պարտէզին մէջ:

Ժամը 3ին հոգեւոր հովիւ Բարկէն քհնյ. հանդէսը բացաւ: Ս. Լուսի եւ Վալպարէզի խառն երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. Համբար-ձումեանի երգեց «Մարսէյէզը» եւ «Ծաղկիր ազատ իմ հայրենիք»ը: Նախագահ հայրը այս առիթիւ վեր առնելով մեր մշակութային արժէքները գո-հունակութիւն յայտնեց դպրոցի շուրջ շրջանիս մէջ տիրող համերաշխութեան եւ համագործակ-ցութեան մասին:

Յօսք առաւ նաեւ ուսուցիչ Պ. Փիրանեան որ պարզելով դպրոցին պայմաններն ու դժուարու-թիւնները կոչ ըրաւ մասնաւորապէս ծնողներուն իր գործը դիւրացնելու համար:

Գեղարուեստական բաժինին՝ մասնաւոր յայտ-նութիւն մը եղաւ Օր. Ռընկէի (Ֆրանսուհի) հայե-րէն մեներգը «Հայաստան», իր անթերի առոգա-նութեամբ: Մեներգեցին եւ արտասանեցին Օր. Ա. Մարկոսեան եւ Ա. Գալուստեան (Նոր Սերուն-դէն), ընդունելով խանդավառութեամբ:

Արտասանեցին դպրոցի աշակերտուհիներէն Ռ. Շէյէյէնկեան, Ս. Հաթապեան, Թ. Ն. Թ. Տէր-տէրեաններ, Ա. Գուլումճեան, Հ. Թ. Եղիկեան-ներ, Շ. Հովակիմեան Ա. Գասապօհանեան, Թ. Պէքմէզեան, Մ. Թ. Շիրինեաններ, Մ. Ց. Գոզա-եաններ, Ս. Թ. Տէր Ստեփանեաններ, եւ Ց. Գաշ-դեմեանեան, Դանիէլ Վարուժանէն ու մեր յայտնի բանաստեղծներէն հայրենաշունչ եւ մանկական դիպուկ կտորներ՝ արժանանալով երկարատեւ ծափերու:

Ամէնէն վերջ՝ խօսեցաւ Հոգաբարձութեան վարիչ քարտուղար ընկեր Ա. Աչճեան որ յիշեց շրջանի կարիքները, ընդհ. ժողովին որոշումնե-րը, հոգաբարձութեան նպատակները եւ եղրակա-ցուց.—

«Հայրենիքը նուիրական է ու կը պատկանի ամբողջ հայութեան: Մաղթենք եւ միշտ յուսանք որ օր մը հնարաւորութիւնը պիտի ունենանք ա-զատօրէն մեր երկիրը երթալու: Մինչեւ այդ՝ բո-լորիս պարտականութիւնն է ազգ. ընդհ. շահերու առջեւ դիմիլ մեր հաւաքական եւ անհատական կիրքերը, անկեղծօրէն համախմբուիլ դպրոցին շուրջ ու մեր պզտիկներուն ուսուցանել մայրենի լեզուն, մեր մշակոյթը եւ պատմութիւնը»:

Յետոյ աճուրդի դրուեցաւ հաւ մը եւ երկու հիւ դինի: Շահեցաւ «Նոր Սերունդի երիտասար-դութիւնը ու նուիրեց 300 ֆրանք: Աճուրդէն դո-յացաւ շուրջ 20.000 ֆրանք, մեր փոքրիկ շրջանին համար պատկառելի գումար մը:

Ընկեր Աչճեան հոգաբարձութեան կողմէ շը-նորհակալութիւն յայտնեց բոլորին՝ կարմիր խա-չի, Ֆրանսահայ երիտասարդաց Միութեան, եւ մանաւորապէս Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Ս. Լուսի «Սիամանթօ» խումբին, որոնք բարոյապէս եւ նիւթապէս օժանդակեցին հանդէսին յաջողու-թեան:

Ի վերջոյ «Նոր Սերունդ»ի երիտասարդու-թեան կողմէ ներկայացուեցաւ զաւեշտ մը ղեկա-վարութեամբ Ղ. Փիլիկեանի: Ներկաները դուարթ տպաւորութեամբ մեկնեցան:— Թղթակից

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Օր. Սոնիա ձէվահիր որուն մասին արդէն խօսած էինք իր Լօզանի մէջ ունեցած յաջողու-թիւններու առեն, իր թատերական խումբովեկած է Փարիզ: Լօզանի այդ թատերախումբը երկու ներկայացում տուաւ Աթըլիէի թատրոնին մէջ, երիտասարդական խումբերու տարեկան մրցում-ներու շարքին: Շատ ինքնատիպ եւ առանձնայա-տուկ բեմադրութեամբ մը ներկայացուցին Ժան Փոլ Սարթրի մէկ նկարը որուն անունն է Les Faux Nez:

Շատ յաջողութիւն ունեցաւ ներկայացումը եւ վստահ ենք որ ներկայ ժիւրին ակտը եղած գնա-հատանքը պիտի ընէ վարձատրելով այս երիտա-սարդ խումբին աշխատանքը եւ նորութեան ջան-քը, նկատելով մանաւանդ դերակատարներուն ուղղութիւնը եւ նպատակը որն է տարածել իրաւ թատրոնի գաղափարը եւ ստեղծել որեւէ միջոցով դերասանի իսկական կեանք մը: Ցարատեւութիւն եւ յաջողութիւն կը մաղթենք այդքան անկեղծ խանդավառութեան մը:

ՇԽԵԼԸ «ԿԱՊԻՏԱԼԻՍՏԱԿԱՆ» Է...

Համաչնաւար երիտասարդական թերթի մը մէջ, Տօքթ. Քուզնէցօֆ կը զգուշացնէ երիտա-սարդները ծխելէ որ «դրամատիրական սովորու-թիւն» մըն է: Համաչնաւար երիտասարդութիւնը թէեւ փայլուն ապագայի մը կոչուած, սակայն կը փորձուի դիմել ծխախոտին: Այս սովորութիւնը կը դրէ ժխիչը, հասկնալի է դրամատիրական եր-կիրներու մէջ, ուր անօթութիւնը, պէտքը եւ յուսահատութիւնը կը մղեն տղաքը թմրեցուցիչ-ներու գործածութեան: Բայց համաչնաւար երի-տասարդութիւնը «ամենաերջանիկն է աշխարհի եւ ծխախոտի պէտք չունի»:

ԱԽՍՏՐԻՈՑ զերմանական արդելարանները մէջ կոտորուած 200.000 Հրեաներու յիշատակին ափ մը ածխոն դրուելով ապակեայ դադարի մը մէջ, թաղուեցաւ Թէլ Ավիվի մէջ (Իսրայէլ), մեծ հանդիսաւորութեամբ:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Ա.— ԱՆԽԻՂԾ ՎԱՃԱՌՔ

— Օ՛... միայն քեզ ճանչցայ այս դործին յարմար, որովհետեւ քու մասիդ Ցունաստանի մէջ լաւ լուրեր կը պտտին:

— Ինչպէ՞ս:

— Կը դովեն քեզ, եւ իրենց մարդը կը համա-րեն, իսկ ինծի ալ այդ տեսակ մարդ մը պէտք է:

— Ինչպէ՞ս, վերջապէս խօսէ եւ մի հատցներ համբերութիւնս:

— Աճապարելու պէտք չկայ, իշխան, այս րո-պէիս այնպիսի գաղտնիք մը պիտի յայտնեմ քեզի, որմէ դուն կը սարսափիս:

— Զարմանալի մարդ ես, տէրտէր, ըսէ վեր-ջապէս ինչ որ պիտի ըսես:

— Լսէ ուրեմն, մեր Ցովհաննէս — Սմբատ թագաւորը Պետրոս Կաթողիկոսին ձեռամբ իր մահուընէն ետք Ցոյներուն կը յանձնէ Անին իր շրջակայքով: Անոր տուած թուղթինզօրութեամբ, Անին կը պատկանի Ցոյներուն, բայց ...

— Բայց ... չարունակեց Վեստ Սարգիս, որ անհամբերութենէն կ'այրէր:

— Բայց Ցոյները այդ չեն պահանջեր, որով-հետեւ Անին իր շրջակայքով ...

— Ի՞նչ:

— Ինծի կը պատկանի, ըսացուց կիրակոս քա-հանան, եւ չհշտակի նայեցաւ իշխանի աչքերուն:

— Ինչպէ՞ս, խուլ ձայնով մը հարցուց Վեստ Սարգիս, եւ չանթահարի նման վեր թռաւ տեղէն, աչքերը յառած քահանայի երեսին: Խելագարա՞ծ էր արդեօք այս կրօնաւորը, կ'անցնէր իշխանի մտքէն:

— Հանդարտ, իշխան, հանդարտ, ես խելա-գար չեմ:

— Պատմէ, տէր հայր, թէ ինչպէս այդ թուղ-թը քու ձեռքդ ինկաւ:

— Ես մայրաքաղաքն էի, երբ Կոստանդին թագաւորը իր մահուան ժամանակ կանչեց դիս իր մօտ, եւ տալով այդ թուղթը ինծի, ըսաւ, «Տուր այս թուղթը, տուր թագաւորիդ, եւ ըսէ անոր իմ կողմէս, թէ ինչպէս ամէն մահկանացու, եսալ յա-ւիտենականութեան սեմին վրայ եմ կանգնած, եւ չեմ ուզեր ոչիշչին սեփականութիւնը յափշտա-կել, թող ուրեմն ետ առնէ իր թագաւորութիւնը, եւ որդիներուն տայ»: Կոստանդին թագաւորը մե-ռաւ, եւ ես մինչեւ այսօր քովս կը պահեմ այդ թուղթը: Հիմա կը դիմեմ քու խորհուրդիդ, ինչ-պէ՞ս վարուիմ այդ թուղթին հետ, որ կրնայ մեծ ապահովութիւն տալ ինծի, արդեօք Նորէն վաճա-ռե՞մ Ցունաց նոր կայսեր, թէ յանձնեմ մեր թա-գաւորին:

— Վաճառել ... Անին վաճառել, բացակա-չեց Վեստ Սարգիս խորին մտմտուքով, ապա վայրկեան մը լուռ մնալէ վերջ չարունակեց.

— Իսկ ո՞ւր է թուղթը, հիմա քո՞վդ է:

Տիրեց լռութիւն: Երկուքն ալ կը մտածէին, երկուքն ալ մտքով կը սլանային փառքի եւ հարս-տութեան եւեւէն, եւ այդ՝ վարթամ Անիի փըր-կանքով, հայրենիքի վաճառքին գնովը:

— Այո, ես համաձայն եմ, վերջապէս ըսաւ Վեստ Սարգիս, այդ բանը կը նպաստէ իմ նպա-տակիս յաջողութեան, եւ ես ու դուն ապահով կ'ըլլանք:

— Ուրեմն դուն ալ համաձա՞յն ես ինծի հետ, որ Անին վաճառուի մեր հանգստութեան եւ փառ-քին համար, հարցուց վերստին Կիրակոս քահա-նան, եւ սրտին վրայէն ծանր բեռն իջաւ, երբ լսեց Վեստ Սարգիսի դրական պատասխանը:

Կիրակոս քահանան գաեր էր իր համախոհը: Միանակ ծանր էր կատարել այդ վաճառը, այդ անխիղճ վաճառքը:

Համաձայն եմ, վաղուընէ պէտք է Պոլիս եր-թաս, Ցունաց նոր կայսեր՝ Միքայէլի մօտ, եւ այդ թուղթը յանձնես անոր: Անոնք մեծ փրկանք կուտան այդ թուղթին, եւ ատով մեր ճամբան կը հարթուի: Ես այդ մասին անհրաժեշտ նամակները կը գրեմ:

— Ապրիս, իշխան, ես չեմ սխալեր ընտրութեա-նըս մէջ, պատասխանեց Կիրակոս քահանան ոգե-ւորութեամբ:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՑՎԱԶԵԱՆՑ

կերպով արդիւնքն է արդի անապահովութեան, եւ կառավարութիւնը, պատասխանատու ըլլայ անոր կամ ոչ, պիտի ենթարկուի քննադատութեանց:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ ՉՕՐԱՑՄԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Նիւ Երքէն կը հեռագրեն թէ ամերիկեան սպայակոյտի պետերը իրենց վերջին նիստին մէջ անհրաժեշտ արտայայտուեր են Եւրոպայի վերազինման ծրագրին, մանաւանդ Եւրոպական 25 զօրաբաժին կազմելու մասին: Ամերիկեան ռազմական այրերու Եւրոպա ղրկուելուն դէմ արտայայտուեր են:

Միւս կողմէ Ամերիկացի պետական մարդոց երիցագոյնը՝ Պէրնըրտ Պարուք Ուոշինկթընի խորհրդարանին մէջ քննադատած է կառավարութիւնը որ ցարդ, ի նախատեսութիւն նոր պատերազմի մը, երկրին բոլոր աղբիւրներուն ամբողջական եւ անմիջական զօրաշարժման մասին ծրագիր մը չէ պատրաստած: Նման ծրագրի մը անհրաժեշտութիւնը ամէնէն աւելի զգալի է այս պահուս, երբ կը տեսնենք թէ պաղ պատերազմը ամբողջական պատերազմ մըն է, ինչպէս, իրական պատերազմը: Հակառակ անոր որ պաղ պատերազմը իր չորրորդ տարուան մէջ է, դեռ չենք պատրաստած լուրջ յատակագիծ մը որպէսզի հաւանական պատերազմի մը պահուն ժամանակին վճռական օղնութեան հասինք մեր դինակիցներուն, բաց է ան:

ԿՈՓԱՄԱՐՏԻԿ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ ԿՐ ԾԱՂԻ

Կոփամարտի եղանակին վակման առթիւ, վերջին մարտնչումները տեղի ունեցան Ֆօսթր Սէն Տընիի Սանդրալին մէջ:

Գլխաւոր մարտնչումը ամէնէն վերջը թողուած էր եւ աւարտեցաւ կէս գիշերին: Հայերը լեցուցած էին սրահը քաջալերելու համար իրենց հայրենակիցը:

Ժաք Հայրապետեան, կէս - ծանր դասակարգին մէջ, այս եղանակին պարտութիւն չէր ճանչցած: Փարիզ, թէ զաւառները ու կամ արտասահմանի յաջորդական 14 յաղթանակներ տարած էր: Այս անգամ իր դէմն ունէր իտալացի Սքանելլին, որ վերջերս տարած յաղթանակներով, կը սպառնար Հայրապետեանի յաջողութիւնները կասեցնել: Բայց այդպէս չեղաւ, Հայը իր 15րդ յաղթանակը տարաւ հակառակորդին վրայ, կէտերու առաւելութեամբ:

Ութերորդ վայրկեանին Սկանէլլի կզակին ուղիղ հարուած մը տանալով գետին ինկաւ, եւ քիչ մնաց նոք - աութ ըլլալու, երբ վերջին երկվայրկեանին կրցաւ ելլել եւ լրացնել իր 10րդ մարտընչումը:

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ առաջարկով, որպէսզի Ֆրանսական դրամին կայունութիւնը ապահովուի, Պանք սը Ֆրանսը օտար դրամներ պիտի գնէ հրապարակէն, ուր այս պահուս առատ օտար դրամ կայ զբօսաշրջիկներու պատճառով:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Եւրոպայի կազմակերպութեան վերաբերեալ կանոնադիրը զոր ստորագրած էին երեք պետութիւնները Ճուլիս 20ին, հրատարակուեցաւ:

ՀԵԼԼԷՆ ԴԱՀԼԻՃԸ չկրցաւ կազմել Ցալտարիս ազատականներու եւ Ամերիկացիներու հակառակութեան պատճառով: Չէզոք վարչապետ մը պիտի նշանակուի, խառն դահլիճ մը կազմելու համար:

ՊԵԼՃԻՔԱՑԻ դահլիճին կազմութիւնը յանձնուեցաւ քրիստոնեայ ընկերվար ծերակուտական Վան Զէլանտի: Արտաքին նախարարութիւնը կը պահէ Պ. Սփաք:

ՓՈՒԱՏՐԱԿԱՆ աշխատաւորները դործադուլ ըրած ըլլալով, գինուորներ գործածուեցան անոնց տեղ եւ Փարիզի պարենաւորումը ապահովուեցաւ:

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ պայքարը կը չարունակուի Զեխոսլովաքիոյ մէջ: Կառավարութիւնը հրամանագիրներ հրատարակեց որոնց համաձայն կղերականներ իշխանութեանց կողմէ ոեւէ չրջաբերական չպիտի ուղղուի առանց կառավարութեան հրամանին: Կղերականներու ոեւէ հաւաքոյթ կամ ժողով, երեք օր առաջ լուր պիտի տրուի կառավարութեան: Բանադրանքներն ու կախակայումները անարժէք են եւ կառավարութիւնը ուժ պիտի տայ եւ պաշտպանէ այն եկեղեցականները որոնք պետական վարչաձեւը կ'ընդունին եւ կը մտնեն «հակա-դրամատիրական կաթոլիկ չարժումին» մէջ:

ԴՈՐԾԱՒՈՐԱԿԱՆ սէնտիքաներու միութեան ընդհ. քարտուղար Լօժէն Հանէֆ դատի քաշուեցաւ հիւսիսի հանքագործներու գործադուլին առեն ներքին նախարարին դէմ նախատական թռուցիկներ գրուած ըլլալով:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԲԱՑՕՒՄԸ

ՅՈՒԼԻՍ 3ԻՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ ԺԱՄԸ 9ԷՆ ԵՐԵԿՈՑԵԱՆ 10

STADE OLIER MONTROUGE, 11 RUE D'ARCUEIL, (LA VACHE NOIRE)

Դրօշի արարողութիւն, ընդհ. տողանցք, գնդախաղ, պասքէթ, վազք եւն. պիտի մասնակցին Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութիւնը, Հայ Արիները, Հայ Արեներչները եւ Նոր Սերունդի երգչախումբը: Հրաւիրատոմսերը ստանալ «Ցառաջ»էն, «Հայաստան»ի եւ «Արեւմուտք»ի խմբագրութիւններէն, Հ. Սամուէլ, Բարսեան, Պարսամեան դրատուններէն:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Porte d'Orléansէն առնել 187, 188 թիւ հանրակառքերը եւ իջնել La Vache Noire:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ ՊԼԵՎԻԼԻ ԴՊՐՈՑԻՆ

Հովանաւորութեամբ կաթող. պատուիրակ Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի: Այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3էն 11 Bon Foyerի թատերասրահին մէջ 8 Ave. Simon Bolivar, Paris, (métro Pyrenees):

Մրցանակաբաշխութիւն, գեղարուեստական բաժին, ընտանեկան խնջոյք: Պիտի ներկայացուի Ա. անդամ ըլլալով փոքրիկներու կողմէ՝ Մկրտիչ Կորիւնի ԶԱՐԻԿՆ ՈՒ ՔԱՋԱՐԻԿԸ

Պատանեկան հէքեաթ թատերախաղ 4 արար, բեմադրութիւն՝ Տրդատ Նչանեանի: Մուտք 200 եւ 100 ֆրանք: Տոմսերը հայթայթել Պլեվիլի կրթ. յանձնախումբի անդամներէն:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Քղիի Հայր. Միութեան Մարեխլի մասնաճիւղին կողմէ այս կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Լուի Եօթնեղբայրեան օգաստնի սրահին մէջ: Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով: Մուտքը ազատ է:

ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Մարսէյլի Հայ Մշակութային Միութիւնը հաւաքոյթ մը սարքած է Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆի նոր լոյս տեսած «ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻՄ ՀԱՑՈՒԹԵՆԷ...» վէպին նուիրուած, այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Café Noailesի ներքնասրահը:

Պիտի ըլլան վէպին չուրջ, դրադատութիւններ, որոնց կրնան մասնակցիլ ներկաները: Հեղինակը պիտիձօնադրէ իր գիրքը փափաքողներուն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տարօն - Սալոյ Զորի յիշատակի հանդէսը 17 Ցուլիսին:

ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՑԻ Հ. Ց. Դ. Վառմեան ենթակոմիտէի դաշտահանդէսը Ցուլիս 10ին, Սէնթ Անտռէի օգաստնի պարտէզին մէջ:

ՍԷՎՐԱՆԻ կապոյտ Խաչի դպրոցի հանդէսը Ցուլիս 10ին Hôtel de Franceի սրահը:

ՊՈՄՈՆԻ Ֆր. կ. Խաչի դաշտահանդէսը Ցուլիս 10ին Chateau de la Roche Vertեի դեղեցիկ բարքին մէջ, St. Julien:

ՇԱՎԻԼԻ Հ. Ց. Դ. Արղութեան խմբի տարեկան դաշտահանդէսը Ֆոնտաորի հերոսամարտին առթիւ Ցուլիս 31:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Իշխան խումբին տարեկան դաշտահանդէսը 31 Ցուլիսին:

ՓԱՐԻԶԻ հայկական երգչախումբին տարեկան համերգը (ղեկավարութեամբ Ա. Պարթեւեանի, Դեկտեմբեր 11ին:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Ց. Դ. «Նոր Սերունդ»ը մարզասէրներու համար երթեւեկ մը կազմակերպած է օթօքարով, այս կիրակի ժամը 9էն մինչեւ 12: Ամէն ժամ երթ դէպի Փարիզի Հայ Մարզական Միութեան բացման մարզահանդէսին վայրը: Իրիկունն ալ միեւնոյն ձեւով վերադարձ: Երթեւեկի դին 120 ֆրանք: Հաւաքուիլ Փլաս Carnot:

ԴԵՌ ՉԻՔ ՏԵՍԱԾ

Կոմոի «ՄՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՄՆԵՐԸ»

Կը ծախուի ընկերներու միջոցաւ: Գինն 150 ֆր.:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dumesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

Օր. ՀԵՐՄԻՆԷ ՄԵՐՏԻՆԵԱՆ
Պ. ԲԱԳՐԱՏ ԳՐԴՈՑԵԱՆ

Ցունիս 26 Ամուսնացած Փարիզ

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ «Րաֆֆի» խումբին անդամները այս հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8ին, Café Chope du Nordի մէջ: Ոչ մէկ բացակայութիւն ընդունելի է:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Ց. Դ. Ազբիւր Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, ընկեր Սիրականի աշխատանոցը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Լուի Հ. Ց. Դ. «Ակնունի» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: ՓԱՐԻԶԻ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Sociétés Savantesի G. սրահը: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ԸՆԿԵՐԱ-ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՑԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

« Եգիպտացի » կոմիտէն կազմակերպած է հրապարակային դասախօսութեանց չարք մը, որուն առաջինը տեղի կ'ունենայ այս չաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, «Սոսկեթ Սալանթ»ի salle D.ին մէջ: Կը խօսի ընկեր Ս. ՏԻՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ: Նիւթը՝ «Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը եւ իր քաղաքական ուղին»: Կը հրաւիրուին Եգիպտացիի, չրջանիներու ընկերներն ու համակիրները:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Փարիզի եկեղեցւոյ Լիլայի դպրոցին կրթական յանձնախումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ հայրապետական պատուիրակ ՍՐՏԱՒԱԶԴ Արք. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ: Կիր. 10 Ցուլիս ժամը 3ին, Լիլայի Փաթրոնաժի սրահը, 7 rue Henry Barbusse, (Ancienne rue de l'Avenir), մէթրօ Mairie des Lilas:

Երգ, պար, նուագ եւ արտասանութիւն: Կը ներկայացուի Տիկին Գ. Լֆէեանի «Այծեմնիկ»ը:

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻՄ ՀԱՑՈՒԹԵՆԷ... (վէպ)
Գրեց՝ Կ. Փօլատեան

300 էջ, գինը 350 ֆրանք: Ստանալու համար դիմել.— «Ցառաջ»ի եւ «Արեւմուտք»ի խմբագրութեանց, Փարիզահայ գրավաճառներուն, ինչպէս նաեւ ուղղակի հեղինակի հասցէին.— G. Poladian, 92 Bld. Général Nollet, (La Rosière), Մարսէյլ:

ԱԼԻՍ - ԼԵՒՈՆ
(COUTURE)
5 Rue d'Artois Tél. Ely. 74-74
Գարնան եւ ամառուան եղանակին համար ունեցած «Modèles»ները հաշուեյարդարի ենթարկուած են (Solde):

ԿԱՀԱՒՈՐՈՒԱԾ ՍԵՆԵԱԿ ՄԸ

Կը վճռուի Փարիզի մէջ, մայր ու աղջկան մը համար, խոհանոցի իրաւունքով: Հեռաձայնել Pro. 69-64: